

ଲେଖକ ଶ୍ରୀ
ସୁଧା ଓ ଗାନ୍ଧୀ

ସୁଦ୍ଧ ଓ ଗାନ୍ଧି

ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ

ଲେଖକ

ଲିଓ ଟଲଷ୍ଟୌୟ

ଅନୁବାଦକ

ଶ୍ରୀ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି

ପ୍ରକାଶକ

ନବୀନ ଶ୍ରେଣୀ ସାହିତ୍ୟ ସୋସାଇଟି

ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଶାନ୍ତି

ପ୍ରକାଶକ :

ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତ ମିଶ୍ର

କଟକ ପ୍ଲୁଡେଣ୍ଡସ୍ ଷ୍ଟୋର, କଟକ-୨

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ :

୧୯୮୩

ପ୍ରଚ୍ଛଦ :

ଅର୍ପିତ ମୁଖାର୍ଜୀ

ମୁଦ୍ରଣ :

ପ୍ରସାଦ ପ୍ରେସ୍, କଟକ

ଗଣେଶଘାଟ ରୋଡ୍, କଟକ-୨

ମୂଲ୍ୟ:

କୋଡ଼ ବକାଇ ଟ ୩୫-୦୦

ସାଦା ବକାଇ ଟ ୩୦-୦୦

WAR & PEACE

Written by :

Lev Tolstoy

Translated by :

Sri Gopinath Mohanty.

Printer :

Sri R. P. Misra.

Prasad Press

Ganeshghat Road, Cuttack-2

First Edition-1983

Published :

On behalf of

Sahitya Akademi, New-Delhi.

Cuttack Students' Store, Cuttack-2

Price :

Delux Rs. 35-00

Popular Rs. 30-00

କ୍ଷମା ଭିକ୍ଷା

ଅସାଧାରଣ ପ୍ରତିଭାସମ୍ପନ୍ନ ବିଶ୍ୱବିଖ୍ୟାତ ଲେଖକ ଲିଓ ଟଲଷ୍ଟୌୟ (Lev Tolstoy)ଙ୍କ ଲେଖନ ନିପୁଣତ 'War and Peace' ପୁସ୍ତକର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ 'ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଶାନ୍ତି' ଶୀର୍ଷକ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁଦିତ । ଲବ୍ଧପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସାହିତ୍ୟିକ ଶୀର୍ଷକ ମହାନ୍ତି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ବହୁ ଉପନ୍ୟାସ, ନାଟକ, କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ପ୍ରଭୃତି ଲେଖି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟଭଣ୍ଡାରକୁ ଉଦ୍ଧମନ ତଥା ଗୌରବାନ୍ୱିତ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ୧୯୧୪ ମସିହାରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସତ୍ତର ବର୍ଷ ବୟସରେ ମଧ୍ୟ ସେ କର୍ମୀ । ଦେଶିକାକୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣ । ସବୁବେଳେ ହସ ହସ ବଦନରେ ସମଦରଶୀ ଭାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ସ୍ନେହ, ଭକ୍ତି କରିବାକୁ ସେ କେବେ ଭୁଲି ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ମନେହୁଏ । ମଣିଷ ଭାବରେ ଆକାରରେ ଛୋଟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ, ନୃତ୍ୟ, ରାଜମାର ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ଆଦିବାସୀ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ ତାଙ୍କର ଅଗାଧ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଗାଁ ଗହଳରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସହରର ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଶୀର୍ଷକ ମହାନ୍ତି ସୁପରିଚିତ । ସର୍ବୋପରି ତାଙ୍କର ବିଖ୍ୟାତ 'ମାଟି ମଟାଳ' ପୁସ୍ତକଟି ଉପରେ ସେ ଜ୍ଞାନପୀଠ ପୁରସ୍କାର ପାଇବାପରେ ଭାରତର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟିକ ଭାବରେ ସୁପରିଚିତ ।

ଶୀର୍ଷକ ମହାନ୍ତି କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ 'War and Peace' ପୁସ୍ତକର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ବହିର ମୂଳ ଲେଖକ ତଥା ଅନୁବାଦକ ଉଭୟେ ବିଶିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟିକ ହୋଇଥିବାରୁ ଏଥିରେ ମଣିକାଞ୍ଚନର ସଂଯୋଗ ହୋଇଛି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁଦିତ ଉକ୍ତ ପୁସ୍ତକଟି ଗ୍ରନ୍ଥାଳୟ ଉପାଳୟ ସାଲକ୍ରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ହଜାର ପୃଷ୍ଠା ହେବାର ସମ୍ଭାବନା । ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ ଓ ତୃତୀୟ ଖଣ୍ଡ ମୁଦ୍ରଣ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛି । ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାର ସମ୍ଭାବନା ।

କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଭକ୍ତ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ପ୍ରକାଶନ ପାଇଁ ଆମକୁ ଦେଇଥିବାରୁ ଆମେ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଚିରକୃତଜ୍ଞ । ପାଣ୍ଡୁଲିପି ବହୁଦିନୁ ଆମର ହସ୍ତଗତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ କାରଣରୁ ପ୍ରକାଶନରେ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଥିବାରୁ ଆମେ ପ୍ରକାଶକ ଭାବରେ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଏବଂ ଲେଖକ, ଅନୁବାଦକ, ତଥା ଅଗଣିତ ପାଠକଙ୍କ ନିକଟରେ କ୍ଷମା ଭିକ୍ଷା କରୁଛୁ ।

ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ସମସ୍ତଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ ।

କଟକ-ଧନୁ ସଂକ୍ରାନ୍ତି
ତା ୭-୧୨-୧୯୮୩ }

ଅନନ୍ତ ମିଶ୍ର
ପ୍ରକାଶକ

ସୂଚୀ

ପ୍ରଥମ ଭାଗ	୧
ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ	୧୮୯
ତୃତୀୟ ଭାଗ	୨୮୩

ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଶାନ୍ତି

ଏକ

“କଣ ହେଲା ଦେଖିଲେ ତ ପ୍ରିନ୍ସ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଯାହା କହିଥିଲି, ସେଇଆ ହେଲା କି ନାହିଁ ? ଜେନୋଆ ଆଉ ଲୁକ୍କା ଏ ଯୋଡ଼କଯାକ ସହର ବୋନାପାର୍ଟ ଘରର ସମ୍ପତ୍ତି ହୋଇଯାଇଲଣି । ଏବେ ବି ସହ ଆପଣଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ନ ହେଲା ଯେ ନେପୋଲିଅନ ସଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ଦରକାର, ଆଉ ସେ ଲୋକଟା ଯେତେ ଯେତେ ବିଦ୍ରୋହୀ ସୂକ୍ଷ୍ମ କରୁଛି, ଯେତେ ଯେତେ ଜାଣି କରୁଥାଉଛି, ଆପଣ ଯେବେ ଖାଲି ବସି ବସି ତାକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିବେ, ତେବେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କହିଦେଉଛି ଯେ ମୋର ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ପୂଜା ପାଇବା ଗୌରବ, କି ଆପଣ ଯେମିତି କହନ୍ତି—ମୋର ଫିତଦାସ ହୋଇ ରହିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ,—ଆଉ ଆପଣ ଏ ଜନ୍ମରେ ପାଇ ପରିବେ ନାହିଁ, ବୁଝିଲେ ନା ? ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଆଗରୁ ସାବଧାନ କରି ଦେଉଛି । ଏ ଲୋକଟା ଯେ ନିଜେ ଈଶ୍ୱରଦ୍ରୋହୀ ସଇତାନ୍ତର ଅବତାର, ସେଥିରେ ମୋର ଆଉ ତିଳେ ବୋଲି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ହଉ, ଛାଡ଼ନ୍ତୁ, ଏଥର ଆପଣଙ୍କ ଖବର କହନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କର ସବୁ କୁଶଳତ ? କହନ୍ତୁ ପ୍ରିୟବନ୍ଧୁ ! ଆପେ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଗୋଟାୟୁଦ୍ଧା ଛୁନିଆ କରିଦେଲି ଯେ ! ଆସନ୍ତୁ, ବସନ୍ତ, କଥାଭାଷା ହେବା ।”

ସମୟ,—ଅଠରଶହ ପାଞ୍ଚ ସାଲର ଜୁଲୁଇ ମାସ । ସ୍ଥାନ—ସେଣ୍ଟ୍ ପିଟର୍ସ୍ ବର୍ଗ୍ ସହର ! ବକ୍ତା ଆନ୍ନା ପାଲେଭ୍ନା ସେଆରେର, ସେ ରୁଷ୍ ଦେଶର ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ ରଜମାତାଙ୍କ ସହଚରୀ । ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀଙ୍କର ଅତି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହୋଇ ରଜଦରବାରରେ ଯେଉଁ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ଭିତର ଗୋଷ୍ଠୀଟିଏ ଥିଲା, ସେ ତାହାରି ଭିତରୁ ଜଣେ । ରୁଷ୍ ଦେଶର ଭାଗ ସମ୍ରାଟ୍ ସେତେବେଳେ ଅପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ ଥିଲେ, ତେଣୁ ବିଧବା ରଜମାତା ହିଁ ସେତେବେଳେ ଶାସନକାରୀ । ତୁଲଉଆଆନ୍ତି ଆନ୍ନା ପାଲେଭ୍ନା ଯାହାକୁ ଏକଥା କହିଲେ

ସେ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବେସିଲ— ସେ ଜଣେ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ । ସେହିନିଆଁ ପାଲେଭୁ । ଗୋଟିଏ ଭୋକ ଉତ୍ତର କରୁଥିଲେ, ନିମ୍ନତମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଆଗ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବେସିଲ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଛାଇଥିଲେ । ଅଳ୍ପ କେତେଦିନ ହୋଇ ଆଲ୍ଲା ପାଲେଭୁର କାଗି ଶୁଣି ଥାଏ । ତାଙ୍କୁ ସର୍ବିଜୁର ଟିକିଏ ହୋଇଥିଲା, ସେହି ଯାହାକୁ ଫରସୀ ଭାଷାରେ କହୁଥିଲେ “ଗ୍ରୀପ୍ସେ” । (ସର୍ବିଜୁରର ଏ ଫରସୀ ପ୍ରତିଶବ୍ଦଟା ସେତେବେଳେ ରୁସ୍-ଷାରେ ନୂଆ ହୋଇ ବ୍ୟବହାର କରା ହେଉଥିଲା ଯେ, ଶବ୍ଦଟାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଗୋଟାଏ ଭାରି ବଡ଼ ଫେସନ ହୋଇଥାଏ ।) ରାଜଦରବାରର ନାଲି ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଗୋଟିଏ ଚାକର ଚିଟିଗୁଡ଼ିଏ ଦେଇ ସହରଯାକ ବୁଲି ବୁଲି ବାଣ୍ଟିଦେଇ ଆସିଥାଏ । ସବୁ ଚିଟି ଫରସୀ ଭାଷାରେ ଲେଖା ହୋଇଥାଏ । ସବୁଥିରେ ସେହି ଏକା କଥା—

“କାଉଣ୍ଟ୍ (ବା ପ୍ରିନ୍ସ୍), ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆପଣଙ୍କର ଯଦି ଏହାଠାରୁ ବଳି ଅଧିକ ରୁଟିକର କାର୍ଯ୍ୟ କିଛି ନଥିବ ଓ ଯଦି ଆପଣ ଗୋଟିଏ ନିସ୍ତ୍ରାୟା ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରମାନା ରେଗିଶୀର ସାହଚର୍ଯ୍ୟରେ ଏ ସନ୍ଧ୍ୟାଟି କଟାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଭାବି ଆତଙ୍କ ନ ମଣିବେ, ତେବେ ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟା ୬ଟାରୁ ୧୦ଟା ଭିତରେ ଏଠି ଆପଣଙ୍କ ଦର୍ଶନଯୁଗ ଲଭି-କଲେ ମୁଁ ପରମ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିବି । ଇତି ।

ଆଲ୍ଲା ପାଲେଭୁ ।”

ଆରମ୍ଭରୁ ଏପରି ଚର୍ଚ୍ଚା ପାଇ ଟିକିଏ ବି ବିଚଳିତ ନ ହୋଇ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବେସିଲ୍ କହିଲେ, “ଓଃ ! କେଡ଼େ ଦୁଶେର କଥା । ଆପଣ ଏଡ଼େ ବେମାର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ !”

ରାଜଦରବାରରେ ଯେପରି ପୋଷାକ ପିନ୍ଧାଯାଏ, ସେ ସେହିପରି ପୋଷାକଟିଏ ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି, ଖାଣ୍ଟି ସୁନାର ସୂତାରେ ସେ ପୋଷାକରେ ଜରି କାମ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରକାର ପ୍ରକାର ରଜନୀୟ ପଦ୍ମର ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱରୂପ ନାନା ପଦକ ଖଞ୍ଜି ହୋଇ ସେ ପୋଷାକଟି ଝଲମଲ ଦିଶୁଥାଏ । ସେ ପାଦରେ ରେଶମର ମୋଜା ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି ଓ ପଟିବନ୍ଧା ଯୋଡ଼ା ମାଡ଼ିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଚଟା ମୁହଁରେ ସିନ୍ଧୁ ଫସଟିଏ ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି । ସେ ଫରସୀ ଭାଷାରେ କଥା କହୁଥାନ୍ତି, ସେହି ସେ ଶବ୍ଦ ଆଡ଼ମ୍ବରପୂର୍ଣ୍ଣ ଫରସୀ ଭାଷା, ଯେଉଁ ଭାଷାରେ ପୁରୁଷେ ଦୁଇପୁରୁଷ ତଳର ରୁଷ୍ ଦେଶର ଲୋକେ ଯେ

ଖାଲି କଥା କହୁଥିଲେ ସେତକ ନୁହେଁ, ମନ ଭିତରେ କିଛି ଭାବନା ବେଳେ ବି ସେମାନେ ସେହି ଭାଷାରେ ଭାବୁଥିଲେ । ଜଣେ ଯଦି ରାଜ-ଦରବାରରେ ଜଣେ ପ୍ରତିପତିଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଥିବେ, ତେବେ ତାଙ୍କର କଥା କହିବା ଭଙ୍ଗୀରେ ଯେପରି ଏକପ୍ରକାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତା ବାରି ହୋଇ ପଡ଼େ ଓ ତାଙ୍କର ଠାଣିରେ ଯେପରି ପରକୁ ଦୟା କଲପରି ଏକପ୍ରକାର ଭଙ୍ଗୀ ଜଣିଯାଏ, ପ୍ରିୟ ବେସିଲ୍ କଥା କହିଲା ବେଳେ ତାଙ୍କ ଭଙ୍ଗୀ ବି ସେହିପରି ଲଗୁଥିଲା ।

ଆନା ପାଲେଗ୍ରାଙ୍କର ଆନ୍ତରିକ ପାଖକୁ ଚାଲିଆସି ସେ ତାଙ୍କ ହାତ ପାପୁଲି ଉପରେ ମୁହଁ ଲଗାଇ ରୁମ୍ଭନ କଲେ । ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ତହା ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା ଓ ସେଥିରେ ଅତର ବୋଲା ହୋଇଥିଲା । ତାପରେ ସେ ଗନ୍ଧ ପଡ଼ିଥିବା ଆସନରେ ଆରାମରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । କହିଲେ—

“ଆଗ ଆପଣଙ୍କୁ ମୋର ଏତକ ମାଗୁଣି ଯେ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ କିପରି ଅଛି ମତେ ସେ ବିଷୟରେ ସୁସମ୍ବାଦ ଶୁଣାନ୍ତୁ, ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧୁର ହୃଦୟର ଆଶଙ୍କା ଦୂର କରନ୍ତୁ । ଆଶ୍ବାସନା ହିଅନ୍ତୁ ।”

ତାଙ୍କ ସ୍ବର ଶୁଭ୍ରଥିଲା ସଦ୍ରମ ଓ ଶିଷ୍ଟାବ୍ଧରେ ଜୁଡୁ ବୁଡୁ । ତହିଁରେ ଉଦାସୀନତା ନ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଶିଷ୍ଟାବ୍ଧର ବନ୍ଧାଗତ ଉଦ୍‌ଘାଟରୁ ସେଥିରେ କିଛି ପ୍ରଜନ୍ମ ବ୍ୟଙ୍ଗ ବାରିହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ଆନା ପାଲେଗ୍ରା କହିଲେ, “ମୋର ପ୍ରାଣ ଏଡ଼େ ବିକଳ ହେଉଥିଲା ବେଳେ ମୁଁ ଆଉ ସୁସ୍ଥ ରହିପାରିବି କିପରି ? ମତେ ତ ଲଗୁଛି ଯେ ଆଜିକାଲି ଦିନକାଲ ଏପରି ହୋଇଛି ଯେ, ଯାହା ହୃଦୟରେ ଟିକିଏ ବୋଲି ସହାନୁଭୂତି ଥିବ, ସେପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଅଧିକ ହେଉଥିବ । —ଛୁଡ଼ନ୍ତୁ । ମୁଁ ଆଶା କରୁଛି, ଆପଣ ଏ ଗୋଟିକିଯାକ ସନ୍ଧ୍ୟା ଏଇଠି କଟାଇବେ ବୋଲି ଆସିଛନ୍ତି, ନା କଣ କହୁଛନ୍ତି ?”

“ନା, ଅତି ଦୁଃଖରେ କହିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ଯେ ସନ୍ଧ୍ୟାଟି ଯାକ ଏଇଠି ରହି କଟାଇବା ଆଜି ମୋ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ଆଜି ବୁଧବାର । ଆଜି ଇଂରେଜ ରାଜଦୂତ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ବଲ୍ ନାଚ ଓ ଭୋଜି ଆୟୋଜନ କରିଛନ୍ତି, ସେଠି ଉପସ୍ଥିତ ରହିବାକୁ ମୁଁ ବାଧ୍ୟ । ମତେ ସେଠିକି ସଙ୍ଗରେ ଭେନସିବ ବୋଲି ମୋ ଝିଅ ଆସୁଛି ।”

“ମୋ ମନରେ କଣ ଧାରଣା ଥିଲା ନା ତାଙ୍କର ସେ ଭେକଟା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ସତେ, ମୋ ମନ କଥା ଆପଣଙ୍କ ଆଗରେ ଫିଟାଇ କହୁଛି, ବୁଝିଲେ ନା, ଏସବୁ ଏତେ ଉତ୍ସବ ସମୟେ, ବାଣଫଟା — ଏଗୁଡ଼ାକ ମତେ ଏଣିକି ଭାରି ଅଛୁଟି ଲାଗିଲାଣି ।”

କଲ ରୁଲିଲା ପରି ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଠିବେ ଦେଲେ, — “ଆପଣଙ୍କର କଣ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି, ସେ କଥା ଟିକିଏ ଆଗରୁ ଜଣାପଡ଼ିଥିଲେ ତାଙ୍କ ଉତ୍ସବଟା ଆଉ ହୋଇଥାନ୍ତା ନ ! ଅବଶ୍ୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଥାନ୍ତା ।”

ଲଗୁଥିଲା, ସତେ ଯେପରି ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ଗୋଟିଏ ଠିକଣା ସମୟ ରଖୁଥିବା ଘଣ୍ଟା । ତାଙ୍କ ମନରେ ସତେ ଯେପରି କାଣିରୁଏ ବି ବିଶ୍ୱାସ ନଥିଲା ଯେ ସେ ଯାହା ଯାହା କହିଗଲେ ସେସବୁ ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତରର କଥା ।

ଆଜ୍ଞା ପାଲେସ୍ କହିଲେ, “ହଉ ସେତିକି ଥାଉ, ମତେ ଆଉ ଚିନ୍ତାନ୍ତୁନାହିଁ । ଆଜ୍ଞା ଗୋଟିଏ କଥା କହିଲେ, ଆପଣଙ୍କୁ ସବୁ କଥା ତ ଜଣା, ମୁଁ ଖାଲି ଏତିକି ପଚାରୁଛି, — ନୋଭେସିଲ୍ ଜାଉନା ଯେଉଁ ଚିଠିଖଣ୍ଡ ଆସିଥିଲା ନା, ସେ ବିଷୟରେ ଶେଷରେ କଣ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଲା ?”

କ୍ଲାନ୍ସ ଓ ବିରକ୍ତର ଭାବ ଦେଖାଇ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ କହିଲେ — “କଣ ଆଉ କହିବି ? ସେମାନେ ଶେଷରେ କଣ ନିଷ୍ପତ୍ତି କଲେ ମୋଠୁଁ ସେହିକଥା ନେବାପାଇଁ ମତେ ଆପଣ ବଳାଉଛନ୍ତି, ଏଇଆ ତ ? ହଉ ତେବେ ମୁଁ କହୁଛି ଶୁଣନ୍ତୁ । ସେମାନେ ଏଇଆ ନିଷ୍ପତ୍ତି କଲେ ଯେ, ବୋନାପାର୍ଟ୍ ଯେତେବେଳେ ଖାଲି ଲାଗିପଡ଼ୁଛନ୍ତି କେମିତି ଯୁଦ୍ଧଟା ଜିତିବେ, ଆଉ ଯୁଦ୍ଧରୁ ଅପସରି ଯିବାର ସବୁ ବାଟ ବନ୍ଦ କରିଦେଇଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଆମର ଆଉ କି ରୁଣ୍ଡ ? ଆମେ ବି ସେଇଆ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ।”

ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ଅଭ୍ୟାସ କରୁଥିଲା ବେଳେ ଅଭିନେତା ଯେପରି ତାର ପୁରୁଣା ଚହଟା ଭୂମିକାର ସ୍ୱଳାପକୁ ଅବଚଳିତ ଅନାସକ୍ତ ସହକାରେ ଆବୃତ୍ତି କରିଥାଏ, ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ କଥା କହିବା ଭଙ୍ଗୀ ବି ସବୁବେଳେ ସେହିଭଳି; କିନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା ପାଲେସ୍ କହୁଥିବା କଥା କହିବା ଭଙ୍ଗୀ ସେମିତି ନୁହେଁ । ରୁଲିଗବର୍ଷ ବୟସର ପ୍ରୌଢ଼ା ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ

ଅତି ରସମୟ ଜୀବନ, ଛଳଛଳ ରଙ୍ଗୀ ଦେଖାଇ କଥା କହିଲା ପରି ଛଳନା ଦେଖାନ୍ତି । ସମାଜରେ ତାଙ୍କର ଖ୍ୟାତି ରହିଥିଲା ଯେ, ତାଙ୍କଠି ପ୍ରଚର ଉତ୍ସାହ ଓ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ରହିଛି । ବେଳେବେଳେ ଏପରି ହେଉଥିଲା ଯେ, ପ୍ରକୃତରେ ପଛେ ତାଙ୍କ ମନ ଭିତରେ ଏତେ ଟିକିଏ ବୋଲି ଉତ୍ତେଜନା ନ ଥାନ୍ତ, କାଳେ କିଏ ଦେଖିବ ତାଙ୍କଠି ଉତ୍ସାହ ଉଦୀପନା ନାହିଁ; ତେଣୁ ନିରାଶ ହେବ, କେବଳ ଏଇଆ ଭାବ ଯେ ନିଜକୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ଦେଉଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ସତ ଯେ, ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଅଧେ ହସ ଶ୍ରେକିଦେଲା ପରି ଯେଉଁ ଦରହସା ଠାଣିଟି ଲାଗିରହିଥିଲା ଯେ ତାଙ୍କର ଶୀର୍ଷ ରୁକୁ ମାନ୍ଦୁ ନ ଥିଲା, ଓଲଟି ବେତଡ଼ା ଦିଶୁଥିଲା, କି ସେ ନିଜେ ବି ବୁଝିପାରୁଥିଲେ ଯେ, ଏମିତି ଅତିସୌଜନ୍ୟ ଦେଖାଇବା ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ବଳତା; ତଥାପି ତାଙ୍କ ହସରୁ ଏତିକି ପ୍ରକାଶ ପଡ଼ୁଥିଲା ଯେ, ସତେ ଯେମିତି ଗୋଟିଏ ଅତି ଗେନୁଆ ଅତି ଅଲିଅଳୀ ପିଲଟିଏ ପରି ସେ ଆପଣାର ସେ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ଶୁଧାରିବାକୁ ଅପାରଗ କି ଅନିଚ୍ଛୁକ ।

ରଜମାଡ଼ ବସ୍ତ୍ରରେ ଯେଉଁ ଆଲୋଚନା ପଡ଼ିଗଲା, ସେଇଟା କେଉଁ ଆଡ଼କୁ ମୋଡ଼ୁଛି ତାର ସେ ଦିଗକୁ ଦେଖିପାରି ସେ ଉତ୍ତେଜନାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ମାଡ଼ ଉଠିଲେ ।

ସେ କହିଲେ, “ହଃ ରଖିଦିଅନ୍ତୁ ମ’ ସେ କଥାଗୁଡ଼ାକ । ଅଷ୍ଟିଆ କଥା ମୋ ଆଗରେ ଅଉ ବଖାଣନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ସେସବୁ ବସ୍ତ୍ରରେ କିଛି ନ ଜାଣିଲେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏକଥା ମୁଁ କଦାପି ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିବି ନାହିଁ ଯେ, ଏ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଅଷ୍ଟିଆର ନିଜ ହେଉଛି କି ଆଉ କେବେ ତାର ସେମିତି ମନ ହୋଇଥିଲା ! ସେ କଥା କେବେ ନୁହେଁ ! ଅଷ୍ଟିଆ ଆମ ସଙ୍ଗରେ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟତା କରୁଛି । କାହାରି ସାହା ସାହାଯ୍ୟ ନଥାଇ ଏକୁଟିଆ ଆମ ଉଷ୍ ଦେଶକୁଣ୍ଡି ଯୁଦ୍ଧୋପ ମହାଦେଶ ଗୋଟି କି-ଯାକକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଉ କେହି ଏ କାମ କରିବେ ନାହିଁ । ଆମର ପରମହତ୍ତେଷ ସମ୍ରାଟ ତାଙ୍କର ଏ ଗୌରବମୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ଭୁଲ କରି ବୁଝିପାରିଛନ୍ତି । ସେ ଦାୟିତ୍ୱ ଭୁଲଇବାକୁ ସେ ଯେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପଯୁକ୍ତ, ତା ସେ ବଳେ ବଳେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଖାଇଦେବେ—ଏଥରେ ମୋର ପର୍ଯ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ । ମୁଁ ମୋର ସହାନୁ-

କରଣରେ ଏହାର ଉପରେ ଭରସା ରଖିଛି । ଆମର ଅତି ଚମତ୍କାର ପରମଦୟାଳୁ ଉଦାରହୃଦୟ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଆଗରେ ଅଆତୋଇଛି ଖୋଟିଏ ମହାନ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ କରିବାର ଦାବି । ଶୁଣିବ କେତେବେଳେ ହେଲେ ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗ ଗୁଡ଼ିକେନାହିଁ । ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସେ ସମ୍ପାଦନ କରିବେ । ଏଇ ଯେଉଁ ପ୍ରଳୟଙ୍କର ବିପ୍ଳବ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଛି, ସେ ଏଇ ରାଜା, ଏଇ ନର ହନା ପିଶାଚର ମୁଖା ଶିର ଆଦୂର ବିକଟ, ଆଦୂର ଭୟଙ୍କର ହୋଇ ରକ୍ତାଶୟୀ ଦାନବପରି ଘୋଟିରହିଛି, ଏ ବିପ୍ଳବ ଆମର ମହନୀୟ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ହାତରେ ସମ୍ଭାଳେ ଧ୍ୟାନ ପାଇଯିବ । ସତ୍ୟ-ପଥର ପଥରୁଷ୍ମାନଙ୍କର ଯେତେ ଯେତେ ରକ୍ତ ଢଳାହୋଇଛି, ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରତିହଂସା ସାଧୁବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ହେବ ଆମର । କହନ୍ତୁ ମତେ, ଆମେ କାହାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ? ଇଂଲଣ୍ଡ କେବଳ ବେପାରୀଟାଏ । ସେ କି ବୁଝେ ସମ୍ରାଟ ଆଲେକ୍ଜାଣ୍ଡରଙ୍କ ମହାପ୍ରାଣର ମହତ୍ତ୍ୱ । ସେ ତ ମାଲ୍ଟା ଉପଦ୍ୱୀପ ଉପରୁ ଦଖଲ ହୁଡ଼ିଦେବାକୁ ମନା କରେନା । ସେ ଖାଲି ବେଳ ଟାଳି ଟାଳି ଓର ଉଣ୍ଡୁଛି କାଳ ଆମ କଲ କାମ ପଛଆଡ଼େ କଣ ସ୍ୱାର୍ଥୀର କୂଟ ଅଭିପନ୍ନ ଲୁଚି ରହିଥିବ, ସେହି ଛୁଦୁ ସେ ଖୋଜୁଛି । ନୋବେସିଲ୍‌ଜାଡ଼ଙ୍କୁ କି ଉତ୍ତର ଦେଲେ ସେମାନେ ? କିଛି ନାହିଁ । ନା ନା, ଆମ ସମ୍ରାଟଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠା ସେମାନେ ବୁଝି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କର କିପରି ମଙ୍ଗଳ ହେବ, ସେହି କଥାକୁ ତାଙ୍କର ନିଆ ଥାଏ । ଆମକୁ କି ସାହାଯ୍ୟ ଦେବେ ବୋଲି ସେମାନେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଛନ୍ତି ? ଚେନା ଗୁଡ଼ । ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିଗୁଡ଼ାକର କି କଡ଼ାର ମୁଲ୍ୟ ଥାଆନ୍ତା ଭଲ ! କହିଲେ, ପ୍ରୁସିଆ ଏକଥା ଘୋଷଣା କରିଥିଲା କି ନାହିଁ, ଯେ ବୋନାପାର୍ଟ ଅଜେୟ, ତା ସଙ୍ଗରେ ଲଢ଼ିବାକୁ ଯୁଦ୍ଧେପ ଅସମର୍ଥ ? ହାର୍ଡେନ୍‌ବର୍ଗଙ୍କ କଥା ଉପରେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ କି ହାଉଗ୍‌ବେର୍ଗଙ୍କ କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ପ୍ରୁସିଆ ଦେଶର ନିରପେକ୍ଷ ରହିବା ନୀତିଟା ଗୋଟାଏ ପାଲ ପାତିଲ ଭଳିଆ । ଯେ ଯାହା କରୁଥାଉ, ଭଗବାନଙ୍କଠି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି, ଆଉ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି, ଆମର ପ୍ରିୟତମ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ମହାନ ଆସନ ଉପରେ ।—ସମଗ୍ର ଯୁଦ୍ଧେପ ମହାଦଶର ଯୋଜନା ସେ—”

ଆଲା ପାଲେଭ୍ନା କଥା କହୁ କହୁ ହଠାତ୍ ମଝିରେ ଅଟକିଗଲେ । ପ୍ରିୟ ହସି ହସି ସେ ନିଜର ଉଦ୍ରେକନାକୁ ନିଜେ ବିଦ୍ରୁପ କଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ ମୁରୁକ ହସି କହିଲେ, “ଓଲିଫକ୍ଟ୍ ରୋଡ୍‌କୁ ଯେଉଁ ଦାସିଲ୍ ଛାଡ଼ିଦେଇଛ, ତା ତାଙ୍କୁ ନଦେଇ ଆପଣଙ୍କୁ ଯତ୍ନ ଦିଆ ନ ହେଲେ, ସେଇଟା ହିଁ ତ ଘୋର ପରିତାପର କଥା । ତା ଯଦି ହୋଇଥାନ୍ତା, ତା ହେଲେ ଆପଣଙ୍କ ଓଜସ୍ବିତ ବକ୍ତୃତା ପରା ବଳେ ବଳେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଆର ବଜେଇବ ଏ ଯୁଗରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ସ୍ବାକ୍ଷିତ ଅସୁଲ କରିଥାନ୍ତା । ଛାଡ଼ନ୍ତୁ, ମୋ ପାଇଁ ଗୁଡ଼ା ମଗାନ୍ତେ ନାହିଁ ?”

“ହଁ ହଁ, ହେଇଟି ଏଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଗାଉଛୁ ।” ଆନ୍ନା କହିଲେ ।

ତା ପରେ ଅତି ଗାନ୍ଧୀ ସଫଳ ହୋଇ ପୁଣି ସେ କହିଲେ, “ଶୁଣନ୍ତୁ, ଗୋଟିଏ କଥା । ମୋର ଆଶା ଯେ, ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଏଠିକି ଦି ଜଣ ଭାରି ନମଜାର ମଣିଷ ଆସିବେ । ତହିଁରୁ ଜଣେ ଭାଇକମ୍ପ୍ରେ ଦେଖା ମର୍ଡେମାର୍ଡ୍ । ସେହାନ୍ ପରିବାରଙ୍କ ବାଟେ ମନ୍ ମରେନ୍‌ସି ପରିବାର ସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ସମ୍ପର୍କ ଅଛି । ମନ୍ ମରେନ୍‌ସି ପରିବାର ଫରାସ୍ ଦେଶର ଅତି ସଭ୍ରାନ୍ତ ଖାନ୍ଦାନ୍ ବଣ ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ । ଫରାସୀ ଦେଶରୁ ପଳାତକ ହୋଇ ଯେତେ ଯେତେ ଲୋକ ବାହାରି ଚାଲି ଆସିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଅତି ଉତ୍ତମ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରୁ ମର୍ଡେମାର୍ଡ୍ ଜଣେ । ସେ ତ ଅତି ବଡ଼ ଦାର୍ଶନିକ ଓ ଜ୍ଞାନୀ ଲୋକ, ଜାଣନ୍ତି ନା ? ନିଜେ ସମ୍ରାଟ୍ ତାଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଦେଇଥିଲେ ।”

ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ କହିଲେ,—“ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହୋଇ ପାରିଲେ ମୁଁ ଭାରି ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି । ହଉ, କହିଲେ ଗୋଟିଏ କଥା,— ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ ରଜମାତା କୁଆଡ଼େ ଭବନାର ପ୍ରଧାନ ଅମାତ୍ୟ ପଦରେ ବ୍ୟାରେନ୍ ଫୁଙ୍କ୍ ନିଯୁକ୍ତ ହେବେ ବୋଲି ଆଦେଶ ଦେଇ ଦେଇଛନ୍ତି ? ଏକଣ ସତ କଥା ? ମୋର ତ ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ ବ୍ୟାରେନ୍ ଫୁଙ୍କ୍ ଲୋକଟା ଜଣେ ନିହାତ ବାଜେ ଲୋକ ବୋଲି ।”

ଏ କଥା କହିଲାବେଳେ ସେ ଆଗରୁ ବଳି ଆସୁଥିବା ବେଣି ଉଦାସୀନତା ଓ ନିସ୍ପୃହତା ଦେଖା ଯାନ୍ତି, ସତେ ଯେପରିକି ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହିଁ ଏ କଥା ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଯାଇଛି, ସେମିତି । ଅଥଚ ଖାସ୍ ଏହିକଥା ପରୁର ବୁଝିବା ତାଙ୍କର ଆନ୍ନା ପାଲେଗ୍ରାଙ୍କ ଘରକୁ ଆସିବାର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ ମନେ ମନେ ଲୋଭେଇଥିଲେ ଯେ, ଭିଏନାରେ ପ୍ରଧାନ ଅମାତ୍ୟ ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତି ତାଙ୍କ ପୁଅକୁ କେମିତି ମିଳିଯାଆନ୍ତା କି ? କିନ୍ତୁ ଏଣେ ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ ମେରୀଆ ଫିଡ଼େରାଗ୍ନଙ୍କ ପ୍ରତିପତ୍ନୀର କ୍ଷମତା ବଳରେ ତେଣୁ ରୁଲିଥିଲା ଯେ ସେ ନିଯୁକ୍ତି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବ୍ୟାରେନ୍-ଫୁଙ୍କୁ କେମିତି ମିଳିଯାଉ ।

ଆଖି ବୁଜିହୋଇ ରହିଲାପରି ଆଲା ପାଲେଗ୍ନଙ୍କ ଆଖିପତା ଯୋଡ଼କ ଓହଳି ପଡ଼ିଲା । ଆଖି ଯୋଡ଼କ ବୁଜିଲା ପରି କରି ସେ ତହିଁରେ ଏହିକଥା ଜଣାଇଦେଲେ ଯେ କି ଉପାୟ କଲେ ସମ୍ରାଜ୍ଞୀ ରାଜମାତା ଖୁସି ହେବେ କି ବିରକ୍ତ ହେବେ, ସେ କଥା ସେ ନିଜ ଜାଣିବା କି ଆଉ କେହି ଜାଣିବା ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ମରସ ଅଥଚ ବିଷଷ୍ଟ ସ୍ଵରରେ ସେ କହିଲେ, “ମଣିମା ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ ରାଜମାତାଙ୍କ ପାଖକୁ ତାଙ୍କ ଭଉଣୀ ବ୍ୟାରେନ୍-ଫୁଙ୍କ ସକାଶେ ସୁପାରିସ କରି ପଠାଇଥିଲେ ।” ସେ କଥା କହିଲାବେଳେ ଯେପରି ମୁଖଭଙ୍ଗୀ କରୁଥାନ୍ତି, ଏହି ଭଙ୍ଗୀରେ ଗର୍ବ ଓ ପ୍ରଗାଢ଼ ଭକ୍ତି ସହିତ ଅଳ୍ପ ବିଷାଦ ମିଶିଥାଏ । ସେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ସେହି ମହାସମ୍ରାଜ୍ଞା ପୃଷ୍ଠ-ପୋଷିକା ନାମ ଧରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସବୁଥର ତାଙ୍କ ମୁହଁର ଭଙ୍ଗୀ ଏପରି ଦିଶେ । ତାପରେ ଧୂଣି ସେ ଯେତେବେଳେ କହିଲେ ଯେ ମଣିମା ତାଙ୍କ ଶ୍ରୀମୁଖରେ ପ୍ରକାଶ କରିସାରିଛନ୍ତି, ବ୍ୟାରେନ୍-ଫୁଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ଧାରଣା ଭଲ, ଏକଥା କହିଲାବେଳେ ସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ତଳକୁ ହୋଇଗଲା ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ କିଛି ପାଟି ଫିଟାଇଲେ ନାହିଁ । ସତେକ ଏଥିରେ ତାଙ୍କର କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ, ଏମିତି ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଲିପ୍ତ ଥିଲା ପରି ଦେଖାଯାଉଥାନ୍ତି; ଅଥଚ ଏଣେ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଆଲା ପାଲେଗ୍ନ ତାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ଅଭିପ୍ରାୟରେ ତାଙ୍କର ନାସାଧୁଲଭ ଶାଶ୍ଵତ ବୁଦ୍ଧି ବଳରେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ନଖର ଶାଶ୍ଵତ ପ୍ରତି ବୁଲାଇ ଆଣିଥାନ୍ତି, କେବଳ ଏଥିପାଇଁ ଯେ ଯେଉଁ ଲୋକ ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ ରାଜମାତାଙ୍କ ଅନୃତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼ିଯାଇଛି, ସୁପାରିସ୍ ବି ପାଇଛି, କେଉଁ ଦୁଃସାହସରେ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ସେଡ଼େଭଲ୍ ଲୋକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆପଣା ଅଭିମତ ପ୍ରକାଶ କରିଦେଲେ ! ତଥାପି ସୁଦ୍ଧା ସେ ପ୍ରିନ୍ସ

ବେସିଲଙ୍କୁ ଅତିଶୀଘ୍ର ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବାକୁ ମନ ବଳାଇ କହିଲେ, ‘ଆପଣଙ୍କ ନିଜ ଲୋକଙ୍କ ସମାର୍ପକ କାହିଁ କହୁ ନାହାନ୍ତି ତ ? କହନ୍ତୁ । ବୁଝିଲେ, ଆପଣଙ୍କ ଝିଅ ସମାଜରେ ମିଳାମିଶା ହେବବୋଲି ଯେଉଁ ଦିନଠାରୁ ଅପଣ ତାକୁ ପଦାକୁ ବାହାର କଲେଣି, ସେହିଦିନ ଠାକୁ ଦେଖି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଆନନ୍ଦ ଢଳୁଛି ଉଠୁଛି । ସମସ୍ତେ ଭାବୁଛନ୍ତି, ସେ ସାକ୍ଷାତ୍ ବିନ ପରି ଉତ୍କଳ ଓ ସୁନ୍ଦର ।’

ଏକଥା ଶୁଣି କୃତଜ୍ଞତା ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ ଜଣାଇ ଦେବା ଲାଗି ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇଁଦେଲେ ।

ଟିକିଏ ରହି ଆନ୍ନା ପାଲେସ୍ଟ୍ରା ପୁଣି କହିଗଲେ—“କେଜାଣି କେତେଥର ମୁଁ ଏଇଆ ଭାବି ଭାବି କାବା ହୁଏ, ଯେ ଏ ଦୁନିଆରେ ପୁଣି ବଞ୍ଚାବଞ୍ଚି ବେଳେ ଏଡ଼େ ପାତର ଅନ୍ତର ହୁଏ କାହିଁକି !”

ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲଙ୍କ ପାଖକୁ ଅଳ୍ପ ଦୂର ଆସି ସେ ତାଙ୍କଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ହସିଦେଲେ । ସତେ ଯେପରିକି ଏ ଭଙ୍ଗାରେ ସେ ଜଣାଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଲେ ଯେ, ରାଜମାତା ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଦାଣ୍ଡଦରେ ସଂଖୋଳା କାର୍ଯ୍ୟଟା ତାଙ୍କର ଏଇଠୁ ଏଥର ସରିଗଲା, ଏଣିକି ପଡ଼ିବ ଗହନ କଥା ମାନ । ସେ ହସି ହସି କହିଲେ—

“ସତେ ! ବହୁ ବେଳେ ମୁଁ ଏଇଆ ଭାବୁଥାଏ ବସି, ଯେ କାହା ଜୀବନରେ କେତେ ପରିମାଣରେ ପୁଣି ପଡ଼ିବ । ଭଲ ଭଲ ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏଇ ଯେଉଁ ବାଣ୍ଟକୁଣ୍ଡ ହୋଇଥାଏ, କେଡ଼େ ଅନ୍ୟାୟ ପରିପାତକୀ ଥାଏ ସେ ବଞ୍ଚାବଞ୍ଚିରେ ! ଉଦାହରଣରେ ଦେଖନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କ ପରିବାର ଭିତରେ ପିଲାଟିମାନେ କେଡ଼େ ଚମତ୍କାର ପିଲା । କେଡ଼େ ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ ଆପଣଙ୍କର । — ଅବଶ୍ୟ ଏ ଉଦାହରଣ ଭିତରୁ ଆପଣଙ୍କ ସାନପୁଅ ଅନାତୋଲେକୁ ଛାଡ଼ିଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।”

ସେ ଆଖିପତାକୁ ଉପରକୁ ଟେକିଲେ । ମକଦ୍ଦମାରେ ଯେଉଁ ସାୟ ଉପରେ ଆଉ ପୁନର୍ବିରୁଦ୍ଧ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ, ସେହିପରି ସାୟଟାଏ ଶୁଣାଇ ଦେଲେପରି ସେ କହିଲେ —

“ହଁ ଏକା ଆନାତୋଲେକୁ ଛାଡ଼ି । ମତେ ସେ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ । ଆପଣ ଆପଣଙ୍କ ପିଲାଙ୍କ ଭଲଗୁଣ ଦେଖି ପ୍ରଶଂସା ବି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଡ଼େ ଚମତ୍କାର ପିଲାଙ୍କ ବାପପଣକୁ ଆପଣ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହନ୍ତି ।”

ଆଜ୍ଞା ପାଲେଶ୍ୱୀ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସରେ ଯେମିତି ହସନ୍ତି, ସେମିତି ହସଟିଏ ହସିଦେଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ କହିଲେ,—“ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଆଉ କଣ କରିବି, ମତେ କହନ୍ତୁ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲାଗିତେ ଯଦି ଆମେ, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖିଥାନ୍ତେ ଯେ ମଣିଷର ଜାତି ଜାତି ଗୁଣର ସୁତପୁତ୍ର ହୋଇ ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡରେ ଯେଉଁ ଆବୁଗୁଡ଼ାକ ଥାଏ ସେଥିଭିତରୁ ଯେଉଁ ଆବୁଟା ସନ୍ତାନ-ବାସଲ୍ ଗୁଣକୁ ବୁଝାଏ ସେଇଟା ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ନାହିଁ ।”

“ନାହିଁ ନାହିଁ, ଅଜ୍ଞା ନୁହେଁ । ମୁଁ ସତରେ କହୁଛି । ଆପଣଙ୍କ ସାନପୁଅ ଉପରେ ମୁଁ ଭାରି ବିରକ୍ତ । ଶୁଣନ୍ତୁ ମୁଁ କହୁଛି, ଆଉ ଯେମିତି ଏକଥା ନ ଶୁଣେ । (ଏକଥା କହିଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ବିଷମ୍ଭ ହସୁଥାଏ ।) ସେଦିନ ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ ରାଜନାତୀଙ୍କ ଛୁମ୍ବରେ ଲେକେ ତା ନାଁର ବାରକଥା କରି କହୁଥିଲେ ପରା, ଆଉ ଆପଣଙ୍କ କଥା ପକାଇ ଲେକେ ଦୁଃଖିତ ହେଉଥିଲେ ।”

ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ପାଟି ଫିଟାଇଲେ ନାହିଁ । ଆଜ୍ଞା ଅପେକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତି । ସେ ଭୁନି ହୋଇ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍‌ଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଚାହିଦାରେ ଅନାଇଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ଚିତ୍ତଉଠି କହିଲେ, “କଣ ଆଉ କରିବି କହିଲେ ? ମତେ କିଛି ବୁଦ୍ଧି ହିଣୁନାହିଁ । ବାପ ଧୂସାବରେ ସେମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇବାକୁ ମୋର ଯେତିକି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ତା ମୁଁ କରିସାରିଛି । ହେଲେ କଣ ହେବ ? ଯୋଡ଼ାକନ୍ଦାକ ଚୁଲିକ ଗଲେ । ଗୋଟାଏ ନ ହେଲେ ମୁର୍ଖଟାଏ, ତେବେ ଯେଡ଼େ ଶରୀର ହେଲେ ବି ସେ କାହାର ଅନ୍ତ କରନାହିଁ । ଆଉ ଆରଟା,—ଆନାତୋଲେ ସେଇଟା ମୁର୍ଖ ପୁଣି ଦୁଇ । ଯୋଡ଼ାକନ୍ଦାକ ଭିତରେ ଚପାଡ଼ି ସେତିକି ।”

ସେ ଆଗରୁ ଆହୁରି ତେଜରେ କଥା କହୁଥାନ୍ତି, ଆହୁରି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭଙ୍ଗୀରେ । ସେ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଶୁଖିଲା ନୋରୁକୋରୁ ଓଠ ଯୋଡ଼କର କୋଣ ନୋଡ଼ି ନୋଡ଼ିକା ହୋଇ ଛୁଷ ଓ ଅସ୍ତ୍ରୀକର ଦେଖାଯାଉଥାଏ ।

ଆଜ୍ଞା ପାଲେଶ୍ୱୀ ବିଷମ୍ଭ ଚାହିଦାରେ ତାଙ୍କୁ ଅନାଇ ଦେଇ କହିଲେ, “ଆପଣ ଯେମିତିଆ ଲୋକ ନା, — ଆପଣଙ୍କର ପିଲାଛୁଆ

ନ ଦେବା ଉଚିତ ଥିଲା । ଆପଣ ପିଲାଙ୍କ ବାପ ନ ହୋଇଥିଲେ ସେତେ ବାହୁଲେ ଆପଣଙ୍କଠି ମୁଁ ଆଉ କୌଣସି ଦୋଷ ପାଇ ନ ଥାନ୍ତି ।”

ପ୍ରିନ୍ସ କହିଲେ, ଆପଣ ତ ଜାଣିଛନ୍ତି—ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର କାନ୍ଦା ଖୋଲିମ, ତେଣୁ ମୋ ଅନ୍ତର ଭିତରର ରୁଦ୍ର କଥା ଶାଲ ଆପଣଙ୍କ ଆଗରେ ମୁଁ ଖୋଲି କହିପାରିବି । ବୁଝିଲେ ମୋ ପିଲାଏ ମୋର ଭାବ ବଡ଼ ବେଶ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେହି ଗୋଟିଏ ଦୁଃଖକୁ ମୁଁ ମୋ ଜୀବନରେ ମୁଣ୍ଡେଇ ମୁଣ୍ଡେଇ ବାଟ ଚାଲୁଛି । ସେହି ମୋର ସନ୍ତାପ, ମୋର ଯନ୍ତ୍ରଣା, ଆ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟରେ ମୁଁ ମୋ ଦୁଃଖର କଥା ଆପଣଙ୍କ ଆଗରେ ବୁଝାଇ ପାରୁନାହିଁ । ଆଉ ଅଧିକା ମୁଁ କଣ କରିପାରିବି ?”

ସେ ଏ ବାକ୍ୟଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ସାରି ଅସହାୟ ହୋଇ ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଦରି ରହିଲା ପରି ଭଙ୍ଗୀ କରି କାନ୍ଦି ଥିଲା ।

ଆନା ପାଲେଭ୍ନା ଗଭୀର ଚିନ୍ତା କରୁଥିବା ପରି ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା । ସେ କହିଲେ, ‘ଆପଣଙ୍କର ସେ ଅମାନିଆ ପୁଅଟି ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଧି ଠିକଣା କରିବା କଥା ଆପଣ କେବେ ମୁଣ୍ଡରେ ପୂରେଇ ଥିଲେ କି ? ଲୋକେ କହନ୍ତି ଯେ, ଧି ଲୋକମାନେ ନିଜେ ବିଭୀ ନ ହୋଇ ବୟସ୍କା ହୋଇଗଲେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ଚାହେଁ ଉଠିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ମୋଠି ସେ ଦୁଃଖତାଟି ଅଛି ବୋଲି ମୁଁ ଭାବୁନାହିଁ । ତେବେ ଗୋଟିଏ ଯୁବକ ଉପରେ ମୁଁ ଆଖି ରଖିଛି ଯେ, ପିଲାଟି ଆପଣଙ୍କ ପୁଅକୁ ଠିକ୍ ହୁଅନ୍ତା, ସେ ଆମର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ, ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ବଲ୍‌କନ୍‌ସ୍କି, ବାପ ପାଖରେ ଅତି ଅଶାନ୍ତରେ ରହିଛି ବିଚାର ।’ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲେ । ସଂସାର ଲୋକର ଅଭ୍ୟାସ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ଓ ଘଟଣାକୁ ଆପଣ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦରେ ଛୁପା ମାରିଦେଇ ରହିନେବାର ଗୁଣ ଅନୁଯାୟୀ ସେ ହଠାତ୍ କ’ଣ ମୀମାଂସା କରିଦେଲେ ବୋଲି ସସ୍ପେନ୍ସ ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ ।

ସେ ଫର୍ଦ୍ଦୀନାନ୍ଦ ମକାଇଲେ । ହତାଶୀ ଭାବନାରେ ଆପଣାକୁ ଉଠାଇ ଦେଇ ସେ କହିଲେ, “ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ସେଇ ଆନାତୋଲେ ଚୋକାଖଣ୍ଡିକ ମତେ ବର୍ଷକୁ ହଜାର ରୁବଲ୍ ଡଣ୍ଡାଏ ।” ସେ ଟିକିଏ ବେଳ ଭୁଲି ପଡ଼ି ରହିଲେ । ପୁଣି କହିଲେ, “ସେ ଯେମିତି ଚାଲିଛି,

ସେମିତି ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଚାଲିଲେ କଣ ହେବ ତା ଦଶା ! ବାପା ହେବାର ଲଭ ହେଉଛି ଏଇସବୁ ଦୁଷ୍ଟିନ୍ତା ।”

“ଆପଣଙ୍କର ସେ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ର ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଅଛି ତ ?” “ତା ବାପ ଭାରି ଧନୀ ଥାଉ ଭାରି କୃପଣ । ମଫସଲରେ ତାଙ୍କର ଜମିବାଡ଼ି ଅଛି ।” ସେଇଠି ସେ ଥାଆନ୍ତି । ସେ ସେହି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବଲ୍‌କନ୍‌ସ୍, ବୃକ୍ଷ ସମ୍ରାଟ ମରିବା ପୂର୍ବରୁ ଯାହାଙ୍କୁ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅନ୍ତର କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ଲୋକେ ନାଁ ଦେଇଥିଲେ “ପ୍ରସିଆର ପ୍ରିନ୍ସ ।” ତାଙ୍କର ପ୍ରଖର ବୃଦ୍ଧି ଅଛି, କିନ୍ତୁ ସେ ଭାରି ଏକବାରିଆ ଲୋକ, ବଡ଼ ବଦ୍‌ସ୍‌ମାଶି । ତୃଅଟି ଛତର ଏଡ଼େ ଦୁଃଖରେ ଅଛି ଯେ କହିଲେ ନ ସରେ । ତାର ଖାଲି ଭାଇଟିଏ, ଲିସା ମୀନେନ ସାଙ୍ଗରେ ଯହାର ବାହାଘର ହେଲା ।

ସେନାପତି କୁତୁସାହିଙ୍କର ସେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟରେ ଉପସନାପତି, ଆପଣ ଏଇଠି ତାକୁ ଅବଶୀଳ ଦେଖିବେ ।”

ହଠାତ୍ ଭୟମହିଳାଙ୍କ ହାତ ଧରିପକାଇ ବିନା କାର ରେ ତାଙ୍କୁ ତଳକୁ ଝାଙ୍କି ଦେଇ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ କହି ପକାଇଲେ, “ଆଦରର ଆଲ୍ଲା ମୋର, ଏ ପ୍ରସ୍ତାବଟି ପଚାରି କରଦେଲେ ମୁଁ ଚିରକାଳ ଆପଣଙ୍କ ଦାସ ହୋଇ ରହିଥିବି । ସେ ଯଦି ଧନୀ ହୋଇଥିବ, ଉପଯୁକ୍ତ ପରିବାରର ପିଲା ହୋଇଥିବ, ତେବେ ମୁଁ ଯେପରି ଖୋଜୁଛି ସେ ଅବିକଳ ସେହିପରି ।”

ତା ପରେ, ଯେଉଁ ସହଜ ଅଥଚ ସୁରୁବିପୂର୍ଣ୍ଣ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ତାଙ୍କର ସ୍ବରୂପ ଉପରେ ଫଟି ରହିଥିଲା, ସେହି ଭାବରେ ସେ ତାଙ୍କର ହାତକୁ ଚିପିନ କଲେ, ହାତଧରି ଏକର ସେକର ହଲାଇଲେ, ଆପଣା ଆସନରେ ଅଜାତି ହେଲପର ବସିପଡ଼ିଲେ ଓ ଅନ୍ୟାୟକୁ ଅନାଇଲେ । ମନେ ମନେ ଭାବି ଭାବି ଆଲ୍ଲା ପାଲେସ୍ କହିଲେ, “ହଉ ତେବେ । ଆଜି ସଞ୍ଜରେ ଲିସାକୁ ଏ ବିଷୟ କହିବି । (ଲିସା ଯୁବକ ବଲ୍‌କନ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ) । କିଏ କହିପାରେ, ହୁଏତ ଏସମ୍ବନ୍ଧଟି ଠିକଣା କରାଇ ଦେଇ ପାରିବ । ଆପଣଙ୍କ ପରିବାର ପ୍ରତି ମୋର ଯେଉଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅଛି, ତାହାରି ଖାତରରେ ମତେ ସେହି ବୟସ୍କା ଅଭିଆତୀମାନଙ୍କ କାମରେ ନୂଆ କରି ହାତ ଦେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ ।”

ଧୀରେ ଧୀରେ ଆନା ପାଲେଡ଼ାଙ୍କ ବୈଠକଶାଳା ସେଣ୍ଟପିଟର୍ସବର୍ଗ ସହରର ସମ୍ପଦର ସବୁଠୁ ବେଶୀ ନାମରାଖି ଲୋକଙ୍କ ଗହଳରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ-
 ଉଠିଲା । ସେଠି ସେଉଁମାନେ ଆସି ଏକାଠି ହେଲେ, ତାଙ୍କ ଭିତରେ
 ବୟସ ଓ ଚରନ୍ ଅନୁସାରେ ଅବଶ୍ୟ ବହୁତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥିଲା କିନ୍ତୁ
 ସେମାନେ ସବୁ ଗୋଟିଏ ସରର ହିଁ ମନେଇ । ପ୍ରିନ୍ସବେରିଲଙ୍କ ହିଅ
 ପରମାୟୁଦତ୍ତ ପ୍ରିନ୍ସେସ ହେଲେନ୍ ଆସିଲେ ନାଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ
 ନେଇ ଯିବାକୁ, ଇଂରେଜ ରାଜଦୂତଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବେ ବୋଲି । ସେ ତାଙ୍କ
 ନାଚ ପୋଷାକ ଉତାର ନ ଥିଲେ, ନାଚ ପୋଷାକ ଓ ପରେ ତାଙ୍କ
 କାନ୍ଧରେ ରାଜଦରବାରର ଚନ୍ଦ୍ର ପଦକ ଝଲମଲ କରୁଥିଲା । ଆଜି
 ସେଠି ଥିଲେ ସେଣ୍ଟପିଟର୍ସବର୍ଗର ସବୁଠୁ ବେଶୀ ମନୋହାରୀଣୀ
 ସେହି ନାଣ୍ଡ, ପ୍ରିନ୍ସେସ ବଲକନ୍ସ୍କୀ, ଆକୃଷ୍ଟରେ ସାନ, ସୌବନ ହଳ-
 ଲ, ଅତି ମେଲାପୀ । ଠିକ୍ ତା ଆଗ ଶୀତଦିନେ ତାଙ୍କର ଶ୍ଵେତର
 ସରିଥିଲା । ପ୍ରଥମ ଗର୍ଭ, ତେଣୁ ସେ ‘ବିଶାଳ ଦୁନିଆ’ ଭିତରକୁ ଯାଉ ନ
 ଥିଲେ କିନ୍ତୁ ସାନ ସାନ ଶ୍ଵେତ ନିମନ୍ତ୍ରଣକୁ ଆସୁଥିଲେ । ସେଠିକି ଆସି-
 ଥିଲେ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ଓ ପୁଅ ପ୍ରିନ୍ସ ହିପୋଲାଇଟ୍, ସଙ୍ଗରେ ମର୍ଡ୍ରେମାଟ୍,
 ତାଙ୍କୁ ସେ ବାଏ ଜାହାଣେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପରିଚୟ କରାଇ ଦେଇ
 ଦେଇବା ଚାଲୁଥିଲେ । ଆଉ ଥିଲେ ମହନ୍ତ ମହାରାଜ ଆବେ ମୋରଡ଼ି,
 ପୁଣି ଆଦୁର କେତେ ।

ଆନା ପାଲେଡ଼ା ମଧ୍ୟକ ଅତିଥିଙ୍କ ପଚାରୁଥିଲେ, “ମୋ
 ମାଉସୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବତ୍ତା ହେଲଣି ?” ନହେଲେ, “ମୋ ମାଉସୀଙ୍କ
 ସଙ୍ଗେ ବିହାପରିଚୟ ଅଛି ?” ଜଣକ ଉତ୍ତର ଆଉ ଜଣକୁ ଗୋଟିଏ ସାନ
 ବୁଢ଼ିଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇ ଯାଉଥିଲେ । ବୁଢ଼ୀ ସେହିସଣି ସେ ଘର

ଭିତରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥାନ୍ତି, ମୁଣ୍ଡରେ ଏକ ଟୋପି, ବେକ ତଳେ ମସ୍ତକ ଓ
 ଲାପଟ ପରି ବାଉଁଟାଇ ବେକବନ୍ଧା । ଚନ୍ଦ୍ରା କରେଇ ଦେଲବେଳେ
 ଆଜ୍ଞା ପଲ୍ଲେଭା ଆଗ ଅଡ଼େଇ ମୁଁକୁ ତାପରେ ମା ସକ ମୁହଁକୁ ରହି
 ରହିକା ଅନାଇ ଯାଉଥାନ୍ତି, ତାପରେ ତାଙ୍କୁ ଛୁଟିଦେଇ ଆଉଜଣଙ୍କୁ
 ଆଣିବାପାଇଁ ଚାଲିଆସୁଥାନ୍ତି । ଏଇ ଅଜଣା ଅକଣ୍ଠ୍ୟ ବୁଝି ଜଣକ ପାଇଁ
 ସମସ୍ତଙ୍କି ଏମିତି ପାଲ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥାଏ, ତାଙ୍କ ପାଇଁ ପାହୁଲକର
 କାହାର ଖାଦ୍ୟ ନଥାଉ ପଛେ । ଏଣେ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବୁଝିକର,
 ବୁଝିକ ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କର ଭୁଣ୍ଡ କଥାରେ ଯେଉଁ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦିଆ ନିଆ
 ଚାଲିଥାଏ ଆଜ୍ଞା ପାଲେଭା ଅଧାରମ୍ଭର ଅଧାବିଷଷ୍ଟ ଚାଣିରେ ଅନାଇଁ
 ରହି ସେସବୁ କଥାରେ ଭାରି ଖୁସିହେଲପରି ତାକୁ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି । ମାଞ୍ଜରୀ ତ’
 ଦୋରତେଇ ପୋରତେଇ ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କି ସେହି ଏକା କଥା କହି
 ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଅଡ଼େଇ ଦେହପା କଥା ପଚାରନ୍ତି । ଆପଣା ଦେହପା
 ବିଷୟରେ ବିବୃତ୍ତି ଗାଆନ୍ତି, ପୁଣି ସାମ୍ରାଜୀ ରଜମାତାଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଷୟରେ
 ଆଉ କହନ୍ତି, ‘ଭଗବାନଙ୍କର ଭାରି ଦୟା, ଆମ ସାମ୍ରାଜୀ-ରଜମାତାଙ୍କ
 ଦେହ ଆଗରୁ ଏବେ ଭଲ ଅଛି ।’ ଯେଉଁ ଅଡ଼େଇଜଣକ ସେତେବେଳେ
 ଭାଲୁ ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼ିଲ ପରି ତାଙ୍କ ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼ିଥିବେ ସେ ତାଙ୍କୁ
 ଖସି ପଳାଇବାକୁ ଚରତର ହେଉଛନ୍ତି ବୋଲି ଦେଖାଇ ହେଉନଥାନ୍ତି
 ସିନା, ସଞ୍ଜପହରଯାକ ସେଠୁ ଦରକୁ ଗଲଯାଏ ପୁଣି ଯେମିତି ତାଙ୍କ
 ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ନପଡ଼େ ସେ ବିଷୟରେ ହୁସିଆର ହୋଇ ଚରକ
 ରହନ୍ତି ।

ଗୋଟିଏ ଟିକ ମଶମଲ ବଟୁଆ ଉପରେ ସୁନା ଜରି କାମ
 ହୋଇଥାଏ । ତାହାର ଭିତରେ ପୁରୁଷ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ବଲକନ୍ୟା କିଛି
 ବୁଣାବୁଣି କାର୍ଯ୍ୟ ଦେନି ଆସିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଉପର ଓଠ ଏଡ଼େ ଦୁନ୍ଦର,
 ସେ କୁନି ଓଠଟିକୁ ଥରେ ଅନାଇଁଦେଲେ ଆଖି ଓଟାର ଆଖିହେବ-
 ନାହିଁ । ତା ଉପରେ ଲଢ଼େଇ ରୂପ ପରି ପାତଳ ହୋଇ ପରସ୍ତେ ରୂପ,
 ବାରି ହୁଏ କି ନହୁଏ ଏହିପରି । ସେହି ଟିକ ଓଠଟିକୁ ଯେତେ କହିଲେ
 ସେପରିକ ସେ ତଳ ଓଠ ଉପରେ ବୁଜି ହେବାକୁ ନାସକ । ଏଇ ସାନ
 ଖୁଣ୍ଟିର ଥିଲ ଥୋଟିଏ ବଶିଷ୍ଠ ସ୍ୱରୂପ, ସତେକ ଏକ ମୌଳିକତା, ଯାହା
 ଅନ୍ୟ କାହାଠି ନଥାଏ, ସେହି ଅଧକୁଜା ପାଟିଟି ତାଙ୍କୁ ଆହୁର ଅଧିକ

ସୁନ୍ଦର କରି ଦେଉଥିଲା । ଏକ ସଂଜ୍ଞାସୁନ୍ଦର ପରମ ରୂପବତୀ ନାଶର ଅତି ବଶିଷ୍ଠ ଛଇ ସେ ଅଧାଖୋଲ ମୁହଁ, ତାର ନିଜସ୍ବ ବଶିଷ୍ଠତା । ଜୀବନ ଓ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟରେ ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ ସେହି ଲବିତ୍ୟତା ମାତୃମୂର୍ତ୍ତିକ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ ଓ ଆଦୃଶ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ ସେ ଅସକ ଗର୍ଭ ଅବସ୍ଥାରେ ବି କିପରି ସେ ସହଜସ୍ବତେ ଆପଣାକୁ ଚଳାଇ ନେଇ ଯାଉଥିଲେ । ଯେତେ ଲୋକ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦିଅନ୍ତୁ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରନ୍ତି, ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ଯୁବକ ଲୋକ ହୁଅନ୍ତୁ କି ନାରୀ ବୃଦ୍ଧଲୋକ ହୁଅନ୍ତୁ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲଗୁଥାଏ ସେ ଯେପରି କି ତାଙ୍କ ମୋହିନୀ ଶକ୍ତିରୁ ଆପେ କିଛି ଧରି ରଖିନେଇ ପାରିଛନ୍ତି କି ଇଚ୍ଛା ନହେଲେ ଅନ୍ତତଃ ଆପଣାକୁ ଅନ୍ୟ ଆଖିରେ ରୁଚିକର କରିପାରିଛନ୍ତି । ଏଡ଼େ ସଂହାମକ ହୋଇଥିଲା ତାଙ୍କର ସେହି ଆଲୁଅ କଲଭଳି ମୁରୁକି ହସ । କଥା କହିଲାବେଳେ ଯେମିତି ସେ ହସି, ଦଉଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ଦାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ ମୁକ୍ତାପରି ଦିଶୁଥିଲା ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ ପ୍ରିୟସେସ ନାଗଲ ପରି ସାନ ସାନ ପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ସାମନ୍ୟ ଦୋହଲିଲ ପରି ଚାଲି ଚାଲି ଟେବୁଲ ଚାରିକଡ଼ରେ ଚାଲି ଆସିଲେ । ତାପରେ ପିନ୍ଧା ପୋଷାକର ଶ୍ରୀରାଜ୍ଯକ ଧରେଇ ଥରେଇ ସଜାଡ଼ ଦେଇ ରୂପାର ଚାନ୍ଦି ପାତ୍ର ଯେଉଁଠି ଥିଆ ହୋଇଥିଲା ତାରି କଡ଼ରେ ପଡ଼ିଥିବା ସୋପା ଉପରେ ଆରାମରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ ଧରଣ ଦେଖି ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେପରିକି ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ଆପଣାକୁ ଖୁସି କରିବା ଓ ପରକୁ ଖୁସି କରିବା ।

ସାନ ମୁଣିଟି ଖୋଲି ପକାଇ ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା କହିଲା ପରି ସେ କହିଲେ, “ସାଙ୍ଗରେ ମୋ ହାତ କାମଟାକୁ ଦେନି ଆସିଛି । ଆଜ୍ଞା, ମତେ ତୁମେ ଠକିବା ପାଇଁ ଡାକିନାହିଁ ତ ?” ତୁମେ କଣ ଲେଖିଥିଲୁ ଯେ ‘ଅଳ୍ପ କେଇଜଣ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭେଟାଭେଟି ହେବ ଆସ’ । ସେଇଥି ପାଇଁ ଦେଖିତ କେଡ଼େ ଖରାପ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ମୁଁ ଚାଲି ଆସିଛି” । ସେ ଦି ହାତଯାକ ଉପରକୁ ଟେକିଦେଇ ଦେଖାଇଲେ ଏକ ରୁଚିକର ସଜାଳି-ପିନ୍ଧା ସାନ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ସେଥିରେ ରେଶମ ସୁତାରେ କାରିଗରୀ କାମ ପଡ଼ିଛି । ତା ଉପରେ ଅଙ୍ଗୁରେ ଏକ ଓସାର କମରପଟି ବନ୍ଧା ହେଇଛି ।

“ସେ ପୋଷାକଟା କଥା ମନକୁ ଆଣି ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନାହିଁ ଲିସା,” ଆଜ୍ଞା କହିଲେ, “ତୁମେ ଯାହା ମନ ତାହା ପିନ୍ଧ ପଛେ ସବୁବେଳେ ତୁମେ ସମସ୍ତଙ୍କଠୁଁ ବେଶି ସୁନ୍ଦର ।”

୧୭ ମୁକ୍ତି ଓ ଶାନ୍ତି

ସେହି ଭଙ୍ଗୀରେ ଲିପା କହିଲେ, “ଜାଣିଛ ତୁମେ ସମସ୍ତେ—” ତା’ ପରେ ସୈନ୍ୟସବୁର ଏକ ଅସ୍ତିତ୍ବରକ ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ି କହିଲେ, “ଜାଣିଛ ସମସ୍ତେ, ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ମତେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ବୁଲିଯାଇଛନ୍ତି ! ଆପେ ଜାଣିଶୁଣନ୍ତୁ ସେ ମରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । କଣ ଥାଏ ଏ ନିଆଁଲଗା ଲତେଇରେ କହିଲ ?”, ସେ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ପଚାରିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେ ଧୂର ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କଲେନାହିଁ । ବେସିଲ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ଵିଅ ହେଲେନ୍ ସଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । “କେନ୍ଦ୍ର ଚମକାର ଟିକି ମଣିଷଟିଏ !”, ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ କହିଲେ ସେ ଘରର ମାଲିକାଣ କି ।

ସାନ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ପଦସ୍ଥବାର ଅଳ୍ପସମୟ ଉତ୍ତରୁ ଜଣା ଶାରି ଡେଇଁ ଛେଉଟିଟା ଯୁଆନ୍ ଆସି ପଦସ୍ଥଲ । ତା ମୁଣ୍ଡବାଳ ଏଡ଼େ ଟିକି ଟିକି ହୋଇ କଟା ହୋଇଥିଲା । ଆଖିରେ ଚଷମ । ଟିକା ରଙ୍ଗର ପରୁଲେନ୍, ତା କାଟଟା ଖୁବ୍ ଫେସନ । ବାଦାମି ରଙ୍ଗର କୋଟ, କାମିଜର ହାତମୁଠି ଲୁଗା ଓସାରା । ସେହି ଯୁବକ କାଉଣ୍ଟ ବେଲ୍‌ହୁଭ୍‌ଙ୍କ ଜନ୍ମିତ ପୁଅ ପିଏରେ । ମହାରାଣୀ କ୍ୟାଥାରୀଙ୍କ ରଜତବେଳେ କାଉଣ୍ଟ ବେଲ୍‌ହୁଭ୍ ଥିଲେ ଜଣେ ଅତି ପ୍ରିୟ ଅମାତ୍ୟ, ସେ ତ ଅଢ଼େଇ କଥା ଏତେବେଳକୁ ବେଲ୍‌ହୁଭ୍ ଅସୁସ୍ଥ, ତାଙ୍କର ଶେଷ ଦଶା, ମସ୍ତୋ ନଗରରେ ଅଛନ୍ତି, ରୋଗ ଶଯ୍ୟାରେ ପଡ଼ି ଧୃ ଧୀରେ ଧୀରେ ମୃତ୍ୟୁଆଡ଼କୁ ମୋହିଁ ବୁଲିଛନ୍ତି । ଯୁବକଟି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନାହାନ୍ତି, ବିଦେଶରୁ ଅଳ୍ପଦିନ ମେଲ୍ ଫେରିଛନ୍ତି, ସେଠାରେ ପାଠପଢ଼ୁଥିଲା, ସେଣ୍ଟପିଟର୍ସବର୍ଗ ନଗରର ଖାନ୍ନାନ ସମାଜରେ ପିଏରେର ଏ ନୂତନ ପ୍ରବେଶ ।

ଆଲା ପାଲେସ୍ ତକୁ ସ୍ଵାଗତ ଜଣାଇଲାବେଳେ ସେତିକି ଆଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କଲେ ଯେତିକି ସେ ଦେଖାଉଥାନ୍ତି ତାଙ୍କ ଅତିଥିମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ସବୁଠାରୁ କମ୍ ନିଃସ୍ଵାଦ ସେହିମାନଙ୍କୁ ତାହେଲେ ବି ଏ ଭଦ୍ରଲୋକଟିକି ପାହେଁଟି ନେଲବେଳେ ତାକୁ କେବଳ ଦ୍ଵିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ଆଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଦେଖାଇଲେ ବି ସେ ଯେତେବେଳେ ପିଏରକୁ ଅନାଇଁ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଉପରେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଓ ଆତଙ୍କର ଛାଇ ଖେଳିଗଲା । ଆମେ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାଶ ପଦାର୍ଥକୁ ଦେଖୁ ଯାହା ତାର ପରିସ୍ଥିତି ସହିତ ଖାପେ ନାହିଁ, ଅସଙ୍ଗତ

ଦିନେ ସେତେବେଳେ ଆମ ମୁହଁର ଉଜ୍ଜୀ ଯେପରି ଦିନେ ପିଏରେକୁ ଅନାଇଁ ଆନ୍ନା ପାଲେସ୍ତ୍ରାଙ୍କ ମୁହଁର ଉଜ୍ଜୀ ସେହିପରି ଦିଶିଲା । ସେଠି ଯେତେ ମଣିଷ ଥିଲେ, ଆକାରରେ ପିଏରେ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କଠୁଁ ଖୁବ୍ ଡେଙ୍ଗା ସେଥିରେ ତ ସଦେହ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆନ୍ନା ପାଲେସ୍ତ୍ରାଙ୍କ ମନରେ ଏପରି ଧାରଣା ହେବାର ଅନ୍ୟ କାରଣ ଥିଲା । କାରଣଟା ପିଏରେର ପ୍ରକାଶ ଆକାର ନୁହେଁ, କାରଣ ତାର ସେ ଶୁଦ୍ଧାଣି । ସେ ଶୁଦ୍ଧାଣିଟା କେମିତି ଲଜକୁଳା ହେଲେ ବି ଖୋଲଖୋଲ । ସେ ତାର ଭବନକୁ ସଫାସଫା ଜଣାଇ ଦିଏ, ଖୁବ୍ ମୁନିଆ ସେ ଶୁଦ୍ଧାଣି; କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ ଆନୁରକତାମୟ । ସେତକ ଦେଖି ସେ ନିମନ୍ତ୍ରଣକାରଣୀ ଚମକ ପଡ଼ିଲେ, ଆଉ ସେତକ ଲାଗି ପିଏରେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କଠୁଁ ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ି ଥାଏ ।

ଆନ୍ନା ପାଲେସ୍ତ୍ରା ତାକୁ ନେଇ ତାଙ୍କ ବୁଢ଼ୀ ମାଉସୀଙ୍କି ଭେଟାଇ ଚିହ୍ନା କରାଇ ଦେଲାପରେ କହିଲେ, “ମହାଶୟ ପିଏରେ ! ଆପଣ ଯେ ଏଡ଼େ କଷ୍ଟକରି ଜଣେ ଅସହାୟା ପଛୁ ବୁଢ଼ୀ ମଣିଷକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ ସେ ଆପଣଙ୍କର ଅସୀମ ଦୟା । ଆଜ୍ଞା, ନା ଦୟାଠୁଁ ଆହୁରି ବେଶି—” କହିଦେଇ ମାଉସୀଙ୍କି ଆଡ଼କୁ ଆଶଙ୍କାରେ ଅନାଇଁ ରହିଲେ ।

ପିଏରେ ତା ଉତ୍ତରରେ କଣ ବିଡ଼ି ବିଡ଼ି ହୋଇ କହିଲା ବାରି-ହେଲା ନାହିଁ, ଆଉ ତା ଆଖି ଦରଯାକ ବୁଲିଗଲା ଯେମିତି ସେ କାହାକୁ ଖୋଜୁଛି । ହଠାତ୍ ଏକ ଉଜ୍ଜୁଳ ହସରେ ତା ମୁହଁ ସତେକ ଆଲୁଅ ହୋଇଗଲା । ସେ ସାନ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲା, ଯେପରିକି ସେ ଆଉ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କେଉଁକାଳରୁ ପରାସ୍ତରର ଅତି ଆପଣାର । ତାପରେ ସେ ମାଉସୀ ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ଆନ୍ନା ପାଲେସ୍ତ୍ରାଙ୍କ ଆଶଙ୍କା ଅମୂଳକ ନ ଥିଲା; କାରଣ ମାଉସୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଉ ଯାଉ ହଠାତ୍ ବିଜୁଳିବେଗରେ ବୁଲିପଡ଼ି ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ପିଠି ବୁଲାଇ ଦେଇ ସେ ମାଉସୀଙ୍କ ଗୁଡ଼ି ଚାହିଁଗଲା । ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ ରାଜମାତାଙ୍କ ଦେହପା ବିଷୟରେ ମାଉସୀ ଯେଉଁ ବକୃତା ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ, ତାର ଶେଷଯାକେ ଶୁଣିବା ଲାଗି ଟିକିଏ ବୋଲି ଅଟକିଲା ନାହିଁ ।

ଆମନ୍ତ୍ରଣକାରୀଣୀ ଆନା ପାଲେସ୍, ଛୁନିଆ ହୋଇ ଯାଇ ତାକୁ ଅଟକାଇ, ପଚାରିଲେ “ଆବେ ମେ.ଉଠି ମହନ୍ତ ମହାଶୟକୁ ଜାଣିଛନ୍ତି ଆପଣ ? ସେ ଜଣେ ଭାରି ଅଭୂତ ମଣିଷ ।”

“ହଁ ମୁଁ ଶୁଣିଛି ଶାଶୁତ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଷୟରେ ତାଙ୍କ ଯୋଜନାମାନଙ୍କ କଥା । ବଡ଼ ଚତୁର ଯୋଜନା ସେସବୁ; କିନ୍ତୁ ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ।

ଯାହା କିଛି ପଦେ କହିଦେଇ ତାଠୁଁ ମୁକୁଳି ଯାଇ ଆମନ୍ତ୍ରଣକାରୀଣୀ ହସାବରେ ଆପଣା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭୁଲେଇବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଏଇଆ ମନେ କରି ଉପର ଠାଉରିଆ କରି ଆନା ପାଲେସ୍, କହି ପକାଇଲେ “ସତେ ! ଆପଣ ଏପରି ଭାବୁଛନ୍ତି ?”

ପିଏରେ ପୁଣି ଆଉଥରେ ଗୋଟାଏ ଭୁଲ୍ କଲ । ସେ ହେଲ ତାର ଦ୍ଵିତୀୟ ଭୁଲ । ଥରେ ଜଣେ ଭଦ୍ରମଣିଳାଙ୍କ ପାଖରୁ ସେ ଚାଲି ଆସିଥିଲ ତାଙ୍କ ଭୃଷ୍ଟରୁ କଥା ନ ସରୁଣୁ । ଏଥରକ ଆଉ ଜଣେ ଭଦ୍ରମଣିଳା ତା’ ଠୁଁ କେମିତି ଖସି ପଳାଇବେ ଭାବୁଛନ୍ତି ସେ ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଇଦେଲ । ତା ପ୍ରକାଶ୍ଟ୍ର ପ୍ରକାଶ୍ଟ୍ର ପାଦଦ୍ଵାରା ସେ ଘର ଚଟାଣରେ ସତେକି ତେର ଲାଗି ଯାଇଥାଏ, ସେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ନଇଁପଡ଼ି କହି ଲାଗିଥାଏ, ଆଉ ବୁଝାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ, କେମିତି ଆବେ ମୋରୁଠିଙ୍କ ସ୍ଵପ୍ନଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ଅବାସ୍ତବ, ସେଗୁଡ଼ାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ଆନା ପାଲେସ୍, ହସିଦେଇ କହିଲେ, “ଆଉ, ଆଉ କେତେକେଲେ ସେ କଥା ଆଲୋଚନା କରିବା ।”

ଟୋକାଟା ଉଦ୍ଘାତା କଣ ତା ଜାଣେ ନାହିଁ । ତା ପାଖରୁ ଖସି ପଳାଇ ଆନା ପାଲେସ୍, ଆପଣା କାମରେ ଲାଗିଗଲେ । କାମ, କିଏ କଣ କହୁଛି କାନପାରି ଶୁଣିବା, ନିଆଦେବା, ଯେଉଁଠି କଥାଭାଷା ଟିକିଏ ଧିମେଇ ଆସୁଛି, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେଠିକି ଛୁଟିଯାଇ କଥା ଖିଅରେ ଯେଉଁଠି ଟିକିଏ ବଳ ଉଠା ପଡ଼ିଗଲା, ସେଠି ବଳ ଦେଇ କଥାଭାଷାକୁ ତେଜି ଦେବା । ସତେ ଯେପରିକି ସୁତାକଟା କଲରେ ସେ ଜଣେ ବେବର୍ତ୍ତୀ । ବେବର୍ତ୍ତୀ ଯେପରି ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ମଝିରେ ଏମୁ ଶ୍ରୀ ସେମୁ ଶ୍ରୀ ପାଁ ଧପଡ଼ କରି ତନଖି କରୁଥାଏ, କେଉଁ ତାକୁଡ଼ିଟା ଅଟକ ଗଲା କି କେଁ କେଁ ଶବ୍ଦକଲ କି ଖଟର ଖଟର ହୋଇ ବାଜିଲା, ଧାଇଁଯାଇ ତାକୁ

ସଜାଡ଼ ଦିଏ କି ଏକଦମ୍ ବନ୍ଦ କରିଦିଏ, ଏ ବି ସେମିତି । ଆନ୍ଧାସେରର ତାଙ୍କ ବୈଠକଖାନାଭିତରେ ଏକର ସେକର ହୋଇ ବୁଲୁଥାନ୍ତି । କେଉଁଠି ଦଳେ ଖାଲି ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି ଯେ କଥା ନାହିଁ, ବାଣୀ ନାହିଁ, ଆଗ ଗଲେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ । ପଛେ ଗଲେ ଆଉ କେଉଁ ଦଳକୁ ଯେଉଁଠି ଲୋକେ ଗପିବାକୁ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ, ପଦେକଥା କହିଦେଲେ, ଅଥବା ଦଳ ଭିତରେ ଯେ ଯେଉଁ ଜାଗାରେ ବସିଛନ୍ତି, କାଇଦା କଦରରେ ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ଟିକିଏ କାହାକୁ ଏଠୁ ସେଠିକି କରିଦେଲେ, ଏତିକିରେ ଗପିଲ କଳକୁ ପୁଣି ନୁଆ କରି ଚଳାଇ ହେଉଥିଲା, ଆଉ ତା'ପରେ ସେ କଳ ସମାନ ଛନ୍ଦ ରଖି ଗପି ଚାଲୁଥିଲା ଆହୁରି ଭୁଢ଼ାଏ; କିନ୍ତୁ ସେ ଯାହା କରୁଥିଲେ ତାରି ଭିତରେ ବି ପିଏରେ ପ୍ରତି ତାଙ୍କ ଆଶଙ୍କା ଓ ସନ୍ଦେହ ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ତାକୁ ଆଖିଏ ଆଖିଏ ରଖିଥାନ୍ତି । ଦେଖୁଥାନ୍ତି ଯେ ଆଗ ସେ ଗଲ ମର୍ତ୍ତେମାର୍ତ୍ତଙ୍କ ପାଖକୁ । ସେଠି କ'ଣ କୁହାକୋହି ହେଉଥିଲା ତାକୁ ଶୁଣିଲା । ତାପରେ ସେ ଦେଖିଲେ ଦଳେ ଲୋକ ଆବେ ମୋରଓଙ୍କୁ ଦେଇ ବସିଥିଲେ, ପିଏରେ ଯାଇ ସେ ଦଳରେ ବସିପଡ଼ିଲା । ପିଏରେ ଲାଗିଥାଏ ସେଣ୍ଟ୍ ପିଟରସ୍‌ବର୍ଗ୍ ସମାନ ବିଷୟରେ ତାର ପ୍ରଥମ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅନୁଭବ କରିବାରେ । ସେଠି ତାକୁ କେହି ଚିହ୍ନି ନାହିଁ । ସେ ଜାଣିଥିଲା ଯେ ରାଜଧାନୀର ସବୁଯାକ ବଡ଼ ମୁଣ୍ଡିଆ ଏଠି ଠୁଲ ହେଇଛନ୍ତି । ସେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖି କରି ଗୋଟାଏ ଦଳ ପାଖରୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଦଳ ପାଖକୁ ଚାଲି ଚାଲି ଯାଉଥାଏ, ତାର ଭାରି ଭର, କାଳେ ତାଙ୍କ କଥାଭାଷା ଭିତରୁ କିଛି ଶୁଣିପାରିବ ନାହିଁ, ସେହିଭଳି କଥା ଭାଷାରୁ, ଯହିଁରେ ପ୍ରତିଭାର ମୋହର ଗୁପ୍ତା ପଡ଼ିଛି । ପିଏରେ ଏଠି ଯେତେବେଳେ ଏତେ ମୁହଁ ଦେଖିଲା, ଦେଖିଲା ସବୁ ମୁହଁରେ ଆତ୍ମ-ବିଶ୍ୱାସ ଓ ବିଶ୍ୱସ୍ତତାର ଛବି ଫୁଟିଛି, ସେ ଭାବିନେଲା ଗପ ଏମାନଙ୍କ ଭୁଣ୍ଡରୁ ଯାହା ବାହାରିବ ପ୍ରତି ପଦେ ପଦେ କଥାର ସାର ଅର୍ଥ ଥିବ, କହିବା ଭଙ୍ଗୀରେ ଛଟକ ଥିବ ।

ଶେଷରେ ଆବେ ମୋରଓଙ୍କ କଥା ପ୍ରତି ତା ମନଟା ଓଟାରି ହୋଇଗଲା । ଆପଣା ମତ ସେ କେତେବେଳେ ପ୍ରକାଶ କରିବ, ସେଥିପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଲାଗି ସେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସି ରହିଲା । ଦୁନିଆଁରେ ଯେତେ ଯୁବା ବୟସର ଲୋକ ସମସ୍ତିକର ସେହି ଏକା ଦୁର୍ବଳତା ।

ଆଜ୍ଞା ପଲ୍ଲେଶ୍ୱରଙ୍କ ପଞ୍ଚତ ଖୁବ୍ ଜମି ଆସୁଥିଲା, ସତେକ ତାଙ୍କ ସୁତାକଟା କାରଖାନାର ସବୁଯାକ ତାକୁଡ଼ି ଦୁରୁଥିଲା । ଅତଳ ଥିଲେ ଖାଲି ମାଉସୀ ବୁଢ଼ୀ, ସେ ଅଲଗା ହୋଇ ଆଜି ଜଣେ ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବସି ପଡ଼ିଥିଲେ । ସେ ଆଉ ବୁଢ଼ୀ ଜଣକର ମୁହଁ ଲୁହ ଝରିଝରି ଘୋର ହୋଇଯାଇଛି । ଏଇ ହସ ଖୁସି ଜଳ ଜଳ ଦଳ ସଙ୍ଗରେ ସେ ମୁହଁଟି ଖାସପ ନାହିଁ । ଦଳଟି ଭନି ଧାରରେ ଫାଟି ପଡ଼ିଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଦଳରେ ଅଧିକାଂଶ ଖାଲି ପୁରୁଷ ଲୋକ । ତା ମଝିରେ ମହନ୍ତ ମହାଶୟ ଆସବ ମୋରଓ । ଆଉ ଦଳ ମଝିରେ ପରମା ସୁନ୍ଦରୀ ଦେଲେନ୍ ଓ ମୋହନୀ ମୁଖି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ବଲ୍ କନ୍ସ୍, ଟିକିଏ ବେଶି ମୋଟା ଦେଲେନ୍ ଅତି ସଜ, ଆଜି ଅତି ସୁନ୍ଦର । ତାଙ୍କ ଶୁଭପାଖେ ଯୁବାଲୋକ ସମସ୍ତେ । ଭୃଷ୍ଟ ଦଳଟି ବେଢ଼ିଥାଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟମାର୍ତ୍ତ ଓ ଆଜ୍ଞା ପାଲେଶ୍ୱରଙ୍କ ଶୁଭପାଖେ ।

ଭାଇ କାଉଁଶିଙ୍କ ମୁହଁଟି ସୌମ୍ୟ, ଶାନ୍ତ । ତାଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ଖୁସି ଲାଗେ । ତାଙ୍କ ବୁଢ଼ାଣିରୁ ଲାଗୁଥାଏ ଯେପରିକି ସେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ସେ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲୋକ; କିନ୍ତୁ ଜାଣିଶୁଣି ଆପଣାକୁ ଛୁଡ଼ିଦେଇ ଆସନ୍ତି ଯେ ଯେଉଁମାନେ ସେଠି ରୁଣ୍ଡିଛନ୍ତି ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଆପଣା ମନଇଚ୍ଛା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଆଜ୍ଞା ପାଲେଶ୍ୱର ଏ ସବୁ କଥାରୁ ସୁବଧା ଉଠାଉଥାଆନ୍ତି, ସତେ ଯେମିତି ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲରେ ସେ ପ୍ରଧାନ ପରିଷିଦ୍ଧା ଲୋକ, ଏଭଳି ସେ ଯେଉଁ ଜନସଂଖ୍ୟା ଭଲ ବୁଝି ଶାନ୍ତି ହାତରେ ନ ପଡ଼ି ଏକଦମ୍ ଅଖ୍ୟାୟ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତା, ତାକୁ ସେ କହି ପୋଛି ଅତି ସୁଆଦିଆ ହୋଇଛି ବୋଲି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗରେ ସୁପାରିସ କରିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ଆଉ ଏଇ ଆମନ୍ତ୍ରିତମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଭାଇ କାଉଁଶି ବ ଗୋଟିଏ ସୁଆଦିଆ ଖାଦ୍ୟ, ଆଗ ସେ ଖାଦ୍ୟକୁ ଆଜ୍ଞା ପାଲେଶ୍ୱର ସବୁ ଆମନ୍ତ୍ରିତ ଲୋକଙ୍କୁ ପରସି ଦେଲେ, ତାପରେ ପରସି

ଦେଲେ ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟ, ସେ ମହନ୍ତ ମହାଶୟ ମୋର ଉପରେ, ଅତି ଉଚ୍ଛ୍ୱସପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଡାକିଥିବା ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଅତି ଚମତ୍କାର ଖାଦ୍ୟ ଯାହା ସହଜରେ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ମିଳେ ନାହିଁ ।

ମର୍ତ୍ତ୍ୟମାତୃକା ଶୁଣିପାଖେ ଯେଉଁ ଗପ ଲାଗିଥାଏ, ତାର ବିଷୟ ବହୁ ଉତ୍ତମ ଓ ଏନ୍ ଏନ୍ ଡିଏନ୍ ମୃତ୍ୟୁ । ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟ କହୁ ଥାଆନ୍ତି ଯେ ଉତ୍ତମ ଆପଣା ଉଦାରପଣ ପାଖେ ବଳି ପଡ଼ିଲେ ଓ ବୋନାପାର୍ଟଙ୍କର ଉତ୍ତମ ପ୍ରତି ଏକ ଦେଲେ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆନ୍ଦୋଳ ଆଗରୁ ଥିଲା ।

“ସତେ, ସତେ” ଆନ୍ନା ପାଲେସ୍ଟ୍ରା ପାଟି କରି ଉଠିଲେ, “କହନ୍ତୁ ଆମକୁ ସେ ବିଷୟରେ” ଆନ୍ନା ପାଲେସ୍ଟ୍ରା ଖୁସି ହୋଇ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ଯେ ଆମେ ଫରାସୀ ଦେଶର ଶାନ୍ତି ପଞ୍ଚଦଶ ଲୁଇ ଠିକ୍ ଏମିତି ପଚାରୁ ଥିଲେ, ଅବକଳ ଏଇ ଭାଷାରେ ।

ମର୍ତ୍ତ୍ୟମାତୃକା ହସିଦେଇ ଧନ୍ୟ ଜଣାଇ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁ ଦେଲେ । ଆନ୍ନା ତାଙ୍କ ଦଳର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡାକିଲେ, “ଶୁଣିବ ଆସ ।”

ପାଖରେ ଥିବା ଜଣକ କାନରେ ଆନ୍ନା ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ କରି କହିଲେ, “ଏ ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟ ଉତ୍ତମ ଓ ଏନ୍ ଡିଏନ୍ ଅତି ଦମ୍ଭେ ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲେ ।” ଆଉ ଜଣକ ଆଉକୁ ବୁଲିପଡ଼ି ସେ ପୁଣି କହିଲେ, “ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲବେଳେ ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର କରି କହନ୍ତି ଯେ ଶୁଣିଲେ ଶୁଭ ଖୁସି ଲାଗେ ।” ପୁଣି ଆଉ ଜଣକୁ ସେ କହିଲେ “ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟ ଯେ ଅତି ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବସା ଉଠା କରିଛନ୍ତି, ତା ତାଙ୍କୁ ଥରେ ଶୁଣି ଦେଲେ ପରିଷ୍କାର ବାରି ହୋଇ ପଡ଼େ ।”

ଏହି ପ୍ରକାରେ ସେ ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସବୁ ଅତିଥିଙ୍କ ପରସ୍ତି ଦେଲେ, ଶୁଭ ଚୁକିକର ଓ ଚିତ୍ରକର୍ତ୍ତା ବ୍ୟବହାରରେ, ଯେତେବେଳେ ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟ ଥାଆନ୍ତା ଗରମାଂସ ଭଜନ, ବାମ୍ଫ ବାହାରିଥିଲା, ମାଂସରେ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଚଣା ପଡ଼ିଥିଲା । ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟ ଯେମିତି କଥା ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଆନ୍ନା ତତ୍ତ୍ୱର ହସଟିଏ ହସିଦେଲେ ।

ଆଉ ଦଳ ମଝିରେ ଯେଉଁ ସୁନ୍ଦର ଝିଅଟି ଥିଲା, ଆନ୍ନା ତାକୁ କହିଲେ ଡାକ କହିଲେ, “ଆ ଆ ହେଲେନ୍ ମା, ବସ ଏଠି ।” ହେଲେନ୍ ଠାଆ ହେଲେ । ଆସିଲବେଳୁ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଯେଉଁ ହସ ଲାଗି ରହିଥିଲା, ସେହି ହସରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁଟି ଆଲୁଅ ଜଳି ଜଳି ଦେଖା-

ଯାଉଥାଏ । ତାର ଯେଉଁ ଅସାମାନ୍ୟ ରୂପଲବଣ୍ୟ, ତା ହସ ବି ତାର ଗୋଟିଏ ସହଜ ଉପାଦାନ । ସେ ଯେତେବେଳେ ଘରର ଏ ମୁଣ୍ଡରୁ ସେମୁଣ୍ଡକୁ ଚାଲି ଚାଲି ଗଲ, ପୁରୁଷ ଲୋକେ ବାଟ ଛୁଡ଼ି ଦେଉଥାଆନ୍ତି । ସେବାଟେ ଗଲବେଳେ ତାର ଧଳା ପୋଷାକ ଓ ସେଥିରେ ଲାଗିଥିବା ଇଉଁ ଲଟା ଓ ଶିଉଳି ଦଳର ଦ୍ଵାରା ତଳେ ଦୁଷ୍ଟ ଦୁଷ୍ଟ ଯାଉଥାଏ । ଲଗୁଥାଏ ଯେ ଝଟକୁଥିବା ମାଣିକ୍ୟ ଚକ୍ଚକ୍ ମୁଣ୍ଡକାଳ ଓ ଜକ୍‌ଜକ୍ କାର ମିଶି ସେ ଗୋଟିଏ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ସ୍ଵପ୍ନ, ସତେ କି ଉତ୍ସବର ଏକ ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି । ସେ କାହାରିକି ଲାଖ କରି ଅନାଇଲା ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବୁଝି ହସୁଥିଲା, ଯେପରି କି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚିତ ସୁବିଧା ଦେଉଥିଲା ଯେ ସେମାନେ ତାର ସୁନ୍ଦର ରୂପକୁ ଦେଖନ୍ତୁ, ଫେସନ୍‌ରେ କଟାହୋଇ ତଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିଥିବା ପୋଷାକରେ ତା କାନ୍ଦ ଓ ବେକ ଖୋଲି ପଡ଼ିଥିଲା, ସେ କେଡ଼େ ଧଳା ଚକ୍ଚକ୍ ତାକୁ ଲୋକେ ଦେଖିବାକୁ ସୁବିଧା ପାଆନ୍ତୁ ସତେକି ଏଇଥିପାଇଁ । ହେଲେନ୍ ଏଡ଼େ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାର ସୁନ୍ଦରୀ ଯେ ତାଠି ସ୍ନାନ ଫୁଲେଇପଣର ଲେଖମାସ ବି ନ ଥିଲା । ଏଡ଼େ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଓ ବିଶ୍ଵ-ବିଜୟୀ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ତାଠି ଅଛି, ଏପରି ଧାରଣା ଯଦି ତା ମନରେ ଭିକ୍ଷୁମାସ ଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ତ ଆପେ ତାକୁ ନିଜକୁ ଅଖାଡ଼ୁଆ ଲଗୁଥାଆନ୍ତା ଓ ଆପେ ତାର ଇଚ୍ଛା ହୁଅନ୍ତା, ନିଜ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ । ତାହେଲେ ସେ ଏପରି ବ୍ୟବହାର କରିପାରି ନ ଥାଆନ୍ତା ।

ସମସ୍ତିଙ୍କ ଭୁଣ୍ଡରେ ସେଇ ଏକା କଥା—“କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ! କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର !” ଯେତେବେଳେ ହେଲେନ୍ ଶୁଭ କାଉଣ୍ଟଙ୍କ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଆସନରେ ବସିପଡ଼ିଲା ଓ ସେଇ ଅନନ୍ତ ହସର ସବୁଯାକ ମୋହିନୀ ତାଙ୍କ ଉପରେ ତାଳି ଦେଲା, ସେତେବେଳେ ଶୁଭକାଉଣ୍ଟ କାର ଥରାଇଲେ ଓ ଆଖି ତଳକୁ ପୋତିଲେ, ସତେ ଯେପରିକି ସେପୁରର ଅଲୌକିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଆଦାତ କରିଛି ।

ଶୁଭକାଉଣ୍ଟ ହସିଦେଇ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ କହିଲେ, “ଏଭଳି ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ଆଗରେ ମତେ ଶୁଭ ମାଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି ।”

ଟେବୁଲ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ବାହା ଉପଦେଇ ହେଲେନ୍ ଖାଲି ହସିଲା ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କଲା । ଶୁଭକାଉଣ୍ଟଙ୍କ କଥାକୁ ଉତ୍ତର ଦେବା

ସେ ଆବଶ୍ୟକ ମନେକଲ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେଯାକେ ସେ କଥା କହୁଥାନ୍ତି, ସେତେବେଳେଯାକେ ହେଲେନ୍ ସିଧାହୋଇ ବସିଥାଏ, କେତେବେଳେ ଆପଣା ବାହାକୁ ଅନାଉ ଥାଏ, ସେଥିରେ ଗୋଲ ଗୋଲ ମାଂସ ଆଉ ଖାଲ, ଟେବୁଲ୍‌ରେ ମାଡ଼ି ହୋଇ ତା ବାହର ଆକୃତି ବଦଳି ଯାଇଛି, କେତେବେଳେ ଧଳା ମଝିଗୁଡ଼ିକୁ ଅନାଉ ଥାଏ, ତା'ର ଘୁରା ହାତକୁ ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ଟେକି ଥୋଉଥାଏ, କେତେବେଳେ ପୋଷାକକୁ ଆପୁଡ଼ାଉ ଥାଏ ଓ ଶୁଣୁଥିବା କାହାଣୀରେ ଯେତେବେଳେ କିଛି ରୁଞ୍ଜିତକର ଘଟଣା କାନରେ ପଡ଼େ, ସେତେବେଳେ ଆମନ୍ତ୍ରଣକାରୀଣୀଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତକପାଇଁ ତାଙ୍କ ମୁହଁର ଉଞ୍ଜିକୁ ଆପଣା ମୁହଁରେ ଅନୁକରଣ କରି ପୁଣି ଆପଣାର ସେହି ସହଜ ସୌମ୍ୟ ହସକୁ ଠାଣିକୁ ସେ ଲେଉଟି ଆସୁଥାଏ ।

ଟିକ ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍ ମଧ୍ୟ ଚାହା ଟେବୁଲ୍ ଗୁଡ଼ି ଆଗକୁ ଉଠି ଆସି ଥାଆନ୍ତି ।

“ରହିଥା ରହିଥା ଟିକଏ,” ସେ ପାଟି କଲେ, “ରହ ମୁଁ ମୋ କାମଟା ଟିକଏ ସାରିଦିଏଁ ।” ସେ ହିପୋଲାଇଟ୍‌କୁ କହିଲେ, “ଆପଣ କଣ କରୁଛନ୍ତି ? କଣ ଭାବୁଛନ୍ତି ? ମତେ ମୋ ମୁଣିଟା ଟିକଏ ଆଣିଦେଲେ ?”

ହସି ହସି କଥାକହି ସେ ଘର ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଧୂମ୍‌ଧାମ ଲଗାଇ ଦେଲେ ।

ପ୍ରିନ୍‌ସ ହିପୋଲାଇଟ୍ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ମୁଣି ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ, ଗୋଟିଏ ଚୌକ ଆଣି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ । ମୁଣିଟି ନେଇ ବସିପଡ଼ି ସାନ ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍ କହିଲେ, “ବେଶ—ଏଥର ମତେ ଆରମ୍ଭ ଲାଗିଲା ।”

ତରୁଣ ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ — ଲୋକେ ଯାହାଙ୍କୁ କହନ୍ତି ସୁନ୍ଦର ହିପୋଲାଇଟ୍, ସେ ଦେଖିବାକୁ ତାଙ୍କ ଭଉଣୀ ପରି, ଯଦିତ ଭଉଣୀଟି ପରମାସୁନ୍ଦରୀ ଓ ଭଲଟି ଜାହା ଅସୁନ୍ଦର । ସେ ଦୁହଁଙ୍କ ଚେହେରା ଏକାପରି କନ୍ତୁ ଭଉଣୀଠାରେ ଶାଶୁତ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଯୌବନ ଝଟକୁଥିଲା, ଏକ ଆପଣା-ତୁଣ୍ଡ ସିନ୍‌ଗ୍ୟ ହସ ଥିଲା, ତା'ର ଧମ୍‌ଦାସ୍ ମୁହଁ ଓ ଦେହର ଆକାର ଓ ଗଢ଼ଣରେ ଏକ ପ୍ରକାର ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଅନୁପାତ ଥିଲା ଓ ସବୁ ମିଶି

ତା'ର ଚେହେରାକୁ ସଫୁର୍ଣ୍ଣ ବଦଳାଇ ଦେଇଥିଲା ଅଧର ଭାଇର ଚେହେରା ଦିଶୁଥିଲା କେମିତି ଏକ ପ୍ରକାର ବୋକାଳିଆ ଆଉ ଟିଣା ଟିଣା । ତା'ର ଦେହ ଦୁବଳ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହୀନ, ତା'ର ଆଖି, ନାକ, ପାଟି ଆପଣା ଆପଣା ବଢ଼ିଶୁଭା ହରାଇ ଏକ ବରକ୍ତ ଅପ୍ରସନ୍ନ ଭାବରେ ହଜି ଯାଇଥିଲା ଓ ତା'ର ହାତ ଗୋଡ଼ ସବୁ ନାନା ପ୍ରକାର ଉଦ୍‌ଭଟ ମୁଦ୍ରାରେ ମୋଡ଼ିମାଡ଼ି ହେଉଥିଲା ।

ସେ ତାର ଚଟମାକୁ ଆଖି ଉପରେ ଦାବ ଦେଲା, ସତେ ଯେପରି ସେପରି କଲେ ସେ ଭଲ କରି ଆପଣା ମନକଥା ପ୍ରକାଶ କରିପାରିବ; ଆଉ କହିଲା, “ଏକ’ଣ ଗୋଟିଏ ଭୂତକଥା କୁହାହେଉଛି ନାଁ କ’ଣ?”

ଭାଇ କାଉଁରୀ ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । କାନ୍ଦୁ ଝାଙ୍କି ଦେଇ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, “ନାଁ ନାଁ ଭୂତ କଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ ।” ହିପୋଲାଇଟ୍ କହିଲା, “ଆଃ ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଭାରି ଚିଡ଼େ ।” ତାର ଡଙ୍ଗାଢାଙ୍ଗରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ କଥା କହିସାରିଲା ପରେ ହିଁ ସେ ବୁଝିପାରିଲା ଯେ ଆପେ ଯାହା କହିଲା ତାର ଅର୍ଥ କ’ଣ, ତା ଆଗରୁ ନୁହେଁ । ତଥାପି ତା'ର ଆନୁବିଶ୍ୱାସ ଏଡ଼େ ଟାଣ ଥିଲା ଯେ ଜାଣିବା କଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା ଯେ ତା' କଥାଗୁଡ଼ାକ ଓଲଟା ସିଆନା ବୁଦ୍ଧିଆ । ସେ ପିନ୍ଧିଥିଲା ଗୋଟାଏ ଗାଡ଼ ଶାଗୁଆ ବର୍ଣ୍ଣର ପ୍ରକ୍-କୋଟ୍ ଓ ଫିକା ଲଲ ବର୍ଣ୍ଣର ଡିଲ ପାଇଜାମା, ସେହି ବର୍ଣ୍ଣ ଯାହାକୁ ସେ କହେ ଉତ୍ତେଜିତା କୁମାରୀଙ୍କ ମୁହଁର ବର୍ଣ୍ଣ । ସେ ମୋଜା ପିନ୍ଧିଥିଲା ଆଉ ପଟିବନ୍ଦା ଯୋତା ମାଡ଼ିଥିଲା ।

ଭାଇ କାଉଁରୀ ଖୁବ୍ ସୁରୁଚି ସହକାରେ କାହାଣୀଟି କହିଲେ । ଲେଙ୍କେ କହନ୍ତି, ଉତ୍ତର ଓ ଏନ୍ ଦିଏନ୍ ଲୁଚି କରି ପ୍ୟାରିସ୍ ଆସି-ଥିଲେ, ଶ୍ରୀମତୀ ଜନେସ୍କୁ ଦେଖିବେ ବୋଲି । ଶ୍ରୀମତୀ ଜନେସ୍ ଅତି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଭିନେତ୍ରୀ । ସେ ନେପୋଲିଅନଙ୍କୁ ଆପଣାର ସମସ୍ତ ରୂପ ଲବଣ୍ୟ ସମର୍ପଣ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଉତ୍ତର ଓ ଏନ୍ ଦିଏନ୍ ପ୍ୟାରିସ୍ ଆସି ନେପୋଲିଅନଙ୍କ ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିଲେ । ସେ ଏକ ଅଶୁଭ ଦୂର୍ଘଟଣା । ତା' ପରିଣାମରେ ନେପୋଲିଅନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତାବେଶ ମାରିଲା, ଯହା ମଝିରେ ମଝିରେ ମାରେ, ବହୁତ ବେଳ ରୁହ ଓ ଯେଉଁଥିପାଇଁ ସେପରି ସମୟରେ ନେପୋଲିଅନ ତାଙ୍କ ଶତ୍ରୁ କବଳରେ ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି । ତଥାପି

ଡିଡ୍‌କ୍ ନେପୋଲିଅନ୍‌ଙ୍କ ସେ ଅବସ୍ଥାରୁ କୌଣସି ସୁଯୋଗ ଉଠାଇଲେ ନାହିଁ । ଡିଡ୍‌କ୍‌ଙ୍କର ଏ ଉଦାରତାର ଫଳ ହେଲା ଯେ ତାଙ୍କର ଏ ଉଦାର ବ୍ୟବହାର ଉପରେ ଓଲଟି ଅକସ୍‌ ସାଧୁ ନେପୋଲିଅନ୍ ତାଙ୍କୁ ହାଣ ଖିଆଇଲେ । କାହାଣୀଟି ଗୋଟିଏ ନାଟକ ପରି, ବିଶେଷତଃ ତା'ର ସେହି ଅଂଶଟିରେ ଯେଉଁଠି ସେଥିରେ ପଡ଼େ ପ୍ରତିଦ୍‌ବନ୍ଦୀ ଦୁହେଁ ପରସ୍ପରକୁ ଯେତେବେଳେ ଚିହ୍ନି ପାରିଲେ, ସେତେବେଳେ ଯାହାହେଲା, କାହାଣୀ ଶୁଣି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଅଭିଭୂତା ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ସାନ ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍‌ଙ୍କ ଆଖିରେ କି ଭାବନା ଖେଳୁଛି, ତାକୁ ପଡ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆନ୍ନା ପାଲେସ୍‌କୁ କହିଲେ, “ବାଃ ଭାରି ଚମତ୍କାର ।”

ସାନ ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍‌ କହିଲେ, “ଅତି ଚମତ୍କାର, ଅତି ଚମତ୍କାର ।” ପୁଣି ହାତକାମକୁ ଉଠେଇ ନେଇ ନୂଆ ଉତ୍ସାହରେ ସେଥିରେ ଲାଗି-ପଡ଼ିଲେ, ଯେପରି କି ସେ ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଯେ କାହାଣୀର ଚମତ୍କାରିତା ଯୋଗୁଁ ହାତକାମ କଥା ସେ ପାସୋରି ପକାଇ ଥିଲେ ।

ମର୍ତ୍ତ୍ୟୋମାର୍ତ୍ତ ଏହି ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ପ୍ରଶଂସା ଠିକ୍ ଧରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ଓ ତାଙ୍କ କାହାଣୀ କହି ଯାଉଥିଲେ । ଏତିକିବେଳେ ଆନ୍ନା ପାଲେସ୍‌କୁ ଦେଖିଲେ ଯେ ଯେଉଁ ପିଏରେକୁ ସେ ଆଖିଏ ଆଖିଏ ରଖିଥିଲେ, ସେ ମହନ୍ତ ମହାରାଜଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗୋଟାଏ ତୁମୁଳ ବାର୍‌ଯୁଦ୍ଧରେ ଲାଗି ଗଲଣି । କାଳେ କ'ଣ ଅନିଷ୍ଟ ହେବ ଏହି ଆଶଙ୍କାରେ ଆନ୍ନା ସେଠିକି ଉଠିଗଲେ । ସ୍ୱସ୍ଥମାନଙ୍କ ଶକ୍ତିରେ ଭାରସାମ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଷୟରେ ପିଏରେ ଆବେମୋର୍ରୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଲାଗି ଲାଗି ତାଙ୍କୁ କଥା କୁହାଇ ପାରିଥିଲା । ଶ୍ରୋତାର ମନ ଓ ଆଗ୍ରହରେ କଣି ହୋଇଯାଇ ଆବେମୋର୍ରୁ ସ୍ୱସ୍ଥମାନଙ୍କ ଶକ୍ତିର ଭାରସାମ୍ୟ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କ ନିଜର ଯେଉଁ ଅତି ପ୍ରିୟ ଯୋଜନା ଥିଲା ତାକୁ ଲମ୍ବାଇ ଲମ୍ବାଇ ବଖାଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଉଭୟେ ଆବେଗ ଓ ଉତ୍ସାହରେ ଭାରି ବଡ଼ ପାଟିରେ କଥାବାଣୀ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀଙ୍କ ସହଚରୀ ଆନ୍ନା ପାଲେସ୍‌ଙ୍କ କାନକୁ ସେଇଟା ଅଖାଡ଼ୁଆ ଲଗୁଥିଲା ।

ଆବେ କହୁଥିଲେ, “କି ଉପାୟରେ ? କାହିଁକି ? ସୁରକ୍ଷାପରେ ଶକ୍ତିର ଭାରସାମ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହାର୍‌ ଓ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଅଧିକାର ବଳରେ । ତାହାହିଁ ଉପାୟ । ଯଦି ରୁଷ୍‌ ଦେଶପରି ଗୋଟିଏ ଅଖଣ୍ଡ ଓ ମହାଶକ୍ତିଶାଳୀ

ଗୁଣ୍ଡୁ, ଯେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶ ଶକ୍ତି ସଂଯୋଗ କରି ନିଷ୍ଠୁରତା, ବଦରତା ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ କରିପାରେ ବୋଲି ତାର ଅପଖ୍ୟାତ ଅଛି, ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୁଣ୍ଡୁ ଯଦି ଯୁଦ୍ଧୋତ୍ସରେ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶମାନଙ୍କ ଶକ୍ତିର ଭାରସାମ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ନିମିତ୍ତ ବନ୍ଧପରିକର ହୋଇ ସେଥିପାଇଁ ନାନା ଦେଶର ମେଣ୍ଟ ଗଢିବାକୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦିଅନ୍ତା, ତେବେତ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀ ରକ୍ଷା ପାଇଯା'ନ୍ତା ।”

“କିନ୍ତୁ କି ଉପାୟରେ ଆପଣ ସେ ଭାରସାମ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବେ କୁହନ୍ତୁ”, ପିଏରେ ଜିଦ୍ ଧରିଲେ । ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଆମନ୍ତ୍ରଣକାରଣୀ ଆନ୍ନା ପାଲେଗୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ସେ ଛାତ୍ର ତରଫାରପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୃହାଣୀରେ ତାକୁ ଗୃହିତେଲେ ଓ ଇଟାଲୀ ଦେଶର ଲୋକ ସେହି ଆବେ ମୋରଡ଼କୁ ପଚାରିଲେ ଯେ ଏ ଉତ୍ତର ଦେଶର ଜଳବାୟୁ ତାଙ୍କ ଦେହରେ କିପରି ଯାଉଛି । ଯଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆବେ ମୋରଡ଼ଙ୍କ ମୁହଁର ଛବି ବଦଳି ଗଲା । ମୁହଁରେ ସେ ସେହିପରି ଏକ ଭଙ୍ଗୀ ଖଣ୍ଡିଲେ, ଯାହା ଏଡ଼େ ମଧୁର ଓ ଲୋକ ଦେଖାଣିଆ ଯେ ତାକୁ ଦେଖିଲେ ଅପମାନ ପାଇଲପରି ଲାଗେ । କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ସଙ୍ଗେ କଥା କହିଲାବେଳେ ସାଧାରଣତଃ ସେ ସେହି ପରି ଭଙ୍ଗୀଟିଏ ମୁହଁରେ ପିନ୍ଧନ୍ତି । ସେ କହିଲେ—

“ଜ୍ଞାନ ଓ ସଂସ୍କୃତିର ମୋହିନୀ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ଏଡ଼େ ଛାତ୍ର ଆକର୍ଷଣ ଅନୁଭବ କରେ, ବିଶେଷତଃ ଯେଉଁ ସମାଜରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ସୌଭାଗ୍ୟ ପାଇଥାଏ, ସେଠି ନାଗ୍ନମାନଙ୍କଠାରେ ସେ ମାଧୁର୍ୟ ଥିବାର ଦେଖିଲେ ଯେ, ଜଳବାୟୁ ବିଷୟରେ ଭାବିବାପାଇଁ ମୁଁ ଆଦୌ ସମୟ ପାଏନାହିଁ ।” ଆନ୍ନା ପାଲେଗୁ ତାକୁ ଓ ପିଏରେଙ୍କୁ ଆଉ ସମସ୍ତେ ବସିଥିବା ସାଧାରଣ ମଣ୍ଡଳୀ ଭିତରକୁ ଅଡ଼େଇ ନେଇଗଲେ, ଯେପରିକି ସେମାନେ ଆଉ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଅନ୍ତର ହେବେନାହିଁ ।

ଏତିକିବେଳେ ରଙ୍ଗଭୂମିରେ ଜଣେ ନୂଆ ଅଭିନେତା ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ, ସେ ହେଉଛନ୍ତି ସାନ୍ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କ ସ୍ବାମୀ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେ ବଲ୍‌କନ୍ସ୍କି । ତାଙ୍କର ଚେହେରା ସୁନ୍ଦର, ଉଚ୍ଚତା ମଧ୍ୟଭଳିଆ, ଅବୟବମାନଙ୍କ ଆକୃତି କଠିନ ଓ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । ତାଙ୍କର ସବୁକଥା, କ୍ଳାନ୍ତ ଆଖି ଯୋଡ଼ିକଠୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦମ୍ଭିଲ୍ ମପାରୁପା ଚାଲିଯାଏ, ସବୁ ତାଙ୍କ ସ୍ବାକ୍ଷର ଓଲଟା, ସ୍ବାତ ଖୁବ୍ ଜୀବନ ଛଳଛଳ, ଚଞ୍ଚଳ ଆଉ ଆଗିଆଣୀ । ଏ ଘରେ ଯେତେ ଲୋକ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କର ଜଣାଶୁଣା, ସେମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ସେଠି ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ବଡ଼ ଘଷର ଓ ମାନ୍ୟ ଲାଗୁଥାଏ, ବିରକ୍ତି ଆସୁଥାଏ । ତାଙ୍କ ସ୍ବାକ୍ଷ ସମେତ ଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପୁଣି କେବେ ନ ଦେଖି ପାରିଲେ ଭଲ ପଇସା ଦେଇ ଯଦି ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିହୁଅନ୍ତା, ହୁଏତ ସେଥିପାଇଁ ବହୁତ ଟଙ୍କା ସେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତେ । ବିଶେଷତଃ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ସ୍ବା ସବୁଠୁ ବେଶି ଅରୁଚି ଲାଗୁଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମାତ୍ର ସେ ଏମିତି ଭ୍ରୁକୁଟୀ କରି ମୁହଁ ବୁଲେଇ ଦେଲେ ଯେ ତହିଁରେ ତାଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ଚେହେରା ଅସୁନ୍ଦର ଦିଶିଲା । ସେ ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ଆନ୍ଧ୍ର ପାଲେସ୍‌ଙ୍କ ପାପୁଲିରେ ରହୁନ ଦେଲେ ଓ ଭ୍ରୁକୁଟୀ ଦେଖାଇ ସମବେତ ଅତିଥିମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ ।

“ତା ହେଲେ ଆପଣ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ ବୋଲି ସଜ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରିନ୍ସ୍,” ଆନ୍ଧ୍ର କହିଲେ ।

“ସେନାଧ୍ୟକ୍ଷ କୁତୁଜିତ୍ ଦୟାକରି ମନ କରିଛନ୍ତି ମତେ ତାଙ୍କ ପାଖେ ସହକାରୀ କରି ରଖିବେ ।”

“ଆଉ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ବା— ?

“ସେ ଗାଁକୁ ଚାଲିଯିବେ ।”

“ଏଡ଼େ ଚମତ୍କାର ସାନ ମାଇପିଟିଏ ସେ, ଆପଣ ଆମକୁ ସବୁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗସୁଖରୁ ଛଡ଼େଇ ନେବେ କହୁଛନ୍ତି, ଲଜ ମାଉଁ ନାହିଁ ?” ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେମିତି ଗେହ୍ଲାଲିଆ ହୋଇ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କଥା କହନ୍ତି, ଆପଣା ସ୍ବାମୀଙ୍କ ଉପରକୁ ବି ସେମିତି ଗେହ୍ଲାଲିଆ ହୋଇ ଲୁହା ପାଟିକଲେ, “ଆନ୍ଦ୍ରେ, କୁଆଡ଼େ ରହିଗଲା ? ଭାଇକାଉଣ୍ଟ ଆମକୁ ସବୁ ଯେଉଁ ଚମତ୍କାର କାହାଣୀ କହିଲେ ଅଇରୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଜର୍ଜେଟ୍ ଓ ନେପୋଲିଅନଙ୍କ ବିଷୟରେ !”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ପୁଣି ଭୁଲୁଟି କରି ଅନ୍ୟ ଜାଗାକୁ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ । ସେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ପିଏରେର ଆଖି ଦୋଟି ତାଙ୍କ ଲମ୍ବ ଲଗାଇଥିଲା । ସେ ଆଖିରେ ଥିଲା ଆନନ୍ଦ ଓ ସହାନୁଭୂତି । ପିଏରେ ପାଖକୁ ଆସି ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି ପକାଇଲା । ନୂଆ ଲୋକକୁ ଦେଖି ବି ପ୍ରିନ୍ସଙ୍କ ଭୁଲୁଟି ଗଲାନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଟିକିଏ ପରେ ଯେମିତି ସେ ସେହି ଅଖିଲା ମୁହଁଟିକି ଚିହ୍ନିପାରିଲେ, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ବି ଆନନ୍ଦର ହସ ଖେଳିଗଲା ।

“କି, ତମେ ଏଠି ? ଫେସନ୍‌ର ଜୁଆରରେ ଶାୟର !” “ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ଯେ ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏଇଠି ମୋର ଦେଖା ହୋଇପାରିବ, ଆପଣଙ୍କ ଅନୁମତି ହେଲେ, ଆଜି ରାତିରେ ଆପଣଙ୍କ ଘରେ ଖାଇବି ।” ପିଏରେ ଆସ୍ତେ କଥା କହିଲା, ଯେମିତି ମର୍ଡ୍ରେମାର୍ଟ୍‌ଙ୍କ କଥାରେ ବାଧା ନ ପଡ଼ିବ । ମର୍ଡ୍ରେମାର୍ଟ୍ କହି ଲାଗିଥାନ୍ତି ।

ଆନ୍ଦ୍ରେ ହସିଦେଇ କହିଲେ, “ନାହିଁ, ତା କେମିତି ହେବ”, ଅନୁମତି ମାଗିବା ପ୍ରଶ୍ନଟା କେଡ଼େ ଅନାବଶ୍ୟକ, ସେତିକି ଜଣାଇ ଦେବା-ପାଇଁ ତ । ହାତଧରି ଝାଙ୍କିଦେଲେ । ସେ ଆଉ କିଛି କହିଥାନ୍ତେ କିନ୍ତୁ ଏତିକିବେଳେ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ଓ ତାଙ୍କ ଝିଅ ଯିବେ ବୋଲି ବାହାରିଲେ, ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ବାଟ ଗୁଡ଼ି ଦେଉ ଦେଉ ଘରେ ଚଢ଼ଳ ପଡ଼ିଗଲା ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ଭାଇକାଉଣ୍ଟଙ୍କୁ ଉଠିବାକୁ ନ ଦେଇ କହିଲେ “କ୍ଷମା କରିବେ, ଆମେ ଚାଲିଯାଉଛୁ । ଇଂରେଜ ରାଜଦୂତଙ୍କ ଘରେ ସେ ଯେଉଁ ନାଚ ଶ୍ରେଣୀ ହେଉଛି, ଯେଉଁଠିକି ଗଲେ ମଣିଷ ହଲ୍ ହେଇଯିବ, ସେଠିକି ଆମକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ତେଣୁ ସେଥିଯୋଗୁଁ ଆମେ ଏ ଆନନ୍ଦରୁ ବାଧ୍ୟରେ ବଞ୍ଚିତ ହେଲୁ, ପୁଣି ଆପଣଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ମଝିରେ

ବରକୁ କଲୁ । କେଡ଼େ ତମଜାର ଆପଣଙ୍କର ଏ ବରୁମିଳନ, ଦେଖ
ଆନା ପାଲେଞ୍ଚୁ ! ବାଧରେ ପଡ଼ି ମତେ ଏଠୁ ଯିବାକୁ ହେଉଛି, ମୁଁ ଭାରି
ଦୁଃଖିତ ହେଉଛି ।”

ସଜାସକ ଆସନମାନଙ୍କ ମଝିରେ ହେଲେନ୍ ବାଟ କାଟି
ଗୁଲିଗଲୁ । ଗୋଟିଏ ହାତରେ ଗାଉନକୁ ଟେକି ଧରିଥାଏ, ହସ କେତେ-
ବେଳେ ଧରୁ ନଥାଏ । ତାର ଚମକପ୍ରଦ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଏକ
ଦୃଷ୍ଟିରେ ପିଏରେ ଅନାଇଁ ରହିଥିବାବେଳେ ତା ମନରେ ଉନ୍ମାଦନା
ଆସୁଥାଏ କିନ୍ତୁ ତାକୁ ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ପଡ଼ୁଥାଏ ।

“ଅତି ସୁନ୍ଦର ସେ,” ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେ କହିଲେ । ପିଏରେ ଖାଲି
କହିଲା “ହଁ” ।

ତା ପାଖଦେଇ ଗଲବେଳେ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବେସିଲ୍ ତା ସଙ୍ଗେ ହାତ
ମିଳେଇ ଗଲେ ।

ଆନା ପାଲେଞ୍ଚୁ ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ି କହିଦେଇ ଗଲେ, “ଏ ଚରୁଣ
ଭଲୁଟିର ଭାରି ନେଇ ତାକୁ ଆପଣ ମଣିଷ କରନ୍ତୁ । ସେ ମୋ ଘରେ
ମାସ ମାସ ହେଲା ଅଛି ସିନା କିନ୍ତୁ ଏଇ ପହିଲିଥର ମୁଁ ତାକୁ ସମାଜରେ
ମିଶିବା ଦେଖିଛି । ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତ ନାଶ୍ଟମାନଙ୍କ ସଂସର୍ଗ ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ସେପରି-
ଭାବେ ଗଠନ କରିପାରେ ଆଉ କିଛି ଏପରି କରିପାରେ ନାହିଁ ।”

ଉଦ୍‌ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ମୁହଁ ମୁହଁ କରି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ କହିଲେ, ସେ ତାର ଭାବ ନେବେ । ସେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ତା ବାପା ଓ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ଏ ଦୁହେଁ ବରୁଣାବର ସଂପର୍କ । ଏହି ସମୟରେ ଯେଉଁ ବୁଢ଼ୀ ଜଣକ ମାଉସୀଙ୍କ ପାଖେ ବସିଥିଲେ, ସେ ଭ୍ରମର ଉଠିପଡ଼ି ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍‌ଙ୍କୁ ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ କଣଦରକୁ ଗଲେ । ତାଙ୍କର ସହାନୁଭୂତିମୟ ବିଷୟ ମୁହଁରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମନୋଯୋଗର ଭାବ ଲାଗି ରହିଥିଲା ସେ ହଜିଯାଇ ସେଠି ତା ବଦଳରେ ଘୋଷିଲା ଦୁର୍ଘଟନା ଓ ଆତଙ୍କର ଛବି ।

“ମୋ ବୋଉଙ୍କ କଥା କଣ ବୁଝିଲେ ପ୍ରିନ୍ସ ? (ବୋଉଙ୍କ ନାଁଟି କହିଲୁବେଳେ ସେ ଓଁକାର ଉପରେ ବେଶି ଜୋର ଦେଲେ) ମୁଁ ତ ଆଉ ସେହି ପିଟର୍ସ୍‌ବର୍ଗରେ ବେଶିଦିନ ରହିପାରିବିନାହିଁ । କହନ୍ତୁ ଆଜି, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଉଛି, ମୋ ଗରିବ ପିଲାଙ୍କ ପାଖକୁ ମୁଁ କି ଖବର ନେଇ ଦେବି ?”

ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍‌ଙ୍କ ବିରକ୍ତ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ, ତାଙ୍କ କଥାରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଲାଭଳି ସାଧାରଣ ଶିଶୁାବୃତ୍ତ ବ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ଦେଖାଇଲେ ନାହିଁ । ତଥାପି ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ବୁଢ଼ୀ ହସିଦେଲେ ଓ ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଇବାକୁ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ମୁଠେଇ ଧରିଲେ । କହିଲେ, “ଟିକିଏ ଖାଲି ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଛୁମ୍ବରେ କହିଦେବାକୁ ଆପଣଙ୍କୁ କଣ ପରିଶ୍ରମ ବା ଲାଗଣା ? ଆପଣ ପଦେ କହିଲେ ତ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରକ୍ଷାବାହନା ଚାଲିଗଲେ ତାର ନିୟୁକ୍ତି ହୋଇଯାନ୍ତା—”

“ଶୁଣନ୍ତୁ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍, ଆପଣ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୋ ପାରୁ-ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାହା କରିବାର ମୁଁ ତା କରିବି କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ଏକ ଅନୁରୋଧ

ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପ୍ରମୁଖେ ଜଣାଇ ଦେବନାହିଁ, ନାନା ପ୍ରକାର ଅସୁବିଧା ହେବ । ବରଂ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଛି, ଆପଣ ଗାଳିଜନଙ୍କ ଜଗତରେ ରୁମିଆଞ୍ଜାକୁ ଯାଇ ଧରନ୍ତୁ, ସେଥିରେ ବେଶି କାମ ହେବ ।”

ବୁଢ଼ୀ ଜଣକ ଥିଲେ ଏକ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଡ୍ରୁବେଜ୍‌କୋଇ, ରୁଷ୍ ଦେଶର ଏକ ଅତି ପୁରୁଣା ଘରର ନାଁ ତାଙ୍କ ଘରର । କିନ୍ତୁ ଏତେବେଳକୁ ସେ ଦରଦ୍ର, ଏ ସଂସାରରେ ବେଶି ଦିନ ବଞ୍ଚି ରହି ତାଙ୍କ ପୁଅର ସମ୍ପର୍କ ସବୁବି ହରାଇ ବସିଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ବୋଲି ପୁଅ, ତାକୁ କେମିତି ସମ୍ରାଟଙ୍କ ରକ୍ଷାବାହନ ବୃକ୍ଷରେ ପ୍ରବଳ ଦେଇ ପାରିବେ, ସେତିକି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଦେଇ ତାଙ୍କର ସେକ୍ସ୍‌ପ୍ରିଟ୍‌ସ୍‌ବର୍ଗ୍ ଆସିବା କଥା । ଏଇଠି ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍‌ଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଦେଖା ମିଳିପାରିବ ଏହି ଆଶାରେ ଆପେ କହି ପୋଛି ସେ ଏଠିକି ଆପଣାପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରାଇଦେଇ ଆନା ପାଲେଗ୍ରାଙ୍କ ନିମନ୍ତ୍ରଣକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍‌ଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ତାଙ୍କୁ ଡର-ମାଡ଼ିଲା । ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଆଗେ ସୁନ୍ଦର ଥିଲା, ସେ ମୁହଁରେ ବିରକ୍ତିର ଚିହ୍ନ ଫୁଟିଉଠିଲା, କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ଉଠି ପାଇଁ । ପୁଣି ସେ ହସିଲେ ଆଉ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍‌ଙ୍କ ବାହା ଧରି ପକାଇଲେ ।

“ଶୁଣନ୍ତୁ ପ୍ରିନ୍ସ,” ସେ କହିଲେ, “ଯୁ ଆଗରୁ ଆପଣଙ୍କୁ ମୁଁ କିଛି ମାଗିନାହିଁ କି ଯୁ ପରେ ଆଉ କେବେ ମାଗିବି ନାହିଁ । ପୂର୍ବେ ମୋ ବାପାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆପଣ ଯେଉଁକି ବନ୍ଧୁତାରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଥିଲେ, ତାର ବି ସୁବିଧା ମୁଁ କେବେ ଉଠାଇ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ, ଆପଣଙ୍କୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଭଣ, ମୋ ପୁଅ ପାଇଁ ଏତକ କରନ୍ତିଅନ୍ତୁ, ଆଉ ଆପଣଙ୍କୁ ମୁଁ କହିବି ଆମ ଦେବ ବିଧାତା ବୋଲି । ନାହିଁ, ଆପଣ ଶୁଣିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ, ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଗାଳିଜନଙ୍କୁ ଯାଇ କହି ସାରିଛି, ସେ ମନାକଲେ । ଆପଣ ସବୁଦିନେ କେଡ଼େ ଭଲ ମଣିଷ ହୋଇଥିଲେ, ସେମିତି ଭଲପଣ ଦେଖାନ୍ତୁ ।” ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ଭର୍ତ୍ତି, ତଥାପି ସେ ହସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି ।

“ବାପା, ଆମର ଡେର ହୋଇଯିବ ।” ହେଲେନ୍‌ ଡାକିଲା । ସେ କବାଟ ପାଖେ ଠିଆହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥାଏ । ତା’ର ସୁନ୍ଦର ମୁହଁକୁ ସେ ତା ବାପାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଲାଇଦେଲା ।

କ୍ଷମତାହିଁ ଧନ, ତାକୁ ରଖି ଥୋଇ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ କରି ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା ଦରକାର । ଏକଥା ଯଦି କେହି ଜାଣିଥାଏତ ସେ ପ୍ରିନ୍ସବେସିଲ୍‌ ।

ଅଳ୍ପ କେଇଦିନ ହେଲା ସେ ଶିଖିଥାନ୍ତି ଯେ ମଣିଷ ନିଜପାଇଁ ଯଦି କିଛି ନ ପାଇବାକୁ ମନ କରିବ, ତେବେ ସେଥିପାଇଁ ନିଶ୍ଚିତ ବାଟ ହେଉଛି ସମସ୍ତିଙ୍କ ପାଇଁ ଯାଇ ଗୁହାରି କରିବା । ତେଣୁ ସେ ଏସବୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆପଣା ଆସନର ସୁଯୋଗ ନେଇ କୃତରୁ କୁହାପୋଛି କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ପ୍ରିୟସେୟ ଥୁବେଜ୍‌କୋଇଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ ଅନୁଯାୟୀ ତାଙ୍କ ବିବେକର ଅନ୍ତରତମ ପ୍ରଦେଶରେ ଏକ କ୍ଷୀଣ ଅନୁଶୋଚନା ଚିଆଁଇ ଦେଇଥିଲା । ସେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ବାପାଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ସେ ନିଜ ଜୀବନରେ ଏକ ସଫଳକାମ କର୍ମପନ୍ଥାରେ ପ୍ରବେଶ ପାଇ ପାରିଥିଲେ, ସେଥିପାଇଁ ସେ ତାଙ୍କର ଧାରୁଆ । ସେ ଏକଥା ବି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲେ ଯେ ସେ ସେମିତି ନାଶ୍ୱାମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ,—ଅର୍ଥାତ୍ ସେମିତି ମା'ମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ, ଯେ ତାଙ୍କ ମନସ୍କାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଟକନ୍ତି ନାହିଁ କି ବିଶ୍ରାମ ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଯଦି ପୁଣି ଦରକାର ପଡ଼ିବତ ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ପୁଣି ଅନୁନୟ କରିବା କି ଉଲ୍ଲଗୁଣା ଦେବାକୁ ସବୁବେଳେ ତିଆରି ଥାଆନ୍ତି । ଏହି ଶେଷକଥାଟା ଶ୍ରବଣ ସେ ତାଙ୍କ ମତ ବଦଳାଇଲେ ।

“ବୁଝିଲେ ଦେବା ଆନା ମିଶାଇଲେଣୁ ।”, ସେ ତାଙ୍କର ସେହି ସ୍ୱାଭାବିକ କ୍ଳାନ୍ତ ଅଳସ ସ୍ୱରରେ ଅତି ଚିହ୍ନାପରିତ ଢଙ୍ଗରେ ଉଠିବ ଦେଲେ, “ଆପଣ ମତେ ଯାହା କରିବାକୁ କହୁଛନ୍ତି, ତା' ତ ଏକପ୍ରକାର ଅସମ୍ଭବ କହିଲେ ତଳେ । ତଥାପି ଦେଖି, ଚେଷ୍ଟା କର । ଆପଣଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ସ୍ମୃତିକୁ ମୁଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭକ୍ତି କରେ, ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ତ ସହଜେ ମୋର ବହୁତ ଶାନ୍ତିର, ସେଥି ସକାଶେ ମୋ ଦେଇ ଯାହା ହେବ ତା ମୁଁ କରିବି । ମୁଁ ଜବାବ ଦେଉଛି, ଆପଣଙ୍କ ପୁଅ ରକ୍ଷିବାହିନୀରେ ନିଶ୍ଚେ ଭର୍ତ୍ତି ହେବ । ହେଇ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଦେହ ଛୁଁଛି, ଯଦି ମୋ' କଥାକୁ ମିଛ ବୁଝୁଛନ୍ତି । କହନ୍ତୁ, ହେଲା ତ ଏଥର ?”

“ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ମତେ ବଞ୍ଚେଇଲେ । ଏତକ ଆପଣ କରିଦେବେ ତା ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି । ଆପଣ କେତେ ଉପକାଶ ତା କଣ ମୁଁ ଜାଣିନାହିଁ ?” ଦେଖିଲେ ଯେ ସେ ଚାଲିଯାଉଛନ୍ତି, ସେଉଁ ପାଟିକିଲେ, “ରହନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ଟିକିଏ ରହନ୍ତୁ । ସେ ରକ୍ଷିବାହିନୀ ଚାକିରୀରେ ମୁକରୁର ହେଲା ପରେ ...” ଲାଜର ଲାଜର ହୋଇ ସେ ଟିକିଏ ଅଟକି ଗଲେ, ପୁଣି କହିଲେ,

“କୁତୁଜଭଞ୍ଜ ସାଙ୍ଗରେ ଆପଣଙ୍କର ଘର ଭଲପଡ଼େ । ମୁଁ ଜାଣିଛି । ବୋରିସକୁ ଆପଣ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଅଙ୍ଗରକ୍ଷୀ ହେବାକୁ ସୁପାରିସ୍ କରବେ । ତା ଯଦି ହୁଅନ୍ତା ତ ମୁଁ ଘର ଖୁସି ହେବି ଓ ଜୀବନରେ କେବେ ହେଲେ...”

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବେସିଲ୍ ହସିଲେ ।

“ସେ କଥାରେ ମୁଁ ଜବାବ୍ ଦେଇପାରିବି ନାହିଁ । କୁତୁଜଭଞ୍ଜ ଯେମିତି ସେନାଧ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେମିତି ତାଙ୍କ ଉପରେ ଦରଖାସ୍ତମାନ କୁଡ଼େଇ ହୋଇପଡ଼ୁଛି । ସେ ମତେ ନିଜେ କହୁଥିଲେ ଯେ ମନ୍ତ୍ରୀରେ ଯେତେ ଲାଘୁମହିଳା ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ତାଙ୍କ ପୁଅମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କୁ ଯାଚୁଛନ୍ତି ସେହି ଅଙ୍ଗରକ୍ଷୀ କାମପାଇଁ—”

“ନାହିଁ ନାହିଁ, ସେମିତି କହିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଆପଣ ମତେ ନିର୍ଭର ଜବାବ୍ ଦେଇଯାଆନ୍ତୁ । ଆପଣ ମୋ ବନ୍ଧୁ, ଆପଣ ଆମ ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା, ମତେ ଜବାବ୍ ଦିଅନ୍ତୁ, ନ ହେଲେ ଆପଣଙ୍କୁ ମୁଁ ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ—”

“ବାପା”, ସୁନ୍ଦରୀ ହେଲେନ୍ ସେହି ଆଗପରି ସେମିତି ଡାକ ପକାଇଲା, “ଆସ ନଇଲେ ଆମର ଡେଇଁ ହେଇଯିବ ।”

“ନମସ୍କାର, ନମସ୍କାର, ଦେଖନ୍ତୁ ଏ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଜବାବ୍ ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।”

“ତା ହେଲେ କାଲି ଆପଣ ମହାରାଜାଙ୍କୁ ଜଣାଇବେତ ?”

“ସେଥିରେ କେବେ ଭୁଲ୍ ହେବ ? କିନ୍ତୁ କୁତୁଜଭଞ୍ଜ କଥା ଯାହା ଆପଣ କହିଲେ, ସେ ବିଷୟରେ ମୁଁ କିଛି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ପାରୁନାହିଁ ।”

“ହଇଡେ ବେସିଲ୍—” ଆନ୍ନା ମିଖାଇଲେଭ୍ନା ଏକ ମନମୋହିନୀ ପରି ହସ ହସି ଅଳି କଲେ । ସେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ ଯେ ଅଜ୍ଞାତ ଯୁଗର ଏହି ସବୁ ଭଙ୍ଗୀ ବର୍ତ୍ତମାନର ଲୁଲିତ ଦେହର ଛବି ସହିତ ଆଉ ମାନୁ ନାହିଁ, ବେଶାପ ହୋଇଯାଇଛି । ତାଙ୍କ ବୟସର କଥା ସେତେବେଳେ ସେ ଭାବୁ ନ ଥିଲେ, ନିଶ୍ଚୟ ନ ବିଚାରି ସେ ଖାଲି ନାରୀୟତା ଉପାୟମାନଙ୍କ ଆଶ୍ରା ନେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଯେମିତି ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବେସିଲ୍ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ପିଠି

କୁଲେଇ ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ବିରସ ହୋଇଗଲା । ସେ ପୁଣି
ଟାଣି ଓଟାରି କୁତୁହଳ ଦେଖାଇବା ଭଳି ମୁଣ୍ଡଭଙ୍ଗୀ କଲେ ।

ଲୋକେ ସେତେବେଳେ ବି ଭାଇକାଉଣ୍ଟଙ୍କଠୁଁ କଥା ଶୁଣୁ-
ଥିଲେ । ଆଜ୍ଞା ମିଖାଇଲେଭ୍‌ସ୍କି କାମ ସରିଯାଇଥିଲା । ସେ ଯାଇ ସେ
ଦଳରେ ବସିଥିଲେ । କେତେବେଳେ ଏ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ହେବ
କେବଳ ସେହି ସୁବିଧା ବେଳକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ ।

“ଏଇ ଏବେ ଯେଉଁ ସୁଆଙ୍ଗ ହେଲା ସେ ବନ୍ଧୁରେ ଆପଣଙ୍କ ମତାମତ କଣ ଆଜ୍ଞା ? ଏଇ ଯେଉଁ ହେଲା, ମିଲନ୍ ସହରରେ ରାଜ-ଅଭିଷେକ ? ଜେନୋଆ ଆଉ ଲୁକା ନଗରର ଲୋକେ ଆସି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବୋନାପାର୍ଟିଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଲେ । ବୋନାପାର୍ଟି ବାବୁ ଖାସ୍ ରାଜ-ସିଂହାସନରେ ବସିଥାନ୍ତି, ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଦେଶର ଅଭିନନ୍ଦନ ଆଉ ଆନୁଗତ୍ୟ ଦେଉଥାନ୍ତି, କମ୍ ମଜାର କଥା ! ଏସବୁ ଦେଖିଲେ ମଣିଷର ମୁଣ୍ଡ ପାଗଳ ହୋଇଯିବ । ଦୁନିଆଟା ଯାକ ଲୋକଙ୍କର ଏକାଠି ବୋଧହୁଏ ମୁଣ୍ଡ ବଗିଚାର ଲା ନା କଣ ?” ଆଜ୍ଞା ପାଲେଷ୍ଟ୍ରା ପଚାରିଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସିଲେ । କହିଲେ—

“ଭଗବାନ୍ ଯୁକ୍ତ ମତେ ଦେଇଛନ୍ତି, ହୁସିଆର କେହି ଯେମିତି ଏଥିରେ ଟିପ ନ ଛୁଅନ୍ତି ।”

ନେପୋଲିଅନ୍ ଆପଣା ମୁଣ୍ଡରେ ରାଜ-ମୁକୁଟ ଲଗାଇଲବେଳେ ଏହି କଥା କହିଥିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କର କଥାକୁ ଆଉଥରେ କହିଲେ । କହିଲେ—

“ଲୋକେ କହୁଛନ୍ତି, ଏକଥା ଭୁଣ୍ଡରେ କହିଲବେଳକୁ ନେପୋଲିଅନ୍ କୁଆଡ଼େ ବଡ଼ ସୁନ୍ଦର ମାନୁଥିଲା ।” ଫେର୍ ଆଉଥରେ ଇଟାଲୀ ଦେଶର ଭାଷାରେ ସେ ସେହି କଥାକୁ କହିଲେ ।

ଆଜ୍ଞା ପାଲେଷ୍ଟ୍ରା କହିଲେ, “ମୁଁ ଖାଲି ଠାକୁରଙ୍କୁ ଡାକୁଛି, ତାର ଏଇ ଗ୍ରାସ୍ତା ଶେଷ ଗ୍ରାସ ହୁଅନ୍ତା କି ! ପ୍ରକୃତରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଯୁରୋପ ମହାଦେଶରେ ଏ ଯେତେ ରାଜା ମହାରାଜା ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ସେ ଲୋକଟାକୁ ଆଉ ଦଣ୍ଡେ ବି ସହିବା ପାରି ନାହିଁ । ସେ ଲୋକଟା ଥିବାଯାକେ ତାଙ୍କ ସମସ୍ତିକ ଏକ ଜାଅନ୍ତା ବସନ୍ତ ।”

ଭାଇ କାଉଁଶ ପ୍ରତିଧ୍ବନି ଦେଲା ପରି କହିଲେ, “ହଁ ! ରାଜା ମହାରାଜାମାନେ !” ତାଙ୍କ ସ୍ଵରରେ ଭଦ୍ରତା ଓ ନୈରାଶ୍ୟ ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା । କହିଲେ, “ସେ ତାଲିକାରେ ମୁଁ ରୁଷ୍ ଦେଶକୁ ମିଶାଉ ନାହିଁ । ଯୁଦ୍ଧେତ୍ସୁର ରାଜା ମହାରାଜାମାନେ ନା ! ଷୋଡ଼ଶ ଲୁଲଙ୍କ ପାଇଁ ସେମାନେ କଣ କରି ପକାଇଲେ ? କଣ କଲେ ମହାରାଣୀଙ୍କ ପାଇଁ ? ଦେଶ ଏଲିଜାବେଥଙ୍କ ପାଇଁ ? କଣ କଲେ ? କିଛି ନାହିଁ । ମୋ କଥା ବିଶ୍ଵାସ କରନ୍ତୁ, ସେତେବେଳେ ଯେ ସେମାନେ ବବ୍ ରାଜବଂଶ ବୃତ୍ତିଗଲା-ବେଳେ ଆଡ଼େଇ ହୋଇ ରହିଲେ, ସାହା ଭରସା ଦେଲେ ନାହିଁ, ଏବେ ତାରି ଫଳ ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ଯେ ରାଜା ମହାରାଜାଏ ! ଏ କାହୁଁ ଅଇଲ ଝାମ୍ପମର ଲୋକଟାକୁ ତାଙ୍କ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇବାକୁ ତା କତିକି ସେମାନେ ଦୂତ ବରଗୁଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା, କଣ କହୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କ କଥା !”

ପ୍ରିନ୍ସ ହିପୋଲାଇଟ୍ ଚକ୍ରମା ଉଦ୍ଘାତରୁ ମର୍ତ୍ତ୍ୟମାର୍ତ୍ତଙ୍କ ଏକା ଆଖିରେ ଅନାଇ ରହିଥିଲେ, ଏଥର ସେ ନାଠି ହୋଇ ସାନ ପ୍ରିନ୍ସେସଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ି ତାଙ୍କଠାରୁ ଗୋଟାଏ ଛୁଆଁ ମାଗିନେଲେ । ଛୁଆଁ ଅଗରେ କଣ୍ଠେ ବନ୍ଧର ସନ୍ତାନ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଗାରେଇ ବସିଲେ । ତାପରେ ଖୁବ୍ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ସେ ସନ୍ତାନ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଆଜ୍ଞାକରି ଆଜିଲେ, ସତେକି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଛନ୍ତି ତାକୁ ତାକୁ ଆଜିବାକୁ । କହିଲେ—

“ଗୋଟିଏ ଦଣ୍ଡ ଓ ତାଲ ଉପରେ ଥିବା ଧଡ଼ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରପରି ଚନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିଏ ଆକାଶୀ ବର୍ଣ୍ଣ ଉପରେ ଠିଆ ଠିଆ ନାଲିଗାର ।”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍ ଶୁଣିଗଲେ ।

ଭାଇ କାଉଁଶ କଥା ଗପି ଚାଲିଥିଲେ, ଯେମିତି କି ସେ ଜଣେ ମଣିଷ ଯେ ଆପଣା ଭାବନାର ଶିଅ ଧରି ବକି ଚାଲିଯାଏ, ଗୋଟାଏ ମାମୁଲି ବିଷୟରେ ଏପରି ବକ୍ତୃତା ଦେଉଥିଲେ ଶୁଣିବା ଲୋକର ମନରେ ତା ପ୍ରତି କି ଧାରଣା ଆସେ, ସେଥିପ୍ରତି ତାର ଖାତିରି ନାହିଁ । ସେ କହିଲେ—

“ଯଦି ବୋନାପାର୍ଟ୍ ପ୍ରାନ୍ସର ରାଜଗାଦିରେ ଆଉ ବର୍ଷେ ରହିବ, ତେବେ କଥା ବହୁତ ଦୂରକୁ ଗଢ଼ିଯିବ । ପ୍ରାନ୍ସ ଲୋକଙ୍କ ସମାଜ, —ମାନେ ମୁଁ ଭଲ ଖାନ୍ଦାନି ଲୋକଙ୍କ ସମାଜ କଥା କହୁଛି,— ଖାଲି ପ୍ରେଷ୍ଟିଆଣ୍ଟ, ହାଣକାଟ୍, ଦେଶାନ୍ତର, ନିବାସନ,—ଏଇଥିରେ ସବୁ

ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଫାଟି ଭୁସୁଡ଼ି ପଡ଼ିବ, ସେଉଁଠୁ—”, ନିଃସହାୟତାରେ କାର ନରେଇ ସେ ଦି'ହାତ ଟେକିଦେଲେ ।

ପିଏରେ କଥା କହିବାକୁ ବସିଲା (ଏ କଥାଗ୍ରନ୍ଥରେ ତା ମନ ମଜ୍ଜି ଯାଇଥିଲା) କିନ୍ତୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣକାରୀଣୀ ତାକୁ କଟାସ ପରି ଅନିଷ୍ଟା କରିଥିଲେ, ସେ କଥା କହିବା ଆଗରୁ ଆତ୍ମା ପାଲେଷ୍ଟେ ଆଗଭଳି ପଡ଼ି କହିଲେ,

“ସମ୍ରାଟ୍ ଆଲେକ୍ଜାଣ୍ଡର ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି ଯେ ପ୍ରାନ୍ତ୍ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କ ମନକୁ ଯେମିତିଆ ଶାସନ ପାଉଛି ସେମାନେ ସେଭଳି ଶାସନ ବାଛି ନିଅନ୍ତୁ ପଛେ, ସେଥିରେ ସେ ପାଟି ଫିଟାଇବେ ନାହିଁ, ଆଉ ମୋର ଶୋଳଅଣା ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ଥରେ ଯଦି ସମଗ୍ର ଫରାସୀ ଜାତିଟା ସେ ଗାଦିଝିଙ୍କା ଲୋକଟା କବଳରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବ ତ ଆପେ ସେ ଜାତି ଗୋଟାକଯାକ ଯାଇ, ଯେ ତାର ନ୍ୟାୟତଃ ରାଜା ତାଙ୍କୁ କୁଣ୍ଡେଇ ଧରିବ ।”

ଏଥିରୁ ଜଣାଯିବ ଯେ ରାଜାପ୍ରେମୀ ଦେଶତ୍ୟାଗୀ ଭାଇକାଉଣ୍ଟଙ୍କ ମନଶ୍ଚି କରବାକୁ ତାଙ୍କର ବହୁତ ଆଗ୍ରହ ଥିଲା ।

“ତା ଆଉ ହେବା ସମ୍ଭବ ଦିଶୁନାହିଁ, “ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେ କହିଲେ, “ଭାଇକାଉଣ୍ଟ୍ ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି, କଥା ବହୁତ ବାଟ ବଳେଇ ଯାଇଛି । ପଛ ଅବସ୍ଥାକୁ ପୁଣି ଫେରେଇ ଆଣିବା ଭାରି କଷ୍ଟ ।”

ପିଏରେ ଆଗକୁ ଚାଲିଆସି ଗୋଟାୟୁଆ ନାଲି ପଡ଼ିଯାଇ କହିଲା, “ମୁଁ ଶୁଣିଛି ରାଜବଂଶୀୟ ଅର୍ମାର୍ ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ବେଶି ଭାଗ ନେପୋଲିଅନ୍ଙ୍କ ପକ୍ଷକୁ ଚାଲିଗଲେଣି ।”

ପିଏରେ ଆଡ଼କୁ ନ ଚାହିଁ ଭାଇକାଉଣ୍ଟ୍ କହିଲେ, “ବୋନାପାର୍ଟ୍ ଦଳର ଲୋକେ ସେମିତି କହିପାରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ପ୍ରାନ୍ତ୍ ଦେଶରେ ଜନମତ ପ୍ରକୃତରେ କଣ ତା ଜାଣିବା ଅସମ୍ଭବ ।”

ଭାଇକାଉଣ୍ଟ୍ଙ୍କ କଥାଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କୁହା-ହେଉଥିଲା, ତେଣୁ ତାଙ୍କ କଥାଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗୁ ନଥିଲା । ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତି କରି ସେ କହିଲେ—

“ଯାହା ପଛେ ହେଉ, ନେପୋଲିଅନ୍‌ହିଁ କହିଥିଲେ ଯେ, “କାଉଁ ଅଜିବାକୁ ଯିବାକୁ ସଦର ସମ୍ମାନ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଖେଇଥିଲି,

ସେମାନେ ସେବାଟ ମାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ ।” ଲୋକେ କହନ୍ତି ଅବିକଳ ଏଇ ଭାଷାରେ ସେ କହିଥିଲେ, କଣ ନା “ଆଉ ମୁଁ ମୋ କଣ ଘରର ଗଳି କବାଟଟା ସେମିତି ଫିଟେଇ ଦେଇଛି ତ ସେମାନେ ଖାଉଛନ୍ତି ଖାଉଛନ୍ତି ହୋଇ ସେବାଟେ ପଶି ଆସିଲେ ।” ମତେ ଜଣା ନାହିଁ ତାଙ୍କର କି ଅଧିକାର ଥିଲା ଏପରି କହିବାକୁ ।”

“କିଛି ଅଧିକାର ନଥିଲା, “ମର୍ଡ଼େମାର୍ଟ୍ ପାଟିକଲେ, “ସେ ସେମିତି ଡିଉକ୍ ଡି ଏନ୍ ଘିଏନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଦେଲା ସେମିତି ତାକୁ ସେହିମାନେ ସବୁଠୁ ବେଶି ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡେଇଥିଲେ ସେମାନେ କି ତାକୁ ଗୋଟାଏ ଖର ବୋଲି ଆଉ ମନେକଲେ ନାହିଁ ।” ସେ ଆନ୍ନା ପାଲେଗ୍ରାଙ୍କୁ କହିଲେ, “ତାପରେ, ଏ ପୃଥିବୀରେ ଯେତେ ଖର ଅଛନ୍ତି, ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଉଣା ପଡ଼ିଗଲା, ଆଉ ସ୍ୱର୍ଗରେ ଯେତେ ଶବ୍ଦ ଥିଲେ, ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଲା, ଏତିକି ହେଲା ।”

ଏ ଶେଷ କଥାଟା ସରିଛି କି ନ ସରିଛି ଆଉ ତାର ପୁରସ୍କାର ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରଶଂସାର ହସଟିଏ ଫୁଟିଛି କି ନାହିଁ, ପିଏରେ ଫୁଲ୍‌କାକୁ ଧାଇଁ ଆସିଲା । ଆନ୍ନା ପାଲେଗ୍ରା ତ ଆଶଙ୍କା କରିଥିଲେ ଯେ ଗୋଟାଏ କିଛି ଅତି ଭୟଙ୍କର ଘଟଣା ଘଟିବ ବୋଲି, କିନ୍ତୁ ତାକୁ ରୋକିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଫୁଲ୍‌ସବୁ ନଦେଇ ପିଏରେ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା,

“ଡିଉକ୍ ଡି ଏନ୍ ଘିଏନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡ ଘଟିଲା ଏକ ଗୁଜନୈତିକ ପ୍ରୟୋଜନାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ତାର ସମୁଦାୟ ଦାୟିତ୍ୱ ଆପଣା ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ନେଇ ନେପୋଲିଅନ୍ ଆପଣାର ଉଦାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେଖାଇଲେ ।”

ଆନ୍ନା ପାଲେଗ୍ରା କାତର ହୋଇ କହିଲେ, “ହେ ଭଗବାନ ! ହେ ଭଗବାନ !”

ସାନ ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍ ହାତରେ ସିଲେଇ କାମକୁ ଝାଡ଼ିଦେଇ କହିଲେ, “ସେ କଣ କହୁଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପିଏର୍, ଗୋଟାଏ ଜୀବନ୍ତ ହତ୍ୟା-କାଣ୍ଡରୁ ଆପଣ କି ଉଦାର ମହତ୍ତ୍ୱ ପାଇଲେ ?”

କେତେ ଲୋକ କହିଉଠିଲେ “ବାପ୍‌ରେ ବାପ୍, ଆରେ ବାପ୍‌ରେ” ଆଣ୍ଟୁ ଉପରେ ପାପୁଲି ଆପୁଡ଼େଇ ଇଂରେଜି ଭାଷାରେ ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ହିପୋ-ଲାଇଟ୍ କହିଲେ “ତମଜ୍ଞାର ! ତମଜ୍ଞାର !” ।

ଭାଇକାଉଣ୍ଟ ଖାଲି କାନ୍ଦି ନଚେଇଲେ ।

ପିଏରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଚଷମା ଉଠାଡ଼ି ଅନାଇଲା । କହିଲା,
 “ମୁଁ ଏକଥା କହୁଛି କାରଣ ବମ୍ବର ଘୋଡ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବବ୍
 ରାଜପରିବାର ଦେଶକୁ ଅରାଜକତା କବଳରେ ଶିକାର ହେବାକୁ
 ଗୁଡ଼ିଦେଇ ପଳାଇ ଛୁଟିଲେ । ଏକା ନେପୋଲିଅନ୍ ବୁଝିଲେ ରାଷ୍ଟ୍ର-
 ବମ୍ବର ତାପୂର୍ଣ୍ଣ କଣ, ସେ ତାକୁ ଦମନ କଲେ । ସେଥିପାଇଁ, ଦେଶରେ
 ଶାନ୍ତି ଶୁଖିଲା ଯେତେବେଳେ ବିପନ୍ନ ସେତେବେଳେ ସେ ଖାଲି ଗୋଟାଏ
 ଲୋକର ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଅଟକି ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ ।”

“ଆସନ୍ତ ନାହିଁ ତୁମେ ଏ ଆର ଟେବୁଲ୍‌କୁ ?” ଆନା ପାନେଟ୍ଟା
 ଡାକିଲେ, କିନ୍ତୁ ପିଏରେ ତାଙ୍କ କଥାରେ କାନ ନ ଦେଇ ଆହୁରି
 ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହିଲଗିଲା,

“ହଁ ନେପୋଲିଅନ୍ ଏକ ମହାପୁରୁଷ କାରଣ ସେ ରାଷ୍ଟ୍ର ବମ୍ବରୁ
 ଆହୁରି ମହତ୍ତର ହୋଇ ଉପରକୁ ଉଠିଛନ୍ତି, ରାଷ୍ଟ୍ର ବମ୍ବରରେ ଯାହା କିଛି
 ଥିଲା ଦୁଷ୍ଟଶୀୟ ତାକୁ ସେ ସୁଧାରିଛନ୍ତି, ଯାହା ସେଥିରେ ଭଲ ଥିଲା ତାକୁ
 ସେ ସାଇତି ରଖିଛନ୍ତି, ନାଗରିକମାନଙ୍କର ସମାନ ଅଧିକାର,
 ଖବର କାଗଜ ଓ ଭୁଷ୍ଟ ବକ୍ତୃତାର ସ୍ୱାଧୀନତା ରକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି, ଏହି
 କାରଣରୁ ସେ କ୍ଷମତା ପାଇପାରିଲେ ।”

ଭାଇକାଉଣ୍ଟ୍ କହିଲେ, “ସେ ଯଦି ଆପଣା କ୍ଷମତାର ସୁଯୋଗ
 ନେଇ ଗୋଟାଏ ଖୁଣ୍ଟ ନ କରିଥାନ୍ତେ, ଆଉ ସେ ନ୍ୟାୟତଃ ରାଜା ହେବାକୁ
 ହକ୍ଦାର, ତାଙ୍କୁ ସିଂହାସନରେ ପୁଣି ନେଇ ବସେଇଥାନ୍ତେ, ତେବେ ମୁଁ
 ମାନିଥାନ୍ତି ଯେ ସେ ଜଣେ ମହାପୁରୁଷ ।”

“ତା ତାଙ୍କ କ୍ଷମତାର ବହୁଭୂତ । ଦେଶ ତାଙ୍କୁ ତାର ରାଜ-
 ସିଂହାସନ ଦେଇଥିଲା ଏଇଥିପାଇଁ ଯେ ସେ ଦେଶକୁ ବବ୍ ବଂଶ କବଳରୁ
 ମୁକ୍ତ କରିବେ । ଦେଶ ସ୍ୱୀକାର କଲା ଯେ ସେ ଜଣେ ଅତି ପ୍ରତିଭାମୟ
 ମନୁଷ୍ୟ । ଫରାସୀ ରାଷ୍ଟ୍ରବମ୍ବ ଏକ ବିରାଟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟନା—”

କହି ଚାଲିଲା ପିଏରେ । ସେ ଯେ ବାରମ୍ବାର ଆପଣା ମତକୁ
 ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ଓ ଅତି ଉଗ୍ରମତ ବଖାଣୁଥିଲା ଓ ଲୋକଙ୍କୁ
 ଚିଡ଼ାଇଲାଣି ମତମାନ ଭୁଣ୍ଡରେ ଧରୁଥିଲା, ସେଇଥିରୁ ତାର ପିଲାଳିଆମି
 ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ ।

“ରାଷ୍ଟ୍ର ବମ୍ବର ଆଉ ରାଜହତ୍ୟା ! ଆଉ ତା ପଛେ ପଛେ—
 ଗୁଡ଼ି, ପିବନାଇଁ ତେମେ ସେ ଟେବୁଲ୍‌ରୁ ଆର ଟେବୁଲ୍‌କୁ ? ଏ !”

ମର୍ତ୍ତ୍ୟମାର୍ତ୍ତ ନରୁପାୟୁରାବେ ଅଳ୍ପ ହସି କହିଲେ, ରାଜ ଅଧିକାର ଏକ ସାମାଜିକ ରୁକ୍ତି ।”

ପିଏରେ କହିଲା, “ମୁଁ ରାଜହତ୍ୟା ବିଷୟ ଜମା ଉଠାଇ ନାହିଁ, ମୁଁ ଖାଲି କହିଲି ବିଚାର ବିଷୟରେ” ।

କିଏ ଜଣେ ଶ୍ଳେଷୋକ୍ତି କଲା, “ହଁ ବିଚାର କଥା ନୁହେଁ ତ ଆଉ କଣ ? ଡକାୟତି, ଖୁଣି, ରାଜହତ୍ୟା, ସ୍ୱାଧୀନ ବିଚାର ।”

“ସେସବୁ ହେଲ ଅତି ଦୂରର ଦୂରର କଥା କିନ୍ତୁ ସେ ବିଚାରର ମଞ୍ଜି ହେଉଛି କୁସଂସ୍କାରର ଜାଲରୁ ମୁକ୍ତି, ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ସମତା, ନେପୋଲିଅନ୍ ତାର ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱରୂପକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଥିଲେ ।”

ଭାଇକାଉଣ୍ଟ ଠିକ୍ କରିଥିଲେ ସେ ଏ ଯୁବକ ଆଗରେ ପ୍ରମାଣ କରିଦେବେ ତା ଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ାକ କେଡ଼େ ଫମ୍ପା, ତେଣୁ ସେ ଅତି ସ୍ତମ୍ଭନୀୟ କରି କହିଲେ ‘ହଁ ! ମୁକ୍ତି ଆଉ ସାମ୍ୟ ! ସେସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକ ଆଜି ବିକଳା ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ସତରେ ସେଗୁଡ଼ାକ ଘଟି ପାରୁଥିଲେ କାହାକୁ ଗନ୍ତାନ୍ତା ? ନିଜେ ଯୀର୍ଷ୍ଣାସ୍ତ୍ୱ ମୁକ୍ତି ଓ ସାମ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି କରିଥିଲେ । ତେବେ ଏ ସ୍ୱାଧୀନତା ହେଲାବିନୁ ଆମେ ଆଗଠୁ କେଉଁଗୁଣରେ ବେଶି ସୁଖରେ ଅଛୁ ନା କଣ ? ଠିକ୍ ତା ଓଲଟା । ଆମେ ମାଗିଲୁ ମୁକ୍ତି, ନେପୋଲିଅନ୍ ମୁକ୍ତିକୁ ବ୍ୟାଜ୍ୟାପ୍ତି କରିନେଲେ ।”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଠିଆହୋଇ ହସୁଥିଲେ, ଅନାଉଁଥିଲେ ଆଗ ପିଏରେ ମୁହଁକୁ ତାପରେ ଭାଇକାଉଣ୍ଟଙ୍କ ମୁହଁକୁ, ତାପରେ ଯେ ତାଙ୍କୁ ସବୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଏକାଠି କରିଥିଲେ, ସେହି ଆନ୍ତାପାଲେଗ୍ନାଙ୍କ ମୁହଁକୁ, ସେ ବିଚାରର ଦୁନିଆଁ ବିଷୟରେ ଯାହା ଅଭିଜ୍ଞତା ଥିଲା, ସେଥିରେ ସେ ପିଏରେର ଏସବୁ ଲତୁଆ ଯୁକ୍ତି ଶୁଣି କଞ୍ଚାପାଣି ହୋଇ ସାରିଲେଣି ସେତେବେଳକୁ । ଆନ୍ତା ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଏଡ଼େ ଭୟଙ୍କର ଅଶାଳୀନ ଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ସେ ଫରସି ଭାଇକାଉଣ୍ଟଙ୍କୁ ରଗାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ, ପୁଣି ସେ ଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ବନ୍ଦ କରିବା ବି ଅସମ୍ଭବ, ସେ ସେଉଁଠୁ ସେହି ନିର୍ଦ୍ଦାୟିତ ରାଜବଂଶଜ ଉଦ୍‌ଲେକଙ୍କ ପଟନେଇ ଉପରେ ପଡ଼ି ପିଏରେକୁ ଯୁକ୍ତିରେ ଆକ୍ରମଣ କଲେ, କହିଲେ—

“ଟିକିଏ ଶୁଣ ମହାଶୟ ପିଏର୍-ରେ, ଯେଉଁ ଲୋକଟା କିଛି ଦୋଷ ନଥାଇ ଜଣେ ଡ଼ିଉକ୍ସଙ୍କ କି ଧର ଜଣେ ଅତି ସାଧାରଣ ଲୋକକୁ ମରେଇ ଦେଲା, ପୁଣି କୌଣସି ଅଦାଲତରେ ତାଙ୍କର ବିଚାର ବି କରା-

ହେଲ ନାହିଁ, ତୁମେ ସେଭଳି ଲୋକଟାକୁ ଜଣେ ମହାପୁରୁଷ ବୋଲି କେମିତି କହିବ ?”

ଭାଇକାଉଣ୍ଟ କହିଲେ, “ମୁଁ ବି ଆପଣଙ୍କୁ ପଚାରୁଛି, ଏ ଯେଉଁ ଅସ୍ଥାବଶ ବ୍ରୁମେଆର୍ ସେ କଲେ, ସେଇଟା କେମିତି ହେଲ ବୁଝେଇଲେ ମତେ ଟିକିଏ ? ସେ କାର୍ଯ୍ୟଟା କଣ ରାଜଦ୍ରୋହ ନୁହେଁ ? କି ଏକ ଚତାକଟା କାମ ନୁହେଁ ? କୌଣସି ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ଏମିତି ଗୋଟାଏ କାମ କରିବାକୁ ମନ ହୁଅନ୍ତା ?”

ସାନ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଲେ, “ଆଉ ଆପ୍ତିକାରେ ସେ ଯେଉଁ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାଗଲା ! ଓଃ ! ବଭ୍ର !”

ହିପୋଲାଇଟ୍ କହିଲା, “ତୁମେ ଯାହା ମନ ତା କହ ପଛେ, ସେ ଲୋକଟା ଗୋଟାଏ ଗ୍ରେଟଲେକ୍” ।

ପିଏରେ କିଛି ଜବାବ୍ ଦେଇ ନ ପାରି ସମସ୍ତଙ୍କ ଅନାଇଁ ହସିଲା । ହସଟା ମହରଗିଆ ନୁହେଁ କି ମାହାଲିଆ ନୁହେଁ, ଗୋଟାଏ ମନଖୋଲା ନିଷ୍ଠପଟ ହସ । ତାର ସ୍ବାଭାବିକ ଗମ୍ଭୀର ବିଷଣ୍ଣ ମୁହଁରେ ସେ ହସ ଏକ ଅଖିଲା ସିନ୍ଧୁତାର ଛବି ପୁଟାଇଲା, ସେ ମୁହଁ ଦିଶିଲା ଗୋଟିଏ ପିଲା ମୁହଁପରି, ଯେତେବେଳେ ପିଲାଟିଏ ଆସି ଗୋଲେଇ-ପୋଲେଇ ହୁଏ, କହେ ମତେ କ୍ଷମାକର, ସେହିପରି ପିଲା ମୁହଁ ।

ଭାଇ କାଉଣ୍ଟ ତାକୁ ଆଗରୁ କେବେ ଦେଖି ନଥିଲେ । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବୁଡ଼ି ପାରିଲେ ସେ ଏ ବିପ୍ଳବୀ ଜଣକର କଥାଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣିବାକୁ ଯେତେ ଭୟାନକ, ଏ ମଣିଷଟା ସେପରି ଭୟାନକ ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଟିକିଏ ବେଳ ତୁନି ତାନିରେ କଟିଲା ।

ହଠାତ୍ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ କହିଲେ “ଆପଣମାନଙ୍କ ସମସ୍ତଙ୍କ କଥାକୁ ସେ ଏକା ସଙ୍ଗରେ କେମିତି ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିବ ? ଜଣେ ଲୋକ ଅଲଗା ଅଲଗା ସମୟରେ ଯାହା କରେ, କେତେବେଳେ ସେ ଏକ ସାଧାରଣ ଭଦ୍ରଲୋକ, କେତେବେଳେ ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ରନାତିଜ୍ଞ, କେତେବେଳେ ସେନାପତି, କେତେବେଳେ ଶାସକ, ଜଣେ ଲୋକର ଏତେ ଅବସ୍ଥାରେ କାର୍ଯ୍ୟରେ କଣ କିଛି ପ୍ରଭେଦ ନ ଥାଏ ? ମତେ ତ ଲାଗୁଛି, ସେଥିରେ ବହୁତ ପ୍ରଭେଦ ଥାଏ ।”

ଏଇ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଯାଇ ପିଏରେ କହିଲା, “ନିଶ୍ଚୟ, ନିଶ୍ଚୟ ।”

ପିଏରେ ଯେଉଁ ଭୁଲ୍ ଟା କରି ସାରିଛନ୍ତି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାକୁ ସୁଧାରିବାକୁ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଜ୍ଞ । ସେ କହି ଲାଗିଲେ,

“ଆର୍କୋଲର ଗୋଲ ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ନେପୋଲିଅନ୍ କି ଜାପା ସହରରେ ଡାକ୍ତର ଖାନାରେ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟମାନେ ସହାୟକ ଫ୍ଲୋର୍ ଗେଗରେ ପଡ଼ିଥିବାବେଳେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହାତରେ ହାତ ମିଳାଇବା ଅବସ୍ଥାରେ ନେପୋଲିଅନ୍ ମଣିଷ ହସାବରେ ଅତି ମହତ୍ତ୍ୱ, ଏ କଥାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବା ଅସମ୍ଭବ । କିନ୍ତୁ ଏକଥା ବି ସତ ଯେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଏପରି ବିଷୟ ବି ସେ କରୁଥିଲେ, ଯାହା ନ୍ୟାୟ ବୋଲି ଆଦୌ ସଫେଇ ଦେଇ ହେବନାହିଁ ।”

କଥା କହୁ କହୁ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଓ ତଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସେ ଜଣାଇ ଦେଲେ ଯେ ଏଥର ବିଦା ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ପ୍ରିନ୍ସ ହିପୋଲାଇଟ୍ ବି ସେଇଆ କଲେ, କିନ୍ତୁ ହାତ ଗୁଡ଼ିକରେ ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ ଯେ ସେମାନେ ଥାଆନ୍ତୁ, ଯାଉନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

ସେ ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ କହିଲେ, “ହଁ, ସତ କଥା, ଆଜି ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ରୁଷୀ ଗପ ଶୁଣିଲି । ନାହିଁ, ମୋର ଆପଣମାନଙ୍କୁ କହି ଦେବା ଉଚିତ । କ୍ଷମା କରିବେ ଭାଇକାଉଣ୍ଟ ଆଜ୍ଞା, କାହାଣୀଟିକି ମତେ ରୁଷ୍ ଭାଷାରେ ହିଁ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ନ ହେଲେ ସେଥିରୁ ସବୁ ମଜା ଚାଲିଯିବ ।” ତାପରେ ସେ ରୁଷ୍ ଦେଶର ଭାଷାରେହିଁ କାହାଣୀ କହିଲେ, ସେଥିରେ ଫରାସୀ ବୋଲର ଟିକିଏ ଛୁଲିକା ଲାଗିଥିଲା, ଯେପରିକି ସେ କଥା କହୁଛି ସେ ଜଣେ ଫରାସୀ ଦେଶରହିଁ ଲୋକ, ରୁଷ୍ରେ ଖାଲି ବର୍ଷେ ହେଲ ରହିଛି ।

କାହାଣୀ କହିଲାବେଳେ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ତେଣିକି ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତୁ ବୋଲି ହିପୋଲାଇଟ୍ ଏମିତି ଜିଗର ଧରିଲେ ଯେ ସମସ୍ତେ ଭୁଲ ହୋଇଗଲେ ।

“ମସ୍କୋ ନଗରରେ ଜଣେ ଭାରି ଖାଦାନ ଘରର ବୃଦ୍ଧା ମହିଳା ଥିଲେ ଯେ ସେ ଭାରି କୃପଣ, ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା ସେ ଆପେ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ଚଲେଉ ଥାନ୍ତେ, ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ି ପଛଆଡ଼େ ଦି'ଜଣ ଡେଙ୍ଗା ଡେଙ୍ଗା ନୌକର ଥାଆନ୍ତେ । ଏମିତିଆ ତାଙ୍କ ଶିଆଲ୍ । ସେଇଠୁ କଣ ହେଲା ନା ତାଙ୍କର ଜଣେ ଡେଙ୍ଗୀ ଚାକରଣୀ ବି ଥିଲା ।”

ଏତିକି କହି ସେ ଅଟକି ଯାଇ ଶୁଣିଲେ “ଆଉ କଣ କହିବ ?”
 ଯେମିତିକି ପ୍ରାୟ ଆଉ ଆଗକୁ ମାଡ଼ିବାକୁ ତାଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ହେଉଛି ।
 ସେଉଁଠୁ କହିଲେ, “ତା ପରେ ସେ ତାଙ୍କ ଗୁରୁଗଣୀକ କହିଲେ,—
 ସେ ତାକୁ କହିଲେ କି ହୁଅ, ତଥଳ ପୋଷାକଟାକୁ ଗଲେଇ ପକାଇ
 ଗାଡ଼ି ପଛ ଆଡ଼େ ଠିଆ ହୋଇପଡ଼, ମୁଁ ବାହାରର କେଇଘର
 ବୁଲିଯିବି ।”

ତା’ପରେ ଶୁଣିବା ଲୋକ ହସିବାର ବହୁତ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରିନ୍ସ
 ହିପୋଲାଇଟ୍ ନଜେ ହସି ଉଠିଲେ, ଏଥିରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଲୋକଙ୍କ ଧାରଣା
 ଖରାପ ହେଲା । ତଥାପି କେତେ ଜଣ ଟିକିଏ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସିଲେ,
 ସେଥି ଭିତରେ ଥିଲେ ସେ ବୁଢ଼ୀଜଣକ, ଆଉ ଆନ୍ନା ପାଲେସ୍ଟ୍ରା ।

“ସେଉଁଠୁ ସେମାନେ ବାହାରିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନନ୍ତର ଏକ
 ତୋଫାନ ଘୋଟିଲା ଯେ ଗୁରୁଗଣୀର ମୁଣ୍ଡର ଟୋପିକି ଉଡ଼େଇ ନେଲା ।
 ସେଉଁଠୁ ତାର ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ମୁଣ୍ଡବାଳଯାକ ତଳକୁ ଓହଳି ପଡ଼ିଲା ।”
 ଆପଣାକୁ ସମ୍ଭାଳି ନପାରି ସେ ଏମିତି ହସି ଉଠିଲେ ଯେ ଜଣାଗଲା ସତେକ
 ହସି ହସି ତାଙ୍କ ଦମ୍ଭ ଅଟକି ଯିବ । ସେ ବସିଲା ଜାଗାରେ ଗଡ଼ି ଗଡ଼ିକା
 କହିଲେ “ହଁ ହଁ, ତା’ର ସବୁଯାକ ମୁଣ୍ଡବାଳ ତଳକୁ ଓହଳି ପଡ଼ିଲା
 ଆଉ ସହରଯାକ ସମସ୍ତେ ତା’ ଜାଣିଲେ—”

କଥାଟି ଏଇଠି ସରିଲା । କେହି ସେ କଥାର ଆଦି ଅନ୍ତ ପାଇଲେ
 ନାହିଁ କି କେହି ଧାରଣା କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ କାହିଁକି ଏ କଥାକୁ ରୁଷ୍
 ଦେଶର ଭାଷାରେ କହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

କିନ୍ତୁ ପିଏରେ ଯେଉଁ ଲମ୍ବା କଥାଗୁଣ୍ଡା ଲଗାଇ ଦେଇଥିଲା,
 ଯାହା ଶୁଣିବାକୁ ଯେମିତି ଅପ୍ରୀତିକର ଶୁଣିଲେ ସେମିତି ମଣିଷ ବୋଲି
 ହୋଇପଡ଼େ, ପ୍ରିନ୍ସ ହିପୋଲାଇଟ୍ଙ୍କ କାହାଣୀ କୁହାରେ ପିଏରେର ସେ
 ଗପ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ଆନ୍ନା ପାଲେସ୍ଟ୍ରା ଓ ଆନ୍ଦ୍ରେ କେତେଜଣ
 ତାଙ୍କ ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞ ହେଲେ । ପ୍ରାୟ ପରେ କଥାଗୁଣ୍ଡା ଆନ୍ଦ୍ରେ ସାନସାନ
 ବିଷୟରେ ଗଡ଼ି ଗୁଲିଲା, ଯଥା ବଲ୍ ନାଚ ଉତ୍ସବ ବିଷୟରେ ଯେପରି ଉତ୍ସବ
 କେତେ ଘଟି ଯାଇଛି, ପୁଣି ଭବିଷ୍ୟତରେ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି,
 ଆଉ ଥିଏଟରମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ, ଇତ୍ୟାଦି । ଫେର୍ କେବେ କେଉଁଠି
 ସେମାନେ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ୍ ହେବେ ସେ ବିଷୟରେ କାହିଁ ପରୁଷ ପ୍ରଶ୍ନ
 ପଚାରି ହେଲା ।

ଗୋଟିଏ ଚମଟାର ସାନ୍ଧ୍ୟ-ମିଳନ ଆୟୋଜନ କରାଇଲେ ବୋଲି ଏହାପରେ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ନିମନ୍ତ୍ରଣକାରୀଣୀଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇସାର ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ବିଦାହୋଇ ଚାଲିଗଲେ ।

ପିଏରେ ସେ ଖାଲି ଅସାଧାରଣ ପ୍ରକାରେ ଡେଙ୍ଗା ଓସାରକାର ଓ ବେତଂଗ ହୋଇଥିଲା ସେତକ ନୁହେଁ, ତା ଗର୍ଭରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖୁଣ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାର ଥିଲା ମସ୍ତ ବଡ଼ ବଡ଼ ନାଲି ନାଲି ହାତପାୟୁଲି ଯୋଡ଼ାଏ । କାହା ଘରକୁ ଗଲେ ଆଗେ ଘରେ ପଶୁ ପଶୁ ଶିଶୁାବୁର ଅନୁସାରେ କଣ କଣ କଥା କହିବା ଦରକାର, ତା ତାକୁ ଜଣାନଥିଲା । ଘରେ ପଶିବା ବାଗ ଯେମିତି ମାଲୁମ୍ ନଥିଲା, ଘରୁ ଚାଲିଯିବା କାଇଦା ବି ତାକୁ ଜଣାନଥିଲା ସେ ଗଲବେଳେ ଶିଶୁାବୁର ପ୍ରକାରେ କଣ କହିବାକୁ ହୁଏ । ସେ ଯେତେବେଳେ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲା, ସେତେବେଳେ ଏଭଳି ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ଥିଲା ଯେ ଆପଣା ଟୋପିଟା ଉଠେଇ ନେବ କଣ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗର ଜଣେ ସେନାପତିଙ୍କର ପୋଷାକର ଡେଙ୍ଗା ପରଲଗା ଟୋପିଟାକୁ ଉଠେଇ ନେଇ ଠିଆହୋଇ ହାତରେ ଧରି ମୋଡ଼ୁଥାଏ, ତା ଦେଖି ଟୋପିର ମାଲିକ ଛୁନିଆଁ ହୋଇ ଧାଇଁଆସି ତା ହାତରୁ ଟୋପିଟିକି ରକ୍ଷା କଲେ । ତେବେ ଏ କଥା କୁହାଯିବ ସେ ତାର ସବୁ ଭୁଲ୍ ସବୁ ଅଖାଡ଼ୁଆମିକୁ ସୁଧାର ନେଇଥିଲା ତାର ଅତି ସୁନ୍ଦର ସ୍ୱଭାବଟି, ପୁଣି ତାର ଅଖଳାପଣ, ଆଉ ତାର ବିନୟ ।

ଆନା ପାଲେଗ୍ନ ତାକୁ ବିଦା ଦେଲାଭଳି ଏପରି ଢଙ୍ଗ ଦେଖାଇଲେ ଯେପରିକି ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ୍ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ମାନୁଥିବା ଲୋକର କ୍ଷମାଶୀଳତା ତାଙ୍କଠି ମୁଣ୍ଡିମନ୍ତ ।

କହିଲେ “ମୁଁ ଆଶା କରୁଛି ଫେର୍ ତୁମେ ଏଠି ପାଦ ପକାଇ ମତେ ଖୁସି କରିବ । କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ବି ମୋର ଆଶା ହେଉଛି ଯେ ଆରଥରକୁ ତୁମେ ତୁମ ମତଗୁଡ଼ିକ ବି ବଦଳାଇ ପାରିଥିବ ।”

ସେ କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ସେ ଯେତେବେଳେ ତାକୁ ଦଣ୍ଡବତ ହେଲା, ତାର ସଜୋଟ ସାଧାସିଧା ହସ ଯେପରିକି କଥା କହୁଥାଏ, “ଯାହା କହୁଛି ମଣିଷର ମତଟା ଖାଲି ମତହିଁ, ଦେଖୁଛନ୍ତି ତ ମୁଁ କେଡ଼େ ଭଲ ମଣିଷ ।” ଏ କଥାଟା ଏଡ଼େ ସତ ଯେ ଆଲା ପାଲେସ୍, ଓ ଆଉ ସମସ୍ତେ ଆପେ ଆପେ ଏ କଥା ଅନୁଭବ କରି ପାରିଥିବେ ।

ପାଖ ବଖରାରେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ ରୁକର ତାକୁ କୋଟ୍ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଉଥିଲା, ତାଙ୍କ କାନରେ ବାଜୁଥିଲା ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଉ ହିପୋଲାଇଟ୍ ଏ ଦୁହିଙ୍କର ଅନର୍ଗଲ ଗପ । ସେ ଗପ ଶୁଣି ତାଙ୍କ ମନରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଘଟଣା ଆସିଲା ନାହିଁ । ସେଥି ପ୍ରତି ସେ ଉଦାସୀନ । ହିପୋଲାଇଟ୍ ତାକୁ ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ ଆସିଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍ସ ହିପୋଲାଇଟ୍ ସେହି ପରମାୟୁଦ୍ଧ ଗର୍ଭିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟି ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ ଚଷମା ପିନ୍ଧି ଆଉଁସରେ ତାକୁ କଟମଟ କରି ଅନାଇଁ ଥାନ୍ତି ।

ସେହି ଟିକି ମହିଳାଟି ଆଲାକୁ କହିଲେ “ବୌଠକ୍ଷାନା ଘରକୁ ଯାଆ ଆଲା, ନ ହେଲେ ଦେହରେ ଥଣ୍ଡା ଲାଗିବ ଯେ.....” ତାପରେ ଭୁନି କରି କହିଦେଲେ, “ସେ କଥା ଆମର ରହିଲା ।”

ତାଙ୍କ ନିଶାନ୍ଦଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆନାତୋଲ୍ସର ବିଭାଗର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପକାଇବାକୁ ଆଲା ପାଲେସ୍ ମନେ ମନେ ଯେଉଁ ଉପାୟ ପାଉଥିଲେ ସେ ବିଷୟରେ ଲୁପାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାକୁ ଆଲା ପାଲେସ୍ ସୁବିଧା ପାଉ ନଥିଲେ ।

ସେ ବି ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ ହୋଇ କହିଲେ, “ଦେଖ ମୁଁ ତମର ଭରସାରେ ରହିଲି । ତୁମେ ତାକୁ ଦି’ ଧାଡ଼ି ଲେଖିଦେବ ଆଉ ଏ ବିଷୟରେ ତା ବାପାଙ୍କର କଣ ମତ ମତେ ସେ କଥା ତୁମେ ଚିଠି ଲେଖିବ । ହଉ ନମସ୍କାର ।”

ସେ ଚାଲିଗଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ହିପୋଲାଇଟ୍ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ଙ୍କ କଢ଼ିକି ଆସି ତାଙ୍କ ଉପରେ ନଇଁପଡ଼ି ଠିଆହୋଇ ତାଙ୍କ କାନ ପାଖେ କଣ ସବୁ ଗଡ଼ ଗଡ଼ ହୋଇ କହିଗଲେ । ଦିନଟି ରୁକର ଠିଆହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତି କେତେବେଳେ ତାଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତା ସରିବ, ଜଣେ ପ୍ରିନ୍ସ ହିପୋଲାଇଟ୍ଙ୍କ

ରୁକର, ସେ ତାଙ୍କ ପୋଷାକ କୋଟ ଧରିଥାଏ, ଆଉ ଜଣେ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କ ରୁକର ସେ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ତାଙ୍କ ଶାଲଟା । ଏଣେ ଏମାନେ ପରସ୍ପରୀ ଭାଷାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥାନ୍ତି ଯେ ରୁକରମାନେ ତାକୁ ବୁଝି ପାରୁନଥାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ସେ କଥାଭାଷାକୁ କାନେଇଥାନ୍ତି ଓ ଲାଗୁଥାଏ ଯେପରିକି ସେମାନେ ତାକୁ ବୁଝୁଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ବୁଝୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଜଣାଇ ଦେଉନାହାନ୍ତି । ସାନ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କଥା କହୁଥାନ୍ତି, ମୁରୁକ ମୁରୁକ ହସୁଥାନ୍ତି । ବଡ଼ ପାଟିରେ ହସୁଥାନ୍ତି, ସବୁ ଏକାଠି ।

ହିପୋଲାଇଟ କହିଲେ “ଯାହାହେଉ, ଇଂରେଜ ରାଜଦୂତଙ୍କ ମେଳାକୁ ମୁଁ ନ ଗଲି ଭଲ କଲି । ସେଠିକି ଯାଇଥିଲେ କେଡ଼େ ଖରାପ ଲାଗିଥାନ୍ତା ଅଥଚ ଏଠି ଆମର ସଞ୍ଜିବି କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର କଟିଲା । ଭାରି ଚମତ୍କାର ଲାଗିଲା, ନୁହେଁ ?”

ତାଙ୍କର ସେହି ଚଢ଼େଇ ରୂପ ମଖା ଓଠକୁ ବଙ୍କେଇ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଲେ, “ସେଠି ପରା ଏକ ଭାରି ଚମତ୍କାର ବଲ୍‌ନାଚର ପଟ୍ଟତ ଲାଗିଛି । ପୁଣି ସେଣ୍ଟ୍ ପିଟର୍ସବର୍ଗ୍ ସହରର ଅସାମାନ୍ୟ ରୂପବତୀ ଯେତେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ସମସ୍ତେ ପରା ସେଠି ଏକାଠି ରୁଣ୍ଡିଛନ୍ତି ?”

ହସି ହସି ପ୍ରିନ୍ସ୍ ହିପୋଲାଇଟ୍ କହିଲେ, “ଆଦୌ ନୁହେଁ, ଆଦୌ ନୁହେଁ”, ସେ ତାଙ୍କ ରୁକର ହାତରୁ ଶାଲଟାକୁ ଓଟାରି ନେଇ ରୁକରକୁ କରକୁ ପେଲିଦେଇ ଆପେ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କୁ ଶାଲଟି ଘୋଡ଼େଇ ଦେଲେ । ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷିପାଖେ ତାଙ୍କ ହାତଯୋଡ଼ିକ ଯେପରିକି କିଛି ସଂସ୍କୃତ ଦରାଣି ହେଲା, ଲାଗିଲା ସେ ଯେପରିକି ତାଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ କୁଣ୍ଡେଇ ପକେଇଲେ । ଏକଣ ଜାଣି ଜାଣି କରି ନା ଅଜଣାରେ ଅବାଗିଆପଣ ? ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ସେମିତି ହସି ହସି ଅଳ୍ପେ ଦୁଃଖଗଲେ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ । ସ୍ବାମୀ ଆଖି ବୁଜିଥାନ୍ତି ଯେମିତିକି ସେ ଖୁବ୍ କ୍ଳାନ୍ତ ଆଉ ତାଙ୍କୁ ଅଧାନଦ ଘୋଟି ଯାଇଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ ଆଡ଼କୁ ଏକ କଣ୍ଠୁଆ ଗୁହାଣି ଗୁଡ଼ିମାରି ସେ କହିଲେ “ସିବା ଏଥର ?”

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ହିପୋଲାଇଟ୍ ଚରଚରରେ କୋହ୍ ଘୋଡ଼ିହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । କୋହ୍‌ଟା ଏକଦମ୍ ନୂଆ ଫେସନରେ ତିଆରି, ତେଣୁ ଗୋଡ଼ତଳକୁ ବୋଲି ପଡ଼ିଲା । ତାରି ଭିତରେ ଠେଲିପେଲି ହୋଇ ଝୁଣି ମାଡ଼ି

ଆଗକୁ ସେ ଧାଇଁ ଗଲେ, ପ୍ରିନ୍ସେସକୁ ଗାଡ଼ିରେ ବସାଇ ଦେବେ ବୋଲି ।

“ନମସ୍କାର ପ୍ରିନ୍ସେସ୍, ପୁଣି ଦେଖାହେବା”—ସେ କହିଲେ । ତାଙ୍କ ଗୁଲି ଯେପରି ଟଳଟଳ, କଥା ବି ସେପରି । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଆପଣା ପୋଷାକ ଟେକିଧରି ଗାଡ଼ିର ଅନ୍ଧାରକଣରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ ସ୍ବାମୀ ହାତରେ ଭରବାସ୍ତ୍ର ଉଠାଇ ଧରୁଥାନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସ ହିପୋଲାଇଟ୍ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି ସିନା କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କ ବାଟ ବନ୍ଦ କରିଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରୋ ରୁଷୀ ବୋଲିରେ ଦାଡ଼ୁଆ ଶୁଖିଲା ସ୍ବରରେ କହିଲେ “ଆଜ୍ଞା, ଟିକିଏ ଦୟାକରି—”

କାରଣ ହିପୋଲାଇଟ୍ ତାଙ୍କ ବାଟରେ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସ୍ନେହରେ ପିଏରେକୁ କହିଗଲେ, “ସାଉଁଛୁ” ପିଏରେ, ତେମେ ଆମ ପଛେ ପଛେ ଆସିବ ।”

ଘୋଡ଼ା ଚାଲିଲା, ପୁରୁଣା ଗାଡ଼ିଟି ଘଡ଼ଘଡ଼ ହୋଇ ଚାଲିଗଲା ।

ପାହାଚରେ ଠିଆ ହୋଇ ହିପୋଲାଇଟ୍ ଆଗମରେ ହସିଲେ, ସେ ଭାଇକାଉଣ୍ଟଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ, ସେ କହିଥିଲେ ଭାଇକାଉଣ୍ଟଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବେ । ଭାଇକାଉଣ୍ଟ ମର୍ଡ୍ରେମାର୍ଟ ଗାଡ଼ିରେ ବସିପଡ଼ି କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା ! ଆପଣଙ୍କର ସେ କୁନି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଭାରି ଚମକ୍କାର, ଭାରି ଚମକ୍କାର, ଭାରି ଚମକ୍କାର ଆଜ୍ଞା ! ଆଉ ପୂର୍ବ ଫରାସୀ ।” ସେ ଆପଣା ଆଙ୍ଗୁଠି ଟିପକୁ ଚୁମ୍ବନ କଲେ ।

ହିପୋଲାଇଟ୍ ସ୍ବପ୍ନରେ ହସିଦେଲେ ।

ମର୍ଡ୍ରେମାର୍ଟ ପୁଣି କହିଗଲେ, “ଆଉ ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ? ଆପଣଙ୍କର ଏ ଯେଉଁ ସରଳିଆ ଢଙ୍ଗଢାଙ୍ଗ ସେଥିରେ ଆପଣ ନିଜେ ଏକ ବିପଜ୍ଜନକ ଲୋକ । ମୋର ତାଙ୍କ ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ଦେଖି ଦୟା ଆସୁଛି । ଏକ ଛୋଟିଆ କର୍ମଚାରୀ ଅଥଚ ଏତେ ତମ ଏତେ ଛଇଛଟକ ସତେକ ଜଣେ ରାଜା ।”

ହିପୋଲାଇଟ୍ ହସି ହସି ଗଡ଼ିଲେ ।

“ଆପଣ ପରା କହୁଥିଲେ ଫରାସୀ ଦେଶର ସ୍ବୀଲୋକମାନଙ୍କ ଭୂମିରେ ରୁଷୀ ସ୍ବୀଲୋକ କୁଆଡ଼େ ପାସଙ୍ଗରେ ପଡ଼ିବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ମନେଇବାକୁ ବାଗ ଜାଣିଲେଇଁ ହେଲା, ଖାଲି ସେତକ”, ସେ ଗଦଗଦ ହୋଇ କହିଲେ ।

ପିଏରେ ସେମିତି ଯାଇ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା, ସେମିତି ସେ ଘରର ଆପଣାର ମଣିଷ ବୋଲି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ ରହିବା ବଖରା ଭିତରକୁ ସିଧା ପଶିଯାଇ ସୋଫା ଉପରେ ଗୋଡ଼ହାତ ଲମ୍ବେଇ ଦେଇ ଗୋଟାଏ ବନ୍ଧି ସାଉଁଟି ନେଲା । ସେମିତି ତା ଅଭ୍ୟାସ । ବନ୍ଧିଖଣ୍ଡ ‘ସିତିରକୃତ କମେଣ୍ଡାରିସ୍’, ସେ ତାକୁ ମଝିରୁକନା ଖୋଲିଦେଲା ।

“ଆଜ୍ଞା ପାଲେଗ୍ନ ଘରେ ଯାଇ ତୁମେ କଣ କରୁଥିଲ” ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଭିତରକୁ ଆସି ପଚାରିଲେ । ସେ ହାତରେ ହାତ ଘଷୁଥାନ୍ତି, ଟିକି ଟିକି ଧୋବ ଧୋବ ହାତ । କହିଲେ “ସତରେ, ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ବେମାର କରିଦେବ ।”

ପିଏରେ ଭୁସ୍କନା କର ଲେଉଟାଇଲା, ତା ଦେହ ଓଜନରେ ସୋଫାଟା କଟ୍ କଟ୍ ଡାକିଲା, ତାର ଚିକ ଚିକ ଉତ୍ସାହୀ ମୁହଁ ଟେକି ସେ ତାର ବର ମୁହଁକୁ ଅନାଇଲା, ପୁଣି ଉଦାସୀଭାବେ କହିଲା, “ସେ ଯେଉଁ ଆବେ ମହନ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖିଲ—ଭଦ୍ରଲେକ ଖୁର୍ ମଜାର ଲେକ । କିନ୍ତୁ ବିଷୟଟାକୁ ସେ ଠିକ୍ ଓଲଟାଆଡୁ ବୁଝିଛନ୍ତି । ଶାଶୁତ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ଯେ ସମ୍ଭବ, ସେ ବିଷୟରେ ମୋର ଏତେ ଟିକିଏ ହେଲେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କେଉଁ ଉପାୟରେ ସେଇଟା ହେଇ ପାରିବ ତା ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶୁନାହିଁ । ଏ ଯେଉଁ ଆନ୍ତଃର୍ଦ୍ଧାୟ ଗ୍ରହସାମ୍ୟଦ୍ୱାରା ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବ କହୁଛନ୍ତି, ତାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସମ୍ଭବ ।”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ମୋଟେ ଖୋଜୁ ନଥିଲେ ଯେ ଜଣେ ମଣିଷ ଖାଲି ତାତ୍ତ୍ୱିକ ପ୍ରଶ୍ନ ଗୁଡ଼ାକର ଉତ୍ତର ଖୋଜି ଖୋଜି ଆସେ ହଇରାଣ ହେଉଥାଉ । ତେଣୁ ସେ ପିଏରେକୁ ବାଧା ଦେଇ କହିଲେ—

“ବୁଝିଲ ବାବୁ, ଅସଲ ଅସମ୍ଭବ କଥା ହେଉଛି ଆମେ ନିଜେ ଯେଉଁଟା ଶବ୍ଦରୁ ଠିକ୍ ସେଇଟାକୁ ସବୁ ଜାଗାରେ ସବୁ ସମୟରେ କହି ବୁଲିବା । କହ, ଏଥର କଣ କରିବ ସେ ବିଷୟ ନିଶ୍ଚିତ କଲ କି ନାହିଁ । ତୁମେ ଘୋଡ଼ସବାର ରକ୍ଷା ହେବ ନା କୁଟମାତ୍ରିକ ହେବ ?”

‘ଆପଣ ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ? ମୁଁ କଣ କରିବି ତା ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଠିକ୍ କରି ପାରିନାହିଁ । ଏ ଦୁଇଟାରୁ ଗୋଟାଏ ବି ମୋ ମନକୁ ଆସୁ ନାହିଁ ।’ ପିଏରେ ଠିଆ ବସା ବସିପଡ଼ି କହିଲା ।

“ଯାହାହେଉ, ତମେ ଫେର୍ କିଛି ଗୋଟାଏ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବ ତ ;
ତେଣେ ତମ ବାପା ଅନେଇଁ ବସିଛନ୍ତି ଯେ ।”

ପିଏରେକୁ ଯେତେବେଳେ ଦଶବର୍ଷ ବୟସ ସେତେବେଳେ
ଜଣେ ମାଷ୍ଟର ସଙ୍ଗର ତାକୁ ବିଦେଶ ପଠାଇ ଦିଆ ହୋଇଥିଲା,
ମାଷ୍ଟର ଜଣକ ଜଣେ ‘ଆବେ’ ଅର୍ଥାତ୍ ଧର୍ମପୁରୁଷ ଥିଲେ । କୋଡ଼ଏ ବର୍ଷ
ହେବାପାଳେ ସେ ବିଦେଶରେ ରହିଥିଲା, ଘରକୁ ଆସିନାହିଁ । ସେ
ଯେମିତି ଘରକୁ ଫେରିଲା, ତା ବାପା ‘ଆବେ’ ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ ବିଦା କରି-
ଦେଇ ଲେଣ୍ଡା ପୁଅକୁ କହିଲେ, “ଏଥର ସେଣ୍ଟ୍ ପିଟର୍ସ୍ ବର୍ଗ ଯା,
ନିଜେ ଖୋଜିଖୋଜି କରି ଯାହାହେଲେ ଠିକଣା କର । ତୋର ଯାହା
ମନେହେବ ମୁଁ ସେଥିକି ଗଢ଼ି । ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍‌ଙ୍କ ପାଖକୁ ହେଇ ନେ
ଏ ଚିଠି ଆଉଁ ହେଇଛ ପଛପା ନେ । ମତେ ଚିଠି ଲେଖିବୁ, ମନେ
ରଖିଥା, ଚୋପାଇଁ ଯାହା ମୋ ଦେଇ ହେବ ମୁଁ ତା ନିଶ୍ଚୟ କରିବି ।”

ସେହିଦିନଠାରୁ ତିନିମାସ ହେଲା ପିଏରେ ଖାଲି ଭୁରିଆଡ଼େ
ଦେଖି ଦେଖିକା ବୁଲୁଛି, କିଛି କରୁନାହିଁ । ତାର ଏହି ଜୀବନର
ପନ୍ଥା ବସ୍ତୁରେ ହିଁ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାକୁ କହିଲେ ।

ସେ କପାଳ ଉପରେ ହାତ ବୁଲାଇ ଆସିଲା । ଇଟାଲୀର
‘ଆବେ’ କଥା ପଚାଇ କହିଲା, “ସେ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧଯୋଗୁଁ ନିଶ୍ଚୟ
ଜଣେ ଫ୍ରାମେସନ୍ ଦଳିଆ ।”

“ଛେନାଗୁଡ଼,” ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ କହିଲେ, “ସେସବୁ ବାଜେକଥା
ଛାଡ଼ । ତୁମ ଭଲମନ୍ଦ ବସ୍ତୁରେ ମୁଁ କଥାଭାଷା ହେବାକୁ ଚାହେଁ ।
ଘୋଡ଼ସବାର ଦଳକୁ ଦେଖିବାକୁ ତୁମେ ଯାଇଥିଲ କି ନାହିଁ ?”

‘ନାହିଁ, ମୁଁ ଗଲିନାହିଁ । ତେବେ ଗୋଟାଏ କଥା ମୁଁ
ଭାବୁଥିଲି ଯେ ମନ ହଉଥିଲା ଆପଣଙ୍କୁ କହିବି ବୋଲି । ଆମର
ଲଢ଼େଇ ନେପୋଲିଅନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ । ଆମେ ଯଦି ସ୍ୱାର୍ଥାନତା ପାଇଁ
ଲଢ଼ୁଥାନ୍ତେ ମୁଁ ଏ ଯୁଦ୍ଧରେ ଆଗ ଯାଇ ମିଶିବୁ ; କିନ୍ତୁ ସେ ଯୁଦ୍ଧ
ହେଉଛି ଏଇଥିପାଇଁ, ଯେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଆଉ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ବର୍ତ୍ତମାନ
ଏ ପୃଥିବୀରେ ଯେତେ ଲୋକ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସବୁଠାରୁ ଯେ
ବଢ଼ିଆ ମଣିଷଟା, ସେଇଆକୁ ଏ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜବତ କରିବା ଏ ଯୁଦ୍ଧର
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ତେଣୁ ଏ ଯୁଦ୍ଧରେ ମିଶିବାକୁ ମୋର ମନ ହେଉ ନାହିଁ ”

ଏ ପିଲାଟିଆ ତର୍କ ଶୁଣି ପ୍ରତ୍ୟୁ ଆନ୍ଦେ ବରକ୍ରରେ କାନ୍ଦ
 ଟେକିଲେ, ଏଭଳି ତର୍କର ପୁଣି ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏ କଥା ସେ
 ବେପସନ୍ଦ କଲଭଳିଆ ଲାଗିଲା ; କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଦେଖିଲେ ଜଣା-
 ଯିବ ସେ ପ୍ରତ୍ୟୁ ଆନ୍ଦେ ଏ ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନର ଯେପରି ଭାବେ ଉତ୍ତର
 ଦେଲେ, ତାହା ତାର ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଉତ୍ତର ଦେବା କଷ୍ଟ । ସେ
 କହିଲେ, “ଆମେ ସବୁ ଯଦି ଯେଉଁସବୁ ବିଚାରରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ
 ତାହାପାଇଁ ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତୁ, ତେବେ ଏ ସ୍ୱପ୍ନାରେ ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ହୋଇ-
 ଯାଆନ୍ତା ।”

“ସେହି ଦୃଶ୍ୟ ସବୁଠୁ ଭଲ କଥା”, ପିଏରେ କହିଲା ।

“ତା ହୋଇପାରେ ; କିନ୍ତୁ ଏପରି ହେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।”

“ଶୁଣନ୍ତୁ, କହିଲେ ମତେ କଣ ପାଇଁ ଆମେ ଏ ଯୁଦ୍ଧରେ
 ଲଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଛୁ ।”

“ଆମେ କାହିଁକି ଲଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଛୁ ମୋର ମୋଟେ ଧାରଣା
 ନାହିଁ । ଆମକୁ ଲଢ଼ିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ, ମୁଁ ନିଜେ
 ଲଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଛି, ଯେଉଁଠି ଲଢ଼େଇ ହେଉଛି ସେଠିକି ; କାରଣ
 ମୋର ଏଠିକାର ଜୀବନ...ମତେ ଆରୋଗ ନାହିଁ ।”

ପାଖ ବଖରାରେ ପୋଷାକର ଖସ ଖସ ଶୁଭିଲ୍ । ସେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦେ, ଯେପରିକି ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହେଲେ । ସେ ଛୁଟି ହୋଇ ଠିଆ ହେଲେ ଓ ଆତ୍ମା ପାଲେଉନାଙ୍କ ଦରେ ସଞ୍ଜଯାକ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଯେଉଁପରି ଠାଣିଥିଲା, ସେହି ମୁଖରାବ ପିନ୍ଧିନେଲେ । ପିଏରେ ଶେଯ ଉପରୁ ପାଦ ଉଠାଇ ନେଲା ।

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ସେ ବଖରାକୁ ଆସିଲେ । ସେ ଆଗେ ଯେଉଁ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥିଲେ ତାକୁ ପାଲଟି ପକାଇ ଏକ ଭିଲ୍ ଗାଉନ୍ ପିନ୍ଧିଆନ୍ତି, ସେ ପୋଷାକ ବି ସେମିତି ସଜ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥାଏ ।

ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ ଠିଆ ହୋଇପଡ଼ି ଭଦ୍ରତା ଦେଖାଇ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗୋଟିଏ ଇଜି ଚେୟାର୍ ଠେଲିଦେଲେ ।

ଝଟକିନା ବସିପଡ଼ି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଲେ, “ବେଳେବେଳେ ମତେ କାବା ଲାଗେ ଯେ ଆତ୍ମା କାହିଁକି ବସା ହେଲନାହିଁ । ତୁମେ ପୁରୁଷମାନେ ପକ୍ତରେ ଭାରି ଓଲୁ ଯେ, ତେମେ କେହି ତାକୁ ବାହା ହେବାକୁ କହିନା । ଚଡ଼ିବ ନାହିଁ କହୁଛି ବୋଲି; କିନ୍ତୁ ତୁମେ ମାଇକନିଆଙ୍କ ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣିନାହିଁ । କେଡ଼େ ବଡ଼ ତାଙ୍କି ଆପଣ, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପିଏରେ !”

ଜଣେ ଯୁବକ ଜଣେ ଯୁବତୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ ବେଳେ-ବେଳେ ଯେଉଁ ସଙ୍କୋଚ ତାଙ୍କଠି ଦେଖାଯାଏ, ସେଭଳି ସଙ୍କୋଚର ଚିହ୍ନମାନ ନ ଦେଖାଇ ପିଏରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇ କହିଲା, “ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବି ଯୁକ୍ତ କରୁଛି । ମୁଁ ଆଦୌ ବୁଝିପାରୁନାହିଁ ସେ କି କାରଣ ଲାଗି ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ।”

“ଅବକଳ ସେହି କଥା ତ ମୁଁ ବି ତାଙ୍କୁ ପଚାରେ । ଲୋକେ କାହିଁକି ଲଢ଼େଇ ନ କରି ବନ୍ଧୁ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ମୁଁ ତ ସେ କଥା ଆଦୌ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ଆମେ ମାଇପିଲେକ କାହିଁକି କେଉଁ କଥାକୁ ମନ ବଳାଉ ନାହିଁ, କିଛି ମାରୁନାହିଁ ?

ଶୁଣନ୍ତୁ, ଆପଣ ବିଚାର କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଯୁଦ୍ଧ ବରବର କହୁଛି ଯେ ମୋ ମାମୁଁଙ୍କ ପାଖୁଁରଣୀ କାର୍ଯ୍ୟଟା ଯୁଦ୍ଧ ମିଳିଗଲେ ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ସମସ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧ ଚିହ୍ନିତନ୍ତି, ସମସ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧ ଶାନ୍ତିର କରନ୍ତି । ସେ ଦିନ ଆପ୍ରାକ୍ସିନେକ ଘର ମୁଁ ଶୁଣିଲି—ରାଣୀ ଅଛୁ ମୁଁ କହୁଛି ମୁଁ ଶୁଣିଲି ଜଣେ ଭଦ୍ରମହିଳା କହିଲେ, “ହେଇ ସେଠା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପିନ୍ଦ୍ୟ ଆନ୍ଦ୍ରେ ।” ସେ ହସିଲେ, କହିଲେ “ସେ ଯୁଆଡ଼ ଗଲେ ସେହି କଥା । ସେ ଯେଉଁଦିନ ମନ କରିବେ ସେଦିନ ସ୍ବୟଂ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପାଖୁଁରଣୀ ହୋଇପାରିବେ । ସମ୍ରାଟ ନିଜେ ପରା ଯୁଦ୍ଧ ଭାରି ପ୍ରଶଂସା କରି କହି ସାରିଲେଣି ! ଏଇକ୍ଷିତିକା ଆମେ ସେ ବିଷୟ ପଚାରେ ଥିଲୁ । ମୁଁ ଆଉ ଆନା । ଏଡ଼େ ସୁବିଧାରେ ହୋଇଯାଆନ୍ତା । ନାଁ କଣ ଆପଣଙ୍କ ମତ ?

ପିଏରେ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲୁ, ଦେଖିଲୁ ବନ୍ଧୁ ଭାରି ବିରକ୍ତ ଦିଶୁଛନ୍ତି । ସେ ଆଉ କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲୁ ନାହିଁ ।

“ଆପଣ କେବେ ଯାହା କରିବେ ?” ସେ ପଚାରିଲୁ ।

“ତାଙ୍କ ଯାହା ଫାହା କଥା କହନ୍ତୁ ନାହିଁ, ମୁଁ ସେମିତି କଥା ପଦେ ବି ଶୁଣିବି ନାହିଁ” ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଚିତ୍କାର କଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ହିପୋଲାଇଟଙ୍କ ପ୍ରତି ସେ ଯେପରି ଭାବ ଦେଖାଇଥିଲେ, ଯେଉଁଥିରେ ହାଲୁକା ପୂର୍ତ୍ତିପଣିଆଁ ସଙ୍ଗେ ଅବାଗିଆ ଅମଣଆମିର ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଗୋଳଥା ମିଶା ଦିଅଥିଲା, ସେହିପରି ଥିଲା ତାଙ୍କ ବ୍ୟବହାର । ଆପଣା ଘରର ଅଖିଲାପଣ ସଙ୍ଗେ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କର ସେ ଭାବ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ବେସ୍ବର ଲାଗୁଥିଲା । ପିଏରେ ସତେକ ସେ ଘରର ଜଣେ ।

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଗଲେ, “ଆଜି ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି ଯେ ଏହିସବୁ ପ୍ରିୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ମତେ କାଟିଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ—ତା’ଛଡ଼ା ଆନ୍ଦ୍ରେ, —” ସେ ତାଙ୍କ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଏକ ଅର୍ଥସୂର୍ତ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇଁ ଟିକିଏ ଶୀତେଇ ଶୀତେଇ ଥରଯାଇ କହିଲେ, “ମତେ ଡର ମାଡ଼ୁଛି ।”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ସେତିକିବେଳେ ଜାଣିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସେଠି ଅଛନ୍ତି, ସେହିପରି ଭଙ୍ଗୀ ଦେଖାଇ ଆବାକାବା ହେଲ୍‌ପରି ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁଲେ । ସରଗ ନ ଥିବା ଶୀତଳ ଭଦ୍ରତାରେ ତାଙ୍କ କଥାର ଜବାବ ଦେଇ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ କହିଲେ, “କାହିଁକି ତୁ ମାଡ଼ୁଛି ଲିସା ? ମୁଁ ତ ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ।”

“ପୁରୁଷଙ୍କ କଥା ଏମିତିଆ ! ସ୍ତ୍ରୀଥପର—ପୁରୁଷଗୁଡ଼ାକ ସମସ୍ତେ ସ୍ତ୍ରୀଥପର !—ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଏ ଖିଆଲଟା ପଶିଯାଇଛି ବୋଲିପରି ସେ ମତେ ଛୁଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଯାଉଛନ୍ତି, କାହିଁକି ସେ ଯାଉଛନ୍ତି ସେ କଥା ଭଗବାନଙ୍କୁ ଜଣା,—ଆଉ ମତେ ଏକୃଷ୍ଟିଆ କରି ମଫସଲରେ ଛୁଡ଼ିଦେଇ ଘରେ ପୁରେଇ କବାଟ କିଲ ଦେଇ ଚାଲି-ଯିବାକୁ ବସିଛନ୍ତି ଦେଖ ।”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, “ଏକୃଷ୍ଟିଆ ନୁହେଁ ମୋ ବାପା ଆଉ ଭଉଁଶୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ, ଏ କଥା ଭୁଲନା ।”

“ସେ ଏକା କଥା । ମୁଁ ତ ମୋ ଆପଣା ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କଠୁ ସାଜଛଡ଼ା ହୋଇ ସେଠି ଏକୃଷ୍ଟିଆ ପଡ଼ିଥିବି, ତଥାପି ସେ ଆଶା କରୁଛନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ଭାରି ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ରହିବି !”

ଅସହସ୍ତ ହୋଇ ଚିଡ଼ିଚିଡ଼ି ହେଲ୍‌ପରି ସେ କଥା କହିଲେ, ତାଙ୍କର ସାନ ଉପର ଓଠଟି ଆଉ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ହସିଲା ପରି ଢଳି ଦେଲା ନାହିଁ, ବରଂ ମୁହଁଟି ଏପରି ଦିଶିଲା, ଯେପରିକି ସେ ଗୋଟିଏ କ ମୁକ୍ତା ଟିକି ମୁଣ୍ଡର ମୁହଁ; କିନ୍ତୁ ସେ ଚପ୍ ହେଲେ, ପିଏରେ ଥିଲା ବୋଲି ତା’ ଆଗରେ ସେ ତାଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ଭୟର କାରଣ ଫିଟାଇ କହିଲେ ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କ ଆଖିକି ନିଠେଇ ଅନେଇ ରହି ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ “କି କାରଣରୁ ସେ ତୁମକୁ ଭୟ ଲଗୁଛି, ମୁଁ ତ ତା କଳ୍ପନା କରି-ପାରୁନାହିଁ ।

ସେ ରଜା ପଡ଼ିଗଲେ, ନିରୁପାୟ ହୋଇ ଶେଷ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଭଙ୍ଗୀ କରି କାନ୍ଦି ଥିବାର ସେ କହିଲେ, “ଆନ୍ଦ୍ରେ, ଆନ୍ଦ୍ରେ, କାହିଁକି ତୁମେ ଏଡ଼େ ବଦଳିଗଲ ?”

“ତୁମ ଡାକ୍ତର ପରି ତୁମକୁ କହିଛନ୍ତି ଯେ ତୁମେ ବେଶି ରକ୍ତସା ଏ ଚେଇଁବ ନାହିଁ ? ତୁମେ ଶୋଇବାକୁ ଯିବା ଦରକାର ।”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଉତ୍ତର ଦେଲେନାହିଁ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଓଠ ଦୋଟି ଥର ଉଠିଲା । ତାଙ୍କ ସ୍ବାମୀ କାନ୍ଦ ଟାକିଲେ, ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ, ଘର ଭିତରେ ଏପାଖରୁ ସେ ପାଖ ସେପାଖରୁ ଏପାଖ ଦେଲେ । ପିଏରେ ଶର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା, ପାଲି କଲପର ଥରେ ଜଣକୁ ତ ଥରେ ଆଉ ଜଣକୁ ଏହିପରି ଚଷମା ଉଠାଡ଼ରୁ ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ ଦେଖିଲା । ଶେଷରେ ସେ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲା କିନ୍ତୁ ପୁଣି ଅଟକି ଗଲା ।

ସାନ ପିଲଟିଏ କାନ୍ଦୁଲା ଆଗରୁ ଯେମିତି ମୁହଁ ଫଟାଏ, ସେମିତି ମୁହଁ କରି ଭୁଷକର ଲୁପା ପାଟି କରି ଉଠିଲା, “ପିଏରେ ମହାଶୟ ଏଠି ଥିଲେ କ’ଣ ହୋଇଗଲା ? ମୁଁ ବି କେଉଁକାକୁ ହେଉଛି ତମକୁ ପରୁରବି ପରୁରବି । ମତେ କୁହ ଆନ୍ଦେ, ତୁମର କ’ଣ ହେଲା ? ମୋ ପ୍ରତି ତୁମର ଆଗର ସ୍ନେହ ଶରଧା ଗଲା କୁଆଡ଼େ ? କାହିଁକି ତୁମେ ଏମିତି ବଦଳିଗଲା ? ମୁଁ ତୁମର କି ଅପରାଧ କରିଛି ! ତୁମେ ସେନା-ବାହିନୀକୁ ଚାଲି ଯାଉଛି ! ମୋ ପ୍ରତି ତୁମର ଟିକିଏ ହେଲେ ଦୟା ମାୟା ନାହିଁ ! କ’ଣ ? ”

“ଲୁପା” ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦେ କହିଲେ । ସେହି ପଦକରେ ଥିଲା ଗୋଟାଏ ଅନୁନୟ, ଗୋଟାଏ ଧମକ; ଯେପରି କି ସେ ସତର୍କ କରି ଦେଉଥିଲେ ଯେ ସେ ଯାହା କହିଗଲେ ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ ଶୀଘ୍ର ପସ୍ତେଇ-ବାକୁ ପଡ଼ିବ; କିନ୍ତୁ ସେ କଥାରେ କର୍ତ୍ତୃପାତ ନ କରି, ପରିଶ୍ରାମକୁ ଖାତିରି ନ କରି ଲୁପା କହି ଚାଲିଲା—“ତୁମେ ମୋ ସଙ୍ଗରେ ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବର କରୁଛ, ସତେ ଯେପରି ମୋର ଗୋଡ଼ଦାତ ଚଳୁନାହିଁ, ମୁଁ ଗୋଟାଏ କଚରାଲଗା ରେଗା, କି ନ ହେଲେ ସତେ ଯେପରି ମୁଁ ଗୋଟାଏ ନିହାତି ସାନ ପିଲା । ମୁଁ ତ ସବୁ ବୁଝିପାରୁଛି.....କାହିଁ ଛ’ମାସ ଆଗରୁ ତ ଏପରି ନ ଥିଲା... !”

ସ୍ବରକୁ ଚଢ଼ାଇ ଦେଇ ତାଙ୍କ ସ୍ବାମୀ କହିଲେ, “ତୁନି ହ’ଲୁପା ! ତୁମ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ୁଛି—”

ଏଇ କଥାବାତ୍ତା ଚାଲିଥିଲାବେଳେ ପିଏରେର ମନ ଭିତରେ ବେଦନାର୍ତ୍ତ ଉତ୍ତେଜନା ଧୀରେ ଧୀରେ ବଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ସେ ଉଠିପଡ଼ି ସେହି ତରୁଣୀର ପାଖକୁ ଚାଲିଗଲା । ସେ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖି ସହିପାରିଲା ନାହିଁ । ଲାଗିଲା ସେ ବି ଏଡ଼ୁକ୍ଷଣି କାନ୍ଦ ପକାଇବ ।

ସେ କହିଲା, “ଦମ୍ଭ ଧରନ୍ତୁ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ । ଏଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ମନର ଶିଆଳ୍—ମୁଁ ଜାଣିଛି, ଏଇ ଜନସଂଖ୍ୟା ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ମୋ କଥା ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ, ବୁଝିବାକୁ ଗଲେ ମୁଁ ତ ଆପଣଙ୍କର ଅପରିଚିତ, କ୍ଷମା କରବେ । ତଥାପି କହୁଛି, ଶାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ, ବିଦାୟ ନେଉଛି, ନମସ୍କାର । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ଦେଲେ । କହିଲେ, “ନାହିଁ ନାହିଁ ତୁମେ ରହ । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କର ମୋ ପ୍ରତି ବହୁତ ଦୟା, ଆଜି ସଞ୍ଜରେ ତୁମର ସାଙ୍ଗଯୁଗରୁ ସେ କେତେ ମୋତେ ବଞ୍ଚିତ କରିବେ ନାହିଁ ।”

ବରକ୍ର ହୋଇ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କୁ କାନ୍ଦ ମାଡ଼ୁଥିଲା, ସେ କାନ୍ଦଣା ବନ୍ଦ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । “ଓଁ ଖାଲି ଆପଣା କଥା ଛଡ଼ା ସେ ଆଉ କାହାର ଭଲମନ୍ଦ ବୁଝିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

“ଲୁସା,” ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଆଉଥରେ କହିଲେ । ତାଙ୍କର କଠୋର କଠିନ ସ୍ୱର ଶୁଣି ପରିଷ୍କାର ଜଣା ଯାଉଥାଏ ଯେପରିକି ତାଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟ-କ୍ଷୟ ହୋଇ ଆସିଲାଣି, ଆଉ ଅଳ୍ପ ବାକି ଅଛି ।

ହଠାତ୍ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କ ସାନ ସୁନ୍ଦର ମୁହଁର ଉର୍ଦ୍ଧା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଦଳି ଗଲା । ସେ ମୁହଁଟି ସତେକ ସରରେ ଗରଗର ଗୋଟିଏ ଗୁଣ୍ଡୁଚି ମୁଷାର ମୁହଁପରି ଦିଶୁଥିଲା; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦିଶିଲା, ଉତ୍ତରଦେଲେ କୁକୁରଟିଏ ଯେମିତି ଲଙ୍କାକୁ ତଳକୁ କରି ଘର ଚଟାଣରେ ଏକର ସେକର ନିଶାଦରେ ଲଙ୍କାକୁ ଘୋଷାରେ, ସେମିତି ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ସେଭଳି କୁକୁର ମୁହଁର ଆବାକାବା ତରତର ଉର୍ଦ୍ଧା ।

ଘର୍ବଶ୍ୱାସ ପକାଇ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ ଲୁସା କହିଲେ, “ହେ ଭଗବାନ୍ ! ମୁଁ କି ବୁଝି କରିବି !” ତାପରେ ପୋଷାକକୁ ଟେକି ଧରି ସେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ ଓ ତାଙ୍କ କପାଳରେ ତୁମ୍ବନ କଲେ ।

“ହଉ ଯାଅ, ନମସ୍କାର’, ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ କହିଲେ । ସେ ଉଠି ପଡ଼ି ତାଙ୍କ ହାତରେ ତୁମ୍ବନ କଲେ, ସତେ ଯେପରିକି ସେ କେହି ଅପରିଚିତା ଜଣେ ।

ଦୁଇ ବନ୍ଧୁ ଭୁନ ହୋଇଥାନ୍ତି, କଥା କହିବେ କି ନାହିଁ ଦୁହଁଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ଠିକ୍ କରି ପାରନ୍ଥାନ୍ତି । ପିଏରେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଶ୍ଵେତେଇ ଶ୍ଵେତେଇ ଅନାଇଁଲ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କ ସର ପାପୁଲିକୁ କପାଳରେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଘଟୁଥାନ୍ତି ।

ଆଗେ ଆଗ ବାଟ କଡ଼ାଇ ନେଇ ସେ କହିଲେ, “ଖାଇବାକୁ ଯିବ ଆସ ।” ସେମାନେ ଖାଇବା ଘରକୁ ଗଲେ । ଏକ ଅତି ସୁନ୍ଦର ଖାଇବା ଘର, ଅଳ୍ପଦିନ ହେଲେ ପୁଣି ନୂଆହେଇ ସେ ଘରେ ସାଜସଜ୍ଜା କରାହୋଇଛି । କାତ ପାତ୍ର, ଚିନାବାସନ, ରେଶମ ପର୍ଦା, ସେଥିରେ ନାନା ଚନ୍ଦ୍ର ବୁଣା ହେଇଛି, —ଏସବୁ ଅରଖ ନୂଆ ବୋଲି ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ, —ଏକ ନୂଆ ଘରକରଣାର ଚନ୍ଦ୍ର ।

ଖାଉ ଖାଉ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଖାଇବା ଟେବୁଲ ଉପରେ କହୁଣି ମାଡ଼ ଦେଇ କଥା କହିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଦେହ ନିଜୋର ହେଲେ ଦେମିତି ଚିଡ଼ି ଚିଡ଼ି ଲାଗେ, ସେମିତିଆ ଚିଡ଼ି ଚିଡ଼ି ଥିଲା ତାଙ୍କ କଥା । ପିଏରେ ତାଙ୍କର ଏ ଭାବ କେବେ ଦେଖି ନଥିଲା, ଏ ସେହପରି ମଣିଷର ଭାବ ଯାହା ମୁଣ୍ଡରେ ବହୁ ଦିନୁ ଗୋଟାଏ କ’ଣ ଖେଳୁଥିଲା, ଶେଷରେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ କରିଛି ସବୁ ଖୋଲି କହିଦେବ ।

‘ଶୁଣ ବାବୁ ! ତୁମେ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଦୌ ବିଷା ହେବନାହିଁ ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମେ ତୁମ ଜୀବନରେ ଯେତେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଭାବିଥିବ, ସେ ସବୁ କରିପାରି ନଥିବ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକକୁ ବିଷାହେବାକୁ ଲଜ୍ଜା କରିଥିବ, ତାହା ପ୍ରତି ଯେତେବେଳେଯାକେ ତୁମର ସବୁ ଅନୁରାଗ ସରିଯାଇ ନ ଥିବ, ଯେତେଦିନ ଯାକେ ତାକୁ ଭଲକରି ଚିହ୍ନି ସାରି ନଥିବ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଦାପି ବିଷା ହେବନାହିଁ । ଯଦି ବିଷାହେବ, ତେବେ ଜାଣିଥା ତୁମେ ଭୁଲ୍ କରିବ, ଆଉ ସେ ଭୁଲ୍ ହେବ ମାରାତ୍ମକ, ତାକୁ

କେବେ ହେଲେ ସୁଧାର ହେବନାହିଁ । ବରଂ ବିକ୍ରା ନ ହୋଇ ବୁଢ଼ା ହେବାଯାକେ ଅପୃଥକ୍, ଯେତେବେଳେ ଆଉ କିଛି କରିବାକୁ ତୁମର ଶକ୍ତି ନଥିବ, ସେତେବେଳେ ବରଂ ବାହା ହେବ । ତା ହେଲେ ତୁମ ଅନ୍ତରାତ୍ମା ଭିତରେ ଯାହା କିଛି ଭଲପଣ ଆଉ ବଡ଼ପଣ ଅଛି, ସେତକ ନଷ୍ଟ ହେବ ବୋଲି ବିପଦ ନଥିବ । ହଁ, ଖୁରୁସ ପଇସାକୁ ଉଡ଼େଇ ଦେଲାପରି ସେ ସବୁ କୁଆଡ଼େ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଯାଏ । ଏମିତି ତ ହୁଏ, ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ସତ କହୁଛି, ଏମିତି କାବା ହୋଇ ମୋ ଆଡ଼କୁ କାହିଁକି ଅନେଇଁବ ? ଯଦି ଜୀବନରେ କେବେ ହେଲେ ଆଶା କରିଥିଲ କି ବିଶ୍ୱାସ କରିଥିଲ ଯେ କଲଭଲିଆ କାମ କିଛି ତେମେ କରିବ, ତେବେ ବିକ୍ରା ହେଲେ ପଦେ ପଦେ ତୁମେ ଅନୁଭବ କରିବ ଯେ ସେ ସବୁ ଚୁଲିକି ଯାଇଛି, ବସାଉଠା କରିବା ବଖରାର କବାଟ ଛୁଡ଼ା ଆଉ ସବୁ କବାଟ ବନ୍ଦ ହୋଇଛି, ଆଉ ସେହି ବୈଠକଖାନା ଘରେ ତୁମ ଆସନ ଖାଲି ମୂର୍ଖଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆଉ ଚାକର ବାକରଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ, ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ ତୁମେ ଠିଆ ହେବ । ଶୁଦ୍ଧ, କହିଲେ କଣ ହେବ ?” ସେ ଦୁଃଖିନୀ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ହାତକୁ କରୁଡ଼ ଦେଲେ ।

ପିଏରେ ତା ଚକ୍ଷମା କାଢ଼ି ଦେଲା । ଚକ୍ଷମା କାଢ଼ି ଦେବାରୁ ତା ମୁହଁର ଚେହେରା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଲଗା ଦିଶିଲା, ଆନ୍ତର ପରିଷ୍କାର ହୋଇ ବାରିହୋଇ ପଡ଼ଲା ସେ କେଡ଼େ ମେଲାପ୍ରୀମଣିଷ ଓ ସେ କେଡ଼େ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଯାଇଛି ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ କହିଲେ, “ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଗୋଟିଏ ଚମତ୍କାର ଟିକି ଭାଗ୍ୟବାଟିଏ, ତାର ସ୍ୱାମୀର ଇଚ୍ଛାକୁ ସେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରାପଦରେ ରଖିବ । ତଥାପି ମୁଁ କହୁଛି, ମୋର ଅବିବାହିତ ଅବସ୍ଥାକୁ ଫେରି ପାଇବାର ବାଟ ଥିଲେ ସେ ଅବସ୍ଥାକୁ ଲେଉଟି ଯିବାପାଇଁ କି ମୂଲ୍ୟ ମୁଁ ନ ଦିଅନ୍ତି ।

ତୁମେ ପ୍ରଥମ ଲୋକ ଆଉ ଏକମାତ୍ର ଲୋକ ଯାହା ଆଗରେ ଏକଥା ମୁଁ ଖୋଲି କହିଲି, କାହିଁକି ଜାଣିବ ? କାରଣ ମୁଁ ତୁମକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଏ ।”

କଥା କହିଲା ବେଳେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ମୋଟେ ଜଣା ପଡ଼ୁ ନ ଥିଲେ ସେହି ପ୍ରିନ୍ସ ବଲ୍‌କନ୍‌ସ୍କିଙ୍କ ପରି ଯେଉଁ ମଣିଷଟି ଆଲା

ପାଲେଶ୍ଵାଙ୍କ ବୈଠକ ଖାନାରେ ଥିଲାବେଳେ ଚଉକରେ ଆଉଜି ପଡ଼ି ଅଧାବୁଜା ଆଖି କରି ବସିଥିଲେ, ଆଉ ଖୁବ୍ ସାନ ପାଟିରେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଲୁଖକରି ବନ୍ଧୁକରୁ ଗୁଳି ମାରିଲା ପରି ଫସ୍‌ଫସି ଶ୍ରାପାରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ବାକ୍ୟମାନ ଗୁଡ଼ି ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଧାର ପାତଳ ମୁହଁଟିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାଂସପେଶୀ ଉତ୍ତେଜନାରେ ଥରି ଉଠୁଥିଲା, ତାଙ୍କର ଆଖି ଦିଓଟି, ଯେଉଁଥିରେ ନିଆଁ ନିଉଁଆଇଛି ବୋଲି ସବୁବେଳେ ଜଣାଯାଏ, — ସେ ଆଖି ପରିଷ୍କାର ଚକ୍ ଚକ୍ କରି ଉଠୁଥିଲା । ସହଜରେ ଅନୁମାନ କରି ହେଉଥିଲା ଯେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଏହି ଯେଉଁ ଭାବ ଭାବକା ସେ କେତେ କେତେବେଳେ ଚିଡ଼ି ଉଠନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେ ଭୟଙ୍କର ବିଷ୍ଣୁବ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବେ; ତାଙ୍କର ସ୍ଵଭାବଗତ ନିରୁତ୍ସାହତା ଓ ମାତାପଣ ଭୁଲନାରେ ଅତି ଅସ୍ଵାଭାବିକ ପ୍ରକାରେ ସେ ଉଦ୍‌ଦାମ ହୋଇ ବିଷ୍ଣୁବ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବେ ।

ପିଏରେ ପଦେ ବି କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଇ ନାହିଁ. ତଥାପି ସେ କହିଗଲେ, “ତୁମେ ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ପିଏରେ, ଅଥଚ ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ସାରା ଜୀବନର କାହାଣୀ । ତୁମେ ବୋନାପାର୍ଟ୍ ଆଉ ତାଙ୍କ ଜୀବନୀ କଥା କହୁଛ, କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ବୋନାପାର୍ଟ୍ ପରିଶ୍ରମ କରୁଥିଲେ ସେତେବେଳେ ସେ ପାହୁଣ୍ଡ ପରେ ପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ସିଧା ତାଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ଚାଲୁଥିଲେ, ସେ ଥିଲେ ମୁକ୍ତ, ତାଙ୍କର ଅସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଥିଲା ଗୋଟିଏ, ସେ ତାକୁ ପାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଥରେ ନିଜକୁ ଏକ ମାଇକିନିଆ ସଙ୍ଗରେ ଗଠେଇ ଦିଅ, ତୁମେ ଦେଖିବ କିଣା ଗୋଲମ ପରି ତୁମେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ବସିଛ, ଆଉ ତୁମର ଚାଲ ନାହିଁ । ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇଚ୍ଛା ଓ ଉଚ୍ଚ ଆଶା, ଏପରିକି ତୁମ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ରହିଛି, ସେ ସବୁ ଓଲଟି ପଡ଼ି ତମୁକୁ ମାଡ଼ି ଚକଟି ଗୁଣ୍ଡାକରି ପକାଇବ ଓ ତୁମ ମନକୁ ହନୁସନରେ ଭରି ଦେବ । ତୁମେ ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟ ଗାର ମୁଣ୍ଡୁଳା ଭିତରେ ବାଡ଼ାବନ୍ଦ ଭିତରେ ରହିଲା ପରି ରହିଥିବ, ସେଥିରେ ଖାଲି ଥିବ ବୈଠକ ଖାନାରେ ବସି ପରଚକା, ବଲ୍‌ନାଚ, ଦେଖେଇ ହେବା ପଣ, ଛୋଟଲେଙ୍କା । ମୁଁ ଯାଉଛି ଏ ଯୁଦ୍ଧରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବି । ଏଡ଼େ ଭୟାନକ ଯୁଦ୍ଧ କେବେ ହୋଇ ନଥିଲା । ଅଥଚ ମତେ କିଛି ଜଣା ନାହିଁ, କି ମୁଁ କୌଣସି କାମକୁ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ମୋଠି ଏ ଅସ୍ଵାବକୁ ପୁରଣ କରିବା ଲାଗି ଏତିକି ଅଛି ଯେ ମୁଁ ଭାରି ମେଳାପୀ, ମୁଁ ଡାକ୍ତା ସମାଲୋଚନା କରିପାରେ । ଆଲା ପାଲେଶ୍ଵାଙ୍କ

ଶ୍ରେଣୀରେ ତ ସେ'ର ମୋ ଭୁଣ୍ଡକୁ ଅନେଇଥାନ୍ତି । ତା ପରେ ପୁଣି ଭବ ସେହି କାଉଁରୀ ସମାଜ କଥା ଯାହାକୁ ଛାଡ଼ି ମୋ ଭାରିଆ କୁଆଡ଼େ ଦଣ୍ଡେ ରହିପାରବ ନାହିଁ । ତୁମେ ଜାଣିଥାନ୍ତି ଭଲ ଟିକିଏ ଏଇ ଚମତ୍କାର ଭଦ୍ରମନ୍ତ୍ରଣାମାନଙ୍କର,—ନାହିଁ, ସବୁ ମାନ୍ୟକରିଆଁଙ୍କର ମୂଲ୍ୟ କେତେ ! ମୋ ବାପା ଠିକ୍ କହନ୍ତି । ଖାଲି ଆତ୍ମାଭିମାନ, ଖାଲି ଫୁଲେଇପଣ, ମୂର୍ଖତା, ଅତି ତଳ ସ୍ତରର ବୁଦ୍ଧି—ନାହିଁ ଯେତେବେଳେ ତା ପ୍ରକୃତ ରୂପ ଖୋଲି ଦେଖାଏ, ସେତେବେଳେ ଏତିକି ଜଣାପଡ଼େ ତାର ସାରତତ୍ତ୍ୱ ବୋଲି । ଏ ଦୁନିଆଁରେ ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲାବେଳେ ଭାବପାର ତାଙ୍କଠି କିଛି ଗୋଟାଏ ଭାବ ଚମତ୍କାର କଣ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ନାହିଁ, ଆଉ କିଛି ନାହିଁ, କିଛି ନାହିଁ । କେବେ ବସା ହେବନାହିଁ, ଜାଣିଥା ।”

ଏତିକି କହି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କ କଥା ଶେଷ କଲେ ।

ପିଏରେ କହିଲା, “ମତେ ଖାଲି କାବା ଲାଗୁଛି ଯେ ଆପଣଙ୍କ ପରି ଲୋକ—ଆପଣ ପୁଣି ନିଜକୁ ଭାବୁଛନ୍ତି ଆପଣଙ୍କ ଦେଇ କିଛି ହେବ ନାହିଁ ଆଉ ଆପଣ ଅପଦାର୍ଥ ! ଏ ! ଅଥଚ ଆପଣଙ୍କ ଆଗରେ ସମସ୍ତ ଭବିଷ୍ୟତଟା ପଡ଼ିଛି—ଆଉ—”

ତା ସ୍ୱରରୁହିଁ ବାରି ହୋଇପଡ଼ୁଥିଲା ଯେ ସେ ତାର ସେ ବନ୍ଧୁକୁ କେତେ ବଡ଼ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲା, ଆଉ ସେ କେତେ ବଡ଼ ବଡ଼ କାମ କରିବେ ବୋଲି ସେ ଆଶା କରିଥିଲା ।

“ଏଭଳି କଥାଗୁଡ଼ାକ କହିବାକୁ ତାଙ୍କର କି ଅଧିକାର ଅଛି ?”

ପିଏରେ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲା । ତା ଆଖିରେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଥିଲେ ସବୁ ଗୁଣରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ତାର ପ୍ରକୃତ କାରଣ ହେଉଛି ଯେ ପିଏରେ ଭାବୁଥିଲା ଯେ ତା ନିଜଠି ଯେଉଁ ଗୁଣମାନ ନାହିଁ, ତା ଥିଲା ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କଠି—ଶକ୍ତି, ଆଉ ମନର ଦୃଢ଼ପଣ । ସେ ସବୁବେଳେ ପ୍ରଶଂସା କରି ଆସିଥିଲା, କିପରି ତାର ବନ୍ଧୁ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହାର କଲାବେଳେ ସୌମ୍ୟ ସହଜ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାନ୍ତି, ମନ ଏତେ ଟିକିଏ ବିଚଳିତ ହୁଏ ନାହିଁ, ଆଉ ପ୍ରଶଂସା କରି ଆସିଥିଲା ତାଙ୍କର ଅଭୂତ ସ୍ମରଣ ଶକ୍ତିକୁ, ତାଙ୍କର ବହୁତୋମୁଖୀ ଜ୍ଞାନକୁ—କାରଣ ସେ ଯାହା ଦେଖୁଥିଲେ ତାକୁ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ବୁଝୁଥିଲେ, ମନେ ରଖୁଥିଲେ,—କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବାପାଇଁ ତାଙ୍କର

ଅସାଧାରଣ ଶକ୍ତି । ଯଦି କେବେ ପିଏରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲୁ ଯେ ଚନ୍ଦ୍ରାଣୀର ଦାର୍ଶନିକ ଆଲୋଚନାରେ ମାତିବା ପାଇଁ ତାର ଏ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ରୁଚି ନ ଥିଲା,—ସାହାଥିଲୁ ତା ନିଜର ବିଶିଷ୍ଟ ଝୁଙ୍କ, ଏଇ ଅଭାବକୁ ସେ ତାଙ୍କର ଦୁର୍ବଳତା ବୋଲି ନ ଭାବି ଓଲଟି ଭାବୁଥିଲା ତାଙ୍କ ଦୃଢ଼ତାର ନିଦର୍ଶନ ବୋଲି । ଜୀବନରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ସଂପର୍କ ଭିତରେ, ତାହା ଯେତେ ଆପଣାର ହୋଇଥାଉ ପଛେ, ଯେତେ ସରଳ ଯେତେ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟମୟ ହୋଇଥାଉ ପଛେ, ଗୋଟାଏ କଳକୁ ସଫା କରିବାପାଇଁ ବା ଚଳେଇବା ପାଇଁ ତେଲ ଦେବା ଯେତିକି ଦରକାର, ପରର ଗୁଣ ବାହୁନିବା ପରକୁ ପ୍ରଶଂସା କରିବା ବି ସେତିକି ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ।

ଟିକିଏ ରହି ପ୍ରିନ୍ସ ଆମ୍ଭେ କହିଲେ—“ମୁଁ—ମୋର ସବୁ ସରିଯାଇଛି, ମୋ କଥା ଆଉ ପକାନା ପିଏରେ, ତୁମ ନିଜକଥା କହ,—” କଥାଟା ବୁଲେଇ ଦେବା ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ବିଷୟ ଖୋଜି ପାଇ ସେ ହସିଦେଲେ ।

“ମୋ କଥା ?” ତାର ବନ୍ଧୁଙ୍କର ହସକୁ ଆପଣାର ଏକ ସରଳ ପିଲାଳିଆ ମନଖୋଲି ହସରେ ଆପଣା ମୁହଁରେ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ କରି ପିଏରେ କହିଲା, “ମୋ କଥା ତ କିଛି ନାହିଁ କହିବାକୁ,—ଯେତେବେଳେ ବି ମୁଁ ଏମିତି କଣଟାଏ କି ? ଗୋଟାଏ ଜାରଜ ସନ୍ତାନ !” କହିଦେଇ ସେ ଖୁବ୍ ନାଲି ପଡ଼ିଗଲା, ବହୁତ ପରିଶ୍ରମ କରି ସେହି ଶବ୍ଦଟା ସେ ଭୃଣରେ ଧରିଥିଲା, କହିଲା “ଗୋଟାଏ ବଂଶଗତ ନାଁ ବି ନାହିଁ, ପଇସା ନାହିଁ, ତଥାପି ଅନ୍ତତଃ ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ଅଛି ମୁକ୍ତ ଆଉ ସୁଖୀ । କେବଳ ମୋର ଗୋଟିଏ ଅଭାବ ଅଛି ମୁଁ ମନଖୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି, ସେଇଟା ହେଉଛି ଯେ ଆଗ କି କାମରେ ମୁଁ ହାତ ଦେବି ତା ମୁଁ ବୁଝିପାରୁନାହିଁ, ପ୍ରକୃତରେ ଏତିକି ବିଷୟରେ ଆପଣଙ୍କୁ ମୁଁ ଉପଦେଶ ପାଇବାକୁ ଲେଉଟୁଛି ।”

ଆମ୍ଭେ ତାକୁ ଅନେଇଲେ ଦୟାଦ୍ରୁ ଉଦାର ସହାନୁଭୂତିରେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଉଦାର ସହାନୁଭୂତିରେ ଆପଣାର ବଡ଼ପଣ ଦେଖାଇବା ପ୍ରକୃତ୍ତି ବି ଧସି ପଡ଼ିଯାଉଥିଲା ।

“ତୁମପ୍ରତି ମୋର ବହୁତ ସ୍ନେହ, କାରଣ ଆମ ଜଣାଶୁଣା ମହଲ ଭିତରେ ତୁମେହିଁ ଏକୁଟିଆ ଜଣେ ଜାଣନ୍ତି ମଣିଷ । ତୁମେ କହୁଛ ତୁମେ ସୁଖୀ । ବେଶ୍ । କଣ ବାଛିନେବ ବାଛିନଥ । ଏ ବହୁବକ୍ତରେ କିଛି

ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ତୁମେ ଯାହା କରିବ ସେଥିରେ ତୁମର ଭଲ ହେବ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତୁମକୁ ବହୁତ କରି କହୁଛି ସେ କୁରାଣି ମା ପରିବାର ସଙ୍ଗେ ସଂପର୍କ ରୁଟେଇଦିଅ, ତୁମ ଜୀବନର ସେ ଦିଗଟା ଛାଡ଼ିଦିଅ ବଲ୍ କୁଲ୍ । ତୁମ ଭଳିଆ ଲୋକକୁ ଏମିତି ଦୁଷ୍ଟରସ ଅପରିଣାମଦର୍ଶୀ ଜୀବନ ଶୋଭା ପାଉନାହିଁ ।”

ପିଏରେ କାନ୍ଦ ଟାକି ଥରାଇ ଥରାଇ କହିଲା—“ମୋର ଆଉ କି ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା,—ସେଇ ମାଇକନିଆଗୁଡ଼ାକ,—ଆପଣ ତ ଜାଣିଛନ୍ତି,—ସେଇ ମାଇକନିଆଗୁଡ଼ାକ—”

“ମୁଁ ସେକଥା ମାନବାକୁ ରାଜିନୁହେଁ । ଭଦ୍ରାଘରର ଝିଅ ହେଲେ ସେକଥା ଭିନ୍ନେ କଥା, କିନ୍ତୁ କୁରାଣିନ୍ ଯେମିତିଆ ମାଇକନିଆ-ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶେ, ସେମାନେ ଠିକଣା ମଣିଷ ନୁହନ୍ତି । ମାଇକନିଆ ଆଉ ମଦ,—ଏ ଦୋଷି ଜନସ ମୁଁ ବୁଝେନାହିଁ ।” ପିଏରେ ରହୁଥିଲା ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍‌ଙ୍କ ଘରେ ଆଉ ତାଙ୍କ ସାନପୁଅ ଆନାତୋଲେ ସଙ୍ଗରେ ପଡ଼ି ମଦମାଇକନିଆମୟ ଦୁଷ୍ଟରସତା ଭିତରେ ଜୀବନ ବିତାଉଥିଲା । ସେହି ସେ ଆନାତୋଲେ, ଯାହାକୁ ଠିକ୍ ବାଟକୁ ଆଣିବାପାଇଁ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ ଭଉଣୀ ସଙ୍ଗରେ ତାର ବିଭାଘର କରିଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଉଥିଲା ।

“କଣ ଜାଣିଛନ୍ତି ନା,—”ପିଏରେ ହଠାତ୍ କହିଲା ଯେପରିକି ହଠାତ୍ ସେ ଏକ ସତ୍ୟର ସନ୍ଧାନ ପାଇଛି, କହିଲା, “ବହୁଦିନୁ ମନଧ୍ୟାନ ଦେଇ ଏ ବିଷୟରେ ଶ୍ରାବୁଥିଲି । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଏମିତିଆ ଜୀବନ ବିତାଉଛି ବୋଲି ମୁଁ କୌଣସି କଥା ଠିକଣା କରି ଶ୍ରାବିପାରୁନାହିଁ କି କିଛି ନିଶ୍ଚୟ କରିପାରୁନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଏତେ ଦୁଷ୍ଟିକା, ସେଇଥିପାଇଁ ମୋଠି ପଇସା ରହୁନାହିଁ । ଆଜି ସଞ୍ଜରେ ଫେର୍ ସେ ମତେ ଡାକୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯିବନାହିଁ ।”

“ମତେ ଜବାବ୍ ଦେଉଛ ତୁମେ ଏସବୁ ଛାଡ଼ିଦେବ ?”

“ହଁ । ମୁଁ ଜବାବ୍ ଦେଉଛି ।”

ପିଏରେ ତାର ବରୁଙ୍କ ପାଖରୁ ଆସିଲାବେଳକୁ ରାତି ଗୋଟାଏ ବାଜି ଯାଇଥାଏ । ଜୁନ୍ ମାସର ରାତି, ପୃଥିବୀର ଉତ୍ତର ପ୍ରାନ୍ତର ରାତି । ତେଣୁ ସେ ରାତି ଉଷା ଆଳୁଅରେ ଝଲୁଝଲୁ । ମନ ଟାଣ କରି ଭାବିଲା ସେ ଘରକୁ ଫେରିଯିବ । ଗୋଟାଏ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ିରେ ବସିଲା । କିନ୍ତୁ ଗାଡ଼ି ଯେତେବେଳେ ଚାଲିଲା ସେ ଭାବିଲା ଏଭଳି ରାତିରେ ନିଦ ହେବା ଅସମ୍ଭବ । ଏ ରାତି ସତେ ଯେପରି ଏକ ସଞ୍ଜ କି ଏକ ପରସ୍କାର ଦିନର ପାହାନ୍ତା ପରି । ନିର୍ଜନ ଲମ୍ବା ରାସ୍ତାଗୁଡ଼ାକୁ ସେ ଏମୁଣୁ ସେମୁଣୁ ଅନାଇଁଗଲା । ତା ପରେ ତାର ମନେପଡ଼ିଗଲା ଯେ ଆଜି ରାତିରେ ଜୁଆଖୋଲାଳୀ ସମିତିର ଅଧିବେଶନଟା ବସିବାର ଥିଲା ଆନାତୋଲେ କୁରୁମ୍‌ନି ମାର ଘରଠି । ତାସ ଖେଳିସାରି ସେମାନେ ମଦ ପିଅନ୍ତି, ତାପରେ ସବା ଶେଷରେ ହୁଏ ଗୋଟାଏ ମଉଜିଯାହାକୁ ପିଏରେ ଭାରି ଭଲପାଏ ।

“ଧର ସଦି ମୁଁ ଯିବି—” ସେ ଆପଣାକୁ ଆପେ କହିଲା । ପୁଣି ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେକ ଆଗରେ ସେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି ଆସିଲା ।

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏକ ଅରଣ୍ୟ କାମନା ତାକୁ ଜବଳିତ କରିନେଲା, ଯେଉଁ ଲୋକମାନଙ୍କର ମନର ଦମ୍ଭ ଆଦୌ ନଥାଏ ତାଙ୍କର ଯେମିତି ହୁଏ ଠିକ୍ ସେମିତି,—ଯେ ତାର ସେହି ଅତି ଚକ୍ରା ମଉଜି ମଜଲିସ୍‌ର ଜୀବନକୁ ଆଉଥରେ ସେ ଉପଭୋଗ କରିବ, ଥରଟିଏ ଆଉ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ମନେ ମନେ ନିଶ୍ଚୟ କରିନେଲା ଯେ ଆନାତୋଲେ ଘରକୁ ସେ ଯିବ । ସେ ଆପଣାକୁ ବୁଝାଇ ଦେଲା ଯେ ସେ ଯାହା ଜବାବ୍ ଦେଇଛି ସେଥିରେ ସେ ବନ୍ଦୀ ନୁହେଁ କାରଣ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେକ୍ ଗୋଟିଏ ଜବାବ୍ ଦେବା ଆଗରୁ ସେତ ପୁଣି ଆନାତୋଲେକୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଜବାବ୍

ଦେଇ ଯାଉଥିଲା । ସେ ସବୁଯାକ ଜବାବକୁ ଏକାଠି କରି ଦେଖିଲେ ଏତିକି ଜଣାଯିବ ଯେ ସେ ଜବାବଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ଏମିତିଆ ମାମୁଲି, ସେଥିରେ କିଛି ଅର୍ଥନାହିଁ । କାଲି କଣ ହେବ ସେ କଥା କେହି ଠିକଣା କରି କହି ପାରିବେ ନାହିଁ, କିଏ ଜାଣିଛି କାଲି ଏମିତି ଏକ ଅସ୍ତତ୍ୟାଶିତ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶନା ନ ଘଟିବ, ଯେଉଁଥିରେ ସମ୍ମାନ ଆଉ ଲଜ୍ଜା ସବୁ ଏକାଠି ଓଲଟି ପୋଲଟି ହୋଇ ମଣିଷର ଜୀବନ ସଙ୍ଗରେ ଚାଲିଯିବ କବର ଖାନାକୁ । ଅନେକ ଥର ତାର ଏପରି ହୁଏ ଯେ ଆପଣା ସଙ୍ଗେ ଆପେ ଯୁକ୍ତିତର୍କ କରି କରି ଯେଉଁଟା ତାର ଅତି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିଷ୍ପତ୍ତି ସେଇଟା ଓଲଟି ପଡ଼େ ।

ପିଏରେ ହାରିଗଲା । ଚାଲିଲା କୁରାଗିନୀ ଘରକୁ । ଘୋଡ଼ ସଞ୍ଚାର୍ ସୈନ୍ୟ ଯେଉଁଠି ରହନ୍ତି, ଠିକ୍ ତା ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଘରର ଆଗ ପାଦାତ ସାମ୍ନାରେ ସେ ଗାଡ଼ି ଅଟେକେଇଲା । ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଠିଆ ମେଲା ଥିଲା, ସେ ଭିତରକୁ ପଶିଲା । ଦାଣ୍ଡର ବଡ଼ ବଖରାରେ କେହି ନଥିଲେ । ସେ ଜାଗାଟା ମଦ ମଦ ଗରାଉଥିଲା । ଫମ୍ପା ବୋତଲ, କୋହ୍, ଯୋତା ଉପରେ ପିନ୍ଧିବା ଖୋଳ ଏଇଗୁଡ଼ାକ ସେଠି ଏଣେ ତେଣେ ବିଛେଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଉପର ମାହାଲର କୌଣସି ଗୋଟିଏ ବଖରାକୁ ଗୋଲମାଲ ଆଉ ବଡ଼ ପାଟି ଶୁଭୁଥିଲା ।

ତାସ ଖେଳ ଆଉ ଶ୍ରେଣି ସରିଥିଲା କିନ୍ତୁ ଦଳ ଭାଙ୍ଗି ନଥିଲା । କୋହ୍ ଉତ୍ତାର ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ପିଏରେ ପ୍ରଥମ ବଖରା ଭିତରକୁ ଗଲା । ଶ୍ରେଣିର ଅଇଣ୍ଡା ପଡ଼ିଥିଲା । ଜଣେ ଚାକର ଗିଲସମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ମଦ ରହି ଯାଉଥିଲା ତାକୁ ପିଇ ଦେଉଥିଲା, ଭାବୁଥିଲା ତାକୁ କେହି ଦେଖୁ ନାହାନ୍ତି । ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ଆଗକୁ ଗଲାରୁ ହସ ପାଟିର ହୋ ହା ମଝିରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଘରୁ ଗୋଟାଏ ଭଲୁର ଗର୍ଜନ ଶୁଭୁଥିଲା । ଗୋଟାଏ ଖୋଲ ଝରକା ଆଗରେ ଆଠଜଣ ଯୁବକ ଭିଡ଼ ଲଗେଇଥିଲେ, ତହିଁରୁ ତିନିଜଣ ଖେଳୁଥିଲେ ଗୋଟାଏ ଭଲୁ ଛୁଆ ସଙ୍ଗରେ, ତହିଁରୁ ଜଣେ ସେ ଭଲୁ ଛୁଆଟାକୁ ଗୋଟିଏ ଶିଂକୁଳରେ ଓଟାରୁ ଥିଲା ଆଉ କେଣୁଥିଲା ଯେମିତିକି ତା ସାଙ୍ଗମାନେସବୁ ଡରିବେ ।

ଜଣେ ପାଟିକଲା, “ସ୍ଟିଭେନ୍ସ୍ ଜିତବ, ମୁଁ ଏଥିପାଇଁ ଶହେ ଟଙ୍କା ବାଜି ପକାଉଛି ।”

ଆଉ ଜଣେ କହିଲା, “ତା ବୋଲି ତୁମେ ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରବ ନାହିଁ ।”

ଆଉ ଜଣେ କହିଲା “ଦୋଲେହରୁ ଜିତବ, ମୁଁ ବାଜି ରଖିବି”

“କୁସୁମିନୀ ଆଇଲ ଟିକିଏ ଏମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା ଅଲଗା କରିଦିଅ ।”

“ନାହିଁ ମିଶ୍ରା, ଗୁଡ଼ିଦିଅ, ସେ ଭଲୁଟା ସଙ୍ଗରେ ଲଗ ନାହିଁ, ହେଇ ନିଅ ଟଙ୍କା ।”

“ସେ ଏକା ଥରକେ ଓଟାରି ନେଉଛୁ ନଇଲେ ଧରା ହେବନାହିଁ, ଜାଣ ହାରିଲ” ଆଉ ଜଣେ କହିଲେ ।

ଘରର ମାଲିକ ଏକ ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଲେ, “ଜେମ୍‌ସ୍ ବୋତଲଟା ଆଣିଲ” ସୁନ୍ଦର ଚେହେରାର ଏକ ଡେଙ୍ଗା ଭେଣ୍ଟିଆ ସେ । କୋଟ୍ ଉତ୍ତାରି ଦେଇଥିଲେ, ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ି ପାଖେ କାମିଜ୍‌ଟା ଖୋଲି ଥିଲା । ସେ ପାଟି କଲେ—

“ରହନ୍ତୁ, ଟିକିଏ ରହନ୍ତୁ ଆପଣମାନେ । ଏଇ ଆସିଲେ ଆମର ଅତି ପ୍ରିୟତମ ସାଙ୍ଗ ପେଟୁଣା ।” ସେ ପିଏରେ ଆଡ଼କୁ ବୁଲି ପଡ଼ିଲେ ।

ଝରକା ପାଖରୁ ପିଏରେକୁ ଆଉ ଜଣେ ଡାକିଲେ, ମଧ୍ୟ ଭଳିଆ ଉଷ, ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ ଫିକା ନେଲି । ଦଳର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ମଦୁଆ ପାଟି ସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର ଶାନ୍ତ ଥଣ୍ଡା ସ୍ଵର ଅଭିଭାବ ପ୍ରକାରେ ବେସୁର ଶୁଭୁଥାଏ ।

“ଆସ ଏଠିକି, ହାତ ଖୋଲ ।” ଏ କଥା କହିଲା ଦୋଲେହରୁ, ସେ ସେନାପତି ସେମେନୋଭ୍‌ସ୍କିଙ୍କ ସୈନ୍ୟ ଦଳରେ ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ । ଖଣ୍ଡାଲଦେଇ ଆଉ ଜୁଆଖେଳରେ ଜଣେ ଓସ୍ତାଦ୍ ବୋଲି ତାକୁ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ସେ ଆନାତୋଲେ ସଙ୍ଗରେ ରହିଥିଲା । ପିଏରେ ଖୁଦ୍ ତେଜା ହସ ହସି ଚାରିଆଡ଼କୁ ଅନାଇଗଲା ।

“କଣ ହେଉଛି କହ ତ, ମୁଁ ବୁଝିପାରୁନାହିଁ ।”

“ରଇଥା ରଇଥା, ତାକୁ ନିଶା ହୋଇନାହିଁ,” ଆନାତୋଲେ କହିଲା, “ମଦ ଆଣିବଟି ହୋ, ଝଅଟି ଆଣ ।” ଟେବୁଲ୍‌ରୁ ଗୋଟାଏ ଗିଲସ ଉଠେଇ ନେଇ ସେ ପିଏରେ ପାଖକୁ ଗଲା, କହିଲା, “ଆଗ ତମୁକୁ ମଦ ପିଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ।”

ପିଏରେ ଗିଲସେ ଉଠୁଛୁ ଗିଲସେ ଲେଖା ମଦ ତେଣି ପକାଇଲା, କିନ୍ତୁ ତେଣେ କଣ କିଏ କହୁଛି ସେ କଥାରେ କାନଦେବା ତାର ଅଟକିଲା ନାହିଁ

କି ଦଳଟାଯାକକୁ କଣେଇଁ କଣେଇଁ ଅନେଇଁବା ବି ତାର ଅଟକଲ ନାହିଁ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମଦ ପିଇ ଟର୍ବର୍ ହୋଇଥାନ୍ତି, ଆଉ ଝରକା କଡ଼ରେ ଭିଡ଼ କରିଥାନ୍ତି । ଆନାତୋଲେ ପିଏରେ ପିଇବ ବୋଲି ମଦ ତାଳି ଦେଉଥାଏ, ଆଉ କହୁଥାଏ ଯେ ଦୋଲେହର୍ଭର ଓ ସ୍ଟିଭେନ୍ସର କଣ ବାଜି ପଡ଼ିଛି । ସ୍ଟିଭେନ୍ସ ଜଣେ ଇଂରେଜ୍, ସେ ନୌବାହିନୀରେ କାମ କରେ । ରୁଷୀ ଦୋଲେହର୍ଭ ବାଜି ପକାଇ ଥିଲା ଯେ, ସେ ସେହି ଚଳମାହାନ କୋଠାରେ ସେହି ଝରକା ଦୁଆରବନ୍ଦ ଉପରେ ବସିପଡ଼ି ଝରକା ବାଟେ ପଦାକୁ ଗୋଡ଼ଢ଼ଟି । ଝୁଲେଇ ଦେଇ ଗୋଟାଏ ମଦ ବୋତଲରେ ମୁହଁ ଲଗାଇ ଦେଇ ବୋତଲ ଯାକ ଟାଣୁଆ ମଦ ପିଇଦେବ ।

ପିଏରେକୁ ଶେଷଥର ଗିଲସେ ମଦ ଯାଗ ଆନାତୋଲେ କହିଲା, “ନଅ, ସାରିଦଅ ସ୍ବାକୁ, ନଇଲେ ତୁମୁକୁ ମୁଁ ଆଜି ଛୁଡ଼ୁନାହିଁ ।

ପିଏରେ ତାର ସେ ବନ୍ଧୁଟିକୁ ପେଲି ଅଡ଼େଇ ଦେଇ ଝରକା ପାଖକୁ ଯାଇ କହିଲା, “ନାହିଁ ନାହିଁ, ଆଉ ମୋର ଦରକାର ନାହିଁ ।”

ଦୋଲେହର୍ଭ ସେ ଇଂରେଜ୍ ହାତ ଧରି ବେଶି ଆନାତୋଲେତ ପିଏରେକୁ କଥା କହି ବାଜିର ସବୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ଆହୁରି ଥରେ କହିଗଲା ।

ଦୋଲେହର୍ଭ ପଚାଶ ବର୍ଷ ବୟସର ଯୁବକ, ତାର ମଧ୍ୟଭାଗିଆ ଉଚ୍ଚତା, ମୁଣ୍ଡ ବାଳ କୁଞ୍ଜକୁଞ୍ଜିଆ, ଆଖି ନେଲିଆ । ସେ କାଳର ଆଉ ସବୁ ପଦାତ୍ମକ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ପରି ନିଶ ରଖି ନ ଥିଲା, ତେଣୁ ତାର ଚେହେରା ହିଁ ତାର ଚେହେରା ଭିତରେ ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱ । ଧାର ମୁହଁ, ଅତି ସୁନ୍ଦର ତାର ଗଡ଼ଣ । ଉପରଓଠ ତଳଓଠ ଉପରେବୁଝି ବସିଥାଏ । ଓଠ କଣରେ ସବୁବେଳେ ହସ । ସତେ ଯେମିତି ଓଠର ଦି କୋଣରେ ଦୋଓଟି ହସ ସବୁବେଳେ ଲାଗି ରହିଛି । ତାର ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଓ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଶୃଙ୍ଖାଣି ସହିତ ଏତକ ମିଶି ଯିବାରୁ ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଆପେ ଆପେ ଖାତିର କରୁଥିଲେ । ତାର ସମ୍ପତ୍ତି ବାଡ଼ି ନଥିଲା କି ତାର କେହି ବଡ଼ଲୋକ ବରୁବାଇବ ନଥିଲେ । ସେ ଆନାତୋଲେ କୁସୁବୁନା ସଙ୍ଗରେ ଏକାଠି ରହୁଥିଲା । କୁସୁବୁନା ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ରୁବଲ୍ ପାଣିପରି ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଥିଲା । ଯାହା ଶେଷ ହେଉ, ସେ ଦୁହେଁ ଚଢ଼ା ପରିତ ହୋଇଥିଲେ ବୋଲି ତହିଁରୁ

ଆନାତୋଲେକୁ ଯାହା ସମ୍ମାନ ମିଳୁଥିଲା । ଦୋଲେହଭୁକୁ ଆହୁରି ବେଶି ସମ୍ମାନ ମିଳୁଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଦୋଲେହଭୁ ନିଜେ ଉପାୟ କରିଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକାର ଜୁଆ ଖେଳ ସେ ଖେଳେ । ସବୁ ଖେଳରେ ସେ ଜିତେ, ସେ ଯେତେ ମଦ ପିଇ କେବେ ହେଲେ ତା ମୁଣ୍ଡ ବଗିଡ଼େ ନାହିଁ । ସେକ୍ସ୍ ପିଟର୍ସବର୍ଗ ସହରରେ ସେତେବେଳେ ଯେତେ ଚରିତ୍ରସ୍ଥାନ, ଫୁଲ୍ଲି କରିବା ଲୋକ, ପଇସା ଉଡ଼େଇବା ଲୋକ ଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ନାଁ ଡାକ, ଆନାତୋଲେ ଓ ଦୋଲେହଭୁଙ୍କ ସ୍ଥାନ ତାଙ୍କରି ତାଲିକାରେ ।

ବୋତଲେ ଘର କଡ଼ା ରମ୍ ମଦ ଅଣାହେଲା । ଦିନଟା ଚାନ୍ଦର ତରତର ହୋଇ ଝରକାର କାଚଲଗା ଫ୍ରେମକୁ ଘୁଙ୍ଗିବାକୁ ଧାଇଁଲେ, ନହେଲେ ସେ ଝରକାର ଉଠି ବାହାରପଟ ବର ଉପରେ ଜଣେ ମଣିଷ ବସି ପାରିବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଚାନ୍ଦିପଟୁ ଟେକା ବସିଲା ପରି ତାଙ୍କ ଉପରେ ଯେତେ ଗର୍ଜନ ତର୍ଜନ ଆଉ ହୁକୁମ୍ ବର୍ଷୁଥିଲା ସେଥିରେ ସେ ଚାନ୍ଦର ଦୁହେଁ ଉରିଯାଇଥିବା ପରି ମନେହେଲା । ଆନାତୋଲେ ଗୁଡି ଫୁଲେଇ ତାର ସ୍ବାସ୍ଥବକ ଦପିଷ୍ଟା ଚାଲି ଚାଲି ଝରକା ପାଖକୁ ଚାଲିଆସିଲା, ଗୋଟାଏ କିଛି ଘୁଙ୍ଗିବାକୁ ତାର ଘର ମନ ହେଉଥିଲା । ଚାନ୍ଦରମାନଙ୍କୁ ଠେଲି ପେଲି ଦେଇ ସେ ଝରକାର କାଚଲଗା ଫ୍ରେମକୁ ଭିତର ପଟକୁ ଓଟାରିଲା, ସେ ବହୁତ ଟାଣ ଥିଲା, ଘୁଙ୍ଗିଲା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ କାଚଗୁଡ଼ାକ ଘୁଙ୍ଗିଯାଇ ଏଣେ ତେଣେ ଛୁଟିକି ପଡ଼ିଲା ।

ସେ ପିଏରେକୁ କହିଲା, “ଏଥର ତମର ପାଲ” । ପିଏରେ ସେ ଫ୍ରେମ୍‌ଟାକୁ ଧରି ଗୋଟାଏ ଓଟର ଦେଲା, ଆଉ ସେ ଟାଣ ଓକ୍ କାଠର ଝରକା ଫ୍ରେମ୍‌ଟା ସେହି ଝାଂକରେ ଘୁଙ୍ଗି ତଳେ ପଡ଼ିଲା ଦୁମ୍‌କରି ।

ଦୋଲେହଭୁ କହିଲା, “ସବୁଯାକ ଘୁଙ୍ଗିଦିଅ, ନଇଲେ ତୁମର କାଳେ ଏପରି ଏକ ଖିଆଲ୍ ହେବ, ମୁଁ ତାକୁ ଧରି ଓଡ଼ିଲ ଥିଲିବୋଲି, ହଁ ।”

ଆନାତୋଲେ କହିଲା, “ଇଂରେଜ ଉଦ୍‌ଭଲେକ ମିଛରେ ଖାଲି ଗାଲ୍ ଭୁରୁଡ଼ି ମାରୁଛନ୍ତି ।”

ପିଏରେ ଦୋଲେହଭୁ ଉପରେ ଆଖି ରଖିଥାଏ । ଦୋଲେହଭୁ ବୋତଲେ ମଦ ହାତରେ ଧରି ଝରକା ପାଖକୁ ଗଲା । ଝରକା ସେପଟେ

ସେତେବେଳେ ସକାଳର ଆଲୁଅ ସହର ଆଲୁଅ ଭେଟାଭେଟି ହେଉ-
ଥାନ୍ତି । ବୋତଲଟାକୁ ଗୋଟାଏ ହାତରେ ଧରି ସେ ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚ ଝରକା
ମେଳିଆ ଉପରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା । ପିଏରେ କହିଲା, “ସାବାସ୍” । ଘର
ଭିତର ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କରି ଝରକାଟା ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ଦୋଲେହଭୁ
କହିଲା, “ଶୁଣନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ।” ସମସ୍ତେ ଭୁଲି ପଡ଼ିଲେ । ସେ କହିଲା, “ମୁଁ
ଏଇଆ ବାଜି ରଖୁଛି— ।” ଇଂରେଜ ଜଣକ ଯେପରି ତା କଥା ବୁଝି
ପାରିବ, ସେଥି ସକାଶେ ସେ ଫରସୀ ଭାଷାରେ କଥା କହିଲା, ଯଦିତ ଖୁବ୍
ଅଶୁଭ ଫରସୀ ଭାଷାରେ । ସେ ଇଂରେଜକୁ କହିଲା, “ମୁଁ ପରୁଣ ଇମ୍ପିରିଏଲ୍
ବାଜି ରଖିଲି,—ନା ନାହିଁ କହିବି ଶହେ ଇମ୍ପିରିଏଲ୍ ?”

ଇଂରେଜ୍ କହିଲା, “ନାହିଁ ପରୁଣ ।”

“ଭଲ୍ କଥା, ପରୁଣ ଇମ୍ପିରିଏଲ୍ ବାଜି ରହିଲା, ଯେ ମୁଁ
ସମୁଦାୟ ଯେ ବୋତଲକଯାକ ରମ୍ ପିଇଦେବି, ବୋତଲରେ ମୁହଁ
ଲଗେଇ ପିଇବି, ବୋତଲରୁ ଓଠ ଛୁଡ଼ିବ ନାହିଁ, ଫେର୍ ହୁଁ, ହେଇ ସେଠି
ବସି ପିଇବି”, ପଥର ତଥାଗି ଗଢ଼ାଣିଆ ଝରକା ଦୁଆର ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ
ହାତ ଦେଖାଇ କହିଲା “ହେଇ ସେଇଠି ବସି ମଦ ପିଇବି, କୌଣସି
ଆଶ୍ରାକୁ ଧରିବି ନାହିଁ”

“ଠିକ୍ ସେଇକଥା”, ଇଂରେଜ୍ ଜଣକ କହିଲା ।

ଆନାତୋଲେ ସ୍ବିତ୍ଜେନ୍‌ସ୍‌ର ଏକ ବୋତାମ ଧରି ତାକୁ ଉପରୁ
ତଳକୁ ଅନାଇଲା,—କାରଣ ସ୍ବିତ୍ଜେନ୍‌ସ୍ ଆକୃତିରେ ସାନ ଥିଲା ।
ତା ପରେ ଇଂରେଜୀ ଭାଷାରେ ସେହି ବାଜିର ସର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ାକ ଆଉଥରେ
ଗାଇଗଲା ।

ସମସ୍ତିକ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବ ବୋଲି ଝରକାର କାଠରେ
ବୋତଲଟାକୁ ଠକ୍ ଠକ୍ କରି ବାଡ଼େଇ ବାଡ଼େଇ ଦୋଲେହଭୁ କହିଲା,
“ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ । ଶୁଣ କୁରୁଣିନୀ । ଅନ୍ୟ ଯେ କେହି ଏମିତି କରି-
ଦେବ, ମୁଁ ତାକୁ ବି ଶହେ ଇମ୍ପିରିଏଲ୍ ଦେବି, ବୁଝିଲୁ ?”

ଇଂରେଜ୍ ଶିଶୁାରୁର ଦେଖାଇ ମୁଣ୍ଡକୁ ନୁଆଇଲା, ଏ ଦ୍ବିତୀୟ
ବାଜିଟା ସେ ଗ୍ରହଣ କଲା କି ନାହିଁ ସେକଥା ବୁଝାଇଲା ନାହିଁ ।
ଆନାତୋଲେ ତାକୁ ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ତା ବୋତାମ ଧରି ଟାଣକରି ଧରି
ରଖିଥାଏ । ସ୍ବିତ୍ଜେନ୍‌ସ୍ ଦୋଲେହଭୁର କଥା ବୁଝିପାରିଲୁ ବୋଲି ସେତେ

ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇ ହଲେଇ ଜଣାଇ ଦେଉଥାଏ, ସେତେବେଳେ ତଥାପି ଆନାତୋଲେ ଲାଗିପଡ଼ି ତାକୁ ଦୋଲ୍ଲେହଭର୍ କଥାକୁ ବୁଝାଇ ଲାଗିଥାଏ । ଜଣେ ଚରୁଣ ଅଶ୍ୱାସେନ୍ଦ୍ର ସୈନିକ ସଞ୍ଜରୁ ଏଯାକେ ଖାଲି ଜୁଆଖେଳି ହାରି ହାରି ବୁଲୁଛି, ସେ ସେହି ଉଞ୍ଚି ଝରକା ପାଖେ ତା ଦୋଡ଼ାକୁ ଠିଆ କରି ନଇଁପଡ଼ି ତଳକୁ ଅନାଇଁଲା, ସଡ଼କ ଉପରୁ ଝରକାଟା କେତେ ଉଚ୍ଚ ତାହା ତା ଅଖିରେ ଅଦାଜ କରିନେଇ ସେ ଅବଶ୍ୟାସରେ ଭୁଟୁରୁ ଭୁଟୁରୁ ହୋଇ କହିଲା “ଆରେ ବାମ୍ବରେ—”

“ଭୁନ ହୁଅନ୍ତୁ”, ଦୋଲ୍ଲେହଭର୍ କହିଲା ଆଉ ସେ ଟୋକା କର୍ମରଞ୍ଜକୁ ଦୋଡ଼ା ଉପରୁ ଝରକା ବାଟେ ଘର ଭିତରକୁ ଟାଣିଲା । କର୍ମରଞ୍ଜର ଗୋଡ଼ରେ ଦୋଡ଼ାଚଢ଼ା କେଞ୍ଚା ବନ୍ଦା ହୋଇଥାଏ, ସେହି ଅସୁବିଧାରେ ଅଖାଡ଼ୁଆରେ ପଡ଼ି ସେ ବିଚର ଘର ଭିତରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା ।

ମଦ ବୋତଲଟାକୁ ହାତ ପାଆନ୍ତୁରେ ରଖାଗଲା । ଦୋଲ୍ଲେହଭର୍ ଧୀରେ ଧୀରେ ହୃଦିଆରୁ ଝରକା ଦୁଆରବନ୍ଧ ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା, ଦୁଆରବନ୍ଧ ଦିପଟେ ଦିହାତ ଥୋଇ ସେ ଯେପରିକି ଦୁଆରବନ୍ଧ ଓସାରଟା ମାପିନେଲା । ତା’ପରେ ସେ ଆସ୍ତେ ବସି ପଡ଼ିଲା, ଦିହାତ ଗୁଡ଼ିଦେଲା, ଟିକିଏ ଏପାଖ ସେପାଖ ଆଉଟି ପଡ଼ିଲା, ସେଉଁଠି ବୋତଲଟାକୁ ଉଠେଇ ନେଲା । ସେତେବେଳକୁ ଦିନ ଆଲୁଅ ଦାଉ ଦାଉ ପଡ଼ିଥିଲେ ବି ଆନାତୋଲେ ଦିଟା ଜଳନ୍ତା ମହମବଣ ଆଣି ଝରକା ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଥୋଇଲା । ଦୋଲ୍ଲେହଭର୍ କାମିଜ୍ ପିନ୍ଧି ବସିଥିଲା, ତାର ପିଠି ପାଖ ଆଉ ତାର ମଇଳା ମୁଣ୍ଡବାଳ ଉପରେ ବି ପାଖରୁ ଆଲୁଅ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଝରକାକୁ ଘେରି ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି, ଆଗରେ ଇଂରେଜ ଜଣକ ଆଉ ପିଏରେ । ପିଏରେ ଭୁନତାନ ଠିଆ ହୋଇ ହସୁଥାଏ । ହଠାତ୍ ସେ ଦଳ ଭିତରୁ ଜଣେ ଛୁନିଆଁ ହୋଇ ତମକ ଉଠି ସାମ୍ନାଆଡ଼କୁ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ିଲା, ତା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସେ ଦୋଲ୍ଲେହଭର୍ କାମିଜ୍‌କୁ ଧରି ପକାଇବ ।

“ପାଗଲ ନା କଣ ? ଏତ ଆମ୍ବହତ୍ୟା କଲୁଭଲ !” ସେ ଜଣକ କହିଲା । ସେ ଯେ ତା ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ବେଶି ବୁଝିଆ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନ ଥିଲା ।

ଆନାତୋଲେ ତାକୁ ଅଟକାଇଲା ।

“ହୃଦିଆରୁ , ହୁଅ ନାଟି ତାକୁ ! ତୁମେ ତାକୁ ତମକେଇ ଦେଲେ ସେ ପଡ଼ିଯିବ ଯେ ! ସେଇଠୁ କଣ ହେବ ? ହୋ, ଶୁଣୁଚ ?”

ଦୋଲେହଭ୍ ତା ହାତ ଉପରେ ଭରସା କରୁଛି ତା ଦେହର ଭରସାମୟ ପରଶୁ ଥିଲା । ସେ ପଛକୁ ଅନାଇ ଦେଲା ।

“ଫେର୍ କେହି ମୋ ସଙ୍ଗେ ଲାଗିଛି ? ଜାଣିଥା, ମୁଁ ଯାଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାକୁ ଚିତ୍ତଟା କରାଦେବି”, ସେ ଆସ୍ତେ କହିଦେଲା, ଟାଣ କରି ଦି ଓଠକୁ ଯାପିଦେଲା । ସେଠାରୁ ସେ ସିଧା ହୋଇ ବସିଲା, ବୋତଲଟାକୁ ଗୋଟାଏ ହାତରେ ଧରି ପାଟିରେ ଲଗାଇଦେଲା, ମୁଣ୍ଡକୁ ପିଠି ଆଡ଼କୁ ଘୁଙ୍ଗିଦେଇ ଭରସାମୟ ଠିକଣା ରଖିବ ବୋଲି ଆରତାତଳକୁ ଉପରକୁ ଟେକିଲା ।

ତାର ଜଣେ ବୁଦ୍ଧର ଭଙ୍ଗା କାତରୁଡ଼ାକ ଉଠାଇ ନେଉଥିଲା, ସେ ହଲୁଚଲୁ ବ ହେଲନାହିଁ, ସ୍ଥିରହୋଇ ଠିଆହେଲା, ଦୋଲେହଭ୍ ମୁଣ୍ଡକୁ ଅନାଇ ରହିଲା ଯେ ଆଉ ତା ଆଖି ବୁଲେଇ ନେଲନାହିଁ ।

ପାଟିକ ଟାଣ କରି ବୁଦ୍ଧ ଇଂରେଜ ଜଣକ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଅନାଇଲା । ଏଇ ପାଗଳ ମୂର୍ଖାମିତ୍ର ଯେଉଁ ରୁଷ୍ ଲୋକଟି ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା, ସେ ଘରକଣରେ ଗୋଟିଏ ବସିବା ଆସନରେ ବସିପଡ଼ି କାନ୍ଦୁ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁକଲା ।

ପିଏରେ ତା ହାତରେ ଆଖିକ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଇଲା, ଭୟ ଓ ଆତଙ୍କର ଏକ ଅତି ଅସ୍ବାସବକ ଆଧିଭୌତିକ ହସରେ ତାର ଦି ଓଠ ମେଲି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଦୋଲେହଭ୍ ଠିକ୍ ସେମିତି ସେଇଠି ବସିଥାଏ, ଖାଲି ତା ମୁଣ୍ଡଟା ପିଠିଆଡ଼କୁ ଏତେ ତଳକୁ ଘୁଙ୍ଗି ପଡ଼ିଥାଏ ଯେ ତା କାନିଜ୍ ଅଣଶ୍ରୀର କଲର ଉପରେ ତା ମୁଣ୍ଡବାଳ ଗୁଡ଼ାକ ପଡ଼ିଥାଏ । ଏଣେ ତାର ଡାହାଣ ହାତଟା ବୋତଲଟାକୁ ଧରି ଆହୁରି ଉପରକୁ ଉପରକୁ ଉଠୁଥାଏ, ଏତେ ଶୁପ ପଡ଼ିବାରୁ ଟିକିଏ ଥରୁଥାଏ ବ । ବୋତଲଟା ପ୍ରାୟ ଖାଲି ହୋଇଯାଇଥାଏ ।

“କେତେ ବେଳ ନେଉଛି !” ପିଏରେ ଶୁଭୁଥାଏ ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ହୋଇଗଲାଣି ଲାଗୁଥାଏ । ହଠାତ୍ ଦୋଲେହଭ୍ ଆହୁରି ପଛଆଡ଼କୁ ଘୁଞ୍ଚିହେଲା ଆଉ ତା ବାହୁ ଆହୁରି ଥରିଲା । ସେ ତ ଗୋଟାଏ ତାକୁ ଉପର ବସିଥିଲା ଏଇ ଥରଥରରେ ତ ତା’ର ଖସି ପଡ଼ିବା କଥା, ପ୍ରକୃତରେ ବ ଲାଗିଲା ଯେ ସେ ଖସିଯାଉଛି, ତା ହାତ ଆଉ ମୁଣ୍ଡ ଆହୁରି ଜୋର୍ରେ ଥରିଲା, ଝରକା ଦୁଆରବନ୍ଦକୁ ଧରିବ ବୋଲି

ତାର ଆର ହାତଟା ବି ଆପେ ଆପେ ଉଠିଗଲା କିନ୍ତୁ ସେ କାଠକୁ ଛୁଇଁଲା ବି ନାହିଁ । ପିଏରେ ଆଖି ବୁଜି ପକାଇଲା, ଶୁଣି ପକାଇଲା ସେ ଆଉ ଆଖି ଖୋଲିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଟିକିଏ ପରେ ଗୁରୁଆଡ଼େ ଚଢ଼ଳ ପଡ଼ିଯିବାରୁ ସେ ଆଖିଫିଟାଇ ଅନାଇଁଲା, ସେ ଦେଖିଲା ଦୋଳେହଉଁ ଝରକା ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଠିଆ ହୋଇଛି, ଶୁଖିଲାଟା ଦିଶୁଛି କିନ୍ତୁ ବିଜୟୀ ପରି ତା ଠାଣି ।

“ଏଇଟା ଖାଲି ହୋଇଗଲା”, କହି ଦୋଳେହଉଁ, ଶ୍ଵିଭେନ୍ସ ଉପରକୁ ବୋତଲଟା ଫୋପାଡ଼ିଲା, ଶ୍ଵିଭେନ୍ସ ସେଇଟାକୁ ଶୂନ୍ୟଶୂନ୍ୟ ଧରିପକାଇଲା । ଦୋଳେହଉଁ ଏକା କୁଦାକେ ଯାଇ ଘର ଭିତରେ, ତାଠି ଶୁଣି କଥା ମଦଗର ।

“ବାହାଦୁର ! ଶୁଣି ବଢ଼ିଆ ହେଲା । ସାବାସ୍ ସାବାସ୍ । ଯାକୁ ଯେ କହିବ ବାଜି ଜିତା ।” ସମସ୍ତେ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ପାଟିକରି ଉଠିଲେ ।

ଇଂରେଜ ଭଦ୍ରଲେକଟି ଟଙ୍କା ଥଳି କାଢ଼ି ଦୋଳେହଉଁକୁ ବାଜିରଖା ଟଙ୍କା ଗଣି ଦେଉଥାଏ, ଦୋଳେହଉଁ ତୁନି ହୋଇ ଯାଇଥାଏ, ତା ମୁହଁରେ ଗମ୍ଭୀର ବିରକ୍ତର ଭଙ୍ଗ ।

ପିଏରେ ଝରକାଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଗଲା ।

କହିଲା, “ଆସ କିଏସେ ବାଜି ପକାଇବ ପକା ଯେ ମତେ ବି ତା କରି ଆସିବ ନାହିଁ ? କି ବାଜି ନ ପକାଇ କରି ଆସିବ । ଜଳ୍ଦି କର—ଆଣ ଏକ ବୋତଲ, ମୁଁ ବି ସେଇଆ କରିବି—”

ଦୋଳେହଉଁ ଅବଜ୍ଞରେ କହିଲା “ଓଃ ।”

“କହୋ ତମୁକୁ ବାଇ ଲାଗିଗଲା କି ? ନା କଣ ? ତେମେ ଏକାମ କରନାହିଁ । ଶୁଣୁର, ଗୋଟାଏ ସିଡ଼ି ଉପରେ ଠିଆହେଲେ ଯାକ ମୁଣ୍ଡ ଚକ୍ଚକ ମାରେ, ସେ କୁଆଡ଼େ ଏ କାମ କରିବେ ।” ଅନେକେ ଏକଥା କହିଲେ ।

“ମୁଁ କରିବି କରିବି, ଚଞ୍ଚଳ ମଦ ବୋତଲ ଆଣ ।” ମାତାଲି ଭଳି ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଜୋର୍ରେ ବାଡ଼େଇ ପିଏରେ ପାଟିକଲା, ଆଉ କୁଦାମାରି ଝରକା ଉପରେ ଯାଇ ବସି ପଡ଼ିଲା । ତାର ଜଣେ

ସାଙ୍ଗ ତା ହାତକୁ ଧରି ପକାଇଲା କିନ୍ତୁ ପିଏରେ ଦେହରେ ଏତେ ବଳ
ସେ ସେ ତାକୁ ଦୂରକୁ ପେଲିଦେଲା ।

“ନାହିଁ ତୁମେ ସେମିତିରେ ପାରିବନାହିଁ,” ଆନାତୋଲେ କହିଲା,
“ରହ, ମୁଁ ତାକୁ ଠିକ୍ କରିଦେବି । ମୋ କଥା ଶୁଣ, ମୁଁ ବାକି
ପକାଇବି, ତେବେ କାଲି ଆଗରୁ ନୁହେଁ, ଚାଲିଆସ ଏଥର, ଆମେ ଯିବା ।”

“ହଉ, ଯିବା ଚାଲି; ଆଗେ ମୁଁ ଆଉ ମିସ୍ତକା” ପିଏରେ
ସ୍ବାଳୁକ୍ତୁଆକୁ କୁଣ୍ଡେଇ ଧରି ଭୂଇଁରୁ ଟେକିନେଇ ଘରଯାକ ତାକୁ ଘେନି
ଘୁରିଘୁରି ନାଗଲା ।

ଆଜ୍ଞା ଶେଆରେରକ୍ଷା ଶ୍ରେଣୀଦିନ ସଞ୍ଜରେ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍, ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଡୁବେରୁସ୍କୋଇଙ୍କ ଆଗରେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଦେଇଥିଲେ, ସେକଥା ଭୁଲି ନଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଅନୁରୋଧି ସ୍ୱୟଂ ସମ୍ରାଟଙ୍କ କାନରେ ପକା ଯାଇଥିଲା ଓ ବୋରସ୍‌ର କପାଳ ଫିଟିଲା ଯେ ସେ ସେନାପତି ସେମେନଭ୍‌ସ୍କିଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ସବ୍ ଲେଫ୍ଟନେଣ୍ଟ ପଦପାଇ ରାଜନୀୟ ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ପ୍ରବେଶଲାଭ କଲା, କିନ୍ତୁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି ସେ ଆଉ କୁତୁଜିତଙ୍କ ଏଡ଼ିକ୍ ପଦ ପାଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଦିନାକେତେ ପରେ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମସ୍କୋ ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଧନୀ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଯେଉଁ ରୋଷର ପରିବାର, ସେଇଆକୁ ଦେଖିବା ଲାଗି ସେ ଆସିଥିଲେ । ସେ ଆସିଲେ ସେଇ ରୋଷର ପରିବାରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କ ଘରେ ରହନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଗେହ୍ଲାପୁଅ ବୋରସ୍ ତା ପିଲାଦିନର ବେଶିଭାଗ ସେଇଠି କଟାଇଛି । ସେ ଅଳ୍ପଦିନ ହେଲା ସାଧାରଣ ସୈନ୍ୟବିଭାଗରେ ସବ୍ ଲେଫ୍ଟେନେଣ୍ଟ ହୋଇ ପଦୋନ୍ନତି ପାଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରକ୍ଷୀ ବିଭାଗକୁ ବଦଳି ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ଅଗଷ୍ଟ ୧୦ ତାରିଖ ଦିନଠାରୁ ରକ୍ଷୀବିଭାଗର ସୈନ୍ୟମାନେ ସେଣ୍ଟ ପିଟର୍ସ୍‌ବର୍ଗ ସହରରୁ ଚାଲିଗଲେଣି, ବୋରସ୍‌ର ପୋଷାକ-ପତ୍ର ତିଆରି ହେଉ ହେଉ ସେ ମସ୍କୋରେ ଅଟକି ଯାଇଥିଲା, ସେ ଯାଇ ରାଜିଭିଲ୍‌ସ୍‌ ସହରରେ ରକ୍ଷୀବିଭାଗରେ ଯୋଗ ଦେବା କଥା ।

ରୋଷର ପରିବାରଙ୍କ ଘରେ ଉତ୍ସବ ଲାଗିଥାଏ । ମା' ଓ ସାନଝିଅ ଦୁହେଁଙ୍କ ନାଁ ନାଚାଲିପା । ସେଦିନ ତାଙ୍କର ନାଁ ଦିଆଯିବା ଦିନର ବାର୍ଷିକୀ ଉତ୍ସବ ହେଉଥାଏ, ପୋଷାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଡ଼କରେ ତାଙ୍କର ମସ୍ତବଡ଼ ଘର । ଦିନସାରା ସେହି ଘର ଆଗରେ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ିମାନଙ୍କ ସୁଅ ଚାଲିଥାଏ, ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ବରୁମାନେ ଓହ୍ଲାଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ବହୁତ ଆଗ୍ରାସ୍ତ ଯେ ସେମାନେ ଶୁଭେଚ୍ଛା ଓ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଇବେ । ବୈଠକ୍‌ଗାନାରେ

କାଉଁଶର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ତାଙ୍କ ବଡ଼ିଆ ତାଙ୍କୁ ପାଗେଟି ନେଉଥାନ୍ତି । ବଡ଼ ଝିଅଟି ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଝିଅଟିଏ, ଯୁବକ । ସେ ଦରକୁ ନୁଆ ନୁଆ ଲୋକ ବାରମ୍ବାର ଆସି ପହଞ୍ଚିଥାନ୍ତି ।

କାଉଁଶର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବୟସ ପ୍ରାୟ ପଚାଶରୁ ଥୋଡ଼ା । ତେବେ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରାୟ ପୁଅ ଦେଖିବୁ ଲୋକଙ୍କ କାଟର, ପାତଳ ମୁହଁ, ବାରିଟି କୁଆଁର ମା ଦେଲେ ମୁହଁ ସେମିତି କ୍ଳାନ୍ତ ଦିଶେ, ସେମିତି କ୍ଳାନ୍ତର ଚନ୍ଦ୍ର ସେ ମୁହଁରେ । ତାଙ୍କର ଦୁଇଟି ସ୍ତନ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କ କଥାକଥା ଓ ଶୁଣିବାରେ ଏପରି ଲାଗୁଥାଏ ଯେପରି ସେମାନେ ଜାଣି ଜାଣି ମପାଉଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତହିଁରେ ତାଙ୍କଠି ଗୋଟିଏ ମର୍ଯ୍ୟାଦାବଦ୍ଧ ଠାଣି ବାରିହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା ଯେଉଁଥିପାଇଁ ବଳେ ସେ ସମ୍ମାନ ପାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଥିଲେ ପ୍ରିୟସେବ ଉପକରଣକାଳ ସେ ତାଙ୍କ ପରିବାରର ଜଣେ । ସେ ଆଗନ୍ତୁକମାନଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଓ ଗପ ଫମେଇ ରଖୁଥିଲେ ।

ଏ ହସାଦା ମପାଉଆ ଅଛୁଥିବା ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ପରିବାରର ସାନ-ସାନମାନଙ୍କର ମନ ନଥିଲା, ସେମାନେ ସବୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବଖାରିରେ ଥିଲେ । କାଉଁଶ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଯାଉଥିଲେ ଆଉ ପୁଣି ଯାଉଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗାଡ଼ରେ ଡେଇଁଦେବାପାଇଁ । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଅନୁନୟ କରୁଥିଲେ ଶୁଣିବାରେ ଭୋକିକ ଆସିବାକୁ ।

ବଡ଼ ସାନ ସମସ୍ତଙ୍କ ସେ ଜଣ ଜଣ କରି କହୁଥିଲେ, “ବନ୍ଧୁ, ଆପଣ ଆସିଲେ ବୋଲି ମୁଁ କୃତାର୍ଥ ହେଲି ।

ମୋର ପ୍ରିୟତମା ପତ୍ନୀଙ୍କ ତରଫରୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଅଶେଷ ଧନ୍ୟବାଦ । ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ ଶୁଣି ଭୋକିକ ଆସିବେଟି ? ନ ଆସିଲେ ମୁଁ ଭାରି ମନଦୁଃଖ କରିବି । ମୋର ସମସ୍ତ ପରିବାରବର୍ଗଙ୍କ ତରଫରୁ ମୋର ଆପଣଙ୍କୁ ଏକାନ୍ତ ଅନୁରୋଧ ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ ଆଜି ଶୁଣିକି ଭୋକିକ ଆସିବେ... ।”

ତାଙ୍କର ଗୋଲଗାଲ ପ୍ରସନ୍ନ ଓ ପରିସ୍କାରକରି ଶିଅର ହୋଇଥିବା ମୁହଁରେ ସେହି ଏକା ଆନନ୍ଦରତାର ଭଙ୍ଗା ଖେଳାଇ ଖେଳାଇ, ସମସ୍ତଙ୍କ ହାତରେ ହାତ ଦସି ଦସି, ପୁଣି ଶିଶୁଙ୍କର ଅନୁସାରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ନୁଆଁଇ ବାରମ୍ବାର ସେହି ଏକା ବନ୍ଧା ଶରୀରକୁ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହୁଥାନ୍ତି । ଯିବା ଲୋକଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ ପାଖେ

ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇ ବିଦା ହୋଇ ଆସି, ଚାଲିଯାଇ ନଥିବା ଲୋକଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ଚଉକ ଓଟାରି ନେଇ ବସିପଡ଼ି, ଗୋଡ଼ ଦୋଟି ଆଗକୁ ଡେଇଁଦେଇ ଦମ୍ଭ କରି ପାଦ ମାଡ଼ି ରଖି, ଆଶୁ ଉପରେ ହାତ ଥୋଇ, ସେ ଏକର ସେକର ଦୋହଲୁଥାନ୍ତି ଓ କେତେବେଳେ ଚୁଷ୍ଟ ଶ୍ଵାସରେ, କେତେବେଳେ ଭଙ୍ଗା ଭଙ୍ଗା ଫରସୀ ଶ୍ଵାସରେ ପାଗ ବିଷୟରେ, ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ବିଷୟରେ, ଚଳନ୍ତି ଦାନା ବିଷୟରେ ସେ ଆପଣା ମତାମତ କହୁଥାନ୍ତି । ସେ ବନ୍ଦଲ ରୁନେଇ କହି ନ ପାରିଲେ ବି ସ୍ଵପ୍ନର ଅଭିଜ୍ଞ ଲୋକ ଯେମିତି ତପୁରତା ସହିତ କଥା କହନ୍ତା, ସେମିତି କଥା କହୁଥାନ୍ତି । ସେ ଯେତେ ଜାଣୁ ହେଲେ ବି ବନ୍ଧୁମାନେ ଗଲବେଳେ ତାଙ୍କୁ ନଇଁପଡ଼ି ଦ୍ରବ୍ୟ କରିବେ ଏ ବିଷୟରେ ସେ ସବୁବେଳେ ଶିପ୍ର, ଯେପରିକି ଏକ ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଜ୍ଞ ଲୋକ ଆପଣା ପାରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ବନ୍ଧ ପରିକର । ସେ ବାରମ୍ବାର ଭୁଣ୍ଡରେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଜଣାଇ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ଆଉ ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କ ଚନ୍ଦା ମୁଣ୍ଡରେ ରହିଯାଇଥିବା ବାଲଗୁଡ଼ିକୁ ହାତରେ ସାଉଁଟୁଥାନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ ବୈଠକ୍‌ଖାନାକୁ ଆସିବା ବାଟରେ ସେ ବଡ଼ ଘରବାଟେ ଯାଇ ପୁଣି ଶ୍ଵାର ଘରବାଟେ ପଶି ଆଉ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବଣକୁ ଯାଉଥାନ୍ତି, ସେଠାରେ ଖୋବ ଚିକିଚିକ କାନ୍ଥ ଆଉ ସେଠି ଅଣୀଜଣ ଲୋକ ଖାଇ ବସିଲଭଳି ଟେବୁଲ ପଡ଼ୁଥାଏ । ଯେଉଁ ଚାକରମାନେ ଦାମୀ ଦାମୀ ଚିନାବାସନମାନ ଆଣୁଥାନ୍ତି, ଫୁଲପକା ରେଶମ ଗାମୁଛା ଚଉତେଇ ରଖୁଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ଚାହିଁ ଦେଇ ସେ ତାଙ୍କ ଘରର କାରପରଦାରକୁ ଡାକପକାନ୍ତି । କାରପରଦାର ନାଁ ମିସ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରୀଲିଏଭର, ସେ ଜଣେ ସଦ୍‌ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତି । ତାଙ୍କ ନାଁ ମିଡ଼େକା ।

“ହେଇ ଶୁଣ ମିଡ଼େକା, ଟିକିଏ ସବୁ ଭଲ କରି କର, ହଁ ସେ ଠିକ୍ ହେଲା । ସେ ଠିକ୍ ହେଲା ।” ସେଇ ପ୍ରକାଶ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଯେତେବେଳେ କିଛି ନୂଆ ଜିନିଷ ଆଣି ଥୁଆ ହେଉଥାଏ, ସେହି ଆଡ଼କୁ ପରମ ପରିତ୍ରସ୍ତିରେ ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ କହୁଥାନ୍ତି—

“ଅସଲ ହେଉଛି ପରସିବାଟା, ଚୁଢ଼ିଲ ନାଁ, ପରସିବାଟା ଅସଲ ଚୁଢ଼ିଲ;—” କହିଦେଇ ଶୁସିହୋଇ ସେ ବୈଠକ୍‌ଖାନାକୁ ଲେଉଟି ଯାଆନ୍ତି ।

କବାଟ ଖୋଲି ଦେଇ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ ଚାଟିକଲ
“ମେରଆ ଲୁଓଁଗ୍ କାସ୍‌ଗିନା ଓ ତାଙ୍କ ହିଅ—”

“ହେ ଭଗବାନ୍, ମଲ ମୁଁ । ଆଉ ପାରି ହେବନାହିଁ, ଯେଉଁ
ଛଇଛଟକ ! ହୁଅ ଆଶ ତାଙ୍କୁ,” କ୍ଳାନ୍ତ ସ୍ଵରରେ କାଉଁଶିଆ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ,
ଗୋଟାଏ ସୁନାର ନାସଦାନା ଭିତରୁ ନାସ ଟିପେ ନେଲେ, ସେ ନାସଦାନା
ଉପରେ ତାଙ୍କ ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ଛବି ଅଙ୍କା ହୋଇଥିଲା ।

ସେ ଡର ଭିତରକୁ ଆସିଲେ କଣେ ଡେଙ୍ଗା ମୋଟୀ ଝୁଲିଲେକ,
ଭାରି ଗର୍ବିତ ଠାଣି । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗୋଟିଏ ଗୋଲମୁଝି ହସ ହସ
ହୁଅଟିଏ । ସେମାନେ ଆସୁ ଆସୁ ତାଙ୍କ ଆଗେ ଆଗେ ତାଙ୍କ ପିନ୍ଧା
ପୋଷାକର ଖସ ଖସ ଶୁଭଯାଉଥାଏ ।

“ଆଃ । ପ୍ରିୟ କାଉଁଶିଆ.....କେତେ ଯୁଗ ହେଲା ଯେ ଦେଖା
ହୋଇନାହିଁ.....ଛୁଆଟି ବିଚାର ବେମାର ପଡ଼ିଥିଲା.....ସେଥିର ରକ୍ତ
ମୋଭସିଙ୍କ ବଲ୍‌ନାଚ ଶ୍ଵେତି, ପୁଣି କାଉଁଶିଆ ଆତ୍ମାକ୍ଷିମଙ୍କ
ଦରେ.....ମତେ ଏତେ ଭଲ ଲାଗିଥିଲା କହିଲେ ନସରେ..... ।”

ନେତ୍ରମ ପୋଷାକମାନଙ୍କର ଖସ ଖସ ଓ ଚଉକ ଓଟର ଓଟର
ଶବ୍ଦରେ ଏଭଳି ଛୁଣ୍ଟା ଛୁଣ୍ଟା ପଦେ ପଦେ କଥା କାହିଁ ବୁଝିଯାଉଥିଲା ।
ତା’ ପର ପୁଣି ଅଟକିବାଯାକେ କୌଣସି ମତେ କଥାଭାଷା ଚାଲୁ ରଖା
ହେଉଥିଲା । ଟିକିଏ କଥାଭାଷା ବନ୍ଦ ହେଲେ କିଏ ହେଲେ ମେଲଣି
ନେବାକୁ ଯୁକିଆ ପାଏ । ସେଉଁଠୁ ଭଦ୍ର ମହିଳାମାନେ ଉଠିପଡ଼ି ବିଦାୟ
ମାଗନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ବାରମ୍ବାର ସେହି ଧସବନ୍ଦା କଥା କହନ୍ତି
“ମୁଁ ଭାରି ଖୁସି ହେଲି.....ମୋ ମା’ଙ୍କ ଦେହଟାକାଉଁଶିଆ
ଆତ୍ମାକ୍ଷିମା...” ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି । ତାପରେ ଭଦ୍ର ମହିଳାମାନେ ପାଖ
କୋଠାଘର ଯାଇ ତାଙ୍କ କୋର୍ଟ ପେଲିଷ୍ ଆଦି ପିନ୍ଧି ପକାନ୍ତି ଆଉ
ବିଦା ହୋଇ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ।

ମହାରାଣୀ କାଥାଶ୍ରମଙ୍କ ଦରବାରରେ ସବୁଠୁ ଭଲ ଚେହେରାବାଲା
ପୁରୁଷ ଥିଲେ କାଉଁଶି ବେଳୁହଉ । ସେତେବେଳକୁ ସେ ସେବା-
ଶଯ୍ୟାରେ । ତାଙ୍କର ଅସୁସ୍ଥତା ଏଠି କଥାବାଣୀର ଏକ ପ୍ରଧାନ ବିଷୟ
ହୋଇଥାଏ ଓ ତା ସହିତ ତାଙ୍କ ଅନ୍ତର ପୁଅ ପିଏରେ କଥା ବି,

ଆଜ୍ଞା ସେଆରୁଙ୍କ ଘରେ କେମିତି ସେ ସେଥର ସଞ୍ଜ ଗୋଟାକଯାକ ଅଭଦ୍ର ପରି ବକୁଥିଲା ସେଇ କଥା ।

“ସେ କାଉଁରୁଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଭାବ ଦୟା ହୁଏ, ଏକେ ତ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଏତେ ଖରାପ, ତହିଁର ଫେର୍ ଏମିତିଆ ପୁଅ ଯେ କି ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟିନାର କାରଣ ହୋଇଛି ।”

ନଜାଣିଲା ପରି ବାରେଇ ହୋଇ କାଉଁରୁ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ, କାହିଁକି ତାଙ୍କୁ ସେ ଦୁଷ୍ଟିନାରେ ପକାଇଛି ?” ଘଟନାଟା ଅନ୍ତତଃ ପନ୍ଦର ଥର ସେ ଶୁଣି ସାରିଥିବେ ।

“ଆଜକାଲି ପାଠ ପଢ଼େଇବାର ଏ ଯେଉଁ ନୂଆ ତପ ସବୁ ହୋଇଛି ନା, ତାରି ପଳ ସେ । ଯେତେବେଳେ ଟୋକାଟା ବିଦେଶରେ ଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଆପଣା ଉପରେ ଆପେ କଣ୍ଡା ହେବାକୁ ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଦିଆ ହୋଇଥିଲା । ଆଉ ଏବେ କଣ ଶୁଣାଯାଉଛି ଯେ ସେ ଏମିତି ସବୁ କାଣ୍ଡ କରିଛି ଯେ ପୁଲିସ ତାକୁ ହୁକୁମ୍ ଦେଇଛନ୍ତି ସେଣ୍ଟିଟସ୍‌ବର୍ଗ୍ ସହର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ।”

“ସତେ ?” କାଉଁରୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସେସ ଡ୍ରୁ ବେଜ୍‌କୋଇ କହିଲେ, “ସେ ପଡ଼ିଗଲା କୁସଙ୍ଗରେ । ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍‌ଙ୍କ ପୁଅ ଓ ଦୋଲ୍‌ହତ୍ ବୋଲି ଜଣେ ଲୋକ ସଙ୍ଗରେ ପଡ଼ି ସେ ନାନା ଅସଭ୍ୟ ଖେଳ ସବୁ ଖେଳୁଛି । ଦୋଲ୍‌ହତ୍‌କୁ ସାନ ଚାକରକ ଅବନତି କରିଦେଇ ପ୍ରାଇଭେଟ ପଦରେ ରଖା ହୋଇଛି, ବେଜ୍‌ହତ୍‌ଙ୍କ ପୁଅକୁ ପଠାହୋଇଛି ମହୋ । ଆଉ ସେ ଯେଉଁ-ଆନାତାଲେ, ତା ବାପା କୌଣସିମତେ ଘଟନାଟାକୁ ଚାପି ଦେଇଛନ୍ତି, ତଥାପି ସେ ରାଜଧାନୀ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଉ ବୋଲି କୁଆଡ଼େ ତାଙ୍କୁ ବି କୁହାହୋଇଛି ।”

‘ହେଲା ଯେ, କଣ ତାଙ୍କର ଅପରାଧ ?’ କାଉଁରୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପଚାରିଲେ ।

“ସେଗୁଡ଼ାକ ପକ୍କା ଗୁଣ୍ଡାଗୁଡ଼ାକ, ବିଶେଷତଃ ସେ ଦୋଲ୍‌ହତ୍ ଲୋକଟା । ଅଥଚ ସେ ମେରିଆ ଦୋଲ୍‌ହତ୍‌ଙ୍କ ପୁଅ, ସେ ଏଡ଼େ ଚମତ୍କାର ଭଦ୍ରମହଲା ! ଆପଣ ବିଶ୍ବାସ କରିବେ ସେ ତନିହେଁ ମିଶି କୁଆଡ଼ୁ ଗୋଟାଏ ଭଲ କୁଆ ଆଣି—ମୁଁ ଜାଣିନାହିଁ କୋଉଠୁ ସେଇଟାକୁ ଆଣିଲେ—ସେ ଭଲ କୁଆଟାକୁ ଗୋଟାଏ ଘୋଡ଼ା ଗାଡ଼ିରେ ଚଢ଼େଇ ନେଇକରି ଗଲେ

ଜଣେ ଅଭିନେତ୍ରୀ ଭରକୁ ! ପୁଲିସ୍ ତାକୁ ଗିରଫ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଲେ, ସେଉଁଠୁ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ କଣ ପଡ଼ିଲା ଜାଣନ୍ତି ? ସେମାନେ ସେ ପୁଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଧରିପକାଇ ଭଲ ପିଠିରେ ତାକୁ ବାନ୍ଧିଦେଇ ଦେଲେ ଫୋପାଡ଼ି ମଙ୍ଗଳା ନଈ ଭିତରେ; ମଣିଷଟା ଭଲ ପିଠିରେ ବସିଥାଏ, ଭଲୁଟା ପାଣିରେ ପଡ଼ିରୁଥାଏ ।”

କାଉଣ୍ଟ୍ ହସି ହସି ଗଲେ ଗଲେ, କହିଲେ, “ହେ ଭଗବାନ୍ ମଣିଷଟା କେମିତି ଭୂତ ପରି ଦିଶୁଥିବ !”

“କିନ୍ତୁ ଏଇଟା ତ, ଭୟାନକ କଥା, ଏଥିରେ ହସିବା କଥା କିଛି ନାହିଁ,” ଶ୍ରୀମତୀ କୁରୁଗୁମ୍ମା କହିଲେ, ହସ ଶ୍ରେକବାକୁ ଯଦି ତ ସେତେ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ବି ସେ ନିଜେ ହସି ହସି ଫାଟି ପଡ଼ୁଥିଲେ ।

“ସେ ବିଚାରଟିକି ସେଥିରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଭାରି କଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା ଆଉ କେଡ଼େ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! କଥା ଦେଖନ୍ତୁ, କାଉଣ୍ଟ୍ ବେଳୁହଉଙ୍କ ପୁଅ ହୋଇ ଏମିତି ସବୁ ପାଗଳ ଖେଳରେ ସେ ମଉଜ ପାଉଛି ନା ! ଲୋକେ କହନ୍ତି କୁଆଡ଼େ ସେ ବହୁତ ପାଠ ପଢ଼ିବ, ଭାରି ବୁଦ୍ଧିଆ ପିଲା । ବିଦେଶୀ ପାଠ ପଢ଼ିବା ଲାଭ ଏଇଆ । ତାର ଏତେ ଫାପିରିବାଡ଼ି ସତ୍ତ୍ୱେ କେହି ତାକୁ ପାଖରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କି ଭଲ ହୁଏନା ! ଲୋକ ଚାହୁଁଥିଲେ, ତାକୁ ମୋ ଭରକୁ ବୁଲେଇ ଆଣିବେ, ମୁଁ ମନାକଲି, ମୋ ଘରେ ବଢ଼ିଲୁଥିବା ଅଛନ୍ତି ଲୋ ମା ।”

“କିଏ କହୁଛି ତାର ଏତେ ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଅଛି ବୋଲି ?” ଶ୍ରୀମତୀ କୁରୁଗୁମ୍ମାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆଉଜି ପଡ଼ି ଅଭିଆଡ଼ୀ ହିଆମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ପିଠି ବୁଲେଇ ଦେଇ କାଉଣ୍ଟ୍ଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପଚାରିଲେ, ସୁବର୍ଣ୍ଣା ହିଆମାନେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏମିତି ଛଟା ଗାଲିଲେ, ଯେମିତି ତାଙ୍କ କାନରେ ଏସବୁ କିଛି ପଡ଼ୁନାହିଁ । କାଉଣ୍ଟ୍ଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଗଲେ; “ବୁଢ଼ା କାଉଣ୍ଟ୍ଙ୍କର ଆଉ ତ କେହି ନାହାନ୍ତି ଖାଲି ତାଙ୍କ ଅନ୍ତର ପୁଅମାନେ, ମୋ ଜାଣିବାରେ ପିଏରେ ତାଙ୍କର ଭିତରୁ ଜଣେ ।”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଡ୍ରୁ ବେଟ୍ସୋଇ ଛଟ ପଟ ହେଉଥିଲେ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଜୀବନର ସବୁ ଟିକି ନିଶି କଥା ତାଙ୍କୁ କେଡ଼େ ଭଲ ଜଣା, ସେଇଆ କେମିତି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦିଅନ୍ତେ, ଏଥର ଗୁମର ଫିଟେଇ ଦେଲେ । ଶାନ୍ତି ଦୃଢ଼ ସ୍ୱରରେ ସେ କହିଲେ,

“ଭିତର କଥାଟା ହେଉଛି ଯେ ବେଳୁହଉଙ୍କ ଦୁର୍ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନ ଜଣେଇଜଣା, ତାଙ୍କର ଏତୋଟି ଅଛନ୍ତି ଯେ ସେ ତାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ସୁମାର

ରଖି ପାରିନାହାନ୍ତି, ତେବେ ପିଏରେ ତାଙ୍କର ସବୁଠୁ ବେଶି କେନ୍ଦ୍ର ।”

“ବେଶିଦିନ ନୁହେଁ ହେଉ ଗତ ବର୍ଷ ବି ସେ ବୁଢ଼ାଙ୍କର କି ଚମତ୍କାର ତେହେବ । ଥିଲା, ମୋ ଦେଶକୁରେ ତାଙ୍କର ସବୁଠୁ ସୁନ୍ଦର ଚୋହର ।” କାଉଣ୍ଟଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ ।

“ଆ, ଆଉ କ’ଣ ସେ ତେହେବ ଅଛି । କେତେ ବଦଳ ଗଲଣି ତାଙ୍କ ରୂପ । ହଁ, ମନେ ପଡ଼ିଲା, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କହିବାକୁ ବସିଥିଲି ଯେ ତାଙ୍କର ସବୁଯାକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍, ତାଙ୍କ ଜୋର୍ । ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ତାଙ୍କ ଭାଗିଦାର ବାଟେ ସେ ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତିର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ା ପିଏରେକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ସେ ପିଏରେର ପାଠପଢ଼ାରେ ବହୁତ ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଛନ୍ତି, ଆଉ ତା ବନ୍ଧୁରେ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଛୁମୁକୁ ଚଠି ପଠାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଭିତରୁ କେଉଁ ଜଣଙ୍କ ତାଙ୍କର ସବୁ ଟଙ୍କା ପଇସା ପାଇବ, ସେ ବନ୍ଧୁ କାହାରିକି ଜଣା ନାହିଁ, ଏଣେ ବୁଢ଼ା ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ଆଖି ବୁଜିବେ । ଡାକ୍ତର ଲରେନ୍ସ ବି ସେହି ପିଟର୍ସବର୍ଗ୍ ସହରରୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । କାଉଣ୍ଟଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ତ ଅକଲନ, ଭୁଲଣି ହଜାର ଭଣି ତାଙ୍କର, ନଗଦ ଟଙ୍କାତ କୋଟି କୋଟି । ମୁଁ ଜାଣେ ଏଇଟା ସତ କଥା; ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ନିଜେ ମତେ କହୁଥିଲେ । ବୁଢ଼ା ବେଜୁନଭଙ୍କ ବୋଉଙ୍କ ବାଟେ ମୁଁ ତାଙ୍କର ଦୂରର ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ସମ୍ପର୍କ, ବୋରସ୍ ତ ତାଙ୍କ ଧରମ ପୁଅ ।” କଥା କହୁ କହୁ ଏତକ ବି ସେ ଯୋଡ଼ିଦେଲା, ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲା ଯେପରି କି ଏତକ ଖବର ବି ଭାରି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ସେ ଭାବୁଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ କୁରଗ୍‌ମ୍ କହିଲେ, “କାଲି ସଞ୍ଜରେ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ମଝା ଆସିଛନ୍ତି, ମତେ ଲଗୁଛି କଣ ସରକାରୀ ପରିଦର୍ଶନ କାମରେ ସେ ଆସିଛନ୍ତି ।”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଲେ, ଆଉ କାହାକୁ କହିବେ ନାହିଁ ଏଇ ଆପଣଙ୍କ ଆମ ଭିତରେ ମୁଁ କହୁଛି, ସେ ପରିଦର୍ଶନ କଥାଟା ଖାଲି ଗୋଟିଏ ପଡ଼ିଆ । ତାଙ୍କର କେବଳ ଆସିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କାଉଣ୍ଟ୍ ସିରିଲ୍ ବ୍ଲାଡ୍-ମିରେଭରଙ୍କୁ ଦେଖିବା, କାହିଁକି ନା ସେ ଖବର ପାଇଛନ୍ତି ଯେ କାଉଣ୍ଟ୍ ମରିଯିବେ ।” କାଉଣ୍ଟ୍ ଦେଖିଲେ ସେ ବୟସ୍କା ମହିଳାମାନେ

ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ନିଆ ଦେଲେନାହିଁ, ସେଇଠୁ ସେ ଝିଅମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥାନ୍ତି । କହିଲେ, “ଯାହା କହ ବଡ଼ ମଜାଦାର୍ କାହାଣୀଟା । ସେ ଲୋକଟା କେମିତି ଭୂତପରି ଦିଶୁଥିବ ! ” ପୁଲିସ କର୍ମ-ରୂପେ କେମିତି ହାତଗୋଡ଼ ଛୁଟି ମୁଖଭଙ୍ଗୀ କରିଥିବ, ସେଇଆକୁ ସେ ଅଭିନୟ କଲେ ଆଉ ତାଙ୍କ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ ହସି ହସି ଗଢ଼ିଲେ, ଯେଉଁ ଲୋକର ସବୁବେଳେ ଭଲ ଖାଇବାକୁ ଖୁବ୍ ମଦପିଇବାକୁ ଭାରି ସଉକ ବିଶେଷତଃ ଖୁବ୍ ମଦ ପିଇବାକୁ, ସେଭଳି ଲୋକ ଯେମିତି ଭାରି ବଡ଼ ପାଟିରେ ହୋ ହୋ ହୋଇ ହସେ ତାଙ୍କ ହସ ସେମିତି । ତାଙ୍କର ପ୍ରକାଶ ଦେହଟା ହସରେ ଥର ଉଠିଲା ।

ଶ୍ରୀମତୀ କୁସୁମିନୀଙ୍କ ସେ ପଚାରିଲେ, “ଆପଣ ଫେର ଖାଇବାକୁ ଆସିବେଟି ?”

ତାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ତର କେହି ପାଟି ଫଟେଇଲେ ନାହିଁ । କାଉଁଶେସ୍ ତାଙ୍କ କୁଣିଆଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସିଲେ । କୁଣିଆ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ ତାକୁ କେଡ଼େ ସନ୍ତୋଷ ଲାଗିବ, ସେ କଥା ସେ ଲୁଚାଇଲେ ନାହିଁ । ଝିଅଟି ପରୁରଲ ପରି ଚାନ୍ଦିନୀରେ ତା ମା ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁଲୁ, ଆଉ ତା ପୋଷାକର ଶୁଣି ସଜାଡ଼ିଲା । ହଠାତ୍ ଶୁଭିଲ, ପାଖ, ଘରବାଟେ ଯେମିତିକି ବହୁତ ଲୋକ ଏକାଠି ଦୋଡ଼ି ଦୋଡ଼ି ଗଲେ । ତାପରେ ଗୋଟାଏ ଚଉକି ଓଲଟି ପଡ଼ିଲା । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତେରବର୍ଷର ଝିଅଟିଏ ମସ୍ତୁନ୍ କନାର ଫୁଲ୍ ପତ୍ର ଟେକି ଧରି ଭୁସ୍କର ସେ ଘରଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା ଫୁଲ୍ରେ ସେ କଣ ଲୁଚାଇଥିଲା । ସେ ପଶିଆସି ଅଟକିଗଲା ; ଲାଗିଲା ଯେପରି ସେ ଦୋଡ଼ି ଦୋଡ଼ି ଯେଉଁଠିକି ଯାଇଥାନ୍ତା, ତାଠୁ ଆହୁରି ଦୂରକୁ ଚାଲିଆସିଛି । ତା ପଛେ ପଛେ ସେହିପରି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଜଣେ କଲେଜ ଛାତ୍ର, ତା କୋଟକଲର ଗୋଲପୀ ରଙ୍ଗର, ଜଣେ ରକ୍ଷୀବାହିନୀର ସୈନ୍ୟ, ପଦର ବର୍ଷର ଝିଅଟିଏ, ଆଉ ଗୋଲ୍ ଫୁଲ୍ ପିନ୍ଧା ଗୋଟିଏ ସାନପିଲା, ତାର ଜିଜ୍ଞାସା ଗୋଲପି ମୁହଁ ।

କାଉଁଶେସ୍ ଠିଆ ହୋଇପଡ଼ି ଆଗ ଆସିଥିବା ଝିଅକୁ କୁଣ୍ଡେଇ ପକାଇଲେ । କହିଲେ, “ଆହା—ହେଇଟି, ଯୁବ ପାଇଁ ଆଜି ଏ ଶ୍ରେଣି ନିମନ୍ତ୍ରଣ—ଆଜି ଯୁବ ଶ୍ରେଣି ।”

କାଉଁଶେସ୍ ସ୍ତ୍ରୀ ଗମ୍ଭୀର ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି କହିଲେ “ସବୁକଥା ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ସମୟ ଅଛି । ତୁମେ ସବୁବେଳେ ତା ମୁହଁ ବଢ଼େଇ ଦଉଡ଼ି ଏଲିଆସ୍ ।” ଶ୍ରୀମତୀ ଯୁବଗୁଜ୍ଞ ତା ମା ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ି କହିଲେ, “କେମିତି ଅଛୁଲେ ମା ?...ବହୁତ ଆୟୁଷ ହୋଇଥାଉ ।

ସାନ ଝିଅଟିର ଆଖି ଯୋଡ଼କ କଳାକଳା, ପାଟିଟା ଓସାରୁଆ ତା ଗଡ଼ଣକୁ ସାଧାରଣ କୁହାଯିବ, ସୁନ୍ଦର ଦୁହେଁ । ରୂପର ଅଭାବକୁ ପୂରଣ କରିଥିଲା ତାର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାଣପ୍ରାୟର୍ଯ୍ୟ । ଅଣନିଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ଧାଇଁ ଆସିଥିବାରୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା କାନ୍ଧ ଥରୁଥିଲା । ତଳକୁ ହୋଇ କଟା ହୋଇଥିବା ଫୁଟିବାଟେ ବାରି ହେଉଥିଲା । ତାର କୁଞ୍ଜକୁଞ୍ଜ ମୁଣ୍ଡବାଳ ଅର୍ଦ୍ଧାଞ୍ଜଳିଆ ହୋଇ ମୁହଁଯାକ ବନ୍ଧୁ ହୋଇଥିଲା । ତାର ଖୋଲ ବାହା ଦୋଟି ସରୁ ସରୁ । ସେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଲମ୍ବା ପାଇଜାମା ପିନ୍ଧିଥିଲା, ସେଥିରେ ଲେସ୍ ବନ୍ଧା । ତାର ସାନ ସାନ ପାଦରେ ସେ ଅଧା-ଯୋତା ପିନ୍ଧିଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ତାର ସେହି ବୟସ, ଯେତେବେଳେ ଝିଅଟିଏ ଆଉ ସାନ ପିଲା ନଥାଏ, ଅଥଚ ସେ ବଢ଼ିଯାଇଛି ବୋଲି ତାର ଜ୍ଞାନ ଆସି ନଥାଏ । ସେ ବାପା ହାତରୁ ଖସି ପଳାଇ ମା ଉପରେ ଅଜାଡ଼ ହେଲା, ମା ଆକଟ କରୁଥାନ୍ତି ଶୁଣୁ ନଥାଏ । ମୁହଁ ନାଲି ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ । କାଉଁଶିଆ ଘୋର ହେଲର ଜରି ଝାଲର ଭିତରେ ମୁହଁ ଲୁଚେଇ ସେ ହସି ହସି ଗଢ଼ିଲା । ଫକ୍ କାନିଉତରୁ ତା କଣ୍ଠେଇକି ବାହାର କରି କଣ୍ଠେଇ ବିସ୍ମୟରେ ଏକ ଅଛିଣ୍ଡା ଗପ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା ଯେ ସେକଥାରେ ବାଇଶ ନଥାଏ ।

“ଦେଖୁରୁ, ଘେ ଖାଲି କଣ୍ଠେଇଟିଏ— ଘେ ପରା ମିମି...” କହିଦେଇ ନାତାଶା ତା ମା ଆଶୁରେ ଆଢ଼କି ପଡ଼ି ଏମିତି ହସିଲା ଯେ ଶ୍ରୀମତୀ କାରୁଗ୍ରାସ ବି ନ ହସି ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

କାଉଁଶିଆ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ, “ହଉ ହଉ, ସେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଜନିଷଟାକୁ ନେଇ ପଳା” କହି ତାକୁ ଆସ୍ତେ ଠେଲିଦେଲେ, ଆଗନ୍ତୁକାକୁ ବୁଝାଇଲେ, “ଘେ ମୋ ସବା ସାନ ଝିଅ ।”

ନାତାଶା ହସି ହସି ତା ଆଖିରେ ଲୁହ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ସେ ତା ମା ପୋଷାକତନ୍ତ୍ର ମୁହଁଭୈ ଉପରକୁ ଆଗନ୍ତୁକାକୁ ଅନାଇଦେଇ ପୁଣି ମୁହଁ ଲୁଚାଇଦେଲା । ଶ୍ରୀମତୀ କାରୁ ଗ୍ରୀମକୁ ଲାଗୁଥାଏ ଯେ ସେ ପାରିବାରିକ ଦୁର୍ଗ୍ୟକୁ ପ୍ରଶଂସା କରିବା ବିହିତ ହେବ, ସେ ତହିଁରେ ମିଶିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ପାରୁନାହିଁ, ମିମି କିଏ କଲେ ସୁନା ? କହ ବା । ସେ କଣ ତୋ ଟିକି ଝିଅ ? ” କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ସ୍ୱର ଶୁଭ୍ରଥାଏ ସାନ ମଣିଷକୁ

ଦୟା ଦେଖାଇଲ ଭଳି, ନାତାଶାକୁ ଭଲଲଗିଲା ନାହିଁ, ସେ ହଠାତ୍ ଗନ୍ଧୀର ହୋଇଯାଇ ତୁଣ୍ଡ ନ ଫିଟେଇ ତାଙ୍କୁ ଖାଲ ଅନାଇ ରହିଲା ।

ଅତିଥିମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବୟସରେ ସାନସାନମାନେ ବି ଥିଲେ, ଯଥା ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଫୁବେକ୍ସଙ୍କଙ୍କ ପୁଅ । ବୋରିସ୍, ସେ ସୈନ୍ୟବିଭାଗରେ ଜଣେ ତରୁଣ କର୍ମଚାରୀ, ନିକୋଲସ୍, ସେ ଜଣେ ଛୁଫ୍ ସେ ରେସ୍ତୋରାଣ୍ଟ ବଡ଼ପୁଅ; ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ଝିଅ ସୋନିଆ, ସେ କାଉଣ୍ଟେସ୍ ଝିଆରୀ ପେଟ୍ଟୁଶା,—ସେ ପରିବାର ଭିତରେ ସବା ସାନ । ବଡ଼ ବଡ଼ମାନେ କଥାଗୁଣା ହେଉଥିଲାବେଳେ ସେ ସାନ ସାନମାନେ ଗୋଟିଏ ଦଳବଦ୍ଧାଙ୍କ ଏକାଠି ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଆଲ୍ଲାଦ ଓ ଉଲ୍ଲାଦନାକୁ ଶିଷ୍ଟତାର ସୀମାଭିତରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରି ରଖିବାପାଇଁ ଯେଉଁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥାନ୍ତି, ତା ବାରିହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ । ସେମାନେ ବୈଠକଖାନା ପଛଆଡ଼େ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବଖୁରରେ ଥିଲେ, ସେଠୁ ବୈଠକଖାନାକୁ କିଛିନିଶ୍ଚୟ ନଗନ୍ତି ହଠାତ୍ ଭୁଲି ଆସିଥାନ୍ତି ସିନା, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଅନଇଁ ଦେଲା ମାତ୍ରେ ଜାପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା ଯେ ବୈଠକଖାନାରେ ଥିବା ବଡ଼ବଡ଼ମାନେ ଯେଉଁ-ଭଳି ଚିତ୍ତବିନୋଦନ କରିଥିଲେ, ସେ ସାନସାନ ମାନେ ତାଠୁଁ ଆହୁରି ଚିତ୍ତକର୍ଷକ ଉପାୟରେ ଚିତ୍ତବିନୋଦନ କରିଥିଲେ ଓ ସେମାନେ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ବିଷୟରେ କଥାଗୁଣା ହୋଇଥିଲେ, ସେସବୁ ବିଷୟ ଖାଲି ସହରର ତଳନ୍ତି ଖବର, ପାଗ, ଆଉଁ କାଉଣ୍ଟେସ୍ ଆପ୍ରାକ୍ସିନାଙ୍କ କଥା । ଏତିକି ଖାଲି ନୁହେଁ, ସ୍ୱା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଥା ବି ସେମାନେ ଗପିଥିଲେ । ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଅନାଉଥାନ୍ତି, ସେ ରୂହାଣୀରେ ଉପଭୋଗ୍ୟ ଅର୍ଥର ଇଞ୍ଜିତ ଥାଏ, ସେମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ହସ ମାଡ଼ୁଥାଏ, ତାକୁ ରୋକିବା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ହେଉଥାଏ ।

ଯେଉଁ ତରୁଣ ଯୋଡ଼କଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ଛୁଫ ଓ ଆଉ ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ, ସେ ଦିହେଁ ଜୀବନଯାକ ପରସ୍ପରର ସଙ୍ଗୀ, ଦିହେଁ ଏକାବୟସରେ, ଦିହେଁ ଚେହେରା ସୁନ୍ଦର ଯଦିତ ପରସ୍ପରଠୁଁ ବହୁତ ଭିନ୍ନ । ବୋରିସ୍ ଡେଙ୍ଗ, ଗୋରା, ତା ମୁହଁର ଓ ଦେହର ଗଢ଼ଣ ସୁଷମ । ନିକୋଲସ୍‌ର ମୁଣ୍ଡବାଳ କୁଞ୍ଚୁକୁଞ୍ଚିଆ, ସେ ଟିକିଏ ବାଙ୍ଗର, ତାମୁହଁର ଭାବ ସରଳ ଓ ଅକପଟ । ତା ଉପର ଓଠରେ ନୂଆ ନୂଆ ନିଶା ଗଳୁଥିବାବେଳର କାଳରୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଦିଶୁଥାଏ । ତାର ପ୍ରତି ରୂହାଣୀ, ପ୍ରତି ମୁଦ୍ରାରେ ଥିଲା

ବ୍ୟକ୍ତିତା ଓ ଉତ୍ସାହ । ସେ ଯେମିତି ଦେଖିଲା ଯେ ସେ ଯାଇ ବୈଠକଶାଳା ବାଟୁରି ଭିତରେ, ସେମିତି ସେ ଲଜର ହୋଇ ନାଲି ପଡ଼ିଗଲା । ସେଠି ସେ କଣ କହିବ କିଛି ତାର ମନେ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବୋରିସ୍ ସେପରି ହେଲା ନାହିଁ, ହଠାତ୍ ସେଠି ପହଞ୍ଚିଯାଇ ତାକୁ ଯେମିତିକି ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ଲାଗିଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ଭାବ ବି ତାର କଟିଗଲା । ସେ ଟିକିଏ ହସେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି କହିଲା ଯେ ଶ୍ରୀମତୀ ମିମିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପରିଚିତ ହେବାନି ସମ୍ଭାବନ ତାକୁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ହେଲା ମିଳି ସାରିଛି କିନ୍ତୁ ସେ ଦେଖୁଛି ଯେ ଅଳ୍ପଦିନ ହେଲା ଶ୍ରୀମତୀ ମିମି ଖୁବ୍ ବୃଦ୍ଧୀ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି ଓ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଫାଟ ହୋଇଗଲାଣି । ସେ ଏଭଳି କହୁ କହୁ ଚାରିପଟେ ଚାରିପଟେ ନାଚାଶା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଦେଲା । ନାଚାଶା ତା ସାନଭାଇ ପେଟ୍ରୁଶା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଥାଏ । ପେଟ୍ରୁଶା ହସି ହସି ଫାଟିପଡ଼ୁଥାଏ କିନ୍ତୁ ସେ ଶବ୍ଦ ନକରି ହସୁଥାଏ, ଆଖିକୁ ପ୍ରାୟ ବୁଜି ଦେଇ ଠିଆ ହୋଇ ଶବ୍ଦହୀନ ହସରେ ଥରୁଥାଏ । ନାଚାଶାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ ସେ ଆଉ ହସ ରୋକି ପାରିବ ନାହିଁ । ସେ ତମକି ପଡ଼ି ଉଠି ତା ସାନ ସାନ ପାଦ ଯୋଡ଼ିକରେ ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ପାରେ ସେତେ ଶୀଘ୍ର ସେ ଘରୁ ଦୌଡ଼ି ପଳେଇଲା ।

ବୋରିସ୍ ଉଠିଲା ନାହିଁ । ମୁରୁକି ହସି କହିଲା, “ବୋଉ, ଗାଡ଼ିକି କହିଦେବି ଯେ ଆସିବ, ଆମେ ଯିବା ?”

“ହଁ ଯାଇ କହିଦେ”, ତା ବୋଉ କହିଲା । ବୋରିସ୍ ତରତର ନ ହୋଇ ସେ ଘରୁ ନାଚାଶା ପଛେ ପଛେ ଗଲା । ସାନ ପିଲାଟି ଯେମିତି ଦେଖିଲା ଯେ ସେ ଦିହେଁ ଚାଲିଗଲେ, ତାକୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ, ସେ ବି ସେମାନଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଡଗ ଡଗ ହୋଇ ଚାଲିଗଲା ।

ସାନ ସାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଆଉ ରହିଲେ ନିକୋଲସ୍ ଓ ସୋନିଆ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କାର୍ଗିଲଙ୍କ ହୁଅ, ଓ ନାତାଗାଠୁଁ ଚାରିବର୍ଷ ବଡ଼ ଓ ବଡ଼ ବଡ଼ଙ୍କ ଭିତରେ ସୁମାର ହେଉଥିବା ସେପ୍ଟାଙ୍କ ବଡ଼ ହୁଅନ୍ତି ।

ସୋନିଆର ଆକାର ସାନ, ସୁଶ୍ରୀ ହିଅଟିଏ, ମୁଣ୍ଡବାଳ କଳା, ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ ଭାବପ୍ରବଣ ଓ ଭଲଭଲ, ଆଖିପତା ବାଳ ଲମ୍ବା ଓ କଳା । ତା ଦେହ ଅଳ୍ପ ଗହମ ବର୍ଣ୍ଣ—ଅଳ୍ପ ଫଳର ବର୍ଣ୍ଣ, ତା ଡାହାଣ ପାଖରେ ଓ ସରୁ ସରୁ ହାତରେ ବେଶି ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ । କଳା ବାଳର ମୋଟା ବେଣାଟିଏ ତା ମୁଣ୍ଡରେ ଦୁଇ ଘେର ହୋଇ ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ିଥାଏ । ତାର ହାତ ହଲ୍, ପାଦ ହଲ୍, ଗୁଲି, ସବୁଥିରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଲଳିତ୍ୟ ଥାଏ, ସେ ସବୁ ଦେଖିଲେ ଓ ତାର ଗୋଲ୍‌ଗାଲ୍ ନରମ ଦେହ ଓ ତା ସହୃଦ ତାର ଲଜ ଲଜ ଭଙ୍ଗୀକୁ ଦେଖିଲେ ମନେ ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା ଗୋଟିଏ ବଲେଇ ଛୁଆଟିଏ, ଯେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ବଲେଇ ହୋଇ ବଢ଼ି ଉଠୁଛି । ବୈଠକ ଖାନାରେ ଚାଲିଥିବା କଥାସ୍ୱା କଥାକୁ ଭଲ ଲଗୁଛି ସତେକ ଏଇଆ ଜଣେଇ ଦେବାକୁ ସେ ହସୁଥାଏ । କିନ୍ତୁ ତାର ରେଶମି ଆଖି ପତାର ବାଳ ତଳୁ ସବୁବେଳେ ତା ଆଖି ଚୋରେଇ ଚୋରେଇ ନିକୋଲସ୍ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଥାଏ । ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ତାର ଭାବ ହେବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୁପ୍ତ, କିନ୍ତୁ ଶୀଘ୍ର ସେ ଯିବ ସୈନ୍ୟ-ବାହିନୀରେ ମିଶିବା ପାଇଁ । ତା ପ୍ରତି ସୋନିଆର ଗାଢ଼ ଅନୁରକ୍ତପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଶଂସାମାନ ଦୃଷ୍ଟି ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ, ଲୁଚି ପାରୁ ନଥାଏ, ସାନ ସାନ ହିଅମାନଙ୍କର ଏଭଳି ଅନୁରକ୍ତ ଓ ପ୍ରଶଂସା ଉପୁଜିବା ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱ । ଜଣା ପଡ଼ୁଥାଏ ଯେ ବଲେଇ ଛୁଆଟି ଅଳ୍ପ ସମୟ ପାଇଁ ମୋଡ଼ି ହୋଇ ଥିବ ହୋଇ ରହି ଯାଇଛି ସିନା, ବୋରିସ୍ ଓ ନାତାଗାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ

ସେ ଏ ବୈଠକ୍ ଖାନାରୁ ଯେମିତି ଚାଲିଯିବ, ସେମିତି ସେହି ତମଜ୍ଞାର ସମ୍ପର୍କ-ସୁ-ଭାବ ସଙ୍ଗରେ ତୁଆଁ ଡେଇଁ କରି ଖେଳ ଆରମ୍ଭ କରିଦେବ ।

କାଉଁଶ ନିକୋଲସ୍ ଆଡ଼କୁ ହାତ ଦେଖାଇଲେ । କହିଲେ, “ହେଁ ହେଁ, ତା ବନ୍ଧୁ ବୋରିସ୍ ତ ରସିବାହୁମ୍ମାରେ ନିୟୁକ୍ତି ପାଇଛି, ସେ ବା କିଏ ଧରିଲଣି ତା ସଙ୍ଗରେ ଯାଇ ସୈନ୍ୟବାହୁମ୍ମାରେ ମିଶିବ । ସେ ମତେ ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଯିବ, ସୈନିକଟିଏ ହେବ, କଲେଜ ଗୁଡ଼ିଦେବ, ଅଥଚ ଦେଖ, ଏଣେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବିକ୍ରମରେ ତା ପାଇଁ ନିୟୁକ୍ତିଟିଏ ରହିଛି । ସ୍ୱାକ୍ଷର ମୁଁ କହେଁ ନିଜର ଅନୁରକ୍ତି ।”

“ଲୋକେ କଣ କହୁଛନ୍ତି । ଯୁଦ୍ଧ ଯୋଷଣ ହୋଇ ଗଲଣି ବୋଲି ।”

“ଲୋକେ ତ କେବେଠୁଁ କହୁଛନ୍ତି, ଆହୁରି ଆହୁରି କହୁଥିବେ, ସେଇଠୁ ଆଉ ଏକଥା ଶୁଭବ ନାହିଁ । ହଁ, ଯାହା କହୁଥିଲ, ପ୍ରକୃତ ଅନୁରକ୍ତି ଏଇଆ, ବନ୍ଧୁତା ହେଲେ ଏପରି ହୁଏ ମୁଁ ଜାଣେ । ସେ ଯାଉଛି ହସାର୍ ବାହୁମ୍ମାକୁ ।”

ଶ୍ରୀମତୀ କାବୁରୀମା କଣ କହିବେ କିଛି ଭାବ ପାରିଲେ ନାହିଁ, ଖାଲି ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇଲେ ।

ନିକୋଲସ୍ ନାଲି ପଡ଼ିଗଲା, ତାକୁ ଲାଗିଲା ସତେ ଯେମିତି କଣ ସେ ଅପସ୍ୟ କରି ଦେଇଛି ବୋଲି କିଏ ତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ କରୁଛି, ନିଜର ସଫେଇ ଦେଲାଭଳି ସେ କହିଲା “ଆରେ ! ବନ୍ଧୁତା ଲାଗି କାହିଁକି ଯା’ନ୍ତୁନ ? ସୈନ୍ୟବିକ୍ରମରେ କାମ କରିବ ବୋଲି ମୋର ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହେଲା, ସେହି ବୃତ୍ତି ମୁଁ ବାଛି ନେଲି, ସେଇଥି ପାଇଁତ ଯାଉଛି ।”

ସେ ସୋନିଆ ଆଡ଼କୁ ଓ ଆର ଦିଅଟି ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁଲା, ଦୁଇ ଦିଅଙ୍କ ଚାହିଦାରେ ତା କଥା ପ୍ରତି ସମର୍ଥନ ଫୁଟି ଉଠିଲା ।

କାଉଁଶ କହିଲେ, “ପାବ୍ଲୋଗ୍ରାଡ଼ ହସାର୍ ରେକମେଣ୍ଟର କର୍ପେଲ ଅଛନ୍ତି ମୁନାଟ୍ । ସେ ଏଠି ଛୁଟିରେ ଅଛନ୍ତି । ଆଜି ରାତିରେ ଆମ ଘରେ ଖାଇବେ । ସେ ଛୁଟିରୁ ଫେରିକାବେଳେ ନିକୋଲସ୍‌କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଚାଲିଯିବେ ! ମୁଁ ଆଉ କଣ କହିବି ?” ସେ ନିରାଶ୍ରୟ ଭାବେ କାରୁ ଅସାଇଲେ । କଥାଟିକୁ ହାଲୁକା କରି ଦେଖିବାକୁ ସେ

ଚେଷ୍ଟା କଲେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ସେଥିଲାଗି ତାଙ୍କ ମନରେ ଖୁବ୍ କଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା ।

“ବାପା, ମୁଁ ତ ଆପଣଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର କହିଛି, ଆପଣ ମନାକଲେ ମୁଁ ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ଯିବି ନାହିଁ, ରହିବି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନିଜେ ବୁଝୁଛି ଯେ ସୈନ୍ୟ ହେବା ଛଡ଼ା ମୋ ଦେଇ ଆଉ କିଛି ହେବନାହିଁ । କୁଟମାତୃଙ୍କ କି କର୍ମରୂପ ଯେ ହୁଏ, ତାକୁ ନିଜ ମନ କଥା ନିଜ ମତାମତ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ପଡ଼େ । ମତେ ସେ ବିଦ୍ୟା ଜଣା ନାହିଁ.....” କହିଦେଇ ନିକୋଲାସ୍ ସେ ଦୁଇ ଝିଅଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗୋଟାଏ ମାରମୃକ ଚାହିଦା ଛୁଟି ଦେଲା । ବିଲେଇ ଛୁଆଟି ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତା ଆଖିକୁ ଅନାଇଁ ଥାଏ, ଲାଗୁଥାଏ ସତେ ଯେମିତି ସେ ଓର ଉଣୁଛି, କେମିତି ସୁଯୋଗ ପାଇଲା ମାତ୍ର ସେ ତାର ଖେଳ କଉଡ଼ୁକରେ ଲାଗିଯିବ ।

“ଭଲ । ଭଲ ।” କାଉଣ୍ଟ କହିଲେ “କେମିତି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାହିଁକି ଉଠୁଛି ଦେଖ । ବୋନାପାର୍ଟ୍ ପରା ସେମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ବିଚାଡ଼ୁଛି । ସେତେ ଥିଲା ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗର ସାଧାରଣ ଲେଫ୍ଟନାଣ୍ଟ୍ ଟାଏ, ସେଉଁଠି ଉଠି ଉଠି ହୋଇଗଲା ସ୍ବୟଂ ସମ୍ରାଟ୍ । କେମିତି ତା ସମ୍ବନ୍ଧ ହୁଏ ସେଇଆ ଜାଣିବାକୁ ଦେ ସମସ୍ତଙ୍କର ମନ । ହଉ ହଉ । ଭଗବାନ ତାଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ ।”

ଶ୍ରୀମତୀ କାରୋଲିନା ବିଦ୍ରୁପରେ ସ୍ଥିତ ହସ ହସୁଥିଲେ, କାଉଣ୍ଟ ତା ନିଆ କଲେନାହିଁ । ସେଇଠୁ ସେମାନେ ନେପୋଲିଅନ୍‌ଙ୍କ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ । କାରୋଲିନାଙ୍କ ଝିଅ ଜୁଲିଆ ନିକୋଲାସ୍ ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ି କହିଲା “ଆରୁବାରଭୁଙ୍କ ଘରେ ଯେଉଁ ଭୋଜି ହେଲା ଆପଣ ସେଠି ନଥିଲେ ବୋଲି ମୁଁ ଭାରି ଦୁଃଖିତ ହେଲି, ଆପଣ ନଥିଲେ ବୋଲି ମତେ କିଛି ଭଲ ଲାଗୁ ନଥାଏ ।” ସେ କିଲେଇ କିଲେଇ ସାନ ପାଟିରେ କହୁଥାଏ ।

ଯୁବକଟିର ମନ କୁଣ୍ଡେ ମୋଟ ହୋଇଗଲା, ସେ ତା ପାଖକୁ ଦୂଃଖିଗଲା, ସେମାନେ ଆଡ଼େଇ ହୋଇ ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ ଶରଧାର ଦେନା ଦେନି କଲାଭଳି କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚଳେଇଲେ । ନିକୋଲାସ୍‌ତ ସୋନିଆ କଥା ଏକଦମ୍ ଭୁଲି ଯାଇଥାଏ, ସେ ବିଚର ଶିର୍ଷାରେ ଜଳୁଥାଏ, ନାଲି ପଡ଼ିଯାଇ ଥରୁଥାଏ । ଟାଣି ଓଟାର ମୁରୁକ ହସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ।

କଥା ମଝିରେ ସେ ବୁଲିପଡ଼ିବା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା । ସୋନିଆର କଳା ଆଖିରୁ ପ୍ରେମ ଓ ହୋଧର ଚାନ୍ଦିନୀତା ଚା ଆଡ଼କୁ ଝଲକ ଗଲ, ସୋନିଆ ଅତି କଷ୍ଟରେ ଲୁହ ଅଟକାଇ ସେ ଘରୁ ବାହାରି ବୁଲିଗଲା ।

ନିକୋଲସ୍ ମନ ଖୁସିରେ ଯେଉଁ ମଉଜ ପ୍ରେମାଳାପରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଥିଲା, ହଠାତ୍ ତାକୁ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା । କଥାଗ୍ରସା ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ପ୍ରଥମ ସୁଯୋଗ ଆସିଯିବା ମାତ୍ରେ ସେ ସୋନିଆକୁ ଖୋଜିବାକୁ ଚାଲିଗଲା, ତା ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନତା ପରିଷ୍କୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଦିଶୁଥାଏ ।

ସେମାନଙ୍କ ପଛକୁ ଅନାଇଁ ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍ ଦୁର୍ବେତ୍‌ସ୍କୋଇ କହିଲେ, ‘ଟୋକା ଟୋକାକ ଗୁପ୍ତ କଥା ଗୁଡ଼ାକ କାତ ପାସ ଭିତରେ ଲୁଚୁ ହୋଇ ରଖାହୋଇଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ଖାଲି ସମ୍ପର୍କରେ ଭାଇ ଭଉଣୀ, ସେମାନେ ପାଖକୁ ପାଖ ହେବ’ ଭାରି ବିପଦ ।’

କାଉଣ୍ଟେସ୍ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ ‘ହଁ’

ସେ ପଛରେ ସବୁ ଆଲୁଅ ଓ ଜୀବନ ସଞ୍ଚେଇ ହଠାତ୍ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇଗଲା । ତା ପରେ କାଉଣ୍ଟେସ୍ ସ୍ତ୍ରୀ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଯେଉଁଟା ତାଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର ପରି ନାହିଁ ଅଥଚ ସବୁ ବେଳେ ପ୍ରଶ୍ନଟା ତାଙ୍କ ମନରେ ରହିଛି । କହିଲେ, “ଏମାନେ ଯୁଗରେ ରହିବେ, ଏଇଆ ଘଟିବ ଆମେ ଦେଖିବୁ ବୋଲି ତା ଆଗରୁ କେତେ କେତେ ମନସ୍ତାପ କେତେ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଆମକୁ ଭୋଗିବାକୁ ନ ହୁଏ ! ...ବର୍ତ୍ତମାନ ବି ମୋ ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଯେତେ ଆଶଙ୍କା ତହିଁରୁ ବଳି । ଏ ବୟସଟା ପୁଅ ଝିଅଙ୍କ ଜୀବନରେ ଗୋଟାଏ ବିପଦଜନକ ଘାଟି ବେଳ ।’

“ପାଠପଢ଼ା, ଶିକ୍ଷା ଉପରେ ସବୁ ନିର୍ଭର କରେ ।”

“ଆପଣ ଠିକ୍ କହିଲେ । ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟାରୁ ମୁଁ ସବୁଦିନ ମୋ ଛୁଆଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବନ୍ଧୁପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଛି” କାଉଣ୍ଟେସ୍ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କ ପରି ତାଙ୍କର ବି ଏଇ ଟ୍ରମ୍ପଥିଲା ଓ ସେ ଭାବିଥିଲେ ଯେ ସେ ତାଙ୍କ ପିଲାଙ୍କର ସବୁ ଗୁପ୍ତ କଥା ଜାଣନ୍ତି ।

କହିଲେ, “ମୁଁ ଜାଣେ, ମୋ ଝିଅମାନେ ମୋ ଆଗରେ ସବୁକଥା କହି ଦିଅନ୍ତି । ଆଉ ନିକୋଲାସ୍ ଯଦି ବା କିଛି ଭୁଲ କରେ,—ପ୍ରତି ପୁଅପିଲା ଭଣା ଅଧିକେ କରନ୍ତି ତ,— ତା ହେଲେ ବି ସେହିପରି ସ୍ବର୍ଗର

ଟୋକାମାନେ ଯାହା ଯାହା କରୁଛନ୍ତି, ସେ କେବେ ସେତେ ଦୂରକୁ ଯିବନାହିଁ ।”

ସେ କୌଣସି ଜଟିଳ ସମସ୍ୟାକୁ ସମଧାନ କରିବାକୁ ହେଲେ କାଉଣ୍ଟ ଖାଲି ଗୋଟିଏ ବାଟ ଜାଣନ୍ତି, ସେ ଶ୍ରାବନ୍ତ ସବୁ ଠିକ୍ ଅଛି । ସେ କହିଲେ,

“ସେ ପିଲାଏ ଝୁବ୍ ଭଲ ପିଲା । କଣ କରଯାଏ ? ସେତେ ସୈନିକ ହେବ ବୋଲି ଜିଦ୍ ଧରିଛି, ... ତମୁକୁ କଣ ଟିକିଏ ପିଇବାକୁ ଦିଏ—”

ଶ୍ରୀମତୀ କାର୍ବଟିନା କହିଲେ, “ଆପଣଙ୍କ ନାତାଶାଠି କେଡ଼େ ତମଜ୍ଞାର ଛୁଆଟିଏ !”

କାଉଣ୍ଟ ନିଶ୍ଚୟ ଭାବେ କହିଲେ “ହଁ, ସେ ଅତିକଳ ମୋର ପରି । ଆଉ କି ସୁନ୍ଦର ସ୍ଵର ! ସେ ମେ ଝିଅ ହେଲେ ବି ମୁଁ କହୁଛି, ତାର ଅତି ତମଜ୍ଞାର ଗଳା, ସତେ ସେମିତି ନଜେ ଗାୟିକା ସାଲୋମୋନା । ଜଣେ ଇତାଲ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ଗୁରୁ ତାକୁ ଶିଖାଉଛନ୍ତି ।”

“କିନ୍ତୁ ଏଇଟା ଟିକିଏ ଅତି ଚରତରୀଆ ହେଉନାହିଁ ? ତା ସ୍ଵର ଖରାପ ହୋଇଯିବ ଯେ ।”

“ଚରତରୀଆ କାହିଁକି ? ଆମ ମା ମାନେ ତ ବାର ତେର ବର୍ଷ ହେଲାବେଳେ ବାହା ହେଉଥିଲେ ।”

କାଉଣ୍ଟଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଲ୍ମା ମିଖାଈଲୋଭ୍ନାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅର୍ଥସୂଚୀ ସ୍ମୃତି ହସ ହସି ଅନାଇଁ କହିଲେ “ଆଉ ଜାଣନ୍ତି ? ବୋରିସ୍କୁ ସେ ପ୍ରେମ କରେ, ଡେମରେ ପାଗଳ । ଆପଣଙ୍କ କେମିତି ଲାଗୁଛି ?” ପୁଣି ନିଜ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତି କଲାପରି କହିଗଲେ, ‘ମୁଁ ଯଦି ତା ଉପରେ ରୁଚି କିଟକଣା ଜରି କରନ୍ତି, ଯଦି ମନା କରନ୍ତି ତାକୁ ତୁ ଦେଖିବୁକି ନାହିଁ, ଡେବେ ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି କଣ ହୁ’ନ୍ତା ତା ଫଳ (ସେ ବୋଧହୁଏ ଏଇଆ ବୁଝାଇବାକୁ ଚାହଁଲେ ଯେ ଏମାନେ ଲୁଚି ଲୁଚି ଭେଟା ଭେଟି ହେବା ଗଲେ କରକରି ହେବା ସମ୍ଭବ) କିନ୍ତୁ ମୁଁତ ସବୁ ଜାଣେ, ମତେ କିଛି ଅଛପା ନାହିଁ, ସେ ମତେ ସବୁ କହିଦିଏ । ମୁଁ ତା ମୁହଁ ବଢ଼ୋଉଛି ବୋଧହୁଏ, କିନ୍ତୁ ସେଇଟାହିଁ ସବୁଠୁ ଭଲ । ସତେ, ବିଶ୍ଵାସ କରନ୍ତି । ମୋ ବଡ଼ ଝିଅତ ବହୁତ କଃକଣାରେ ବଢ଼ିଥିଲା ।”

ଭେର, ତାଙ୍କ ବଡ଼ଝିଅ, ସେ ବ ଜଣେ କାଉଁଶିଆ ଶ୍ରୀ । ହସି ଦେଇ କହିଲେ; “ପ୍ରକୃତରେ, ମତେ ଭଲ ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷା ଦିଆ ହୋଇଥିଲା ।” କିନ୍ତୁ ତା ତେହେରକୁ ତା ହସ ଆଉ ବେଶି ସୁନ୍ଦର କରି ପାରିଲା ନାହିଁ, ତା ମୁହଁର ଶ୍ରବଣ ଦିଶିଲା ଅସୁନ୍ଦର, କୃଷିମ । ସେ ସୁନ୍ଦର, ସାଧାରଣ ପ୍ରକାରେ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା, ଭଲ ଶିକ୍ଷା ବ ପାଇଥିଲା । ତା ସ୍ୱର ସୁନ୍ଦର । ସେ ଯାହା କହିଲା ସବୁ ସତ । ତଥାପି ତା କଥା ଶୁଣି ସେଠି ଥିବା ଲୋକେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଜଣେ ଆଉ ଜଣକ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଲେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ କାବୁରୀମା କହିଲେ, “ଆମେ ସବୁବେଳେ ଚାହୁଁ ଆମ ବଡ଼ ପୁଅ କି ବଡ଼ ଝିଅମାନଙ୍କୁ ଆମେ ଯେମିତି କଣ ଗୋଟାଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ନାଁ ଡାକ କରୁଥିଲୁ ।”

କାଉଁଶିଆ କହିଲେ, “ଭେର ଗୋଟାଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାରେ କଣ କିଛି ହେଉ ବୋଲି ମୋ ଶ୍ରୀ ଚାହୁଁଥିଲେ, ଏଇଟା ମୁଁ ମାଗୁଛି—ଯାହା ହେଉ, ଶେଷରେ ସେ ବୁଦ୍ଧିକାରୀ ହେଲେ ।” କହିଦେଇ କାଉଁଶିଆ ପ୍ରଶଂସନା ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାଙ୍କ ବଡ଼ ଝିଅକୁ ଅନାଇଲେ ।

ଶେଷରେ ଶ୍ରୀମତୀ କାବୁରୀମା ଶ୍ରବଣେ ସେ ଯିବେ, କହିଲେ ସେ ଶେଷ ବେଳକୁ ପୁଣି ଆସିବେ । ତାଙ୍କୁ କବାଟ ପାଖେ ଛୁଡ଼ି ଦେଇ ଆସି କାଉଁଶିଆ କହିଲେ “ଓଃ ! କେଡ଼େ ଜଞ୍ଜାଳଟାଏ ମ ସେ ! ଶ୍ରୀମତୀଏ ସତେକ ଆତ୍ମା ଏଠି ଯିବନାହିଁ ।”

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ

ନାତାଶା ଧାଇଁ ପଳାଉ ପଳାଉ ବଗିଚାଘର ଦୁଆରମୁହଁରେ ଅଟକିଯାଇ ବୋରିସ୍ ଆସିବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ । ତେଣେ ବୈଠକଖାନାରେ କି କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଛି ତାକୁ ଶୁଣିବବୋଲି କାନ ଡେରିଥାଏ । ଶେଷରେ ସେ ଆଉ ଧୈର୍ଯ୍ୟଧର ରହିପାରିଲ ନାହିଁ, ତଳେ ପାଦ କରୁଡ଼ ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ କଲେ, ତା ଅବସ୍ଥା କାନ୍ଦିପକାଇଲ ଭଳି । ସେ ଉଠୁ ଉଠୁ ବୋରିସ୍ ପାଦଦେ ଶୁଣିଲ । ବୋରିସ ଆଦୌ ତର ତର ନହୋଇ ଧୀରେ ସୁସ୍ଥେ ଚାଲି ଚାଲି ସେ ବଗିଚା ଭିତରେ ପଶି ଆସୁଥାଏ । ନାତାଶା ସେ ଆସିବା ଆଗରୁ ଝଟକନା ଗଛ ଲାଗିଥିବା କୁଣ୍ଡମାନଙ୍କ ପଛଆଡ଼େ ଲୁଚିଗଲ । ବୋରିସ୍ ବଗିଚାଘରେ ପଶି ଚାରିଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲ, ଦେଖିଲ କେହି ନାହିଁ, ତା କୋଟ୍ ଅସ୍ଥିନ୍ରେ ଧୁଳି ଲାଗିଥାଏ ସେ ଧୁଳିକୁ ଝାଡ଼ି ଦେଲ, ତାପରେ ସୁନ୍ଦର ମୁହଁଟିକୁ ଦେଖିବା ସକାଶେ ଗୋଟିଏ ଆଇନା ସାମନାରେ ଠିଆ ହେଲ ।

ନାତାଶା ଖୁବ୍ କୁତୁହଳୀ ହୋଇ ତାକୁ ଚାହିଁ ଦେଖୁଥାଏ, ଦେଖିଲ ବୋରିସ୍ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସି ଦେଲ, ସେଉଁ ଆରପାଖ କବାଟ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ, ନାତାଶା ଶ୍ରବଣ ତାକୁ ଡାକିବ, ପୁଣି ଶ୍ରବଣ, “ନାହିଁ ଥାଉ, ସେ ମତେ ଖୋଜୁ ଆଗ ।”

ସେ ଠିକ୍ ଆଖିରୁ ଅନ୍ତର ହେଉ ହେଉ ସୋନିଆ ସେ ବଗିଚାଘର ଭିତରକୁ ଧାଇଁ ଆସିଲ, ତା ଗାଲ ନାଲି ପଡ଼ିଥାଏ, ତା ଆଖିରୁ କେବେ କେବେ ଲୁହ ବୋହୁଥାଏ । ନାତାଶାର ମନ ହେଉଥାଏ, ସେ ତା ଉପରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ଶ୍ରବଣ, ଆଶିମା କାହାଣୀରେ ଯେମିତି ଶୁଣିଛି— ଜଣେ ନିଜେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିବ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଖୁଥିବ, ସେଇଆ ଭଳି, ସେ ଭୁଲି ହୋଇ ରହିଲ । ସୋନିଆ ବୈଠକଖାନା ଦୁଆରମୁହଁ

ଆଉକୁ ଘର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇଁ ରହି ମନକୁ ମନ ସାନ ପାଟିରେ କଥା କହୁଥାଏ । ଚାହିଁ ଚାହିଁ ନିକୋଲସ୍ ତା ପାଖକୁ ଆସିଲା ।

“ସୋନିଆ ! କଣ ହେଲା ! କାହିଁକି ତୁମେ...” ନିକୋଲସ୍ କହିଲା ।

“କିଛି ନାହିଁ ।” ସେ କାନ୍ଦିପକାଇ କହିଲା “ମୋ ସଙ୍ଗରେ ଲାଗ ନାହିଁ, ଯିବନ୍ତି !”

“ନାହିଁ କଣ ହେଉଛି ମୁଁ ଜାଣେ ।”

“ଜାଣିଲେ ଜାଣିଲ, ଭଲ ହେଲା । ତୁମେ ତା ପାଖକୁ ଯାଅ ।”

“ଶୁଣ ସୋନିଆ, ପଦେ କଥା । ତୁଜାଟାରେ ଏଣୁ ତେଣୁ ଖିଆଲ୍ କରି ନେଇ ତୁମେ କାହିଁକି ନିଜକୁ ଆଉ ମତେ ଦୃଢ଼ଗଞ୍ଜି କରୁଛ ?” ସେ ତା’ ହାତ ଧରି ପକାଇଲା । ସୋନିଆର କାନ୍ଦ ବନ୍ଦ ହେଲା କିନ୍ତୁ ସେ ହାତ ଛଡ଼େଇ ନେଲାନାହିଁ । ନାତାଶା କାଠ ପରି ଠିଆହୋଇଥାଏ । ନିଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ କରିଥାଏ, ତା’ ଆଖି ଜିକ ଜିକ କରୁଥାଏ । “କଣ ହେବନ୍ତି ?” ସେ ଭାବୁଥାଏ ।

“ସୋନିଆ, ଏ ସାରା ଦୁନିଆଁ ମୋ ଆଗରେ ଭୁକ୍କ, ମୋ ଆଖିରେ ତୁମେହିଁ ସବୁ, ମୁଁ ତା’ ପ୍ରମାଣ କରିଦେବି ସୋନିଆ ।”

“ତୁମେ ସେମିତି କଥା କହିଲେ ମୋ ମନ କଷ୍ଟ ହେଉଛି—”

“ହଉ, ନ କହିବି ତେବେ । ଖାଲି, ମତେ କ୍ଷମାକର,”

ନିକୋଲସ୍ ତାକୁ ଇଡ଼ିନେଇ ତା’ ଓଠରେ ଚୁମ୍ବନ କଲା ।

“ବାଃ, ଭାରି ବଢ଼ିଆ” ନାତାଶା ମନକୁ ମନ କହୁଥାଏ । ନିକୋଲସ୍ ଓ ସୋନିଆ ଶୁଲିଗଲେ, ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଖଣ୍ଡେଦୂରରେ ଥାଇ ଦୁଆରମୁହଁଯାକେ ନାତାଶା ଗଲା, ବୋରିସ୍କୁ ଡାକିଲା । ତା’ ଆଖିରେ ରହସ୍ୟମୟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଫୁଟି ଉଠିଥାଏ, ସେ ଡାକିଲା “ଆଇଲା ଏଠିକି ଟିକିଏ ବୋରିସ୍କୁ, ତୁମକୁ ଗୋଟାଏ କଥା କହିବି, ଏଇଠିକି ଆସ —ଏଇଠି ଠିଆ ହୁଅ ।” ସେ ବୋରିସ୍କୁ ସେହିଠିକି ନେଇଗଲା ସେହିଠି କୁଣ୍ଡର ଗଛମାନଙ୍କ ଉତ୍ତାଡ଼ରେ ଲୁଚି ରହିବାକୁ ସେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା । ବୋରିସ୍କୁ ହସି ହସି ତା ପଛେ ପଛେ ଗଲା ।

“ମତେ କଣ କହିବି କହ ।”

ନାତାଶା ନାଲି ପଡ଼ଗଲା, ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ବୁରୁଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁଲା । ତା କଣ୍ଢେଇଟି ଗୋଟିଏ କୁଣ୍ଡରେ ପଡ଼ିଥାଏ, ତାକୁ ଦେଖି ତାକୁ ଉଠେଇ ନେଇ ବୋରିସ୍ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ କହିଲା, “ମୋ କଣ୍ଢେଇକି ରୁମା ଦିଅ ।”

ତାର ଉତ୍ତର ଟିକି ମୁହଁଟି ଆଡ଼କୁ ବୋରିସ୍ ଅନାଇଁ ରହିଲା ।

“କଣ୍ଢେଇକି ରୁମା ଦେବ ନାହିଁତ ? ତା ହେଲେ ଆସ ଏଣିକି—
“ସେ ବୋରିସ୍‌କୁ ଓଟାରି ଓଟାରି ଯେଉଁଠି ଗଛ ଗୁଡ଼ାକ ଆଡ଼ୁର ଗହଳ ହୋଇଥିଲା, ସେଠିକି ନେଇ କଣ୍ଢେଇଟିକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ କହିଲା,
“ଆଡ଼ୁର ପାଖକୁ ଲାଗି ଆସ, ଆଡ଼ୁର ପାଖକୁ……” ସେ ବୋରିସ୍‌ର କୋଟ୍‌କୁ ମୁଠେଇ ଓଟାରିଲା, ତାପରେ ଉତ୍ତେଜନାରେ ନାଲି ପଡ଼ିଯାଇ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ ଖୁବ୍ ଧୀର ଗଳାରେ କହିଲା

“ଏଥର, ମତେ ରୁମା ଦେବ ?”

ବୋରିସ୍ ନାଲି ପଡ଼ଗଲା । “କେଡ଼େ ବିଚିତ୍ର ପିଲଟିଏ ତୁମେ”, ତା ଉପରକୁ ନଇଁପଡ଼ି ବୋରିସ୍ କହିଲା; କିନ୍ତୁ ସେ କଣ କରବ ଠିକଣା କରି ନଥାଏ ।

ଗୋଟାଏ ଉଆଁମାରି ସେ ଗୋଟାଏ କୁଣ୍ଡର ଦାଡ଼ ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲା, ତାର ସାନ ସାନ ଫୁଟା ବାହା ଯୋଡ଼କ ସେ ବୋରିସ୍‌ର କେକରେ ଶୁଭଇ ଦେଲା, ମୁଣ୍ଡକୁ ପଛକୁ ଝାଙ୍କି ବାଳକୁ ପଛକୁ ଗୁଡ଼ିଦେଇ ସେ ବୋରିସ୍‌ର ଓଠରେ ରୁମା ଦେଲା, ତାପରେ ଚଞ୍ଚଳ ତଳକୁ ଓହ୍ଲେଇ ପଡ଼ି ସେ ଶୀଘ୍ର ପଳାଇଯାଇ କାଠ କୁଣ୍ଡର ଆଉ ପଟେ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା, ମୁଣ୍ଡକୁ ତଳକୁ ଝୁଲାଇଥାଏ ।

“ନାତାଶା, ମୁଁ ତମକୁ ଭଲ ପାଏ, ତୁମେ ତ ଜାଣିଛ ।
କିନ୍ତୁ……”

“ତୁମେ ମତେ ଭଲ ପାଅ ?”

“ହଁ, କିନ୍ତୁ ଦେଖ, ସେମିତି ଆଉ କହିବ ନାହିଁ । ଚାରିବର୍ଷ ଗଲେ, ହଁ ସେଇଠୁ ତୁମକୁ ବିଷା ହେବ ବୋଲି ମୁଁ ତୁମ ବାପ ମାଙ୍କୁ ତୁମକୁ ମାଗିବି.....”

ନାତାଶା ଠିଆ ହୋଇ ଶୁଣୁଥାଏ । ଆଖିରେ ଗଣି ଗଣି କହିଲା,
“ଚେର ବର୍ଷ, ଚଉଦ ବର୍ଷ, ପନ୍ଦର ବର୍ଷ, ଷୋଳ ବର୍ଷ । ବେଶ୍ । ଜାଣିଥା, ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲି !” ଆନନ୍ଦକର ବିଶ୍ବାସରେ ତା ମୁହଁଟି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଲା

“ହଁ, ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲି ।” ବୋରିସ୍ କହିଲା ।

“ଚରକାଳକୁ—ଚରକାଳକୁ—ଇହକାଳ ଆଉ ପରକାଳ ସବୁ କାଳକୁ—” ପିଲାଟି କହି ଯାଉଥାଏ । ସେ ବୋରିସ୍‌ର ହାତ ଧରି ତାକୁ ବୈଠକ ଖାନାକୁ ନେଇଗଲା । ସେ ଖୁବ୍ ସୁଖୀ ଓ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଥାଏ ।

ପଞ୍ଚଦଶ

କାଉଁଶିଆ ଘାଟି କାନ୍ଥ ଦୋର ପଡ଼ିଥାନ୍ତି, ଆଉ ଶେଷରେ କହି ଦେଇଥାନ୍ତି ଯେ ସେ ଆଉ କାହାର ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରି ପାରୁନାହିଁ । ସେ ତାଙ୍କ ଚାକରକୁ କହିଥାନ୍ତି ଯେ, ସେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିବ, ତାକୁ ସେ କହି ଦେବ ଶ୍ରେଣୀଗାଈ ଆସିବ ବୋଲି । ସେ ଚାନ୍ଦୁ ଥିଲେ ସେ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ବ୍ରୁନେଲ୍‌ସ୍‌ହୋଇକ ସଙ୍ଗେ କେତୋଟି ମିନିଟ୍ ହେଲେ କଥାବସା ହୁଅନ୍ତେ କାରଣ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଅନୁଦିନ ହେଲେ ସେଣ୍ଟ ପିଟର୍ସବର୍ଗରୁ ଫେରିଥାନ୍ତି, ସେଠିକା ଖବର କହିବେ, ପୁଣି ସେତ ତାଙ୍କର ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗ ।

କାଉଁଶିଆ କାନ୍ଥ ଆପଣା ଚୌକଟି ଆଡ଼ର ପାଖକୁ ଟାଣି ନେଇ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଲେ, “ତୁମକୁ କିଛି ଲୁଚେଇବି ନାହିଁ । ଆମ ପୁରୁଣା ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଆଉ ବେଶି ଲୋକ ଏ ସଂସାରରେ ନାହାନ୍ତି, ତେଣୁ ମୋ ପ୍ରତି ତୁମର ଶ୍ରଦ୍ଧା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଆତ୍ମୀୟ ମୂଲ୍ୟବାନ ।” ସେଇଠୁ, କାଉଁଶିଆ ଝିଅ ଭେର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଦେଇ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ତୁନି ହୋଇଗଲେ । କାଉଁଶିଆ ତାଙ୍କ ପାପୁଲିକୁ ଚପି ଦେଲେ ।

କହିଲେ, “ଭେର ଲେ; ତୋର ବୁଝିବା ଦରକାର ମୁଁ ଶୁଣୁଛି ।” ଜଣା ପଡ଼ୁଥାଏ ଯେ ସେ ତାଙ୍କ ବଡ଼ ଝିଅକୁ ସୁଖ ପାଉ ନଥାନ୍ତି, କହିଲେ “ଆଲୋ ବୁଝୁ, ତୁ ଏଠି ରହିବାଟି ମୁଁ ପସନ୍ଦ କରୁନାହିଁ, ଯା ଅନ୍ୟମାନେ ଯେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ପାଖକୁ ଯା ।”

“ମତେ ଯଦି ଏତିକି ଆଗରୁ କହିଥାନ୍ତୁ ନା ବୋଉ, ଏତେ ବେଳକୁ ମୁଁ ଯାଇ ପାରନ୍ତି” ଭେର କହିଲା, ସେ ବିରକ୍ତ ହେଲା ବୋଲି ଦେଖାଇ ହେଉ ନଥାଏ ସିନା, ତା ସ୍ୱରରୁ ତାଙ୍କିଲା ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ ।

ସେ ଆଉ ବଖବକୁ ଚାଲିଗଲା । ସେଠି ଦେଖିଲା ଯୋଡ଼ିଏ ଝରକା ପାଖେ ପୁଅ ଝିଅ ହୋଇ ଯୋଡ଼ିଏ ଯୋଡ଼ିଏ ବସିଛନ୍ତି, ଗୋଟିକ ଠିକ୍ ଆଉ ଯୋଡ଼ିଟି ଭଲ । ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବ୍ୟଙ୍ଗ ଚିତ୍ର ପ୍ରମୟ ଭଙ୍ଗୀରେ ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ ସେ ଅଟକି ଗଲା । ନିକୋଲସ ସୋନିଆ କଣ୍ଠରେ ବସି ପଦ୍ୟ ରଚନା କରୁଥାଏ, ଶାବନରେ ସେହି ତାର ପଦ୍ୟ ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରଥମ ଚେଷ୍ଟା । ବୋରିସ୍ ନାଟକ ଫୁଲୁରୁ ଫାଲୁରୁ ହେଉଥିଲେ, ଭେରକୁ ଦେଖି ତୁନି ହୋଇଗଲେ । ଯୋଡ଼ିକ ଯାକ ସାନ ସାନ ଝିଅଙ୍କ ଚାଟାଣି ଖୁସିରେ ଝଲ ଝଲ ଦିଶୁଥାଏ, ଜାଣିଲା ଜାଣିଲା ଭଲ ଦିଶୁଥାଏ, ତାହାର ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କ ମନୋରାଜ୍ୟ ପଦାରେ ପଡ଼ି ଯାଉଥାଏ, ତାଙ୍କ ମୁହଁର ଭଙ୍ଗୀ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥାଏ, ଅଥଚ ଏଭଳି ସେ ଦେଖିଲେ ହସ ମାଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ଭେରକୁ ସେପରି ଆଦୌ ଜଣାଗଲା ନାହିଁ ।

ନିକୋଲସ୍ ଦୁଆତଟା ଛଡ଼େଇ ନେଉ ନେଉ ଭେର କହିଲା,
“ମୋ ଜନିଷ କେହି ଛୁଇଁବ ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ କେତେଥର ତୁମକୁ ସବୁ କହିଛି ? ତୁମପାଇଁକ ଅଲଗା ହୋଇ ବଖରୁଟିଏ ଅଛି ।”

କଲମ ବୁଡ଼େଇ ନେଇ ନିକୋଲସ୍ କହିଲା, “ରଇଥା ଟିକିଏ, ମିନିଟିଏ—”

“ସବୁବେଳେ ତୁମେମାନେ ଭଲ୍ କଥାଟା ହିଁ କର, ଅଇଛୁ ଠିକ୍ ପାଗଳା ଜନ୍ମଗୁଡ଼ାଏ ଭଲ ତୁମେ ସବୁ ବୈଠକଖାନା ଭିତରକୁ ହୋ-ହୋ ହୋଇ ପଶି ଆସିଲ । ସମସ୍ତେ ତମକ ପଡ଼ିଲେ, ସମସ୍ତେ ଗୁଲିଆ ହେଲେ ।”

ଭେର ଯାହା କହିଲା ତା ସତ କି ମିଛ ବୋଲି, ସେଠି ଥିବା କେହି ପଦେ ହେଲେ ପାଟି ଫିଟାଇଲେ ନାହିଁ, ଚୁରୁଟିଯାକ ଦୋଷୀ ମୁହଁ ଚାଟାଣି ହେଲେ । ଭେର ଦୁଆତଟା ଧରି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ, ଗଲ୍ଲନାହିଁ ।

“ଏଡ଼େ ସାନ ସାନ ପିଲା, ଏ ବୟସରେ ତମର ସବୁ ଫେର୍ ଗୁପ୍ତକଥା କଣ ଥାଇପାରେ ? ଏଗୁଡ଼ାକ ହସିବା କଥା, ଭୁଞ୍ଜା ବାଜେ କଥା ।”

ନାଟାଶା ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠାଣୀ ହୋଇ ଧୀରେ କହିଲା, “ତହିଁରେ ତୋର କି ଯାଏ ?”

“ଲଜ ମାଡ଼ୁନାହିଁ ଆଡ଼ର କହୁରୁ ? ଛୁଃ ! ଆଜ୍ଞା କହିଲୁ ଭଲ ତୋର କି କି ଗୁପ୍ତ କଥା ଅଛି ?”

“ସମସ୍ତିଙ୍କର ଥାଏ, ଆମେ ତୋର ଆଉ ବର୍ଗର କଥାରେ କେବେ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଉ ନାହିଁ, ନାତାସା ଶୁଣିଯାଇ କହିଲୁ ।

“ନଖେଲେଇବା କଥା ତ, ଆମେ ଏମିତି କିଛି କରୁନାହିଁ ଯେଉଁଥି- ପାଇଁ ଆମକୁ ଲଜ ମାଡ଼ିବ । ଆଉ ତୁମ୍ଭେ ! ରହ ବୋରିପ୍ ସଙ୍ଗରେ ତୋର କେମିତି ତଜ ତାଙ୍ଗ ଭୁଲିଛୁ ମୁଁ ବୋଉ ଆଗରେ କହେ ।”

“ନାତାଶା ମୋ ସଙ୍ଗରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ମୋର କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନାହିଁ ।”

ନାତାଶାକୁ ଛଳ ପଶିଥିଲା, ସେ ଶୁଣିଯାଇଥିଲା, କହିଲା, “ତୁମେ ତୁମ୍ଭ ହ’ ବୋରିପ୍, ତୁମେ ତ ପୂର୍ବ ‘କୃଷ୍ଣାବଳୀ’ଟିଏ (‘କୃଷ୍ଣାବଳୀ’ ଶବ୍ଦଟାକୁ ପିଲୁଏ ବେଶି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ; ସେମାନେ ତାର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଅର୍ଥ ଅଛି ବୋଲି ଶୁଣୁଥିଲେ) । ଏତ ଅସହ୍ୟ ! କାହିଁକି ସେ ମୋ ସଙ୍ଗରେ ଲଗୁଛି ? ତୁ କେବେ ବୁଝିପାରିବୁ ନାହିଁଲେ, କାରଣ ତୁ ତୋ ଜୀବନରେ କାହାରିକି ପ୍ରେମ କରିନାହୁଁ, ତୋର ହୃଦୟହିଁ ନାହିଁ, ତୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଗେନ୍‌ଲୁ (ଭେରୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଗେନ୍‌ଲୁ ବୋଲି ନାଁ ଟାଏ ନିକୋଲସ୍ ଦେଇଥିଲା, ସେଇଟା କହିଲେ ତାକୁ ଭାରି ଗାଳିଦେଲା ପରି ହେବ ବୋଲି ସେମାନେ ଶୁଣୁଥିଲେ), ତତେ ଖାଲି ଖୁସି ଲାଗେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ରଗେଇବା । ବର୍ଗ ସଙ୍ଗରେ ମନ ଇଚ୍ଛା ଯାଇ ତଳାତଳି କରୁଥାଉଟି—”

“ମୁଁ ଆଉ ଯାହା କରେ, ଯେଉଁ ବଖରରେ ମଣିଷ ଭାଙ୍ଗି ଦୋଇଥିବେ, ଗୋଟାଏ ପୁରୁଷ ପକ୍ଷରେ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ସେମିତି ବଖର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଏ ନାହିଁ ।”

ନିକୋଲସ୍ ପାଟିକଲା, “ହଉ ହଉ, ତୁ ଯାହା କରିବାକୁ ଚାହୁଁ- ଥିଲୁ ତା ତୁ କରି ସାରିଲୁଣି, ତୋର ଏ ବାଜେ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣି ଆମ ସରଗ ଉଭେଇ ଗଲଣି, ଶୁଲ ଏଥର ଇସ୍‌ଲୁ ଘରକୁ ଯିବା ।”

ହୁରୁଡ଼ିଥିବା ଚଢ଼େଇଗୁଡ଼ିଏ ଭଳି ସେମାନେ ସେଠୁ ଛୁଟିଲେ ।

ସଦାରୁ ଶୁଣେଟିଯାକ ପାଟି ଏକାଠି ଗୀତ ଗାଉଥାଏ, “ଶ୍ରୀମତୀ ଗେନ୍‌ଲୁ ! ଶ୍ରୀମତୀ ଗେନ୍‌ଲୁ !” ଭେରୁ ପାଟିକଲା “ବାଜେକଥା କହୁଥିଲ ତୁମେ ସବୁ, ନା ମୁଁ ?”

ଭେରୁ ସମସ୍ତିଙ୍କୁ ଚଢ଼େଇ ଦେଇ ପାରିଥିଲା । ସମସ୍ତିଙ୍କ ମନରେ ତା ପ୍ରତି ଗୋଟାଏ ଅସ୍ପୀକ୍ଷକର ଧାରଣା ଜନ୍ମାଇ ଦେଇଥିଲା । ତାଙ୍କ

“ଆଜ୍ଞା ବୋରିସ୍ ପାଇଁ କାହାପାଖକୁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇଥିଲ ? ସେ ତ ଏଠି ସମ୍ରାଟଙ୍କ ରକ୍ଷାବାହିନୀରେ ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ ହୋଇଛି; ଅଥଚ ନିକୋଲସ୍ ତ ଖାଲି ଜଣେ ସାଧାରଣ ସୈନିକ, ତା ପାଇଁ କେହି ତ କିଛି କରିନାହିଁ କାହା କିଛିକିଛି ତୁମେ ଯାଇଥିଲ ?”

“ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍‌ଙ୍କ ପାଖକୁ । ସେ ଭାରି ଦୟା କଲେ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କହିଲେ ଯେ ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ଜଣାଇବେ”, ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହରେ ସେ କହିଗଲେ; କିନ୍ତୁ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ତାଙ୍କୁ ଭୁଣ୍ଡେ ଭୁଣ୍ଡେ କେମିତି ଦାବନ ଦେଇଥିଲେ, ସେ କଥା ସେ ଭୁଲିଗଲେ ।

“ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ କଣ ଆଗଠୁଁ ବେଶି ବୁଢ଼ା ଦିଶିଲେଣି ? ରୁମିଆନ୍‌ଜୁରଙ୍କ ଘରେ ଯେତେବେଳେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ହେଉଥିଲା, ତା ଉତ୍ତର ମୁଁ ଆଜି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିନାହିଁ । ସେ ମତେ ଭୁଲି ଯିବେଣି । ସେତେବେଳେ ତ ମୋ ପାଖରେ ସେ ଖୁବ୍ ମନଭୁଲ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ।”

“ସେ ସବୁ ଦିନେ ଯେମିତି, ଏବେ ବି ଅବକଳ ସେମିତି ପରା ! ତାଙ୍କଠି ଯେମିତି ଭଦ୍ରତା, ସେମିତି ମର୍ଯ୍ୟାଦା । ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଲୋକ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ବଗିଚି ନାହିଁ । ମତେ କହିଲେ, “ପ୍ରିନ୍ସେସ୍, ଆପଣ ଖାଲି ହୁକୁମ୍ ଦେଲେ ହେଲା । ମୋ ମନରେ ଏତିକି ଦୁଃଖ ଯେ ଆପଣ ଯେଉଁ କାମଟି କରୁଛନ୍ତି, ସେଇଟି କରିବାକୁ ମତେ ଏତେ ଅଳ୍ପ କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।” ପ୍ରକୃତରେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ସେ ଯେମିତି ଦୟାଳୁ, ବହୁବାଚକ ହିସାବରେ ବି ସେମିତି ବଢ଼ିଆ । ତୁମେ ତ ଜାଣିଛ, ମୁଁ ମୋ ପୁଅଟିକୁ କେଡ଼େ ଭଲ ପାଏଁ, ତାକୁ ସୁଖୀ କରାଇବାଲାଗି ଯେତେ ଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ସବୁ ମୁଁ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ, ନ କରିବି ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଛି, ସେ ଅତି ଶୋଚନୀୟ, ଅତି ଦୁଃଖପ୍ରଦ ଅବସ୍ଥା । ଦିନୁଦିନ ତାହା ଆହୁରି ଆହୁରି ଗଭୀର ହୋଇ ହୋଇ ଯାଉଛି ।” ସେ ଆହୁରି ଧୀର ସ୍ୱରରେ କହିଗଲେ, “ସେ ହଇରାଣିଆ

ମକଦମାଟା ଖାଲି ପଡ଼ି ରହିଛି, ଛୁଣିବାକୁ ନାହିଁ, ସେଇଥିରେ ମୁଁ
ସବୁସ୍ଥାନ ହୋଇଯାଇଛି । ମୋ ପାଖରେ ଦଶଟା ଟଙ୍କା ବି ନାହିଁ,
ଏଡ଼େ ଅର୍ଥାଭାବ । ବୋରିସ୍ ପାଇଁ ପୋଷାକ କଣିକାକୁ ପଡ଼ିବ, କେମିତି
କୁଆଡୁ ଯେ ତା କରିପାରିବ, ସତ କହୁଛି,—ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ।” ସେ
ରୁମାଲ କାଢ଼ି ଆଣି କାନ୍ଦିଲେ । “ମୋର ତ ଦରକାର ପାଞ୍ଚଶ ‘ରୁବଲ୍’;
ଅଥଚ ଏ ସଂସାରରେ ମୋ ପାଖେ ପଚାଶି ରୁବଲ୍ ନୋଟଟିଏ ଅଛି,
ସେତିକି । ମୁଁ ଅତି ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଛି, ମୋର ଏକମାତ୍ର
ଆଶା କାଉଣ୍ଟ ବେଲୁଡ଼ଭ୍‌ଙ୍କଠି, ସେ ଯଦି ତାଙ୍କ ନାତିକୁ ସାହାଯ୍ୟ
କରିବାକୁ ଆଗଭର ନ ହେବେ, ତେବେ ମୋର ଏତେ କଷ୍ଟ କରିବା
ସବୁ ମାଟି ହୋଇଯିବ ।”

କାଉଣ୍ଟେସ୍ ଆଣି ଯୋଡ଼କ ବରୁ ସଙ୍ଗେ ସହାନୁଭୂତ ଜଣାଇ
ଓଡ଼ା ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ସେ କଣ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ବୁଡ଼ିଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଗଲେ, “କାଉଣ୍ଟ ବେଲୁଡ଼ଭ୍ ଆଉ ତାଙ୍କର
ନିଗୁଟିଆ ଜୀବନ ବିଷୟରେ ମୁଁ କେତେ ଥର ଭାବିବି, ଆଉ ତାଙ୍କର
ବରାଟ ପମ୍ପିରି ବିଷୟରେ, ଆଉ,—କୋଥଡ଼ୁଏ ଏଭଲ୍ ଭାବିବା ପାପ,—
କିନ୍ତୁ ନ ଭାବି ରହିପାରେ ନାହିଁ ଯେ କାହିଁକି ଆଉ ତାଙ୍କୁ ବଞ୍ଚେଇ ରଖା-
ହୋଇଛି । ତାଙ୍କୁ ତ ଜୀବନଟା ବୋଝି, ଅଥଚ ବୋରିସ୍ ଟୋକାଟାଏ...”

କାଉଣ୍ଟେସ୍ କହିଲେ, “ବୋରିସ୍ ପାଇଁ କିଛି ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଦେଇ
ଯିବେ ଯେ ?”

“ମତେ ତ ସନ୍ଦେହ ଲାଗୁଛି ସହ । ଏ ଯେଉଁ ବରାଟ ଧନୀମାନେ
ନା, ସେମାନେ ଭାରି ଆତ୍ମନୃତ୍ତ । ଯାହାହେଉ, ମୁଁ ଭାବୁଛି, ସେଠିକି
ଯାଇ କାଉଣ୍ଟଙ୍କୁ ଆମ ଅବସ୍ଥା କଥା ବୁଝାଇ କହିବ । ଲୋକେ ମତେ
ଯାହା ଭାବିବେ ଭାବନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁଇଟା ବାଜିଲାଣି ।” ସେ ଉଠି
ପଡ଼ିଲେ । କହିଲେ, “ତୁମେ ତ ଶୁଣିଚାବେଳେ ଖାଅ, ମୋ ହାତରେ
ବହୁତ ବେଳ ଅଛି ।”

ପ୍ରିୟେଷ୍ଠ ତାଙ୍କ ପୁଅକୁ ଡକାଇଲେ । ପୁଅ ନ ଶୁଣିଲା ପରି ପୁଅପୁଅ କରି କହିଲେ, “ହଉ ତେବେ ଆସିବି, ପୁଣି ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ତ ଆସିବି । ମୋ ପାଇଁ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଡାକବି ।”

ସେତେବେଳେ ଘରୁ ବାହାରି ଆସୁ ଆସୁ କାଉଁଶ୍ ପାଟି କଲେ, “ଆପଣ କାଉଁଶ୍ ସିରିଲ୍ ଭ୍ରାଡ଼ମିଃସ୍ତର ବେଲୁଡ଼ରଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ? ତାଙ୍କ ଦେହ ଭଲ ଥିଲେ ପିଏରେନ୍ତୁ କହିବେ, ଶୁଣିଲେ ଖାଇବାକୁ ଆସିବ । ଆଜି ତ ବହୁତ ଆସୁଥିଲା, କୁଆଳ ସାଙ୍ଗେ ନାଚୁ ଥିଲା । ତାକୁ ବହୁତ ବହୁତ କରି କହିବେ ଯେମିତି ସେ ଆସିବ ଟି । ଦେଖିବା, ସେତେବେଳେ ତାରାସ୍ ଯଦି ତା ନାଁ ରଖିବ । ସେ ମତେ କହିଛି, ଆଜି ସଞ୍ଜ ଭୋଜି ପାଇଁ ସେ ଏମିତିଆ ସେତେବେଳାଏ କରିଛି ଯେ ନିଜେ କାଉଁଶ୍ ଅରୁଲେ ବି ସେଭଳି ଭୋଜି କେବେ ଦେଇ ନ ଥିବେ ।

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ତାଙ୍କ ପୁଅ ବୋରିସ୍ ସଙ୍ଗରେ ଗାଡ଼ିରେ ବସି କାଉଣ୍ଟ୍ ବେଲୁଡ଼ଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉଥାନ୍ତି । କାଉଣ୍ଟେସ୍ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ଗାଡ଼ିଟି ଛାଡ଼ି ଦେଇଥାନ୍ତି । ସଡ଼କ ଉପରେ ନଡ଼ା ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଯାଇଥାଏ । ତା ଉପରେ ଗାଡ଼ିଟା ଚାଲିଗଲା କାଉଣ୍ଟ୍ ବେଲୁଡ଼ଙ୍କ ପ୍ରାସାଦର ଅଗଣା ଭିତରକୁ ।

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ବାରମ୍ବାର କହୁଥାନ୍ତି, “ଆରେ ବାପ ବୋରିସ୍— ଆରେ ବାପ ବୋରିସ୍ !” ସେ ତାଙ୍କର ନୋରୁକୋରୁ ଘୋରିହେଲା ଚକ୍ର ହାତଟି କାଢ଼ି ତାଙ୍କ ପୁଅର ହାତ ପାପୁଲିକୁ ଧୀରେ ଆଉଁସି ଦେଇ ତା ହାତ ଉପରେ ଥୋଇଦେଲେ; କହିଲେ, “ମିଠା କଥା, କହିବୁ ଭାବିନି କହିବୁ, ସେ ତୋ ଧରମ ବାପ, ତାଙ୍କର ଉପରେ ତୋ ଭବିଷ୍ୟତ ନିର୍ଭର କରୁଛି, ସେକଥା ଭୁଲିବୁ ନାହିଁ ? ! ତୋର ମନ ହୋଇଥିଲେ ଲୋକଙ୍କ ସ ଜା ତୁ କେଡ଼େ ଚମତ୍କାର ବ୍ୟବହାର ତ କରିଥାଉ, ସେମିତିଆ ବ୍ୟବହାର କରିବୁଟି ବାପା—”

“ସତ କହୁଛି,—ଅପଦସ୍ଥ ହେବା ଛଡ଼ା ଏଥିରୁ ମତେ ଆଉ କିଛି ମିଳିବ, ଯା ଯଦି ମୁଁ ନିଧାର୍ଯ୍ୟଭାବେ ଜାଣିଥାନ୍ତି, ତେବେ ଖୁସି ହେ ଇଥାନ୍ତି । ଯାହାହେଉ, ତତେ ଜବାବ୍ ଦେଇଥିଲି, ଖାସ୍ ତୋରି ଖାତିରରେ ମୁଁ ସେଇଆ କରିବି ।” ବୋରିସ୍ ସ୍ଵରରେ ଉତ୍ସାହ ନ ଥିଲା ।

ସେମାନେ ଆସିଛନ୍ତି ବୋଲି ଆଗ ଚାକରଟିଏ ଯାଇ ଜଣାଇଦେବ, ତା ପରେ ସେମାନେ ଯିବେ, ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଏଥିରେ ଶକ୍ତି ହେଲେ ନାହିଁ । ସେ ଆଉ ବୋରିସ୍ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରବେଶକକ୍ଷ ଭିତରକୁ ଗଲେ । ସେ ବଗିଚାରେ ହାତ ହୋଇ ଠଣାମାନଙ୍କରେ ମୁଣିଗୁଡ଼ିଏ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ।

ଚୌକିଦାର ସେ ମା-ପୁଅକୁ ଚାନ୍ଦୁଛୁ ଚଳିଯା ଯାକେ ଚାହିଁ ଦେଖିଲୁ,
ଭଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଘୋରଦେଲୁଟି ନିରାଶୁଣି, ଏ କଥା ବି ସେ ନିଆ କଲ ।
ତା ପରେ ସେ ପଚାରିଲୁ, ସେମାନେ କାଉଁରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକରିବେ
ନା ତାଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଲେ, “କାଉଁରୀଙ୍କ
ସଙ୍ଗେ ।” ସେଉଁଠୁ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ କହିଲୁ ଯେ କାଉଁରୀଙ୍କ ଦେହ ଖୁବ୍
ଖରାପ, ସେ କାହାରିକୁ ଦେଖା ଦେଉନାହାନ୍ତି ।

ବୋରିସ୍ ଫରସୀ ଗ୍ରାମରେ କହିଲୁ, “ତା ହେଲେ ଆମେ
ଭୁଲିଯିବା ।”

“ବାବୁରେ,—” ତା ବୋଉ କହିଲେ, ଆସ୍ତେ ଚାହା ବାହାକୁ
ହୁଇଁଦେଲେ, ସତେ ଯେପରି ତାଙ୍କ ପୁରୀରେ କଣ କମିଆଁ ଅଛି ସେ,
ସେ ତାକୁ ହୁଇଁଲେ ତାକୁ ଡେଇଁଦେବେ, ଆଉ ତାକୁ ଶାନ୍ତ
କରିଦେବେ । ବୋରିସ୍ ରୁପ୍ ହେଲ । ତା ମା’ ସେ ଚାକରକୁ ଚାକ୍
ବିକଳ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ—

“ମୁଁ ଜାଣିଛି କାଉଁରୀ ଗ୍ରାମ ବେମାର । ସେଇଥିପାଇଁ ତ ମୁଁ
ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବି ବୋଲି ଆସିଛି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ଲୋକ, ତେବେ
ଥାଉ,—ତାଙ୍କୁ ହରବର କରିବି ନାହିଁ, ମୁଁ ଖାଲି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ବେସିଲ୍‌ଙ୍କୁ
ଟିକିଏ ଦେଖିବି । ସେ ଏଠି ଅଛନ୍ତି ମୁଁ ଜାଣେ, ଟିକିଏ ବାବୁ କେମିତି
ମୋ ନାଁଟା ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଉପରକୁ ପଠେଇ ଦିଅନ୍ତି ।”

ଚୌକିଦାର ଗିରିଯାଇ ଦଣ୍ଡା ଦଉଡ଼ିକ ଜୋରରେ ଓଟାରିଲ ।
ସିଡି ବାହା ଉପରେ ଜଣେ ଚପରାସି ମୁଣ୍ଡ ଦେଖାଇଲ । ଚୌକିଦାର
ଚପରାସିକୁ ପାଟିକରି କହିଲୁ, “ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ବେସିଲ୍‌ଙ୍କୁ ଦେଖାକରିବାକୁ
ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଡ୍ରାବେକୋଇ ଆସିଛନ୍ତି ।”

କାନ୍ଦରେ ମରା ହୋଇଥିଲା ଭନିସ୍ ଦେଶର ଗୋଟାଏ ବଡ଼
ଦର୍ପଣ । ସେ ବାଟେ ଗଲବେଳେ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଚର୍ଚ୍ଚିରେ ନିଜ ଚେହେରାକୁ
ଦେଖିନେଇ ତାଙ୍କର ରଙ୍ଗଦିଆ ସିଲ୍‌କ୍ ଗାଉଁନ୍‌ର ଶ୍ରାବକୁ ଝାଡ଼ିଦେଇ
ଠିକଣା କରିନେଲେ । ପାହାଚ ଉପରେ ଗାଲିସୁ ବସି ହୋଇଥିଲା ।
ଖୁବ୍ ସାହସରେ ତା ଉପରେ ତାଙ୍କର ଧଉଳା ଯୋତାପିନ୍ଧା ପାଦକୁ
ଥୋଇଲେ । ପୁଅକୁ ଉତ୍ସାହ ଦେବାକୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ତା ହାତ ଆଉଁଶି
ଦେଇ କହିଲେ, “ମନେ ରଖିଥିବୁଟି, ତୁ ମତେ ଜବାବ ଦେଇଛୁ ।”

ଆମିକ ଭଲକୁ ପୋତି ବୋଉସ୍ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗଲ । ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ବଖରାକୁ ବାଟ କଢ଼େଇ ନିଆ ହେଲା । ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ଯେଉଁ ବଖରାରେ ଥିଲେ, ସେଠିକି ଯିବାକୁ ହେଲେ ସେଇ ବଖରା ବାଟେ ଯିବାର କଥା । ଜଣେ ସୁରୁଖା ଶୁକର ତାଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଜଣାଇବାକୁ ଠିଆହେଲା । ସେମାନେ କୁଆଡ଼େ ଆସିଛନ୍ତି ବୋଲି କହିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ଏତିକିବେଳେ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ପଦାକୁ ଆସିଲେ । ସେ ମଖମଲର ଗୋଟାଏ ଡୁଗୁଲା କୋଟ୍ ଗଲେଇ ପକେଇଥାନ୍ତି, ସେଥିରେ ନରମ ରୂମରୁମିଆ ଚମଡ଼ା ଲଗା ହୋଇଥାଏ । ତାଙ୍କର ଶୁକପଦଖର ଚନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ସେ କୋଟରେ ମୋଟେ ଗୋଟିଏ ଖଜୁ ଲଗା ହୋଇଥାଏ । ସେଥିରୁ ଜଣାପଡୁଥାଏ ଯେ ସେ ତରତର କରି ତାକୁ ଗଲେଇ ପକେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ସେ ଜଣେ ସୁନ୍ଦର ଯୁବକଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଘର ଭିତରୁ ପଦାକୁ ବାହାରିଥା'ନ୍ତି । ଯୁବକ ବିଦାହେଇଥାନ୍ତି ଯେ ସେ ତାଙ୍କୁ ବାଟେଇଦେବା ଲାଗି ଆସିଥାଆନ୍ତି । ଯୁବକଙ୍କ ମୁଣ୍ଡବାଳ ଖୁବ୍ କଳା । ଏହି ଯୁବକ ସେଣ୍ଟ ପିଟରସ୍ ବର୍ଗ୍ସର ଅତି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଡାକ୍ତର ଲରେନ୍ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ, “ତା ହେଲେ କଣ ସେଇଆ ଶେଷକଥା ତ ।”

“ମନୁଷ୍ୟର ଭୁଲ ବି ହୁଏ ପ୍ରିନ୍ସ !” ଡାକ୍ତର ଲରେନ୍, ଲଟିନ୍ ଭାଷାରେ କହିଲେ । ତାଙ୍କ ଲଟିନ୍ ଭାଷା ଉଚ୍ଚାରଣରେ ପରସ୍ପାରି ଭାଷାର ଖୁବ୍ ଟାଣୁଆ ପ୍ରଭାବ ବାରି ହେଉଥାଏ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଓ ତାଙ୍କ ପୁଅକୁ ଦେଖିପକାଇ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ତରତର ହୋଇ ବିଦାୟ କରି କହିଲେ, “ଧନ୍ୟବାଦ ଆଜ୍ଞା, ଆପଣଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ।” ତା ପରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତ୍ନବାଚକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇଁ ଏ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଭେଟିବାକୁ ଶୁଲି ଆସିଲେ । ବୋଉସ୍ ବେଶିଲ୍ ଯେ ତା ବୋଉର ମୁହଁରେ ହଠାତ୍ ଟାଣି ଓଟାରି ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଗଭୀର ଦୁଃଖର ଶବ୍ଦ ଫୁଟିଉଠିଲା । ତାକୁ ହସ ମାଡୁଥାଏ, ସେ ହସ ଲୁଚେଇବାକୁ ମୁହଁ ବୁଲେଇଦେଲା । ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ପ୍ରିନ୍ସେସ ଆଡ଼କୁ ଗୋଟିଏ ଆଗ୍ରହଶୂନ୍ୟ ଭରକ୍ଷ ଭଙ୍ଗୀରେ ଅନାଇଁଥାନ୍ତି, ତାକୁ ଭ୍ରାନ୍ତପ ନ କରି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଗଲେ—

“ଅତି ଦୁଃଖପ୍ରଦ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପୁଣି ଆମର ଦେଖାଦେଲ, ଆମର ପ୍ରିୟ ବନ୍ଧୁ ଅତଳ ହେଇ ବଛଣାରେ ପଡ଼ିଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ କେମିତି ଅଛନ୍ତି ?”

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଟେସିଲ୍ ତାଙ୍କୁ ଓ ତାଙ୍କ ପୁଅକୁ ମରବରେ ଅନାଇଁଲେ, ସେମାନେ ସେଠିକି ଆସିଛନ୍ତି ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲଗୁଥାଏ । ସେ ତାଙ୍କ ମନୋରାଜ ଲୁରୁଇବାକୁ ବି ଚେଷ୍ଟା କଲେନାହିଁ । ବୋରିସ୍ ତାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡବତ ହେଲ ଯେ ସେ ପ୍ରତିନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି କଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଯାହା ପଚାରିଲେ ସେ ତାର ଉତ୍ତର କଥାରେ ନ ଦେଇ ଓଠକୁ ଚିପି ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇ ଜଣେଇଦେଲେ ଯେ କାଉଣ୍ଟ୍ ଆଉ ବଞ୍ଚିବା ଆଶା ନାହିଁ ।

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଲେ, “ତା ହେଲେ କଣ ଯାହା ଶୁଣିଥିଲ ସତ ହେଲ ? ଓଃ ! କି ଭୟାନକ ! କି ଭୟାନକ ! ଭାବି ହେଉନାହିଁ । ଏଇଟି ମୋ ପୁଅ । ତାର ଭାରି ମନ ହେଲା ନିଜେ ଆସି ଆପଣଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇବ ।” ବୋରିସ୍ ପୁଣି ତାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡବତ ହେଲା । “ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ, ମା ମନ ପରା ! ପୁଅ ପାଇଁ ଆପଣ ଯାହା କରିଛନ୍ତି, ତା ମା ମନ କେମିତି ଭୁଲିବ ?”

“ଆପଣଙ୍କର ଉପକାର କରିପାରିଲି ବୋଲି ମତେ ଭାରି ଖୁସି ଲାଗୁଛି ଆଜ୍ଞା, ପ୍ରିନ୍ସ କହିଲେ; ତାଙ୍କ କାମିନ୍ସର ଭାଙ୍ଗି ଝାଡ଼ିଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା ଖ୍ୟାତରାଜ ଘରେ ଭେଜିବେଳେ ସେ ଯେମିତି ଦୟା ଦେଖାଇଲପରି ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଉଥିଲେ, ଏଥରେ ତାଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ତାଠୁଁ ବଳି ଶ୍ରାନ୍ତମାନସୀ । କହିଲେ “ଦେଖ ବାବୁ, ଆପଣା ପାରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କୁଲଉଥାଅ । ଯେମିତି ଆଡ଼ୁରି ଭଲକରି କରି ପାରିବ ସେହୁଭଳି ନିଜର ଯୋଗ୍ୟତା ପ୍ରମାଣ କର । ଭାରି ଖୁସି ହେଲା—ଭାରି ଖୁସି—ହୃଦିରେ ଅଛି ?

ଏ ସବୁ କଥା କହିଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ଭାଙ୍ଗିରେ ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ ବେଶାବର ଉଦାସୀନତା ।

“ମଣିମା, ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି ଆଦେଶ ପାଇଲେ ମୋ ରେକମେଣ୍ଡ୍ରେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗ ଦେବି” ବୋରିସ୍ କହିଲା । ତାଙ୍କର ମାଉସ ଅନାଗ୍ରହୀ ସ୍ତର ଶୁଣି ସେ ଆଦୌ ବି ବରକ୍ତ ହେଲବୋଲି ଜଣାଇ ଦେଲା ନାହିଁ କି ଆଉ ବେଶି କଥା ଲମ୍ବାଇବାକୁ ଶୁଣେ, ଏଭଳି ବି

ଜଣାଇଦେଲ ନାହିଁ । ସେ ଯେ ଜଣେ ଚପ୍ପରସ୍ ଅଳ୍ପକଥାର ଲୋକ, ଏ କଥା ପ୍ରିନ୍ସ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଓ ଅଧିକ ନିଦା ଦେଇ ତାକୁ ଅନାଇଲେ । କହିଲେ, “କ’ଣ ତମ ମା’ଙ୍କ ପାଖରେ ରହୁଛ !”

“ମୁଁ କାଉଣ୍ଟେସ୍ ରେସ୍ତାଉରାଣ୍ଟ ପାଖରେ ରହୁଛି ମଣିମା !”

“ଭଲଆସ୍ ରେସ୍ତାଉରାଣ୍ଟ ସଙ୍ଗେ ସେ ରହେ । ତାଙ୍କ ଭାରିଆ ନାଚାଣା ସିନ୍ ସିନ୍ ।” ଆଲ୍ଲା ମିଶାଇଲେଣ୍ଡା ବୁଝାଇ ଦେଲେ ।

“ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିଛି, ଚିହ୍ନିଛି, ନିଷ୍ପ୍ରାପ୍ତ ମାରସ ସ୍ଵରରେ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ କହିଲେ, “ମୁଁ ସେ ନାଚାଣାଙ୍କ ଡଙ୍ଗାଜୀ ଜମା ବୁଝିପ ରାଲି ନାହିଁ । କେମିତି ଯେ ସେ ଗୋଟାଏ ଅଚଣ୍ଡା ଭଲୁକୁ ବାହାଡ଼େଲେ ମତେ ତ କାବା ଲାଗେ । ନିବୁଲିଆ, ମାଆ, ଅବାଗିଆ ଲୋକଟାଏ, ଆଉ ଶୁଣୁଣ ଜୁଆଡ଼ିଟାଏ ବ ।”

“ତା ସତ ଯେ, ତେବେ ସେ ଭାରି ସ୍ନେହୀ, ଦୟାଳୁ ମଣିଷଟିଏ ପ୍ରିନ୍ସ”, ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଲେ । ସେ ହସିଦେଲେ, ତଦ୍ଵାରା ଜଣାଇ ଦେଲେ ଯେ, ସେ ତାଙ୍କ ମତ ସଙ୍ଗେ ଏକମତ; କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସେ ବଚରା କାଉଣ୍ଟେସ୍ ରେସ୍ତାଉରାଣ୍ଟ ପଟ୍ଟନେଇ କଥା କହୁଛନ୍ତି ।

ଆହୁରି ଥରେ ଗଭୀର ବିଷାଦର ଭଙ୍ଗୀ ଦେଖାଇ ସେ କହିଲେ, “ତାଙ୍କରମାନେ କ’ଣ କହୁଛନ୍ତି ?”

“ଆଶା ଅତି ଅଳ୍ପ ।”

“ମୋର ଭାରି ମନ ହେଉଥିଲା ମୋ ମଉସାଙ୍କୁ ଆଉ ଥରେ ଦେଖନ୍ତି କି ! ମୋ ବୋଉଙ୍କୁ ସେ ଏତେ ଦୟା କରୁଥିଲେ ଯେ ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଯାଇ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାନ୍ତି । ବୋଉଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଧରମ ପୁଅ ।”

ଭାବୁଥିଲେ ଏ କଥା ଶୁଣିଲେ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ଙ୍କ ମନରେ କିଛି ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବ ! କିନ୍ତୁ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ଖାଲି ବରକ୍ତି ଦେଖାଇ ଭୁଲୁଟି କଲେ । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବୁଝିପାରିଲେ ଯେ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ଯେ କାଉଣ୍ଟେସ୍ ସମ୍ପର୍କରେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ହେବେ ବୋଲି ଆଶା ରଖିଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ବୋଉଙ୍କୁ ଜଣେ ବିପତ୍ତନକ ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵୀ ବୋଲି ସେ ଭାବିଲେଣି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ପ୍ରିନ୍ସଙ୍କୁ ଆଶ୍ଵସ୍ତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । କହିଲେ, “ମୋ ମଉସାଙ୍କୁ ମୁଁ ଯେତେକ ଭଲପାଏ, ସେତେକ ଭଲ କରେ ବୋଲି ସିନା — ।”

“ମଉସା” ଶବ୍ଦଟା ସେ ସତେ ଅବା ନ ଶୁଣି ନ ଚିନ୍ତା ଅଣନ୍ତୁଥିବାର ହୋଇ ପାଟିରୁ ଖସାଇ ପକାଇଲେ । କହିଲେ, “ତାଙ୍କ ଉଦାର ସ୍ୱଭାବ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ । ଖାଲି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା କଣ ତାଙ୍କ କବିରେ ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି ? ସେମାନେ ବି ସାନ ସାନ”—ତଳକୁ ଅନାଇଁ କହିଲେ, ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରକାରେ ଏପରି ସମୟରେ ଯେତେ ଯାହା ଡିୟା କର୍ମ ହୁଏ, ସେ ସବୁ ସେ କଲେଣି କି ନାହିଁ ? ସେ ତ ଆସି ଶେଷ ଅବସ୍ଥା, ତେଣୁ ଆଉ ଡେରି କାହିଁକି ? ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଲ୍‌ବନ୍, ତାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।” ଖୁବ୍ ମିଠା ହସ ହସି ସେ କହିଗଲେ, “ଆମେ ମାଇକନିଆମାନେ ସିନା ଜାଣୁ ଯେ ଏସବୁ କାମ ସବୁଠୁ ଭଲକରି କେମିତି ତୁଲନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖିବି ଦେଖାଦେଲେ ମୋ ମନରେ ବହୁତ ଦୁଃଖ ହେବ, ହଉ ପଛେ । ତେବେ, ଦୁଃଖ ଶୋକ ତ ମୋର ଦେହ ସହା ।”

ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ବୁଝିପାରିଲେ । ସେଥିରୁକ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆଜ୍ଞା ସେଆରରୁଙ୍କ ଘରେ ସେ ଯାହା ଦେଖିଥିଲେ ପୁଣି ସେ ସେହିଆ ଦେଖିଲେ, ଯେ ଯେତେ ଯାହା କଲେ ସେ ଭଦ୍ରମହିଳାଙ୍କୁ ନିସ୍ତାର ନାହିଁ, ସେ ଗୁଡ଼ିବେ ନାହିଁ ।

କହିଲେ, “ଶୁଣନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ! ମୋର ଆଶଙ୍କା ଯେ ଆପଣ ତାଙ୍କର ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକଲେ ତାଙ୍କର ଅନିଷ୍ଟ ହେବ । ଯାହାହେଉ, ସଞ୍ଜିଯାକେ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ, ଡାକ୍ତରମାନେ କହୁଛନ୍ତି । ଆଜି ଗୋଟାଏ ଦାଟିବେଳ ଆସିଯାଇପାରେ ।”

“ଅପେକ୍ଷା ! ତାଙ୍କ ଯିବାବେଳ ତ ଆସି ଅତି ପାଖ ଦେଲୁ; ଆଉ କେଇଟା ଦଣ୍ଡା ମୋଟେ ! ଆଉ ଡେରି କଲେ ତାଙ୍କ ଆତ୍ମା ଆଉ ମୋକ୍ଷ ହେବ ନାହିଁ ଯେ । ଶ୍ରୀକ୍ରିଷ୍ଣ ଆନ୍ ମଣିଷର ଆତ୍ମାର ମୋକ୍ଷ ପାଇଁ ଏ ଶେଷଡିୟା ଗୋଟାଏ ଭୟଙ୍କର ଅଗ୍ନିପରୀକ୍ଷା ।” ଏତିକିବେଳେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଖଞ୍ଜାକୁ ଲାଗିଥିବା ମଝି କବାଟ ଖୋଲିଗଲା ଓ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ପତାକୁ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କ ମୁହଁଟା କେମିତିଆ ଶୁଖିଲା ସେମେଟା ହୋଇ ବୁଢ଼ା ଧୋକଡ଼ା ମୁହଁ ପରି ଦିଶୁଥାଏ, ଆଉ ଅଣାଟା ଏଡ଼େ ଲମ୍ବା ଯେ ଦେହକୁ କଣ୍ଠରେ ମୋଟେ ଖାପୁ ନ ଥାଏ ।

“କଣ ଦେଲୁ ? କେମିତି ଅଛନ୍ତି ?” ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ପଚାରିଲେ । ଯେମିତି ଥିଲେ ସେମିତି । ଏତେ ପାଟିତୁଣ୍ଡ ଗୋଲମାଲରେ

ଆଉ କେମିତି ଅବା ସେ ଆଆନ୍ତେ ସେ !”, ସେ କହିଲେ । ଆନା ମିଖାଇଲେଭ୍‌ଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇ ରହିଲେ ସତେକ ସେ ଜଣେ ଅଗନ୍ଧା ମଣିଷ ।

“ଆଲେ ଆଲେ, ମୁଁ ତତେ ଚନ୍ଦ୍ର ପାରିଲି ନାହିଁ ନେ ହିଅ—”, ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍ ଡ୍ରୁ ବେଡ଼ସ୍କୋଇ ଡେଇଁ ଡେଇଁକା ଆଗକୁ ମାଡ଼ିଯାଇ ପାଟିକଲେ, “ମୁଁ ପର ସେଣ୍ଟ ପିଟର୍ସବର୍ଗ୍‌ରୁ ଅଇଛା ଆସି ପଡ଼ୁଅଛି, ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଏଠିକି ଚାଲି ଆସିଲି ତମ ଦାଦଙ୍କ ଖବର ଅନ୍ତର ବୁଝିବାରେ ତମକୁ ଟିକିଏ ସାହାଯ୍ୟ କରିବି ବୋଲି । ଆହା ତେମେ ସବୁ କେଡ଼େ ହଇଶା ନ ହଉଥିବଟି !” ସେ ଆକାଶକୁ ମୁହଁ ଟେକିଲେ । ସାନ ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍‌ଟି ଫଟକିନା ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ପିଠି ବୁଲେଇଦେଇ ବୁଲିପଡ଼ି ପଦେ ପାଟି ନ ଫିଟାଇ ସେ ଘରୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ଆନା ମିଖାଇଲେଭ୍‌ଙ୍କ ତାଙ୍କ ହାତ ପାସୁଲରୁ ଗରମ ହାତଖୋଳି କାଢ଼ି ପକାଇ ଗୋଟାଏ ଆରାମ ଚଉକରେ ଏମିତି ବସିପଡ଼ିଲେ, ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ଗଡ଼ ଜିଅନ୍ତି ଆଉ ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ବେସିଲ୍‌ଙ୍କୁ ହାତ ଠାରିଲେ ତାଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଆସି ବସିବାକୁ । ପୁଅକୁ କହିଲେ—

“ବୋରସ୍ ! ମୁଁ ଯାଉଛି କାଉଣ୍ଟ୍‌ଙ୍କୁ, ମାନେ ମୋ ମଉସାକୁ ଦେଖିଆସେ । ତୁ ପିଏରେ ପାଖକୁ ଯିବୁ, ତାକୁ ସେସ୍‌ଟୁ ଘର ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଥା କହିଦେବୁ, ତୁତ ଜାଣିଛୁ ସେମାନେ ଆଜି ରାତିରେ ସେଠି ଖାଇବାକୁ ତାକୁ ଡାକିବନ୍ତି, ତେବେ ମତେ ଯାହା ଲାଗୁଛି ସେ ତ ଯିବ ନାହିଁ—” ସେ ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ବେସିଲ୍‌ଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ି କହିଲେ ।

ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ଶୁଣି ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, “କାହିଁକି ଯିବ ନାହିଁ ? ସେଇଟା ଭଲ ଏଠୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତା ସେ ମୁଁ ସାହି ପାଆନ୍ତି । ଦେଖୁନ, ସେ ଏଠିକି ବଳେ ବଳେ ଆସିଛି ସତେକ କିଏ ତାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଣିଛି, ସେମିତି ଆସି ଏଠି ଆସନ ମାଡ଼ି ବସିଛି, ଅଥଚ କାଉଣ୍ଟ୍ ଥରେ ବି ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଡାକିନାହାନ୍ତି ।

ତାଙ୍କିଲି ଭଙ୍ଗୀରେ ସେ କାନ୍ଦୁ ଟାକିଦେଇ ଅଗଲିଲେ, ଆଉ ଦଣ୍ଡା ବଜାଇଲେ । ଜଣେ ଚାକର ଆସିଲା । ଘରର ଆଉ ଗୋଟାଏ ବାଟରେ ପିଏରେ କରଲେଭ୍‌ର୍ ପାଖକୁ ବୋରିସକୁ ନେଇଯିବାକୁ ତାକୁ କୁହାହେଲା ।

ସପ୍ତଦଶ

ପିଏରେକୁ ତାର ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ଉଦ୍ଭଟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଲାଗି ସେଣ୍ଟ ପିଟର୍ସବର୍ଗ ସହର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର କର ଆଦେଶ ଜଣାଇ ଦିଆଗଲା, ସେତେବେଳେ କଣ ସେ କରିବ ତା ଭାବି ଚିନ୍ତା ଠିକଣା କରିବାକୁ ସମୟ ପାଇଲା ନାହିଁ । ସେପ୍ରଭୃତ୍ ଘର ଶ୍ରେଣୀରେ ଯେଉଁ ଘଟନା ବର୍ଣ୍ଣନା କରାହେଲା, ତା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସତ, ସେ ଓ ତାର ପାଗଳ ସାଙ୍ଗ ପଞ୍ଚାଟା ଜଣେ ପୁଲିସ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଭାଲୁ ପିଠିରେ ପ୍ରକୃତରେ ବାନ୍ଧି ଦେଇଥିଲେ ।

ସେ କେତେଦିନ ହେଲା ମହୋ ସହରରେ ରହୁଛି ଓ ଅନ୍ୟ ସବୁଥର ପରି ତା ବାପାଙ୍କ ଘରେ ଅଛି । ସେ ଜାଣିଥିଲା ଯେ ତା ଦୁଃସାହସିକ କାଣ୍ଡ କଥା ପ୍ରଘଟ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ଓ ଏ ଘରେ ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଅଛନ୍ତି, ସେ ସବୁଦିନେ ତା ପ୍ରତି ଭଗାରିପଣ ଦେଖାନ୍ତି, ସେମାନେ ଆହୁରି ବେଶି ଶମ୍ଭୁତା କରିବେ । ଏ କଥା ଜାଣି ତଥାପି ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା ଦିନ ଆଗ ସେ ତା ବାପାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଉ ଯାଉ ବାଟରେ ଅଟକିଗଲା, ତିନୋଟିଯାକ ପ୍ରିନ୍ସେସକୁ ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇଯିବ ବୋଲି । ଦିନଟା ବସି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କନା ଉପରେ ଛୁଆଁରେ ଫୁଲ ପକାଉଥାନ୍ତି । କନାଟା ଫ୍ରେମ୍ରେ ଟଣା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତୃଷ୍ଣାୟ ଜଣକ ସବା ବଡ଼ ଭଉଣୀ, ସେ ବଡ଼ ପାଟିରେ ବସି ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ବେଡ଼ିଙ୍ଗ ଲମ୍ବା ଅଣ୍ଟା ସମେତ ତାଙ୍କ ଚେହେରା ଦିଶୁଥାଏ କଠୋରଭାବେ ସୁତୁରା ଓ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ । ସାନ ଦିହେଁ ପରମା ସୁନ୍ଦରା ଓ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାର ଦିହେଁ ଏକା ପରି, ଖାଲି ପ୍ରଭେଦ ଭିତରେ ଏତିକି ଯେ ଜଣକର ଉପର ଓଠର ଠିକ୍ ଉପରପଟେ ଗୋଟିଏ ଜାଇ ଥିଲା ବୋଲି ଲୋକେ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ବିଶେଷ ଆକର୍ଷଣୀୟ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ ।

ପିଏରେ ପ୍ରତି ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ସେହିପରି ହେଲା, ଯେପରି ହୁଏ ଗୋଟାଏ କୁଷ୍ଠରୋଗୀ ଆସିଲେ । ବଡ଼ ଭଉଣୀ ପଡ଼ା ବନ୍ଦକରି ଦଶାରେ ଆଉ କାବା ହୋଇ ତାକୁ ଅନାଇଁ ରହିଲେ । ସେହିପରି ଆଉ ଭଉଣୀ ଜଣକ ବି, ଯାହାଙ୍କ ଓଠରେ ଜାଇ ନ ଥିଲା । ତୃତୀୟ ଜଣକ ଟିକିଏ କୌତୁକ ଭଲ ପାନ୍ତି, ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ମଜା ଘଟନା ଘଟିବ, ସେହିକଥା ଭାବି ତାଙ୍କୁ ହସ ମାଡ଼ିଲା ଯେ ସେ ହସ ରୋକିବାକୁ ତାଙ୍କ ସିଲେଇ କାମ ଉପରେ ନଇଁ ପଡ଼ିଲେ । ସେ କନାରେ ଛୁଞ୍ଚି ଗୋଖିଦେଇ ପ୍ରାଣପଣେ ହସ ରୋକିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲାବେଳେ ସାମ୍ନାରେ ଥିବା ସିଲେଇ ଚପକୁ ଭଲକରି ବୁଝିବାକୁ ଅନାଇଁ ଦେଖୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଛଟା ଗାଳିଲେ ।

“ନମସ୍କାର ଭଉଣୀ,” ପିଏରେ କହିଲା, “ମତେ ବୋଧହୁଏ ତୁମେ ଚିହ୍ନିପାରୁ ନା ।”

“ଖୁବ୍ ଭଲକରି ଚିହ୍ନି—ଖୁବ୍ ଭଲକରି !”

“କାଉଖୁ କେମିତି ଅଛନ୍ତି ? ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତି ନାହିଁ ?” ପିଏରେ ତାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବୁଲଭ ସିଧାସଳଖ ଭଙ୍ଗୀରେ ଭୁଷ୍କକରି ପଚାରିଲା । ସେ ଆଦୌ ତାଙ୍କ ବ୍ୟବହାରରେ ବିବ୍ରତ ହେଲାନାହିଁ ।

“ତାଙ୍କର ତ ଦେହ ଆଉ ମନ ଉଭୟ ଅସୁସ୍ଥ, ଆଉ ତାଙ୍କ ମାନସିକ ଅସ୍ୱସ୍ତି ବଢ଼ାଇଦେବାକୁ ତୁମେ ବି ତ କମ୍‌ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ” ।

“ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯିବି ?” ପିଏରେ ପୁଣି ପଚାରିଲା ।

“ଯଦି ତାଙ୍କୁ ମାରିଦେବାକୁ ତୁମର ଇଚ୍ଛା ତେବେ ଦେଖାକର —ଯଦି ତାଙ୍କୁ ପ୍ରାଣରେ ମାରିଦେବାକୁ ଚାହୁଁ, ଯାଅ ଦେଖ । ଓଲ୍‌ଗା ! ମଉସାଙ୍କ ଖାଇବାବେଳ ହେଲା, ଗଲୁ ଦେଖିବୁ ସୋରୁଆ ହେଲାଣି ?”

ସେ ଏତକ କହିବା କାରଣ, ସେ ପିଏରେକୁ ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଯେ ମଉସାଙ୍କ କଥା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରା ତାଙ୍କ ମନରେ ନାହିଁ ଅଥଚ ସେ ଆସିଛି ତାଙ୍କ ମନରେ କଷ୍ଟହେବାକୁ । ଓଲ୍‌ଗା ଗଲା । ପିଏରେ ମିଶିଟିଏ ରହିଲା, ସେଇଠୁ ଦି ଭଉଣୀଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଘାଣ୍ଟି ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇଁ ସେ କହିଲା, “ହଉ ତା ହେଲେ ମୁଁ ମୋ ବଖଣ୍ଡକୁ ବୁଲିଯାଏଁ, ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କେତେବେଳେ ଦେଖାହେବ, ତୁମେ ମୋତେ ଖବର ଦେବ ।”

ସେ ଚାଲିଗଲା । ସବା ସାନ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ହସୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ହସ ବେଶି ବଡ଼ ପାଟିରେ ଶୁଭ୍ର ନ ଥାଏ । ତଥାପି କିନ୍ତୁ ଖଲ ଖଲ ହସ । ତହିଁଆର ଦିନ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ପହଞ୍ଚିଲେ ଓ ସେହି ଘରେ ରହିଲେ । ସେ ପିଏରେକୁ ଡକାଇଲେ । କହିଲେ —

“ଶୁଣ ବାବୁ, ସେଣ୍ଟ ପିଟର୍ସବର୍ଗ୍ରେ ତୁମେ ଯେଉଁ ସବୁ କାଣ୍ଡ କରୁଥିଲ, ଏଠି ଯଦି ସେପରି କରିବ ତ ତୁମ ଅବସ୍ଥା ଅତି ଖରାପ ହେବ । ମୋର ତମକୁ ସେତିକି କହିବାର ଥିଲା । କାଉଣ୍ଟ୍ ଉପୁଙ୍କର ବେମାର, ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବା ଆଦୌ ଦରକାର ନାହିଁ ।”

ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ପିଏରେକୁ ସମସ୍ତେ ଚାଲିଗଲେ, ଦୋ'ମାହାଲ ଉପରେ ତା ରହିବା ଘରେ ସେ ଏକୁଟିଆ ଚଳିଲା ।

ବୋରିସ୍ ତା ପାଖେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳେ ପିଏରେ ସେ ଘରଯାକ ଏମୁଣ୍ଟ୍ ସେମୁଣ୍ଟ୍ ବୁଲୁଥାଏ । ଘରଟା ଆକ୍ରା ଫରରୁ । ପିଏରେ ଘର କଣରେ ଠିଆହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ହାତକୁ ମୁଠା କରି କାନ୍ଦୁ ଆଡ଼କୁ ଦେଖାଇ ମୁଠା ହଲେଉଥାଏ ଯେମିତି କେହି ଅଦୃଶ୍ୟ ଶତ୍ରୁ ସେଠି ଅଛି ଆଉ ସେ ସେହି ଶତ୍ରୁ ଦେହରେ ଖଣ୍ଡାରେ ଭୁଷି କଣା କରିବାକୁ ମନ କରୁଛି । ତଷମା ଉଡ଼ାଡ଼ରୁ ରାଗରେ ଚାଟାଣି ଛୁଟି ମାରୁଥାଏ, ଫେର୍ ଘରଯାକ ଚାଲୁଥାଏ, କାନ୍ଦ ଟାକୁଥାଏ, ହାତ ଛୁଟୁଥାଏ, ଆଉ ନିଜ ଫଗରେ କଥାକ୍ଷଣ ହେଉଥାଏ ।

ଗୋଟାଏ ଉପୁଙ୍କର ଭ୍ରୁକୁଟି କରି ସତେ ଯେପରି ଜଣେ କଳ୍ପିତ ଶୁଣାଳି ଆଡ଼କୁ ଆଖୁଠି ଦେଖାଇ ସେ କହିଲା—

“ଇଂଲଣ୍ଡର ଦିନ ସରିଯାଇଛି, ମିଷ୍ଟର ପିଟ୍ ଗୋଟାଏ ଦେଶଦ୍ରୋହୀ, ସେ ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରତି ଦ୍ରୋହୀ ପୁଣି ସମଗ୍ର ମାନବ ଜାତିର ଅଧିକାର ପ୍ରତି ଦ୍ରୋହୀ, ତାଙ୍କୁ ଏହି ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯାଇଛି ଯେ—”

କିନ୍ତୁ ନିଜେ ନେପୋଲିଅନ୍‌ଙ୍କ କା' ହୋଇ କଥା କହି ସେ ଯେଉଁ ଦଣ୍ଡ ଆଦେଶ ଶୁଣାଉଥିଲା, ଆପଣା କଥା ଶେଷ କରିବାକୁ ତାକୁ ଆଉ ବେଳ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ସେ ମନେ ମନେ ଇଂଲଣ୍ଡ ତ୍ୟାନେଲ୍ ପାରିହୋଇ ହଠାତ୍ ତୋପାନ ଆକ୍ରମଣ କରି ଲଣ୍ଡନ ଅଧିକାର କରି ସାରିଥିଲା । ଏତିକିବେଳେ ଜଣେ ସୁନ୍ଦର ଚେହେରାବାଲା ଭଲ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧା ଯୁବକ

ସାମରିକ କର୍ମରୁ ସେ ଘରେ ପଶିଲା । ପିଏରେ ହଠାତ୍ ଅଟକି ଠିଆହେଲା । ପିଏରେ ତା'ଆଗ ଥର ବୋରିସ୍କୁ ଦେଖିଲାବେଳକୁ ବୋରିସ୍କର ବୟସ ହୋଇଥିଲା ଚଉଦ । ସେ ତାକୁ ଚିହ୍ନିପାରିଲା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ବୋରିସ୍କର ମୁହଁରେ ବନ୍ଧୁରାବ ବଳେ ତାକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇଲା । ସେ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ଖୁସି ହୋଇ ହସିଲେ ।

ବୋରିସ୍କ ବି ହସିଦେଇ କହିଲା—“ସାହାବେଉ, ଆପଣ ତା ହେଲେ ମତେ ଭୁଲିଯାଇ ନାହାନ୍ତି । କାଉଣ୍ଟଙ୍କୁ ଦେଖିବି ବୋଲି ମୁଁ ମୋ ବୋଉଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆସିଥିଲି ଯେ ତା ହେଉ ଶୁଣୁଚି, ସେ କୁଆଡ଼େ ଘର ବେମାର ଅଛନ୍ତି ।”

“ହଁ, ଲୋକେ ତ କହୁଛନ୍ତି—ଅଥଚ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ମୁହଁରେ ଶାନ୍ତି ଦେଉନାହାନ୍ତି,” ପିଏରେ କହିଲା । ଏଣେ ମନେ ମନେ ଧନ୍ଦ ହେଲା ଯେ ଆଗନ୍ତୁକ କିଏ ବୋଲି ।

ବୋରିସ୍କ ବୁଝିପାରିଲା ଯେ ପିଏରେ ତାକୁ ଚିହ୍ନିପାରୁ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଆପଣା ପରିଚୟ ଦେବା ଆଦୌ ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ସେ ଜମା ଘାବିଲା ନାହିଁ ଟିକିଏ ବି ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ହୋଇ ସେ ତା ମୁହଁକୁ ସିଧା ଅନାଇ ରହିଲା ।

ବହୁତ ବେଳ ଭୁନିତାନିରେ କଟିଗଲା । ପିଏରେକୁ ଘର ଅନ୍ଧୁଆ ଲାଗୁଥାଏ । ବୋରିସ୍କ କହିଲା, “କାଉଣ୍ଟ୍ ରୋସ୍ତର କହି ପଠାଇଛନ୍ତି ଆପଣ ଆଜି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଖାଇବେ ।”

“ଓହୋ, କାଉଣ୍ଟ୍ ରୋସ୍ତର !” ପିଏରେ ହସଟାଏ ହସି ପାଟିକଲା, “ତା ହେଲେ ତୁମେ ତାଙ୍କ ପୁଅ ଇଲିଆସ୍ । ତେମେ ବଢ଼ିଆ କରିବି ମୁଁ ତମକୁ ମୋଟେ ଚିହ୍ନିପାରିଲି ନାହିଁ ? ମନେଅଛି ନା, ମାଦାମ୍ ଜାକଟଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆମେ ଦୁହେଁ କେମିତି ଏକାଠି ବୁଲି ଯାଉଥିଲୁ ? ଓଃ ! କେତେ ଯୁଗ ହେଇଗଲାଣି ?”

ଗୋଟାଏ ଶୀତଳ ବିଷୁବର ହସ ହସି ବୋରିସ୍କ କହିଲା, “ଆପଣ ମତେ ଭୁଲ୍ ଘାବିଛନ୍ତି, ମୁଁ ବୋରିସ୍କ, ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଡ୍ରାବେଟ୍‌ସ୍କୋଇଙ୍କ ପୁଅ । କାଉଣ୍ଟ୍ ରୋସ୍ତରଙ୍କ ନିଜ ନାଁ ଇଲିଆସ୍, ତାଙ୍କ ପୁଅ ନାଁ ତ ନିକୋଲସ୍ । ମୁଁ ମାଦାମ୍ ଜାକଟଙ୍କୁ କେବେ ଦେଖି ବି ନାହିଁ ।”

ପିଏରେ ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇଲା, ହାତକୁ ଜୋର୍ରେ ଛୁଟିଲା, ଯେମିତି ସେ ଦଳେ ଡାଆଁଣ କି ମହୁମାଛୁକି ହୁରୁଡ଼ାଉଛି । କହିଲା, “ହେ ଭଗବାନ୍ ! ପ୍ଲା ବି କଣ ହୁଏ ! ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ସବୁ ଗୋଲମାଲ ହୋଇଯାଇଛି । ମସ୍ତୋରେ ମୋର ଏତେ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ । ତୁମେ ବୋରିସ ! ହଁ ସତେ ତ ! ଆଜ୍ଞା ନେପୋଲିଅନଙ୍କ ବୁଲେନ୍ ଅଭିଯାନ ବସୟରେ ତୁମର କଣ ମତ ? ନେପୋଲିଅନ୍ ଖାଲି ଥରେ ଇଂଲିଶ୍ ଚ୍ୟାନେଲଟା ପାରିହୋଇ ଚାଲିଯାଆନ୍ତୁ ଏ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଅକଲ ଗୁଡୁମ୍ ହୋଇଯିବ । ମତେ ତ ଲାଗୁଛି ଏ ଖୁର୍ ସମ୍ଭବ, ଅବଶ୍ୟ କେବଳ ଭଲେନୋଭଙ୍କ ଉପରେ ଯଦି ନିର୍ଭର କରିହେବ ତେବେ ।”

ବୋରିସ୍ କେବେ ଖବର କାଗଜ ପଢ଼େନାହିଁ । ସେ ଅଭିଯାନ କଥା ଆଦୌ ଜାଣି ନ ଥିଲା କି ଭଲେନୋଭ ନାଁ ଟା ବି ଶୁଣି ନ ଥିଲା । ସେ ତାର ଅଭ୍ୟସ୍ତ ବ୍ୟଙ୍ଗ ହସ ହସି କହିଲା, “ସ୍ୱଜମାତ ଅପେକ୍ଷା ଭେଜ ଓ ଫୁସ୍ତୁରୁ ଫାସ୍ତୁରୁ ଜନରବ ବସୟରେ ଆମେ ମସ୍ତୋବାଲେ ବେଶି ଚନ୍ଦା କରୁଁ । ସେସବୁ କଥା ମୁଁ କହି ଜାଣେ ନାହିଁ କି ମୁଁ ଭାବେ ବି ନାହିଁ । ଆମ ଆଲେକଜାନ୍ଦର ଏକମାତ୍ର ବସୟବସ୍ତୁ ହେଲେ ଆପଣ ଓ କାଉଣ୍ଟ ।”

ପିଏରେର ମୁହଁ ତାର ସ୍ୱଭାବସୁଲଭ ଅକପଟ ସ୍ନେହା ହସରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶିଲା ଯଦିତ ତାର ଆଶଙ୍କା ଥାଏ କାଳେ ସେ ଆଗନ୍ତୁକ କୌଣସି ଅକଥା କହିଦେବ କି କେଉଁ ଅପ୍ରୀତିକର କଥା କହି ପକାଇବ । କିନ୍ତୁ ବୋରିସ୍ ପିଏରେ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ମାରସ ସ୍ୱରରେ କଥା କହୁଥାଏ । କହିଲା, “ମସ୍ତୋରେ ଅନ୍ୟ କଥା ଚନ୍ଦା କଲା ଭଳି ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଧନ୍ଦା ହେଉଛନ୍ତି ଯେ କାଉଣ୍ଟଙ୍କ ସଂପତ୍ତିର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ କିଏ ହେବ; ଅଥଚ କିଏ ଜାଣିଛି, ଆମେ ସମସ୍ତେ ମର ପୋତା ହେଲା ପରେ ବି ହୁଏତ ସେ ବଞ୍ଚିଥିବେ ? ମୁଁ ତ ପ୍ରାଣପଣେ ଡାକୁଛି ସେ ଯେମିତି ବଂଚିଥାନ୍ତୁ କି ।”

ପିଏରେ ତଥାପି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ ଯେ ବସୟଟା ଅଖାଡୁଆ, ଖନେଇ ଖନେଇ କହିଲା, “ହଁ, ଭାରି ଦୁଃଖର କଥା, ଭାରି ଦୁଃଖର କଥା ।”

ଟିକିଏ ନାଲି ପଡ଼ିଯାଇ କିନ୍ତୁ ବିବ୍ରତ ନ ହୋଇ ବୋରିସ୍ କହିଲା, “ଆପଣ ତ ନିଶ୍ଚୟ ଭାବୁଥିବେ ଯେ ସମସ୍ତେ ଏକା ଭଳିଆ ଭାବୁଥିବେ

କେମିତି ଏ କୋଟିପତକଠୁଁ ମୁଁଠାଏ ଲେଖା ସୁନା ତାଙ୍କୁ ମିଳିଯାନ୍ତା କି !”

“ବାହାରିଲୁ ଏଥର !” ପିଏରେ ଶ୍ରବିଲ ।

“ଆଉ ଆପଣଙ୍କୁ ମୁଁ ବୁଝେଇଦେବାକୁ ଅତି ବ୍ୟାକୁଳି ଯେ ଆପଣ ଆମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବି ଜାଣିଥିବା ଭଲ, କାରଣ ଯଦି ଆପଣ ମତେ ଓ ମୋ ବୋଉକୁ ସେଭଳି ଲୋକଙ୍କ ତାଲିକାର ବୋଲି ଶ୍ରବି ନେବେ, ତେବେ ଆପଣଙ୍କର ଶ୍ରାବି ଭୁଲ୍ ହେବ । ଆପଣଙ୍କ ବାପା ଖୁବ୍ ଧନୀ ଆଉ ଆମେ ଖୁବ୍ ଗରିବ; ଖାସ୍ ସେହି କାରଣରୁ ଆପଣଙ୍କ ବାପା ଆମ ବରଜାତକ ବୋଲି ମୁଁ କେବେ ହେଲେ ଶ୍ରବି ନାହିଁ । ମୁଁ କି ମୋ ବୋଉ ତାଙ୍କୁ କିଛି ମାଗିବୁ ନାହିଁ କି ତାଙ୍କଠୁଁ କିଛି ନେବୁନାହିଁ ।

ଏକଆଗୁଡ଼ାକ ପିଏରେ ହଠାତ୍ ବୁଝି ପାରିଲୁ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଆବେଗ ସହକାରେ ଅଖାଡ଼ୁଆ କରି ସେ ବୋରିସ୍‌ର ହାତକୁ ଧରି ପକାଇ ଲୁଗାରେ ନାଲି ପଡ଼ିଗଲା, କହିଲୁ “ସ୍ପେ କେବେ ସମ୍ଭବ ! ଏଭଳି କେହି ଶ୍ରବିପାରେ ଯେ ମୁଁ...କି କେହି...”

“ଆପଣଙ୍କୁ କହିଦେଇ ମତେ ଖୁସି ଲାଗିଲା, ମତେ କ୍ଷମା କରିବେ”, ସାଉଁଲେଇଲା ସ୍ତରରେ ବୋରିସ୍ କହିଲା, “ଆପଣଙ୍କୁ ଚିତ୍ତେଇବାକୁ ମୁଁ ଆଦୌ ଚାହୁଁ ନାହିଁ । ମୋର ମାତି ହେଉଛି ଖୋଲ-ଖୋଲି ସିଧାସଳଖ ମନକଥା କହିଦେବା—ଗୁଡ଼ନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଖବର ଦେଇଥିଲି—କି ଉତ୍ତର ଯାଇ କହିବି ? ଆପଣ ରାତିରେ ତାଙ୍କ ଘରେ ଶ୍ରେକକୁ ଆସିବେ ?”

ଏପରି କହିଦେଇ ବୋରିସ୍ ଗୋଟାଏ ଅଖାଡ଼ୁଆ ଅବସ୍ଥାର ଦାୟିତ୍ବ ଓ ବୋହୂ ପର ମୁଣ୍ଡକୁ ଖସାଇ ଦେଇଯାଇ ପୁଣି ଆଗପରି ଖୁବ୍ ସରସ ଓ ମେଲାପାୀ ହୋଇଗଲା ।

ପିଏରେର ଉଦ୍‌ବେଗ ଶୀତଳ ହୋଇଗଲା । କହିଲା—
“ଜାଣନ୍ତୁ ? ଆପଣ ଶ୍ରବି ଚମକାର ମଣିଷ । ଆପଣ ଯାହା ବର୍ତ୍ତମାନ କଲେ, ତା’ ବଡ଼ ମହତ୍ତ୍ବ କାର୍ଯ୍ୟ । ଆପଣ ତ ମତେ ଚଢ଼ି ନାହାନ୍ତି—କେମିତି ବା ଜାଣନ୍ତେ ? ପିଲାଦିନୁଁ କେବେ ଆମେ ଦେଖାସାକ୍ଷାତ୍ ହୋଇ ନାହିଁତ—ତେଣୁ ଆପଣ ଶ୍ରବିବା ସ୍ବାଭାବିକ ଯେ...ମୁଁ ଠିକ୍ ବୁଝିପାରିଛି, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏଭଳି କରିପାରି ନଥାନ୍ତି, ଏଡ଼େ ସାହସ ମୋର ହୁଅନ୍ତା

ନାହିଁ...ବାସ୍ତବିକ ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଚିହ୍ନା ହୋଇ ଭାରି ଖୁସି ହେଲି । ବଡ଼ ବିସ୍ମୟର କଥା ।” ସେ ଟିକିଏ ଭୁଲି କରିନଥିଲା—

“ଆପଣ ପ୍ରକୃତରେ ଭାବିଥିଲେ ଯେ ମୁଁ.....।” ସେ ହସି ପକାଇଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ଆହୁର ଭଲ କରି ଚିହ୍ନିବା ଯେ - ସେଇଆ ମୋର ଆଶା ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା— ।”

ସେ ତା’ ହାତକୁ ମୁଠେଇ ଧରିଲା, କହିଲା—“ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି କାଉଁଟିଙ୍କୁ ମୁଁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଖି ବ ନାହିଁ, ସେ ମତେ ଡକେଇ ବ ନାହାନ୍ତି— ମୁଁ ମଣିଷ ତ, ମୋ ମନରେ ଦୁଃଖ ହେଉଛି, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ ।”

“ଆପଣ କଣ ସତରେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ନେପୋଲିଅନ୍ ସଂପୃକ୍ତ ସମୟ ପାଇବେ ଯେ ସେ ତାଙ୍କର ସମୁଦାୟ ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ସମୁଦ୍ର ପାରି କରେଇ ଆରପାଖକୁ ନେଇ ଯାଇପାରିବେ ?”, ବୋରିସ୍ ପଚାରିଲା ।

ପିଏରେ ଦେଖିଲା ଯେ ବୋରିସ୍ କଥାଭାଷାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ବଦଳାଇ ଦେବାକୁ ଲାଗିଛି । ସେ ବୁଲେନ୍ ଅଭିଯାନର ସୁବିଧା ଓ ଅସୁବିଧା କଥା ବୁଝାଇ ବସିଲା । ସେ କଥା ମଝିରେ ଥାଏ, ଜଣେ ଶୁକର ଆସି ବୋରିସ୍‌କୁ କହିଲା ଯେ ତା’ କୋଉ ଯଉଛନ୍ତି । ବୋରିସ୍ ପିଏରେଠୁଁ ବିଦା ହେଲା । ପିଏରେ ଉତ୍ସାହରେ ତାର କରମର୍ଦ୍ଦନ କଲା ଓ ଶେଷର ଘର ଶ୍ରେଣୀକୁ ଯିବ ବୋଲି କଥା ଦେଲା ।

ବୋରିସ୍ ଚାଲିଗଲା ପରେ ସେ ଯୁଗି ସେ ଘରଯାକ ବୁଲିଲା, କିନ୍ତୁ ଆଗ ପରି ନିଜେ ଆଉ ଅଦୃଶ୍ୟ ଶତ୍ରୁକୁ ଖଣ୍ଡାରେ ଭୁଷିଲା ପରି ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗା କଲାନାହିଁ । ଏହି ଯେଉଁ ନୂଆ ମଣିଷଟି ସଙ୍ଗରେ ତାର ବନ୍ଧୁତା ଏବେ ହେଲା ସେହି ବୁଦ୍ଧିମାନ ଆଉ ହୃଦୟବାନ୍ ଲୋକଟି ପ୍ରତି ହଠାତ୍ ତାର ପ୍ରଗାଢ଼ ସ୍ନେହ ଆସିଲା, ସେହି ଅନୁଭୂତିରେ ସେ ହସିଲା । ସେ ନିଜେ ଏକଘରିକଆ ହେଲା ପରି ରହିଥିଲା । ଏହି ଅବସ୍ଥା ଯୋଗୁଁ ହିଁ ସେ ଏପରି ଭାବିଲା । ସେ ପ୍ରାୟ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିନେଲା ଯେ, ସେ ଏ ଚିହ୍ନାପରିଚକୁ ଆହୁରି ବଢ଼ାଇବ ।

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବେସିଲ୍ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କୁ ଗାଡ଼ିଯାକେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବାକୁ ଗଲେ । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ରୁମାଲରେ ମୁହଁ ଲୁଚେଇ କାନ୍ଦିକାନ୍ଦିକା ତଳକୁ

ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ । ସେ ଭୁଟୁରୁ ଭୁଟୁରୁ ହୋଇ କହୁଥାନ୍ତି, “ଭାରି ଭୟଙ୍କର କଥା, ଭାରି ଭୟଙ୍କର, ତେବେ ଶେଷଯାକେ ମୁଁ ମୋ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିପିବି । ମୁଁ ଫେରିଆସି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବି, ତାଙ୍କୁ ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ପକାଇବା ଚଳିବ ନାହିଁ, ଅଇଛା ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମୁଲ୍‌ବାନ୍ । ତାଙ୍କ ଝିଆଣୀମନେ କାହିଁକି ଆଉ ଡେରି କରୁଛନ୍ତି ? କାହିଁକି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି, ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ । ଇଶ୍ଵରଙ୍କ ଲଜ୍ଜାହେଲେ, ମୁଁ ସ୍ଵାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ସୁବଧା ଟିକିଏ ପାଇପିବି । ମୁଁ ଯାଉଛି ପ୍ରିନ୍ସ, ନମସ୍କାର, ଭଗବାନ ଆପଣଙ୍କୁ ଆଶ୍ରା ଦୁଅନ୍ତୁ, ଆଶ୍ଵାସ ଦିଅନ୍ତୁ ।”

ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ମାମୁଲିଭାବରେ କହିଲେ, “ନମସ୍କାର ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ !” ସେ ତାଙ୍କ ପୁଅଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେମିତି ଗାଡ଼ିରେ ବସିସାରିଲେ, ସେମିତି ସେ ତାଙ୍କ ପୁଅକୁ କହିଲେ, “ଅତି ସାଦାତଳ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ସେ, କାହାରିକି ଆଉ ଚିହ୍ନିପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।”

ବୋରିସ୍ କହିଲା, “ପିଏରେ ସମ୍ପର୍କରେ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଣ ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ।”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଲେ, “ତାଙ୍କ ଉଇଲ୍‌ରୁ ଯାଇ ସେ କଥା ଜଣାପଡ଼ିବ । ଆମ କପାଳ ବି ତାରି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି ।”

“କାହିଁକି ତତେ ଲଗୁଛି ସେ ଆମକୁ କିଛି ଦେଇପିବେ ?”
 “ଆରେ ବାବୁ, ସେ କେଡ଼େ ଧନଲୋକ ! ଆଉ ଆମେ କେଡ଼େ ଦରିଦ୍ର !” “ଏଇ କାରଣରୁ ଆମକୁ ସେ କିଛି ଦେବେ ମତେ ଏ କଥା ମୋଟେ ପସନ୍ଦକୁ ଆସୁନାହିଁ ଲେ ବୋଉ ?”

“ହେ ଭଗବାନ, ସେ କେଡ଼େ ବେମାର ଅଛନ୍ତି ! ଏ !” ତା ବୋଉ ଚିତ୍କରେଇଲେ ।

ଅସ୍ତାଦଶ

ଆଜ୍ଞା ମିଶାଇଲେଣୁ ଆଉ ତାଙ୍କ ପୁଅ ସେତେବେଳେ ବୁଲି ବୁଲିଗଲେ, ସେତେବେଳେ କାଉଁଶେସ୍ ପଡ଼ିଗଲେ ଏକୁଟିଆ । ସେ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ବୁଡ଼ିଥାନ୍ତି । ମଝିରେ ମଝିରେ ଲୁହ ଟୋପାଏ ଲେଖା ପୋଛୁଥାନ୍ତି । ଶେଷରେ ସେ ଡକର ଘଣ୍ଟି ବଜାଇଲେ । ଘଣ୍ଟି ଶୁଣି ଆସି ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଚାଲିଗଲାଣି ତେରକଲ । ସେତେବେଳକୁ ତାଙ୍କ ସ୍ବାପ୍ନସବୁ ଦୁବଳ ହେଲାଣି, ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗଙ୍କ ଦୁର୍ଘ୍ଟିନା ଆଉ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ କଥା ଭାବି ଭାବି ସେ ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥାନ୍ତି, ଆଉ ସେ ଭାରି ବିରକ୍ତ ହେଉଥାନ୍ତି ବ ।

ସେ ଚାଲିଗଲାଣି ଟୋକାକୁ କହିଲେ, “ମତେ ଲାଗୁଛି, ତୋର କାମ କରିବାକୁ ଆଉ ମନ ନାହିଁ । ହଉ, ତୋ ଇଚ୍ଛା । ତୋ ପାଇଁ ଆଉ କୋଉଠି ଗୋଟାଏ ଘର ଠିକଣା କରିଦେଲେ ହେବ ।” ଚାଲିଗଲାଣି ନିଉଗ୍ରାନ୍ଦ ହୋଇ କ୍ଷମା ମାଗିଲା । ସେ କହିଲେ, “ଗଲୁ କାଉଁଶେସ୍ କହିବୁ ଟିକିଏ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିବେ—”

କାଉଁଶେସ୍ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ, ଲଜ ଲଜ ହୋଇ ହଲି-ଦୋହଲି ସେ ଭାରିଯାକ କତିକି ଆସିଲେ । କହିଲେ, “ଆହା, ଟିକି କାଉଁଶେସ୍ । କେଡ଼େ ବଡ଼ିଆ ଖାନାଟାଏ ଆଜି ହେବ ! ଡିଡ଼ର ଚଢ଼େଇ ତରକାର ଆଉ ମାଦର ମଦ ! ମୁଁ ଜାଣେ, ମୁଁ ଚାହିଁଚି । ତାଗସ୍ ମୁଁ ଦେଇଛି ହଜାରେ ରୁବଲ୍, ତା ପାଇବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ବ ସେ ।” ସେ ତାଙ୍କ କତିରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ, ଗୋଟାଏ ପାପୁଲରେ ଆପଣା ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସିଲେ । ଗଡ଼ ଜିଅିସାରିଲା ଭଙ୍ଗୀରେ ଆଉ ପାପୁଲକି ଆପଣା ଆଖି ଉପରେ ଥୋଇଲେ । କହିଲେ, “କାହିଁକି ମତେ ଡାକୁଥିଲ, ସାନ କାଉଁଶେସ୍ ?”

“କହୁଛି ରଇଥା । ଏ ଦାଗ କୋଉଠୁ ଲାଗିଲା ?” ତାଙ୍କ ଖେପୁକୋଟ୍ ଉପରେ ଠାଏ ଦେଖାଇଦେଇ ସେ କହିଲେ, “ସେ ସେଇ

ଢିକର ଝୋଳ ନିଶ୍ଚୟ ।” ସେ ହସିଲେ । ପୁଣି କହିଲେ, “ବୁଝିଲ, ମୋର କିଛି ଟଙ୍କା ଦରକାର—” ତାଙ୍କ ମୁହଁ ବିଷମ୍ଭ ବିଶିଳ ।

“ସତେ ?” କାଉଣ୍ଟ୍ କହିଲେ, “ତେବେ କଣ କି...” ସେ ତଞ୍ଜଳ ତାଙ୍କ ପକେଟ ବହି ବାହାର କଲେ ।

“ହଁ, ଦରକାର ।” କାଉଣ୍ଟ୍ କହିଲେ, “ବହୁତ ଟଙ୍କା ଦରକାର, ମୋର ପାଞ୍ଚ ଶହ ରୁବ୍ଲ ଦରକାର ।” କହିଲା ବେଳେ ସେ ତାଙ୍କ ଷ୍ଟ୍ରେଣ୍ଟ୍ କୋଟ୍ ଉପରର ଦାଗକୁ ତାଙ୍କ ଦାମୀ କ୍ୟାମ୍ବ୍ରିଜ୍ ରୁମାଲ୍ରେ ରଗଡୁଥାନ୍ତି ।

“ନିଶ୍ଚୟ, ଏଇ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଦେଉଛି”, କାଉଣ୍ଟ୍ କହିଲେ ଆଉ ନିଶ୍ଚୟ କରିଦେଇ ଏଭଳି ଏକ କୁହାଟ ମାରିଲେ ଯେମିତି ସେହିପରି ମଣିଷ ଡାକନ୍ତି ଯେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ଲୋକେ ତାଙ୍କ କଥା ମାନିବେ, ଆଉ ତାଙ୍କ ଡାକ କାନରେ ପଡ଼ିଲାସେ ନଇଁନଇଁକା ନସର ପସର ହୋଇ ଚାଲିଯାଏନେ ଛୁଟି ଆସିବେ । କାଉଣ୍ଟ୍ କୁହାଟ ଗୁଡ଼ିଲେ, “ମିତେଜାକୁ କହିଲ ଆସିବ ।”

ମିତେଜା ଜଣେ ଭଦ୍ରଘରର ପିଲା । କାଉଣ୍ଟ୍ ତାକୁ ପାଲିଥିଲେ । ବଡ଼ ହେଲାବେଳେ ବିଶ୍ୱାସରେ ତାଙ୍କର ସବୁଯାକ ବିଷୟକୁ ବୁଝାଶୁଝା କରିବା ଶ୍ରୀ ତାକୁ ଦେଇ କାର୍ପରଦାର କରିଥିଲେ । ମାପିଲା ପରି ପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲି ଚାଲି ସେ ଆସି ଖାଉଦ ଆଗରେ ସଂଭ୍ରମ ସହକାରେ ଠିଆ ହେଲା ।

କାଉଣ୍ଟ୍ କହିଲେ, “ଶୁଣରେ ବାବୁ, ଯା ମତେ ଆଣି ଦେ...” ସେ ଅଟକିଯାଇ କହିଲେ, “ଆଣିଦେ ସାତ ଶହ ରୁବ୍ଲ, ହଁ, ସାତ ଶହ । ଆଉ ହଁ, ନୋଟ୍‌ଗୁଡ଼ାକ ଯେମିତି ଗଲାଥର ପରି ମଇଲା ଚାରି ନୋଟ୍ ନ ହେଇଥିବ । ସେଗୁଡ଼ାକ କାଉଣ୍ଟ୍ ନେବେଟି !”

କାଉଣ୍ଟ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧାସ ପକାଇ କହିଲେ, “ହଁ ମିତେଜା, ସଫା ନୋଟ୍ ଦରକାର ।” ସେ ଶ୍ରଦ୍ଧାସ ପକାଇଲେ ।

“ମଣିମାଙ୍କର କେବେ ଦରକାର ସେ ନୋଟ ? ମଣିମା ତ ଜାଣିଥିବେ ଯେ—” ମିତେଜା ଆଉ କଣ କହିଥାନ୍ତା କିନ୍ତୁ, ସେ ଦେଖିଲା କାଉଣ୍ଟ୍ ସଁ ସଁ ହୋଇ ଖର ନିଶ୍ୱାସ ଗୁଡୁଗୁଡୁ, ସେ ଚାରିବା ଆଗରୁ ଯେ ଏକ ନିଶ୍ଚିତ ଲକ୍ଷଣ, ତେଣୁ ମିତେଜା ତରତର ହୋଇ କହିଲା,

“ଯାହାହେଉ ମଣିମା ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହନ୍ତୁ । —ମୁଁ ଭୁଲିଯାଇଥିଲି, ମଣିମାଙ୍କୁ ନୋଟ୍ ଆଣି ଦେଇଛି ।”

“ବେଗ୍, କାଉଣ୍ଟେସ୍‌ଙ୍କୁ ଆଣି ଦେଇଯା—” କାଉଣ୍ଟ କହିଲେ, ମିତେଜା ଚାଲି ଯାଉ ଯାଉ ତା ପଛଆଡ଼କୁ ଅନାଇ କହିଲେ, “ପିଲଟା ତ ଗୋଟାଏ ରହୁ ଆଉ । କୌଣସି କଥା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ସେ କେବେ କହେ ନାହିଁ । ମତେ ସେଇଟା ଖୁସିଲାଗେ । ଏମିତିଆ ହେବା ଉଚିତ ।”

“ଓଃ ! ଟଙ୍କା ! ଟଙ୍କା ! ଦୁନିଆରେ କେତେ ଅଶାନ୍ତି ସେ ନ କରେ । ମୋର ଏଇଟା ଘର କାମରେ ଲାଗିବ ।”

ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ କହିଲେ, “ତମେ କେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ଏକଥା ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି, ବୁଝିଲ ଟିକା କାଉଣ୍ଟେସ୍ !” ସେ ତାଙ୍କ ହାତ ପାପୁଲିକଗେଲକରି ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଲଗଲେ ।

ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ତାଡ଼ାଏ ନୂଆ ଖସଖସିଆ ନୋଟ୍ କାଉଣ୍ଟେସ୍‌ଙ୍କୁ ଦିଆହେଲା । ସେ ସେ ନୋଟକୁ କୋଡ଼ରେ ଥୋଇଦେଇ ରୁମାଲ ଦୋଡ଼େଇ ପକାଇଲେ । ଅଳ୍ପ କେତେମିନିଟ୍ ଭିତରେ ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍ ଡୁବେଜ୍‌କୋଇ ଆମ୍ଭ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । କାଉଣ୍ଟେସ୍ ଦେଖିଲେ ଯେ ସେ ଘର ଚନ୍ଦ୍ରତା ଦିଶୁଛନ୍ତି ।

“କଣ ହେଲା କି ?” ସେ ପଚାରିଲେ ।

“ସେ ଅତି ଉତ୍ସାହକ କଥା । ସେ ଯାହା ହେଲେଣି ତେମେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଚିହ୍ନି ପାରିବ ନାହିଁ । ବିଚର ଘର ବେମାର । ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖେ ମିନିଟିଏ ରହିବ କି ନାହିଁ, ଦିପଦ ବି କଥା କହିଲି ନାହିଁ ।”

“ହେଉ ଶୁଣ ଆମ୍ଭା, ତେମେ ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ମତେ ଭଲପାଅ, ଗୋଟିଏ କଥା କହିବ, ରଖିବଟି ?” କାଉଣ୍ଟେସ୍ କେମିତି ଅସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟଭାବେ କହିଦେଲେ, ତାଙ୍କଠି କେମିତି ଏକପ୍ରକାର ସଙ୍କୋଚର ଘାବ ଫୁଟିଉଠିଲା । ସେ ତାଙ୍କ ସାଧାରଣ ଭଙ୍ଗୀ ସହିତ ମାନିଲା ନାହିଁ, ତାଙ୍କ ଦେହ ଶୁଷ୍କ ଯାଇଥିଲେ ବି ତାଙ୍କ ସାଧାରଣ ଭଙ୍ଗୀ ତିନେ କଠୋର । ସେ ରୁମାଲ ଟେକିନେଇ ନୋଟ ପ୍ୟାକେଟଟିକି ଆମ୍ଭା ମିଶାଇଲେଣାଙ୍କୁ ବଢ଼ାଇଦେଲେ । ସେ କି ପଦାର୍ଥ ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍ ତା ଜାଣିପାରିଲେ, ଆଉ ବରୁଙ୍କୁ କୁଣ୍ଡେଇ ପକାଇବାକୁ ନଇଁ ପଡ଼ିଲେ ।

କାଉଁଶେସ୍ କହିଲେ, “ବୋରସ୍‌ର ପୋଷାକପାଈଁ ଏତକ—”
 ଶ୍ରବବିହୀନ ହେବାଲାଗି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସିଗଲା, ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍ କାନ୍ଦପକାଇ
 ନାତାସାକୁ କୁଣ୍ଡେଇ ପକାଇଲେ ।

କାହିଁକି ସେ ଦିହୁଙ୍କାଦିହେଁ କାନ୍ଦିଲେ ? କାନ୍ଦ କଣ ଏଇଥିପାଇଁ
 ଯେ ସେମାନେ ପଇସା କଉଡ଼ି କଥା ବିଚାର କରିବା ଭଳି
 ଅବସ୍ଥାକୁ ଓହ୍ଲେଇ ଆସିଥିଲେ ବୋଲି, ନା କଣ ? ବରୁମାନଙ୍କ ଭିତରେ
 ପଇସା କଉଡ଼ି କଥା ତ ଏକ ଅନୁଚିତର ବିଷୟ । ନା ସେମାନେ ତାଙ୍କ
 ପିଲାଦିନ କଥା ଶୁଣୁଥିଲେ, ସେଇ ଯେତେବେଳେ ପହଲି ହୋଇ
 ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଭଲ ପାଇଥିଲେ ? ଯାହା କାରଣ ହେଉ,
 ଅବାରିତଭାବେ ତାଙ୍କ ଲୁହ ବୋହି ରୁଲିଲା । ଆଉ ସେହି ଲୁହ ତାଙ୍କୁ
 ପରମ ତୃପ୍ତି ଦେଲା ।

ଭୂଶେଇଶ

କାଉଁଶେସ୍ ସେପ୍ରଭୁ ବୈଠକଖାନାରେ ଥିଲେ, ସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କ ହିଅମାନେ ଆଉ ଦଳେ ଉଦ୍‌ମହିଳା । ପୁରୁଷ ଲୋକଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ ତାଙ୍କ ବଖୁରକି ନେଇ ଯାଇଥିଲେ । ଜାତିଜାତିକା ଧୂଆଁ ପିଇବା ନଳ ସେ ସଂଗ୍ରହକରି ରଖିଥିଲେ, ସେଇଆ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଉଥାଆନ୍ତି । ମଝିରେ ମଝିରେ ବୈଠକଖାନାକୁ ଆସି ଉଣ୍ଡୁ ଥାନ୍ତି ସେ ମେରିଆ-ମିଟିଏନା ଆପ୍ତସିମାଭୁ ଆସିଲେଣି କି ନାହିଁ ।

ମେରିଆ ମିଟିଏନାକୁ ଲୋକେ ନାଁ ଦେଇଥାନ୍ତି, “ଭୟଙ୍କର ଭ୍ରାଗନ୍ ।” ତାଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି ନ ଥାଏ କି ତାଙ୍କର ସେମିତି କିଛି ନାଁ ଡାକ ବଂଶ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ସେ ଅତି ସଜୋଟ ଆଉ ପୁଷ୍ପବାଦିନୀ, ତାଙ୍କ ହାବଭାବ ସହଜ ଆଉ ସ୍ୱାଭାବିକ । ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପରିବାରରେ ତାଙ୍କର ଚହ୍ନା ଜଣା ଥିଲା । ଯୋଡ଼ିକଯାକ ରାଜଧାନୀର ସବୁଠୁଁ ଉଚ୍ଚଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ ଯେତେ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖିବ ତାଙ୍କ ଘରେ । ତାଙ୍କର ସହଜ ନିଃସଂକୋଚ ହାବଭାବ ଦେଖି ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ଭିତରେ ଭିତରେ ଥଟ୍ଟା କରନ୍ତୁ ପଛେ, ପଛେ ତାଙ୍କ ଅଗାଡ଼ୁଆମି ବିଷୟରେ ନାନା ବିଚିତ୍ର କାହାଣୀ କହନ୍ତୁ, ତାଙ୍କୁ ଭରୁଥିଲେ, ମାନୁଥିଲେ ସମସ୍ତେ ।

କାଉଁଶେସ୍ ବୈଠକଖାନାରେ ଲୋକେ ଧୂଆଁ ପିଉଥିଲେ ଆଉ ଯୁଦ୍ଧ ବିଷୟରେ କୁହାକୋହି ହେଉଥିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା ହୋଇସାରିଥାଏ । ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ସୈନ୍ୟ କେମିତି ସଂଗ୍ରହ କରାଯିବ ଏହି ବିଷୟରେ ଏକ ଇସ୍ତାହାର ଛପା ହୋଇଥାଏ ଯେ ତାହାରି ଭିତରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା ହୋଇ ସାରିଥିବା କଥାଟା ସବୁସାଧାରଣଙ୍କ ଅବଗତି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକାଶ କରା ହୋଇଥାଏ । ସେଠି ଯେତେ ଲୋକ ଥିଲେ ତାଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ସେ ଇସ୍ତାହାର ପଢ଼ି ନଥାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଥାନ୍ତି

ଯେ ସେଇଟା ଛପା ହୋଇଛି । ଦି ପାଖେ ଦି ଜଣ ଅତିଥିଙ୍କ ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ଆସନରେ କାଉଁରୁ ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି, ଅତିଥି ଦୁହେଁ ଧୂଆଁ ଟାଣୁଥାନ୍ତି କଥା ଗପୁଥାନ୍ତି, କାଉଁରୁ ଜଣଙ୍କଠାରୁ ଆଉଜଣଙ୍କ ଆଉକୁ ତଳି ତଳି କଥା ଶୁଣୁଥାନ୍ତି, ଲଗୁଥାଏ ଯେପରି କି ସେ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଭାରି ଆଗ୍ରହ ।

ସେ ଦୁଇ ଅତିଥିଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ଏକ ବେ-ସାମରିକ ଅଫିସର, ସେ ଏକଦମ୍ ଆଜିଜାଲିକା ଚଳଣିର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥିଲେ ବି ତାଙ୍କର ଶୁକୁଟା ହଳଦିଆ ହାତୁଆ ଖିଅର ହୋଇଥିବା ମୁହଁ ଦେଖି ତାଙ୍କ ବୁଢ଼ା ବୟସ ଚିହ୍ନା ପଡ଼ିଯାଉଥାଏ । ଜଣେ ମଣିଷ ଆତ୍ମଶାଂଦରେ ଅଛି, ତାକୁ ଏମିତି ଲାଗିଲେ ସେ ଯେପରି ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦରେ ବସନ୍ତା, ସେହିପରି ତଙ୍ଗରେ ସେ ବି ସେ ଆସନ ଉପରେ ବି ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ଚେକା ପକାଇ ବସିଥିଲେ । ସେ ଏକ ‘ଚିବୁକେ’ ଡୁକା ଟାଣୁଥାନ୍ତି, ତାର ନଳି ମୁହଁଟା ‘ଆମ୍ବର’ରେ ଢିଆରି । ଖୁବ୍ ଘଡ଼ ଘଡ଼ ଶବ୍ଦ କରି ଜୋରରେ ଜୋରରେ ଟାଣି ଟାଣି ସେ ଧୂଆଁ ପିଉଥାନ୍ତି, ଆଉ ନାନା ଭାଙ୍ଗିରେ ମୁହଁକୁ ବିକୃତ, କରୁଥାନ୍ତି । ସ୍ବିନ୍‌ଚନ୍ ଜଣେ ଓଥର ବୁଢ଼ା, କାଉଁରୁଙ୍କର ଏକ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ, ମସ୍କୋର କୈଠକ୍‌ଜ୍ଞାନୀମାନଙ୍କରେ ତାଙ୍କର ପରିଚୟ ଯେ ସେ ଜଣେ ପରମ୍ପରାଗତ ଗପୁଡ଼ ମଣିଷ । କଥା କହିଲବେଳେ ସେ ଏମିତି ତଙ୍ଗରେ କହନ୍ତି, ଯେମିତିକି ସେ ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣିଛି ତାର, ଭାରି ମାନ ବଢ଼ି ଯାଉଛି ।

ଆଉ ଜଣଙ୍କ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଜଣେ ଟୋକା ଅଫିସର, ଖୁବ୍ ଛନ୍ଦ୍ବନିଆ, ଗାଲରେ ଗୋଲପୀ ବର୍ଣ୍ଣ, ମୁଣ୍ଡବାଳ କୁଞ୍ଜୁ-କୁଞ୍ଜୁଆ, ପ୍ରଚୁର ପରିପାଟିରେ ସେ ପ୍ରସାଧାନ କରିଥାଏ, ନୂଆ ପିନ୍‌ଜଣା ପରି ସେ ଢେଙ୍କା ପିନ୍ଧି । ତେରି ଫୁଲ ପରି ନାଲି ନାଲି ଓଠ ଦିଫାଳି ମଝିରେ ସେ ତାର ‘ଚିବୁକେ’ ଝଙ୍କାର ନାଡ଼କୁ ଆସ୍ତେ ଧରି ହାଲୁକା କରି ଶୋଷୁଥାଏ ଯେ ଧୂଆଁର ପାତଳ ମେଘ କୁଣ୍ଡଳ ପରି ମୋଡ଼ି ମୋଡ଼ି ହୋଇ ଉଠୁଥାଏ । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଲେଫ୍ଟିନେଣ୍ଟ ବର୍ଗ୍, ସେ ଆଉ କୋରସ୍ ଦିହେଁ ସେନାପତି ସେମେନ୍‌ଡ୍ରସ୍କିଙ୍କ ସୈନ୍ୟଦଳରେ ଚାକିରି କରିବାକୁ ଯାଉଥାନ୍ତି । “ଭେରାଅପାର୍ ବର୍ଗ୍” ବୋଲି ଯୁଦ୍ଧର କଥାକୁ— ନାତାଶା ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେଇ କହିଥିଲେ ।

କାଉଁଶ ବସି ବସି ମନ ଧାନ ଦେଇ କଥା ଶୁଣୁଥାନ୍ତି । ଜୀବନରେ ତାଙ୍କର ଚରମ ଆନନ୍ଦ ଥିଲା ତାସରେ ବୋଷ୍ଟନ୍* ଖେଳ ଖେଳିବା ଆଉ ତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟକୁ ଯେତେବେଳେ ଦିନିକି ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ଗପୁଡ଼ି କେବେ ମିଶିଯାଆନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କଠାରୁ କଥା ଶୁଣିବା ।

“ଶୁଣନ୍ତୁ ଆଲ୍‌ଫୋସେ କାର୍ଲୋଭର୍, ଆପଣ ତ ଏକ ମହା ସମ୍ମାନିତ ବ୍ୟକ୍ତି, କହନ୍ତୁ ତ ଆପଣ ସେ କାମଟାକୁ କେମିତି ଭୁଲେଇବେ ? ଆପଣ କଣ ଏଇଆ ଭାବିଛନ୍ତି ଯେ ସରକାରୀ ଟଙ୍କାରେ ଆପଣଙ୍କ କମ୍ପାନୀଟା ଚାଲିବ, ଆଉ ଆପଣ ତା ଉପରେ ମୋଟା ପୁଅ ପାଇବେ ? ନା କଣ ଆଜ୍ଞା ?” ସ୍ପିନ୍‌ସିନ୍ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରି ପଚାରିଲେ । କଥା କହିଲାବେଳେ ରୁଷ୍ ଭାଷାର ନାଉଁଲା ଦେ ସଜ୍ଜିତ ଫରାସୀ ଭାଷାର ସାଧୁଶ୍ରଦ୍ଧମାନ ଯୋଡ଼ି ଦେଇ ସେ ଏଭଳି ଭାଷା ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି, ଯାହା ଫଳରେ କଥାଭାଷାରେ ଏକ ବିଚିତ୍ର ମୌଳିକ ନିଜସ୍ବ ଭାଷା ଯୋଡ଼ି ଦେଲା ପରି ଲାଗେ ।

ବର୍ଗ୍ କହିଲା, “ତା ନୁହେଁ, ପିଟର ନିକୋଲାଇଭର୍, ମୋର ଖାଲି ଏତିକି ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଯେ ପଦାତିକ ବାହିନୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ଅଶ୍ବାରେଘ୍ର ବାହିନୀରେ କାମ କରିବାରେ ବହୁତ କମ୍ ସୁବିଧା । ରହନ୍ତୁ ଆପଣ ବୁଝିବେ ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି...”

ବର୍ଗ୍‌ର କଥା ସବୁବେଳେ ଅଣ୍ଟା, ସଜଡ଼ା ସଜଡ଼ି ଆଉ ଭଦ୍ରା । ସେ ନିଜ କଥା ଛଡ଼ା ଆଉ କେଉଁ କଥା କେତେବେଳେ ହେଲେ ପକାଏ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି କଥାଭାଷା ଭିତରେ ତାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମର୍ମିକ କିଛି ନାହିଁ ବୋଲି ସେ ଦେଖିଲା ତ ନିଜେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁଭବ ନ କରି କି ପରକୁ ଅଖାଡ଼ୁଆ ଲାଗିଲା ଭଳି କିଛି ନ କରି ସେ ଅକଳନ ସମୟ ଯାକେ ତୁମ୍ଭାତାନ ହୋଇ ବସି ରହି ପାରୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବେଳ ଆସିଲେ ଖୁବ୍ ଖୁବ୍ ହୋଇ ସେ ଆଗକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

“ଶୁଣନ୍ତୁ, ଘଟନାଟା ହେଉଛି ଏମିତି—” ସେ କହି ଚାଲିଲା, “ଯେ ଅଶ୍ବାରେଘ୍ର ବିଭାଗରେ ମୁଁ ଲେଫ୍‌ଟେନେଣ୍ଟ ହେଲେ ବି ଚାଲି

* ବୋଷ୍ଟନ୍ ଏକପ୍ରକାର ତାସ ଖେଳ । ଲୋକେ କହନ୍ତି ଆମେରିକାରେ ଯେତେବେଳେ ସ୍ବାଧୀନତା ଲଢ଼େଇ ଲାଗିଥିଲା ସେତେବେଳେ ସେଠି ଫରାସୀ ଅଫିସରମାନେ ଏ ଖେଳ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ । ଦି ମୁଠା ତାସ ଧରି ଚାରିଜଣ ଖେଳାଳି ଏକାଠି ଏ ଖେଳ ଖେଳନ୍ତି ।

ମାସରେ ୨୦୦ ରୁବ୍ଲୁ ରୁ ବେଶି ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଅଇଚ୍ଛା ତ ମତେ ୨୩୦ ରୁବ୍ଲୁ ମିଳୁଛି ।” ଏତକ କହି ଦେଇ ବର୍ଗ୍ ସ୍କିନ୍ସିନ୍ ଓ କାଉଣ୍ଟ ଦୁହେଁ ଚାଲି ଖୁବ୍ ଖୁସି ଆଉ ବିଶ୍ୱାସରେ ହସିଦେଇ ସତେ ଯେପରି କି ତାର ଭବିଷ୍ୟତ ଗଣନା ଯେହି ଶୁଣିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଭାରି ଜରୁର କଥା ପରି ଲାଗୁଛି, କହିଲା, “ତା ଛଡ଼ା ଏଥିରେ ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିଦାରେ ପଡ଼ିବି: ସମସ୍ତେ ମତେ ଚିହ୍ନିବେ ଆଉ ଏଥିରେ ପଦୋନ୍ନତି ପାଇଁ ଜାଗା ବି ଖାଲି ହୁଏ ଚଞ୍ଚଳ ଚଞ୍ଚଳ । ତା ବୋଲି ସବୁଦିନେ ତ ଆଉ ମୁଁ ୨୩୦ ରୁବ୍ଲୁ ପାଇ ଚଳିପାରିବି ନାହିଁ, ସେଥିରୁ କାଟି ରଖି ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ବି ଟଙ୍କା ପଠାଏ—” ଏକ ଧୂଆଁମେଘ ଛୁଡ଼ି ଦେଇ ବର୍ଗ୍ କହିଲା ।

ସ୍କିନ୍ସିନ୍ କହିଲା, “ହସାବଟା ଭାରି କଷ୍ଟୋଟ, କହନ୍ତି ନାହିଁ, ଜଣେ ଜର୍ମାନ ତାର କୁରହାଡ଼ି ପିଠିଆଡ଼େ ବି କାମ କରିବ, କିଛି ନ ହେଲେ ତା ଗୋଡ଼ର ବିଣ୍ଡି ବି ସେଥିରେ ଦସିଦେଇ ଉଠେଇ ଦେବ, ସେମିତିଆ କଥା—”

ସ୍କିନ୍ସିନ୍ ତା ପାଟିର ଆଉ କଣକୁ ଧୂଆଁ ନଳୀଟାକୁ ଦୁଆଁରେ ନେଇ କାଉଣ୍ଟଙ୍କ ଆଡ଼କୁ କଣେଇଁ ଚାଲିଲା, କାଉଣ୍ଟ ହସି ହସି ଗଡ଼ିଲେ ।

ଆଉ ଯେତେ ଥିଲେ ସେମାନେ ଦେଖିଲେ ସେ ସ୍କିନ୍ସିନ୍ ତା ଶକ୍ତିର ତରମ ବିକାଶରେ ଅଛି, ସେମାନେ ମଜ୍ଜା ଦେଖିବାକୁ ତା ଭାରି କରେ ବେଡ଼େଇ ବସିଲେ । ବର୍ଗ୍ ଆଦୌ ବୁଝିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ଲୋକେ ତାକୁ ହିଁ ଉପହାସ କରୁଛନ୍ତି, ପଦାତକ ବାହ୍ୟକୁ ବଦଳି ହୋଇ ଆସି ତାକୁ କି କି ସୁବିଧାମାନ ମିଳୁଛି, ସେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସେହି ଖବର ଗାଇ ବସିଲା, ଯେପରି କି,—ଆଗେ ତ ଏକ ପଦୋନ୍ନତି, ତା ପରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଥିଲାବେଳେ, ସେ ଯେଉଁ ଦଳରେ ଥିବ ସେ ଦଳର ସେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ସେ ଯୁଦ୍ଧରେ ମରିଯାଇପାରନ୍ତି, ମରିଗଲେ ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ସେ ନିଜେ ସେ ପଦ ପାଇଯାଇ ପାରେ, କାରଣ ସେ ତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ପଦରେ ବଡ଼, ପୁଣି ତା ସୈନ୍ୟଦଳରେ ଲୋକେ ତାକୁ ଭାରି ଭଲପାଆନ୍ତି, ଆଉ ତା ବାପା ବି ତା ପାଇଁ ଭାରି ବଡ଼େଇ କରନ୍ତି । ସେ ତାର ଏ ସାନ ସାନ କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକ ଭାରି ମନଖୁସିରେ ଗପିଗଲା, ସେ ଟିକିଏ ସନ୍ଦେହ ବି କଲ ନାହିଁ ଯେ ଏ ପୃଥିବୀରେ ତା କାହାଣୀରୁ ଆଉ କିଛି ବେଶି ଜରୁରୀ

ବିଷୟ ଥାଇପାରେ । ତାର ସେ ନିଶ୍ଚୟ ପିଲାଳିଆ ଅନ୍ତଃସ୍ତବରେ ଏପରି କିଛି ବଶେଷତ୍ତ୍ୱ ଥିଲା, ଯହିଁରେ ଯେ ତା କଥା ଶୁଣୁଥିଲା, ସେ ତା ଉପରେ କୌଣସି ଖରାପ ଧାରଣା କରୁ ନ ଥିଲା ।

ସ୍କିନ୍‌ସିନ୍ ଗୋଡ଼କୁ ତଳକୁ ଲମ୍ବେଇ ଦେଇ ତା ପିଠି ଚାପିଦେଇ କହିଲେ, “ହଉ ବାବୁ, ଆପଣଙ୍କର ବଡ଼ତ ପଦୋଲ୍ଲଟ ହେବ । ଆପଣ ଅଣ୍ଟାଗୋସ୍ତା ବିଭାଗରେ କାମ କରନ୍ତୁ କି ପଦାତିକ ବିଭାଗରେ କାମ କରନ୍ତୁ, ଯେଉଁଠି ହେଲେ ଥାଆନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କର ବଡ଼ତ ହେବ, ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ଜବାବ ଦେଇପାରେ ।” ବଗ୍ ଆମ୍ବୁଷ୍ଟ୍ରିରେ ହସିଦେଇ କାଉଁଶିଆ ପଛେ ପଛେ ବୈଠକଖାନାକୁ ଗଲା । କାଉଁଶି ବାଟ କଟାଇଲେ ।

ଖାଇ ବସିବାର ଠିକ୍ ଆଗର କଥା । ସେହି ସେତିକିବେଳେ ଯେତେବେଳେ ଲୋକେ ଅନାଇଁ ବସିଥାନ୍ତି, ଭୋଜନ ଆଗରୁ ମାଛ ଆରୁର ଆଉ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ମଦ ଆସି ପଡ଼ିଥିବ ବୋଲି ଯେପରି କି ଖାଇବାକୁ ସ୍ମୃତି ବଳିବ, ଲୋକେ ସେତେବେଳେ ଉନେ କଥା କହିବାକୁ ମନ କରନ୍ତି ନାହିଁ, ତେବେ ଖାଲି ଉଦ୍‌ଦା ଖାତିରିରେ ଲୋକେ ଅନ୍ତତଃ ଗପସପ କଲପିତ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ପ୍ରେମେନା ଦେଖାନ୍ତି, ଖାଲି ଆପଣା ଅଧୀରତା ଲୁଚାଇବାକୁ ହେଉ ପଛେ । ସେତେବେଳେ ନିମନ୍ତ୍ରଣକାରୀ ଉଦ୍‌ଦାବ୍ୟକ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୋଜନର ଦୁଆରମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ରହି ପରସ୍ପର ସହିତ ଚିନ୍ତିତ ଦୃଷ୍ଟି ବିନିମୟ କରନ୍ତି । ଏଣେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ଲୋକେ ତାଙ୍କର ସେ ନୈରାଶ୍ୟମୟ ରୂପାଣିକ ଦେଖି ଧନ୍ଦାହୋଇ ଆପଣା ମୁଣ୍ଡ ବିଗାଡ଼ନ୍ତି ଭାବଭାବିକା, ଯେ କାହିଁକି ଏମାନେ ଆଉ ଡେରି କରୁଛନ୍ତି ନା କେଉଁ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଏମାନେ ଫେର୍ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି ? କଣ କେଉଁ ବଡ଼ବଡ଼ିଆ ବରଫାନ୍ନବଙ୍କ ପାଇଁ ଏ ଅପେକ୍ଷା ? ନା ଖାଇବାବ୍ୟବ ବାଡ଼ି ଥୋଇବା ଆଗରୁ ଆଗ ଯେଉଁ ସୋରୁଆ ଆଣି ଦେଇଯାଆନ୍ତି ସେଇଆ ଆସିବ ବୋଲି ?

ପିଏରେ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଆସି ପଡ଼ିଥିବାଏ, ସବୁଥର ପରି ଏଥର ବି ଅସନ୍ନତା ହୋଇ ସେ ଘର ମଝିଟାରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଥମ ଆରମ୍ଭ ତୌକିଟା ଦେଖିଲା ସେଥିରେ ଯାଇ ବସିପଡ଼ିଥାଏ । ସେ ମୁହଁ ଖୋଲୁ, କଥା କହୁ, ଏଥିପାଇଁ କାଉଁଶି ତାଙ୍କ ପାରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି

କନ୍ତୁ ହିଁ ନାହିଁ କରି ସେ ଖାଲି ପଦ ପଦେକେ ଉତ୍ତର ଦେଉଥାଏ !
 ଚଷମା ଭିତରୁ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେ ଅନାଇଁ ରହିଥାଏ, ଯେପରି କି କିଏ
 ଆସିବ ବୋଲି ସେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ସେଠି ସେ ଥିବାରୁ ଅନ୍ୟ
 ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲାଗୁଥାଏ, ଓ ସେଠି ସେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଲୋଡ଼ା, କନ୍ତୁ ସେ
 ନିଜେ ଜଣେ ମାତ୍ର ଲୋକ, ସେ ଏ କଥାଟା ବୁଝିପାରୁ ନ ଥାଏ । ଗୋଟାଏ
 ଭଲକୁ ଦେଖି ତାର ଯେଉଁ କାଣ୍ଡକାରଖାନା, ସେ ବସୟରେ ସମସ୍ତେ
 ଉଣାଅଧିକେ କହି କହି ଶୁଣି ଯାଉଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଏଇ ପ୍ରକାଶ ମୋଟା-
 ସୋଟା ମଣିଷଟା ସମସ୍ତଙ୍କ କୁତୃହଳର ପାତ୍ର ହୋଇଥାଏ, ଲୋକେ
 ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଉଥାନ୍ତି ଯେ କେମିତି ଏଡ଼େ ଭାରି ମାଦଳ ମାଦା ମଣିଷଟା
 ଜଣେ ସୁଲକ୍ଷଣ ଅଫିସରକୁ ଭଲ ପିଠିରେ ବସାଇ ପଟାଏ ହରବର କ୍ରିକ୍
 ଦେଇ ପାରିଲା ।

“ଆପଣ ଅଇଚ୍ଛୁ ଆସୁଛନ୍ତି ପରା ?” କାଉଣ୍ଟେସ୍ ପଚାରିଲେ ।

“ଆଜ୍ଞା ହଁ”, କହିଦେଇ ସେ ତା ବା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା ।

“ମୋ ସ୍ୱର୍ଗୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାହେଲାଣି ?”

“ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା” “ଆପଣ ତ ଏବେ ପ୍ୟାରିସ୍‌ରେ ଥିଲେ ।
 ଜାଗାଟା ଭାରି ଚମତ୍କାର ହୋଇଥିବ ନିଶ୍ଚୟ ।”

“ଭାରି ଚମତ୍କାର ।”

କାଉଣ୍ଟେସ୍ ଆଜ୍ଞା ମିଖାଇଲୋଭ୍‌ଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ମିନତିମୟ ଚାହିଣିରେ
 ଅନାଇଲେ । ଆଜ୍ଞା ସେହି ଫରବ ମିନତି ବୁଝିପାରି ସମ୍ଭବ ହେଲେ
 କଥାଗୁଣାରେ ଟିକିଏ ଜୀବନ ପୁରାଇବାକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲେ । ସେ
 ପିଏରେ ଆଗରେ ତା ବାପାଙ୍କ ବସୟରେ କହିଲେ । କିଛି ଫଳ
 ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ଖାଲି ହିଁ ନାଁ କରି ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

ଦଳର ଅନ୍ୟମାନେ ଗଡ଼ର ଗଡ଼ର ହୋଇ କଥା କୁହାକୋହି
 ହେଉଥାନ୍ତି । ଏମିତି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କଥା ବି ଶୁଣୁଥାଏ:—“ଗଜୁ ମର୍ଦ୍ଦୁ ସ୍ତ୍ରୀ
 ଦର,—ଭାରି ଖୁସି ହେଲି ଆପଣଙ୍କର ବହୁତ ଦୟା—କାଉଣ୍ଟେସ୍
 ଆସ୍ତାକ୍‌ସିନା—”

କାଉଣ୍ଟେସ୍ ଉଠିପଡ଼ି ଆରପାଖକୁ ଚାଲି ଯାଉ ଯାଉ କହିଲେ,
 “ମେରିଆ ମିସିଏଭ୍—”

କର୍ବଣ ସ୍ୱରରେ ଜବାବ ଆସିଲା, “ହଁ ହଁ । ସ୍ୱପ୍ନ ସେ—”
 ଆଉ ମେରିଆ ମିସିଏଭ୍ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ।

ବୁଢ଼ୀ ବୁଢ଼ୀମାନଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ିଦେଲେ ଆଉ ସବୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ, ଝିଅମାନେ, ବବାହତା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ, ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସେ ଦୁଆରମୁହଁରେ ଅଟକିଲେ । ସେ ଡେଙ୍ଗୀ, ପୁରୁଷ ପରି ସିଧା । ସଳଖ ହୋଇ ପରୁଷବର୍ଷର ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ, ତାଙ୍କ ମୋଡ଼ମୋଡ଼ିକା ମୁଣ୍ଡବାଳ ଲୁହା ପରି କହରା ଦିଶୁଥାଏ । ସେ ଜାଣି ଶୁଣି ପିଲାପୋଷାକର ହାତପାଖ ଝାଡ଼ୁଝାଡ଼ୁ ଘରଯାକ ସମସ୍ତଙ୍କ ଖୋଜିଲ ଖୋଜିଲ ରୂପାଣିରେ ଅନାଇଁଗଲେ ।

ମେରଆ ମିସିଏଭା ସବୁବେଳେ ରୁଷ୍ ଗ୍ରାମାରେ କଥା କହନ୍ତି । ଦମ୍ଭ ସ୍ଵରରେ ସେ କହିଲେ —

“ଯେଉଁ ଭଦ୍ରମନ୍ତ୍ରଣାକୁ ମର୍ଯ୍ୟାଦା କରିବୁଁ ବୋଲି ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ହୋଇଛୁ ତାଙ୍କର ଆଉ ତାଙ୍କର ପିଲାଛୁଆଙ୍କର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଆଉ ସୁଖ ବବର୍ଦ୍ଧିତ ହେଉ,—” ତାଙ୍କ ପାଟି ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଟିକୁ ଟପି ଶୁଭଲ ।

ସେ କାଉଁରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ କହିଲେ, “ଆପଣ ପୁରୁଣା ପାପିଷ୍ଟ ଲୋକ ଏଠି ମହୋତ୍ସବରେ ଫେର କଣ କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ?”

କାଉଁରୀ ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କ ହାତପାପୁଲିକ ରୁମ୍ବନ କଲେ ।

ସେ କହିଗଲେ, “ଆପଣଙ୍କୁ ଏଠି ଭାରି ବରକ୍ତ ଲାଗୁଥିବ । ହଁ, କହନ୍ତୁ ସତ କି ନାହିଁ ? ସ୍ତ୍ରୀକାର କରନ୍ତୁ । ଏଠି ତ କୁକୁରଟାଏ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ବି ଖୋଲ ଫରରୁ ନାହିଁ । କଣ କରିବେ ଆଉ କହନ୍ତୁ ? ଏଇ ସାନ ସାନ ଚଢ଼େଇଟିମାନେ ବଢ଼ିଗଲେ—” ସେ ଝିଅମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ହାତ ଛୁଟିଦେଇ କହିଲେ, “ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅବଶ୍ୟ ବର ଖୋଜି ଠିକଣା କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ, ଆପଣଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଥାଉ କି ନ ଥାଉ । ଆଉ ତୁ କେମିତି ଅଛୁଲେ, ଟିକି କୋସାକ୍ ?”

ସେ ନାତାଶାକୁ ‘ଟିକି କୋସାକ୍’ ବୋଲି ସବୁଦିନେ ଡାକନ୍ତି । ନାତାଶା ଟିକିଏ ବି ସଂକୋଚ ନ କରି ତାଙ୍କ ହାତ ପାପୁଲିକ ରୁମ୍ବନ କଲ । ସେ କହିଲେ, “ଏଇ ପିଲଟି ଗୋଟିଏ ବାଇଟୁରୁରିଟିଏ, ହେଲେ କଣ ହେଲା, ମୋର ତାକୁ ଭାରି ଶରଧା ।”

ଏକ ପ୍ରକାଶ ହାତମୁଣି ଭିତରୁ ସେ ପିଅର୍ ଫଲ ଆକୃତିର ଅତି ସୁନ୍ଦର ଓଜିକ୍ସ ପଥରବସା କାନଫୁଲ୍ ହଲେ କାଢ଼ି ସେ ପିଲଟିକ

ଦେଇଦେଲେ, ସେତ ଖୁସିରେ ଛଳଛଳେଇ ଉଠିଲି । ତା' ପରେ ପିଏରେ ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ି ଦୋଷୀକୁ ଡାକଲି ପରି ସ୍ଵରରେ କହିଲେ,

“ହୋ ଭଦ୍ରଲେକ, ଆସ ଏଠିକି, ଆସ ମୋ ପାଖକୁ ।”
 ଡରେଇଲ ପରି ହସ୍ତକୁ କରି ସେ ହାତ ପାଖର ପୋଷାକର ଓସାରଆ ଝୁଲୁକୁ ଗୁରେଇ ପକାଇଲେ । କହିଲେ, “ଆସ ଏଠିକି, ପାଖକୁ ଲାଗିଆସ । ଯେତେବେଳେ ଦରକାର ପଡ଼ିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଥିଲି ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଜଣେ ମଣିଷ, ଯେ ତମବାପାଙ୍କୁ ମୁହଁମୁହଁ ସତ କଥାଟା କହିଥିଲା । ତମକୁ ବି ମୁଁ ଛାଡ଼ୁ ନାହିଁ । ସେ ତ ମୋର ଶରୀରଦତ୍ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।”

ସେ ଅଟକିଲେ । ଆସନ୍ତା ତୋଫାନ ଆଗର ଏ ବଜ୍ର ଘଡ଼ଘଡ଼ି ଉତ୍ତରୁ କଣ ଫେର୍ ହେବ ଶୁଣିବାକୁ ସମସ୍ତେ କାନ ଡେରି ରହିଲେ । ସେ କହିଲେ, “ତେମେ ଭାରି ଭଲ ଲୋକ ତ ! ...ତମ ବାପା ଯେତେବେଳେ ବେମାର ହୋଇ ଖଟରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ତମେ ସେତେବେଳେ ଜଣେ ସୁଲିସ୍ ଅଫିସରକୁ ଗୋଟାଏ ଭଲ ପିଠିରେ ବାନ୍ଧିଦେଇ ଭାରି ମଉଜ କରି ପାରିଲ ନୁହେଁ ! ବାଃ ! ଏଇଟା ଅସଭ୍ୟ ଲୋକର କାମ, ନିହାତି ଛତାବ ବଗୁଲିଆ କାମ ବାବୁ, ତେମେ ଭଲ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଭୁଲିଯାଇଥାନ୍ତି, ସେ ତ କେଡ଼େ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା ।”

ସେ ପିଏରେ ଆଡ଼କୁ ପିଠି ବୁଲାଇ ଦେଲେ । କାଉଁଶକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ କହିଲେ, “ଏଥର ଶ୍ରେଣିରେ ବସିବା । ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଗଲାଣି ପରା !”

କାଉଁଶ ମେରିଆ ମିସିଏଭୁକୁ ସଙ୍ଗରେ ଦେନି ଅଗେ ଅଗେ ଚାଲିଲେ । ତାଙ୍କ ପଛରେ କାଉଁଶେସ୍ ଓ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଅଶ୍ଵାବେହ୍ନା ବାହୁମାର ଉପ-ସେନାପତି । ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଖାତିରି କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥାଏ, କାରଣ ନିକୋଲେସ୍ ଏହି ଉପସେନାପତିଙ୍କ ସୈନ୍ୟଦଳର ରେଜିମେଣ୍ଟରେ ଭୁକରି କରିବ । ଆଜ୍ଞା ମିଖାଇଲେଭା ହିନ୍ଦିନ୍‌ଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଚାଲିଲେ, ବର୍ଗ୍, ଗଲ୍ ଭେସ୍ ସଙ୍ଗରେ; ନିକୋଲସ୍ ଭାରି ହସି ହସି ଜୁଲିଆ କାବଗ୍ନିଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ଚାଲିଲା । ଅନ୍ୟମାନେ ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀ ଏପରି ଦୁଇ ଦୁଇଜଣ ହୋଇ ସେହି ପ୍ରକାଶ୍ଟି ଶ୍ରେଣିଘରେ ପଡ଼ୁଆରରେ ଚାଲିଲେ, ସବା ଶେଷରେ ଗୃହ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଓ ଗୃହଶିକ୍ଷକମାନେ; ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଜଣେ ଜଣେ ପିଲା ।

ରୁକରମାନେ ଧାଇଁଯାଇ ଭାରି ଶବ୍ଦ କରି ଚୌକରୁଡ଼ାକୁ ଟେବୁଲ୍ ଆଡ଼କୁ ଠେଲିଦେଲେ । ଏଣେ ଗ୍ୟାଲେରିରେ ବ୍ୟାଣ୍ଟ୍ ବାଜା ବାଜିଉଠିଲା । ସମସ୍ତେ ବସିପଡ଼ିଲେ । କୁଣ୍ଡଳ କଣ୍ଠାର ଠକ୍ ଠକ୍, କୁଣିଆମାନଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତା, ଚାକର-ବାକରଙ୍କ ହୋହାରେ ବାଜା ଶବ୍ଦ ବି ଘୋଡ଼େଇ ହୋଇ ଶୁଣିଲା । ଟେବୁଲର ଗୋଟାଏ ମୁଣ୍ଡରେ ବସିଥାନ୍ତୁ କାଉଣ୍ଟେସ୍ ତାଙ୍କ ଡାହାଣକୁ ମେରୁଆ ମିଶିଏଭ୍ଲା, ବାକୁ ଆନ୍ନା ମିଖାଇଲେଭ୍ଲା । ଟେବୁଲର ଆଉ-ମୁଣ୍ଡରେ ବସିଥାନ୍ତୁ କାଉଣ୍ଟେସ୍, ତାଙ୍କର ପାଖେ କଣ୍ଟେଲ ପାଖେ ସ୍ଥିର-ସ୍ଥିର । ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ରଲେକମାନେ ନିଜ ନିଜର ଯେଉଁଠି ଇଚ୍ଛା ସେଠି ବସିପଡ଼ିଥାନ୍ତୁ । ମଝିରେ ଗୋଟାଏ କରକୁ ଆସାନ୍ତୁ ଭେରା ଓ ବର୍ଗ୍, ଆରପାଖେ ପିଏରେ ଓ ବୋରିସ୍ ବସିଥାନ୍ତୁ, ତାଙ୍କ ମୁହଁ ସାମ୍ନାରେ ପିଲମାନେ ଓ ତାଙ୍କ ଅଭିଭାବକମାନେ । କାଉଣ୍ଟେସ୍ ବାରମ୍ବାର ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଉଥାନ୍ତୁ ଆଉ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଉଷା ଦେଉଳିଆ ଟୋପିଆଡ଼କୁ, ସେ ଟୋପିରେ ନେଲିଆ ଫିତା ଲାଗିଥାଏ । ମଦ ବୋତଲ, ବଡ଼ ଗିଲାସ, ଫଳ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଉଷା ଥାଳିମାନ ଏମିତି ସବୁ କାଉଣ୍ଟେସ୍ ଆଉ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମଝିରେ ଥୁଆହୋଇଥାଏ ଓ ଏହାର ସନ୍ଧିରେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଟୋପି ଦିଶିଯାଉଥାଏ । କାଉଣ୍ଟେସ୍ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ମଦ ଯାଚୁଥାନ୍ତୁ, ନିଜ କଥା ବି ପାସୋରୁ ନ ଥାନ୍ତୁ । କାଉଣ୍ଟେସ୍ ସବୁରିମାନଙ୍କ ମୁକୁଟ ଉପରେ ଉଜ୍ଜିମାରି ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଗୁଡ଼ାଣିର ଉତ୍ତର ଦେଉଥାନ୍ତୁ । କାଉଣ୍ଟେସ୍ ଗୋଲ ମୁଣ୍ଡରେ ଅଳ୍ପ ବାଳ ଥାଏ, ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡଟି ବାରିହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ ।

ଉଦ୍ରମହିଳାମାନେ ଯେଉଁଠିପଡ଼େ ବସିଥାନ୍ତୁ ସେପଡ଼େ ଏକାଠି ଅନେକ ପାଟି ଶୁଭୁଥାଏ । ଉଦ୍ରଲେକମାନେ ଯେଉଁ ମୁଣ୍ଡରେ ବସିଥାନ୍ତୁ ସେଠି ଧୀରେ ଧୀରେ ପାଟିତୁଣ୍ଡ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଉଠୁଥାଏ, ବେଶି ତ ଉପ-ସେନାପତିଙ୍କ ପାଟି । ସେ ଏତେ ମଦ ପିଇ ଦେଇଥାନ୍ତୁ ଯେ, ଗୋଟା ସୁଦ୍ଧା ନାଲି ପଡ଼ିଯାଇଥାନ୍ତୁ । କାଉଣ୍ଟେସ୍ ତାଙ୍କ ଅନ୍ୟ କୁଣିଆମାନଙ୍କ ଆଗରେ ସେହି ଉପ-ସେନାପତିଙ୍କୁ ହିଁ ଏ ବିଷୟରେ ଆଦର୍ଶ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତୁ । ବର୍ଗ୍ ସିମ୍ବଲ୍ ହସ ହସି ଭେରାକୁ ବୁଝାଉଥାଏ ଯେ ପ୍ରେମ ବୋଲି ଯେଉଁ ଜନିଷ ସେଇଟା ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଆସୁଥିବା ଉପହାର ସିନା, ଏ ପୃଥିବୀର ଜନିଷ ସେ ନୁହେଁ । ବୋରିସ୍ ତାର ନୂଆ ବନ୍ଧୁ ପିଟର୍ ଆଗରେ ସେଠି ଥିବା

ଲୋକଙ୍କ ନାଁ ସବୁ କହୁଥାଏ, ଏଣେ ନାତାଣା ଆଡ଼କୁ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଚାହିଦାରେ ଅନାହିଁଥାଏ । ନାତାଣା ବସିଥାଏ ତାର ମୁହାଁମୁହିଁ । ପିଏରେ କିଛି କହୁ ନ ଥାଏ, ଯେଉଁ ମୁହଁ ସବୁ ତାର ଅବହେଳା ସେ ସେହି ସବୁ ମୁହଁ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଲଗାଇଥାଏ, ଆଉ ପ୍ରତିଜ୍ଞାକୁ ଟାଣ କରି ଭୋଜନ ବଜାଉଥାଏ । ତାକୁ ଯେଉଁ ବ'ପ୍ରକାର ଝୋଲ ଯାଉଥିଲେ ତହିଁରୁ ସେ କଇଁଛ ଝୋଲଟା ବାଛି ନେଇଥାଏ । 'କୁଲିଆବିଆକା' * ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମାଦରା ମଦରେ ସିଝା ହୋଇଥିବା ଚଢ଼େଇ ମାଂସ ଯାକେ ଯେତେ ଯେତେ ଥାଲି ସେ ବାଟେ ଚାଲୁଥାଏ, ସେ ତହିଁରୁ କିଛି ଛୁଡ଼ୁ ନଥାଏ କି ପରିବେଷକ ତାକୁ ଯେତେ ପ୍ରକାର ମଦ ଯାଚୁଥାଏ, ସେ କିଛି ନେବାକୁ ମନା କରୁନ ଥାଏ । ପରିବେଷକ ଖୁବ୍ ମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ ତା' ପଛଆଡ଼େ ଠିଆହୋଇ କାନପାଖେ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ କରି କହି କହି ଦେଉଥାଏ ।

ପ୍ରତି କୁଣିଆଙ୍କ ପାଖରେ କାଉଁଶିକ ସନ୍ତକ ଚନ୍ଦ୍ର ଖୋଲା ହୋଇ ଥିବା ଚାରି-ଚାରିଟା ଗିଲସ ଥିଆ ହୋଇଥାଏ । ପିଏରେ ତହିଁରୁ ଯେ କୌଣସି ଗିଲସରୁ ମଦ ପିଇ ନିଏ । ତାର ପଡ଼ିଶାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବହୁତ ସ୍ନେହସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ଆପଣାଠି ସେ ଅନୁଭବ କଲୁ, ଆହୁରି ଥରେ ଲେଟା ମଦ ପିଇଦେଲେ ଏ ମନୋଭାବଟା ଆହୁରି ତାଠି ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଉଠେ । ନାତାଣା ବୋରିସ ଆଡ଼କୁ ଏମିତି ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇଁ ରହିଥିଲା ଯେମିତି ଅନାଇଁବ ଗୋଟିଏ ଭାରି ଅଳ୍ପ ବୟସର ଝିଅ ଯେ ପହଲି ହୋଇ ପ୍ରେମ ଅନୁଭବ କରିଛି, ବିଶେଷତଃ ସେମିତି ଚାହିଦାରେ ଯେମିତିକି ସେ ସତ୍ୟ ଚୁମ୍ବନଟିଏ ପାଇଛି । ପିଏରେ ତା କଥାରେ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇ ନ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ସେ ଯେତେବେଳେ ସେହି ଅଭୁତ ସାନ ଝିଅଟିକୁ ଦେଖିଲା, ଯାହା ଆଖି କାମନାରେ ଖାଲି ଜଳୁଥାଏ ପଡ଼ି, ପିଏରେର ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ଟିକିଏ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ହସିବାକୁ ।

ନିକୋଲେ ସୋନିଆଠୁ ବହୁତ ଦୂରରେ ଜୁଲିଆ କାଗର୍ଗିନା ପାଖରେ ବସିଥାଏ । ସେ ମନଖୁସିରେ ଜୁଲିଆ ସଙ୍ଗରେ ଗଡ଼ର ଗଡ଼ର ହେଉଥାଏ । ସୋନିଆ ବି ହସି ପାରୁଥାଏ, କାରଣ ତା'ର ହୃଦୟ ଭିତରେ ଭଣ୍ଡା

* କୁଲିଆବିଆକା ରୁଷ୍ଟ୍ର ଏକପ୍ରକାର ରସା ।

“ଶୁଣିଲା ମାଦରା ମଦ, ହଜେଶ ଦେଶର ମଦ, ରାଇନ୍ ଦେଶର ମଦ —”

ତାକୁ ଫୁଲ ଫୁଲ କରି କାମୁଡ଼ି ଲାଗିଥାଏ । ସେ କେତେବେଳେ ନାଲି, କେତେବେଳେ ଫିକା, ନିରକ୍ରିଆ ପଡ଼ିଯାଉଥାଏ, ଆଉ ସେ ବି ଜଣ କଣ କୁହାକୋହୁ ହେଉଥିବେ ଭାବି ଭାବି ତା ମୁଣ୍ଡ ଝାଙ୍କି ହେଉଥାଏ । ପିଲାଙ୍କ ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀ ବର୍ଷାଏ ଯେ ତା ମୁହଁ ଦିଶୁଥାଏ କଳିଆ କଲପରି, ଯେମିତିକି ଯେ ଆସିବ ଛୁଆଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାକୁ, ଯେ ତା ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ି ତାକୁ ଚରି ପଡ଼ାପଡ଼ା କରିଦେବ । ଯେତେ ପ୍ରକାର ବେଷେଜ, ଯେତେ ପ୍ରକାର ମଦ-ପ୍ରତ୍ୟା ହେଲୁ, ଜର୍ମାନ୍ ଗୃହଶିକ୍ଷକ ମନେ ମନେ ତାର ତାଲିକା କରି ରଖୁଥାଏ ; ଯେପରି ପୁା ପରେ ଘରକୁ ଚିଠି ଲେଖିଲୁବେଳେ ତହିଁରେ ସେ ସବୁ ବିବରଣୀ ଲେଖିପାରିବ । ତାକୁ ଭାରି ଅପମାନ ଲାଗୁଥାଏ ଯେ ପରିବେଷକ ଥରେ ହେଲେ ତାକୁ ମଦ ପାଗଲ ନାହିଁ । ସେ ଯଥାଶକ୍ତି ଅପମାନଟାକୁ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ, ନିଜେ ନିଜର ବିଶ୍ୱାସ ଉପୁଜାଉଥାଏ ଯେ ସେ ତ ନିଜେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ମଦ ବୁଲୁନାହିଁ । ସେ ନିଜର ବିଶ୍ୱାସ କରାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ଯେ ଯଦି ବା ସେ ଟିକିଏ ମଦ ପିଇଥାନ୍ତା ତ ତା ଝାଲି ତାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ବୁଦ୍ଧିଲ ଲାଗି ।

ଭଦ୍ରଲେକଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁ କଥାଗ୍ରସା ଚାଲିଥାଏ, ସେ ବେଶି ନବଶି ବ୍ୟଗ୍ର ଆଉ ବଡ଼ପାଟିଆ ହୋଇ ଉଠୁଥାଏ । ଉପ-ସେନାପତି କହିଲେ ଯେ ଯୁଦ୍ଧଘୋଷଣା ହେଲା ବୋଲି ଇସ୍ତାହାର ସେଣ୍ଟ ପିଟର୍ସ୍ ବର୍ଗରେ ବାହାର ସାରିଲଣି । ସେନାପତିଙ୍କ ପାଖକୁ ଜଣେ ଦୂତ ସେଥିରୁ ଖଣ୍ଡେ ଧରି ଆସିଥିଲା ଯେ ଉପ-ସେନାପତି ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଂଟ୍ରାଲ ଦେଖି ଆସିଛନ୍ତି ।

ସ୍ବିନ୍ସିନ୍ ପାଟିକରି କହିଲେ, “ଭଗବାନ୍ ଜାଣନ୍ତି କି ପାପଗ୍ରହ ଆମକୁ ନେପୋଲିଆନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଲଢ଼ିବାକୁ ପଠାଉଛି । ସେ ତ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆକୁ ପାଟି କରବାକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ସାରିଛନ୍ତି, ମୋର ଆଶାକା ହେଉଛି, ଏଥର ଆମର ପାଳ ପଡ଼ିଲା ।”

ଉପ-ସେନାପତି ଜଣେ ଜର୍ମାନ୍ । ତେହେବରେ ଖୁବ୍ ଦୁଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ଆଉ ଉଞ୍ଚାପୁର । ସେ ଜଣେ ଖୁବ୍ ଭଲ ସାମରିକ କର୍ମୀରୁ । ଜନ୍ମଟା ବିଦେଶୀ ହେଲେ ବି ସେ ଖାଣ୍ଟି ରଖିଥାନ୍ । ଏକଥା ଶୁଣି ସେ ବାଗ ଫୁଟିଲା ପରି ଫୁଟି ଉଠି ତାଙ୍କ ଜର୍ମାନ୍ ଉଚ୍ଚାରଣରେ କହିଲେ, “ପାପଗ୍ରହ ! ଏ ! ନଜ କେତେବେଳେ ରୁଷ୍ ଦେଶର ସମ୍ରାଟ ଯୁଦ୍ଧଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି, କାହିଁକି ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି କେହି ତା’ ଜାଣିନାହିଁ ? ସେ ସେହି ଘୋଷଣାପତ୍ରରେ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ରୁଷ୍ ଦେଶ ଉପରକୁ ଯେଉଁ ବିପଦର ଆଶଙ୍କା ରହିଛି, ତାହା ପ୍ରତି ସେ ଆଉ ଉଦାସୀନ ରହି ନ ପାରନ୍ତି । ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ନିରାପତ୍ତ ଆଉ ଅନ୍ୟ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦୃଷ୍ଟିବା ସନ୍ଧର ନ୍ୟାୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରତି...” ସେ ସେହି ସନ୍ଧ ଶବ୍ଦଟା ଉପରେ ଖୁବ୍ ଜୋର୍ ଦେଲେ’ ଯେପରି କି ସବୁଯାକ କଥାର ମଞ୍ଜି ସେତିକିରେ ରହିଯାଇଛି ।

ସରକାରୀ ଘୋଷଣାମାନ ମନେରଖିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଲୋକର ବନ୍ଧୁ ବର୍ଷର ଅଭ୍ୟାସ ଅଛି, ତାର ଯେପରି ଏସବୁ ଆବୃତ୍ତି କରିବାରେ ହୃଦୟତା ଆସ, ସେହି ସହଜ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦତାରେ ସେ ସେହି ଘୋଷଣାର ମୂଳ କଥା ଯବୁ ଆବୃତ୍ତି କରିଗଲେ । କହିଲେ—

“ଯେହେତୁ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ନିରନ୍ତର ଏକମନ୍ତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସୁସ୍ଥେ ମହାଦେଶରେ ସ୍ଥାୟୀ ଶାନ୍ତିପ୍ରତିଷ୍ଠା, ତେଣୁ ସେ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଛନ୍ତି ଯେ ଯେଇ ଚରମ ଲକ୍ଷ୍ୟର ସାଧନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ରୁଷ୍‌ଦେଶର ସୀମା ବାହାରକୁ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ପଠାଇବେ । ଶୁଣିଲେ ତ, ଯୁଦ୍ଧଘୋଷଣା କରିବାର ଏହି ହେଉଛି କାରଣ ।” କହିଦେଇ ସେ ମଦ ଗିଲ୍‌ସକ ପିଇଦେଇ ପ୍ରସଂସା ପାଇବାପାଇଁ କାଉଁଶିଆ ଆଉଁଶକୁ ଅନାଇଲେ ।

ସ୍ଥିତିସ୍ଥିତି ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତିରେ କହିଲେ, “ଆପଣ ଶୁଣିଥିବେ ସେ ତଗଟା, ସେ ‘ଜେଲମିଆ, ଜେଲମିଆ, ଘରେ ଥା, ତାକୁଡ଼ିକ ନିଶା, ଦେଇ ଥା ।’ ହାତରେ ଦସ୍ତାନା ଗଲେଇଲ ପରି ଆମୁକୁ ସେ ତଗ ବଲ୍‌କୁଲ୍ ଟାପି ଯାଉଛି । ଆମେ ତ ଜାଣିରୁ ସେ ସୁଭଗେଭ୍‌ଙ୍କ ପରି ମହାଯୋଦ୍ଧା ବାହା ଚଉପହଁ ହୋଇଗଲେ । ଆଜିକାଲି ଜଣେ ସୁଭଗେଭ୍ ଆଉ କାହୁଁ ମିଳିବେ ?” ସେ ରୁଷ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଶୁଦ୍ଧ ପରାସୀ ଗ୍ରୀଷ୍ମରେ କହିଲେ ।

ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ବଧା ମାରି ସାମରିକ କର୍ମଗୁଣ କହିଲେ, “ଆମ ଦେହରେ ଶେଷ ରକ୍ତବିନ୍ଦୁ ଥିବାଯାଏ ଆମେ ଲଢ଼ି ପାରିବା ଉଚିତ । ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପାଇଁ ଆମେ ମରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ଉଚିତ । ଆମକୁ ସେଇଆ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଆଉ ଠକିକରି ବେଶି କଥା କହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।” କାଉଁଶିଆ ସମ୍ବୋଧନ କରି ସେ କହିଲେ, “ଆମେ ସବୁ ଯେତେ ପୁରୁଣା ସୈନିକ, ଆମକୁ ଏମିତିଆ ଯୁକ୍ତି କାବୁ କରେ । ଆଉ ତୁମେ, ତୁମେପରି ନୂଆ ସୈନିକ, ତମେ କେମିତି ଯୁକ୍ତି କର ?” ସେ ନିକୋଲେକୁ ପଚାରିଲେ । ନିକୋଲେ ତା ପାଖର ଚତୁର୍ବୀକି ନିଆ ନ ଦେଇ କଥା ଶୁଣୁଥିଲା ।

“ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକମତ” —ସେ କହିଲା । ସେ ଏକଦମ୍ ପିପି ଫୁଲ ପରି ନାଲି ପଡ଼ିଗଲା । ତା ଝାଇବା ଆଳକୁ ମୋଡ଼ି-ମୋଡ଼ି ବୁଲେଇଲ ଆଉ ତା ଗିଲ୍‌ସକୁ ଏମିତି ଚଢ଼େଇବାକୁ ଲାଗିଲା,

ସମ୍ପର୍କିତ ତାକୁ ଶାନ୍ତି ପକାଇବ ! ସେ କହିଲା, “ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ
ଯେ ଆମ ରୁଷ୍ ଲୋକଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି, ଆମେ ଲଢ଼େଇ ଜିତିବୁ
ନହେଲେ ମରିବୁ ।”

ସେ ତାର ବାକ୍ୟଟା ଶେଷ ନ କରୁଣ୍ଡ ଆପଣା କଥାର
ଅଧମ୍ବପଣ ତାକୁ ଜଣାପଡ଼ିଗଲା, ତା ଗ୍ରାସାଟା ହୋଇଥାଏ ଖୁବ୍
ଗୁରୁଗମ୍ଭୀର, ସତେ କି ବକ୍ତୃତା ଦେଲପରି, ଆଉ ସପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବି ।

“ବାଃ ଭରି ତମକାର !” ଜୁଲିଆ କାବୁଲିନା ଗୁଣ୍ଡୁଗୁଣ୍ଡ
ହେଲା । ସୋନିଆ ଉତ୍ତେଜନାରେ ଥରୁଥାଏ । ସେ ବି ନାଲି ପଡ଼ି
ଯାଇଥାଏ । ଉପସେନାପତିଙ୍କ ବକ୍ତୃତା ଶୁଣି ପିଏରେ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥାଏ ।

ସେ କହିଲା, “ଶୁଣିଲେଇଁ ଯାହାହେଉ ଅସଲ କଥା ପଦେ ।”

“ତୁମେ ଯୁବକ ଜଣେ ପ୍ରକୃତ ସୈନିକ ।” ଉପସେନାପତି
ପାଟିକରି ଟେବୁଲ୍‌ରେ ପୁଣି ବିଧା ବାଡ଼େଇଲେ ।

“ହେ ହେ, ଯେ କି ପାଟିଭୁଣ୍ଡ ହୋ !” ମେରଥା ମିନ୍ତିପେଡ୍ଡା
ପଚାରିଲେ, “କିହୋ ଏ ଡଚବୁଲ୍‌ବାଡ଼ିଆ କାହିଁକି ? ଆପଣ ଏଠି
କାହା ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼େଇ କରୁଛନ୍ତି ? ମତେ ଲାଗୁଛି, ଆପଣ ଏତେ ତାତି
ଉଠିଛନ୍ତି, ସତେ କି ପରାସୀଙ୍କ ଉପରେ ଚଢ଼ାଉ କରୁଛନ୍ତି ।”

“ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ସତ କହୁଛି”, ସାମରିକ କର୍ମଗୁଣ୍ଡ ଉତ୍ତର
ଦେଲେ । କାଉଣ୍ଟ କହିଲେ, “ଆମେ ଯୁଦ୍ଧ ବିଷୟରେ କଥା ହେଉଛୁ
ମେରଥା ମିନ୍ତିପେଡ୍ଡା । ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି, ମୋର ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଯାଉଛି
ସୈନ୍ୟବିଭାଗକୁ ।”

ମେରଥା ମିନ୍ତିପେଡ୍ଡା ତାଙ୍କୁ ବଡ଼ପାଟିରେ କହିଲେ, “ମୋର ବି
ଗୁଣ୍ଡ ପୁଅ ସୈନ୍ୟବିଭାଗରେ ଅଛନ୍ତି । କାହିଁ ମୁଁ ତ ସେଥିପାଇଁ ଅଭିଯୋଗ
କରୁନାହିଁ । ଶତ୍ରୁରୁକ ଇଚ୍ଛାରେ ସମସ୍ତେ ବନ୍ଦୀ । ମରିବାର ଥିଲେ ଜଣେ
ଆପଣା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଉପରେ ଶୋଇ ଶୋଇ ମରିଯିବ । ନ ମରିବାର ଥିଲେ
ଯୁଦ୍ଧ ଭିତରୁ ବି ନିରାପଦରେ ଫେରିଆସିବ ।” ତାଙ୍କ ସ୍ୱର ଟେବୁଲ୍
ଉପରେ ଝଟି ଝଟେଇଲା ।

“ହଁ ତିକ୍ କଥା ।”

ତା ପରେ ପୁଣି କଥାଗ୍ରାସା ଗୁଲିଲା, ପାଖେ ମାଇକିନିଆଁ-
ମାଇକିନିଆଁଙ୍କ ଭିତରେ ତ ଆରପାଖେ ମର୍ଦ୍ଦ ମର୍ଦ୍ଦଙ୍କ ଭିତରେ ।

“ମୁଁ କହୁଛି, ତୋ ଦେଇ ହବ ନାହିଁ,” ପେଟ୍ରୁଣା ନାତାଶାକୁ ଫୁମ୍‌ଫୁମ୍ କରି କହିଲା, “ପରୁରବାକୁ ତୋର କୋଉଠୁ ଏଡ଼େ ସାହସ ହବ ?”

“ମୁଁ ଗତେ କହୁଛି, ଯେଉଁ ମୁଁ ପରୁରବ” — ନାତାଶା କହିଲା । ତା ବସିଲା ଚୌକିରୁ ଅଧା ଉଠି ପଡ଼ିଲା, ଦୁଷ୍ଟାମି ଆଉ ଦୁଃସାହସରେ ତା ମୁହଁ ନାଲି ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ପିଏରେ ଆଡ଼କୁ ଥରେ ଚାହିଁଦେଇ ସେ ତାର ଚାଟାଖିକା ସାହସ ଦେଖାଇ ଭେଟିଥିଲା । ତା ପରେ ତାର ପିଲାଳିଆ ଟ୍ରଷ୍ଟ ସ୍ତରରେ ସେ ଡାକଲା “ବୋଉ” !

କାଉଣ୍ଡେସ ସେ ସାନ ପିଲାଟିର ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁ ଦେଇ ଚାହିଁ ପାରିଲେ ଯେ ସେ କିଛି ଦୁଷ୍ଟାମି କରିବାକୁ ଯାଉଛି । ଡର ହରି ପାଟିକଲେ, “କଣ ହେଲା ?” ବିରକ୍ତି ଦେଖାଇ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ହଲାଇ ଡରାଇ ଦେବାକୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଖାଇଲେ ।

ହଠାତ୍ ସମସ୍ତେ ଭୁନି ପଡ଼ିଗଲେ । -

ନାତାଶା ଟିକିଏ ବି ସଙ୍କୋଚ ନ କରି କହିଲା, “ମିଠା କଣ ଆସୁଛି ?” ତା ବୋଉ ଚୁଆ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମୁହଁ ଭୁଲୁଟି କରି ତାକୁ ଡରେଇବାକୁ ।

ମେରିଆ ମିନି ଏଣ୍ଟା ବି ତାକୁ ଡରେଇବାକୁ ବିଷି ଆଜ୍ଞା ଦେଇ କହିଲେ, “ହେଇ କୋସାକ୍ ଟୋକ—”

ଲେକେ ତା ମୁହଁକୁ ଅନାଇଲେ, କଥା ମଝିରେ ଏଇ ଯେ ବ୍ୟାଧାତ ଘଟିଲା, ସେ ବିଷୟରେ କଣ ଭାବିବେ ସେ କଥା ବଡ଼ ବଡ଼ମାନେ ଚିନ୍ତାକଲେ ।

କାଉଣ୍ଡେସ ଗାଳି ଦେଲେ—“ଧେରୁ ଦୁଷ୍ଟା ପିଲାଟା—”

ମଝିରେ ତାର ଏ ଦୁଷ୍ଟାମିର ଫଳ କଣ ହେବ, ସେ ବିଷୟରେ ଟିକିଏ ବି ହତବତ୍ତେଜ ନ ଯାଇ ନାତାଶା ଯୁଣି କହିଲା, “ବୋଉ ! କହ କା ମିଠେଇ ଆସୁଛି ?”

ସୋନିଆ ଆଉ ମୋଟା ପେଟ୍ରୁଣା ହସି ହସି ଗଡ଼ୁଥାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ହସକୁ ମାଡ଼ି ବସୁଥାନ୍ତି । ନାତାଶା ତାର ସାନ ଭାଇକ ଅନେଇଲା, ପୁଣି ପିଏରେ ଆଡ଼କୁ ଥରେ ଚାହିଁଦେଲା, କହିଲା, “ଦେଖିଲା ଦେଖିଲା, କେମିତି ମୁଁ ପରୁରଲି । କହୁଥିଲ କଣ ?” ମେରିଆ ମିନି ଏଣ୍ଟା କହିଲେ, “ମିଠା

ବରଫ ଆସୁଛି ଯେ ଡେଇଁ କିଛି ଦିଆ ହେବନାହିଁ ।” ନାଚାଣା ଦେଖିଲା ଯେ ଆଉ ଡରବାକୁ କିଛି ନାହିଁ, ଏଇ ଯେଉଁ ମଣିଷଟିକ ଦେଖିଲେ ମାଡ଼ ପଡ଼େ, ତା'କୁ ବି ଡରାଏ କଥା ନୁହେଁ । ସେ ସାହସ ଯହକାରେ ତାଙ୍କୁ ହାତ ବଢ଼େଇ ଦେଲା, “କି ବରଫ ? ମତେ ମଲ୍ଲଇ ବରଫ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ ।”

“ହଉ ତେବେ ଗାଜରରେ ବରଫ ଦିଆ ମିଠା ଆସୁଛି ।”

“ନାହିଁ ନାହିଁ, କି ବରଫ ଆସୁଛି ? ମେରିଆ ମିଟି ଏଣୁ କହ କି ବରଫ ଆସୁଛି ? ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ ।”

କାଉଁଶିୟ ହସିଲେ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆଉ ଯମସ୍ତେ ହସିଲେ । ମେରିଆ ମିଟି ଏଣୁଙ୍କ କଥାକୁ ହସିଲେ ନାହିଁ ଯେ ଏ ସାନ ପିଲାଟାର ବହୁପ ଦେଖି ହସିଲେ, କେମିତି ସେ ବୁଦ୍ଧି ଖଟେଇ ସାହସ ଦେଖାଇ ନିଜ ପଟଟାକୁ ରଖି କରୁଛି ଯେଇଆ ଦେଖି ।

ନାଚାଣାକୁ କହିଲେ ଯେ ବରଫଦିଆ ସପ୍ତର ମିଠେଇ ଆସୁଛି, ଯେତେବେଳେ ସେ ଭୁଲି ହେଲା ।

ତା ପରେ ଭୋକିର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆସିଲେ, ସ୍ୟାମ୍ପେନ୍ ମଦ ଲାଗିଲେ ! ପୁଣି ବ୍ୟାଣ୍ଡ ବାଜା ବାଜି ଉଠିଲା । କାଉଁଶି ତାଙ୍କ “ଟିକ କାଉଁଶିୟ”କୁ ଚୁମ୍ବନ କଲେ । ନିମନ୍ତ୍ରିତ ସମସ୍ତେ ଠିଆ ହୋଇପଡ଼ି ଶିଶୁବର ଅନୁପାୟୀ କାଉଁଶି ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ମଙ୍ଗଳ କାମନା କରି କାଉଁଶି ଓ କାଉଁଶିୟଙ୍କ ମଦ ଗିଲ୍ଲସରେ ଆପଣା ଆପଣା ଗିଲ୍ଲସ ଠୁକେଇ, ପୁଣି ନିଜ ପାଟରେ ଥିବା ଲେକଙ୍କ ଗିଲ୍ଲସ ସଙ୍ଗେ, ସାମ୍ନାରେ ଥିବା ଲେକଙ୍କ ଗିଲ୍ଲସ ସହିତ ଆଉ ସାନପିଲାଙ୍କ ଗିଲ୍ଲସ ସହିତ ବି ଆପଣା ଆପଣା ମଦ ଗିଲ୍ଲସ ଠୁକେଇ ଠୁକେଇ ମଦ ପିଇଲେ । ଶୁକର-ମାନେ ଚୌକିଗୁଡ଼ାକୁ ପଛକୁ ଓଟାରି ଦେଲେ । ସେ ଦିନର ସବୁଯାକ ମଣିଷ ଭୋକି ଓ ମଦର ଉଷ୍ମରେ ଟିକିଏ ତେଜି ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଯେମିତି ଯାହା ସଙ୍ଗରେ ଯାହା ପଛରେ ଯେ ହୋଇ ଏ ଭର ଭରକୁ ଆସିଥିଲେ, ସେମିତି ତା ପଛକୁ ତା ପଛ ଦୁଇ ଦୁଇ ହୋଇ ଏ ଭର ବାହାରି ବୈଠକଶାଳାକୁ ଉଠିଗଲେ ।

କାଉଁଶ ବେଳୁହଉଁଙ୍କର ବେମାର ଥରକୁ ଥର ବଢ଼ିବାର ସେ ଥରକୁ ଛଅ ଥର । ଡାକ୍ରମାନେ କହିସାରିଥାନ୍ତି ସେ ଆଉ ବଞ୍ଚିବାର ଆଶା ନାହିଁ । ରୋଗୀ ଅଜ୍ଞାନ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିରହି ଧର୍ମ-ପୁଣ୍ୟବଳକୁ ଶେଷ ଆଶୀର୍ବାଦ ପାଇ ସାରିଥାନ୍ତି । ଠିକ୍ ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁସବୁ ପାଠ ବୋଲିଯାଏ, ସେଥିପାଇଁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋଇ ସାରିଥାଏ । ସେସବୁ ଦୃଢ଼ରେ ଯେପରି ଉଲ୍ଲୁର ଲାଗିଯାଏ । ଆଉ ସମସ୍ତେ ଚଂ ଚଂ ହେଉଥାନ୍ତି, ଦରଯାକ ସେତେବେଳେ ସେହିପରି ଅବସ୍ଥା । ପଦାରେ ପାଟକ ବାହାରେ ସେତେବେଳକୁ ମୁର୍ଦ୍ଦାରୁଦ୍ଧାଳିଙ୍କ ଭିଡ଼ ଭିଡରକୁ ଆସୁଥିବା ଗାଡ଼ିମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉଡ଼ୁଆଳରେ ରହିବାକୁ ସେମାନେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ବି ବଡ଼ ଆଗ୍ରହରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତି କାଳେ କାଉଁଶଙ୍କ ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି ନିୟା ସକାଶେ ସେମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ପଇସାର କାମ ଲୁଟିଯିବ । ମସ୍କୋ ସହରର ଚେର୍ସିର କାଉଁଶଙ୍କ ଦେହ କେମିତି ଅଛି ବୁଝିବାକୁ ତାଙ୍କ ଲୋକଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ଦଉଡ଼େଇଥିଲେ । ସେଦିନ ସଞ୍ଜରେ ସେ ନିଜେ ଚାଲିଆସିଲେ କାଉଁଶ ବେଳୁହଉଁଙ୍କୁ ବିଦାୟ ନେବାକୁ । ରାଣୀ କାଥାରିନାଙ୍କ ଦରବାରରେ ପ୍ରମୁଖ ପରିଷଦ କାଉଁଶ ବେଳୁହଉଁ ।

ଅତି ଜାକଜମକରେ ସଜାସକ ହୋଇଥିବା ବୈଠକ୍ଷାନାରେ ଲୋକ ଭର୍ତ୍ତି । ଚେର୍ସିର ରୋଗୀଙ୍କ ସହର ଅଧଃଶ୍ୟାଏ ଏକଟିଆ କଟାଇ ରୋଗୀଙ୍କ ବଖରା ଭିତରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲମାନ୍ତେ ସମସ୍ତେ ଯନ୍ତ୍ରମରେ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଅସଂଖ୍ୟ ଦଣ୍ଡବତ ମିଲିଲ, ତା ବନମୟରେ ନ ଚାଲିଲ ପରି ପ୍ରତିନୟନର ଜଣାଇ ଡାକ୍ରମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଧର୍ମଯାଜକମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଆଉ କାଉଁଶଙ୍କ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କ

ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମରକ୍ଷା କରି ଚାଲିଯିବାକୁ ସେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ଗତ କେଳବିନ ଭିତରେ ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ଓରଫ ଗ୍ରୀସିଯାଇଥାନ୍ତି ଆଉ ପାଉଁଶିଆ ପଡ଼ିଯାଇଥାନ୍ତି । ସେ ଗରୁଡ଼ରକୁ ବାଟକଡ଼ାଇ ଦେନଗଲେ, ଆଉ ତାଙ୍କ କାନରେ କଣି ତୁନି ତୁନି କରି କହିଲେ ।

- ଗରୁଡ଼ରକୁ ବାଟେଇ ଦେଇ ଆସି ପ୍ରିନ୍ସ ଗ୍ରୀସିଲି ବୈଠକ୍ଷାନା ଦରେ ଏକୃଷିଆ ଗୋଟିଏ ଚଉକରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । ସେ ଗୋଟାଏ ପଗାଡ଼କୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଗୋଡ଼ ଉପରେ ଉଞ୍ଚ କରି ଲଦିଦେଲେ, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ କନ୍ଦୁଣୀକୁ ଭରଦେଇ ହାତ ପାୟୁଳରେ ଆଖିକୁ ଡାକି ବସି ରହିଲେ । ଏମିତି କିଛି ସମୟ ବସି ସେ ଭୂସ୍ତକର ଉଠିପଡ଼ି ତାଙ୍କ ସ୍ବାଭାବିକ ଚାଲିଆସୁଥିବା ଚରଚର କରି ପାଦ ପକାଇ ସେ ଘର ଭିତରର ଲମ୍ବା ଖୋଲିବାଟର ଏମୁଣ୍ଡରୁ ସେମୁଣ୍ଡକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଗଲବେଳେ ଡରିଲା ପରି ଚାଲିଆଡ଼କୁ ଅନାଉଁଥାନ୍ତି । ଘରର ପଛପଟେ ବଡ଼ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କ ବେଢ଼ା ସବୁ । ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ସେଇଆଡ଼କୁ ଗଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବେସିଲ୍ ଓରଫ ଗ୍ରୀସିଲି ବଡ଼ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କ ଘର କବାଟ ଖୋଲିଲେ । ଘର ଭିତରେ ଅଧା ଅନ୍ଧାର । ଯାଗୁଣ୍ଡାସ୍ଥଳ ଛବିମାନଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ଖାଲି ଘୋଡ଼ାଏ ଘସ ଜଳୁଥାଏ । ଫୁଲ ଆଉ ଝୁଣା ବାସୁଥାଏ । ଘରଯାକ ସାନ ସାନ ଆସବାବ ଥୁଆ ହୋଇଥାଏ । ସାନ ସାନ ଘାଇନ୍‌ବୋର୍ଡ଼, ସାନ ସାନ ବହି-ଆଲମାଗ୍ ଆଉ ସାନ ସାନ ଟେବୁଲ୍ ଥୁଆ ହୋଇଥାଏ । ଗୋଟାଏ ପର୍ଦ୍ଦା ସେପଟେ ହଂସୁଲ ଗେପ ପଡ଼ିଥିବା ଉଞ୍ଚ ପଲଙ୍କ ଉପରର ଧୋବ ତାଙ୍କୁଣି ଦିଶୁଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଛୋଟ କୁକୁର ଭୁଲିଲା ।

“କିଏ ସେ ? ଗ୍ରୀସି ?”

ବଡ଼ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଉଠିପଡ଼ି ଆଗ ମୁଣ୍ଡବାଳକୁ ସାଉଁଳି ନେଲେ । ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡବାଳ ଏବେ ବି ଏଡ଼େ ଚିକ୍‌କଣି କଲା ଯେ ଦେଖିଲେ ଲଗେ ଯତେ କି ମୁଣ୍ଡ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଏକାଠି ତିଆରି ହୋଇଛି ଆଉ ତହିଁରେ ବାହୁସ୍ ବୋଳାହୋଇଛି ।

“କଣି କିଛି ହୋଇଗଲା କି ?” ସେ ପଚାରିଲେ, “ମତେ ତ ଯବୁବେଳେ ଜରମାଡ଼ୁଛି ।”

ନାହିଁ ସେମିତି ଥିଲା ସେମିତି । କିଛି ବଦଳି ନାହିଁ । ମୁଁ ଖାଲି କାନ ବିଷୟରେ ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ବିପଦ କଥା ହେବାକୁ ଆସିଛି କାହିଁ ।”

କାନ୍ତେ ଯେଉଁ ମାତ ଚଉକରୁ ଉଠିପଡ଼ିଥିଲେ ପ୍ରିନ୍ସ ଶ୍ରୀମିଳ କ୍ଳାନ୍ତଭାବେ ସେଥିରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । କହିଲେ, “ଏଠି କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଉଷ୍ମ ହେଇଛି । ଆସ ଏଠି ବସ, ଗପ କରିବା ।”

ଜଣାଯାଉଥିଲା ଯେପରି କି ପ୍ରିନ୍ସ ଶ୍ରୀମିଳ ଯାହା କହି ଆସୁଥିଲେ ସେଥିଲାଗି ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ହୃଦ୍ ଚାଲୁଥିଲା । ଯାହା କହିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ସେଥିଲାଗି ଜାଣି ଜାଣି ଆପଣାକୁ ଟାଣ କରି ସେ କହିଲେ, “ବୁଝିଲ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ହାଟେଇନା ସେମିନଭିନା ! ତୁମେ ତ ମୋର ଭଉଣୀ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେମିତି ସମୟ ସେମିତି ବେଳ ପଡ଼ିଲେ ମଣିଷକୁ ସବୁକଥା ଭାବିବାକୁ ପଡ଼େ । ଲୋକକୁ ତ ଭବିଷ୍ୟତ କଥା ଭାବିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ପୁଣି ତୁମ କଥା । ତୁମେ ତ ଜାଣିଛ ମୁଁ ତୁମମାନଙ୍କୁ ମୋ ନିଜର ଛୁଆପିଲା ପରି ଦେଖେ ।”

ଏକ ନିରର୍ଥକ ମାଦଳା ନିଧର ଗୁହାଣୀରେ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ତାଙ୍କୁ ଅନାଇଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଶ୍ରୀମିଳ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ନ ଚାହିଁ ରାଗରେ ଗୋଟିଏ ସାନ ଟେବୁଲକୁ ଠେଲିଦେଇ କହିଗଲେ, “ଶେଷରେ ଫେର୍ ମୋ ପରିବାର କଥା ବି ତ ଆମକୁ ଭାବିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କଥାଟା ହେଉଛି, ଆଉ ତୁମେ ନିଜେ ବି ଜାଣିଛ, ଯେ ଗଲାଥର ଶୀତଋତୁରେ ସେ କାଉଣ୍ଟ୍ ଗୋଟାଏ ଉଇଲ୍ କଲେ, ଯେଉଁଥିରେ କି ତାଙ୍କ ନିଜ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ଓ ଆମକୁ ସବୁ ଉଡ଼େଇ ଦେଇ ସେ ତାଙ୍କର ସମଗ୍ର ସମ୍ପତ୍ତି ପିଏରେ ନାଁରେ କରିଦେଲେ ।”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଅବଚଳିତଭାବେ କହିଲେ, “ସେ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ସେତେ ଉଇଲ୍ କରିଥାନ୍ତୁ ପଛେ, କିନ୍ତୁ ପିଏରେକୁ ତ ସେ ସମ୍ପତ୍ତି ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ପିଏରେ ତ ବେହେରାଣୀଆ ପୁଅ ।”

ପ୍ରିନ୍ସ ଶ୍ରୀମିଳ ଖୁବ୍ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଯାଇ ତାଙ୍କ ଚୌକକୁ ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ଓଟାରି ଆଣି ହଠାତ୍ ଆଡ଼ର ତରତର କରି କହି ଲାଗିଲେ, “ଶୁଣ ଭଉଣୀ, ଧର ଯଦି ମହାରାଜାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗୋଟାଏ ଚିଠି ଲେଖା ହୋଇଥିବ, ଆଉ କାଉଣ୍ଟ୍ ପିଏରେକୁ ବୈଧ ସନ୍ତାନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥିବେ, ତେବେ କ’ଣ ହେବ ଭଉଣୀ ? ତୁମେ ତ

ଜାଣିଲୁ, କାଉଁଶ୍ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଯେତେ ଯେତେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ଦରଖାସ୍ତକୁ ସମ୍ରାଟ ଓଜନ ଦେବେ ।”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମୁରୁକ ହସିଲେ । କାହା ସାଙ୍ଗରେ କଥା କହିଲୁ-ବେଳେ ଯଦି କେହି ଭାବନ୍ତି ଯେ ଯାହା ସାଙ୍ଗରେ ଯେଉଁ କଥା କହୁଛନ୍ତି ସେ ବସ୍ତୁରେ ତାଠୁଁ ବେଶି ଜାଣନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେ ଯେପରି ହସନ୍ତି, ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ସେପରି ହସିଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଭାସିଲି ତାଙ୍କ ହାତକୁ ମୁଠାଇ ଧରି କହିଗଲେ, “ମୁଁ ଆହୁରି ବି କହିବି ଯେ କାଉଁଶ୍ ସେ ଦରଖାସ୍ତ ଲେଖିଥିଲେ କିନ୍ତୁ ସେ ଦରଖାସ୍ତ ଯାଇନାହିଁ । ଆଉ ସମ୍ରାଟ ବି ସେ କଥା ଜାଣିଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ କଥା ହେଉଛି ଯେ ସେ ଦରଖାସ୍ତକୁ ନଷ୍ଟକରି ଦିଆହୋଇଛି କି ସେ ଦରଖାସ୍ତ ସେହିପରି ଅଛି ? ଯଦି ତା ନଷ୍ଟ ନ ହୋଇ ଥିଆହୋଇ ରହିଥିବ ତେବେ ତ ସବୁ ସରିଗଲା ଜାଣ !” ପ୍ରିନ୍ସ ଭାସିଲି ଶାର୍ଦ୍ଦନଶ୍ୱାସ ପକାଇଲେ । ସବୁ ସରିଗଲା ଅର୍ଥ କ’ଣ ଏହି ଶାର୍ଦ୍ଦନଶ୍ୱାସରେ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇଦେଲେ । କହିଲେ, “ତେବେ, ଯେତେବେଳେ ଲୋକେ କାଉଁଶ୍‌ଙ୍କ କାଗଜପତ୍ର ଖୋଲି ଦେଖିବେ, ଓ ତାଙ୍କ ଉଇଲ୍ ଆଉ ତାଙ୍କ ଚିଠି ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବ, ତାଙ୍କ ଦରଖାସ୍ତ ତ ନିଶ୍ଚୟ ମଞ୍ଜୁର ହେବ । ପିଏରେ ତାଙ୍କ ବେଧସନ୍ତାନ ହସାବରେ ସମଗ୍ର ସମ୍ପତ୍ତି ପାଇବ ।”

“ଆଉ ଆମ ଅଂଶଟା କୁଆଡ଼େ ଯିବ ?” ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ପଚାରିଲେ । ସେ ଶ୍ଳେଷରେ ହସିଲେ । ସତେ ଯେପରି କି ଯେତେ ଯାହା ଘଟିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେତକ ଘଟିବ ନାହିଁ ।

“ଆଃ ବିଚର କାତିସ୍ ! ସବୁ ତ ଦିନ ଆଲୁଅ ପରି ଜଳ ଜଳ ହେଉଛି । ପିଏରେ ସେତେବେଳେ ସମଗ୍ର ସମ୍ପତ୍ତିର ଏକମାତ୍ର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ହେବ, ଆଉ ସେଥିରୁ ତୁମେ ଏତେ ଟିକେ ବି ପାଇବ ନାହିଁ । ତୁମେ ଜାଣିବା ଦରକାର, ଉଇଲ୍ ଆଉ ଦରଖାସ୍ତ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା କି ନାହିଁ ଏବଂ ସେ ଦିଟାକୁ ନଷ୍ଟ କରାହୋଇଛି କି ନାହିଁ । ଆଉ ଧର ଯଦି କୌଣସିମିତେ ସେ ଦିଟା ନଷ୍ଟ ନ ହୋଇ ସେମିତି ରହିଛି, ତାହାହେଲେ ତୁମେ ଜାଣିବା ଦରକାର ସେ କେଉଁଠି ଅଛି, କାରଣ—

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କର ଆଖିର ଉର୍ଜା ବଦଳିଲା ନାହିଁ । ଶ୍ଳେଷହସ ହସି ସେ ତାଙ୍କ କଥାରେ ବାଧାଦେଇ କହିଲେ, “ସେ ତ ଭାରି ମୁଣ୍ଡିଲ୍ କଥା !

ମୁଁ ମାରକିନା ଲୋକ, ଆଉ ତୁମେ ଭାବନ୍ତି ଯେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ମୂର୍ଖ । ତେବେ ମୁଁ ଏତିକି ତ ହେଲେ ଜାଣେ ଯେ ଅବୈଧ ସନ୍ତାନ ବାପର ସମ୍ପତ୍ତି ପାଇପାରିବ ନାହିଁ । ହେଁ ! ଗୋଟାଏ ବେଧ ହୁଅ,” — ସେ ସତେକ ମନେ ମନେ ଭାବିନେଲେ ଯେ ଏ ଶବ୍ଦଟା ବ୍ୟବହାର କରିବାଦ୍ୱାରା ସେ ପ୍ରିନ୍ସଙ୍କ ଆଗରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ପ୍ରମାଣ କରିଦେଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଆଶଙ୍କା ଅମୂଳକ ।

“କେମିତି ତମ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶୁ ନାହିଁ କାନ୍ତି ! ସତେ, ତୁମର ଏତେ ବୁଦ୍ଧି, ତଥାପି କାହିଁକି ଏ କଥାଟା ତୁମେ ବୁଝି ପାରୁ ନା, ଯେ ଯଦି କାଉଁରୀ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ନାଁରେ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଲେଖି ଥୋଇ ଦେଇ ଯିବେ, ଆଉ ସେ ଚିଠିରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିବେ ଯେ ସମ୍ରାଟ୍ ପିଏରେକୁ ତାଙ୍କ ବୈଧ ସନ୍ତାନ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତୁ, ତେବେ ପିଏରେ ନାଁଟା ଆଉ ପିଏରେ ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ । ତା ନାଁ ହେବ କାଉଁରୀ ବେଜୁହୁର । ଆଉ ସେତେବେଳେ ଉତ୍ତରରେ ଯେତେ ଯାହା ଲେଖା ହୋଇଥିବ ସେ ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ସେ ଉତ୍ତରୀୟଙ୍କର ସୁସ୍ଥରେ ପାଇବ ? ଆଉ ଜାଣି ଥା, ଯଦି ଉତ୍ତରୀୟ ଆଉ ଚିଠିଟା ଧ୍ୟୁସ କିଛି ନ ହୋଇ ସେମିତି ରହିଥିବ, ତେବେ ତମ ପାଇଁ କେବଳ ରହିଥିବ ଆପଣା ଆତ୍ମାଭିମାନ ଆଉ ଶାନ୍ତି, କଣ ନା ତୁମେ ସତ୍ୟ ରଖିଛ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିଛ । ଆପଣା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଲେ ଯେଉଁ ଫଳ ଫଳେ ତା ତୁମକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ ବୋଲି ଭାବି ଭାବି ତୁମେ ମନକୁ ବୋଧ ଦେଉଥିବ ସିନା, କିନ୍ତୁ ସେତିକି ଛଡ଼ା ତୁମ ପାଇଁ ଆଉ କିଛି ରହିବ ନାହିଁଟି ! ଏଇଟା ସତ କଥା ।”

“ଉତ୍ତରୀୟ କିଛି ହୋଇଥିଲା ମୁଁ ଜାଣିଛି, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏ କଥା ବି ଜାଣେ ଯେ ଉତ୍ତରୀୟ ଅକାମୀ । ତୁମେ ତ ମତେ ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧି ବୋଲି ଭାବିଛ, ବୁଝିଲ ଭାଇ !” ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଯେତେବେଳେ ଭାବନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ଖୁବ୍ ତତ୍ତ୍ୱରା ହୋଇ କିଛି କଲେଇଲେ ପରି କଥା ପଦେ କହି ପକାଇଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେମିତି ଠାଣିରେ କଥା କହନ୍ତି, ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ସେମିତି ଠାଣିରେ କଥା କହିଲେ ।

ଅସହସ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶୁଣି କହିଲେ, “ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଆରବିନା ସେସସୋନ୍‌ଗ୍, ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ଶୁଣ, ମୁଁ ତମକୁ ଚିଡ଼େଇବାକୁ ଆସିନାହିଁ, ବୁଝିଲ ? ତମେ ମୋର ଆପଣାର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ, ତମର

ହୃଦୟ ଅଛି, କେଡ଼େ ଭଲ ମଣିଷ ତୁମେ, ତମର ଭଲ କଥା ମୁଁ କହିବାକୁ ଆସିବି । ମୁଁ ତମକୁ ଦଶ ଥର କହିବି ଯେ ଯଦି ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପାଖକୁ ସେ ଚିଠିଆ ଆଉ ପିଏରେ ନାଁରେ ହୋଇଥିବା ଉଇଲ୍‌ଟା କାଉଣ୍ଟଙ୍କ କାଗଜପତ୍ର ଭିତରେ ଥିବ, ତେବେ ତେମେ କି ତମ ଭଉଣୀମାନେ କେହି ତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ନୁହଁ, ବୁଝିଲ ? ମୋ କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ ଆସୁନାହିଁ ତ ଆଉ ଯେ କହିଲେ ତୁମର ବିଶ୍ୱାସ ହେବ, ତାକୁ ତେମେ ପଚାରି ବୁଝ । ମୁଁ ଏଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ମିନିଷ୍ଟ୍ରିର ସଙ୍ଗରେ ପରାମର୍ଶ କରୁଥିଲି । (ମିନିଷ୍ଟ୍ରିର ଏ ଗରବାରର ଓକଲ) ସେ ବି ସେଇଆ କହିଲେ ।”

ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେପରି କି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧକୁ ହଠାତ୍ ବଦଳିଗଲା । ତାଙ୍କ ପାତଳ ଓଠ ଦିଫାଳି ଧଳା ପଡ଼ିଗଲା, (ଆଖିର ଚାଟାଣି ବଦଳିଲା ନାହିଁ,) ଆଉ ଯେତେବେଳେ ସେ କଥା କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ତାଙ୍କ ସ୍ୱର ଅଟକି ଅଟକି ବାହାରୁଥିଲା, ଏପରି ହେବ ବୋଲି ସେ ଆଦୌ ଆଗରୁ ଭାବି ନ ଥିଲେ ।

“ତା ହେଲେ ତ ଭାରି ଭଲ କଥା ହେବ ।” ସେ କହିଲେ, “ମୁଁ କିଛି ଖୋଜି ନାହିଁ କି ଅଇଗ୍ନ ବି କିଛି ଲେଉଟୁ ନାହିଁ ।” ସେ କୁକୁରଟାକୁ କୋଡ଼ୁରୁ ଓଟାରି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ପିନ୍ଧା ପୋଷାକର ଭାଙ୍ଗି ସଜାଡ଼ିଲେ ।

“ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଆପଣାର ସବୁ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଣି ଛଡ଼େଇ ଦେଇଥିଲେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଉଚିତ ହେଲା ଏ କୃତଜ୍ଞତା । ବାଃ ! ଠିକ୍ ଚିହ୍ନିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ସେ, ସେ କହିଲେ, “ହଉ, ଭଲ ହେଲା, ବେଶ୍ ହେଲା । ନା, ତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ମୋର କିଛି ଦରକାର ନାହିଁ ପ୍ରିନ୍ସ ।”

“ହଉ ହେଲା, ତେବେ ତେମେ ତ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ନୁହଁ, ତମର ଭଉଣୀମାନେ ଅଛନ୍ତି ଯେ,—” ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶୁଣି କହିଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ତାଙ୍କ କଥାକୁ କାନ ଦେଲେ ନାହିଁ ।

କହିଗଲେ, “ହଁ, ଏ କଥା ମୁଁ ବହୁତ ଆଗରୁ ଜାଣିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି ଯେ ଏ ଘରେ ଆଉ କିଛି ମିଳିବ ନାହିଁ ଯେ, ଖାଲି ଗ୍ରେଟଲେକି, ଚତାକଟା, ଠକେଇ, ଶିର୍ଷା, ଫାଉଣ୍ଟିକର, ମିଲିବ, ଖାଲି ଅକୃତଜ୍ଞତା, ଅତି ଅବିଶ୍ୱାସୀ ଅକୃତଜ୍ଞତା...”

“ଉଇଲ୍‌ଟା କୋଉଁଠି ଅଛି ତୁମେ ଜାଣିବ କି ନାହିଁ କହିଲ ମା !”
ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶାସିଲ୍ କହିଲେ । ତାଙ୍କ ଗାଲ ଦିଶି ଯେ ମୋଡ଼ ମୋଡ଼ ହୋଇ
ଯାଉଥିଲା ତା ଆଡ଼ର ବଡ଼ି ବଡ଼ି ଜଣାପଡ଼ିଲା ।

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହୁଥାନ୍ତି, “ଅଇଛା ମତେ ସବୁ ଜଳ ଜଳ ଦିଶି-
ଯାଉଛି । ମୁଁ ବୁଝିପାରୁନି ସେ କାହା ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ” ।

“ସେ କଥା ପଡ଼ି ନାହିଁ ମା !”

“ସବୁ ଆପଣଙ୍କର ସେଇ ଅମୂଲ୍ୟ ଆତ୍ମା ମିଡ଼ାଲେଗ୍ସ୍ ଯୋଗୁଁ,
ଆପଣ ତାକୁ ଦଣ୍ଡ ଦୋଡ଼େଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ସେ ଅଲକ୍ଷଣୀଟାକୁ ଚାକିରୀ
କରିବି, ତାକୁ ଘରେ ପୁରାଇବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।”

“ବେଳ ଯାଉଛି, ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିବା ନାହିଁ ।”

“ମତେ କିଛି କହନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଗଲା ଥର ଶୀତଦିନେ ସେ କେମିତି
କଲେ ବଳେ ଏଠିକି ପଶି ଆସିଲା ଆଉ ଏମିତି ଲଗେଇ ଯୋଡ଼ି ଅତି
ଦ୍ରୁତ, କଷ୍ଟା ମିଛଗୁଡ଼ାଏ ଆମ ନାଁରେ କାଉଣ୍ଟଙ୍କ ଆଗରେ କହିଲା ଯେ
ମଣିଷ କାନରେ ହାତ ଦେବ । ମୁଁ ସେ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଭୁଣ୍ଡରେ ଧରିବି
ନାହିଁ । ଦେଖି ତ ସୋଫୀ ନାଁରେ । ସେ କଥା ଶୁଣି କାଉଣ୍ଟଙ୍କୁ ରୋଗ ଧରି
ପକେଇଲା, ସେ ପନ୍ଦର ଦିନ ଯାକେ ଆମ ମୁହଁ ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ । ସେତିକି-
ବେଳେ ସେ ସେହି ଦଲିଲ୍‌ଟା ଲେଖିଥିଲେ, ବୁଝିଲେ ? ସେଇ ଭୟଙ୍କର ଦ୍ରୁତ
କାଗଜଟା, ତେବେ ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି କଣ ନା ସେଥିରେ କିଛି ହେବ ନାହିଁ ।”

“ଆଃ, କଥା ତ ସେଇଠି ଅଛି । ଆଃ ! ମତେ ଆଗରୁ କାହିଁକି
କହିଲ ନାହିଁ ?”

“ତାଙ୍କ ଚକିଆ ତଳେ ଯେଉଁ ମୁଣିଟାକୁ ସେ ରଖିଥାନ୍ତି ତାର
ଭିତରେ ସେଇଟା ଅଛି, ଅଇଛି ମୁଁ ବୁଝିଲି ।” ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ତାଙ୍କ କଥାର
ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ମନଇଚ୍ଛା କହିଗଲେ, “ହଁ, ମୋଠି ସବୁ କିଛି ପାପ ଥିବ,
କିଛି ଭାବି ବଡ଼ ପାପ, ତ ସେଇଟା ସେଇ ଅଲକ୍ଷଣୀ ଛତରଖାଇଟା ପ୍ରତି
ମୋର ଘୃଣା ।” ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଏକଦମ୍ ବଦଳି ଯାଇ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲେ,
“କାହିଁକି ସେଇଟା ବଳେ ବଳେ ଏଠିକି ଆସେ ? ହଉ, ମୁଁ ତାକୁ ଥଣ୍ଡା
କରୁଛି ରଇ ଥା, ବେଳ ଆସିବ ସେ !”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କ ବଖିରରେ ଏ କଥାଶ୍ରୀ ଚାଲିଥିଲାବେଳେ
ଗୋଟାଏ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି କାଉଣ୍ଟ ବେଜୁହୁଙ୍କ ପ୍ରାସାଦର ଅଗଣା ଭିତରକୁ

ଆସୁଥିଲା । ସେଥିରେ ଥିଲେ ପିଏରେ, ତାକୁ ଡାକି ଆଣିବାକୁ ଲୋକ ପଠା
ହୋଇଥିଲା, ଆଉ ଥିଲେ ଆନ୍ନା ମିହାଲେସ୍କୁ, ଆସିବା ଦରକାର ବୋଲି
ଭାବ ସେ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଆସିଥିଲେ । ସଡ଼କରେ ଯେଉଁ ନଡ଼ା ପଡ଼ିଥିଲା
ତା ଉପରେ ଗଲ ବେଳେ ଗାଡ଼ି ଚକର ଘଡ଼ ଘଡ଼ ଶବ୍ଦ ଯେତେବେଳେ
ଆଉ ନ ଶୁଭିଲା, ସେତେବେଳେ ବୋଧ ଶୋଧ କରି ଦିପଦ କହି ଆନ୍ନା
ମିହାଲେସ୍କୁ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗୀ ଆଡ଼କୁ ବୁଲି ପଡ଼ି ଦେଖିଲେ ଯେ ସେ ଗାଡ଼ିର
କଣିଚିରେ ନିଦରେ ଶୋଇଛି । ତାକୁ ଉଠାଇ ଦେଲେ ।

ପିଏରେ ନିଦରୁ ଉଠି ଆନ୍ନା ମିହାଲେସ୍କୁଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗାଡ଼ିରୁ
ବାହାର ବୁଲିଲା । ଖାଲି ସେତିକିବେଳେ ସେ ମନେ ପକାଇଲା ଯେ ତାର
ବାପା ମରି ଯାଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରିବା କାର୍ଯ୍ୟଟି ତାକୁ
ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ସେ ନିଦା କଲା ଯେ ଲୋକେ ଯେଉଁ ବାଟେ ଆସନ୍ତି
ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ିକୁ ସେ ଦୁଆରମୁହଁକୁ ନ ଆଣି ପଛପଟ ଦୁଆରମୁହଁକୁ ଅଣା
ହୋଇଛି । ସେ ଯେମିତି ଗାଡ଼ି ପାହାଚରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଛି, ସେମିତି
ଦେଖିଲା ଯେ ଦି ଜଣ ମଣିଷ ଦୁଆର ପାଖରୁ କାନ୍ଦୁର ଛାଇ ଆଡ଼କୁ
ତରତର ହୋଇ ବୁଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ପୋଷାକର ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ
ସେମାନେ ଦୋକାନୀ । ପିଏରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ଠିଆ ହୋଇଥିଲାବେଳେ
ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା ଯେ ଘରର ଛାଇତଳେ ଦି ପାଖେ ଆସୁଥିବା ସେମିତି କେତେ
ଲୋକ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଆନ୍ନା ମିହାଲେସ୍କୁ କି ଚଉକଦାରମାନେ କି
ଗାର୍ଡ଼ିଆନ୍ କେହି ସେ ଲୋକଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଝୁ ନ ଥାନ୍ତି । ତା ହେଲେ
ସବୁ ଠିକ୍ ଅଛି, ପିଏରେ ଭାବିଲା । ଆଉ ଆନ୍ନା ମିହାଲେସ୍କୁଙ୍କ ପଛେ
ପଛେ ବୁଲିଲା ।

ତରତର ପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ଆନ୍ନା ମିହାଲେସ୍କୁ ଅଳ୍ପ ଆଲୁଅ
ପଡ଼ିଥିବା ଅଣ୍ଡପାରିଆ ପଥର ସିଡିରେ ଚଢ଼ି ବୁଲିଲେ । ପିଏରେ
ପଛରେ ପଡ଼ି ଯାଉଥାଏ ଯେ ତାକୁ ତର ତର କରୁଥାନ୍ତି । ପିଏରେର
ଆଦୌ ଧାରଣା ହେଉ ନ ଥାଏ ଯେ ମୂଳରୁ ଆଗ କାହିଁକି ତାର
କାଉଣ୍ଟଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା ଦରକାର । ତାର ଆସୁଥିବା କମ୍ ଧାରଣା ଥାଏ
କାହିଁକି ପଛପଟ ସିଡିବାଟେ ତାକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ତେବେ ଆନ୍ନା
ପାଲେଭ୍‌ଜାଙ୍କ ତର ତର ଦେଖି ଆଉ ତାଙ୍କ ଆଶ୍ୱାସନାମାନ ଶୁଣି ଏମିତି
ମାଡ଼ିପଡ଼ିଲା ଯେ ସେ ମନେ ମନେ ଠିକଣା କଲା ଯେ କାଉଣ୍ଟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
ଦେଖା କରିବା ତାର ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।

ସେମାନେ ସିଢ଼ିରେ ଅଧାବାଟରେ ହୋଇଛନ୍ତି, ଦେଖିଲେ ସେ ଥୋଡ଼ାଏ ଲୋକ ବଡ଼ ବଡ଼ ହାଣ୍ଡି ଧରି ଓହ୍ଲାଇଛନ୍ତି, ଜୋତା ଦୁମ୍‌ଦୁମ୍ କରି ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଦୌଡ଼ି ଆସୁଥାନ୍ତି ଯେ ଦୁହେଁ ପ୍ରାୟ ହାବୁଡ଼ାହାବୁଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଯାଇଥାନ୍ତେ । ସେ ଲୋକେ ପିଏରେ ଓ ଆନ୍ଧା ମିହୋଲେଭାକୁ ଛୁଡ଼ିଦେବାକୁ କାନ୍ଦୁ କରରେ ଲେପଟିଗଲେ, ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଟିକିଏ ବି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ନାହିଁ ।

“ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍‌ମାନଙ୍କ ବଖୁର କଣ ଘରର ଏଇପଟେ ?” ସେଥିରୁ ଜଣକୁ ଆନ୍ଧା ମିହୋଲେଭା ପଚାରିଲେ । ଖୁବ୍ ବଡ଼ ପାଟିରେ ଜଣେ ଚୌକିଦାର କହିଲା, “ହଁ ହଁ”, ଯେପରି କି ଏତେବେଳେ ଯେମିତି କଲେ ବି ସାତଖୁଣ ମାଫ୍, କହିଲା, “ହଁ ସାଆନ୍ତାଣି, ବାଁପାଖ କବାଟ—”

ଉପରେ ପହଞ୍ଚି ପିଏରେ କହିଲା, “ମତେ ଲାଗୁଛି କାଉଣ୍ଟ୍‌ବୋଧେ ମତେ ଡକେଇ ନାହାନ୍ତି, ମୁଁ ଯାଏଁ ମୋ ନିଜ ବଖୁରକୁ ।” ପିଏରେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଯିବାଯାକେ ଆନ୍ଧା ମିହୋଲେଭା ଅପେକ୍ଷା କଲେ । ସକାଳେ ତାଙ୍କ ପୁଅ ହାତକୁ ଧରିପକେଇଲବେଳେ ଯେମିତି ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ କରିଥିଲେ ସେମିତି ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ କରି ତା ହାତକୁ ଛୁଇଁଦେଇ ସେ କହିଲେ, “ଶୁଣ ବାବୁ, ମୋ କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ କର । ତୁମର ଯେତିକି ମନଦୁଃଖ ହେଉଛି ମୋର ବି ସେଇଆ ହେଉଛି, କଣ କରିବ, କହ ? ପୁରୁଷ ପୁଅ ତ, ସହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।”

ତତ୍‌କାଳ ଉପରବାଟେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ପିଏରେ ସ୍ନେହରେ କହିଲା, “ସତରେ କହନ୍ତୁ ତ, ମୁଁ ନ ଗଲେ ଭଲହେବ ନାହିଁ ?”

“ଆଃ ! ତମ ପ୍ରତି ଯାହା ଅନ୍ୟାୟ କରାହୋଇଛି ସେକଥା ଅଇଚ୍ଛା ପାସୋରିପକା ବାବୁ, ଖାଲି ଏଇଆ ହେତୁକର ଯେ ସେ ତମ ବାପା... ମୁଲରୁ ମୁଁ ତମକୁ ମୋ ପୁଅ ପରି ଦେଖିଛି, ଶରଧା କରିଛି । ମୋଠି ବିଶ୍ୱାସ ରଖ ପିଏରେ, ତମର ଯେମିତି ଭଲ ହବ ମୁଁ ସେକଥା ଭୁଲିନାହିଁ ।”

ପିଏରେ ଏ କଥାର ବିମୁହୁର୍ତ୍ତତା ବି ଗୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ । ଆଗରୁ ଆହୁରି ବେଶି ଟାଣ କରି ତାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ ଏସବୁ ଏମିତି ହେବାର କଥା । ଆନ୍ଧା ମିହୋଲେଭାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ବାଧ୍ୟ ପିଲା ପରି ସେ ଚାଲିଲା ।

ଆନ୍ନା ମିତ୍ରାଲେଭ୍ନା କବାଟଟା ଖୋଲି ସାରିଥିଲେ । ପଛପଟ ସିଢ଼ିର ଉପର ଘରର କବାଟ ସେଇଟା, କଣରେ ବସିଥିଲା ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କ ପୁରୁଣା ବୁଡ଼ା ଚାକର, ମୋଜା ସିଲେଇ କରୁଥିଲା । ପିଏରେ ଘରର ଏପଟକୁ କେବେ ଆସି ନ ଥିଲା କି ଏଣେ ଏସବୁ ବଖରା ଅଛି ସେକଥା ବି ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାବି ନ ଥିଲା ।

ଆଳଟିଏ ଧରି ଗୋଟିଏ ଚାକରଣୀ ପଛରୁ ଆସି ତାଙ୍କ କନ୍ଦିରେ ପଡ଼ିଥିଲା, ଆଜି ଉପରେ ଗିଲସଟିଏ ଥୁଆ ହୋଇଥାଏ । ତାକୁ ‘ମାଆଲେ’, ‘ସୁନାଲେ’ ବୋଲି କହି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କ ଦେହ କେମିତି ଅଛି ବୋଲି ତାକୁ ଆନ୍ନା ମିତ୍ରାଲେଭ୍ନା ପଚାରିଲେ ଆଉ ପଥର ଘରର ବାଟେ-ବାଟେ ପିଏରେକୁ ଓଟାରି ନେଇ ଚାଲିଲେ ।

ବାପଟର ପ୍ରଥମ କବାଟ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ମାନେ ଯେଉଁ ବଖୁରିରେ ରହନ୍ତି ସେହି ବଖୁରିର । ଯେଉଁ ଚାକରଣୀ ଗିଲସ ନେଇ ଯାଉଥିଲା ସେ ଭାରି ତରତର ଥିଲା । ସେହି ସମୟଟାରେ ଏ ଘରେ ଯାହା ଘଟୁଥିଲା ସବୁ ଖାଲି ତରତର, ତରତରରେ ଚାକରଣୀ କବାଟ ଆଉଁଜେଇ ନେଲା ନାହିଁ । ପିଏରେ ଆଉ ଆନ୍ନା ମିତ୍ରାଲେଭ୍ନା ସେବାଟେ ଗଲବେଳେ ଅଜାଣତରେ ତାଙ୍କ ଆଖି ପଡ଼ିଗଲା ଆଉ ଘର ଭିତରକୁ ଯେଉଁଠି ବଡ଼ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଆଉ ପ୍ରିନ୍ସ ଭାସିଲି ଏକାଠି ବସି କଥା ହେଉଥିଲେ । ସେମାନେ ସେବାଟେ ଯାଉଛନ୍ତି ଦେଖି ପ୍ରିନ୍ସ ଭାସିଲି ଅସ୍ଥିର ହେଲା ପରି ଭାବଭଙ୍ଗୀ କରି ପଛକୁ ହଟିଗଲେ ଆଉ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଡେଇଁପଡ଼ି ଉଠିଆସି ଖୁବ୍ ଜୋର୍‌ରେ ଧଉଳି କବାଟଟାକୁ କଲି ଦେଲେ । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ସୁଭାବତଃ ଶାନ୍ତଶିଷ୍ଟ, ତାଙ୍କ ସୁଭାବ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ଏଭଳି ବ୍ୟବହାର ଏଡ଼େ ବେଙ୍ଗାପ ଲାଗିଲା, ଆଉ ପ୍ରିନ୍ସ ଭାସିଲିଙ୍କ ମୁହଁ ଉପରେ ଯେଉଁ ନେତ୍ରାବଳୀର ଛାଇ ଫୁଟିଉଠିଲା ତା ତାଙ୍କ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ସହିତ ଏଭଳି ଅସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଜଣାଗଲା, ଯେ ପିଏରେ ହଠାତ୍ ଅଟକି ରହି ତାର ସଙ୍ଗମାଙ୍କୁ ତମ୍ବା ଉପରୁ ପଚାରିଲା ଭଙ୍ଗୀରେ ଅନାଇଲା । କିନ୍ତୁ ଆନ୍ନା ମିତ୍ରାଲେଭ୍ନା ଏଥିରେ ଆଦୌ ବିସ୍ମୟ ହେଲା ପରି ଦିଶିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଅଳ୍ପ ହସି ଶରଣାସ ପକାଇଲେ, ସତେ ଯେପରି ଏଇଆ ଜଣାଇ ଦେବାକୁ ଏବଂ ଏପରି ହେବ ବୋଲି ସେ ଆଗରୁ ଜାଣିଥିଲେ ।

“ସୈନ୍ୟ ଧର ବାରୁ, ମୁଁ ତମର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ହିଁ ନିଆ ଦେଇଛି,”
ତାର ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ ଦୃଷ୍ଟିର ଏଇ ଉତ୍ତର ଦେଇ ସେ ଗଳି ବାଟରେ
ତରତର ହୋଇ ଚାଲିଲେ ।

କଣ ସବୁ ଘଟିଯାଉଛି ସେ ବିଷୟରେ ପିଏରେର ଆଦୌ ଧାରଣା
ନ ଥିଲା କି ତାର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ନିଆଦେବା ଅର୍ଥ କଣ ସେ ବିଷୟରେ ବି ତାର
ଟିକିଏ ବି ଧାରଣା ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଲାଗୁଥାଏ ଯେ ଏସବୁ ତ ଏମିତି
ହେବାର କଥା । ଗଳିବାଟରୁ ବାହାରିଲା ପରେ ବୈଠକଖାନା ପାଖ
ବଡ଼ ହଲଘର ଭିତରକୁ ସେମାନେ ପଶିଲେ, ପିଏରେ ଏ ଘରକୁ
ଚିହ୍ନିଥିଲା, ବାହାରିଆ ଲୋକେ ଯେଉଁ ସିଡ଼ିବାଟେ ଆସନ୍ତି, ତାହାର ମୁଣ୍ଡ
ଉପରେ ଏ ଘର, ଏଘର ଭାରି ବିଳାସ ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ସଜା ହୋଇଥାଏ,
ଶୀତଳ ଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଏ ବଖରାରେ ବି ଚଟାଣ ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ଗାଧୁଆ
କୁଣ୍ଡ ଥୁଆ ହୋଇଥାଏ, ଖାଲି ପଡ଼ିଥାଏ, ଘର ଚଟାଣରେ ଯେଉଁ ଗାଲିରୁ
ପରା ହୋଇଥିଲା ତା ଉପରଯାକ ପାଣି ଢଳା ହୋଇଥାଏ । ଏଠି
ସେମାନେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଏ ଘରର ଜଣେ ଚାକର ଗୀର୍ଜାଘରର
ଜଣେ ଚାକର ଅଛନ୍ତି । ଗୀର୍ଜାଘରର ଲୋକ ଗୋଟାଏ ଝୁଣାକୁଣ୍ଡ ଧରିଥାଏ,
ସେମାନେ ଆଗଗୋଡ଼ରେ ପାଦ ଚିପି ଚିପି ଚାଲୁଥାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ସେ
ଲୋକେ ନିଆ ବି କଲେନାହିଁ । ଏମାନେ ବୈଠକଖାନା ଘରକୁ ଗଲେ,
ସେଘର ଦୁଆର ସେପଟେ ଶୀତଦିନିଆ ବସିବୁ । ପିଏରେ ଏ ଘରକୁ
ଭଲକରି ଚିହ୍ନିଥିଲା, ଏ ଘରେ ପ୍ରାଚୀନ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟମୟ ଇଟାଲିଆନ୍
ଝରକା । ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ମୁର୍ତ୍ତି ଥୁଆ ହୋଇଥାଏ ଯେ ସେ ମୁର୍ତ୍ତି ମୁଣ୍ଡଠୁ
ଗୁଡ଼ିର ଅଧାଯାକେ । ଆଉ ଏ ଘରେ ଥାଏ ମହାଶୟୀ କାଥରମାଙ୍କର
ପୂର୍ବ ଚେହେରାବର ବଡ଼ ଛବିଟିଏ । ତାକୁ ଲାଗିଲା ଯେପରିକି ଆଗରୁ ଯେ
ଯେଉଁ ଜାଗାରେ ବସିଥିଲା; ସେ ଦେଖିଥିଲା ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସେହି ସେହି
ଜାଗାରେ ବସି ରହିଛନ୍ତି, ଆଉ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ହୋଇ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛନ୍ତି ।
ସମସ୍ତେ ଯେମିତି ଦେଖିଲେ ଯେ ଆଲା ମିହାଲେସ୍କା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ,
ସମସ୍ତେ ଭୁନି ହୋଇଗଲେ । ସେମାନେ ଦେଖିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ
ଶୁଖିଯାଇଛି, ମୁହଁଯାକ ଲୁହ କେରା କେରା ହୋଇ ବୋହିଯାଉଛି, ଆଉ
ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଛି ପ୍ରକାଶ ଆକାରର ପିଏରେ, ମୁହଁ ତଳକୁ
ପୋତି ବିମାତ ହୋଇ ଚାଲିଛି ।

ଆନ୍ନା ମିତ୍ରାଲେଭ୍‌ଙ୍କ ମୁହଁ ଦେଖି ଜଣାଗଲା ଯେ ସନ୍ଧ୍ୟା ମୁହୂର୍ତ୍ତଟା ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ପିଟର୍‌ସ୍‌ବର୍ଗ୍ ସହରର ଅଭିଜ୍ଞ ଉଦ୍‌ୟନହଳାମାନେ ଯେପରି ଠାଣି ଦେଖାନ୍ତି, ସକାଳେ ସେ ସେହିପରି ଠାଣିରେ ଦମ୍ଭ ଦେଖାଇ ସେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଯାଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସକାଳୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦମ୍ଭ ଦେଖାଇ ସେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ, ପିଏରେକୁ ଆପଣା କରପଟେ ରଖିଥାନ୍ତି । ସେ ଶୁଣିଥିଲେ ଯେ ମୁମ୍‌ର୍ଷ୍ ବ୍ୟକ୍ତିଟି ଯେଉଁ ଲୋକକୁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁ ରହିଛି, ଯେତେବେଳେ ସେହି ଲୋକଟିକୁ ସେ ସଙ୍ଗରେ ଘେନି ଆସିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ କିପରି ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଦିଆଯିବ, ସେ ବିଷୟରେ ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ । ତଥଳ ଚାହାଣିରେ ସେ ସେଠାରେ ଥିବା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିରେଖି ଦେଖିନେଇ କାଉଣ୍ଟଙ୍କ ଧର୍ମ ପୁରୋହିତଙ୍କୁ ନିଦାକଲେ, ସେ ଠିକ୍ ନଇଁପଡ଼ି ଓଲଟି ହେଲେନାହିଁ ସତ କିନ୍ତୁ କେମିତି ହଠାତ୍ ଯେପରିକି ତେହେରାରେ ସାନ ହୋଇଗଲେ, ଆଉ ପିଲାଏ ଖେପା ମାରିଲା ପରି ପହଁରିଲା ପରି ସେ ପୁରୋହିତମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଧାଇଁଯାଇ ବହୁତ ମାନ୍ୟ ଦେଖାଇ ଆଗ ଜଣକଠୁଁ ଫେର ଆରଜଣକଠୁଁ ଏହିପରି ବିଜଣ ଧର୍ମପୁରୋହିତଙ୍କଠୁଁ ଆଶୀର୍ବାଦ ନେଲେ ।

“ଯାହାହେଉ ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟା ଯେ ଆମେ ଠିକଣାବେଳେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବୁ—,” ସେ ପୁରୋହିତଙ୍କୁ କହିଲେ, “ଆମେ ତାଙ୍କ ବରୁ-ବାଇବମାନେ ସମସ୍ତେ ତ ଆଡ଼ଙ୍କରେ ପଡ଼ିଛୁ ।” ସେ ଭୁନି ଭୁନି କହିଲେ, “ସେ ଟୋକା ଜଣକ କାଉଣ୍ଟଙ୍କ ପୁଅ । ବଡ଼ ଭୟଙ୍କର ସମୟ—”

ଏତକ କଥା କହିଦେଇ ସେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ । କହିଲେ “ଆଜ୍ଞା ଡାକ୍ତରବାବୁ, ସେ ଯୁବକଟି କାଉଣ୍ଟଙ୍କ ପୁଅ । କଣ କିଛି ଆଶା ଦେଖୁଛନ୍ତି ?” ଡାକ୍ତର କିଛି କଥା କହିଲେନାହିଁ । କାନ୍ଦ ଟାଙ୍କିଦେଇ ଥରାଇ ଆଖି ଟେକି ଉପରକୁ ଅନାଇଲେ । ଅବକଳ ସେହିପରି ଭଙ୍ଗୀ କରି ଆନ୍ନା ମିତ୍ରାଲେଭ୍‌ ବା କାନ୍ଦ ନତେଇଲେ, ଡୋଳା ବୁଲେଇଲେ, ଆଖିପତାକୁ ପ୍ରାୟ ବୁଜିଦେଇ ଘର୍ବଶ୍ୱାସ ପକାଇ ସେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପାଖରୁ ପିଏରେ ପାଖକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଏକପ୍ରକାର ବିଶିଷ୍ଟ ସଂଭ୍ରମ ସହିତ କୋମଳ ଦୁଃଖିତ ଭଙ୍ଗୀରେ ସେ ପିଏରେକୁ କହିଲେ “ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟାରେ ଭରସା ରଖ ବାବା—” । ଗୋଟାଏ ଆସନ ଆଡ଼କୁ ହାତଠାରି ସେଠି ବସିବାକୁ ଓ ତାଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ତାଙ୍କୁ

ଇଙ୍ଗିତ କରି ସେ ନଜେ ସେପାଖ ଘର ଦୁଆରମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଗଲେ, ଏମିତି ପାଦ ପକାଇଗଲେ ଯେପରି ପାଦଶବ୍ଦ ଶୁଭବ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ସେହି ଘର ଦୁଆରମୁହଁକୁ ଅନାଇଥାନ୍ତି, ନିଶ୍ଚୟରେ ସେ ଘର ଭିତରେ ପଶି ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲେ ।

ପିଏରେ ନିଶ୍ଚିତ କରିଥାଏ ମାଷ୍ଟାଣୀ କଥା ମାନିଲା ପରି ସବୁଥିରେ ତାଙ୍କର କଥା ମାନି ଚଳିବ । ସେ ଯେଉଁ ଆସନ ତାକୁ ଦେଖାଇ ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ, ସେହି ଆସନରେ ସେ ବସିବ ବୋଲି ଗଲା ।

କି ମିନିଟ୍ ନ ପାଉଣୁ ପ୍ରିନ୍ସ ଘାସିଲ ସେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ । ସେ ଭାରି ଠାଣି ଦେଖାଇ ଚାଲୁଥାନ୍ତି, ଯେଉଁ କୋଟ ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି ସେଥିରେ ଭିନ୍ନଟା ତାର ଚିହ୍ନ ଥାଏ । ତାଙ୍କ ବେକ ସଳଖ ଥାଏ । ସକାଳୁ ଆଡ଼ର ସରୁଆ ହୋଇଗଲା ପରି ସେ ଦିଶୁଥାନ୍ତି । ସେ ଯେତେବେଳେ ଘର ଭିତରକୁ ନିରେଖୁ ଥାନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେଠି ପିଏରେକୁ ଦେଖି ପକାଇ ସତେକ ତାଙ୍କ ଆଖିଯୋଡ଼ାକ ଆଡ଼ର ବଡ଼ବଡ଼ ହୋଇଗଲା । ସେ ତା ପାଖକୁ ଚାଲିଆସି ତା ହାତଧରି ପକାଇଲେ । ଏଭଳି କଥା ସ୍ତ୍ରୀ ଆଗରୁ ସେ କେବେ କରି ନଥିଲେ । ସତେକ ତା ହାତର ବଳ ପରଖୁଛନ୍ତି, ଏହିଭଳି ତା ହାତକୁ ତଳକୁ ଓଟାଇଲେ ।

“ସାହସ ଧର, ଧୈର୍ଯ୍ୟଧର ବରୁ ! ସେ ତମକୁ ଦେଖିବେ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି, ଖୁବ୍ ଭଲକଥା—” ସେ ଆଡ଼ର କହିଥାନ୍ତେ; କିନ୍ତୁ ପିଏରେ ସେତେବେଳେ ଭାବିଲା ଯେ ତାଙ୍କୁ ପରୁରବା ଦରକାର, ସେ ପରୁରଲା,—“କେମିତି ସେ...” ସେ କଣ ନା ଧରି କହିବ, ଥଙ୍ଗେଇ ହେଲା, ଠିକଣା କରିପାରିଲା ନାହିଁ ଯେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଲୋକଟିକୁ ‘କାଉଣ୍ଟ’ ବୋଲି କହିବା ଠିକ୍ ହେବ କି ନାହିଁ । ଏଣେ ‘ବାପା’ ବୋଲି କହିବାକୁ ଲଜ ମାଡ଼ୁଥାଏ ।

“ଏଇ ଅଧ ଘଣ୍ଟାଏ ହେଲା ପୁଣି ଆଉ ଥରେ ତାଙ୍କ ସ୍ମେରଣା ବଢ଼ି ଉଠିଛି ବରୁ,—ଫେର ଥରେ ଘାତ ମାରି ଦେଲା ।”

ପିଏରେର ମୁଣ୍ଡ ଭିତର ଏମିତି ଗୋଲମାଲିଆ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ଯେ ସ୍ମେରଣ ବଢ଼ିବା ନା ଶୁଣି ଘାତ ମାରି ଦେବ । ନା ଶୁଣି ତା ମନରେ ଏପରି ଗୋଟାଏ ଧାରଣା ହେଲା ଯେପରି କି ସତକୁ ସତ ଗୋଟାଏ କଣ ଓଜନିଆ ଜିନିଷର ମାଡ଼ ବସିବ ତାଙ୍କଠି । ସେ ଆବା କାବା ହୋଇ

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀମିଳିକ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁଲା ଆଉ କିଛି ସମୟ ଗଲରୁ ଯାଇ ବୁଝିଲା ଯେ ଦାତ ଶବ୍ଦ କହିଲେ ରେଗର ଆଦାତ ବୁଝାଉଛି । ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀମିଳି ପାଦ ଅଗରେ ଚାଲି ଚାଲି ଆଉ ଦରର ଦୁଆର ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଯାଉ ଯାଉ ଥିବ ଥିବ କଣ ଅଳ୍ପ କଥା ଡାକ୍ରର ଲରେନକୁ କହିଦେଇ ଗଲେ । ସେ ଗୋଡ଼ ଚିପି ଚିପି ଚାଲି ପାରୁ ନ ଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କ ସାଗ ଦେହଟା ଅବାଗିଆ ହୋଇ ଏକର ସେକର ଝାଙ୍କି ହେଉଥାଏ, ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ବଡ଼ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଗଲେ । ତା ପଛକୁ ଧର୍ମ ପୁରୋହିତମାନେ, ଗୀର୍ଜା ଦରର ଲେକେ, କେଇ ଜଣ ଚାକର ବି କବାଟ ବାଟେ ଭିତରକୁ ଗଲେ । ସେ ଦୁଆର ମୁହଁ ସେପଟେ ଗହଳ ଚହଳ ଶୁଭୁଥାଏ । ଶେଷରେ ଆଲା ମିହାଲେଣ୍ଡା ଦଉଡ଼ି ଆସିଲେ, ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଶୁଖିଲା ଦିଶୁଥାଏ କିନ୍ତୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଲବେଳର କଠିନ ଦମ୍ଭର ଛବି ସେଥିରେ ଫୁଟି ଉଠୁଥାଏ । ପିଏରେର ବାହା ଛୁଇଁ ଦେଇ ସେ କହିଲେ

“ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟା ଅସରନ୍ତି । ଅଇଛୁ ସେମାନେ ଶେଷକୃତ୍ୟର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଯାକ କରୁଛନ୍ତି, ଚାଲିଆସ ।”

ନରମ ଗାଲିଚା ଉପରେ ପାଦ ପକାଇ ପିଏରେ ଭିତରକୁ ଗଲା । ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା ଯେ ତା ପଛେ ପଛେ ଜଣେ ସାମରିକ ବ୍ୟକ୍ତି, ଜଣେ ଅଗିହ୍ନା ମହିଳା ଓ କେତେ ଜଣ ଚାକର ବି ଗଲେ, ଯେପରି କି ସେ ଘରେ ପଶିବାକୁ ଆଉ ଅନୁମତି ଦରକାର ନାହିଁ ।

ସେ ପ୍ରକାଶ୍ଟି ଘର ବଖରକୁ ପିଏରେ ଆଗରୁ ଚିହ୍ନି ନ ଥିଲା । ସେ ଘରେ ସ୍ତମ୍ଭମାନ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଖିଲଣ ଥାଇ ଘରକୁ ବଦଳ କରୁ ଥିଲା । ପାରସ୍ୟ ଦେଶର ଗାଲିଚା ପଡ଼ି ସେ ଘର ସଜା ସଜି ହୋଇଥିଲା । ସ୍ତମ୍ଭ ସେ ପାଖେ ବଖରଟିର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଥିଲା ସେଠି ମ୍ୟାଡ୍ରଗ୍ନି କାଠର ଏକ ଉଷ୍ଣ ପଲ୍ଲଙ୍କ ପଡ଼ିଥିଲା, ସେଥିରେ ରେଶମ କନା ଓହଳ ଥିଲା । ବଖରଟିର ଆଉ ପାଖରେ ଏକ ପ୍ରକାଶ୍ଟି ବିମାନ । ସେଥିରେ ଧର୍ମ ସଂପର୍କୀୟ ଛବିମାନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲା । ବହୁତ ଆଲୁଅ ଜଳୁଥିଲା, ସାଜ ସଜ୍ଜା କଲା ପରି ଆଲୁଅମୟ ହୋଇଥିଲା । ଯେମିତି ସଞ୍ଜବେଳେ ଗୀର୍ଜା ଘରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲବେଳେ ହୁଏ ସେମିତି ସଜାସଜି ହୋଇଥିଲା । ବିମାନର ଜିକ ଜିକ ସାଜ ସଜ୍ଜା ତଳେ ଲମ୍ବା ହୋଇ ଗୋଟିଏ ରୋଗୀ ଚୌକି ଥୁଆ ହୋଇଥିଲା । ପିଏରେ ଚିହ୍ନିଲା, ସେହି ଚଉକରେ ବରଫ

ପରି ଧଳା ନୂଆ ବଦଳି ଥିବା ନୋରୁ କୋରୁ ନ ହୋଇଥିବା ଚକ୍ର ଆଉ ପରେ ଅଣ୍ଟା ଯାକେ ଶାଗୁଆ ଶେଯ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ରାଜା ପରି ଦଣ୍ଡୁଥିବା ରୂପଟି ତା ବାପା କାଉଁର ବେଳୁହୁଡ଼ । ଓସାର କପାଳ ଉପରେ ମେଞ୍ଚାଏ ଧଳା ବାଳ । ସତେ ଯେପରି କି ସିଂହର କେଶର, ଆଉ ତାଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ନାଲି ହଳଦିଆ ମୁହଁ ଉପରେ ଗନ୍ଧାର ଗାର ସବୁ । ଧର୍ମ-ଛବି-ମାନଙ୍କ ଠିକ୍ ତଳେ ସେ ଶୋଇ ଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କର ମୋଟା ମୋଟା ପ୍ରକାଶ ବାହା ଯୋଡ଼ିକ ଶେଯ ଉପରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ତାଙ୍କ ଡାହାଣ ହାତ ପାଦୁକା ତଳକୁ ହୋଇଥାଏ, ସେ ହାତରେ ବୁଡ଼ା ଆଙ୍ଗୁଳି ଆଉ ଅନାମିକା ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ମହମବଜା ଗୁଞ୍ଜି ଦେଇଥାନ୍ତି, ଚଉକି ଉପରେ ନଇଁ ପଡ଼ି ଜଣେ ବୁଡ଼ା ଗୁଜର ତାଙ୍କୁ ଧରିଥାଏ । ଚଉକି ଗୁରପାଖ ବେଢ଼ି ଜିକ ଜିକ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ପ୍ରୋଷାକ ପିନ୍ଧି ପୁରୁଷୋତ୍ତମାନେ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଲମ୍ବା ବାଳ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଖେଳେଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେମାନେ ହାତରେ ଜଳନ୍ତା ବଜା ଧରିଥାନ୍ତି ଓ ଗନ୍ଧାର ହୋଇ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ୁ ଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପଛରେ ଟିକିଏ ଗୁଡ଼ି ସାନ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଦିହେଁ ଠିଆ ହୋଇ ଆଖିରେ ରୁମାଲ ମାଡ଼ୁ ଥାନ୍ତି । ସେ ଦୁଇଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି ବଡ଼ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କାନ୍ତିସ, ତାଙ୍କ ଠାଣିରେ ଦୁଡ଼ିଆ ଓ ପ୍ରତିହଂସା ଫୁଟି ଉଠୁଥାଏ । ସେ ମୁହଁରେ କି ଠାକୁର ମୁଣ୍ଡି ଉପରୁ ଆଖି ଫେରନ୍ତି ନ ଥାନ୍ତି, ଯେପରି କି ସେ ଦୁନିଆଁ ସାରା ଜଣାଇ ଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଯେ ସେଠି ଆଖି ବୁଲେଇ ଆଖି ଅନ୍ୟଠିକି ଅନାଇଁଲେ ଯାହା ଦଟିବ ସେଥିପାଇଁ ସେ ଆଦୌ ଦାୟୀ ହେବେନାହିଁ । ଆନ୍ଧାମିତ୍ରାଲଭା ଦୁଆରମୁହଁ ପାଖେ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ବିମଳ ଦୁଃଖ ଓ କ୍ଷମାର ଗୁରୁ । ଦୁଆର ଆରପଟେ ରେଗୀ ଚୌକର ଅତି ପାଖରେ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ରାସିଲି ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । ମଙ୍ଗଲ ଲଗିଥିବା କାରୁକାର୍ଯ୍ୟମୟ ଗୋଟାଏ ଚୌକି ସେ ଆପଣା ପାଖକୁ ଓହାରି ଆଣି ତା' ପିଠିଆଡ଼କୁ ବାଁ ହାତ ଆଉଜେଇ ବସିଥାନ୍ତି, ବାଁ ହାତରେ ଗୋଟାଏ ବଜା । ଭଗବାନଙ୍କୁ ସ୍ତବ୍ଧ କଲ ଭଙ୍ଗୀରେ ଡାହାଣ ହାତକୁ ସେ ଗୁଡ଼ି ଉପରେ ସମ୍ଭ୍ରମ ସହକାରେ ଛକ ପକାଉଥାନ୍ତି, ଆଙ୍ଗୁଳିକୁ ଆପଣା କପାଳରେ ଯେତେଥର ଲଗାଉଥାନ୍ତି ସେତେଥର ଉପରକୁ ଆଖି ଟେକିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଶାନ୍ତ ଧାର୍ମିକତା ଓ ଶରୀରଙ୍କ ଇଚ୍ଛାର ଉପରେ ଆପଣାକୁ ଗୁଡ଼ିଦେବାର ଭଙ୍ଗୀ ଫୁଟି

ଉଠାଏ । ତାଙ୍କ ମୁହଁର ଛବି ଯେପରିକି ଜଣାଇ ଦେଉଥିଲା, “ଏଭଳି ମନୋଭାବ ଯଦି ତୁମେ ବୁଝିପାରୁନା, ତେବେ ତୁମେହିଁ ପସ୍ତେଇବ ।”

ତାଙ୍କ ପିଠିଆଡ଼େ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି ସେହି ସାମରିକ ଉଦ୍‌ବ୍ୟକ୍ତି, ଜାକ୍‌ରମାନେ, ଆଉ ଚାକ୍‌ରମାନେ । ଗୀର୍ଜା ଘର ଭିତରେ ଥିଲାପରି ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଆସେ ଆସେ ବି ଭାଗ ହୋଇ ଅଲଗା ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ରୁପ୍‌ରୁପ୍ ହୋଇ ଆପଣା ଆପଣା ଗୁଡ଼ିରେ ଛକିର ସଙ୍କେତ କରୁଥାନ୍ତି । କେବଳ ଧର୍ମ ପ୍ରାର୍ଥନା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ଶୁଭ୍ର ନଥାଏ । ଖୁବ୍ ଗମ୍ଭୀର ସଂଯତ ଗଳାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା ବୋଲି ହେଉଥାଏ, ମଝିରେ ମଝିରେ ଯେତେବେଳେ ତୁମ୍ଭ ପଡ଼ିଯାଉଥାଏ, ସେତେବେଳେ ଘର୍ଷଣାସର ଶବ୍ଦ ଆଉ ପାଦ ଏକର ସେକର କରିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଭ୍ରଥାଏ । ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଙ୍ଗୀରେ ଆଲା! ମିହାଲଭ୍ଲା ଘରର ଏ ମୁଣ୍ଡରୁ ସେମୁଣ୍ଡକୁ ପିଏରେ ପାଖକୁ ଚାଲିଗଲେ, ଯେପରିକି ସେ କଣ କରୁଛନ୍ତି ତା ସେ ଜାଣି ବୁଝି କରୁଛନ୍ତି । ପଡ଼ିଥିବା ପିଏରେ ହାତକୁ ଗୋଟାଏ ବଣ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ।

ପିଏରେ ନିଆ କଲ ଯେ ପ୍ରିନ୍‌ସ ଶ୍ରୀଲି ତାଙ୍କ ଚୌକି ପିଠିଆଡ଼ୁ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ହାବଭାବ ବି ସେହିପରି ଥିଲା, ଯେପରିକି ସେ ଯାହା କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ତା ଜାଣି ବୁଝି କରୁଛନ୍ତି, ଆଉ ଯେ ତା ନ ବୁଝିବ ସେ ହରବରରେ ପଡ଼ିବ । ଏହିପରି ହାବଭାବ ଦେଖାଇ ସେ ରୋଗୀ ପାଖକୁ ନଯାଇ ବଡ଼ ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍‌ଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ । ତା’ପରେ ସେ ଦୁହେଁ ଘରର ଆଉ ମୁଣ୍ଡରେ ପଡ଼ିଥିବା ରୋଗମ ଚାନ୍ଦୁଆ ତଳର ଉଠି ପଲଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ । ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ସେ ପଲଙ୍କ ପାଖରୁ ଚାଲିଗଲେ, ସେତେବେଳେ ଆଉ କବାଟ ବାଟେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାର୍ଥନା ବୋଲି ନ ସରୁଣୁ ଆପଣା ଆପଣା ଜାଗାକୁ ଲେଉଟି ଆସିଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଘଟନାଠାରୁ ଏ ଘଟନାକୁ ପିଏରେ ବେଶି ନିଆ ଦେଲନାହିଁ କାରଣ ସେ ମନେ ମନେ ଠିକଣା କରି ନେଇଥିଲା ଯେ ସେ ସାମ୍ନାରେ ଯାହା ଯାହା ଘଟୁଥିଲା, ତାହା ସବୁ ଘଟିବାର କଥା ।

ପ୍ରାର୍ଥନା ବୋଲିବା ଶବ୍ଦ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା, ତା ପରେ ଶୁଣାଗଲା ପ୍ରଧାନ ପୁରୋହିତଙ୍କ ସ୍ଵର । ରୋଗୀ ଯେ ଗୁଡ଼ି ରହସ୍ୟର ବାଣୀ କଣ୍ଠରେ ଶୁଣି ପାରିଛନ୍ତି ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଗି ସେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା

କଲେ ! ମୁମୂର୍ଷୁ ଶ୍ରେଣୀ ଆଗେ ଯେମିତି ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇପଡ଼ିଥାନ୍ତି, ସେହିପରି ପଡ଼ି ରହିଲେ ।

ଆନ୍ନା ମିତ୍ତାଲେଭ୍ନା ପିଏରେର ବାହୁସ୍ପର୍ଶ କରି କହିଲେ,
“ରୁଲିଆସ ।”

ପିଏରେ ଯେମିତି ପାଖକୁ ଆସିଲା, କାଉଣ୍ଟ ତା ମୁହଁକୁ ସିଧା ଅନାଇଲେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କି ଅର୍ଥ ଏପରି ଥିଲା ଯେ କେହି ତାକୁ କଳି ପାରିବ ନାହିଁ । ହୁଏ ତ ସେ ଆଖି ଦୁଇଟି କିଛି କଥା କହିଲା ନାହିଁ, ଖାଲି ଯାହା କିଛି ଗୋଟାକୁ ଅନାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଅନାଇ ରହିଥାଏ, ନ ହେଲେ ସେ ଆଖି ବହୁତ କଥା କହି ଯାଉଥାଏ । ପିଏରେ ଅଟକିଗଲା, କଣ କରିବା ଉଚିତ ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ । ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆନ୍ନା ମିତ୍ତାଲେଭ୍ନାକୁ ଅନାଇଲା । ଆନ୍ନା ମିତ୍ତାଲେଭ୍ନା ତାକୁ ଏକ ଚଞ୍ଚଳ ଚାଟାଣୀରେ ଅନାଇଲେ, ଶ୍ରେଣୀର ହାତ ଆଡ଼କୁ ଠାରି ଆପଣା ଓଠରେ ଏକ ଉଡ଼ା ଚୁମ୍ବନର ଭଙ୍ଗୀ କଲେ । ପିଏରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଯେମିତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପାଇଲା ସେମିତି କଲା, ଓସାରଆ ହାତ ଓ ମାଉଁସିଆ ହାତରେ ସେ ଚୁମ୍ବନ କଲା । ସେ ହାତ ଟିକିଏ ବି ଥରିଲା ନାହିଁ କି ସେ ମୁହଁର ଭଙ୍ଗୀରେ ଟିକିଏ ବି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା ନାହିଁ ।

ପିତା ପୁଅଙ୍କର ଶେଷ ଦେଖାଦେଖି ବେଳର ଗନ୍ଧାର ସଣକୁ ଆନ୍ନା ମିତ୍ତାଲେଭ୍ନା ତାଙ୍କ ଭାବଭଙ୍ଗୀରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଏମିତି ଦି ମିନିଟ୍ ଗଲା, ପିଏରକୁ ଲଗୁଥାଏ ସତେ ଅବା ଘଣ୍ଟାଏ ବିତିଲା । ହଠାତ୍ କାଉଣ୍ଟଙ୍କ ମୁହଁର ବହଳ ମାଂସପେଣି ଓ ସିଅର ଉପରେ ଗୋଟାଏ କମ୍ପ ରୁଲିଗଲା । କମ୍ପଟା ଆହୁରି ବଢ଼ି ଉଠିଲା, ସେହି ସୁନ୍ଦର ମୁହଁରେ ଭ୍ରୁକୁଟି ଫୁଟି ଉଠିଲା (ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ପିଏରେ ବୁଝିପାରିଲା ଯେ ତାର ବାପା ମୃତ୍ୟୁର କେତେ ନିକଟ ହୋଇଗଲେଣି) ଆଉ ସେହି ଭ୍ରୁକୁଟି-ବିଭୀଷଣ ପାଟିବାଟେ ଗୋଟାଏ କେମିତି ଚାପିଲା ପରି ଗନ୍ଧାର ଶବ୍ଦ ବାହାରିଲା । ଆନ୍ନା ମିତ୍ତାଲେଭ୍ନା ଶୀଘ୍ର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଶ୍ରେଣୀର ପାଟିକୁ ଅନାଇ ରହିଲେ, କଣ ସେ ଲୋଡ଼ୁଛନ୍ତି ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଆଗ ଦେଖାଇଲେ ପିଏରେ ଆଡ଼କୁ, ତା ପରେ ମଦ ଆଡ଼କୁ ଠାରିଲେ, ତା ପରେ ପରୁରଲା ପରି ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ କରି ସେ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଭାସିଲା ନା ।

କହିଲେ, ତା ପରେ ଶେଯ ଆଡ଼କୁ ଦେଖାଇଲେ । ସେଗୀର ମୁହଁ ଆଖି ଅଧୀରତା ପ୍ରକାଶ କଲା ।

“ମଣିମା କର ମୋଡ଼ିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି”, ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ କରି ଗୋଟାଏ ଚାକର କହିଲା । କାଉଁଶିଆ ମୁହଁଟାକୁ କାନ୍ଥ ଆଡ଼କୁ କରି ସେହି ଓଜନ ଦେହଟାକୁ କରମୋଡ଼ି ଦେବାକୁ ସେ ଉଠିପଡ଼ି ପାଖକୁ ଗଲା ।

ଯେତେବେଳେ କାଉଁଶିଆ କରମୋଡ଼ି ଦେଇ ଶୁଆଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ନୋଟିଏ ହାତ ନିରାଶ୍ରୟ ହୋଇ ପଛରେ ଘୁଷୁରୁଥାଏ । ସେ ସେ ହାତଟାକୁ ଓଟାର ନେବାକୁ ବୃଥାରେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ପିଏରେ ସେହି ନିଜା ବ ହାତ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲାବେଳେ ତା ମୁହଁରେ ଯେଉଁ ଭୟଭୀତ ଫୁଟି ଉଠିଥିଲା, ତାକୁ କାଉଁଶିଆ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ବୋଲି ହେଉ କି ମରି ଆସୁଥିବା ମସ୍ତିଷ୍କ ଭିତରେ ଆଉ କିଛି ଧାରଣା ପଶିଗଲା ବୋଲି ହେଉ, କାଉଁଶିଆ ତାଙ୍କର ସେହି ଅବାଧ ହାତଟା ଆଡ଼କୁ ଥରେ ଚାହିଁଲେ, ପୁଣି ପିଏରେଇ ମୁହଁରେ ଭୟାବ୍ର ଚାହିଁବାକୁ ଥରେ ଚାହିଁଲେ, ପୁଣି ସେଇ ହାତକୁ ଥରେ ଚାହିଁଲେ, ଆଉ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟିଲା । ତାଙ୍କ ଚେତେଇ ସଙ୍ଗେ ସେ ହସର ଆଦୌ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ନ ଥିଲା, ସେ ଏକ ଦୁର୍ବଳ ଯନ୍ତ୍ରଣାମୟ ହସ, ଯେପରିକି ଆପଣା ନିଃସହାୟ ଅବସ୍ଥାକୁ ସେ ଥଟ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ! ହଠାତ୍ ସେ ହସକୁ ଦେଖି ପିଏରେଇ ଚର୍ଚ୍ଚିତରେ ଯେମିତିକି କଣ ଲାଗିଗଲା, ନାକ ଭିତର ସରସର ଲାଗିଲା, ଲୁହ ବୋହି ତାର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ତାଙ୍କି ପକାଇଲା । ସେଗୀକୁ କାନ୍ଥ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁକରି କର ଲେଉଟାଇ ଦିଆଗଲା । ସେ ଘୃଣିତ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇଲା ।

“ସେ ଦୁମେଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି”, ଆଲ୍ଲା ମିହାଲେଭ୍‌ଆ କହିଲେ, “ଯିବା ଚାଲ ।” ପିଏରେଇ ବାହାରିଗଲା ।

ବୈଠକ୍‌ଖାନା ଘରେ ସେତେବେଳେ ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ଶୁସିଲି ଆଉ ବଡ଼ ପ୍ରିନ୍‌ସେସଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ନ ଥିଲେ । ଏ ଦିହେଁ କାଥାରିନାଙ୍କ ଛବି ତଳେ ବସି ଭାରି ବଶ୍ୱାସରେ ଆଗ୍ରହରେ କଥାଗୁଣା ହେଉଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେମିତି ପିଏରେଇ ଓ ତାର ସାଙ୍ଗ ଜଣକୁ ଦେଖିପକାଇଲେ ସେମିତି ଭୁଲି ପଡ଼ିଗଲେ । ପିଏରେଇକୁ ଲାଗିଲା—ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍ କଣ ଗୋଟାଏ

ଜନସବୁକୁ ନୁହେଁ ଦେଇ ତୁମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭେ କରି କହିଲେ, “ଏ ମାଲକିନିଆଟାକୁ ଦେଖିଲେ ମୋର କଣ ହେଇଯାଉଛି ।”

ପ୍ରିନ୍ସ ଶ୍ରୀମିଳ ଆନ୍ନା ମିଡ଼ାଲେଭ୍‌ସ୍କାକୁ ବାରେଇ ଦେଇ କହିଲେ, “କାହିଁ ସେ ଆଉ ସାନ ବେଠକ୍‌ସରେ ଚାଲିଗଲା ବଢ଼େଇ ଥୋଇଚନ୍ତି । ଯାଅ ବରୁଣ ଆନ୍ନା ମିଡ଼ାଲେଭ୍‌ସ୍କା !

ପିଏରେଟ୍ ସେ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ, ଖାଲି ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇ ତା ହାତକୁ ଟିକିଏ ଚପିଦେଲେ । ପିଏରେ ଓ ଆନ୍ନା ମିଡ଼ାଲେଭ୍‌ସ୍କା ସାନ ବେଠକଖାନାକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ପିଏରେର ଖାଇବାକୁ ଘର ମନ ହେଉଥିଲା, ତଥାପି ସେ କିଛି ଛୁଇଁଲା ନାହିଁ । ସେ ପୁଣି ଆନ୍ନା ମିଡ଼ାଲେଭ୍‌ସ୍କା ଆଡ଼କୁ ପଚାରିଲା ପରି ଚାହିଁଲା ଆଉ ଦେଖିଲା ଯେ ସେ ପୁଣି ପାଦ ଅଗରେ ଚାଲିଚାଲିକା ବେଠକଖାନା ଭିତରକୁ ଗଲେଣି, ସେହି ସେଉଁଠି ପ୍ରିନ୍ସ ଶ୍ରୀମିଳ ଆଉ ବଡ଼ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ବସିଥାନ୍ତି । ଟିକିଏ ଡେଇଁକରି ପିଏରେ ବି ସେଠିକି ଗଲା । ସେତେବେଳକୁ ଆନ୍ନା ମିଡ଼ାଲେଭ୍‌ସ୍କା ବଡ଼ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି, ଆଉ ହସ୍ତେ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥାନ୍ତି ।

ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ସକାଳେ ଘର କବାଟ ଧକ୍କାକରି ବନ୍ଦ କରିଦେଲାବେଳେ ଯେମିତି ଘରରେ ପାଟି କରିଥିଲେ ଏତେବେଳେ ବି ତାଙ୍କର ସେହି ଅବସ୍ଥା । କହୁଥାନ୍ତି —

“କଣ କରିବା ଦରକାର କଣ ନୁହେଁ, ସେକଥା ମୁଁ ବୁଝିବି, ସେଥିପାଇଁ ଆଉ କାହାର କାହିଁକି ମୁଣ୍ଡ ବଥୋଉଛି ଆଜ୍ଞା !”

ଆନ୍ନା ମିଡ଼ାଲେଭ୍‌ସ୍କା ଖୋଇବାଘରକୁ ଯିବାବାଟ ବନ୍ଦକରି ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି, ଘର କଅଁଳେଇ ଫୁସୁଲେଇଲା ପରି କଥା କହୁଥାନ୍ତି । କହିଲେ, “ମୋ ସାନକୁହା ମାନ, ପ୍ରିନ୍ସେସ୍, ତମ ମଉସା ବିତର୍କର ଅଇଁ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା, ସେଥିରେ ଏମିତି କଲେ ସେ କଣ ସହିପାରିବେ ? ତାଙ୍କର ତ ଅଇଁ ଟିକିଏ ଶାନ୍ତି ଦରକାର । ଏଦୁନିଆଁ ଗୁଡ଼ିଆରପାରିକି ଯିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଆତ୍ମା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇସାରିଲାଣି, ଏତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ସଂସାର କଥାମାନ କହିଲେ କଣ...”

ପ୍ରିନ୍ସ ଶ୍ରୀମିଳ ତାଙ୍କ ସ୍ବାଭାବିକ ଢଙ୍ଗରେ ଗୋଟାଏ ମାଲ୍ ଚୌକିରେ ବସି ରହିଥାଆନ୍ତି, ଗୋଟାଏ ଗୋଡ଼ ଉଞ୍ଚିହୋଇ ଆଉ ଗୋଡ଼

ଉପରେ ଲଦା ହୋଇଥାଏ ; ତାଙ୍କ ଦି'ଗାଲରେ ଘର ଜୋରରେ ମାଂସ-ପେଣୀ ଡେଉଁଥାଏ, ଯେତେବେଳେ ଅଟକ ଯାଉଥାଏ, ସେତେବେଳେ ଗାଲ ତଳଟା ଘର ଘର ଦିଶୁଥାଏ, କିନ୍ତୁ ସେ ଏମିତି ଠାଣି ଦେଖାଉଥାନ୍ତି ଯେପରି କି ଏ ଦି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ କଥାଗୁଣାକୁ ତାଙ୍କର ଆଦୌ କାନ ନାହିଁ ।

“ନାହିଁ, ଆନ୍ନା ମିଡ଼ାଲେଣ୍ଡ, ସୁନାଟି ପରା, ଯାଉନୁ କାନ୍ଦୁ ତାଙ୍କ ନିଜ ବୁଦ୍ଧିରେ କାମ କରନ୍ତୁ । ତେମେ ତ ଜାଣିଛ କାଉଣ୍ଡ ତାଙ୍କୁ କେଡ଼େ ଭଲପାଆନ୍ତି ।”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ତାଙ୍କ ହାତରେ ଗୋଟାଏ ପୋଟ୍‌ଫୋଲିଓ ମୁଣି ଧରିଆନ୍ତି । ସେଇଆକୁ ଦେଖାଇ କହିଲେ, “ଏ ଦଳିଲ୍ ଭିତରେ କଣ ଲେଖାହୋଇଛି ସେକଥା ବି ମୁଁ ଜାଣିନାହିଁ । ମୁଁ ଖାଲି ଜାଣିଛି ଯେ ଅସଲ ଉଇଲିଙ୍ଗ୍ ଆଲମାର ଭିତରେ ଅଛି, ଆଉ ଏ କାଗଜଟା ଗୋଟାଏ ଅନ୍ୟ କିଛି କାଗଜ, ଏଇଟା ଏମିତି ପଡ଼ିଥିଲା, କାହାର ମନେ ନାହିଁ ।”

ସେ ପୁଣି ଆନ୍ନା ମିଡ଼ାଲେଣ୍ଡଙ୍କ କରପଟେ ବୁଲିଯିବେ ବୋଲି ଚେଷ୍ଟା କଲେ କିନ୍ତୁ ଆନ୍ନା ମିଡ଼ାଲେଣ୍ଡ ସେ ମୁଣିଟାକୁ ଟାଣ କରି ଧରି ପକେଇଲେ, ଏମିତି ମୁଠେଇ ଧରିଲେ ଯେ ଜଣାଗଲା ସେ ଆଉ ଏଡ଼େ ସହଜରେ ତାକୁ ଗ୍ରହଣେ ନାହିଁ । କହିଲେ, “ସୁନାଟି ପରା ପ୍ରିନ୍ସେସ୍, ମୁଁ ତମକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି, ହାତ ଯୋଡ଼ୁ । ତାଙ୍କୁ ଆଉ ହରବର କର ନାହିଁ ।”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ପାଟି ଫିଟାଇଲେ ନାହିଁ । କେବଳ ମୁଣିଟାକୁ ଉଡ଼ାଉଟରା କରିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣୁଥାଏ । ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନ ଥିଲା ଯେ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଯଦି ମୁହଁ ଖୋଲନ୍ତେ ସେ ଆନ୍ନା ମିଡ଼ାଲେଣ୍ଡକୁ ଭଲକଥା କିଛି କହନ୍ତେ ନାହିଁ । ଆନ୍ନା ମିଡ଼ାଲେଣ୍ଡ ବଜ୍ରମୁଠାରେ ମୁଣିଟାକୁ ଧରିଆନ୍ତି । ତଥାପି ତାଙ୍କ ସ୍ଵରରେ ମିଠା ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଆଉ ନରମପଣ ଉଣା ପଡ଼ି ନ ଥାଏ । ତାଙ୍କଲେ, “ପିଏରେ, ଏଠିକି ଆସ ତ ବାବା, ଏ ତ ଘରକଥା, ପିଏରେ ଆସିଲେ କିଛି ବଳକା ହେବନାହିଁ ।”

ହଠାତ୍ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଚିତ୍କିରେଇ ଉଠିଲେ, “ଆପଣ କାହିଁକି ପାଟି ଫିଟାଉ ନାହାନ୍ତି ? ସେ ଏତେ ଜୋର୍ରେ ଡିକଟାଲ ହୋଇ ଚିତ୍କାରିଟାଏ କଲେ ଯେ ଆରପାଖେ ବେଠକଖାନା ଘରେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ

ପାଟି ଶୁଣି ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ପାଟି କଲେ, “ଆପଣ କାହିଁକି ପାଟି ପିଟିଛନ୍ତି ନାହାନ୍ତି ? ଦେଖୁଛନ୍ତି ଗୋଟାଏ କୁଆଡ଼ର ବାହାରିଆ ଲୋକଟାଏ ଆସି ଆମ ଘରେଇ ବିଷୟରେ ଗୁଞ୍ଜିହେଇ ଲାଗୁଛି, ଏଣେ ମଣିଷଟାଏ ମରୁଛି, ଆଉ ଏ ଲୋକଟା ଆସି ତା ଘର ଦୁଆରମୁହଁରେ ଗୋଟାଏ ସୁଆଙ୍ଗ ଲଗେଇଛି, ସତର ଘର ଭଙ୍ଗେଇ—”

ଚମକି ଉଠି ଗାଳଦେଲା ପରି ପ୍ରିନ୍ସ ଶ୍ରୀମିଳି କହିଲେ, “ଆଃ ! ଏଗୁଡ଼ାକ ବଡ଼ ଲୋକହସା କଥା । ଆସ, ଦିଅ ଗୁଡ଼ିଦିଅ ମୁଁ କହୁଛି ।” ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଦେଲେ ଗୁଡ଼ି ।

“ଆଉ ତେମେ ବି ଗୁଡ଼ି—”

ଆଲା ମିହାଲେଭ୍ନା ଜମା ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ ।

“ଗୁଡ଼ିଦିଅ, ମୁଁ କହୁଛି । ସବୁ ଦାୟିତ୍ବ ମୁଁ ମୁଣ୍ଡକୁ ନେବି । ମୁଁ ନିଜେ ଯିବି ତାକୁ ପଚାରିବି, ତେମେ ଯାକୁ ଗୁଡ଼ିଦିଅ ।”

ଆଲା ମିହାଲେଭ୍ନା କହିଲେ, “ଶୁଣନ୍ତୁ ପ୍ରିନ୍ସ, ଶେଷ ପ୍ରାର୍ଥନା ଉତ୍ତରୁ ତାକୁ ଟିକିଏ ହେଲେ ଶାନ୍ତି ଦିଅନ୍ତୁ ଭଲ ! ହେଇ ଶୁଣ ପିଏରେ, ତମ ବିଚାରକୁ କଣ ଲାଗୁଛି କହିଲ ମତେ—” ସେ ପିଏରେ ଆଡ଼କୁ ବୁଲି ପଡ଼ିଲେ, ପିଏରେ ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆସୁଥିଲା । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ସେ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନାଉଁଥିଲା, ସେ ମୁହଁରୁ ସବୁ ମାନ ମହତ ଝଡ଼ି ପଡ଼ିଥିଲା, ଅତି ରାଗ ଆଉ ଦୁଃଖରେ ଅତି କମ୍‌ତ କମାକାର ଦିଶୁଥିଲା ସେ ମୁହଁ । ଆଉ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଦେଖୁଥିଲା ପ୍ରିନ୍ସ ଶ୍ରୀମିଳିଙ୍କ ଗାଲକୁ । ସେଠି ମାଂସପେଶୀଗୁଡ଼ାକ ଘୋଡ଼ା ପରି ଡେଉଁଥିଲା ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଶ୍ରୀମିଳି ହୋଧରେ କହିଲେ, “ଜାଣିଥା, ଏଥିରୁ ଯାହା ଫଳ ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ତମେ ଦାୟୀ ରହିଲ, ତମେ କଣ କରୁଛ ତା ପରିଶାମ ତମକୁ ଜଣାପଡ଼ୁ ନାହିଁ ।”

“ଛତରଗାଇ ମାଇକନିଆ—” ଚିତ୍କାର କରି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ହଠାତ୍ ଆଲା ମିହାଲେଭ୍ନା ଉପରେ କୁଦିପଡ଼ି ତାଙ୍କ ହାତରୁ ମୁଣିଟାକୁ ଝିଙ୍କି ଓଟାରି ଛଡ଼େଇନେଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଶ୍ରୀମିଳି ମୁଣ୍ଡକୁ ତଳକୁ ପୋତି ହତାଶଭାବେ ଦେଖାଇ ଦି ହାତ ଉପରକୁ ଟେକିଦେଲେ ।

ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ରୋଗୀ ଘରର ସେଇ ଉତ୍ସୁକର କବାଟଟା ଯାହାକୁ ପିଏରେ ଏତେବେଳେଯାଏ ଅନେଇଁ ରହିଥିଲା, ଆଉ ଯାହାକୁ

ଆଗେ ଯେତେବେଳେ ଖୋଲିଲେ ଅତି ଆସ୍ତେ ଆଗେ ଖୋଲି ଯାଉଥିଲା ସେ କବାଟଟା ଭୁଷ୍କର ଖୋଲି ହୋଇଗଲା, ଧଉଁକର ଆସି ତାଇକର କାନ୍ଥରେ ବାଜିଲା ଆଉ ମଝିଆଁ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ହାତ ହଲେଇ ଦଉଡ଼ି ଆସିଲେ ।

ଅତି ଦୁଃଖରେ କାତର ହୋଇ ସେ କହିଲେ, “ତେମେ ସବୁ କଣ କରୁଛ ? ସେ ମରିଯାଉଛନ୍ତି ଯେ ! ତେମେ ମତେ ଟିକିଏ ଶାନ୍ତିରେ ରହିବାକୁ ଦିଅ ।”

ବଡ଼ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମୁଣିଟାକୁ ହାତରୁ ତଳେ ପକାଇଦେଲେ, ଚାହିଁ କରି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଜ୍ଞା ମିଡ଼ାଲେଣ୍ଡା ନଇଁପଡ଼ିଲେ ଆଉ ଯେଉଁ ଜିନିଷଟା ପାଇଁ କଳି ଲାଗିଥିଲା ତାକୁ ଗୋଟେଇନେଇ ଶୋଇବାଘର ଭିତରକୁ ଦୌଡ଼ି ପଳାଇଲେ । ବଡ଼ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଆଉ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀମିଳି ପଡ଼ି ଉଠି ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗଲେ । କେତେ ମିନିଟ୍ ପରେ ବଡ଼ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଫେରିଆସିଲେ, ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ରକ୍ତ ନ ଥିଲା, ସେ ତାଙ୍କ ତଳ ଓଠକୁ କାମୁଡ଼ୁଥିଲେ । ପିଏରେନ୍ସ ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ ତାଙ୍କ ଘଣ୍ଟା ଉଛୁଳି ଉଠିଲା ।

ସେ କହିଲେ, “ହଉ, ହଉ, ଏଥର ଛଇ ଛଟକ ଦେଖାଉ ଥା, ତେମେ ଯାହା ଖୋଜୁଥିଲ ତା ତ ପାଇଗଲା ଆଉ କଣ ?” ଭେଁ କନା କାନ୍ଦି ପକାଇ ସେ ରୁମାଲରେ ମୁହଁ ଲୁଚେଇ ସେ ଘରୁ ଧାଇଁ ପଳାଇଲେ ।

ତା’ ପରେ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀମିଳି ବାହାରିଲେ । ସେ ଟଳିଲା ପରି ଆସି ପିଏରେ ଯେଉଁ ଆସନ ଉପରେ ବସିଥିଲା, ସେଇ ଆସନ ଉପରେ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ । ଆଖିକି ହାତରେ ଢାଳି ପକାଇଲେ । ପିଏରେ ଦେଖିଲା ଯେ, ସେ ଗୋଟା ସୁଦ୍ଧା ଶେଆ ପଡ଼ିଯାଇଥାନ୍ତୁ, ବାତ ମାରିଲା ପରି ତାଙ୍କ ତଳ ଥୋମଶିଟା ଜୋରରେ ଥରୁଥାଏ ।

ପିଏରେର କହୁଣିକୁ ଧରି ସେ କହିଲେ, “ଆଃ, ବାବୁରେ—,” ତାଙ୍କ ସ୍ଵରରେ ଏଜଳି ଏକ ଦୁର୍ବଳତା ଆଉ ଆନ୍ତରିକତା ଥିଲା, ଯାହା ସେ ଆଗରୁ ଆଉ କେବେ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । କହିଲେ, “ଆମେ ସବୁ କି ପାପ, କି ଜୁଆଁରେଇ ନ କରୁଁ ! ଆଉ କାହିଁକି ଏସବୁ କରୁଁ ? ମତେ ପରାଣ ବର୍ଷ ହେଲାଣି...ମୁଁ ବି...ଆଉ ସବୁ ଶେଷ ହୁଏ ମୃତ୍ୟୁରେ, ସବୁ । ମରଣ ବଡ଼ ଉପକର—”, ସେ କାନ୍ଦି ପକେଇଲେ ।

ସବା ଶେଷରେ ଆସିଲେ ଆନ୍ନା ମିତ୍ରାଲେଭା । ଥର ଥର ନରମ ପାଦ ପକାଇ ସେ ପିଏରେ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । “ପିଏରେ—” ନାଁ ଧରି ସେ ଡାକିଲେ । ପିଏରେ ପ୍ରଶ୍ନପୂର୍ବକ ଚାହିଁବାରେ ତାକୁ ଅନାଇଁଲା । ସେ ତା’ କପାଳରେ ଟେକି କଲେ, ତାକୁ ଲୁହରେ ଭିଜେଇଦେଲେ । କିଛି ସମୟ ସେ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ।

“ସେ ଚାଲିଗଲେ, ଆଉ ନାହାନ୍ତି ।”

ସେ ତାକୁ ଅନ୍ଧାରୁଆ ବୈଠକଖାନା ଘରକୁ ନେଇଗଲେ । ପିଏରେ ଖୁସି ହେଲା ଯେ କେହି ତା’ ମୁହଁ ଦେଖିପାରିବେ ନାହିଁ । ଆନ୍ନା ମିତ୍ରାଲେଭା ତାକୁ ସେଠି ଛାଡ଼ି ଦେଇଗଲେ । ସେ ଫେରିଲାବେଳକୁ ଦେଖିଲେ—ପିଏରେ ମୁଣ୍ଡତଳେ ବାହା ଥୋଇ ନିଦାଓଡ଼ି ନିଦରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

ତହିଁଆରଦିନ ସକାଳେ ଆନ୍ନା ମିତ୍ରାଲେଭା ପିଏରେକୁ କହିଲେ, “ହଁରେ ବାପ, ସମସ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏ ଗୋଟାଏ ମସ୍ତକଡ଼ି ଷଡ଼ । ତମ କଥା ମୁଁ କହୁନାହିଁ, ଉଗବାନ ତମକୁ ସାହା ଦେବେ । ତୁମେ ଟୋକା ଲେକ, ଆଉ ମୁଁ ଆଶା କରୁଛି ଅଇଗ୍ର ତୁମେ ବିପୁଳ ସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ । ଉଇଲ୍ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୋଲା ହୋଇନାହିଁ । ମୁଁ ତମକୁ ଭଲ କରି ଚିହ୍ନିଛି । ମୁଁ ଜାଣେ ଏଥିରେ ତୁମ ମୁଣ୍ଡ ବଗିଚା ଯିବନାହିଁ । ସ୍ୱାଦାସ ତମ ଉପରେ ଦାୟିତ୍ୱର ବୋହେ ଲଦି ହେବ ଆଉ ତମକୁ ମଣିଷ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।”

ପିଏରେ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ ।

“ହଠାତ୍ ପଛେ କେବେ ମୁଁ ତମକୁ ବୁଝେଇ ଦେବି ଯେ ଯଦି ମୁଁ ଜାଗା ଉପରେ ନ ଥାନ୍ତି ତ କଣ ହେଇଥାନ୍ତା ଉଗବାନ ଜାଣନ୍ତି । ତୁମେ ଜାଣିଛ, ପହରି ଦିନ ତ ମଉସା ମତେ ଜବାବ୍ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ସେ ବୋରସକୁ ଭୁଲିଯିବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ବେଳ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ମୋଠି ତମର ଏଡ଼େ ଶରଧା । ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛି, ତୁମେ ତୁମ ବାପାଙ୍କ ଆଶା ପୂରଣ କରିବ ।”

ପିଏରେ ଏ କଥାରୁ ପଦେ କିଛି ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ, ଲଜରେ ରଙ୍ଗା ପଡ଼ିଯାଇ ବକା ପରି ଆନ୍ନା ମିତ୍ରାଲେଭାକୁ ଅନାଇଁ ରହିଲେ । ତା ସଙ୍ଗେ କଥା କହିପାରି ଗାଡ଼ିରେ ବସି ଆନ୍ନା ମିତ୍ରାଲେଭା ଗଲେ ସେପ୍ଟରକ୍

ଦରକୁ । ସେଠି ଯାଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସକାଳୁ ନିଦରୁ ଉଠି ସେ
 ଶେଷର ପରିବାରର ସମସ୍ତଙ୍କି ଆଉ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚିହ୍ନାପରିଚିତ ଲୋକଙ୍କୁ
 କାଉଁଶ ବେଳୁଡ଼ୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ବିଷୟରେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସବୁ କଥା
 କହିଲେ । ସେ କହିଲେ ଯେ ଅବକଳ ଯେମିତିଆ ମରଣ ସେ ନିଜ ପାଇଁ
 ଲେଉଟନ୍ତି, କାଉଁଶଙ୍କ ମରଣଟା ହେଲା ସେମିତି । ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁବେଳର ଦୃଶ୍ୟ
 ଯେ ଖାଲି କରୁଣ ହୋଇଥିଲା ତା ନୁହେଁ, ସେ ଦୃଶ୍ୟରେ ବଡ଼ପଣ ବ
 ଥିଲା, ଦେଖିଲେ ପବନ ଲାଗୁଥିଲା । ବାପପୁଅଙ୍କ ଶେଷ ଦେଖାଦେଖି
 ଏମିତି ଛୁଟିଫଟା ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ଯେ ସେ କଥା ଶ୍ରବଣେ ଆଗ ଲୁହ
 ବୋହି ପଡ଼ୁଛି । ସେ କହିଲେ ଯେ ଆଖିରବେଳକୁ ବାପ ପୁଅ ଏ ଦି
 ଜଣଙ୍କ ଭିତରୁ କାହା ବ୍ୟବହାରରେ ବେଶି ଉଦାରପଣ ଥିଲା, ତା
 ବାଛୁବା କଷ୍ଟ, ବାପେ ତ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ କଥା, ସବୁ ମଣିଷକୁ ଭଲ
 କରି ମନେ ପକାଉଥିଲେ, ପିଏରେ ପିଲାଟାକୁ ଦେଖିଲେ ତ ଛୁଟି ଫାଟି
 ଯାଉଥିଲା, ଦୁଃଖରେ ସେ ବିଚରଟି ରୁନା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତଥାପି
 କାଳେ ବାପେ ବିକଳ ହେବେ ବୋଲି ପାରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା ଦୁଃଖକୁ ସେ
 ଲୁଚେଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ।

ସେ କହିଲେ, “ସେ ଦୃଶ୍ୟ ବଡ଼ ଦୁଃଖପ୍ରଦ, ତେବେ ଦେଖିଲେ
 ଉପକାର ଅଛି । ଏ ବୁଢ଼ା କାଉଁଶ ଆଉ ତାଙ୍କ ଉପଯୁକ୍ତ ପୁଅ ଏମିତିଆ
 ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମଣିଷର ନିଜର ଆତ୍ମାର ଉନ୍ନତି ହେବ ।”

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀଲ ଆଉ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଯେଉଁ କାମ କରୁଥିଲେ, ସେ କଥା
 ବି ସେମାନଙ୍କୁ ସବୁ ସେ କହିଲେ ଯେ, ଶ୍ରୀ ଗୁପ୍ତରେ କହିଲେ, ଆଉ,
 ଅତି ନିନ୍ଦା କରି ଗପିଲେ ।

କୁଇଁ ହିଲ୍ସ୍ (ଲଣ୍ଡା ପାହାଡ଼) ଗାଁରେ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ନିକୋଲେ
 ଆନ୍ଦ୍ରେଇଭର୍ ବଲ୍‌କନ୍‌ସ୍କିଙ୍କ ଜମିଦାରୀର ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଆଉ ତାଙ୍କ
 ଶ୍ରୀଯା ଆସିବେ ବୋଲି ନିତି ଅପେକ୍ଷା କରୁହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ା
 ପ୍ରିନ୍ସ୍‌ଙ୍କ ଉଆସରେ ଜୀବନ ସବୁ ଦିନେ ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଉ ମାତ୍ରରେ
 ଚାଲେ ଏମାନଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ସେଥିରେ ଟିକିଏ ବି
 ହଲତଲ ହେଉ ନ ଥିଲା । ପ୍ରିନ୍ସ୍ ନିକୋଲେ ବଲ୍‌କନ୍‌ସ୍କି ଆଗେ ସେନାପତି
 ହୋଇଥିଲେ, ବଡ଼ବଡ଼ିଆଙ୍କ ମହଲରେ ତାଙ୍କ ନାଁ ଦିଆ ହୋଇଥିଲା
 ‘ପ୍ରୁସିଆର ରାଜା’ । ମହାରାଜା ପଲ୍‌ଙ୍କ ରାଜୁତିବେଳେ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ

ଜମିଦାରକୁ ନିବାସନ ଦଣ୍ଡ ଦିଆ ହୋଇଥିଲା, ସେହିଦିନୁ ତାଙ୍କ ଝିଅ ପ୍ରିନ୍ସେସ ମେରଥା ଆଉ ମେରଥାଙ୍କ ସାଙ୍ଗ ଶ୍ରୀମତୀ ବୁରାଏମାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସେ ତାଙ୍କ ‘ଲଣ୍ଡା ପାହାଡ଼’ ଉଆସରେ ରହୁଥିଲେ । ନୂଆ ମହାରାଜାଙ୍କ ଅମଳରେ ଆପଣା ଜମିଦାରକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଅନୁମତି ମିଳିଥିଲା, ହେଲେ କଣ ହେବ, ଘାଟେ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ଘର ଥିଲା, ସେଠୁ ସେ ଦିନେ ବି ପଦାକୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ନାହାନ୍ତି, କହିଲେ କହନ୍ତି ଯଦି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବ ବୋଲି କିଏ ମନ କରିବ, ସେ କଣ ମସ୍ତୋରୁ ଲଣ୍ଡା ପାହାଡ଼ ଯାକେ ପରୁଣ କୋଣ ବାଟ ଆସିପାରିବ ନାହିଁ ? କୌଣସି ମଣିଷକୁ ଦେଖିବାକୁ କି କୌଣସି ଜନସବୁ ପାଇବାକୁ ତାଙ୍କର ମନ ନ ଥିଲା । ସେ ବରାବର କହୁଥିଲେ ଯେ, ମଣିଷର ପାପ ଦିଓଟି ଜନସବୁ ଉପୁଜେ, ଗୋଟିଏ ଅଳସୁଆମି ତ ଆରଟା ଅରବିଶାସ, ଆଉ ପୁଣ୍ୟ ବି ମଣିଷଠିଁ ଯୋଡ଼ିଏ, ଗୋଟିଏ ମଣିଷର କାର୍ଯ୍ୟକାଶ ଶକ୍ତି ତ ଆରଟି ତାର ବୁଦ୍ଧି । ସେ ଆପଣେ ଆପଣା ଝିଅକୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇବା କାର୍ଯ୍ୟର ଭାର ମୁଣ୍ଡକୁ ନେଇଥିଲେ, ଆଉ ତାଠିଁ ଏ ଦୁଇଟି ମହତ୍ତ୍ୱ ଗୁଣର ବିକାଶ କରିବା ପାଇଁ ତାକୁ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ହେବା ଯାକେ ଗଜଗଣିତ ଆଉ ଜ୍ୟାମିତି ପଢ଼ାଉଥିଲେ । ତାର ସମଗ୍ର ଜୀବନ ଗୋଟାକ ଯାକ ପାଇଁ ଏପରି ଭାବେ କଣ୍ଟିକାଣ୍ଡି ନିର୍ଦ୍ଦା କାଟିଦେଇ କାମ ଖଞ୍ଜି ଦେଇଥିଲେ ଯେ ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭିତରେ କେତେବେଳେ ହେଲେ କାମରୁ ହାତ ଖାଲି ହେବା କଥା ହିଁ ନ ଥିଲା । ସେ ନିଜେ ବି ସବୁବେଳେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବୁଡ଼ି ରହୁଥିଲେ । ନିଜର ଜୀବନା ଲେଖୁଥିଲେ, ଉଚ୍ଚ ଗଣିତର ସମସ୍ୟାମାନ ସମାଧାନ କରୁଥିଲେ, ତାଙ୍କ କଲ ତଲାଇ ନାସଦାନି ତିଆରି କରୁଥିଲେ, ବଗିଚାରେ କାମ କରୁଥିଲେ, ତାଙ୍କ ଜମିଦାରିରେ ତ ସବୁବେଳେ ନୂଆ ନୂଆ କୋଠା ତୋଳା ଲାଗିଥିଲା, ସେହି ସବୁ ଘରତୋଳା କାମ ବି ତଦାରଖ କରୁଥିଲେ । କାହାରି ପକ୍ଷରେ ଏ ଜୀବନରେ କିଛି କାମ ଉଠେଇବା ପାଇଁ ସବୁଠୁ ବଡ଼ କଥା ହେଲା ସମୟ ଜଗି କାମ କରିବା, ତାଙ୍କ ଆପଣା ଜୀବନକୁ ସେ ଏମିତି ଗଢ଼ି ନେଇଥିଲେ ଯେ ସେଥିରେ ସମୟାନୁବର୍ତ୍ତିତାକୁ ଏକଦମ୍ ଦକ୍ଷାର କଣ୍ଟାଏ କଣ୍ଟାଏ ଜଗି ହେଉଥିଲା । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଭୋଜନ କେମିତି ବଡ଼ା ହେବ, ତାର ବାଗ ବି ସବୁ ଦିନ ପାଇଁ ଠିକଣା କିଏ ହୋଇ ଥିଲା, ତିଳେ ଏପାଖ ସେପାଖ ହେବ ନାହିଁ, ସବୁ ଦିନେ ଦକ୍ଷାରେ ଠିକ୍

ସେତିକି ବାଜିଲାବେଳକୁ ଶ୍ରେୟନ ବଡ଼ା ହେବ ତା ନୁହେଁ, ଠିକ୍ ସେତିକି ବାଜି ସେତିକି ମିନିଟ୍ ହୋଇଥିବ ତ ଖାନା ବଡ଼ା ହେବ । ତାଙ୍କ ଘର ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି, ଝିଅଠୁଁ ଶୁକରମାନଙ୍କ ଯାକେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଥିଲା ଅତି କଠା, ସମସ୍ତଙ୍କି ସେ କାମ କରାଇ କରାଇ ନାକ ଘଷୁରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ନିଷ୍ଠୁର ଲୋକ ନ ହେଲେ ବି ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ଏଡ଼ିକି ଡରୁଥିଲେ, ଏଡ଼ିକି ଖାତିର କରୁଥିଲେ ଯେ ହୃଦତପ ଲୋକ ବି ଅନ୍ୟଠୁଁ ସେ ବ୍ୟବହାର ପାଇପାରିବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ନାଁଟା ଅବସର ପାଇଥିବା କର୍ମରାଜ୍ୟ ତାଲିକାରେ ଥିଲା ସତ, ରାଜନୈତିକ ମହଲରେ ତାଙ୍କର କିଛି ପ୍ରତିପତ୍ତି ନ ଥିଲା ସତ, ତଥାପି ତାଙ୍କ ଜମିଦାର ଯେଉଁ କର୍ମରାଜ୍ୟ ଇଲାକା ଭିତରେ ପଡ଼ୁଥିଲା, ସେ ବି ଭାବୁଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାକରିବାକୁ ଆସିବାକୁ ସେ ବାଧ୍ୟ । ଆସିଲେ ବି ବଗିଚାର ମାଳି କି ପ୍ରିନ୍ସଙ୍କ ଝିଅ ଯେମିତି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହୁଥିଲେ ଯେ ଗୋଟାଏ ବରା ଘଡ଼ି ଅଛି, ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଉଞ୍ଚ ଅଭ୍ୟର୍ଥନାଘରେ ଆସି ପ୍ରିନ୍ସ ଦର୍ଶନ ଦେବେ, ତା ଆଗରୁ ନୁହେଁ,—ସେ କର୍ମରାଜ୍ୟ ବି ସେତିକିବେଳ ହେବାଯାକେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ଘରର ଅତି ଡେଙ୍ଗା କବାଟଟା ଯେତେବେଳେ ଖୋଲି ଯାଉଥିଲା, ଆଉ ପାଉଁରବୋଳା ପରଚୁଲା ପିନ୍ଧା ସେହି ଗ୍ରେଟିଆ ବୁଡ଼ାଲୋକଙ୍କ ଚେହେରା ଦିଶି ଯାଉଥିଲା, ଆଉ ଦିଶୁଥିଲା ତାଙ୍କ ସାନ ସାନ ସରୁ ସରୁ ହାତ ଯୋଡ଼ିକ, ଆଉ ତାଙ୍କ ଓହ୍ଲି ପଡ଼ୁଥିବା ଭୁଲତା, ଯେ ଏତେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲି ଥିଲା ଯେ ଯେତେବେଳେ ସେ ଚରକ୍ର ହେଉଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ପିଲୁଳିଆ ଆଖିର ଜିଜ୍ କିଜ୍ ବି ତା ତଳେ ଝପି ରହୁଥିଲା,—ସେତେବେଳେ ବୈଠକଖାନାରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ସବୁ ଲୋକ ସେ ମୁଣ୍ଡିକୁ ଦେଖି ଏକାପରି ସମ୍ବୁଧ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ, ଆଉ ଏକାପରି ଗୁନିଆଁ ଲଗୁଥିଲା ସମସ୍ତଙ୍କି ।

ଯେଉଁ ଦିନ ପ୍ରିନ୍ସ ଆଗ୍ରେ ଆଉଁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା କଥା ଥିଲା, ସବୁଦିନ ପରି ସେଦିନ ସକାଳଓଢି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଘଣ୍ଟାରେ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମେଣ୍ଟ ବାପାକୁ ଦଣ୍ଡବତ କରିବେ ବୋଲି ବୈଠକଖାନାକୁ ଗଲେ । ଉପରେ ସେ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଡାକି ପ୍ରତି ଉପରେ ଜିଜ୍ କର ସଙ୍କେତ କଲେ, ଆଉ ମନେ ମନେ ପ୍ରାର୍ଥନା ବୋଲିଲେ । ସବୁଦିନେ ସେ ବାପାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ

ଗଲବେଳକୁ ସେମିତି ହୁଅନ୍ତି ଆଉ ସବୁଦିନେ ସେ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତି କେମିତି ସେଦିନ ବାପାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖାଦେଖିଟା ଭଲରେ ଭଲରେ ଚଳିଯାଉ ।

କବାଟବାଟେ ଲେଥ୍ କଲ ଚାଲିବାର ଶବ୍ଦ ସମାନ ଛନ୍ଦରେ ଶୁଣୁଥିଲା । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଡର ଡର କବାଟକୁ ଧରି ଠିଆ ହେଲେ, କବାଟ ସୁଟକରି ଧୀରେ ଖୋଲିଗଲା, ସେ ଦୁଆରମୁହଁ ପାଖେ କାଠ ପରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ସେତେବେଳେ ଲେଥ୍ କଲରେ କାମ କରୁଥାନ୍ତି, ଟିକିଏ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଦେଇ ସେ ଯେଉଁ କାମ କରୁଥିଲେ, ସେହି କାମରେ ଲାଗି ରହିଲେ ।

ଏଡ଼େ ବଡ଼ ବଖରାଟାଯାକ ଜିନିଷ ଭର୍ତ୍ତି, ସବୁ ଜିନିଷ ଲାଗୁଥାଏ ଯେମିତିକି ସବୁବେଳେ କାମରେ ଲାଗାହେଉଛି । ଏକ ମସ୍ତକଡ଼ ଟେବୁଲ୍, ତା ଉପରେ ବସି ଆଉ ନକ୍ସାଗୁଡ଼ାଏ ଜମା ହୋଇଛି । ଡେସ୍କ ବସି ଆଲମାରି, ତାର କାଚ କବାଟରେ ଚାହିଁ ଲାଗିଛି । ପ୍ରିନ୍ସ ଠିଆ ହୋଇ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଡେସ୍କ ଟେବୁଲ୍ । ସେଥିରେ ଖୋଲିହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ ଗୋଟାଏ ପାଣ୍ଡୁଲିପି । ଲୋକେ ବଢ଼େଇ କାମ କରନ୍ତି ଯେଉଁ ଲେଥ୍ କଲରେ, ସେଥିରୁ ଗୋଟାଏ ଥାଏ । ଚାରିପାଖେ ପଡ଼ିଥାଏ ଉଞ୍ଚି ହୋଇଥିବା ତେନା ତେନା କାଠ । ଏସବୁ ଦେଖିଲେ ଜଣାପଡ଼ିବ ମଣିଷଟା ସବୁବେଳେ କାମରେ ଲାଗିଛି, ପୁଣି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର କାମ ନୁହେଁ ନାନାପ୍ରକାର କାମ କରୁଛି । ପାଦରେ ଥାଏ ଡାକାର୍ ଦେଶର ଜୋଡ଼ା, ସେଥିରେ ରୂପା କାମ ହୋଇଥାଏ । ତା ଭିତରେ ତାଙ୍କ ପାଦର ଯେଉଁ ଗତି, କରଡ଼ା ମାଂସପେଶୀମୟ ସବୁ ସବୁ ହାତ ଯେପରି ଜୋରରେ ଦାବି ପାରୁଥାଏ ଏସବୁ ଦେଖିଲେ ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ ଯେ ବୁଢ଼ାକାଳରେ ବି ତାଙ୍କଠି ବହୁତ ବଳ, ତାଙ୍କ ମନରେ ବହୁତ ଆଶା, ଆଉ ସେ ତାର ପରି ତେମେଡ଼ା ଆଉ ଟାଣୁଆ ମଣିଷ । ଆଉ କେତେଥର ଲେଥ୍ କଲକୁ ଦୂରେଇ ଦେଇ ଲେଥ୍ କଲର ପାଦ ରଖିବା ଜାଗାରୁ ସେ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ନେଲେ, ରାଜାକୁ ପୋଛିଦେଲେ, ଲେଥ୍ କଲରେ ଗୋଟାଏ ଝୁଲୁମୁଣି ଯେ ତା ଭିତରେ ରାଜାକୁ ପକାଇଦେଲେ, ଆଉ ଟେବୁଲ୍ ପାଖକୁ ଯାଇ ହିଅକୁ ପାଖକୁ ଡାକିଲେ ।

ଅନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସେମିତି ଆଶୀର୍ବାଦ କରନ୍ତି ସେ ସେମିତି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ଖାଲି ଝିଅ ଗୋଲ କରିବ ବୋଲି ତା ଆଡ଼କୁ ତାଙ୍କ ଗାଲଟାକୁ ମୋହିଁ ଦେଲେ, ସେ ଗାଲରେ ଥୁଣ୍ଡା ଥୁଣ୍ଡା ଛୁଡ଼ି ଥାଏ, ସେ ଗାଲ ଖିଅର ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ଝିଅକୁ ଚକ୍ର ଉପର ଯାକେ ଥରେ ଚାହିଁଦେଇ ଟାଣ ପାଟିରେ ଅଥଚ ଅତି ସ୍ନେହରେ ସେ ଖାଲି କହିଲେ, “ସବୁ ଭଲତ ?...ହଉ ତେବେ ବସ ।” ଆପଣା ହାତରେ ଲେଖିଥିବା ଗୋଟିଏ ଜ୍ୟାମିତି ବହି ଉଠାଇ ନେଇ ସେ ଚୌକଟାକୁ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗୋଡ଼ରେ ଟାଣିନେଲେ ।

ପୃଷ୍ଠା ଓଲଟାଇ ଗୋଟାଏ ଦନ୍ତଡ଼ା କଣ୍ଠାରେ ଗୋଟିଏ ଥାକ ଲେଖାଠାରୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଥାକ ଲେଖାଯାକେ ଗୋଟାଏ ଗାର ଟାଣିଦେଇ ସେ ତରତର କରି କହିଲେ, “ପୁଣି କାଲିକା ପାଇଁ ଏତକ ।” ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ସେ ଜ୍ୟାମିତି ବହି ଉପରେ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ିଲେ । ହଠାତ୍ ବୁଡ଼ା କହିଲେ, “ରଇଆ, ହେଇଛି ତୋର ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଅଛି ।” ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ସାନ ମୁଣି ଝୁଲୁଥିଲା, ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ହାତ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖା ଗୋଟାଏ ଲଫାଫା ତା ଭିତରୁ ବାହାର କରି ସେ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଥୋଇଦେଲେ ।

ଚିଠିକ ଦେଖି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କ ମୁହଁ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ନାଲି ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ତଞ୍ଚଳ ଚିଠିଟା ନେଇ ତା ଉପରେ ନଇଁ ପଡ଼ିଲେ ।

“କିଏ ହିଲେଆସୀ ଦେଇଛି ?” ପ୍ରିନ୍ସ ଏକ ଶୀତଳ ହସ ହସି ପଚାରିଲେ । ତାଙ୍କ ହଲଦିଆ ଦାନ୍ତ ଦିପାଟି ଦିଶିଲା, ସେ ଦାନ୍ତ ଏବେ ବି ଟାଣ ଅଛି ।

ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଡରି ଡରି ଅନାଇଁ ଡରି ଡରି ମୁରକି ହସି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଲେ, “ହଁ, ଜୁଲୁ ଲେଖିଛି ।”

ଛୁଡ଼ିବାବେ ପ୍ରିନ୍ସ କହିଲେ, “ମୁଁ ଏମିତି ଚିଠି ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଯାକେ ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଛି କରିବି ନାହିଁ । ତା ପରେ ଚୂଣ୍ଡାସୁ ଖଣ୍ଡ ଆସିଲେ ମୁଁ ତାକୁ ପଢ଼ିବି । ମତେ ଲାଗୁଛି, ତୁ ବହୁତ ଗୁଡ଼ାଏ ଏଣୁ ତେଣୁ ବାଜେକଥା ଲେଖୁ । ଚୂଣ୍ଡାସୁ ଚିଠିଖଣ୍ଡ ମୁଁ ପଢ଼ିବି ।”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଆହୁରି ନାଲି ପଡ଼ିଯାଇ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଚିଠିଟା ବଢ଼େଇ ଦେଇ କହିଲେ, “ନିଅ ଏ ଚିଠି ଖଣ୍ଡକ, ପଡ଼ି ବାପା—”

ପ୍ରିନ୍ସ ଅଳ୍ପ କଥାରେ କହିଦେଲେ, “ବୃଷ୍ଟାସୁ ଚିଠିଟା, ମୁଁ କହିଲି ବୃଷ୍ଟାସୁ ଚିଠିଟା—” । ଚିଠିଟାକୁ ଦୂରକୁ ଠେଲି ଦେଇ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ କହୁଣି ଭରା ଦେଇ ସେ ସେହି ଜ୍ୟାମିତିର ଛବି କଟା ହୋଇଥିବା ବହିଟାକୁ ପାଖକୁ ଓଟାରି ନେଲେ ।

ତୃତୀୟ ପାଖରେ ବସି ବହି ଉପରେ ବୁଢ଼ା ନଇଁ ପଡ଼ିଲେ । ତୃତୀୟ ଯେଉଁ ଚୌକରେ ବସିଥିଲା ସେ ଚୌକ ପିଠିଆଡ଼େ ଗୋଟାଏ ହାତ ବେଢ଼ାଇଦେଲା । ବାପାଙ୍କ ଦେହର ଗନ୍ଧ ଥିଲା ଧୂଆଁ ପତ୍ର ଧୂଆଁର ନାକରୁଷା ଗନ୍ଧ ଓ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟର ଗନ୍ଧ । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କର ଏ ଗନ୍ଧ ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଅନୁଭବ କଲେ ଯେ ସେହି ଗନ୍ଧ ତାଙ୍କ ଚାରିଆଡ଼େ ବେଢ଼େଇ ରହିଛି । ପ୍ରିନ୍ସ କହିଲେ—

“ଏଥର ମହାଶୟା, ହେଇ ଦେଖନ୍ତୁ ଏଇ ସିଦ୍ଧିଜଗୁଡ଼ିକ ପରସ୍ପର ସହିତ ସମାନ, ଦୟାକରି ଦେଖନ୍ତୁ, କି ଖି ଗ କୋଣ...”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଦେଖିଲେ, ତାଙ୍କର ଅତି ପାଖରେ ଦିଶୁଛି ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ଆଖି ଦିଟା ଜଳୁଛି । ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଯାକ ନାଲି ନାଲି ମନ୍ଦା ମନ୍ଦା ଚନ୍ଦ୍ର ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଗଲା । ପରିଷ୍କାର ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ ଯେ ସେ କିଛି ପଦେ ବି ବୁଝିପାରୁ ନ ଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଏଡ଼େ ଡର ମାଡ଼ୁଥାଏ ଯେ ତା ପଛକୁ ପଛ ତାଙ୍କ ବାପା ଯାହା କହି କହି ବୁଝାଉଥାନ୍ତି ସେ ସବୁ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶୁ ନ ଥାଏ । ଦୋଷଟା ମାଷ୍ଟରର ହେଉ କି ଗୁରୀର ହେଉ, ସବୁ ଦିନେ ଏକା ଦୃଶ୍ୟ ପୁଣି ପୁଣି ଅଭିମତ ହୁଏ । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କ ଆଖିର ଶକ୍ତି କ୍ଷୀଣ ହୋଇ ଆସିଲା, ସେ କିଛି ଦେଖିପାରିଲେ ନାହିଁ କି କିଛି ଶୁଣିପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ରୁଷ ଶୁଖିଲା ମୁହଁଟା ଛଡ଼ା ସେ ଆଉ କିଛି ବାରି ପାରିଲେ ନାହିଁ, ଖାଲି ଅନୁଭବ କଲେ—ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ନିଶ୍ୱାସ ଆଉ ତାଙ୍କ ଦେହର ଗନ୍ଧ, ଆଉ କିଛି ଭାବିପାରିଲେ ନାହିଁ, ଖାଲି ଭାବୁଥାନ୍ତି—କେମିତି ଏ ପଡ଼ାଦରୁ ନିଷ୍କୃତି ପାଇ ଚାଲି ଯାଇ ପାରିଲେ ଆପଣା ବଖରାଟିରେ ସ୍ୱାର୍ଥୀନ ଭାବେ ତା ଭିତରେ ଜ୍ୟାମିତିର ସମସ୍ୟାଟାର ଅନ୍ତ ପାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତେ । ବୁଢ଼ା ଆଉ ଭାଗ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଘଡ଼ ଘଡ଼ ଶବ୍ଦ କରି ସେ ବସିଲା ଚଉକଟାକୁ ଥରେ ଠେଲି ଦେଇ ପୁଣି ତାକୁ ଘୋଷାଡ଼ି ନେଲେ, ଭାଗ ସମ୍ଭାଳିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଥର ପୁଣି

ଭାଗରେ ନିଆଁ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତି, ଗାଳ ଦେଉଥାନ୍ତି, ବେଳେ ବେଳେ ବନ୍ଧିଟାକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଉଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଭୁଲ୍ ଉତ୍ତର ଦେଇ ପକାଇଲେ ।

“ଆଉ କଣ ହେବ ? ତୋ ମୁଣ୍ଡରେ ତ କିଛି ନାହିଁ—”

ବନ୍ଧିଟାକୁ ଠେଲି ଦେଇ ଆସେ ଝଟକନା ପିଠି ବୁଲାଇ ଦେଇ ପ୍ରିନ୍ସ ପାଟି କରି ଉଠିଲେ । କିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଫେର୍ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ, ଘରର ଏମୁଣ୍ଡ ସେମୁଣ୍ଡ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଆଉ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ହାତ ଥୋଇଲେ । ପୁଣି ସେ ବସିପଡ଼ିଲେ । ଟେବୁଲ୍ ପାଖକୁ ଦୁଃସ୍ଥ ଯାଇ ପୁଣି ସେ ପାଠ ବୁଝେଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମେରଥାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ବନ୍ଧିଛୁ ପାଠ ଦିଆ ହୋଇଥିଲା, ସେ ବନ୍ଧିଟି ହାତରେ ଧରି ବନ୍ଧି ବନ୍ଦ କରି ସେ ଘରୁ ଚାଲିଯିବାକୁ ବସିଲାବେଳେ ପ୍ରିନ୍ସ ପୁଣି କହିଲେ—

“ଏମିତିଆ ହେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଅଜ୍ଞଶାସ୍ତ୍ର ଗୋଟିଏ ଭାରି ତମଜ୍ଞାର ବିଦ୍ୟା ମହାଶୟା ! ଆଉ ତୁ’ଯେ ଏ ସାଧାରଣ ନବୋଧ ଝିଅ-ଗୁଡ଼ାଙ୍କ ପରି ହେବୁ ଏ କଥା ମୁଁ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ନାହିଁ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି, ଶେଷରେ ତୋ ମନ ବି ଏଥିରେ ଲାଗିଯିବ ଯେ !” ସେ ତାଙ୍କ ଗାଲ ଆଉଁସି ଦେଲେ, କହିଲେ, “ଅଜ୍ଞବିଦ୍ୟା ତୋ ମୁଣ୍ଡରୁ ସବୁ ମୂର୍ଖତାକୁ କୁଆଡ଼େ ଚଢ଼ି ନେଇଯିବ । ଯା, ଧାଇଁ ପଳା, ଧାଇଁ ପଳା—”

ସେ ତାଙ୍କ କାର ଆଉଁସି ପକାଇଲେ, ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଚାଲିଗଲା ବେଳେ ନିଜେ ଉଠି ପଡ଼ି ଯାଇ କବାଟ ବନ୍ଦ କଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମେରଥାଙ୍କ ମୁହଁଟି ଥିଲା ସାଧାରଣିଆ, ଶ୍ରେଣିଶା । ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଏକ ନିରାଶ ଶ୍ଵାସପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଙ୍ଗୀ ଲାଗି ରହି ସେ ମୁହଁକୁ ଆହୁରି ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଦେଉଥିଲେ । ସେହିପରି ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ସେହିପରି ଭଙ୍ଗୀ ରହିଥାଏ । ସେ ତାଙ୍କ ରହିବା ବଖୁରକି ଲେଉଟି ଗଲେ ଓ ସେଠି ସେ ଯେଉଁ ଟେବୁଲ୍ ପାଖେ ବସି ଲେଖାଲେଖି କରନ୍ତି, ସେଠି ବସି ପଡ଼ିଲେ । ସେ ଟେବୁଲ୍ ଉପର ଯାକ ସାନ ସାନ ଛବି କୁର୍ତ୍ତା ହୋଇଥାଏ ଓ ଚାରିଆଡ଼ ଯାକ ବନ୍ଧି ଓ ହାତଲେଖା ଖାତା ଅଳିଆ କଳିଆ ହୋଇ ଫୋପଡ଼ା ହୋଇଥାଏ । ତାଙ୍କ ବାପା ଯେତେକ ସୁଭୁର, ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ସେତେକ ଅଶସୁଭୁର । ଜ୍ୟାମିତି ବନ୍ଧିଟାକୁ ରଖିଦେଇ

ସେ ଅଧୀର ହୋଇ ଚିଠିଟାକୁ ଖୋଲିଦେଇ ପଢ଼ିବସିଲେ । ଚିଠି ଲେଖିଥାଏ ତାଙ୍କର ପିଲା ଦିନର ସବୁଠୁ ପ୍ରିୟ ସଖୀ । ସେ ସଖୀଟି ଅନ୍ୟ କେହି ନୁହେଁ ଯେ, ସ୍ୱେଚ୍ଛାର ପରିବାରକ ଘରେ ନାମକରଣ ଉତ୍ସବକୁ ଯେଉଁ ଜୁଲୁ କାଗର୍ବିନୀ ଯାଇଥିଲା, ସେ ସେହି ।

“ଜୁଲୁ ଫରସୀ ଶ୍ରାସାରେ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲା :—

ପ୍ରାଣସମ୍ପାଟି ମୋର,

କେଡ଼େ ଅସହ୍ୟ କେଡ଼େ ଉତ୍ସାନକ ଏ ବରୁ ବରହ ଲେ ! ମନେ ମନେ ଆପଣା ଆଗରେ ପରା କହି ଦେଉଥାଏ,—ଯେ ମୋର ଏ ଅସ୍ତିତ୍ୱର ମୋ ସୁଖଶାନ୍ତର ଅଧେ ରହି ଯାଇଛି ତୁମର ଠିକ । ତୁମର ମୋର ମଝିରେ ଯେଡ଼େ ଘର୍ବ ବ୍ୟବଧାନ ଆମ ଦୁହେଁକୁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଦୂରେଇ ରଖିଥାଉ ପଛେ ଲେ ସହି, ଅଦେଖା ବରନ ଡୋରିରେ ଆମ ଦୁହେଁଙ୍କ ହୃଦୟ ଏକାଠି ଜନ୍ମା ହୋଇ ରହିଛି । ହେଲେ କଣ ହେବ, ମୋ ହୃଦୟ ମାନ୍ଦୁ ନାହିଁ, ଦଇବ ଉପରକୁ ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠୁଛି । ମୁଁ ଯେତେ ବିଳାସ ବ୍ୟସନ ଖୁସି, ଆନନ୍ଦ ଭିତରେ ବୁଡ଼ି ରହିଥାଏ ପଛେ, ତୁମ ସଙ୍ଗ-ସୁଖ ଅନ୍ତର ହେଲା ଦିନୁ ମୋ ହୃଦୟ ତଳେ ତଳେ ଯେଉଁ ବିଷାଦ ଛପି ରହିଛି, ତାକୁ ଜୟ କରିବାକୁ ମୋର ଆୟତ୍ତ ନାହିଁ । ଏ ବର୍ଷ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁରେ ଯେପରି ତୁମର ସେ ଫରସ ପଡ଼ାଘରେ ତୁମେ ଆଉ ମୁଁ ଏକାଠି ତୁମର ସେ ଆସନ ଉପରେ ବସି ରହୁଥିଲୁ, ସେହି ଯାହା ଉପରେ ନେଲି ଗହ ପଡ଼ିଥିଲା, ଖାଲି ତୁମେ ଆଉ ମୁଁ, ଆଉ କେହି ନ ଥାନ୍ତି,—କାହିଁକି ଆମେ ଆଉ ସେପରି ଏକାଠି ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ ? ଏ ଚିଠି ଲେଖିଲାବେଳେ ତୁମର ସେହି ମୁହଁ, ସେହି ଆଖି ମୋର ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିଯାଉଛି, ତାକୁ ମୁଁ ଭୁଲିପାରି ନାହିଁ । କେଡ଼େ ଶାନ୍ତ ସ୍ଥିରତା କେଡ଼େ ମର୍ମଭେଦୀ ତୁମର ସେ ଦୃଷ୍ଟି ! ମୁଁ ତ ସେ ରୁହାଣି ସଙ୍ଗେ ପ୍ରେମରେ ମଜ୍ଜି ଯାଇଛି, ଆତ୍ମହରା ହୋଇ ମଜ୍ଜି ଯାଇଛି । ମାତ୍ର ଚିନ୍ତା ମାତ୍ର ତଳେ ତୁମର ସେ ଜଳ ଜଳ ମୁହଁଟିକୁ ଦେଖି ମୁଁ ଯେପରି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଶକ୍ତି ପାଇ ପାରୁଥିଲି, ଆଜି କି କାରଣରୁ ମୁଁ ସେଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଲି ସହି ?

ମସ୍ତେ ସହର ଗୋଟାକଯାକ ଯେଉଁଠି ଶୁଣିବ ଖାଲି ଯୁଦ୍ଧ କଥା ପଡ଼ିଛି, ତା ଛଡ଼ା ଆଉ ଅନ୍ୟ କଥା କେହି କହୁନାହାନ୍ତି । ମୋର ଦୁଇ

ଭାଇଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ତ ଦରିଆପାର ଚାଲିଗଲାଣି, ଆଉଟି ପୁଲ-ବାହିନୀରେ ମିଶିଲାଣି, ସେମାନେ ଯୁଦ୍ଧସୀମାକୁ ଆଡ଼କୁ ଯାସା ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । ଆମର ପ୍ରିୟତମ ସମ୍ରାଟ୍ ପିଟର୍ସବର୍ଗରୁ ବାହାର ଗଲେଣି । ଲେକେ କୁହାକୋହି ହେଉଛନ୍ତି ଯେ ସେ ତାଙ୍କର ଅମ୍ଲ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗକୁ ବିପଦ ଆଡ଼କୁ ମୋହିଁଦେବାକୁ ବସିଛନ୍ତି । କର୍ସିକା ଦ୍ଵୀପର ସେହି ରାକ୍ଷସଟା ଯୁଗ୍ଘେସ ମହାଦେଶର ଶାନ୍ତି ଧ୍ଵଂସ କରୁଛି । ତାର ଗର୍ବ ଖର୍ବ କରିବାକୁ ପରମେଶ୍ଵର ସ୍ଵୟଂ ତାଙ୍କ ଦୁତଙ୍କୁ ଏ ପୃଥିବୀକୁ ପଠାଇଛନ୍ତି, ଆମର ମହିମାଶ୍ରୀବ ସମ୍ରାଟ୍ ହିଁ ସେହି ଦୁତ । ମୁଁ ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ ଯେ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ସେହି ଦୁତ ହିଁ ସେହି ଅସୁରଟାର ଗର୍ବ ଖର୍ବ କରନ୍ତୁ । ମୋ ଭାଇମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ମୋ ହୃଦୟର ଆହୁର ଗୋଟିଏ ଅତି ପ୍ରିୟ ସମ୍ବନ୍ଧର ସୁଖରୁ ଏ ଯୁଦ୍ଧ ବଞ୍ଚିତ କରିଛି । ମୁଁ କହୁଛି ଯୁବକ ନିକୋଲେ ରେସ୍ତରଙ୍କ ବିଷୟ, ତାଙ୍କର ଉତ୍ତେଜନା ଏପରି ବଢ଼ି ଉଠିଲା ଯେ, ଯୁଦ୍ଧରେ ନ ମିଶି ସେ ଆଉ ଘିର ହୋଇ ବସି ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗଦେବେ ବୋଲି ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଆସିଛନ୍ତି ।

ଯେଉଁ ସମ୍ବାଦଟିକୁ ସମଗ୍ର ମହୋ ସହରର ଚାରିଆଡ଼େ ଲେକେ ଆଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି ତା ବୃଦ୍ଧ କାଉଣ୍ଟ ବେଜୁହର୍ତ୍ତ୍ସ ଦେହତ୍ୟାଗ ସମ୍ବାଦ ଓ ତାଙ୍କ ଅନ୍ତେ ତାଙ୍କ ବିଶାଳ ସମ୍ପତ୍ତିର କିଏ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ହେବ ସେହି ବିଷୟ । ଶୁଣ ସହ, ଭିନ୍ନଜଣାକ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କେହି ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଭାଗ ପାଇନାହାନ୍ତି କହିଲେ ତଳେ । ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ପଡ଼ିଗଲା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପିଏରେଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ । ତା ଛଡ଼ା ପୁଣି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପିଏରେ ଆଇନତଃ ତାଙ୍କର ସନ୍ତାନ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ସ୍ଵୀକାର କରାଗଲାଣି । ତେଣୁ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ହେଲେଣି କାଉଣ୍ଟ ବେଜୁହର୍ତ୍ତ୍ସ । ସମଗ୍ର ରୁଷ୍ ଦେଶ ଗୋଟାକରେ ବିଶାଳତମ ସମ୍ପତ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର, ସେ ଅତଳାତଳ ସମ୍ପତ୍ତି । ଲେକେ କୁହାକୋହି ହେଉଛନ୍ତି ଯେ ଏସବୁ ଘଟନାରେ ପ୍ରିନ୍ସ ଇସିଲି ଯେପରି ଆଚରଣ ଦେଖାଇଲେ, ତା ଅତି ନିନ୍ଦ୍ୟାୟ । ସେହି କାରଣରୁ ସେ ଅତିନିରାଶ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡପୋତି ଦେଇ ପିଟର୍ସବର୍ଗକୁ ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି ।

ବାଜେ କଥା ଏତିକି ଆଉ ସହି, ମୁଁ ଦ୍ଵିତୀୟ କାଗଜ ଖଣ୍ଡକ ପ୍ରାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ସାରିଲଣି । ମୋ ବୋଉଠୁ ଡକରୁ ଆସିଲଣି ଏତିକିବେଳେ, ମୁଁ ଯିବି । ଆପ୍ରାୟିନୀ ପରିବାରଙ୍କ ଘରେ ଆଜି ଭୋଜି, ଆମେ ସମସ୍ତେ ସେଠିକି ଯାଉଛୁ । ତୁମ ପିତୃଦେବଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ଜଣାଇ ଦେବ । ଶ୍ରୀମତୀ ବୁଦ୍ଧିମତୀଙ୍କୁ ମୋର ଯଥାବଧି । ମୋର ସ୍ନେହ ଜାଣିବ । ମୋର ଆଲିଙ୍ଗନ ନେବ । ଭବ ।

ତୁମର

ଜୁଲି ।

ପୁନଶ୍ଚ—ତୁମ ଭାଇ ଓ ତାଙ୍କର ଅତି ଚମତ୍କାର କୁଳି ଭାରିଜାତି କପରି ଅଛନ୍ତି ? ସେମାନଙ୍କ ଖବର ଲେଖିବ । ”

ବାହାର ଘରେ ପୁରୁଣା ଚାକର ବସି ଘୁମାଉଥିଲା, ତାର ବାଲ ପାଶଗଲଣି । ପ୍ରକାଶ ପଡ଼ାଘରେ ପ୍ରିନ୍ସ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରୁଥିଲେ । ସେ କାନେଇଥିଲା । ଘରର ଦୂର ପଟ ଆଡ଼ୁ ବନ୍ଦ କବାଟ ବାଟେ ଶୁଭୁଥିଲା କବି ଡିସେକଙ୍କ ଲେଖା କବିତାର ଦୁବୋଧ ପଦ୍ୟାଂଶଗୁଡ଼ାଏ କିଏ ବାରମ୍ବାର ପଢ଼ୁଛି, କୋଡ଼ିଏଥର ପଢ଼ିଲଣି ।

ସେତିକିବେଳେ ଗୋଟାଏ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ଆଉ ଗୋଟାଏ ସାନ ମାଲବୁଢ଼ା ଗାଡ଼ି ଘରର ପାହାଚ ପାଖକୁ ଚାଲିଆସି ଅଟକିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲେଇ ପଡ଼ିଲେ, ତାଙ୍କର ଟିକି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଓହ୍ଲେଇଦେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ଆଉ ତାଙ୍କ ଆଗେ ଆଗେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଘରକୁ ଯାଉଛି ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ବାଟ ଛୁଡ଼ିଦେଲେ । ପରରୁଳାପିନ୍ଧା ବୁଢ଼ା ଟିଫିନ୍ ବାଟ ଘରର ଦୁଆରମୁହଁ ବାଟେ ହଠାତ୍ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ କରି ତାଙ୍କୁ କହିଲା ଯେ ପ୍ରିନ୍ସ ଟିକିଏ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେ ଭରତର କରି କବାଟ କଲିଦେବାକୁ ଗଲା । ଟିଫିନ୍ ଜାଣିଥିଲା ଯେ ଘଟନା ଯେତେ ଅସ୍ଵାଭାବିକ ହୋଇଥାଉ ପଛେ, ଏପରି କି ନିଜେ କାଉଁଶିଆ ପୁଅ ଆସିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ଖବର କହିବା ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ଦିନଯାକର ମାତି-ନିର୍ଦ୍ଦଶା ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ପ୍ରିନ୍ସଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ କାହାରିକି ଆଦେଶ ନାହିଁ । ଏ କଥା ଟିଫିନ୍ ଯେତିକି ପରିମାଣରେ ଜାଣିଥିଲା ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ନିଜେ ବି ସେତିକି ପରିମାଣରେ ଜାଣିଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କୁ ନ ଦେଖିଥିବା

ସମୟ ଭିତରେ କାଳେ ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ ସବୁ ବଦଳି ଯାଇଛି ସତେ ଅବା ସେହି କଥା ବୁଝିବା ପାଇଁ ଘଣ୍ଟାକୁ ଅନାଇଥିଲେ, ତା ପରେ ସେମିତି ଜାଣିଲେ ଯେ ବାପାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବଦଳି ନାହିଁ ସେ ତାଙ୍କ ଭାରିଜାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ି କହିଲେ—

“ଆଉ କୋଡ଼ଏ ମିନିଟ୍ ଗଲେ ବାପା ଉଠିବେ, ରୁଲ୍ ଯିବା ମେରି— ।” ଇତ୍ୟବସରରେ ଗେଡ଼ୀ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଟି ଆହୁରି ଥାକୁଲ୍ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସାନ ଉପର ଓଠରେ ଆଗ ପରି ହସଟିଏ ଲାଗି ରହିଥାଏ ଆଉ ତା ଉପରେ ନିଶ ପରି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଧାରଟି ସେ ବି ବଦଳି ନଥାଏ । କଥା କହିଲାବେଳେ ଆଗେ ସେମିତି ସେ ଟିକି ଓଠଟି ଉଠୁଥାଏ ପଡ଼ୁଥାଏ, ରୁହିଲେ ଆଖିକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ, ସେତେବେଳେ ବି ସେମିତି ଦିଶୁଥିଲା ।

“ଆରେ, ସ୍ପେ କି ଗୋଟିଏ ରାଜପ୍ରାସାଦ,” ସେ ତାଙ୍କ ସ୍ବାମୀଙ୍କ କହିଲେ । ଘରେ ନାଚଉତ୍ସବ ହେଲେ ଲୋକଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ ଆମନ୍ତ୍ରିତ ଲୋକେ ଯେଉଁପରି ଠାଣି ଦେଖାଇ ଗୃହସ୍ବାମୀଙ୍କି ପ୍ରଣାମା କରନ୍ତି, ସେମିତି ମୁହଁ ଆଖି କରି ସାନ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ରୁଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ ।

“ଆସ ଫୁର୍ଣ୍ଣି, ଆସ !”

ସେ ରୁଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ଟିଫିନକୁ ଆଉ ତାଙ୍କ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ଆଉ ସେଉଁ ବୋଲକରା ଜଣକ ତାଙ୍କୁ ଘର ଭିତରକୁ ପାଣ୍ଡେଟି ନେଉଥିଲା, ଏମାନଙ୍କୁ ସବୁ ଅନାଇଁ ଦେଇ ହସିଦେଲେ ।

“ହେଇ ଶୁଣ, ମେରୀ ପାଠ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି । ଆମେ ତୁନି ହୋଇ ଯାଇ ପଢ଼ୁଥିବା ଯେ ସେ କାବା ହୋଇଯିବେ ।”

ଉଦ୍ର ଅଥଚ ବିଷୟ ମୁହଁ କରି ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଚାଲୁଥାନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଘରୁ ଗଣାଇ ଝଙ୍କାର ଶୁଭୁଥିଲା । ସେମାନେ ସେ ଘରେ ପହଞ୍ଚିବା ଆଗରୁ ଗୋଟାଏ ପାଖ ଦୁଆର ବାଟେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ ପରମ ରୂପବତୀ ଫରସୀ ଉଦ୍ରମହିଳା ଶ୍ରୀମତୀ ବୁରିଏନେ । ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡବାଳ ସୁନାବର୍ଣ୍ଣର । ଆନନ୍ଦରେ ସେ ବିଶ୍ୱେର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସେ ଖୁସିରେ ପାଟିକଲେ—

“ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଦେଖିଲେ କେଡ଼େ ଖୁସିହେବେ ! ଯାହା ହେଉ ! ଜେଷରେ ଆସିଲେ ! ମୁଁ ଯାଉଛି ତାଙ୍କୁ କହିଦେବି ।”

ସାନ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ତାକୁ ରୁମ୍ବନ କରି କହିଲେ, “ନାହିଁ ନାହିଁ, କୁହ ନାହିଁ, ଆଉ । ତମେ ଶ୍ରୀମତୀ ବୁରାଏନେ ତ, ମୋ ନଣନ୍ଦ ତୁମର ସାଙ୍ଗ, ତାଙ୍କର ବାଟେ ମୁଁ ତ ତମକୁ ଆଗରୁ ଚିହ୍ନିଛି । ଆମେ ଆଜି ଆସିବୁ ବୋଲି ସେ ଭାବି ନାହାନ୍ତି ।”

ଆଉ ଘରୁ ଶୁଭୁଆଏ, ବାରମ୍ବାର କଣ ପାଠ ପଢ଼ା ମୁଖସ୍ଥ କରିଦେଉଛି । ସେମାନେ ସେ ଘର ଦୁଆରମୁହଁକୁ ଗଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଭୁକୁଟି କରି ଠିଆହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସତେ କି କଣ ଅପ୍ରୀତିକର କିଛି ଘଟିବ ବୋଲି ସେ ଆଶଙ୍କା କରୁଥାନ୍ତି ।

ଟିକ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଭିତରକୁ ଗଲେ । ପାଠପଢ଼ା ଅଧାରୁ ଅଟକି ଗଲା । ଆନ୍ଦ୍ରେକୁ ଶୁଭିଲ ଏକ ଉଲ୍ଲାସମୟ ଚିହ୍ନାର, ତା ପରେ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମେରିୟାଙ୍କ ଦୁମୁଦୁମୁ ପାଦଶବ୍ଦ । ତାପରେ ରୁମ୍ବନର ଶବ୍ଦ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଭିତରକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ସେ ତାଙ୍କ ବାହାଘରବେଳେ ଖାଲି ଥରଟିଏ ଯେଉଁ ଦୁଇଟି ଯୁବଣୀ ପରସ୍ପରକୁ ଦେଖିଥିଲେ, ସେ ଦୁହେଁ କୁଣ୍ଡାକୁଣ୍ଡା ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ଦୁଇ ନାଗ ଏକ ସଙ୍ଗରେ କଥା କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ—
“ଓହୋ, ମୋ ସୁନାଗୁଉଜ...ଆରେ, ମୋର ମେରି” ସେମାନେ ହସି ଉଠିଲେ ।

“କାଲି ରାତିରେ ମୁଁ ସପନ ଦେଖିଥିଲି ।”

“ତେବେ ଆମେ ଆସିବୁ ବୋଲି ତେମେ ଜାଣି ନ ଥିଲ ? ହେଇ ମେରି, ତେମେ କେଡ଼େ ଶୁଖିଯାଇଛ—”

“ତେମେ ଆଗରୁ ଆଡ଼ୁରି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛ —” ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମେରିଆ କହିଲେ, “ଆରେ, ଏଡ଼େ ଅପୂର୍ବ, ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି ! ହେଇ ଆନ୍ଦ୍ରେ, ମୁଁ ତତେ ଦେଖିପାରି ନ ଥିଲି—”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଓ ତାଙ୍କ ବଡ଼ଭଉଣୀ ପରସ୍ପରର ହାତକୁ ରୁମ୍ବନ କଲେ ।

ଘର୍ବଶ୍ବାସ ପକାଇ ମେରି କହିଲେ, “ହଇ ରେ, ତୁ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯିବୁ ବୋଲି କଣ ଏକଦମ୍ ଠିକଣା ହୋଇଗଲାଣି ?” ଲୁଆ ବି ଘର୍ବଶ୍ବାସ ପକାଇଲେ ।

“ହଁ, ମୁଁ କାଲି ଚାଲିଯାଉଛି—” ତାଙ୍କ ଭାଇ କହିଲେ ।

“ସେ ମତେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଉଛନ୍ତି, ଭଗବାନଙ୍କୁ ଜଣା କାହିଁକି ସେ ଯାଉଛନ୍ତି, ଏଠି ଥିଲେ ତ ପଦୋନ୍ମତ ହୋଇଥାନ୍ତା—” ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମେରିଆ ତାଙ୍କ କହିବା ଶେଷଯାକେ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ଆପଣା ମନର ଭାବନା ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁଯାଇ ସେ ତାଙ୍କ ଭାଉଜଙ୍କୁ ଅନାଇଁ ଦେଖିଲେ, ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ ଦୃଷ୍ଟି ତାଙ୍କ ଭାଉଜଙ୍କ ଅଣ୍ଟା ଉପରେ ଭରା ଦେଲା ।

“ଏ କଣ ସତ ?” ସେ ପଚାରିଲେ ।

ତାଙ୍କ ଭାଉଜଙ୍କ ମୁହଁର ଭଙ୍ଗୀ ବଦଳିଗଲା ।

“ହଁ ସତ”, ସେ କହିଲେ, “ଓଃ ! କେଡ଼େ ଭୟାନକ !”

ଲମ୍ବାକ ଓଠ ଝୁଲିପଡ଼ିଲା । ସେ ତାଙ୍କ ନଣନ୍ଦର ଗାଲରେ ଗାଲ ଲଗାଇ ପୁଣି ହଠାତ୍ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେ ମୁହଁ ଭୁଲୁଟି କରି କହିଲେ, “ତାଙ୍କର ବିଶ୍ରାମ ଦରକାର, ନାହିଁ ଲିସା ? ମୁଁ ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଉଛି, ତାଙ୍କୁ ତୋ ଦରକୁ ନେଇ ଯା । ବାପା କେମିତି ଅଛନ୍ତି ? ଯେମିତି ଥିଲେ ସେମିତି ?”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମେରିଆ ଝୁସି ହୋଇ କହିଲେ, “ସେମିତି ଥିଲେ ସେମିତି, ତୁ ଦେଖିଲେ ତତେ କେମିତି ଜଣାପଡ଼ିବ କେଜାଣି !”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ପଚାରିଲେ—

“ଠିକ୍ ସେଇ ସେଇ ଘଣ୍ଟାରେ ସେଇ ସେଇ କାମ ? ସେମିତି ଗସ୍ତରେ ବୁଲୁବୁଲୁ ? ସେମିତି ଲେଥ୍ କଲରେ କାମ କରୁଛନ୍ତି ?” ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଖୁବ୍ କ୍ଷୀଣ ହସ ହସି ପ୍ରକାଶ କଲେ ଯେ ବାପାଙ୍କୁ ଯେତେ ଭଲପାଇଲେ ସେତେ ମାନ୍ୟ କଲେ ବି ବାପାଙ୍କର ଯାତ୍ରା ଯାତ୍ରା ଦୁର୍ବଳତା, ତା ସେ ଜାଣିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମେରିଆ ହରଷ ହୋଇ କହିଲେ, “ସବୁ ଅବକଳ ଆଗ ପରି, ସେଇ ଘଣ୍ଟା ଅନୁସାରେ କାମ, ସେଇ ଲେଥ୍ କଲରେ ଦୁଟୁରୁକୁଟୁରୁ, ସେଇ ଅଙ୍କ କଷିବା, ଆଉ ଆଗ ପରି ମତେ ଜ୍ୟାମିତି ପଢ଼େଇବାଟା ବି,” ଯେମିତିକି ଜ୍ୟାମିତି ପାଠ ପଢ଼ିବା କାମଟା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଅତି ଆନନ୍ଦକର ଘଟଣା ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ।

ଯେମିତି କୋଡ଼ିଏ ମିନିଟ ସମୟ ଚାଲିଗଲା ଆଉ ବୁଢ଼ା ପ୍ରିନ୍ସ୍ ନିଦରୁ ଉଠିବାବେଳ ହେଲା, ସେମିତି ଟିଫିନ୍ ଆସିଲା ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ

ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ଡାକିବାକୁ । ପୁଅ ଆସିଛି ବୋଲି ବୁଢ଼ା ତାଙ୍କ ସବୁଦିନିଆ ଅଭ୍ୟାସକୁ ଟିକିଏ ବଦଳେଇଦେଲେ । ସେ ହୁକୁମ୍ ଦେଲେ ଯେ ଖାଇବାକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିବା ବେଳ ପୁଅକୁ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଅଣାହେବ । ବୁଢ଼ା ପ୍ରିନ୍ସ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ବେଶ ହେଉଥିଲେ, କାପାନ୍ ପିନ୍ଧୁଥିଲେ, ପାଉଁଶର ବୋଲି ହେଉଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆସେ ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ବଖରକୁ ଗଲେ, ବୈଠକଖାନା ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେବେଳେ ସେ ଯେମିତି ଭାବଭଙ୍ଗୀରେ ତାଙ୍କୁ ଶ୍ରବଣ ଦେଖାଉଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଠିଆଉ ସେଇଜି ଭାବଭଙ୍ଗୀ ନ ଥିଲା । ପିଏରେ ସହିତ କଥାଗ୍ରାସୀ ହେଲେବେଳକୁ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଯେଉଁ ଆନୁରକତା ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା, ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେବେଳେ ବି ମୁହଁରେ ଥିଲା ସେହି ବ୍ୟଗ୍ର ଆନୁରକତାର ଭଙ୍ଗୀ ।

ବୁଢ଼ା ଗୋଟିଏ ଫରସ୍ ବୌଦ୍ଧରେ ବସିଥିଲେ, ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡଟି ଥିଲା ଗୁଳର ଟିଡନର ହାତରେ । କହିଲେ, “ହେଇ ଆସିଗଲେ ଖାର-ପୁରୁଷ । ହଁ, ତେମେ ବୋନାପାର୍ଟ ସାଙ୍ଗରେ ଲଢ଼ିବ ନା—” ପାଉଁଶର ବୋଲା ହୋଇଥିବା ମୁଣ୍ଡକୁ ଏଡ଼େ ଜୋରରେ ଝାଙ୍କିଲେ ଯେ ଟିଡନ ହାତରେ ଥିବା ତାଙ୍କ ବାଳର ମେଣ୍ଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେଦୂର ଅଗ୍ରପାରିବ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଣ୍ଡଟା ଥରଗଲା ।

“ହୁସିଆର ବାବା ! ସେ ନେପୋଲିଅନଟାକୁ ତଞ୍ଚଳ ସିଧାକର, ନଇଲେ ତ ସେ ଆମୁକୁ ବି ତା ରଇତଙ୍କ ତାଲିକାରେ ନେଇ ଥୋଇଦିବା ବେଶି ଭେରି ନାହିଁ । କେମିତି ଅଛୁ କହିଲୁ ?”

ପୁଅ ରୁମ୍ପନ ଦେବ ବୋଲି ବାପା ତା ଆଡ଼କୁ ଗାଲ ଦେଖାଇ ଦେଲେ । ଶ୍ରେଜନ ପୂର୍ବରୁ ବୁଢ଼ା ଟିକିଏ ଶୋଇ ଉଠିଥିଲେ, ତାଙ୍କ ମନ ଭାରି ଭଲ ଥିଲା । (ସେ କହୁଛି, ଖାଇସାରିବା ପରେ ଯେଉଁ ନିଦ ସେ ରୁପା ନିଦ, କନ୍ତୁ ଖାଇବା ଆଗରୁ ଯେଉଁ ନିଦ, ସେ ସୁନା ନିଦ ।) ବହୁଳ ଆଉ ଓହଳ ପଡ଼ୁଥିବା ଆଖିପତା ଉଡ଼ାଡ଼ରୁ କଣେଇଁ କଣେଇଁ ଭାରି ଖୁସିରେ ସେ ପୁଅକୁ ବାରମ୍ବାର ଚାହିଁଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆସେ ଉଠିପଡ଼ି ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ଯେଉଁ ଜାଗାରେ ରୁମ୍ପନ କରିବାକୁ ଦେଖାଇ ଦିଆହୋଇଥିଲା ସେହି ଜାଗାରେ ରୁମ୍ପନ କଲେ । ଆକିକାଲିକା

ସେନାପତି ପୁଣି ବିଶେଷକରି ନେତ୍ରୋଲିଅନ ବୋନାପାର୍ଟ୍ ଏଇମାନଙ୍କ କଥା ପକାଇ ତାଙ୍କ ବାପା ଯେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ହସରେ ଉଡ଼େଇଲେ, ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେ ସେଥିକ କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ, ଏମିତି ଏ ବିଷୟରେ ରହସ୍ୟ କରି କଥା କହିବା ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କୁ ସବୁଠୁ ବେଶି ଭଲ ଲାଗେ ।

ବାପାଙ୍କ ମୁହଁର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭଙ୍ଗୀକୁ ଅତି ଆଗ୍ରହ ଓ ମାନତା-ପଣରେ ନିରେଶି ଚାହିଁ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେ କହିଲେ—

“ବାପା, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଛି । ମୋ ସଙ୍ଗରେ ଆସିଛି ଗର୍ଭିଣୀ ଭାରିଯାତା । ଆପଣଙ୍କ ଦେହପା କେମିତି ଅଛି ?”

“ଆରେ ବାବୁ ମୂର୍ଖ ଲୋକେ ନଇଲେ ଦୁରାଶୟ ଲୋକେ ସିନା ବେମାର ପଡ଼ନ୍ତି, ତୁ ତ ମୋ କଥା ଜାଣୁ, ସକାନ୍ତ ରାତିଯାଏ କାମରେ ଲୋଟୁଥାଏ । ବେଶି ମଦ ପିଇବା ବଦଖୋଇ ବି ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ମୋର ଭଲ ଅଛି ।”

ହସି ହସି ପୁଅ କହିଲେ, “ଭଗବାନ ଭରସା ।”

“ଏ ବିଷୟରେ ଭଗବାନ କଲ ଭଲ କିଛି କାମ ନାହିଁ ମ, ହେଇ ଶୁଣ୍ଢ ତୁ”—ଯେଉଁ କଥାରେ ତାଙ୍କର ପୁରୁଣା ଝୁଙ୍କ ବୁଡ଼ା ପୁଣି ସେହି କଥା କହି ଲାଗିଲେ, “ବୋନାପାର୍ଟ୍ ସଙ୍ଗରେ ଲଢ଼ିବାକୁ ଜର୍ମାନମାନେ କଣ ତମୁକୁ ତାଙ୍କର ନୁଆ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯୁଦ୍ଧକୌଶଳ ଶିଖେଇଛନ୍ତି ତି ? —କଣ ତି କହନ୍ତି ସେ କୌଶଳକୁ ? ‘ସ୍ତ୍ରାଟେଜି’ ନା କଣ ପର ?”

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେ ହସିଲେ । ସେ ହସରୁ ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ ଯେ ବାପାଙ୍କର ଯାତ୍ରା ଦୁଃଖାଳୀ ଥାଉ ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇବା ସମ୍ମାନ କରିବାରେ କୌଣସି ଅନ୍ତରାୟ ଘଟୁ ନାହିଁ । ସେ କହିଲେ, “ବାପା, ଆଗ ମୁଁ ତିକିଏ ବିଶ୍ରାମ କରୁ, ତା ପରେ ସିନା ! ମୁଁ ଏଇ ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଆସି ପହଞ୍ଚୁଛି ।” ବୁଡ଼ା କହିଲେ, “ନିନ୍ଦାତ ବାଜେ କଥା, ବାଜେ କଥା,” ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଜୁଡ଼ାଟା ଠିକଣା ବନ୍ଦା ହୋଇଛି କି ନା ପରଶି ନେବାକୁ ଜୁଡ଼ାଟାକୁ ଆଡ଼ର ଝାଙ୍କିଲେ । ପୁଅର ହାତ ଧରି କହିଲେ, “ଆରେ ତୋ ଭାରିଜା ପାଇଁ ଏ ଘର ସଜ୍ଜା ହେଇ ରହିଛି ରେ, ମେଣ୍ଟ ତା ଖବର ବୁଝିବ, ସାତକୁ ସତର କହି ଗପୁଥିବ ବସି ତା

ସାଙ୍ଗରେ । ସେ ତାଙ୍କ ମାଇକନିଆଙ୍କ ଧରଣ । ସେ ଆସିଲୁ ମୁଁ ଭାରି ଖୁସି । ବସି ପଡ଼ି, ମୋ ସାଙ୍ଗରେ କଥା କହ । ମୁଁ ଶୁଣିବି ମିତ୍ରେଲୁପନ୍ଙ୍କ ସୈନ୍ୟ ଆଉ ଟଲଷ୍ଟୁୟଙ୍କ ସୈନ୍ୟ ବି... ସମବେତ ଆହମଣ... ଦକ୍ଷିଣର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ କଣ କରିବେ ବୋଲି ଠିକଣା ହୋଇଛି ? ପ୍ରୁସିଆର ନିରପେକ୍ଷତା... ମୁଁ ସେ ସବୁ ଜାଣିଗିଲେ ! ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଖବର କଣ ?” କହୁ କହୁ ସେ ଚଉକରୁ ଉଠିପଡ଼ି ଘରଯାକ ବୁଲିଲେ, ପଛେ ପଛେ ଟିକ୍‌ନ ଗୋଡ଼େଇ ଥାଏ, ତାଙ୍କ ପିଲା ପୋଷାକମାନଙ୍କରୁ ଖଣ୍ଡକୁ ଖଣ୍ଡ ତାଙ୍କୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଉଥାଏ । “ସ୍‌ପିଡେନ୍ କଥା କଣ ହେବ ? ପୋମେରାନିଆ ଭିତର ବାଟେ ସେମାନେ କେମିତି ଆସିବେ ?”

ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାରେ ବାପାଙ୍କ ଜଗର ଦେଖି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ପ୍ରତ୍ନାବିତ ଯୁଦ୍ଧ ଅଭିଯାନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମର ଯୋଜନାକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପହିଲେ ପହିଲେ ତାଙ୍କ ମନ ହେଉ ନ ଥିଲା ପରି ବୁଝାଇଲେ, କିନ୍ତୁ କହୁ କହୁ ସେ ନିଜେ ସେ କଥା ନ ଅସରେ ମାଡିଗଲେ ଆଉ କହୁ କହୁ ଆପଣା ଅଜାଣତରେ ଆପଣା ରୁଷ୍ ଭାଷାରେ କଥା ନ କହି କେତେବେଳୁ ଫରାସୀ ଭାଷାରେ କଥାଭାଷା କରିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ କାରଣ ସେମିତିଆ ଥିଲା ତାଙ୍କ ଅଭ୍ୟାସ । ସେ ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲେ ଯେ ନବେ ହଜାର ସୈନ୍ୟଙ୍କର ଏକ ପ୍ରକାଶ୍ ଆଟ ଯାଇ ପ୍ରୁସିଆ ରାଜ୍ୟକୁ ଭୟଭୀତ କରିଦେବ ବୋଲି ଯୋଜନା କରାଯାଇଛି । ପ୍ରୁସିଆ କୌଣସି ପଟରେ ନ ମିଶି ନିରପେକ୍ଷ ହୋଇ ରହିଛି । ଏମିତି କଲେ ବଳେ ତା ନିରପେକ୍ଷତା ଭାଙ୍ଗିଯିବ । ସେ ଆସି ଲଢ଼େଇରେ ମିଶିବ । ଆଉ ବୁଝାଇଲେ ଯେ ଏଇ ନବେ ହଜାର ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ଫ୍ରାନ୍ସମୁହାଁରେ ଯାଇ ସ୍‌ପିଡେନ୍‌ର ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶିବେ ବୋଲି ଯୋଜନା ହୋଇଛି । ଆଉ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଦେଶର ଦୁଇ ଶହ କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ସୈନ୍ୟ ଶହେ ହଜାର ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଇତାଲି ଦେଶରେ ପୁଣି ରାଇନ୍ ନଦୀ କୂଳେ କୂଳେ ଏକାଠି ହୋଇ ଯିବେ, ଆଉ ରୁଷ୍‌ଦେଶର ପଶ୍ଚିମ ହଜାର ସୈନ୍ୟ ଓ ଇଂରେଜ ଦେଶର ପଶ୍ଚିମ ହଜାର ସୈନ୍ୟ ନେପୁସ୍ ସହରରେ ସମ୍ମିଳିତ ହେବେ । ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ସମୁଦାୟ ପାଞ୍ଚଶ ସହସ୍ର, ସେମାନେ ଯାଇ ଏକା ସମୟରେ ଭଲ ଭଲ ଘାଟି ଜାଗାରେ ଫରାସୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଆହମଣ କରିବେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ

ଯାହା କହୁଥାନ୍ତି, ବୁଢ଼ା ସେ କଥା ଶୁଣି ସେଥିରେ ଆଦୌ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଉ ନ ଥାନ୍ତି । ସେ ଘରଯାକ ଚାଲି ଚାଲି ବୁଲୁ ବୁଲୁ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧୁଥାନ୍ତି । ଭିନ୍ନ ଥର ସେ ପୁଅର କଥା ମଝିରେ ଭୁଷ୍ କର କଥା କହିଲେ । ଥରେ ସେ ତାଙ୍କ ପୁଅର କଥା ମଝିରେ ନିଜେ ପାଟି କରି ଉଠିଲେ. “ଧଳାଟା ! ଧଳାଟା !”

ତା ଅର୍ଥ ସେ ଯେଉଁ ଡ୍ରୋଷ୍ଟକୋଟ୍ ପିନ୍ଧିବାକୁ କହିଲେ, ଟିଡ୍‌ନ୍ ତାଙ୍କୁ ସେ ଗୋଟାକ ଦେଇ ନାହିଁ । ଆଉ ଥରେ ସେ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ି କହିଲେ, “ବୋହୂଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତୁତିଘର କଣ ଚଞ୍ଚଳ ହେବ ?” ତା ପରେ ସେ ଭିରସାର କରିବା ଭଙ୍ଗୀରେ ମୁଣ୍ଡକୁ ଢଳାଇ ଢଳାଇ କହିଲେ, “ଭଲ କଥା ନୁହେଁ । ହଁ କହି ଯା, କହି ଯା—”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ ଠିକ୍ ଶେଷ କଲବେଳକୁ ପୁଣି ତୃଷ୍ଣା ଥର ବୁଢ଼ା ତାଙ୍କ କଥାରେ ବାଧା ଦେଲେ, ସେ ଫରସୀ ଭାଷାରେ ଥରକୁ ଥର ବୁଢ଼ାଳିଆ ସ୍ଵରରେ ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ହେଲେ—

“ମାଲଗ୍ରୁକ୍ ଯିବେ ଲଡ଼େଇକି, ପୁଣି କେବେ ସେ ଲେଉଟି ଆସିବେ ଠାକୁରେ ଜାଣନ୍ତି ତି !”

ତାଙ୍କ ପୁଅ ଖାଲି ମୁରୁକ ମୁରୁକ ହସୁଥାନ୍ତି ।

କହିଲେ, “ମୁଁ ଏ କଥା କହୁ ନାହିଁ ଯେ ଏହି ଯେଉଁ ଯୋଜନା ନିଷ୍ପତ୍ତି କରାହୋଇଛି ମୁଁ ତାକୁ ପସନ୍ଦ କରୁଛି । ଯାହା ଯେପରି ହେବ ବୋଲି ଠିକଣା ହୋଇଛି, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଖାଲି ସେହି କଥା ବୁଝାଇଦେଲି । ଏତେବେଳ ସରକ ନେପୋଲିଅନ ଯେଉଁ ଯୋଜନା କରିବେଣି ତା ମଧ୍ୟ ଏ ଯୋଜନା ସଙ୍ଗେ ପଟ ପକାଇବ—”

“ହଉ, ଯାହା କହିଲୁ ସେଥିରେ ନୂଆ କଥା କହି ନାହିଁ ।” ଭାବିଲା ପରି ହୋଇ ଛାକୁ ଛାକୁ ଚରଚର କରି କଥା କହି ବୁଢ଼ା ପୁଣି କହିଲେ—“ପୁଣି କେବେ ସେ ଲେଉଟି ଆସିବେ ଠାକୁରେ ଜାଣନ୍ତି ତି !”

ତହିଁଆର ଦିନ ସଞ୍ଜ ବୁଢ଼େ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଘରୁ ଅନୁକୂଳ କରି ଚାଲିଯିବା କଥା । ବୁଢ଼ା ପ୍ରିନ୍ସ ତାଙ୍କର ସବୁଦିନିଆ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବ୍ୟବହାର କଲେ ନାହିଁ, ସେ ଖାଇପାରି ଆପଣା ବର୍ତ୍ତାବକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଟିକି ବୋହୂ ତି ନିଶ୍ଚୟ କଥାରେ ଥାଏ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ରହିବେ ବୋଲି ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଘର ଠିକଣା କରାହୋଇଥିଲା, ସେ ଘରେ ସେ ଆଉ

ତାଙ୍କ ପରିବାରର ଦୁର୍ଦ୍ଦେ ମିଶି ଯିବାଜନସ ସଜାଡୁଥାନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ
ପୋଷାକ ବଦଳି ସାରିଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କର ପଦବୀର ଚିହ୍ନ ମରା ନ ହୋଇ
ଥିବା ଖାଲି ବୁଲି ଯିବା ବେଳର କୋଟ୍ ଖଣ୍ଡିଏ ସେ ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି । ସେ
ନିଜେ ଗାଡ଼ି ଭିତର ଦେଖି ଗାଡ଼ିରେ ଲଦା ହୋଇଥିବା ତାଙ୍କ ଟ୍ରଙ୍କ-
ଗୁଡ଼ାକ ଦେଖା ଚାହିଁ କରି ତା ପରେ ଗାଡ଼ିରେ ଘୋଡ଼ା ବାନ୍ଧିବାକୁ
ଦ୍ରୁତମ ଦେଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଜନସ
ନିଅନ୍ତି ସେ ଘରେ ସେହି ସେହି ଜନସ ରହିଥିଲା, ଆଉ ଅନ୍ୟ କିଛି
ନୁହେଁ । ଭ୍ରମଣରେ ବାହାରିଲାବେଳର ଗୋଟାଏ ଦାକସ, ରୂପାର
ଗୋଟାଏ ମଦ ଦାକସ, ଦିଟା ତୁର୍କ ଦେଶର ପିସ୍ତଲ, ଗୋଟାଏ ଖଣ୍ଡା
ସେଇଟା ତାଙ୍କ ବାପା ଦେଇଥିଲେ, ସେ ସେନାପତି ଓରୁକଡ଼ଙ୍କ ଅଧୀନରେ
ଯେଉଁ ଲଢ଼େଇକି ଯାଇଥିଲେ ସେ ଲଢ଼େଇରୁ ପୁଣି ସେ ଖଣ୍ଡା ଲେଉଟି
ଆସିଥିଲା । ଯାହା ସକାଶେ ତାଙ୍କର ଯେତେ ଜନସ ସବୁ ଠିକଣା ଥିଲା,
ସବୁ ନୂଆ ଆଉ ସଫାସୁତୁର, ଜନସ ଉପରେ କନା ଘୋଡ଼ଣି ମଡ଼ା
ହୋଇ ଦ୍ରୁପିଆରିରେ ଫିଟା ବରା ହୋଇଥିଲା ।

ଯେଉଁ ଲୋକଙ୍କର ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଚିନ୍ତା କରିବା
ଅଭ୍ୟାସ ଥାଏ, ଯାହା ଆରମ୍ଭ କଲା ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ, ଯେତେବେଳେ ମଣିଷ
ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରିଦିଏ । ସେତେବେଳେ ସାଧାରଣତଃ
ସେହିପରି ଲୋକଙ୍କ ମନ ଗୁରୁଗମ୍ଭୀର ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବାର କଥା ।
ସେହିପରି ସମୟରେ ମଣିଷ ପଛ କଥା ଭାବେ, ଲଭ ଲୋକସାନ ହେତୁ
କରେ, ଭବିଷ୍ୟତରେ କଣ କରିବ ସେଥିପାଇଁ ଯୋଜନା କରେ ।
ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ ମୁହଁ ଭାରି ସ୍ୱପ୍ନାବିଷ୍ଣୁ, ଭାରି ନରମ ଦିଶୁଥିଲା । ପିଠିଆଡ଼େ
ହାତରେ ହାତ ଛଦି ସେ ଏ ଘରଯାକ ଏ କଣରୁ ସେ କଣ ତରକର
କରି ପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ଚାଲୁଥିଲେ । ସେ ସିଧା ସାମ୍ନାକୁ ଅନୋଇଁଥିଲେ
ଆଉ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲା ପରି ମୁଣ୍ଡ ହଲେଉଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଯୁଦ୍ଧକୁ
ଯାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ସେ ଭୟ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ, କି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଗୁଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି
ବୋଲି ଦୁଃଖିତ ହେଉଥିଲେ କି ଦୁଇ ଆଡୁ କିଛି କିଛି ଅନୁଭବ କରୁ-
ଥିଲେ । ଯାହାହେଉ, ତାଙ୍କର ଏଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ଯେ ଆଉ କାହାରି
ଆଖିରେ ପଡ଼ିବାକୁ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲେ ଏ କଥା ପରିଷ୍କୃଷ୍ଟ, କାରଣ ଦାଣ୍ଡ-
ଘରେ କାହାରି ପାଦଦେ ଯେମିତି ତାଙ୍କ କାନରେ ବାଜିଗଲା, ସେମିତି

ଚରଚର ହୋଇ ସେ ଦି ହାତ ଖୋଲ ଦେଇ ଆସି ଟେବୁଲ୍ ପାଖରେ ବାରେଇ ହୋଇ ଠିଆହେଲେ, ସତେ କି ବାକ୍ସ ଉପରେ ଖୋଲ ବାରୁଛନ୍ତି ଆଉ ତାଙ୍କ ମୁହଁର ଉର୍ଦ୍ଧାରେ ଦିଶିଲା ତାଙ୍କର ସ୍ବାଭାବିକ ପ୍ରଶାନ୍ତି ଆଉ ସେହି ଠାଣି, ଯାହା ଭିତରେ ପଶି ହୁଏ ନାହିଁ । ପ୍ରାଦଶବ୍ଦ ଓଜନ ଶୁଭୁଥିଲା, ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମେରିଆଙ୍କ ପ୍ରାଦଶବ୍ଦ ।

“କୁଆଡ଼େ ଗାଡ଼ିରେ ଘୋଡ଼ା ଯୋଡ଼ିବାକୁ କହିଲୁଣି, ଆଉ ଏଣେ ତୋ ସଙ୍ଗରେ ଏକୂଟିଆରେ ମୋର ଟିକିଏ କଥା ଅଛି ପରା ! ଆମର ଏ ବିଚ୍ଛେଦ କେତେ କାଳ ରହିବ ତା’ ଉଗ୍ରବାନଙ୍କୁ ଜଣା । ମୁଁ ଆସିଲି ବୋଲି ରାଗିଲୁ ନାହିଁ କି ? ତୋର ବହୁତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ଯାଇଛି, ଆଣ୍ଟୁଏଟା” ସତେ କି ପ୍ରଶ୍ନକୁ ବୁଝେଇ ଦେବା ପାଇଁ ସେ କହିଲେ ।

ଆଣ୍ଟୁଏଟା ଶବ୍ଦଟି କହିଲାବେଳେ ସେ ମୁରୁକ ମୁରୁକ ହସିଲେ । ଏକଥା ଭାବନା ବେଳକୁ ତାଙ୍କୁ ଆଣ୍ଟୁଏଟା ଲଗୁଥିଲା ଯେ, ଗୁରୁଗମ୍ଭୀର ଆଉ ସୁନ୍ଦର ନେହେରୁର ଏଇ ଯେଉଁ ଲୋକଟି ସେଇ ଦିନେ ଥିଲା ସେହି ସରୁଆ ଦୁଷ୍ଟ ଟୋକା ଆଣ୍ଟୁଏଟା, ପିଲାଦିନେ ଯେ ଥିଲା ତାଙ୍କର ଖେଳର ସାଥୀ ।

ତାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ମୁରୁକ ହସରେ ଦେଇ ଆନ୍ଦ୍ରେ ପଚାରିଲେ, “ଲିଆ ଗଲା କାହିଁ ?”

“ତାଙ୍କୁ ଏଡ଼େ ବାଧା ହୋଇଯାଇଛି ଯେ, ମୋ ଘରେ ଯେଉଁ ଖଟ ପଡ଼ିଛି ସେଇଠି ସେ ଶୋଇପଡ଼ିଲେ ।” ଖଟ ଉପରେ ଭାଇର ଆଗରେ ମୁହଁମୁହିଁ ବସିପଡ଼ି ସେ କହିଲେ, “ହେ ଆନ୍ଦ୍ରେ ! କେଡ଼େ ଅମୂଲ୍ୟ ରହୁଛିଏ ତୋର ଏ ଭାରିଯାଟିରେ, ଗୋଟାୟୁଦ୍ଧା ପିଲଟିଏ । ଏମିତି ସୁନ୍ଦର ଏଡ଼େ ଭଲ ହସଖୁସି ପିଲଟିଏ । ମତେ ସେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଛନ୍ତି ।” ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ କଥା କହିଲେ ନାହିଁ ; କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଯେଉଁ ଶ୍ଳେଷ ଆଉ ବିଦ୍ରୂପର ଭାବ ଫୁଟିଉଠିଲା ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମେରି ତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ।

“ସାନ ସାନ ଦୋଷ ଥିଲେ ମଣିଷ ତାକୁ ସହି ଚଳେଇ ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । କିଏ ସେଥିରୁ ନିସ୍ତାର ପାଇଛି କି ଆନ୍ଦ୍ରେ, ତୁ ଏ କଥା ଭୁଲିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ ଯେ, ତୋ’ ଭାରିଜା ସହରରେ ବଡ଼ଲୋକଆ

ମହଲରେ ବଢ଼ିଛି, ପାଠ ପଢ଼ିଛି । ତାର ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ସେ ବି ସେତେ ଭଲ ନୁହେଁ । ମଣିଷ ନିଜକୁ ଅନ୍ୟ ମଣିଷ ସ୍ଥାନରେ ଥୋଇ ବିଚାରି ଦେଖିବ । ସବୁକଥା ବୁଝି ପାରିଲେ ମଣିଷ ସବୁକଥା କ୍ଷମା କରିପାରେ । ଖାଲି ଏତିକି ଟିକିଏ ସେ ବିଚାର ପାଇଁ ଶ୍ରବ ଯେ, ଯେଉଁଭଳି ଚଳିବା ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଯାଇଛି, ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଆପଣା ସ୍ବାମୀଠୁ ବିଚ୍ଛେଦରେ ରହି ଏକୃଷ୍ଟିଆ ମଫସଲରେ ପଡ଼ି ରହିବା, ପୁଣି ତା'ର ଏ ଅବସ୍ଥାରେ । ବାସ୍ତବିକ, ସେ ଭାରି କଷ୍ଟ କଥା ।”

ତ୍ରିନ୍ଦି ଆନ୍ଦେ ଭଉଣୀକି ଅନେଇଁ ହସିଲେ । ଆମେ କାହା କଥା ଶୁଣିଲବେଳେ ଯେତେବେଳେ ଭାବୁ ଯେ, ଯେ କଥା କହୁଛି ତାର ନାଡ଼-ନକ୍ସ ବ ଆମେ ଜାଣିଛୁ, ସେତେବେଳେ ଆମେ ଯେମିତି ହସୁଁ ତ୍ରିନ୍ଦି ଆନ୍ଦେ ସେହିପରି ହସିଲେ । ସେ କହିଲେ, “ତୁ ତ ନିଜେ ମଫସଲରେ ରହିବୁ, ଆଉ ଏଠି ଚଳିବା ଅତି ଭୟାନକ ବୋଲି କେମିତି ଭାବୁଛୁ?”

“ମୁଁ—ସେ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର କଥା, ମୋ କଥା କାହିଁକି ପଡ଼ିବ ? ମୋର ଆଉ ଅନ୍ୟ ରକମର ରହିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ମୋର ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଜୀବନ ହଉ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବିପାରିବି ନାହିଁ ଯେ, ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଜୀବନ ତ ମୁଁ ଜାଣିନାହିଁ । ତେବେ ଏ କଥା ବିଚାର କରି ଆନ୍ଦେ, ଜଣେ ଯୁବକ ଆଡ଼ମ୍ବରସୂର୍ଯ୍ୟ ଜୀବନରେ ବଢ଼ି ଆସିଥିବ, ଅଥଚ ଯେଉଁତକ ତାର ଜୀବନର ଭଲ ସମୟ ସେହି ସମୟଟି । ସେ ମଫସଲରେ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ପୋତି ହୋଇ ରହିଥିବ । ହଁ, ଏକୃଷ୍ଟିଆ, କାହିଁକି ନା ବାପା ତ ସବୁବେଳେ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ଥ ଆଡ଼େ ମୁଁ—” ।

ହଠାତ୍ ତ୍ରିନ୍ଦି ଆନ୍ଦେ ପଚାରିଲେ, “ସତ କହିଲୁ ମେଣ୍ଟ, ମତେ ଲଗୁଛି, ବେଳେ ବେଳେ ତୁ ତ ଭାରି କଷ୍ଟ ପାଉଥିବୁ, ବାପାଙ୍କ ମିଜାସ୍ ଯୋଗୁଁ ।” ପ୍ରଥମେ ତ୍ରିନ୍ଦି ଆନ୍ଦେ ମେଣ୍ଟିଆ ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି କାବା ହୋଇଗଲେ, ତ ପରେ ଭୟରେ ମୁକ ହୋଇଗଲେ ।

“ମୁଁ—ମୁଁ କଷ୍ଟ ପାଉଛି ?” ସେ ପଚାରିଲେ ।

“ତାଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ତ ସବୁଦିନେ ରୁଡ଼ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ମତେ ଲଗୁଛି ଏଣିକି ତାଙ୍କ କଥାଭାଷା ବିରକ୍ତିକର ହୋଇଯାଇଛି ।” ତ୍ରିନ୍ଦି ଆନ୍ଦେ ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଏଡ଼େ ସ୍ବାନମାନ କରି କହିଲେ ଯେ,

ଲଗିଲ ଯେପରି କି ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଭଉଣୀକୁ ବିଦ୍ରୁତ କରିବା; ନ ହେଲେ ତାକୁ ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ କରିବା ।

କଥାର ଶିଅ ନ ଧରି ଆପଣା ଚନ୍ଦ୍ରାର ହମ ଅନୁସର ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଲେ, “ତୋର ସବୁ କଥା ଭଲ ଆସେ ! ଖାଲି ଗୋଟିଏ କଥା ଛାଡ଼ । ଯେ ତୁ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ବୋଲି ତୋର ଗୋଟାଏ ଅନ୍ତଃକାର ଅଛି, ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପାପ । ବାପାଙ୍କ କାମ ଭଲ କି ମନ୍ଦ, ସେ କଥା ବିଚାର କରିବାଟା କଣ ଉଚିତ ବୋଲି ତୁ ଭାବୁଛୁ ? ଧରି ଉଚିତ ବା ହେଲ, ତେବେ ବାପା ଯେଉଁ ଭଳି ମଣିଷ, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ବ୍ରମ ଆସିବା ଛଡ଼ା କ’ଣ ଆଉ କିଛି ଆସି ପାରେ ! ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଅଛି ବୋଲି କେଡ଼େ ଶୁଦ୍ଧିରେ କେଡ଼େ ଶାନ୍ତିରେ ଅଛି, ମୁଁ ଭାବୁଛି ତେମେ ସମସ୍ତେ ଭଲ, ଏଡ଼ିକି ମନ ଶୁଦ୍ଧିରେ ଥାଅନ୍ତୁ କି—”

ତାଙ୍କ ଗୁଲ ଅବଶ୍ୟାସରେ ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇଲେ ।

“ମତେ ଖାଲି ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ କଥା ଅଜୁଆ ଲାଗୁଛି,—ସତ କହୁଛି ଆସେ,—ସେଇଟା ହେଉଛି ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ଭାବିବାର ବାଗଟା । ମୁଁ ତ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ ଯେ, ଯେଉଁ ଲୋକର ଏଡ଼େ ପ୍ରବଣ ବୁଦ୍ଧି, ସେଉଁଟା ଦିନ ଆଲୁଅ ପରି ପରିଷ୍କାର କଥାଟାକୁ ସେ କେମିତି ନ ଦେଖି ପାରି ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି ! ସେଇ ଗୋଟିଏ କଥା କବି ମୁଁ ମନ ଦୁଃଖ କରୁଛି । ତେବେ ଏଇ ଯାହା କହିଲି, ସେ ବିଷୟରେ ବି ମୁଁ ଦେଖୁଛି ଯେ ଦିନାକେତେ ହେଲ ତାଙ୍କର ଟିକିଏ ଉନ୍ନତ ଘଟିଛି । ଦିନାକେତେ ହେଲ ତାଙ୍କର ଥକା ନକଲ ଆଗ ପରି ଏଡ଼େ କଟୁ ହେଉ ନାହିଁ । ଜଣେ ବାବାଜୀ ବି ଆସନ୍ତି ଯେ ବାପା ତାଙ୍କୁ ଆଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବହୁତ ବେଳ ଯାକେ କଥା ଭାଷା ହୋଇଥିଲେ ।”

“ବୁଝିଲୁ ମୋ ସୁନା ଭଉଣୀଟା, ତୁ ଆଉ ତୋ ବାବାଜୀ ଖାଲି ଗୁଲି ବାରୁଦ ଲୋକସାନ କରୁଛ—” ଆସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ କହିଲେ ଅଥଚ ସ୍ନେହରେ କହିଲେ । ମିନିଟିଏ ଭୁଲ ହୋଇ ଡରି ଡରି ସେ କହିଲେ “ହଠାତ୍ ଭଲ ହଉ, ମୁଁ ଖାଲି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକୁଥିବି ମୋ ଗୁହାରି ଶୁଣିବାକୁ । ତତେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଭାରି ବଡ଼ ଅନୁଗ୍ରହ ଭାବି ମାଗିବି, ଦରୁଟି ?”

“କଣ କହୁଛୁ—”

“ନାହିଁ ଆଗ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କର ମତେ ମନା କରିବୁ ନାହିଁ ବୋଲି । ତତେ ବେଶି କିଛି କଷ୍ଟ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ କି ମୁଁ କିଛି ଘୃଣାମାନ କାମ କରିବାକୁ ତତେ ମୁଁ କହୁ ନାହିଁ ଯେ; କେବଳ ମୋ ମନ ବୋଧ ହେବ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା କର ଆମ୍ଭଙ୍କୁ—” ସେ ତାଙ୍କ ମୁଣିରେ ହାତ ଘୁରାଇ କଣ ଗୋଟିଏ ମୁଠାଇଲେ, କିନ୍ତୁ ମୁଠାରେ କଣ ଅଛି ଖୋଲି ଦେଖାଇଲେ ନାହିଁ, ସତେ ଯେମିତିକି ଯେଉଁଥି ପାଇଁ ସେ ନେହୁରି ହେଉଥିଲେ, ସେହି ଜନସଂଖ୍ୟା ତାଙ୍କ ହାତରେ ଅଛି । ଏଣେ ଆନ୍ଦେ, ତାଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନା ମଞ୍ଜୁର କରିବେ ବୋଲି ଶୁଣିରେ ନଧରିବା ଯାକେ ଜନସଂଖ୍ୟା ଆଉ ମୁଣି ଭିତରୁ ବାହାରିବ ନାହିଁ । ଭୟ ଓ ଅନୁନୟ ମିଶା ଗୁହାଣିରେ ସେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଅନାଇ ରହିଲେ ।

କି ବିଷୟରେ ଅନୁନୟ କର ହେଉଛି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦେ ତାକୁ ଅନୁମାନ କଲା ଭଳି କହିଲେ—“ଅତି ବିଷମ ଅବସ୍ଥା ହେଲେ ବି କଣ—”

“ସେ ଜନସଂଖ୍ୟା କଣ ସେ ବିଷୟରେ ତୁ ତୋର ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା ଭାବୁଥା ବସି । ତୁ ବି ବାପାଙ୍କ ପରି, ସେ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ, ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତା ଭାବୁଥା କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତତଃ ମୋର କଥା ରଖିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଯାହା କହିବି ସେଇ କଥାଟି କରିବୁ । କରିବୁ, ତତେ ମୋ ରାଣିଟି । ଆମ ବାପାଙ୍କ ବାପା, ଆମ ଜେଜେ ବାପା । ଯେତେ ଯେତେ ଲଢ଼େଇକି ଯାଇ ଥିଲେ, ସବୁଠି ଏଇଟିକି ପିନ୍ଧିଥିଲେ”, ମୁଣିରେ କଣ ଅଛି ତା ସେ ବାହାର କଲେ ନାହିଁ, କହିଲେ “ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲୁଟି ?”

“ନିଶ୍ଚୟ, ସେ ଜନସଂଖ୍ୟା କଣ ?”

“ଆନ୍ଦେ, ଯାଣୁଣୀଙ୍କୁ ମୁଣିଟିଏ ଦେଇ ମୁଁ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଡାକୁଛି, ତୋର ମଙ୍ଗଳ ହେଉ, ତୁ ଯାକୁ ବେକରେ ପିନ୍ଧିବୁ, ମୋ ପାଖେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କର କେବେ ଓହ୍ଲେଇ ପକାଇବୁ ନାହିଁ, କଣ କହୁଛୁ, କଥା ଦେଉଛୁ ତ ?”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦେ କହିଲେ—“ହଁ ଯଦି ସାତ ମହଣ ବୋହୂ ନ ହେଉଥିବ, ଆମ ମୋ ବେକକୁ ଝାଙ୍କି ନ ପକାଇବ, ତେବେ ଯାଇ... ଖାଲି ତତେ ଚାହିଁ କରିବାକୁ—” କହି ଦେଇ ସାରି ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ, ଏ ପରିହାସ ଶୁଣି ତାଙ୍କ ଭଉଣୀର ମୁହଁରେ ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁଣ୍ଡ ଶବ୍ଦ ଫୁଟି

ଉଠିଲା । ଅନୁତାପ ଆସିଲା । କହିଲେ “ମୁଁ ଭାରି ଚୁପି ହେଲି, ସତରେ ମୁଁ ଭାରି ଚୁପି ହେଲି, ବୁଝିଲୁ”

ଗନ୍ଧାର ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ କରି ତାଙ୍କ ଭାଇଙ୍କ ଆଗରେ ଦୁଇ ହାତରେ ସେ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା କାଳିଆ ଟିକି ମୁଠିଟିଏ ଧରି ଠାଆ ହେଲେ । ମୁଠିଟି ସାଣ କଣି ସାଣିଆଁସୁଙ୍କର । ରୂପାର ପୃଷ୍ଠ ଭୂମିରେ ଗୋଟିଏ କଳା ମୁହଁ । ମୁଠିର ଆକୃତି ଉନ୍ମାଦୁକ୍ତି । ସେଥିରେ ଗୋଟିଏ ଖୁବ୍ ସରୁ ରୂପା ଶିଳ୍ପି ଲାଗିଛି । ସେଥିରେ ଅତି ସୁସ୍ଥ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ । ତାଙ୍କର ସ୍ୱର ଓ ଭାବ ବହୁଳ ହୋଇ ଥିବୁଥାଏ । ସେ କହିଲେ—

‘ତୁମେ ନିଜେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ କରୁଣା ନ ପାଇବାକୁ ପଣ କଲେ ଦୁଇା ପ୍ରଭୁ ନିଶ୍ଚୟ ତମକୁ ଶରଣ ଦେଇ ରଖିବେ, ନିଶ୍ଚୟ ତମକୁ କୃପାକରିବେ । ବଳେବଳେ ତାଙ୍କଠି ତୁମର ମତି ରଖିଥିବ କାରଣ କେବଳ ଶରୀରଙ୍କଠାରେ ହିଁ ସତ୍ୟ ଓ ଶାନ୍ତି ବ୍ୟବସାୟ’ ସେ ଗୁଡି ଉପରେ ଛଳ ଚନ୍ଦ୍ରର ସଙ୍କେତ କଲେ, ମୁଠିଟିକୁ ଚୁମ୍ବନ କଲେ ଓ ତାପରେ ତାକୁ ଆନ୍ଦୋଳନ ହାତକୁ ବଢାଇଦେଲେ । କହିଲେ ଭାଇ ଆନ୍ଦୋ, ମୋ ଶରଣ ଚଳେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଖାଇବୁଟି—”

ତାଙ୍କର ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖିରୁ ସସ୍ପେଷ୍ଟ ଭାବ ଆଲୋକିତ ହେଉଥିଲା । ସେହି ରୁଗ୍‌ର ପାଳି ମୁଠିଟି ସାରା ସେହି ଆଲୋକରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଉଠି ମୁଠିଟି ସୁନ୍ଦର ଦିଶିଲା । ତାଙ୍କ ଭାଇ ମୁଠିଟିକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନେଇଯାଇଥାନ୍ତେ କିନ୍ତୁ ସେ ଭାଙ୍ଗି ଅଟକାଇ ଦେଲେ । ଆନ୍ଦୋ ବୁଝି ପାରିଲେ, ଆପେ ଆପଣା ଗୁଡି ଉପରେ ଛଳ ଚନ୍ଦ୍ରର ସଙ୍କେତ କଲେ, ମୁଠିକୁ ଚୁମ୍ବନ କଲେ । (ସେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ।) ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଶ୍ଳେଷ ଓ କୋମଳତାର ଭାବ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ।

“ଧନ୍ୟବାଦ; ପ୍ରିୟ ବନ୍ଧୁ—” ସେ ତାଙ୍କ ଭାଇଙ୍କ କପାଳରେ ଚୁମ୍ବନ କଲେ ଓ ପୁଣି ଆସନ ଉପରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । ଦୁହେଁ ଭୁଲହୋଇ ରହିଲେ ।

ତାପରେ ମେଘା କଥା କହିଲେ, “ସାହା କହୁଥିଲା ଆନ୍ଦୋ, ତୁ ସବୁଦିନେ ଯେମିତି ଦୟାଳୁ ଉଦାର ଥିଲୁ, ତତେ ସେମିତି ହବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଲାସାକୁ ଏଡ଼େ କଠୋରଭାବେ ବଢ଼ାଇ କଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ତା ସ୍ୱଭାବ

ଏଡ଼େ ଭଲ, ସେ ଏଡ଼େ ଚମକାର, ଅଥଚ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ବଡ଼ ଅସଜ—”

“ମାସା, ମତେ ଲଗୁନ ମୁଁ ତ ତତେ କିଛି କହି ନାହିଁ। ସେ କୋଉ କଥାକୁ ମୁଁ ମୋ ଭାରିଯାକୁ ଦୋଷ ଦେଉଛି କି ତା ପ୍ରତି ମୁଁ ଅସନ୍ତୋଷ ହୋଇଛି ବୋଲି—ତୁ କାହିଁକି ଏଗୁଡ଼ା ମତେ କହୁଛୁ ମାସା ?”

ପ୍ରିନ୍ସେସ ମେରିଆଙ୍କ ଦେହରେ ଅରାଏ ଲେଖା ନାଲି ଚହଟିଗଲା, ସତେକି କଣ ଦୋଷ କରି ପକାଇଛନ୍ତି, ଏହିପରି ଭାବ ଦେଖାଇ ସେ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ରହିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ କହିଲେ—

“ମୁଁ ତତେ କିଛି କହି ନାହିଁ, ତତେ ଆଉ କେହି କହିଛି । ଏଇଥିପାଇଁ ମତେ ଦୁଃଖ ଲାଗୁଛି ।”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମେରିଆଙ୍କ କପାଳରେ, ବେକରେ, ଗାଲରେ ନାଲି-ନାଲି ମହାଗୁଡ଼ାକ ଆଡ଼ର ନାଲି ହୋଇଗଲା । କଣ କିଛି କହିବାକୁ ତାଙ୍କର ମନ ହେଉଥିଲା କିନ୍ତୁ କଥାଗୁଡ଼ାକ ତୁଁ ରେ ଧରି ହେଲୁନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଭଲ ଠିକ୍ ଅନ୍ଧାର କରି ନେଇଥିଲେ । ଭାତ ଖାଇସାରିଲା ପରେ ତାଙ୍କ ଭାରିଯା ଲୁହ ଡାଳିଥିଲେ, ସେ କହିଥିଲେ ତାଙ୍କୁ କେମିତି ଜଣା-ପଡ଼ୁଛି ଯେ ପିଲା ଜନ୍ମ ହେବାଟା ସୁରୁଖୁରୁରେ ହେବନାହିଁ, ବିପଦ ପଡ଼ିବ, ସେ କହିଥିଲେ ସେ କିଛି ଭାବି ତାଙ୍କୁ ଡର ମାଡ଼ୁଛି । ତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କ ଶଶୁର ତାଙ୍କ ସ୍ବାମୀ ସବୁର ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେ ଅଭିଯୋଗ କରି କାନ୍ଦୁଥିଲେ । କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ସେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କ ଭଉଣୀଙ୍କ ମନକଥା ଭାଷି ଦୁଃଖିତ ହେଲେ । କହିଲେ —

“ମୁଁ ତତେ ଗୋଟାଏ କଥା କହୁଛି ମାସା, ତୋ ଭାଉଜ ଯାହା କଲେ ବି ମୁଁ ତୋ ଭାଉଜକୁ କେବେ ନିନ୍ଦାବି ନାହିଁ, କେବେ ନିନ୍ଦା ନାହିଁ କି କେବେ ହେଲେ ନିନ୍ଦାବି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଯେଉଁ ଆନୁରୋଧ ସେଥିଲାଗି ନିଜକୁ ବି ମୁଁ କେବେ ଦୋଷ ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେଉଁ ପରି ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ପଛେ, ମୋହର ଆଉ ଅନ୍ୟତା ହୋଇପାରିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ତୁ ସତକଥା ଜାଣିବାକୁ ଖୋଜୁଛ... ଯଦି ପଚାରୁଛ ତାଙ୍କ ଆମ ସମ୍ପର୍କରେ ମୁଁ ଦୁଃଖୀ କି ନାହିଁ, ମୁଁ କହିବି

ନା, ମୁଁ ସୁଖୀ ନୁହେଁ । ସେ ବି କଣ ସୁଖୀ ? ନା ସେ ସୁଖୀ ନୁହେଁ ।
କାହିଁକି ଏମିତି ହେଲା, ମତେ ଜଣା ନାହିଁ ।”

ଏକଥା କହିଲାବେଳେ ସେ ତାଙ୍କ ଭଉଣୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଉଠିଯାଇ
ତାଙ୍କ ଉପରେ ନଇଁପଡ଼ି ତାଙ୍କ କପାଳରେ ତୁମ୍ଭନ କଲେ । ତାଙ୍କର
ସୁନ୍ଦର ଆଙ୍ଗିଯୋଡ଼ିକ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଭଲ ପଟରେ ଏକ ଅପରୂପ ଅନଭ୍ୟସ୍ତ
ଆଲୋକର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିଶିଲା । ତୁ ସେ ତାଙ୍କ ଭଉଣୀକୁ ଅନାଇଁ
ନଥିଲେ, ଭଉଣୀ ମୁଣ୍ଡ ଉପରବାଟେ ଖୋଲା କବାଟ ସେପାଖର ଅନ୍ଧାରକୁ
ଗୁହଁଥିଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦେ କହିଲେ, “ଭଲ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା । ତାଙ୍କଠୁ
ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ବିଦା ହେବାକୁ ଯିବି । ନଇଲେ ତୁ ଏକା ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଡାକ,
ମୁଁ ଏଇ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଯାଉଛି ।” ଚାକରକୁ ଡାକିଲେ, “ପେଟୁଷା,
ଏଠିକି ଆଇଲୁ, ନେଲୁ ଏସବୁ ଜିନିଷ । ହେଇ ଦେଖ ଏତକ ସେ ବଢ଼ିଲା
ଜାଗା ମପରେ ରହିବ, ଆଉ ଏତକ ତା ଡାହାଣ ପଟେ ଥିବା ହେବ ।”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ନେରିଆ ଠିଆହୋଇ ପଡ଼ି ଦୁଆରମୁହଁ ଆଡ଼କୁ
ଭୁଲିଲେ । ଅଟକି ଯାଇ କହିଲେ, ଆନ୍ଦେ, ଯଦି ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ
ତୋର ବିଶ୍ୱାସ ଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକିଥାନ୍ତୁ, ଗୁହାରି
କରିଥାନ୍ତୁ ଯେ ମୁଁ ତ ଆପଣା ହୃଦୟ ଭିତରେ ପ୍ରେମ ଅନୁଭବ କରି
ପାରିଲି ନାହିଁ, ଭଗବାନ ମତେ ସେ ପ୍ରେମ ଦିଅନ୍ତୁ । ସେମିତି କରିଥିଲେ
ଭଗବାନ ତୋ ଗୁହାରି ଶୁଣିଥାନ୍ତେରେ ।”

“ହଁ, ସେପରି କଲେ ହୋଇଥାନ୍ତା ପରା—ଯା, ମାସା, ମୁଁ
ଏଇଠିକି ଯାଉଛି—”

ସେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଭଉଣୀଙ୍କ ବଖରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ,
ସେତେବେଳକୁ ଟିକି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ନିଦରୁ ଉଠି ସାରିଥିଲେ; ତାଙ୍କର ଖୁସି
ଆନନ୍ଦମୟ କଥାକଥା ସ୍ୱର କବାଟ ସେପଟେ ଶୁଭୁଥିଲା । ପଦେ କହିଲା
ଭଉଣୀ ତର ତର କରି ସେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପଦ କହିଯାଉଥିଲେ । ସତେ
ସେମିତିକି ବହୁତ ବେଳ ତାଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଜୋର କରି ବନ୍ଦ କରା-
ହେଇଥିଲା, ଆଉ ସେଇଥିପାଇଁ ସେତେବେଳେ ଭୁଲିତାଣି ବସି ଯେଉଁ
ସମୟ ନିଶ୍ଚୟ କର ହୋଇଥିଲା, ସେହି ସମୟ ବାବଦକୁ ସେ ବେଶି ବେଶି

କରି କଥା ଗୁଆନ୍ତି । ସଦାବେଳପରି ସେ ଫରସି ଭାଷାରେହିଁ କଥା ଗପୁଥିଲେ ।

“ନାହିଁ ନାହିଁ, ବୁଢ଼ୀ କାଉଁଶେସ୍ ଜିଜ୍ଞାସୁକ କଥା ଦେଖିଲୁ । ମୋଡ଼ମୋଡ଼ିକା ନକଲି ମୁଣ୍ଡବାଳ ପାଟିଯାକ ନକଲି ଦାନ୍ତ ଘଣ୍ଟି, ସତେ ଯେପରିକି ସେ ଆପଣା ବସୁସକୁ ହସରେ କଢ଼େଇବାକୁ ଚାଲିଗଲା —”

କାଉଁଶ୍ ଜିଜ୍ଞାସୁକ ଭାରିଯା ବିଷୟରେ ଅବକଳ ଏଇ ଭାଷାରେ ଏଇ ମନ୍ତବ୍ୟ ଆଉ ଅବକଳ ଏଇ ହସ ପ୍ରିନ୍ସ ଆଡ଼େ ତାଙ୍କ ଭାରିକାଙ୍କଠାରୁ ପର ଲୋକେ ଥାଇ ଅନ୍ତଃ ପାଞ୍ଚଥର ଶୁଣି ସାରିଲେଣି । ସେ ଥରଥିର ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ । ଟିକି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମୋଟା ଆଉ ଗୋଲପା ବର୍ଣ୍ଣର ଦଣ୍ଡୁଆନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସିଲେଇ ବୁଣା ଜାମକୁ ହାତରେ ଧରି ସେ ଗୋଟିଏ ମାଟ୍ଟ ଚୌକି ଉପରେ ବସିପଡ଼ି ଗଢ଼ଗଢ଼ କରି ତାଙ୍କ ପିଟସବର୍ଗ ଅନୁଭୂତି କଥା କହି ଯାଉଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆଡ଼େ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଥାପୁଡ଼େଇଲେ, ଆଉ ପଚାରିଲେ ଯେ ଏତେ ବାଟ ଆସିଥିବାରୁ ଯେଉଁ ପଥକମାନେ ହୋଇଥିଲେ, ସେ ଭଲ ହୋଇଗଲଣି କି ନାହିଁ । ସେ ତାଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଦେଇସାରି କଥା ଗପି ଲାଗିଲେ ।

ପାହାଚ ପାଖେ ଛଅଟା ଘୋଡ଼ା ଲାଗିଥିବା ଗାଡ଼ି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ଗରତ୍ ରୁତୁର ଅନ୍ଧାର ରାତି । ଗାଡ଼ିଆଳ ଅନ୍ଧାରରେ ଗାଡ଼ିର ଦାଣ୍ଡିଆ ବି ଦେଖିପାରୁ ନଥିଲା । ପାହାଚ ଉପରେ ନଲଟଣ ଧରି ଚାକରମାନେ ଏକର ସେକର ଯାଉଥିଲେ ।

ପ୍ରକାଶ ଘରର ଝରକାଗୁଡ଼ାକ ଅତି ବଡ଼ ବଡ଼, ଝରକାବାଟେ ଆଲୁଅ ଦିଶୁଥିଲା ଯେ ଏତେ ବଡ଼ ଘରଟା ଆଲୁଅରେ ଜଳ ଜଳ ହେଉଥିଲା । ଦାଣ୍ଡ ଘରେ ଘରର ଚାକରମାନେ ରୁଣ୍ଡ ହେଉଥିଲେ ଯେ ଯୁବକ ପ୍ରିନ୍ସଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦଣ୍ଡବତ କରିବେ ବୋଲି । ତା ସେକର ବଡ଼ ହଲ୍ ଘରେ ଘର ମଣିଷଯାକ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ—ମିତାଇଲ୍ ଇସ୍ତାନୋଭିର୍, ଶ୍ରୀମତୀ ବୁରଏମ୍, ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମେରିଆ, ସାନ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ସମସ୍ତେ ସେଠି ଥିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆଡ଼େଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବାପା ଡକାଇ ପଠେଇବାକୁ ସେ ଯାଇଥିଲେ । ବାପା ତାଙ୍କଠାରୁ ଏକ୍ସିଟିଆ ବିଦାୟ ନେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ଆସିବାଯାକେ ଅପେକ୍ଷା କରି

ରହିଥାନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ପଡ଼ାଘରକୁ ଗଲବେଳକୁ ବୁଡ଼ା ପ୍ରିନ୍ସ ତାଙ୍କ ଚାକରୀ ଚଷମା ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି, ଆଉ ଧଳା ଗାଞ୍ଜନ୍‌ଟା ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପୁଅକୁ ଛୁଡ଼ିଦେଲେ ଧଳା ଗାଞ୍ଜନ୍‌ ପିନ୍ଧି ଆଉ କାହା ଆଗକୁ ସେ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ଟେବୁଲ୍ ପାଖେ ବସି କଣ ଲେଖୁଥିଲେ, ବୁଲି ପଢ଼ିଲେ ।

“ଯାଉନୁ?” ପୁଣି ଲେଖା ଚାଲିଲା ।

“ମୁଁ ବିଦା ହେବାକୁ ଆସିଛି ବାପା—”

ଆପଣା ଗାଲକୁ ଛୁଇଁଦେଇ ସେ କହିଲେ, ‘ମତେ’ ଏଇଠି ଗୋଲକର ।’ “ସାବ୍‌ସ୍, ତତେ ଧନ୍ୟବାଦ ଦଉଛି ।”

“କାହିଁକି ମତେ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଛନ୍ତି?”

“ସମୟ ଯେତେବେଳକୁ ଧରା ହୋଇଛି, ‘ତା’ ଉତ୍ତରୁ ନ ମାନ୍ୟୋଉରୁ ବୋଲି, ଗୋଟାଏ ମାଇକିନିଆର ପଣତ ଚାରିକରେ ନାକେଇ କରି ପଡ଼ି ରହିଲୁ ନାହିଁ ବୋଲି । ସବୁ କାମ ପଛ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଆଗ । ହଉ, ଧନ୍ୟବାଦ, ଧନ୍ୟବାଦ ।” ସେ ଲେଖିଲୁଗିଲେ, କଲମ ଆସ୍ତ୍ରାଡ଼ା ଯୋଗୁ ସ୍ୟାନ୍ସି ଛୁରୁକୁଥାଏ ।

“ପଦ ଲେଖି କହିବାକୁ ବସିରୁ ତ କହିଦେ, —ଏହି କାମ ମୁଁ ଏକା ସଙ୍ଗରେ କରିପାରେ” ସେ କହିଲେ ।

“ମୋ ଭାରିଆ କଥା...ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ତା ଭାରି ଲାଗି ଦେଇ ଯାଉଛି ବୋଲି ମତେ ଭାରି ଲଜମାଉଛି —”

“କାହିଁ ଏଗୁଡ଼ା ବାଜେ କଥାଗୁଡ଼ାକ କହୁଛୁ ? କଣ କହିବୁ କହୁଛୁ ?”

“ଯେତେବେଳେ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ପ୍ରସୂତି ହେବାବେଳ ପାଖ ହୋଇ ଯିବ, ସେତେବେଳେ ମ-ସ୍ତ୍ରୀ ସହରରୁ ଜଣେ ଡାକ୍ତର ଡକେଇବେ...ସେ ଥିବ ଆସି ଏଠି ।” ବୁଡ଼ା ଅଟକିଯାଇ କଠୋର ଦୃଷ୍ଟିରେ ପୁଅକୁ ଅନାଇଁଲେ, ସତେକ ସେ କଥାଟା ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଘଟକଡ଼େଇ ଚଲେ, କହିଲେ ‘ମୁଁ ଜାଣେ ଯଦି ପ୍ରକୃତି ନିଜେ ସାହାଯ୍ୟ ନ କରିବ, କେହି ଲେଖି କାମରେ ଆସିପାରିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ମାନ୍ଦୁଛି ଯେ କାହିଁ ଦଶଲକ୍ଷ ଭିତରୁ କେଉଁ ଗୋଟାଏ ଘଟନା ବିଚିତ୍ର ଯାଏ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଆମ ଦି'ଜଣକର ଗୋଟାଏ ମନର

ଶିଆଳ ଯେ ଡାକର ଆସିବ । ସେ କଣ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଥିଲା । ସେ ଭାରି ଡରୁଛି ।” “ହଁ !” ବୁଢ଼ା ପ୍ରିନ୍ସ ଲେଖୁ ଲେଖୁ ଛାକୁ ଛାକୁ କହିଦେଲେ, “ମୁଁ କରିବି ସେମିତି ।” ସେ ତାଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ୍ତାକୁ ଗାରେଇ ଦେଲେ, ତାପରେ ଚଞ୍ଚଳ ପୁଅ ଆଡ଼କୁ ଲେଉଟି ପଡ଼ି ଠୋ ଠୋ ହୋଇ ହସିଦେଲେ ।

“ଭାରି ଅଡୁଆ କଥା ନୁହେଁ ?”

“କଣ ଅଡୁଆ କଥା ବାପା ?”

ତାପୂର୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପକରେ ବୁଢ଼ା ପ୍ରିନ୍ସ କହିଲେ “ଭାରିଯା ।”

“ମୁଁ ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ” ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦେ କହିଲେ ।

“କିଛି ଉପାୟ ନାହିଁରେ ବାବୁ, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସେହି ଏକାପରି ।” ବୁଢ଼ା ପ୍ରିନ୍ସ କହିଲେ, “ଆଉ ଥରେ ତ ଆଉ ଅଭିଆଡ଼ା ହୋଇ ହେବ ନାହିଁ । ଜମା ଡରନା, ମୁଁ ଏକଥା କାହାରକି ପଦେ କହିବି ନାହିଁ, ତେବେ ତୁ ନିଜେ ବୁଝୁରୁ ତ, ଆଉ କଣ ?”

ସବୁ ସବୁ ହାଡ଼ୁଆ ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଧରି ପକାଇ ହଲାଇଲେ । ଆପଣାର ଶାସ୍ତ୍ର ଦୃଷ୍ଟିରେ ପୁଅ ମୁହଁକୁ ସିଧା ଅନେଇଲେ, ଆଖିର ବୁଢ଼ାଣି ମଣିଷ ଭିତରେ ଧରେକି କଣା କରିଦେଇ ଆରପାଖକୁ ଫୁଟି ଯାଉଥିଲା । ତା’ପରେ ସେ ତାଙ୍କର ସେହି ଶୀତୁଆ ହସ ହସିଦେଲେ ।

ପୁଅ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ପକାଇଲେ । ସେହି ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସରେ ଜଣାଇ ଦେଲେ ଯେ ବାପ ତାଙ୍କ କଥା ବୁଝିଛନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ସୁଦ୍ଧା ବୁଢ଼ା ତାଙ୍କର ସ୍ୱାଭାବିକ ସିପ୍ରତା ସହିତ ଚିଠି ଗୁଡ଼ାକ ଭାଙ୍ଗିବା ଓ ଜଉମୁଦ ଦବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ । ପୁଣି କାଗଜ ମୋହର ଓ ମହମ ଉପର ଦେଇ ପୁଣି ସେ ଗୁଡ଼ାକ ପକାଇଦେଲେ ।

ଚିଠିରେ ଜଉ ମୁଦ ଦେଉ ଦେଉ ସେ ରହି ରହି ଝାଙ୍କି ହୋଇ ହୋଇ କହିଲେ, “ଉପାୟ ନାହିଁ । ଭାରି ସୁନ୍ଦରଟିଏ ! ମୁଁ ସବୁ କରିବି । ତୁ ତୋ ମନ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ କର ।”

ଆନ୍ଦେ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ତା ବାପା ଯେ ତା ମନ କଥା ଜାଣି ପାରିଛନ୍ତି, ଏଇଟା ଭାବିଲେକି ତାଙ୍କୁ ଖୁସି ଯେମିତି ଲାଗୁଥିଲା, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନରେ ଦୁଃଖ ବି ହେଉଥିଲା । ବୁଢ଼ା ଉଠିପଡ଼ି ପୁଅ ହାତକୁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ, କହିଲେ “ଶୁଣ, ଭାରିଯା ପାଇଁ ମନ

କଷ୍ଟ କରନାହିଁ । ଯାହା କରାଯାଇ ପାରିବ, ତା କର ଦେବ । ଏବେ ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି, ମୋ କଥା ଶୁଣ । ମିତ୍ରାଇଲ୍ ଇଲ୍ଲରି ନୋଭର୍କୁ ଏ ଚିଠି ଖଣ୍ଡ ଦେଇ ଦେବୁ, ମୁଁ ଲେଖି ଦେଇଛି ଯେ ସେ ତତେ ଭଲ କାମରେ ଲଗାଇବେ, ଖାଲି ପାର୍ଶ୍ବର କର ବେଶି ଦିନ ରଖିବେ ନାହିଁ । ପାର୍ଶ୍ବର ! ଶୁଣ ବାଜେ କାମ । ତାକୁ କହିଦବୁ, ମୁଁ ତାକୁ ମନେ ରଖିଛି, ମୁଁ ତାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିଛି । ଯଦି ଦେଖିବୁ ସେ ଭଲ ଲୋକ, ତାଙ୍କ ପାଖେ ରୁକି କରବୁ । ନିକୋଲାଇ ଆନ୍ଦ୍ରେଇର୍ ବଲ୍‌କନ୍‌ସ୍କିର ପୁଅର ଗରଜ ପଡ଼ି ନାହିଁ ଯେ କାହାକୁ ଖୁସାମତ କରିବା ପାଇଁ କାହା ପାଖରେ ରୁକି କରବ । ଆଉ ଶୁଣ, ଏଠିକି ଆ—”

ସେ ଏଡ଼େ ତର ତରରେ କଥା କହୁଥାନ୍ତୁ ଯେ ଯେଉଁ ବାକ୍ୟଟା ଆରମ୍ଭ କଲେ, ତାର ଅଧେ ବି ସାରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ କଥା ବୁଝିବା ତାଙ୍କ ପୁଅଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ସେ ପୁଅକୁ ଗୋଟାଏ ଆଲମାରି ପାଖକୁ ନେଲେ, ତାର ଚାରି ଖୋଲିଲେ, ଗୋଟାଏ ଖୋପକୁ ଭିଡ଼ି ଆଣିଲେ । ସେ ଖୋପ ଭିତରୁ ଗୋଟାଏ ଖାତା ବାହାର କଲେ, ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ମୋଟା ମୋଟା ବଡ଼ ବଡ଼ ଲଗାଇଗି ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖା ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥାଏ ।

କହିଲେ, “ତୁ ମରିବା ଆଗରୁ ତ ମୁଁ ନିଶ୍ଚେ ମରୁଛି । ଦେଖିଥା, ଏଠି ମୋ ଲେଖାତକ ରହିଲା, ମରିଗଲେ ମହାରଜାକୁ ଦେଇଦବୁ । ଆଉ ଦେଇ ଦେଖିଥା, ଖଣ୍ଡେ ନୋଟ୍ ରହିଲା, ଗୋଟାଏ ଚିଠି ରହିଲା । ସୁଉରଭ, ଯେଉଁ ସବୁ ଲଢ଼େଇ କରିଥିଲେ, ତାର ଇତିହାସ ଯେ ଲେଖିବ, ସେ ଏ ନୋଟ୍ ଖଣ୍ଡିକ ପୁରୁଷାର ପାଇବ, ପୁକୁ ଆକାଡ଼େମୀକ ପଠାଇ ଦେବୁ । ହେଇଟି ଦେଖ ମୁଁ ମୋ ମନ୍ତବ୍ୟ ଲେଖିଛି, ମୁଁ ମଲପରେ ତୁ ତୋ ନିଜ ଉପକାର ପାଇଁ ପଢ଼ି ଦେବୁ, ଦେଖିବୁ ପଢ଼ିଲେ ତୋର ଲଭ ହେବ ।”

ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କ ବାପାକୁ କହିଲେ, ନାହିଁ ଯେ ବୋଧ ହୁଏ ତାଙ୍କର ଆହୁରି ବହୁତ ବହୁତ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ସେ ଜାଣି ଥିଲେ ଯେ ସେପରି କରିବାର ବି କିଛି ଦରକାର ନାହିଁ ।

“ହଉ ବାପା ! ମୁଁ ସେ ସବୁ କଥା କରିବି ।” କହିଲେ, ସେ ଗେଲ କରିବାକୁ ତାଙ୍କ ପୁଅ ଆଡ଼କୁ ତାଙ୍କ ହାତ ପାପୁଲି ବଢ଼ାଇ

ଦେଲେ । ତାଙ୍କୁ କୁଣ୍ଡେଇ ପକାଇ କହିଲେ, “ହଉ ତେବେ ଯା, ବିଦାୟ । ଗୋଟାଏ କଥା ମନେ ରଖିଥିବ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ, ଯଦି ତୁମେ ଯୁଦ୍ଧରେ ନିହତ ହେବ, ତେବେ ମୋର ଏ ବୁଢ଼ା ଦିନେ ମତେ ଦୁଃଖ ପଡ଼ିଯିବ...” ସେ ହଠାତ୍ ଅଟକି ଗଲେ । ତା’ପରେ ହଠାତ୍ ଖାବୁ ସ୍ଵରରେ କହି ଉଠିଲେ “କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯଦି ଖବର ପାଇବି ଯେ ନିକୋଲାଇ ବଲକନ୍ସ୍କିର ପୁଅ ନାଶି ବ୍ୟବହାର ତୁମେ କରିନାହାଁ, ତେବେ ମୁଁ...ମୁଁ ଲଜ୍ଜିତ ହେବି,” ସେ ଆହୁରି ଚିତ୍ତରେଇଲେ ।

ମୁରୁକି ହସି ପୁଅ କହିଲା, “ମତେ ଏକଥା କହିବା ଦରକାର ନଥିଲା ବାପା—” ବୁଢ଼ା କହି କହିଲେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ କହିଲେ, “ମୋର ଆପଣଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ ଅଛି । ଯଦି ମୁଁ ମରଯିବି, ଆଉ ଯଦି ମୋର ପୁଅଟିଏ ହେବ, ତେବେ ତାକୁ ଆପଣଙ୍କ ହାତରୁ ଖସି ଚାଲି ଯିବାକୁ ଗୁଡ଼ ଦେବେନାହିଁ, କାଲି ମୁଁ କହିଥିଲି ଆପଣଙ୍କୁ, ସେ ଆପଣଙ୍କ ପାଖେ ମଣିଷ ହେବ, ଏତିକି ମୋ ଅନୁରୋଧ ।”

“ମାନେ, ତୋ ଭାଗ୍ୟା ଯେମିତି ତାକୁ ନେଇ ନ ଯିବ ତ ?” ବୁଢ଼ା କହିଲେ, ହସି ପକାଇଲେ ।

ଦୁହେଁ ମୁହଁ ମୁହଁ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ । ବୁଢ଼ାଙ୍କର ମୁନୁଆ ଆଖିର ଚାନ୍ଦି ଶୁଖି ପୁଅର ଆଖିରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିଥାଏ । ବୁଢ଼ା ପ୍ରିନ୍ସଙ୍କ ତଳପାଟି ହଠାତ୍ କମି ଉଠିଲା ।” ହଠାତ୍ ସେ କହିଲେ, “ଆମର ବିଦା ବିଦା ସରିଗଲା । ଯା ବାହାରି !” ପଡ଼ାଘର ଦୁଆର ମୁହଁ ଫିଟାଇ ବଡ଼ ପାଟିରେ ଗଲିଲା ପରି ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ଯା ପଳା—”

ଦୁଇ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ ଦେଖି ଧୋବଲା ଅଙ୍ଗୀ ପିନ୍ଧିଥିବା, ଚଷମା ପିନ୍ଧିଥିବା, ମୁଣ୍ଡରେ ପରବୁଲା ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା ଗଲିଲା ପରି ପାଟି କହିଥିବା ବୁଢ଼ାଙ୍କ ରୂପକୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ଅନାଇ ଦେଇ ପଚାରିଲେ, “କଣ ହେଲା ? କଣ ହେଲା ?”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଶୀଘ୍ର ପକାଇଲେ, ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଲି ପଡ଼ି ସେ କହିଲେ—“ଏଥର ତେବେ—” “ଏଥର ତେବେ”ଟା ଶୀତଳ ବହୁ ପ ପରି ଶୁଭ୍ରଥିଲା, ସତେ କି ସେ କହିଛନ୍ତି, “ଏଥର ତୁମର ଶୁଦ୍ଧ ଅଭିନୟଟିକି ଶେଷ କର ।”

ଟିକି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ କହିଲେ, “ଆନ୍ଦ୍ରେ, ଆନ୍ଦ୍ରେ—” ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । ସେ ଅତି ବିଷାଦରେ ତାଙ୍କ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁଲେ, ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ । ସେ ଗୋଟାଏ କଲିକଳା ବୋବାଲି ଛୁଡ଼ି ତାଙ୍କ କାନ ଉପରେ ମୋଡ଼ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲେ ।

ତାଙ୍କର ଯେଉଁ କାନରେ ସେ ଡଳି ପଡ଼ିଥିଲେ, ଅତି ଦୃଢ଼ିଆରରେ ସେ କାନକୁ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଖସାଇ ନେଲେ, ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁ ଅତି ଯତ୍ନରେ ତାଙ୍କୁ ଖରା ତୌକ ଉପରେ ଶୁଆଇଦେଲେ ।

“ବିଦା ହଉଛି ମାସା,” ସେ ଧୀରେ ତାଙ୍କ ବଡ଼ ଉତ୍ତରୀକ କହିଲେ, ଦୁହେଁ ପରସ୍ପରଙ୍କ ହାତକୁ ରମ୍ଭନ କଲେ । ତାପରେ ତରତରରେ ପାଦ ପକାଇ ସେ ସେ ଘରୁ ବାହାରି ଚାଲିଗଲେ ।

ଟିକି ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଆଗମ ତୌକରେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି, ଶ୍ରୀମତୀ ବୁରସନା ତାଙ୍କ କାନମୁଣ୍ଡା ରଗଡ଼ୁ ଥାନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମେରଥା ଭାଉଜକୁ ଭାବଦେଇ ରଖି ଯେଉଁ ଦୁଆର ବାଟେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଚାଲି ଯାଇଥାନ୍ତି, ସେହି ଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ତଥାପି ଅନାଇଁ ରହିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ଆଖିରେ ଲୁହ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥାଏ । ସେହି କବାଟ ଆଡ଼କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ସେ ଛକି ସଙ୍କେତ କଲେ । ପିଣ୍ଡଲ ଫୁଟେଇଲ ପରି ପଡ଼ା ଘରୁ ବରମ୍ଭାର ରାଗରେ ବୁଡ଼ା ନାକ ଝାଡ଼ିବାର ଶବ୍ଦ ଆସୁଥିଲା । ଠିକ୍ ଯେମିତି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଯାଇ ଯାରିଲେ, ସେମିତି ବୁଡ଼ାଙ୍କ ପଡ଼ାଘର କବାଟ ଖୁସ୍ କରି ମେଲ ହୋଇଗଲା, ଆଉ ଧଳା ଗାଉନ୍ ପିନ୍ଧା କଠୋର ମୂର୍ତ୍ତି ବୃଦ୍ଧ ସେବାଟେ ଉଠି ମାରିଲେ ।

ମୋଡ଼ ଯାଇ ପଡ଼ିଥିବା ପ୍ରିନ୍ସେସ୍‌ଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଉପୁଙ୍କର ରାଗରେ ଚାହିଁ ଦେଇ ସେ କହିଲେ, “ଗଲ୍‌ଣି ? ଯାହା ହେଉ ଭାରି ଭଲ କଥାଟିଏ ହେଲା !” ଚିରସ୍ଥାର କଲ ପରି ମୁଣ୍ଡକୁ ହଲେଇ ହଲେଇ ସେ ଧଉଁକରି କବାଟ କଲ ଦେଲେ ।

ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଶାନ୍ତି

ଦ୍ଵିତୀୟ ଭାଗ

୧୮୦୫ ସାଲର ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟମାନେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ପ୍ରଦେଶରେ ସହର ଆଉ ଗାଁ ମାନ ଅଧିକାର କରି ନେଉଥିଲେ ଓ ରୁଷ୍ ଦେଶରୁ ନୂଆ ନୂଆ ସୈନ୍ୟଦଳ ବରାବର ଲଗାତର ଆସୁଥିଲେ ଓ ବ୍ରାଉନାଉ ଦୁର୍ଗ ଚାରି ପଟେ ଗୁରୁଣୀ ପକାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଖିଆ ପିଆ ରନ୍ଧିବା ଚଳାଚଳ ଦାୟିତ୍ଵ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଲଦା ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି କୁତୁବଜ୍ଜ ପ୍ରଧାନ ମହକୁମା ହୋଇଥିଲା ବ୍ରାଉନାଉ ।

୧୮୦୫ ସାଲର ଅକ୍ଟୋବର ୧୧ ତାରିଖ ଦିନ ଯେଉଁ ପଦାତକ ସୈନ୍ୟଦଳ ଗୁଡ଼ିକ ବ୍ରାଉନାଉରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଥିଲେ, ତହିଁରୁ ଗୋଟିଏ ଦଳ ଆସି ବ୍ରାଉନାଉ ସହରରୁ ଅଧିକ ମାଇଲିଏ ଦୂରରେ ଅଟକି ଥିଲା, ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି ସେ ଦଳକୁ ପରିଦର୍ଶନ କରିବେ ବୋଲି । ସେ ଦେଶଟା ରୁଷ୍ ଦେଶ ପରି ମୋଟେ ଦିଶୁ ନଥିଲା କି ପରିସ୍ଥିତି ରୁଷ୍ ଭଳି ଆଦୌ ନୁହେଁ (ଯଥା—ଫଳ ବଗିଚା, ପଥର ପାଗଣ, ଘରମାନଙ୍କରେ ଖପଲି ଗୁଡ଼, ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ପବିତ୍ର ମାଳା ଆଉ ଅଗନ୍ଧା ବେଶଭୂଷା ପିନ୍ଧିଥିବା ଚଷାମାନେ) ସେମାନେ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ କୁତୁହଳରେ ବୁଲି ଦେଖୁ ଥିଲେ । ରୁଷ୍ ଦେଶର ମଫସଲ ଭିତରେ ଯେ କୌଣସି ସୈନ୍ୟଦଳ ପରିଦର୍ଶନ ପାଇଁ ସଜ ବାଜ ହୋଇଥିଲେ ସେମିତି ଦିଶେ, ଏ ସୈନ୍ୟଦଳଟା ବି ସେମିତି ଦିଶୁ ନଥିଲା । ସଞ୍ଜବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ଯାହା ଶେଷ ହେଲାବେଳକୁ ଖବର ଆସିଲା ଯେ ସେନାପତି ପରିଦର୍ଶନ କରିବେ ।

ବହୁତ ଗୁଡ଼ାଏ ଘୋଡ଼ା ଲାଗିଥିବା ଗୋଟାଏ ଡେଙ୍ଗା ନେଲିଆ ଭିଏନା ଗାଡ଼ି ଖୁବ ଜୋରରେ ସଡ଼ି ଉପରେ ଚାଲୁଥିଲା । ସେ ଘଡ଼ ଘଡ଼ ହୋଇ ଚାଲୁଥିଲା । ସଡ଼ିକଟା ଓସାର, କିନ୍ତୁ ମାଟି ସଡ଼ିକ, ପଥରର ନୁହେଁ । ତାର ଦି କରରେ ଗଛ ଲଗା ହୋଇଥାଏ । ସେହି ଗାଡ଼ି ପଛେ ପଛେ

ସୈନ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ନିଜର ଅଙ୍ଗରକ୍ଷୀ ଦଳ ଓ ଦଳେ ହୋଇ ଦେଶର ସୈନ୍ୟ ଘୋଡ଼ା କଦମ ବୌଡ଼େଇ ଆସୁଥିଲେ । କୁତୁଜଭ୍ ପାଖରେ ଧଳା ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଅସ୍ତ୍ର ଆଦେଶର ସେନାପତି ବସିଥିଲେ । କଳା ରୁଷ୍ ପୋଷାକ ଗହଳରେ ଧଳା ପୋଷାକଟା ଅଖାଉଆ ଦିଶୁଥିଲା । ସୈନ୍ୟଦଳ ପାଖରେ ଗାଡ଼ି ଅଟକିଲା । କୁତୁଜଭ୍ ଓ ଅସ୍ତ୍ର ଆର ସେନାପତି ସାନ ପାଟିରେ କଣ କଥାଗ୍ରାସା ହେଉଥିଲେ । ଯେମିତି କୁତୁଜଭ୍ ଗାଡ଼ିର ପାଉଛ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଓଜନ ପାଦ ଲଦି ଦେଲେ, ସେମିତି ସେ ମୁରୁକ ମୁରୁକ ହସିଲେ । ଲାଗିଲା, ଯେପରିକି ସେହି ଯେଉଁ ଦି' ହଜାର ସୈନିକ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଓ ସେମାନଙ୍କ ସେନାପତିଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅଣ ନିଶ୍ଚାନ୍ତ ହୋଇ ଅନାଇଁ ରହିଥିଲେ, ସେମାନେ ସେଠି ଆଦୌ ନାହାନ୍ତି ।

ଆଦେଶର ସ୍ୱର ଠାଣ୍ ଠାଣ୍ ହୋଇ ଶୁଭିଲା, ଆଉ ସମଗ୍ର ଦଳଟି ଯାକ ହତାହାର ଧରି ସାମରିକ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇଲାବେଳକୁ ଏମୁଣ୍ଟୁ ସେମୁଣ୍ଟୁ ଥରିଗଲା । ମୃତ୍ୟୁର ମାରବତା ପରି ମାରବତା ଭିତରେ ସୈନ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ଦୁବଳ କଣ୍ଠ ଶବ୍ଦ ପ୍ରାୟ ଶୁଭିଲା ହିଁ ନାହିଁ । ସୈନ୍ୟ ଦଳ ରଖିଲେ “ମହାନୁଭବ ସେନାପତିଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉତ୍ତମ ରହୁ—” ତା’ପରେ ସବୁ ଭୁନି ପଡ଼ିଗଲା । ଆଗ କୁତୁଜଭ୍ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଠିଆ ହେଲା, ସୈନ୍ୟ ଦଳ ପାଦ ପକାଇ ପଟୁଆର କରି ଗଲେ । ତାପରେ ସାଧାରଣ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶି କୁତୁଜଭ୍ ପାଦରେ ଚାଲି ଚାଲି ଗଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖେ ପାଖେ ସେ ଧଳା ପୋଷାକ ପିନ୍ଧା ସେନାପତି, ପଛେ ପଛେ ଅଙ୍ଗରକ୍ଷୀ ସୈନ୍ୟମାନେ ।

ସେହି ସୈନ୍ୟ ଦଳର ଦଳପତିଙ୍କ ହାବଭାବରୁ ପରିଷ୍କାର ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା ଯେ ଅଧିନାୟକତ୍ୱ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ତଳିଆ କର୍ମଶୃଙ୍ଖଳା ହାବରେ ସେ ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ବେଶି ଆଗ୍ରହରେ ଭୁଲୁଥିଲେ । ଦଳପତି ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଧାନ ସେନାପତିଙ୍କୁ ଅଭିବାଦନ କଲେ, ଆଗ ସେଥିରୁ ତ ଏକଥା ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଅଭିବାଦନ କରିବା ସମୟରେ ସେ ଅତି ଆଗ୍ରହରେ ପ୍ରଧାନ ସେନାପତିଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅପଲକ ଆଖିରେ ଚାହିଁଥାନ୍ତି । ସମ୍ମାନ ଦେବା ବିଷୟରେ ଯେତେ ଯେତେ ପଦ୍ଧତି ଅଛି, ସବୁ ସେ ନିକୁଟି ନିକୁଟି କରୁଥାନ୍ତି । ସମ୍ମାନ ଦେଉଥାନ୍ତି ବୋଲି ତାଙ୍କ ପରି ଟାଙ୍କି ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି । ସୈନ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷ ଯେତେବେଳେ ସାଧାରଣ

ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଚାଲିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଦଳପତି ଆପଣା ବେକକୁ ଲମ୍ବେଇ ଦେଇ ତାଙ୍କ ଗତିବ୍ୟବସ୍ଥା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଦ ଥରୁଥାଏ ଯେ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କରି ତାକୁ ଆୟତ୍ତ କରୁ ଥାନ୍ତି । ସୈନ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରଦେ କଥା କହିଦେଲେ କି ଟିକିଏ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ କରି ଦେଲେ, ସେ ତମକି ପଡ଼ି କୁଦାଟାଏ ମାରୁଥିଲେ । ଏ ଦଳର ଦଳପତି ଭାରି କଢ଼ା ଓ ଭାରି ପରିଶ୍ରମୀ, ତେଣୁ ବ୍ରେନାଭେରେ ଯେତୋଟି ଦଳ ଏକା ସମୟରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟସ୍ଥିକ ଭୂଲନାରେ ଏହି ଦଳଟି ଅତି ତମକାର ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା । ବେମାର ପଡ଼ିଛନ୍ତି ବୋଲି କି ଚାଲି ନ ପାରିଲେ ବୋଲି ଯେତେ ଲୋକ ପଛରେ ରହି ଯାଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମୋଟେ ଦୁଇ ଶହ ସତର । ଏମାନେ ଯେଉଁ ଯୋତା ମାଡ଼ି ଥିଲେ, ସେତିକି ଛଡ଼ା ଆଉ ସବୁ ଭଲ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା ।

କୁତୁଜଭ୍ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଚାଲି ଚାଲି ଗଲବେଳେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଅଟକି ଅଟକି ଭୁରସ୍ଥ ଯୁଦ୍ଧରେ ସେ ଯେଉଁ ଅଫିସରମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବରୁଣାବରେ ପ୍ରଦେ ପ୍ରଦେ ମିଠା କଥା କହି କହି ଯାଉଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସାଧାରଣ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ବୁଝି ଯୋତାକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ସେ ଅନେକ ଥର ନିରାଶ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲେ । ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଅଣ୍ଟିଆର ସେନାପତିଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ଦେଲବେଳେ ଏଭଳି ଭଙ୍ଗୀ କଲେ, ଯେପରିକି ସେ ଭୁଣ୍ଡରେ କହି ଥାନ୍ତେ ଯେ ଏଥିପାଇଁ ସେ କାହାରିକି ଦୋଷ ଦେଉନାହାନ୍ତି ସିନା, ତେବେ କେଡ଼େ ଦୁରବସ୍ଥାରେ ସବୁ ଜିନିଷ ଅଛି, ସେ କଥା ସେ ନଦେଖି ରହି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏମିତି ଯେତେ ଥର ସେ କିଛି କହୁଥିଲେ ଦଳର ନାୟକ ଆଗକୁ ଧାଇଁ ଯାଉଥିଲେ, ଡରୁଥାନ୍ତି କାଲେ ଏ ଦଳ ବିଷୟରେ ସୈନ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷ କେତେବେଳେ କଣ କହିବେ, ଆଉ ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଚାଲିବେ । କୁତୁଜଭ୍ଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ତାଙ୍କ ଅଙ୍ଗରକ୍ଷିଦଳ ଚାଲୁଥାନ୍ତି, ସେ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଜଣ ହେବେ । ସେମାନେ ଏତେ ପାଖରେ ଥାଆନ୍ତି ଯେ ସେନାପତି ଯାହା କହୁଥିଲେ, ସେ ଯେତେ ଧୀରେ ଧୀରେ କଥା କହିଲେ ବି ସେମାନେ ଶୁଣି ପାରୁଥାନ୍ତି । ଏହି ଅଙ୍ଗରକ୍ଷୀ ଦଳର ଲୋକେ ବି ଆପଣା ଭିତରେ କଥା କୁହାକୋହି ହେଉଥିଲେ ଓ ବେଳେ ବେଳେ ହସାହସି ହେଉଥିଲେ । ସମସ୍ତିଙ୍କ ଭିତରେ ସୈନ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ

ଅତି ପାଖରେ ଅତି ସୁନ୍ଦର ଚେହେରାର ଜଣେ ଉପ ସେନାପତି ଚାଲି ଥିଲେ । ସେ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବଲ୍ଲକନ୍ଦୁକି । ତାଙ୍କ ପାଖେ ପାଖେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗୀ ନେସଭୁଝି, ଖୁବ୍ ମୋଟା ଆଉ ଡେଙ୍ଗା ହୋଇ ପ୍ରକାଶ୍ ନେହେରୁ, ମୁହଁଟି ହସ ହସ, ସୁନ୍ଦର, ଖୁସିବାସିଆ, ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ ଶାଣିଟିଆ । ନେସଭୁଝି ହସ ରୋକି ପାରୁ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖେ ପାଖେ ଅଣ୍ଟାବେଢ଼ା ବାହିନୀର ଜଣେ ଭାରି ମୋଟା କର୍ମଚାରୀ ଚାଲିଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କ ହାବଭାବ ଦେଖି ନେସଭୁଝିଙ୍କି ହସ ମାଡୁଥାଏ । ସେହି କର୍ମଚାରୀ ଜଣଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ନଥାଏ କି ଆଖିରେ ପଲକ ପଡୁ ନଥାଏ କି ଚାଟାଣିର ଭଙ୍ଗୀରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟୁ ନଥାଏ । ସେ ଗମ୍ଭୀର ମୁହଁ କରି ତାଙ୍କ ଦଳପତିଙ୍କ ପିଠିକ ଲମ୍ବ ରଖିଥାନ୍ତି ଓ ସେ ଯେତେ ଯେତେ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ କରୁଥାନ୍ତି, ସବୁ ନକଲ କରୁଥାନ୍ତି । ଯେତେଥର ସେ ଦଳପତି ଦେହ ଥରାଇ ଥିଲେ କି ଆଗକୁ ଛୁଟି ଯାଉଥିଲେ, ଅତିକଳ ସେହିପରି ଭାବରେ ସେହି କର୍ମଚାରୀ କମ୍ପି ଉଠୁଥିଲେ ଓ ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ଯାଉଥିଲେ । ନେସଭୁଝି ହସୁଥିଲେ ଓ ଏ ନକଲ ବିଦ୍ୟା ଦେଖ ଦେଖ ବୋଲି ଠାରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର ଥିଲେ ।

କୁତୁଜଭ୍ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ହଜାର ହଜାର ଆଖି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ସତେକ କୋଟର ଭିତରୁ ଉପାଡ଼ି ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ତୁଙ୍ଗାୟ ଦଳ ପାଖେ ପହଞ୍ଚି କୁତୁଜଭ୍ ହଠାତ୍ ଅଟକି ଗଲେ । ପଛରୁ ଆସିଥିବା ଦଳ ଆଗରୁ ଜାଣି ନପାରି ତାଙ୍କର ପ୍ରାୟ ଦେହରେ ଘଷି ହୋଇଗଲେ ।

ନାଲି ନାକ ଏକ କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍‌ଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ପକାଇ ସୈନ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷ କହିଲେ, “କହେ ଟିମୋହିନ୍ !” ସୈନ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥା କହିଲାବେଳେ ସେ ଏମିତି ଠେଙ୍ଗା ପରି ସଲଖ ଆଉ ଟାଣ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ ଯେ, ଜଣା ଯାଉଥାଏ, ଯଦି ସୈନ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷ ତାଙ୍କୁ ଅନାଇଁ ଆଉ ଟିକିଏ ବେଳ ଠିଆ ହୋଇ ରହିବେ ତ କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ଏ ଅଗ୍ନି ପରୀକ୍ଷା ସହି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ କୁତୁଜଭ୍ ନିଜର ପଦଗା କଥା ହେତୁ କରି କେବଳ ଟିମୋହିନ୍‌ଙ୍କ ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭରତର ହୋଇ ସେଠୁ ଚାଲିଗଲେ । କୁତୁଜଭ୍‌ଙ୍କ ମୁହଁର ଚମ ଓହଳି ପଡ଼ିଥାଏ, ଗୋଟାଏ କ୍ଷତ

କିନ୍ତୁ ବି ତାକୁ ଆହୁରି କୁରୁପ କରୁଥାଏ । କୁତୁଜଭୁକ ହସ ସେ ମୁହଁରୁ ବାରି ଦେଲେନାହିଁ ।

କୁତୁଜଭୁ କହିଲେ, “ସେ’ ଇସ୍‌ମାଇଲ୍ ଲଢ଼େଇ ବେଳର ମୋର ଜଣେ ପୁରୁଣା ସାଙ୍ଗ । ଭାରି ସାହସ, ଭାରି ଗରପୁରୁଷ ସେ ।” ତାଙ୍କ ଦଳର ଦଳପତିଙ୍କୁ କୁତୁଜଭୁ ପଚାରିଲେ, “ତାଙ୍କ କାମ ଆପଣଙ୍କ ମନକୁ ପାଉନା ନା ?” ଦଳପତି ଜାଣିପାରିଲେ ନାହିଁ ଯେ ତାଙ୍କ ପିଠିଆଡ଼େ ଗୋଟାଏ ଦର୍ପଣରେ ପ୍ରଭ ପଡ଼ିଲା ପରି ଅଶ୍ରୁାସ୍ତେଷ୍ଟ ଦଳର କର୍ମରାଜ୍ୟ-କର୍ତ୍ତୃକ ସେ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ହେଉଛନ୍ତି । କମ୍ପି ଉଠି ଆଗକୁ ଧାଇଁଯାଇ ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ‘ଅତି ଚମତ୍କାର ତାଙ୍କର କାମ, ମଣିମା !’

ହସି ଦେଇ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଖୁଲି ଯାଇ କୁତୁଜଭୁ କହିଲେ, “ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର କିଛି ନା କିଛି ଦୁଃଖିତା ଥାଏ, ତାଙ୍କର ଦୁଃଖିତା ଥିଲା ଟିକିଏ ମଦ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତ ।”

ଦଳପତି ଉତ୍ତର ଦେଲେନାହିଁ । ସେ ଧୈର୍ଯ୍ୟକଲେ ସେ ହସି ତ ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଦୋଷ ଦିଆହେବ । ସେତିକିବେଳେ ଅଶ୍ରୁାସ୍ତେଷ୍ଟ ବାହ୍ୟମାନ କର୍ମରାଜ୍ୟ ନିଆରେ ପଡ଼ିଗଲେ ସେହି କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ୍, ସାହାଜର ନାଲି ନାକ, ସେ ଟାଣି ଓଟାରି ପେଟକୁ ଖଜା କରିଥାନ୍ତି, ଛାଟ୍ ଦିଶିବା-ପାଇଁ । ଅଶ୍ରୁାସ୍ତେଷ୍ଟ ବାହ୍ୟମାନ କର୍ମରାଜ୍ୟ ତାଙ୍କ ଡଙ୍ଗାତାଙ୍କୁ ଏମିତି ଅନୁକରଣ କଲେ ଯେ ନେସ୍‌ଭୁରସ୍ତି ହସ ରୋକି ପାରିଲେନାହିଁ । କୁତୁଜଭୁ ବୁଲିଯିବା ପଛକୁ ଅନାଇଲେ । ଲାଗୁଥାଏ, ଅଶ୍ରୁାସ୍ତେଷ୍ଟ ବାହ୍ୟମାନ ସେ କର୍ମରାଜ୍ୟଟି ଆପଣା ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ନିଜ ମୁହଁରେ ଯେ କୌଣସି ଭଙ୍ଗୀ ଫୁଟାଇ ପାରନ୍ତି । କୁତୁଜଭୁ ବୁଲିପଡ଼ିଲାବେଳକୁ ଅତି ଗମ୍ଭୀର ଅତି ମାନ୍ୟ କରୁଥିବା ନିରାଶ ମଣିଷର ମୁହଁର ଭଙ୍ଗୀ ଫୁଟାଇବା ଧୂସର ସେ ଟିକିଏ ଖତେଇ ହେବାକୁ ବି ଅଳ୍ପ ବେଳ ପାଇଥିଲେ ।

ତୃତୀୟ ସୈନ୍ୟଦଳଟା ଥିଲା ସବାଶେଷରେ । କୁତୁଜଭୁ କ’ଣ ଭାବୁଥିଲା ପରି ଦିଶୁଥିଲେ, ସତେ ଯେପରି କି କୌଣସି କ୍ଷୟପୁରେ ସୁରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଆସି ପରାସୀ ଭାଷାରେ ଧିରେ ଧିରେ କହିଲେ, “ଆପଣ ମତେ କହିଥିଲେ ଯେ ଏ ଦଳରେ ଯେଉଁ ଦୋଳେହର ବୋଲି ଜଣେ କର୍ମରାଜ୍ୟ ଅଛନ୍ତି,

ସେହି ଯାହାକୁ ନିମ୍ନପଦକୁ ଖସାଇ ଦିଆହୋଇଛି, ତାକୁ ଆପଣଙ୍କର ମନେପକାଇ ଦେବାକୁ ।”

“କାହିଁ ସେ ଦୋଳେହୁଡ଼ୁ ?” କୁତୁଜଭ ପଚାରିଲେ । ଦୋଳେହୁଡ଼ୁ ଡକରା ପାଇବା ଯାକେ ଅପେକ୍ଷା କଲ୍ଲନାହିଁ । ସେ ଜଣେ ସାଧାରଣ ସୈନିକର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥିଲା, ମାଟିଆ ବର୍ଣ୍ଣର ଲମ୍ବା କୋଟ୍ । ତାର ସୁନ-ବର୍ଣ୍ଣର ବାଳ, ଦେହଟା ସରୁ ଆଉ ଉଶ୍ମାସ, ଆଖି ଯୋଡ଼କ ନେଲି ନେଲି । ସେ ଧାଡ଼ିରୁ ବାହାରି ପଡ଼ି ସେନାପତିଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ବନ୍ଧୁକ ଡେରି ଧରି ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇଲା ।

ମୁହଁରେ ସାମାନ୍ୟ ଚିରକ୍ତି ଦେଖାଇ କୁତୁଜଭ ପଚାରିଲେ, “କଣ କିଛି ଫେରଦ ଜଣାଇବାକୁ ଅଛି ?” “ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ କହିଲେ, “ସେଇ ସେ ଦୋଳେହୁଡ଼ୁ ।”

କୁତୁଜଭ କହିଲେ, “ଓ ! ଆଜ୍ଞା ! ମତେ ଲାଗୁଛି, ଏ ଯାହା ହେଲା ଏଥିରୁ ଆପଣ ଉଚିତ ଶିକ୍ଷା ପାଇଯିବେ । ଏଥର ଭଲ କରି କାମ କରନ୍ତୁ । ମହାରାଜାଙ୍କର ଅପାର ଦୟା । ଆପଣ ଯଦି ଉପଯୁକ୍ତ କାମ ଦେଖାଇ ପାରିବେ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ କଥା ଭୁଲିଦିନାହିଁ ।” ସେହି ଜିକ୍ ଜିକ୍ ନେଲି ଆଖି ଯୋଡ଼ାକ ଅତି ସାହସରେ ସେନାପତିଙ୍କୁ ଅନାଇଲା । ସେନାପତି ଓ ସାଧାରଣ ସୈନିକ ଭିତରେ ଯେଉଁ ତଳନ୍ତି ମାନ୍ୟତାର ପର୍ଦ୍ଦା ଥିଲା, ସତେ ଯେପରି ତାର ସେ ଗୁଡ଼ାଣିରେ ସେ ପର୍ଦ୍ଦା ଖିନିଭିନି ହୋଇ ଚିରିଗଲା ।

ସେ ତାର ଝଣଝଣିଆ ଟାଣୁଆ ନିଶ୍ଚିତ ସ୍ଵରରେ କହିଲା, “ମଣିମାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ ମୁଁ ଭକ୍ଷା କରୁଛି ଯେ ମୁଁ ଯେଉଁ ଦୋଷ କରିଦେଇଛି, ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରି ମହାମାନ୍ୟ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପ୍ରତି ଓ ରୁଷ୍ ଦେଶ ପ୍ରତି ମୋର ଅନୁରକ୍ତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରମାଣ କରିବାପାଇଁ ମତେ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଉ ।”

କୁତୁଜଭ ବୁଲି ପଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ଆଖି ଜିକ୍ ଜିକ୍ ଦିଶିଲା । ଓଠରେ ସେହି ହସ ଥିଲା କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ଟିମୋହିନ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ବୁଲି ପଡ଼ି ଚାଲିଗଲାବେଳେ ଯାହା ଦେଖା ଦେଇଥିଲା ।

ସେ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଭ୍ରାନ୍ତି କୁଞ୍ଜେଇଲେ । ସେଥିରୁ ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା ଯେ, ସତେ ଯେପରି କି ସେ ବହୁତ ଆଗରୁ ଜାଣି ସାରିଥିଲେ

ସେ କଣ କହିବେ ଓ ଦୋଳେହଲ୍ ତାଙ୍କୁ କ'ଣ କହିବ ସବୁ, ଆଉ ସେ କଥା ଜାଣିପାରି ବହୁତ ଆଗରୁ ସେ ଘରକୁ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଓ ସେ କଥା ଆହୁରି ଥରେ ଶୁଣିବାପାଇଁ ତାଙ୍କର ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲା । ସେ ବୁଲିପଡ଼ି ଗାଡ଼ି ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ସୈନ୍ୟଦଳ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ଦଳରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଗଲା । ସୈନ୍ୟମାନେ ଆପଣା ଆପଣା ବସାକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଗ୍ରାଉନଡ଼଼ଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ବସା ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାହୋଇଥିଲା । ସେମାନେ ଅଶା କରିଥିଲେ ଯେ ସେ ବସାରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯୋତା ଓ ପୋଷାକ ଥିବା ହୋଇଥିବ, ଆଉ ଏତେ କଷ୍ଟରେ ପାଦରେ ଚାଲି ଚାଲି ଏତେ ବାଟ ଆସି ସାରି ସେମାନେ ସେଠି ଯାଇ ବିଶ୍ରାମ କରିପାରିବେ ।

କୁତୁଜଭ ପଛଦୁଆ ଦେଇ ଭିଏନା ସହର ଆଡ଼କୁ ହଟିଗଲେ । ବାଟରେ ପଡ଼ିଲା (ବ୍ରାନ୍ନାଉ ଭିତରେ) ଇନ୍ ନକ୍ସ ଉପର ପୋଲ ଓ (ଲିନ୍ନ ସହର ଭିତରେ) ଟ୍ରାଉନ୍ ନକ୍ସ ଉପର ପୋଲ, ସେ ପୋଲ ଯୋଡ଼ାକ ସେ ଧ୍ବଂସ କରି ଦେଇଗଲେ । ଅକ୍ଟୋବର ୨୩ ତାରିଖ ଦିନ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟ ଏନ୍‌ସ୍ ନକ୍ସ ପାରିହେଲେ, ସେ ଦିନ ଦ୍ଵିପ୍ରହରବେଳେ ଏନ୍‌ସ୍ ନକ୍ସ ଦୁଇ ପଟେ ରୁଷ୍ ପକ୍ଷର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଜନସବୁହା ଗାଡ଼ି-ସବୁ, ଚୋପ କମାଣ ଗୁଡ଼ାକ ଓ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ସୈନ୍ୟଦଳମାନ, ଦଉଡ଼ି ଲମ୍ଫିଲ ପରି ଲମ୍ଫି ରହିଥାନ୍ତି । ଶରତରତ୍ନର ଗୋଟିଏ ଦିନ ଭଲ ସେ ଦିନଟି ଉଷ୍ମ ଲାଗୁଥାଏ, ଅଥଚ ବର୍ଷା ବି ହେଉଥାଏ । ପୋଲକୁ ଜରିବା ଲାଗି ରୁଷ୍ ପକ୍ଷର ଚୋପବନ୍ଧୁକ ସବୁ ଖଞ୍ଜା ହୋଇଥାଏ । ତେରହା ବର୍ଷା ଧାର ଭେଦି ବେଳେ ବେଳେ ସେଠୁ ସେ ପୋଲଟା ଆଉ ଆଖିରେ ପଡ଼ୁ ନ ଥାଏ । ଗୋଟାଏ ସରୁ ରେଶମ ପର୍ଦା ପରି ପୋଲକୁ ବର୍ଷାଧାର ଉଡ଼ୁଆଳ କରି ରଖିଥାଏ । ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଖରା ଧାସରେ ଦୂର ଦୂରର ଜନସ ଖୁବ୍ ପରିଷ୍କାର ହୋଇ ବାରି ହେଉଥାଏ, ଦିଶୁଥାଏ ସତେ ଅବା ତା ଉପରେ ଜଳ ଜଳ ବାଣ୍ଟିସ୍ ବୋଲା ହୋଇଛି । ଧୋବ ଧୋବ ଭର, ତାର ନାଲି ଛୁଟ, ଗୀର୍ଜା, ପୋଲ, ପୋଲ ଦି'କରେ ନକ୍ସ-ଧାର ବୋହିଗଲା ପରି ରୁଷ୍‌ସେନା । ଦାନ୍ତୁର୍ ନକ୍ସର ବାଙ୍କରେ ଜାହାଜ ସବୁ ଦିଶୁଥାଏ, ଆଉ ଦିଶୁଥାଏ ନକ୍ସ ଭିତରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଦ୍ଵୀପ, ସେ ଦ୍ଵୀପ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ଗ ଓ ଗୋଟିଏ ବଗିଚା । ସେ ଦ୍ଵୀପ

ଭୂବକରେ ପାଣି, ସେଠି ଏନ୍‌ସ୍ ନଈ ଦାନ୍ୟବ୍ ନଈରେ ପଡ଼ିଛି । ଦାନ୍ୟବ୍ ନଈ ବା ପାଖେ ଝାଟ ଅତିକ୍ରମ, ତହିଁରେ ପାଇନ୍ ଗଛର ଜଙ୍ଗଲ । ଶାଗୁଆ ଶାଗୁଆ ଗଛମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡି ଆଉ ନେଲିବୁ ନେଲିବୁ ଗିରିକନ୍ଦର ସବୁ ଏକାଠି ମିଶି ଦିଶୁଥାଏ ଯେପରି ଦୂର ଦୂରବଳୟଯାକେ ଗୋଟିଏ ଅରୁଣ ଛବିଟିଏ ଖୋଲିହୋଇ ଥୁଆ ହୋଇଛି । ପାଇନ୍ ଜଙ୍ଗଲ ତା ମନକୁ ଉଠିଥିଲା ପରି ଦିଶୁଥାଏ, ସତେ ଯେପରି ତହିଁରେ ମଣିଷ ହାତ କେବେ ଲାଗିନାହିଁ । ଜଙ୍ଗଲ ସେ କରେ ଦିଶୁଥାଏ ଗୋଟିଏ ଘର ଉପରର ଗମ୍ଭୀର-ଗୁଡ଼ିକ, ସେ ଘର ରହନ୍ତି ଅବବାହିତା ଧର୍ମସାଧକା କୁମାରମାନେ । ସାମ୍ନାରେ ଦୂରରେ ଏନ୍‌ସ୍ ନଈ ଆରମ୍ଭର ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଦିଶୁଥାନ୍ତି ଶନ୍ଦ୍ର ପୁଷ୍କର ଡଗର ଫଉଜ ।

ପାହାଡ଼ ଉପରେ ତୋପମାନଙ୍କ ମଝିରେ ଜଣେ ସେନାପତି ଓ ତାଙ୍କ ଗହଣରେ ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ ଠିଆ ହୋଇ ଦୂରଗନ୍ଧଣ ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ତନ୍ମ ତନ୍ମ କରି ଇଲକାର ଭୁରିଆଡ଼େ ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ସେନାପତି ଜଣକ ସୈନ୍ୟବାହୀନୀର ପଛପଟର ସେନାର ଦାୟିତ୍ବରେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପଛ ଆଡ଼େ ଖଣ୍ଡେ ଛଡ଼ାରେ ଗୋଟାଏ ତୋପର ଗଣ୍ଡ ଉପରେ ନେସ୍‌ଭିଭୁଟି ବସିଥାନ୍ତି । ମୁଖ୍ୟ ସେନାପତି ତାଙ୍କୁ ପଛ ଆଡ଼ର ସେନାରେ ରହିବାକୁ ହୁକୁମ୍ ଦେଇ ପଠାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । ନେସ୍‌ଭିଭୁଟିଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କ୍ରିୟାର କୋସାକ୍ ଜାତିର ସୈନିକଟି ଆସିଥିଲା, ସେ ନେସ୍‌ଭିଭୁଟିଙ୍କ ହାତକୁ ଗୋଟିଏ ମୁଣି ଓ ଗୋଟିଏ ଫ୍ଲାସ୍ ବଢ଼ାଇ ଦେଇଥାଏ । ନେସ୍‌ଭିଭୁଟି ସୈନିକ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ସୁଆଦିଆ ପୁର-ପିଠା ଓ ଅସଲ ଶୀରା କାଢ଼ି କାଢ଼ି ଦେଉଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଭାରି ଆନନ୍ଦରେ ତା ଭୂବକରେ ବେଢ଼ି ଥାନ୍ତି, ଓଡ଼ା ଦାସ ଉପରେ କିଏ ବସି ପଡ଼ିଥାଏ ଆଣ୍ଟୁମାଡ଼, କିଏ ଅବା ଟେକାମହୁଲ ପକାଇ, ଯେମିତି ପଠାଣମାନେ ବସନ୍ତି ।

ନେସ୍‌ଭିଭୁଟି କହିଲେ, “ଅଷ୍ଟିଆ ଦେଶର ଯେଉଁ ରାଜା ଜଣକ ବାଛି ବାଛି ଏଠି ଦୁର୍ଗଟିଏ ତୋଳିଲେ, ନିଶ୍ଚୟ ସେ ଭାରି ବୁଦ୍ଧିଆ କାମଟିଏ କଲେ । ଜାଗାଟା ଚମତ୍କାର । ହଁ, ଆପଣମାନେ ସବୁ ଖାଉ ନାହାନ୍ତି ତ କାହିଁକି ?”

ଜଣେ ସୈନିକ କର୍ମଚାରୀ କହିଲା, “ଆପଣଙ୍କୁ ବହୁତ ଧନ୍ୟବାଦ ରାଜାସାହେବ ।” ଏତେ ବଡ଼ ଉପର ପାହାଡ଼ର କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ

କଥା କହିବା ସୁଯୋଗ ପାଇ ସେ କର୍ମରୂପଟି କୃତକୃତ୍ୟ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । କହିଲ, ଅତି ସୁନ୍ଦର ଜାଗାଟିଏ ! ଆମ ସେନାଦଳ ତ ଉଦ୍ୟାନ କରେ କରେ ଆସିଲ, ଆମେ ଯୋଡ଼ିଏ ହରିଣ ଦେଖିଲୁ ଆଉ ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଘର ! ”

ଆଉ ଜଣେ କର୍ମରୂପର ଖୁବ୍ ଲୋଭ ହେଉଥାଏ ସେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପୁରଦିଆ ପିଠା ମାଗନ୍ତା, କନ୍ତୁ ତାକୁ ଲଜ ମାଡ଼ୁଥାଏ ଯେ ସେ ବାରେଇ ହୋଇ ସେଇ ଗାଉଁଲ ଇଲକା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁଥାଏ । କହିଲ, “ଦେଖନ୍ତୁ ରାଜାସାହେବ୍ ହେଇ ଦେଖନ୍ତୁ, ଆମ ପଦାତକ ବାହିନୀ ଠିକ୍ ଅଇଗ୍ନ ସେଠି ପହଞ୍ଚି ଗଲେଣି । ହେଇ ସେଠି ସେ ଗାଁ ପଛଆଡ଼ ପଡ଼ିଆ ଉପରେ ସେମାନେ କଣ ଗୋଟାଏ ଓଟାରି ନେଇ ଚାଲିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସେ ଜାଗାଟାକୁ ତୋପମାଡ଼ରେ ସୁନ୍ଦର ସମା କରନ୍ଦେବେ ।” ସେ ଶୁଣି ହୋଇ କହୁଥାଏ ।

ନେସ୍‌ଭର୍ସ୍ କହିଲେ, ‘ତା’ ତ ନିଶ୍ଚୟ । ନାଁ, ମୁଁ ହେଇ-ଥିଲେ—” ତାଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ଓଦା ଓଦା ପଟିରେ ଖଣ୍ଡେ ପୁରଦିଆ ପିଠା ଚୋବୋଉ ଚୋବୋଉ ସେ କହିଲେ, “ମୁଁ କଣ କରିଥାନ୍ତି ନା ହେ ସେଥି ଭିତରକୁ ପଶି ଯାଇଥାନ୍ତି ।” ପାହାଡ଼ ଉପରେ ସେ ଯେଉଁ କୁମାରୀ ଧର୍ମସାଧକାମାନଙ୍କ ଆଶ୍ରମଘରର ଗମ୍ଭୀରମାନ ଦିଶୁଥାଏ, ସେ ସେହି ଘର ଆଡ଼କୁ ହାତ ଠାରିଲେ । ସେ ହସିଦେଲେ. ତାଙ୍କ ଆଖି ଜଳ ଜଳ ଝଟୁଥାଏ, ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ହେଉଥାଏ କହିଲେ, “ସେଇଆ କରିଥିଲେ ଯିନା ବଢ଼ିଆ ହେଇଥାନ୍ତା, ନୁହେଁ ?”

କର୍ମରୂପମାନେ ହୋ ହୋ ହୋଇ ହସିଲେ ।

“କିନ୍ତୁ ନ ହେଲେ ସେ କୁମାରୀମାନଙ୍କର ଝିକିଏ ଛୁନିଅ ପଶିଥାନ୍ତା ତ ! ଶୁଣିବ, ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଇଟାଲୀ ଦେଶର ଟୋଙ୍କା ବି ଅଛନ୍ତି । ମୋ ଆୟୁଷରୁ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ପଛେ କମିଯାଆନ୍ତା, ମତେ ସେମିତିଆ ବାଗଟାଏ ମିଳିଯାନ୍ତା କି !”

ହସି ହସି ସାହସ ଦେଖାଇ ଆଉ ଜଣେ କର୍ମରୂପ ଭରସି କରି କହିଲ, “ଟୋଙ୍କାଗୁଡ଼ାକୁ ବି ସେଠି ଏକୁଟିଆ ଏକୁଟିଆ ଭରକ୍ତ ଲାଗିବଣି ଯେ !”

ଇତ୍ୟବସରରେ, ଆଗରେ ଯେଉଁ ବଡ଼ କର୍ମଶୂଳ ଜଣଙ୍କ ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ଯନ୍ତ୍ର ବାଟେ ଦୂରକୁ ଅନାଇଥିଲେ ସେ ଗୋଟାଏ ଆଡ଼କୁ ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ଦେଖାଇଦେଲେ । ସେନାପତି ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଆଖିରେ ଲଗାଇ ସେହି ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ । ସେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରଟିକୁ ଦୂରକୁ ଘୁଆଇ ଦେଇ ଭାଗରେ କହିଲେ,—

“ସତେ ତ ! ଆପଣ ଯାହା କହୁଥିଲେ ସେଇଆ ହେଲା । ନଈ ପାରି ହେବା ଘାଟରେ ସେମାନେ ଆମ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଉପରକୁ ଗୁଳି ଚଳେଇବେ ବୋଲି ଜାଣି ରହିଲେଣି । ହଉ, ଆଉ ଡେରି କାହିଁକି ? ଗୁଳି ଫୁଟୋଉ ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ?”

ଫରସୀ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଓ ତାଙ୍କ ତୋପଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ଆଖିରେ ବ ଦିଶୁଥାଏ । ତୋପଗୁଡ଼ାକ ଉପରୁ ଦୁଧ ପରି ଧୋବ ଧୂଆଁ ବାହାରି ଆକାଶକୁ ଉଠୁଥାଏ, ଧୂଆଁ ପଛେ ପଛେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ତାଇ ଶବ୍ଦ ବାହୁଛି । ଆଉ ସନ୍ଦେହ ରହିଲାନ୍ତାହିଁ ଯେ ଏ ପାଖରେ ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟ ଥିଲେ, ସେମାନେ ନଈ ପାରି ହେବା ଘାଟ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁ ଯାଉଛନ୍ତି ।

ନେପୁରୁଷ ଧଇଁସଇଁ ଅଶନିଶ୍ଵାସୀ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ, ହସି ହସି ସେନାପତିଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ କହିଲେ, “ଆପଣ ମଣିମା କିଛି ଟିକିଏ ଖାଇ ଦେଇଥିଲେ ଭଲ ହୁ’ନ୍ତା ପର ?” ସେନାପତି କୌଣସି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ମନକୁ ମନ କହିଗଲେ,

“ସବୁ ଏମାନେ ମାଟି କରିଦେଲେ, ଭାରି ମଠ କରିଦେଲେ ଆମ ଲୋକେ—”

ନେପୁରୁଷ କହିଲେ, “ମଣିମା ଯଦି ହୁକୁମ୍ ଦିଅନ୍ତେ ତେବେ ମୁଁ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଚାଲିଯାଇ ସେମାନଙ୍କ ଖବର ଚାହୁଁଆସନ୍ତି ।”

“ବେଗ୍ ! ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ଯାଆନ୍ତୁ । ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନ୍ୟଦଳକୁ କହିଦେବେ ଯେ ସମସ୍ତେ ଚାଲିଗଲା ଉତ୍ତରୁ ସେମାନେ ସବା ଶେଷରେ ନଈ ପାରି ହେବେ ଓ ଗଲବେଳକୁ ପୋଲଟାକୁ ଜାଳିଦେଇ ଚାଲିଯିବେ । ମୁଁ ଯେମିତି ଯେମିତି ଆଦେଶ ପଠାଉଥିବି ସେମାନେ ସେମିତି କରିବେ । ପୋଲ ଉପରେ ନିଆଁ ଲଗିଲା ଭଳି ଯାହା ଜନିଷ ଥିବ, ସେମାନେ ଓଟାରି ପକାଇବେ । କହିଦେବେ ଆପଣ ।”

ଲମ୍ବାଇ ଲମ୍ବାଇ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କରି ଆଗରୁ ଏ ଆଦେଶଟା ଜାରି କରାହୋଇ ଥିଲା; ସେନାପତି ଖାଲି ସେହି କଥାକୁ ଆଉ ଥରେ କହିଲେ ।

“ହଉ, ଭଲକଥା—” ନେତୃତ୍ୱ କହିଲେ । କୋସାକ୍ ସୈନ୍ୟଟି ତାଙ୍କ ଘୋଡ଼ାକୁ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ସେ ତାକୁ ପାଖକୁ ଡାକି ତା ହାତକୁ ତାଙ୍କ ମୁଣି ଓ ପାଣିପାନ୍ଥ ବଢ଼ାଇଦେଲେ । ତା ପରେ ତାଙ୍କର ଓଜନ ଦେହଟାକୁ ଅତି ସହଜରେ ହାଲୁକା କରି ଘୋଡ଼ାର ଜିନ୍ ଉପରେ ଲଦିଦେଲେ ।

କର୍ମରୂପମାନେ ତାଙ୍କୁ ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ ମୁକୁକି ମୁକୁକି ହସୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ସେ କହିଲେ, “ଦେଖନ୍ତୁ, ଏଥର ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ବୁଲିଲି ସେହି ଧର୍ମସାଧୁକାମାନଙ୍କ ପାଖକୁ”

ସେନାପତି ତୋପ ବନ୍ଧା; କବାଦ୍ଧାମାର କର୍ମରୂପଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ି କହିଲେ, “ଏଥର କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍, ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ ତ, କେତେଦୂର ଯିବ ଦେଖିବା, ସମୟ କଟାଇବାକୁ ଟିକିଏ ମଉଜ କରନ୍ତୁ, ହଁ, ଲଗାନ୍ତୁ ଦେଖିବା—”

ତୋପବାହିନୀର କର୍ମରୂପ ଆଦେଶ ରଖିଲେ, “ତୋପ ସାଜ ।” ଆଖି ପିଛୁଡ଼ାକେ ତୋପ ତଳେଇବା ଲୋକେ ଗୁରୁଣୀର ଧୂନ ପାଖରୁ ଶୁଣିବେ ଧାଇଁଆସି ବଡ଼ ବଡ଼ ତୋପଗୁଡ଼ିକରେ ଗୁଲି ବାରୁଦ ପୂରାଇଲେ ।

“ଏକ— ।” ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦେଶର ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲା । ଏକ ନମ୍ବର ଚଟ୍‌ପଟ୍ ପଛକୁ ଡେଇଁପଡ଼ିଲା । ଏକ ପ୍ରତଣ୍ଡ କାନପଟା ଠାଣିଆ ଶବ୍ଦ କରି ତୋପ ଗର୍ଜନ କଲା । ପାହାଡ଼ କରପଟେ ଚୁଷ୍ ପକ୍ଷର ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟମାନେ ଥିଲେ, ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରବାଟେ ସିଠି ମାରି ମାରି ତୋପର ଗୁଲି ଉଡ଼ି ବୁଲିଲା । ଶବ୍ଦପକ୍ଷ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ନ ପାରି ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ବହୁତ ପଛରେ ପଡ଼ିଲା । ଧୂଆଁରୁ ଜଣାଗଲା, କେଉଁଠି ସେଇଟା ପଡ଼ି ପାରିଛି ।

ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲା ମାତ୍ରେ ସୈନ୍ୟ ଓ କର୍ମରୂପମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଆନନ୍ଦରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଗଲା । ସମସ୍ତେ ଉଠିପଡ଼ି ଅତି ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ ତଳପଟେ ଥିବା ରୁଷ୍‌ପକ୍ଷର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଗତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଓ ଆଗେଇ ଆସୁଥିବା ଶବ୍ଦ ପରେ ଗତି ଲକ୍ଷ୍ୟକରେ । ହାତପାୟକର ଖାଲରେ ଦିଶିଲା ପରି ସବୁ

ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଦିଶୁଥିଲା । ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳ ବଉଦ ଉଡ଼ାଡ଼ରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସଂସ୍ପର୍ଶକ୍ଷେତ୍ରରେ ପଦାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ସେହି ଗୋଟିକିଆ ଗୋପ ଗୁଲିର ଶବ୍ଦ ଓ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଖରାବ ଜିଜ୍ଞାସକ ଏକାଠି ଆଉଟି ହୋଇଗଲା ଓ ହାଲୁକା ମନଫୁଲୁଣିଆ ମଉଜ କଥା ମନେ ପକାଇଲା ।

ଶମ୍ଭୁପକ୍ଷର ଘୋଡ଼ାଏ ଗୋପଗୁଲି ଯୋଲ ଉପର ଦେଇ ଉଡ଼ିଯାଇ ସାରିଥିଲା । ଯୋଲ ଉପରେ ଲୋକଙ୍କ ଗହଳ ବଢ଼ିଗଲା । ଯୋଲ ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ନେସ୍‌ଭିଭୁସ୍କି । ସେ ଘୋଡ଼ାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମୋଟା ଦେହଟା ଲୋକଙ୍କ ଠେଲରେ ଯୋଲର ବାଡ଼ାରେ ଚିପି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେ ହସି ହସି ପଛକୁ ତାଙ୍କ କୋସାକ୍ ପାଶୁ ଚରକୁ ଅନାଇଁଲେ । କୋସାକ୍‌ଟି ଘୋଡ଼କଯାନ ଘୋଡ଼ାର ଲଗାମ ଧରି ତାଙ୍କଠାରୁ କେତେ ପାହୁଣ୍ଡ ଅନ୍ତରରେ ତାଙ୍କ ପଛଆଡ଼େ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ଯେତେଥର ନେସ୍‌ଭିଭୁସ୍କି ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ, ସେତେଥର ପଛଆଡ଼ୁ ଚଳନ୍ତା ସୈନ୍ୟଦଳ ଓ ମାଲବୁହା ଗାଡ଼ିମାନଙ୍କ ଗହଳ ଓ ଠେଲପେଲ ତାଙ୍କ ଉପରେ ମାଡ଼ି ଆସୁଥିଲା । ଖାଲି ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସିବା ଛଡ଼ା ତାଙ୍କର ଆଉ ଅନ୍ୟ କିଛି ଉପାୟ ନ ଥିଲା ।

ଏକ ମାଲବୁହା ଗାଡ଼ି ମାର୍ଗଭିତ୍ତିରେ ଥିବା ଜଣେ ସୈନିକ ପଦାତିକ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଠେଲପେଲ ଆପଣା ବାଟ କରିନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ସେମାନେ ତା ଗାଡ଼ିର ଘୋଡ଼ା ଆଉ ଚକ ଦେହରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ନେସ୍‌ଭିଭୁସ୍କିଙ୍କ ପାଶୁ ଚର କୋସାକ୍ ସୈନିକଟି ସେହି ସୈନିକକୁ କହିଲା, “ହୋ ବାବୁ ଶୁଣ, ତେମେ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛ କହିଲ ? ନାହିଁ ନାହିଁ ତେମେ ଟିକିଏ ଥଏ ଧର, ଦେଖୁନ, ସେନାପତି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେ ଆଗକୁ ଯିବେ ପର !”

ଛୁଟୁ ସେହି ସୈନିକ ସେନାପତିଙ୍କ ନାଁ ଶୁଣି ବ ତାକୁ କାନରେ ପକାଇଲା ନାହିଁ । ତା ବାଟ ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟମାନେ ଓଗାଇଥିଲେ ସେ ଓଲଟି ଗାଙ୍କ ଉପରକୁ ପାଟିକଲା, “ହେଇ ପିଲେ ବାପଟେ ରହ, ବାପଟେ ରହ, ଟିକିଏ ଅଟକିଯାଅ ।” କିନ୍ତୁ ପିଲେ, କାନ୍ଦୁ କାନ୍ଦୁ ଲଗେଇ ତାଙ୍କ ବରଜର ସଙ୍ଗୀନକୁ ସଙ୍ଗୀନ ମିଶେଇ ଦେଇ ଏକାଠି ଏକ ମେଣ୍ଟା ହେଲା ପରି ଯୋଲ ଉପରେ ମାଡ଼ି ଭୁଲିଗଲେ ।

ପ୍ରିୟ ନେତୃତ୍ୱ ଯୋଗବାନ ଉପରବାଟେ ତଳକୁ ଅନାଇଲେ । ଏନ୍ୟ ନଈର ଡେଇଁ ଦିଶିଲା । ଡେଇଁଗୁଡ଼ିକ ସେତେ ଉଠି ଡେଇଁ କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ ଖର, ଖୁବ୍ ଶାନ୍ତକରି ପୋଲର ପାହ୍ୟା ରୁପିପାଖେ ବୁଲି ବୁଲି ପରସ୍ପରକୁ ଗୋଡ଼ୋଉଥିଲେ । ପୋଲ ଉପରେ ଅନାଇଁ ସେ ଦେଖିଲେ, ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ଖାଅନ୍ତା ଡେଇଁ ପରି ବୋହୁ ଚାଲିଗଲାବେଳେ ଦିଶୁଥିଲା ସବୁ ସମାନ । ମାଲ ମାଲ ହୋଇ ଟୋପି ଚାଲିଥାଏ, ଉପରେ ଘୋଡ଼ା, ମାଲ ମାଲ ମୁଣି, ସଙ୍ଗୀନ, ଲମ୍ବା ବନ୍ଧୁକ । ଟୋପି ତଳେ ତଳେ ଓସାର ଥୋମଣିବାଲା ମୁହଁସବୁ, ଗାଲ ପଶିଯାଇଛି, କ୍ଳାନ୍ତ ଅନ୍ୟମନସ୍କ-ଭାବ, ପୋଲର ପଟା ଉପରେ ଅଠାଳିଆ କାଦୁଅ ଲାଗିଛି, ତା ଉପରେ ଚାଲିଯାଉଛି ମାଲ ମାଲ ଗୋଡ଼ ବେଳେ ବେଳେ ଏକା ବର୍ଣ୍ଣର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଧାର ଉପରେ ଏନ୍ୟ ନଈର ଡେଇଁମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଧଳା ଫେଶ ପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅଫସର ଲମ୍ବା କୋଟ ପିନ୍ଧି ଠେଲିପେଲି ମାଡ଼ି ଚାଲିଆସୁଥିଲେ, ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ମୁହଁ ତାଙ୍କ ମୁହଁର ଡେଇଁର ଉପରେ । ବେଳେ ବେଳେ ନଈ ପାଟରେ ଖଣ୍ଡେ ଡାକ ଘୁରୁଘୁରୁ ଚାଲିଯିବ ପୋଲ ଉପରେ ପଦାତିକମାନଙ୍କ ଡେଇଁ ଉପରେ ଆସି ପଡ଼ୁଥିଲେ ଘୋଡ଼ାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ୁଥିବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅଶ୍ୱାଚାର୍ଯ୍ୟ ସୈନ୍ୟ, ନହେଲେ କେଉଁ ବୋଲକର, କି ସହରର ବାସିନ୍ଦା କେହି । ବେଳେ ବେଳେ ନଈରେ ଚରକାଠ ଘୁସିଚାଲି ପରି ଚାଲିଆଡ଼ୁ ଠେଲିଠେଲି ହୋଇ ସେହି ପୋଲ ଉପରେ ଚାଲିଥାଏ ଗୋଟାଏ ଜନସବୁଦା ଗାଡ଼ି, ଖୁବ୍ ଉଠିଯାକେ ଲଦା ହୋଇଥାଏ, ତା ଉପରେ ତମଡ଼ା ଘୋଡ଼ା ।

କୋସାକ୍ ସୈନ୍ୟଟି ଆଶା ଛାଡ଼ିଦେଇ କହିଲା, “ଆରେ ବାପରେ ! ଏମାନେ ତ କଣ ନଈବନ୍ଧ ଗାଡ଼ି ଗଲେ ସେମିତି ସୁଅ ପଡ଼େ, ସେମିତି ଚାଲିଛନ୍ତି ! ଏପଟେ କଣ ଆଡ଼ୁରି ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି ?”

ଛୁଣ୍ଟା କୋଟ୍‌ପିନ୍ଧା ଜଣେ ହସ ହସ ସୈନ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଚକିତ ମାରି କହିଲା, “ଏକ ନିୟୁତ ଲୋକରୁ ଗୋଟିଏ ଉଣା —”

ସେ କୁଆଡ଼େ ସେଥିରେ ହଜିଗଲା, ଆଉ ଦିଶିଲା ନାହିଁ । ତାପରେ ଆସିଲା ଆଉ ଜଣେ, ତାର ବସ୍ତ୍ର ଟିକିଏ ବେଶି ।

ସେହି ବୁଢ଼ା ସୈନ୍ୟ ତାର ସାଙ୍ଗୀ ଆଗର ମୁହଁ ଶୁଖେଇ କହିଲା, “ସେ (ଅର୍ଥାତ୍ ଶାନ୍ତି) ସହ ଅଛନ୍ତି ପୋଲ ଉପରେ ଆସି

ହାବୁଡ଼ିଯିବ, ତେବେ ଦେହ ସଲ ସଲ ହେଉଥିଲେ, ତୁମେ ତୁମ ଦେହକୁ କୁଣ୍ଡେଇବାକୁ ବି ପାସୋରିଯିବ ।”

ସେ ବି ଚାଲିଗଲା । ତା’ପରେ ଆସିଲା ଆଉ ଜଣେ, ସେ ମାଲଗାଡ଼ ଉପରେ ବସିଥାଏ । ଗାଡ଼ି ପଛପଟେ ଜଣେ ସୈନିକ ଏଠି ସେଠି ହାତ ମାରି ମାରି ପାଟି କରି କରି ଧାଇଁଥାଏ । “ଗୋଡ଼ବନ୍ଧା ପଟିଗୁଡ଼ାକ କୋଉଠି ରଖିଲ ? ଆଜ୍ଞା ମୁଣ୍ଡିଲ୍ କଥା—” ସେ ବି ସେ ଗାଡ଼ି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଗକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ତା’ପରେ ଆସିଲେ ଦଳେ ସୈନ୍ୟ ଯେ, ସେମାନେ ମଦପିଇ ଟରର୍ ହୋଇଥିଲେ, ତେଣୁ ଭାରି ହୋ ହୋ କରି ଖୁସିମିଜାଜ୍ରେ କଥା କହୁଥିଲେ ।

ଜଣେ ସୈନିକ ବାହାଟାକୁ ଏମୁଣ୍ଡ ସେମୁଣ୍ଡ ହଲେଇ ହଲେଇ କହିଲା, “ଆଜ୍ଞା, ସେ ଜଣକ ବନ୍ଧୁକ ଲଞ୍ଜକୁ ଟେକି ଧରି ଆରଜଣକ ଦାନ୍ତ ଉପରେ ଗେବେ ଦେଲା କି ନାହିଁ ?”

ଆରଜଣକ ହସିଦେଇ କହିଲା, “ସେଇଟା ଠିକ୍ ଖଣ୍ଡେ ସୁଆଦିଆ ମାଉଁସ ଭଜା ।”

ସେ ଦିହେଁ ବି ଚାଲିଗଲେ । ନେସ୍‌ଡ଼ିକ୍‌ସ୍ ଜାଣିପାରିଲେ ନାହିଁ ଯେ କାହା ଦାନ୍ତ ଉପରେ ପାହାର ଦିଆଗଲା ଆଉ ମାଉଁସ ଭଜାର ବା ତା’ ସହଚ କଣ ସମ୍ଭବ !

ଜଣେ ସାନ କର୍ମଚାରୀ ରାଗରେ ଗୋଧୁଲା ଭଳି କହିଲେ, “ହଁ, ଅଇଚ୍ଛା ଯୋଉ ଭରତର ଯେ କହିଲେ ନ ସରେ । ଶତ୍ରୁପକ୍ଷ ଥଣ୍ଡା ସୀସା ଖଣ୍ଡେ ଫୋପାଡ଼ିଦେଲା ବୋଲି ଏମାନେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ସେ’ ସମସ୍ତେ ମରିଯିବେ ।”

ଜଣେ ଟୋକା ସୈନିକ ଆସିଲା, ତା ପାଟିର ହାଉଁ ମସ୍ତବଡ଼ । ସେ ନ ହସି ରହିପାରୁ ନ ଥାଏ । କହିଲା—,

“ଗୁଳିଟା ହୋ; ବୁଝିଲି ମା’ଣ୍ଡି, ଗୁଳିଟା ମୋ ପାଖବାଟେ ସାଇଁକନା ଉଡ଼ିଗଲା ଯେ ମୁଁ ତ ମୁକ୍ତ ହୋଇଗଲି, ଆଉ କ’ଣ ! ଆରେ ବାସ୍ତବେ ! ଯୋଉ ଭର ମାଡ଼ିଲା ଯେ ! ସତେ ଯୋଦ୍ଧା ଭର !” ସତେ କି ସେ ଭରିଲା ବୋଲି ବି ଗର୍ବ କରୁଥାଏ । ସେ ବି ଗଲା ଚାଲି ।

ସୈନ୍ୟମାନେ ଚାରିପାଖକୁ ଅନାଇଁ ଗୋଲ ସେମୁଣ୍ଡକୁ ଯିବେ ବୋଲି ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଠେଲିପେଲି ହେଲବେଳେ ସେହି ଗହଳ ଭିତରୁ ଏଠୁ ସେଠୁ ସେମାନେ କହିଲେ, “ହେଇ ଦେଖ, ଜଣେ କର୍ମବୃତ୍ତ ବି ଭଡ଼ ଭିତରେ ଅଟକି ଯାଇଛନ୍ତି ।” ପୋଲ ତଳେ ଏନ୍‌ସ୍ ନଈର ପାଖକ ଅନାଇଁ ନେସ୍‌ଭର୍ସ୍‌ସ୍ ଏକ ନିଆ ଗନ୍ଧ ଶୁଣିଲେ । ସତେ ଯେମିତି କଣ ଗୋଟାଏ ଚଞ୍ଚଳ ଚଞ୍ଚଳ ପାଖକୁ ମାଡ଼ିଆସୁଛି ତା ପରେ ପାଣିରେ ଛଲ୍ କରି କଣ ବଡ଼ ଜନସଂଚାଏ ପଡ଼ିଲା ଭଳି ଗନ୍ଧ ଶୁଭିଲା ।

ସେହି ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଜଣେ ସୈନ୍ୟ ଗୁଲିପଡ଼ି ଅନାଇଁଲା । ସେ ସେହି ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ଗନ୍ଧୀର ହୋଇ କହିଲା, “ଦେଖ, କେତେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିଲଣି !”

ଆଉ ଜଣେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ କହିଲା, “ଆହୁରି ଜଳ୍ପ ଜଳ୍ପ ଯିବାକୁ ସେ ଆମକୁ ଜାଣି ଉଠାଉ ଦେଉଛି !”

ନେସ୍‌ଭର୍ସ୍‌ସ୍ ବୁଝିଲେ ଯେ ଯେଉଁଟା ପାଣିରେ ପଡ଼ିଲା ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ତୋପର ଗୁଳି ।

“ହେଇ କୋସାକ୍, ମୋ ଘୋଡ଼ାଟାକୁ ଦେଲ”, ସେ କହିଲେ, ପାଟିକଲେ, “ହେଇଓ, ହଟୋ ହଟୋ, ବାଟ ଛୁଡ଼, ବାଟ ଛୁଡ଼ ।”

ପ୍ରବଳ ପରିଶ୍ରମ କରି ସେ କୌଣସିମତେ ତାଙ୍କ ଘୋଡ଼ା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଅନବରତ ପାଟି କରି କରି ସେ ଆଗକୁ ମାଡ଼ିଲେ । ସୈନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କୁ ବାଟ ଦେବେ ବୋଲି ଏକାଠି ଚିପିରୁପି ହୋଇଗଲେ । ସୁଖି ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଠେଲି ପକାଇଲେ, ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼କୁ ଚିପି ପକାଇଲେ, ଯେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିଲେ ତାଙ୍କର ବି ଦୋଷ ନାହିଁ, କାରଣ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଯେଉଁମାନେ ଥିଲେ ସେ ତାଙ୍କୁ ପଛରୁ ଠେଲୁଆନ୍ତି ।

ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ପଛଆଡ଼ୁ କେହି ଜଣେ ଓଢ଼ା ଗଳାରେ ପାଟିକରି ଡାକିଲା, “ନେସ୍‌ଭର୍ସ୍‌ସ୍, ହୋ ନେସ୍‌ଭର୍ସ୍‌ସ୍, ହୋ ସଙ୍ଗାତ—”

ନେସ୍‌ଭର୍ସ୍‌ସ୍ ଗୁଲିପଡ଼ିଲେ । ଦେଖିଲେ ଯେ ପନ୍ଦର ପାହୁଣ୍ଡ ଦୁରରେ ଦିଶୁଛି ଶୁଷ୍କ ଦେଶସର୍ବ ମୁହଁ, ତାର କଳା କଳା ଆଖି, ଓହଳ ପଡ଼ିଲା ପରି ଗାଲ, ମୁଣ୍ଡ ପଛଆଡ଼ୁ ଟୋପିଟା ବସିଛି । କାନ୍ଦ ଉପରୁ ଝୁଲୁଛି ଗୋଟାଏ ମୁଣ୍ଡ । ମଝିରେ ମାଡ଼ି ଚାଲିଥିବା ପଦାତିକ

ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଚଳନ୍ତା ଗହଳ, ତା ଏକରେ ଯେ, ଆଉ ସେକରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜେନସଭା ।

ଘୋଡ଼ସବାର ପଞ୍ଜନ ଦଳ ଭିତରେ କ୍ୟାପଟେନ୍ ଦେନସଭାକୁ ଲେକେ'ଜାଣନ୍ତି ଦୃଷ୍ଟା ବୋଲି । ପାର୍ଲେମେଣ୍ଟର ଘୋଡ଼ସବାର ଦଳର ସେ ଦଳପତି । ସେହି ଦଳରେ ନିକୋଲାଇ ବେସ୍ତର୍ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ସାନ କର୍ମୀରା ।

ଦେନସଭା ଖୁବ୍ ଉତ୍ତେଜିତ ଥିବାର ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ରହି ଯିଲେ, “ସରଦାର ବ୍ୟୁନାସଗୁଡ଼ାକ, କହ ତାଙ୍କୁ ସେ ବାଟ ଗୁଡ଼ିଦେବେ ।” ସେ ତା ଆଖିତୋଳା ବୁଲାଇଲା, କୋଇଲି ପରି କଳା ଆଖି ତୋଳାଗୁଡ଼ାକରୁ ତେଜ ବାହାରୁଥିଲା । ଆଖିର ଧଳା ଅଂଶରେ ରକ୍ତ ଚର୍ଚ୍ଚି ନାଲି ଦିଶୁଥିଲା । ତା ଖାଲି ହାତ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ପରି ନାଲି ଦିଶୁଥିଲା । ଖାଲି ହାତରେ ସେ ଗୋଟାଏ ଖଣ୍ଡା ଧରିଥିଲା ଯେ ସେ ଖଣ୍ଡା ତା ଖୋଳରେ ପଶିଥିଲା ।

ନେସ୍ତର୍‌ର ଶ୍ରେଣୀରେ ପାଟିକଲେ, ‘ହେଇ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ତୁମେ କୁଆଡ଼େ ବୁଲିଛ ?’

କିନ୍ତୁ ଦେନସଭା ହିଂସ୍ରକ ଭାଷୀରେ ତା’ ଦାନ୍ତଗୁଡ଼ାକ ଦେଖାଇ କହିଲା, “ଏମିତି ହେଲେ ସୈନ୍ୟବାହନ ଆଗେଇ ପାରବନାହିଁ ।” ତା’ର କଳାଘୋଡ଼ାକୁ ଯେ ଆଗକୁ ଅଡ଼େଇଲା, ତା’ ନାଁ ବେଦୁଇନ୍ । ଯେତେବେଳେ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ସର୍ବନ ବାଜିଯାଇ ଦେହ ଫୋଡ଼ି ହୋଇଯାଇଥିଲା, ଘୋଡ଼ାଟା କାନ ଠିଆ କରୁଥିଲା, ସ’ ସ’ ହେଉଥିଲା, ପାଟିବାଟେ ଫେରି ବାହାର କରୁଥିଲା । ପୋଲି ଉପର ପଟାମାନଙ୍କ ଉପରେ ତାର ପାଦ ଏକପ୍ରକାର ଲୁହାଳିଆ ଶବ୍ଦ କରୁଥିଲା । ଲୁହୁଥିଲା ଯେ ଯଦି ତା ସବାର ତାକୁ ଗୁଡ଼ି ଦିଅନ୍ତା, ତେବେ ସେ ବାଳା ଉପରେ ଡେଇଁ ପଡ଼ନ୍ତା ।

ସେ ତା’ ଖଣ୍ଡାଟାକୁ ଖାପରୁ ଓହ୍ଲାଇ ନେଇ ଖଣ୍ଡା ବୁଲେଇ ବୁଲେଇ ରହି ଗୁଡ଼ିକ “ସ୍ବାମୀରେ କଣ କରିବ ? ହଇ ହୋ ? ଖାଲି ମେଣ୍ଟାପଲ ପରି ଧାଇଁ ପକୋଉଡ଼ି ! ଏ ! ତୁକ୍କା ମେଣ୍ଟାଗୁଡ଼ାକ ! ପଛକୁ ଯାଅ, ପଛକୁ ଯାଅ, ବାଟ ଗୁଡ଼ି । ଯାଉ ଏ ଗାଡ଼ି ଚଲୁକି ଯାଉ । ଫେରୁ ଆଗକୁ ଆସିଲେ ଏ ଖଣ୍ଡାରେ ହାଣି ପକେଇବି ନାହିଁଆ—” ।

ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଉପରେ କଳା ପଡ଼ିଗଲା, ସେମାନେ ଏକାଠି ଲାଗି ଲାଗି ହୋଇ ମେଞ୍ଚମାଞ୍ଚ ହୋଇଗଲେ, ଦେନସଭା ବାଟ ପାଇ ନେସ୍ ଉତ୍ସବ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ।

ସେ ଆସିଲାକୁ ନେସ୍ ଉତ୍ସବ ପହଞ୍ଚିଲେ, “ସ୍ୱେ କେମିତି କଥା ତୁମେ ଆଜି ନିଶା ପିଇ ମାଡ଼ ନା ?”

ଶ୍ରୀ ଦେନସଭା କହିଲା, “ମଦ ଟିକିଏ ପିଇବାକୁ ହେଲେ କଣ ସେମାନେ ଫୁରସତ ଦେଉଛନ୍ତି ? ସେମାନେ ସାରା ସୈନ୍ୟ ଦଳଟାକୁ ଏ ପାଖରୁ ସେପାଖ କରି ଦିନସାରା ପରା ଘୋଷାର ଲାଗିଛନ୍ତି । ଲଡ଼େଇ କାମ ଭାରି ଭଲ ସିନା, ଇଏ ଘୋଷରାଟା କଣ ସେଇଟା କିଏ ଜାଣିବ ?”

ତା’ ଘୋଡ଼ା ଜନ୍ ଉପରେ ଯେଉଁ ଆସନ ପରାହୋଇଥିଲା ସେଇଟା ଜନ୍ ଲେମ୍ବରେ ଡିଆରି, ତା’ କାନ୍ଧରୁ ଓହଳିଥିବା ମୁଣି ଅରଖ ନୁଆ । ସେଇଆକୁ ଦେଖି ନେସ୍ ଉତ୍ସବ କହିଲେ, “ଆଜି କେତେ ଟନ୍ଦ୍ରନ୍ ଦଶୁଛ ତୁମେ !”

ଦେନସଭା ହସିଲା । ଖଣ୍ଡା ଖୋଲ ଉତରୁ ଗୋଟାଏ ରୁମାଲ ଟେକି ଆଣି ନେସ୍ ଉତ୍ସବଙ୍କ ନାକପାଖେ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା, ସେ ରୁମାଲରୁ ଅତର ବାସ୍ନା ହେଉଥିଲା ।

“ନିଶ୍ଚୟ” ନିଶ୍ଚୟ” ସେ କହିଲା, “ମୁଁ ଲଡ଼େଇକି ଯାଉଛି ପରା ! ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ଖିଅର ହୋଇଛି, ଦାନ୍ତକୁ ସଫା କରିବି ଆଉ ଦେହଯାକ ଅତର ବୋଳିବି ।”

ନେସ୍ ଉତ୍ସବଙ୍କ ପ୍ରକାଶ, ଚେହେରା, ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗକୁ ତାଙ୍କ କୋସାକ ଅଙ୍ଗରଶୀ, ତା ସଙ୍ଗକୁ ମିଶିଗଲା ଦେନସଭାଙ୍କ ସ୍ୱାମପ୍ରତିଜ୍ଞା, ସେ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ଚିତ୍କାର କରୁଥାନ୍ତି, ଖଣ୍ଡା ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ତହିଁରେ ଏଭଳି ଫଳ ହେଲା ଯେ ପଦାତ୍ମକ ସୈନ୍ୟମାନେ ଅଟକିଗଲେ, ଆଉ ଏ ଦୁହେଁ ପୋଲ ଆରମ୍ଭକୁ ଚାଲିଗଲେ । ପୋଲ ମୁଣ୍ଡରେ ଆଉ ଦଳପତି ଥିଲେ, ଯାହାଙ୍କ ପାଖକୁ ସେନାପତିଙ୍କ ଆଦେଶ ଦେଇଦେବାକୁ ନେସ୍ ଉତ୍ସବ ଯାଇଥିଲେ । କାମ ସାରି ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ପୁଣି ସେ ଲେଉଟି ଆସିଲେ ।

ପଦାତ୍ମକ ଦଳର ଆଉ ଯେତେ ଥିଲେ, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ପୋଲ ମୁହଁରେ ଯାକିଯୁକି ହେଲେ, ଏକାଠି ଗୋଲହୋଇ ରହି ପୋଲ ଉତରକୁ

ଅନ୍ଧେଇଆନ୍ତୁ ଆଉ ତରତର ହୋଇ ପୋଲ ଉପରେ ଚାଲିଯାଉଥାନ୍ତୁ । ଶେଷରେ ସବୁଯାକ ମାଲବୁହା ଗାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା, ଭିଡ଼ ପାତଳ ହୋଇଗଲା, ଶେଷରେ ସୈନ୍ୟଦଳଟି ପୋଲ ଉପରକୁ ମାଡ଼ୁଥାନ୍ତୁ । କେବଳ ଦେନିସଭାଙ୍କ ଦଳର ଘୋଡ଼ସଞ୍ଚାର ସୈନ୍ୟମାନେହିଁ ନନ୍ଦିଆରପାରିରେ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବର ମୁହଁମୁହଁ ହୋଇ ଅଟକି ରହିଥାନ୍ତୁ । ଆରକର ପବିତ୍ର ଉପରୁ ଶବ୍ଦ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥାନ୍ତୁ ସିନା, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତଳେ ପୋଲ ଉପରୁ ସେମାନେ କିଛି ପଡ଼ିନଥାନ୍ତୁ । ଯେଉଁ ଉପତ୍ୟକା ଉପର ଦେଇ ନନ୍ଦିଆ ବୋହି ଯାଉଥାଏ, ସେଠୁ ବି କିଛି ନଥାନ୍ତୁ । ଦିଗବଳୟର ବାଡ଼ି ପରି ପ୍ରାୟ ଅଧମାଲଲି ଦୂରରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଥାଏ ଗୋଟାଏ ଡିପ ଜମି । ସାମ୍ନାରେ ବିଛେଇ ହୋଇଥାଏ ଖାଲ ଗୋଟାଏ ଚଟା ଟାଙ୍ଗି, ତହିଁରେ ଏଠି ସେଠି ହୋଇ କିଛିଥାନ୍ତୁ ମୁଁ ଏ ଲେଖା ରୁଷ୍ ପଟର କୋସାକୁ ଡଗର ।

ହଠାତ୍ ଆଗପଟ ଡିପ ଉପରେ ଯେଉଁଠି ଗୋଟାଏ କିଛିଥାଏ, ସେଠି ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲେ ନେକ ଗୋଷାକପିତ୍ତା ସୈନ୍ୟଦଳ ଦଳ, ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ତୋପ କନ୍ଦୁକମାନ । ସେମାନେ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟ । ଏକ କୋସାକ ଡଗର ଦଳ ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ ଛୁଟାଇ ପାହାଡ଼ କରବାଟେ ତଳକୁ ଧାଇଁ ପଳାଇଲେ । ଦେନିସଭାର ସୈନ୍ୟ-ବାହନର କର୍ମଶୃଙ୍ଖଳାରେ ଓ ସୈନ୍ୟମାନେ ଅନ୍ୟ କଥା ପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ଓ ଅନ୍ୟ-ଆଡ଼େ ଅନାହିଁବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେହି ପାହାଡ଼ ଡାଲୁରେ ଯାହା ସେତେବେଳେ ଥାଏ, ସେମାନେ ସବୁବେଳେ ଖାଲି ତାହାରି କଥା ଶୁଣୁଥାନ୍ତୁ, ଅନ୍ୟକଥା ଶୁଣୁ ନ ଥାନ୍ତୁ । ଦିଗବଳୟ ଉପରେ ଯେଉଁ କଳା କଳା ମନ୍ଦା ସବୁ ଆସି ପଡ଼ିଥିଲା, ଯାହା ଶବ୍ଦ ପ୍ରସ୍ତୁତ ସୈନ୍ୟଦଳର ବଳ ବୋଲି ସେମାନେ ଚିହ୍ନି ପାରୁଥିଲେ, ସେହି ଆଡ଼କୁ ସେମାନେ ବାରମ୍ବାର ଅନାହିଁଥିଲେ । ଡିପ୍ରହର ଉତ୍ତର ପାର ସପା ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସୂର୍ଯ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଦାନ୍ତ୍ୟବ୍ ନନ୍ଦିଆ ଉପରେ ଆଉ ସେ ନନ୍ଦିଆ ଘେର ରହିଥିବା ପାହାଡ଼ମାନଙ୍କ ଉପରବାଟେ ତଳକୁ ଖସୁଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ଟାଙ୍ଗିଟାଙ୍ଗି ଖରା ପଡ଼ିଥିଲା । ପ୍ରବନ ଥମୁଥିଲା । ବେଳେ ବେଳେ ପାହାଡ଼ ସେକରୁ ଶବ୍ଦ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା, ଆଉ କୁହାଟ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଆସୁଥିଲା । ଦେନିସଭାର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ, ଆଉ ଶବ୍ଦ ପ୍ରସ୍ତୁତ, ଏ ଦୁଇପ ମଝିରେ ଖାଲି କେଇଟା ଡଗରଦଳ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନଥିଲା । ମଝିରେ କେବଳ ଏକ ପାତା

ପଡ଼ିଆ, ବାରଣ ଛାଡ଼ି ଓସାର ହେବ । ଶତ୍ରୁପକ୍ଷ ଆଉ ଗୁଳି ଫୁଟାଇ ନଥିଲେ । ଦୁଇପକ୍ଷ ମଝିରେ ଯେଉଁ ଅପହଞ୍ଚ ସନ୍ଧ୍ୟା ଭୁଲି ଥିଲା, ଯାହାକୁ ଆକ୍ରମଣ ବି କରି ଦୃଶ୍ୟନାହିଁ, ଶତ୍ରୁପକ୍ଷରୁ ଗୁଳି ନ ଫୁଟି ଭୁଲିତାଳ ପଡ଼ିବାରୁ ସେହି ସନ୍ଧ୍ୟାଭୁଲିରେ ଗମ୍ଭୀର ଆତଙ୍କ ଆହୁରି ଘାବୁଗ୍ରାସେ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିଲା ।

ଶତ୍ରୁପକ୍ଷକୁ ଦେଖି ପକାଇଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ମନ ଭିତରେ କିଛି ଆଲୋଚନା ନ କଲେ ବି ଆପଣା ଆପେ ଏହିପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ,

“ହେଲ ସେଇ ସନ୍ଧ୍ୟା ଗାର ସେକରକୁ ପାହୁଣ୍ଡେ ଯାଅ, ସେହି ଗାର ଖାଅନ୍ତା ଆଉ ମଲ୍ ମଣିଷଙ୍କ ମଝିରେ ବ୍ୟବସାୟ, ସେହି ଗାର ସେକରେ ଅଛି ଯେତେ ଅଜଣା ଯନ୍ତ୍ରଣା ଆଉ ମୃତ୍ୟୁ । କଣ ଅଛି ସେପାଖେ ? କିଏ ଅଛି ସେଠି ? କିଏ ଅଛି ହେଲ ସେ ପଡ଼ିଆ ସେକରେ ? ସେଇ ଗଛ ଆରକରେ ? ଆଉ ସେହି ଘର ଗୁଡ଼ିଆନଙ୍କ ଉଡ଼ାଡ଼ରେ, ହେଲ ଯେଉଁ ଘର ଗୁଡ଼ି ଉପରେ ଖରା ପଡ଼ିଛି ? କ’ଣ ଅଛି ସେଠି ଜାଣିବାକୁ ମଣିଷର ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି, ଏଣେ ଡର ମାଡ଼ୁଛି । ମଣିଷ ଜାଣିଛି ଯେ ଯେତେବେଳେ ହେଉ ପଛେ ସେ ଗାର ଟପିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ, ଗାର ସେପଟେ କଣ ଅଛି ଜାଣିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ, ଯେପରି କି ମରଣ ସେପଟେ କଣ ଅଛି ମଣିଷ ତାକୁ ଜାଣିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ, ସେହିପରି । ଅଥଚ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି କେଡ଼େ ବଳୁଆ ହୋଇ ଅଛି, କେଡ଼େ ଭଲ ଅଛି, ଖୁସି ଅଛି, ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟବଳ ଉତ୍ତେଜନାରେ ତେଜ ହୋଇ ରହିଛି । ମଣିଷର ଭାରି ପାଖେ ସେମିତି ବଳୁଆ ଲୋକେ ବେଢ଼ି ରହିଛନ୍ତି ।”

ସେହି ଘଡ଼ିରେ ଯାହା ଯେଉଁଠି ଘଟିଯାଏ, ଲୋକ ଯେତେବେଳେ ସେ ବିଷୟରେ ଧାରଣା କରେ, ଏହି ଅନୁଭୂତି ସେ ଧାରଣାକୁ ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରକାରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରେ, ସେଥିରେ ଲଗାଏ ଜୀବନ୍ତ ଆନନ୍ଦ ।

ଦେନସର ଗର୍ଜନ ଶୁଣିଲା, “କ’ଣ ସେମାନେ କରିବେ ବୋଲି ବସିଚନ୍ତି କେଜାଣି ! ଆରେ ! ବେପ୍ରଭ !” ବେପ୍ରଭର ହସ ହସ ମୁହଁକୁ ଦେଖି ସେ ପାଟି କଲା, ‘ରହ, ବେଶି ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ଯେ ।’ ବେପ୍ରଭକୁ ଦେଖି ଅତି ଖୁସି ହୋଇ ପ୍ରଶଂସା କଲା ପରି ସେ ହସିଦେଲା । ବେପ୍ରଭକୁ ଅତି ଆନନ୍ଦ ଲାଗିଲା । ସେତକବେଳେ ପୋଲ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିଲେ ଦଳପତି । ଦେନସର ଘୋଡ଼ା ଛୁଟାଇ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ କହିଲା,—

“ହଜୁର, ହୁକୁମ୍ ଦିଅନ୍ତୁ ଆମ ତରଫରୁ ଚଡ଼ାଉ କରିବା, ଏ ଅଇରାଜ୍ ନିପାତ କରାଦେବା—”

ଦଳପତି ମୁହଁକୁ କୁଞ୍ଚୁ କୁଞ୍ଚୁ କରିଦେଲେ, ଗୋଟାଏ ମାଛ ମଣିଷକୁ ବରକୁ କଲେ ମୁହଁଟା ସେମିତି ଦିଶେ, ତାଙ୍କ ମୁହଁ ସେମିତି ଦିଶିଲା । ବରକୁ ସ୍ଵରରେ ସେ କହିଲେ,

“ଚଡ଼ାଉ ନୁହେଁ ତ ଆଉ କଣ ! କାହିଁକି ଆପଣ ଏଠିଟାରେ ଅଟକି ରହିଛନ୍ତି କହିଲେ ? ଦେଖୁଛନ୍ତି ଆମ ସୈନ୍ୟମାନେ କରନ୍ତୁ କରନ୍ତୁ ପଛକୁ ହଟିଛନ୍ତି । ଘେର ରୁହୁଛନ୍ତି କଣ ? ଯାଉନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ଦଳକୁ ପଛକୁ ନେଇ ଭୁଲିଯାଉନ୍ତୁ ।”

ଆଗର ବାହାମା ଘୋଳ ପାରି ହୋଇ ଶମ୍ଭୁପୁଷ୍ପ ତୋପମାନଙ୍କ ରୁଲୁଠୁ ଅପହସ୍ତ ହୁରୁଡ଼ାକୁ ଭୁଲିଗଲା ଜଣେ କେହି ମଲେନାହିଁ । ତା ପଛେ ପଛେ ଗଲ ଦୁଇଜଣ ବାହାମା, ଶେଷରେ ଗଲେ କୋସାକ୍ ପଞ୍ଜର । ନଈ ଆଡ଼ପଟ ସମ୍ପା ହୋଇଗଲା ।

ପାଉଲେଗ୍ରାଡ଼ ଦଳର ଯୋଡ଼କ ଯାକ ଶାଖା ପୋଲୁ ପାରି ହୋଇ ପରେ ଗୋଟାଏ ଦଳ ପଛରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଦଳ ହୋଇ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଉଠିଲେ ଘୋଡ଼ା କୁଟାଇ ଉଠି ଭୁଲିଗଲେ । ତାର ଦଳପତିଙ୍କ ନାଁ କାର୍ଲ ହିବାଗ୍‌ନାନ୍‌ର ସୁବାର୍ଟ୍ । ସେ ଦେନସ୍‌ଭର ବାହାମାରେ ଫିରିଯାନ୍ତି ସେ ଦେନସ୍‌ଭର ଅଳ୍ପ ଛୁଡ଼ି ମଣିଷ ଛୁଲିଲା ପରି ଆସେ ଆସେ ଘୋଡ଼ା ଚଳାଉଥାନ୍ତି ।

ପଛ ବାହାମାର ସେନାପତିଙ୍କଠାରୁ ଏକ ଆଦେଶନାମା ନେଇ ଡେଜା କାନ୍ଦି ଜେରକଭ୍ ଘୋଡ଼ା କୁଟାଇ ତାଙ୍କର ବୁଢ଼ା ଦଳପତିଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ଜେରକଭ୍‌ଙ୍କ ପାଉଲେଗ୍ରାଡ଼ ଘୋଡ଼ସବାର ପୋଲୁ ଆଗରୁ ଚାଲୁଥିଲେ, କାରଣ ଜେରକଭ୍ ଆଗେ ତାଙ୍କର ଦଳରେ ଥିଲେ, ସେ ଦଳ ଛୁଡ଼ି ଯିବାର ତାଙ୍କର ବେଶି ଦିନ ହୋଇ ନଥାଏ ।

ମୁହଁ ଶୁଖେଇ ଗମ୍ଭୀରହୋଇ ସର୍ଦ୍ଦାର ଜେରକଭ୍ କହିଲେ, “ଦଳପତି, ହୁକୁମ୍ ଅଛି ଘେର ପଛକୁ ଲେଉଟି ଯାଇ ପୋଲରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।” କଠୋର ହେଇ ଦଳପତି କହିଲେ, “ହୁକୁମ୍ ? କାହାକୁ ହୁକୁମ୍ ?”

ସଦାଈ ଜେରକତ୍ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲେ,

“କାହାକୁ ଏ ହୁକୁମ ସେ କଥା ତ ମୁଁ କହିପରିବ ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା ଦଳପତି ! କେବଳ ମତେ ପ୍ରିୟ ହୁକୁମ୍ ଦେଲେ, କହିଲେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ଯାଇ ଦଳପତିକୁ କହିଆସ ସେ ଘୋଡ଼ାସବାର ସୈନ୍ୟମାନେ ଜଳହ ପଛକୁ ଫେରିଆସିବେ ଆଉ ପୋଲକୁ ପୋଡ଼ିଦେବେ ।”

ଜେରକତ୍ ପଛେ ପଛେ ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ଆସିଲେ ଆଉ ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ, ସେ ସେନାପତିଙ୍କ ଗହଣରେ ରହିବା ଦଳରୁ ଜଣେ, ସେ ବି ସେହି ଆଦେଶ କହିଦେଲେ । ତା’ ପରେ ବଗିଚା କେ-ସାକ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ନେସ୍‌ଭୁକ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରକାଶ୍ଟ ଶରୀର, ଘୋଡ଼ାଟାର କେଉଁଠି ଅଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

ଦଳପତିଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ନେସ୍‌ଭୁକ୍‌ସ୍‌ସ୍‌ ବଡ଼ମାଟିରେ କହିଲେ, “କଣ ହେଲା ଦଳପତି; ମୁଁ ପର ଆପଣଙ୍କୁ କହିଲି ପୋଲଟିକୁ ଜଳଦେବାକୁ ! ଏବେ ଦେଖନ୍ତୁ କିଏ ତାକୁ ଡିଲଟା ବୁଝିଲା ଯେ ହେଉ ସେଠି ସବୁ ଗୋଳମାଳିଆ ଅବାଗିଆ ହୋଇଗଲାଣି, କଣ ହେଉଛି କିଛି ବାରି ହେଉନାହିଁ ।”

ଦଳପତି ଧୀରେ ସୁସ୍ଥେ ତାଙ୍କ ଦଳକୁ ଅଟକାଇଲେ । ନେସ୍‌ଭୁକ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ି ସେ କହିଲେ,

“ଆପଣ ମତେ କହିଥିଲେ ନିଆଁ ଲଗାଇବା ସାମଗ୍ରୀ ଆଣିବାପାଇଁ, ପୋଲରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବା କଥା ଆଦୌ କହି ନ ଥିଲେ ।”

ନେସ୍‌ଭୁକ୍‌ସ୍‌ ଅଟକିଲେ । ମୁଣ୍ଡରୁ ଟୋପି ଖୋଲି ତାଙ୍କର ଫୋଟା ହାତରେ ମୁଣ୍ଡବାଳ ଉପରେ ସାଉଁଳ ଆଣିଲେ, ମୁଣ୍ଡବାଳ ଝାଳରେ ଜୁଡ଼ୁବୁଡ଼ୁ ହୋଇଥିଲା । ସେ କହିଲେ,

“ଆରେ ବାବୁ, ପୋଲରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବା ଜନସ ଆଣି ଖଣ୍ଡି ବୋଲି କହିଲେ କ’ଣ ହେଲାନାହିଁ, ‘ନିଆଁ ଲଗା’ ବୋଲି କହିବାର ଆଉ କ’ଣ ଦରକାର ଥିଲା ?”

“ମତେ, ‘ଆରେ ବାବୁ’ ବୋଲି କହନ୍ତୁ ନାହିଁ ମହାଶୟ । ଉପ-ସେନାପତି, ପୋଲରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବାକୁ ମତେ ଆପଣ କେବେ କହିନାହାନ୍ତି । ମୋ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମୁଁ ବୁଝେ, ଆଉ ହୁକୁମ ଯେମିତିକି ସେମିତି ପାଳି କାମକରିବା ମୋର ସ୍ୱଭାବ । ଆପଣ କହିଥିଲେ ଯେ ପୋଲରେ

ନଆଁ ଲଗାଇ ଦିଆଦେବ, କିନ୍ତୁ କିଏ ଲଗେଇବ, ସେ କଥା ମତେ ଜଣା ନ ଥିଲା ।”

ସେନା-ଡକ୍ଟର ଗହଣରୁ ଆସିଥିବା କର୍ମଚାରୀ ଉପରେ ପଡ଼ି କହିଲେ,
“ଦଳପତି ! ଭାରି ତରତରରେ କାମ ଶେଷକରିବା ଦରକାର ପଡ଼ିଲାଣି,
ନ ହେଲେ ଶସ୍ତ୍ର ପକ୍ଷ ତାଙ୍କର ଗୁଳିବୃଷ୍ଟି କରିବା ତୋପଗୁଡ଼ାକୁ ଆସ୍ତରୀ
ପାଖକୁ ଘଟେଇ ଆଣିବେ ।”

ଦଳପତି ପାଟି ନ ଫିଟାଇ ସେହି କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ମୋଟା ନେସ୍‌ଭେରୁକୁ
ଆଉ ଜେରଷ୍ଟରକୁ ଅନାଇଗଲେ, ମୁହଁ ଭୁଲୁଟି କଲେ । ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ
କହିଲେ,

“ମୁଁ ଯୋଲକୁ ଘୋଡ଼ାଦେବ ।”

ସତେ ଯେପରି କି ସେ ଜଣାଇଦେଲେ ସେ ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ
ବିରକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଯାହା ପଛେ କରନ୍ତୁ, ତାଙ୍କର ଯାହା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସେ
ତା ନିଶ୍ଚୟ କରିବେ ।

ତାଙ୍କ ଘୋଡ଼ା ପିଠିରେ ଡେଙ୍ଗା ଗୋଡ଼ ଦି'ଟାକୁ ବାଡ଼େଇଲେ,
ସତେ ଯେପରି ଏସବୁ ପାଇଁ ଘୋଡ଼ାଟାର ହିଁ ସବୁ ଦୋଷ । ଦଳପତି
ଆଖକୁ ଚାଲିଯାଇ ଦିଗ୍‌ସୁ ଦଳକୁ ହୁକୁମ ଦେଲେ ଗହଣକୁ ବୁଲିପଡ଼ି
ପୋଲ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ । ସେ ଦଳର ଅଧିନାୟକ ଥିଲେ ଜେନିସଭ,
ସେ ଦଳରେ ଥିଲା ବେସ୍‌ଭେରୁ ।

‘ସେ ମତେ ପସନ୍ଦ କରିବାକୁ ବସିଛନ୍ତି’ ବେସ୍‌ଭେରୁ ଭାବିଲା ।
ତା’ର ହୃଦୟ ଥରି ଉଠିଲା ତା’ର ମୁହଁକୁ ରକ୍ତ ଉଠିଗଲା । ଭାବିଲା,
ହଉ, ସେ ଦେଖନ୍ତୁ ମୁଁ ଦୁର୍ବଳ କି ନୁହେଁ ।

ସୈନ୍ୟଦଳର ଲେକମାନଙ୍କର ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ମୁହଁରେ ପୁଣି ସେହି
ଗମ୍ଭୀର ରେଖା ଫୁଟିଉଠିଲା, ଅବିକଳ ସେହିପରି ଯେପରି ଫୁଟିଥିଲା, ତାଙ୍କ
ଉପରେ ଗୁଳି ବର୍ଷା ହେଲାବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଶୁଣାଇ ଦିଆଗଲା ।

ତା’ ଚାରିପଟେ ଅନେକ ସ୍ଵର ଶୁଭିଲା, “ହୁସିଆର, ହୁସିଆର ।”

ତରତର ହୋଇ ଘୋଡ଼ାସବାର ସୈନ୍ୟମାନେ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲେ ।
ସେମାନେ ଧରିଥିବା ଖଣ୍ଡା ଘୋଡ଼ା ଲଗାମରେ ଛଦିହୋଇ ଯାଉଥାଏ,
ଗୋଡ଼ରେ ବନ୍ଧା ଘୋଡ଼ା କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଝୁଣ୍ଟିରେ ଉଠୁଥାଏ । ଓହ୍ଲାଇପଡ଼ି
କ’ଣ କହିବେ ସେମାନେ କିଛି ଜାଣି ନ ଥାନ୍ତି । ସୈନ୍ୟମାନେ ଆପଣା
ଚୁଡ଼ିରେ ବାହା ଛଦିଦେଇ ଶତ୍ରୁରକୁ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିବାର ସଙ୍କେତ

କଲେ । ସେପ୍ରଭୁ ଆଉ କଣ୍ଠେଲକୁ ଅନାଇଲା ନାହିଁ, ତାକୁ ବେଳ ନ ଥାଏ । ତା'ର ଛୁଟି ଦବି ଯାଉଥାଏ, ଡରମାଡୁଥାଏ, କାଳେ ଘୋଡ଼-ସବାରମାନେ ଆଗକୁ ଚାଲିଗଲେ ସେ ପଛରେ ପଡ଼ିଯିବ । ଜଣେ ସାଧାରଣ ସୈନିକ ଆଡ଼କୁ ତାର ଘୋଡ଼ାକୁ ସମର୍ପି ଦେଲାବେଳେ ତା'ର ହାତ ଥରୁଥାଏ । ତାକୁ ଲାଗିଲା ଯେପରି କି ଦୁମୁଦୁମୁ ହୋଇ ତାର ହୃଦୟକୁ ଆଡ଼କୁ ରକ୍ତ ଧାଉଁଛି । ଡେନସଭୁ ତା'ର ପାଖେ ପାଖେ ଘୋଡ଼ରେ ଚଢ଼ି ଚାଲିଥାନ୍ତି, ସେ ପଛକୁ ଝାଙ୍କି ହେଉଥାନ୍ତି, ଜଣ ପାଟି କରୁଥାନ୍ତି । ସେପ୍ରଭୁ ଆଖିକି ଖାଲି ଏତିକି ଦିଶୁଥାଏ ଯେ ତା ଚାରିପଟେ ଘୋଡ଼ସବାରମାନେ ଖଣ୍ଡା ଝେରୁଛନ୍ତି କରି ପାଦର ଘୋଡ଼ାକେନ୍ଦ୍ର ଝେରୁଛନ୍ତି କରି ଘୋଡ଼ାଛୁଟାଇ ଧାଇଁଛନ୍ତି । ଆଉ କିଛି ଦିଶୁ ନ ଥାଏ ।

ପଛଆଡ଼ୁ କିଏ ସେ ଜଣେ ପାଟିକଲ, “ଡୋଲି ଆଣ” ।

ଡୋଲି ଦରକାର ହେଲେ ତା'ର ଅର୍ଥ କ'ଣ ସେକଥା ସେପ୍ରଭୁ ଭାବିଲା ନାହିଁ । ସେ ଦୌଡ଼ିଲା, ଖାଲି ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ କେମିତି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ପହଞ୍ଚିବ, କିନ୍ତୁ ପାଦକୁ ଧନ ନ ଦେଇ ଠିକ୍ ପୋଲପାଖେ ସେ ଖସିଯାଉ ଚକଟା କାଦୁଅରେ ଗୋଡ଼ ସୁରେଇଦେଇ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହୋଇ ହାତ ମାଡ଼ିଦେଇ ପଡ଼ିଗଲା, ଅନ୍ୟମାନେ ତା' ଆଗକୁ ଦୌଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ।

“କି ପାଖଯାକ ଲଗାଇ ଦିଅନ୍ତୁ, ଲଗାନ୍ତୁ କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍,” ସେ ଶୁଣିଲା, ଦଳପତି ପାଟି କରୁଛନ୍ତି । ଦଳପତି ଆଗରେ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଆସି ପୋଲ ପାଖେ ଘୋଡ଼ାକୁ ଠିଆକରିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ବିଜୟର ଉଲ୍ଲାସ ଦିଶୁଥାଏ, ମୁହଁ ଖୁବ୍ ପ୍ରମୁଦ ଥାଏ ।

ସେପ୍ରଭୁ ତା'ର କାଦୁଆ ହାତକୁ ପିନ୍ଧା ପାଇକାମାରେ ଦଣ୍ଡି ପକାଉଥାଏ । ସେ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଦୌଡ଼ିଥାନ୍ତା, ଶବ୍ଦସ୍ଥଳ ଯେତେ ଆଗକୁ ଯିବ ସେତେ ଭଲ, କିନ୍ତୁ ବୋଉଡ଼ାନିର୍ ତାକୁ ଚାହିଁ ନ ଥିଲେ କି ଚାହିଁ ନ ଥିଲେ ବି ତାକୁ ଡାକ ପକାଇଲେ ।

“କିଏ ଫେର ପୋଲ ମଝିକମଝି ଦୌଡ଼ୁର ହୋ ? ଡାହାଣ-ପଟେ ଦୌଡ଼ୁର ? ଫେରିଆସ ହୋ ସୈନିକ ! ଫେରିଆସ !” ସେ ଗରରେ ପାଟିକଲେ ।

ଦଳପତି ପୁଣି ଡେନସଭୁ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିପଡ଼ିଲେ । ଡେନସଭୁ ବାରିଲା ଦେଖାଇଲାପରି ବାହାଦୁରୀ କରି ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ପୋଲର ପଟା ଧରିପରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ ।

ଦଳପତି କହିଲେ, “କାହିଁକି ବୁଆ ବିପଦକୁ ଯାଉଛନ୍ତି କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍, ଆପଣ ଓହ୍ଲେଇ ପଡ଼ନ୍ତୁ ।”

ସ୍ତ୍ରୀ ଡେନସରୁ ଜିନ୍ ଘେରେ କର ଲେଉଟାଇ କହିଲେ, “କିଏ ହେବ ? ଯେ ଦୋଷୀ ତା’ ଦେହରେ ସିନା ଗୁଳି ବାଜିବ ?”

ନେସଭିଡ଼୍ଜି, ଜେରଖରୁ ଓ ସେନାପତିଙ୍କ ଗହଣରୁ ଆସିଥିବା କର୍ମସୂତ୍ର ଏକାଠି ଦୂରେଇ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ଦେଖୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଯେଉଁଠି ଥାନ୍ତି ସେଠିକି ଶସ୍ତ୍ରପତର ଗୁଳି ପଡ଼ୁଥିବ ନାହିଁ । ଦେଖୁଥାନ୍ତି କେମିତି ଲେକେ ପୋଲ ଗୁରୁକଡ଼ରେ ମହୁମାଛ ପରି ବେଢ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତି, ଯେଉଁ ଲେକେ, ସେଉଁମାନେ ଫିଟିଥାନ୍ତି ହଳଦିଆ ଟେ.ପି, ଗାଡ଼ ସବୁଜ ଅଂଗା, ଯେଉଁଥିରେ ସୁତାକାମରେ ବେଙ୍ଗର ଛବି ଗୁଣାହୋଇଛି, ନେଲିଆ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିବା ପୋଷାକ । ଆଉ ଦେଖୁଥିଲେ ନଈ ଆରପାର ନେଲି ନେଲି କୋଟ୍ ମାନ, ଘୋଡ଼ା ଆଉ ମଣିଷ ହୋଇ ଛୋଟ ଛୋଟ ଦଳ ସହକରେ ବାରି ହେଉଥାଏ ତୋପ ବୋଲି, ଦୂରରେ ଦିଶୁଥାଏ, ପାଖେଇ ପାଖେଇ ଆସୁଥାଏ ।

“ଏମାନେ ପୋଲଟାକୁ ପୋଡ଼ିଦେଇ ପାରିବେ କି ନାହିଁ ? ଆଗ କିଏ ସେଠି ପହଞ୍ଚିବ ? ଆଗ ଏମାନେ ଦୋଡ଼ି ଦୋଡ଼ି ଯାଇ ପୋଲ ପୋଡ଼ିବେ ନା ପ୍ରବର୍ତ୍ତାୟେନ୍ୟ ଏମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ତୋପ ମୋହିଁଦେଇ ଗୁଳିମାଡ଼ରେ ତାକୁ ଦେବେ ସଫା କରି ?”

ପୋଲକୁ ଅନାଇଁ ଯେଉଁ ପ୍ରକାଶ କାହିଁକି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ, ସେଥିରେ ଯେତେ ଲେକ ଥିଲେ, ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଦବିଲା ଛୁଟିରେ ଆପଣାକୁ ସେହି କଥା ହିଁ ତ ପଚାରୁଥାନ୍ତି । ବେଳକୁଡ଼ି ଘଡ଼ିର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୁଅରେ ସେମାନେ ସେହି ପୋଲଟାକୁ ଆଉ ଘୋଡ଼ସଞ୍ଚାରକୁ ଦେଖୁଥାନ୍ତି, ଆଉ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ନଈ ସେପାରିର ସେହି ନେଲି ନେଲି କୋଟ୍ ଗୁଡ଼ାକୁ ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ହାତରେ ବନ୍ଧୁକ ଆଉ ସଙ୍ଗିନ୍ ପରି ଆଗକୁ ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ଆସୁଥାଏ ।

“ଆହ, ଘୋଡ଼ସଞ୍ଚାର ମାନେ ଧରା ପଡ଼ିଗଲେ ରେ !” ନେସଭିଡ଼୍ଜି ଭାବୁଥାନ୍ତି, “ଏଥର ସେମାନେ ତୋପଗୁଳିର ପଡ଼ୁଥିବା ଭିତରେ ପଡ଼ିଗଲେ !”

“ସାଙ୍ଗରେ ଏତେ ଲୋକ ନେଇଯାଇ ସେ ହୁଏ କଲେ,”
ସେନାପତିଙ୍କ ଗହଣରେ ରହିବା କର୍ମରୂପ କହିଲେ ।

“ବାସ୍ତବିକ,” ନେହେରୁ କହିଲେ, “ଖାଇ ତ’ ଜଣ ସାଙ୍ଗୀ
ମଣିଷ କହିଲେ, ପଠେଇ ଦେଇଥିଲେ ଶାବ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା ।”

ଜେରକଭୁ ସେହି ଯୋଡ଼ାସଂସ୍କାରମାନଙ୍କୁ ଅନାଇ ଅନାଇ କହିଲା,
“କହୁଛନ୍ତି ସିନା ହଜୁର—” ସେ ସେମିତି ତା’ର ସାଥୀର ଧଟିଲ
ତଳରେ କଥା କହୁଥାଏ ଯେଉଁଥିରୁ ବାରି ହେଉ ନ ଥାଏ ସେ ସତରେ
କହୁଛି ନା ଏମିତି ଖଲ । କହିଲା,

“ହଜୁର କହୁଛନ୍ତି ସିନା ! ହଜୁର ଯୋଉ ବାଗରୁ ବସୁଥିବାକୁ
ଦେଖୁଛି ସେଇଥିପାଇଁ । କ’ଣ ମଣିଷଙ୍କୁ ପଠେଇଥାନ୍ତେ ସତ,
ତା’ହେଲେ ଆମକୁ ଶୁଣିମିର ଆଉ ରକ୍ଷାପିତାର ହ୍ମାନ କୋଉଠି
ମିଳନ୍ତା ? ଅଇଗୁ ଯାହା ହେଇଛି, ଏଥିରେ ଯଦି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶିବ ମାନେ
ମରିବୁଣ୍ଡି ପରି ରୁଣ୍ଡି କର ଦିଅନ୍ତି, ତେବେ ତ ଆମ ଯେଉଁଠି
ତରଫରୁ ପ୍ରତିନିଧି ହୁଏବରେ କେହି ଜଣେ ଯାଇ ରକ୍ଷାପିତାର ହ୍ମାନଟାକୁ
ହାତରେ ଧରି ଦେନ ଆସିପାରିବ ଯେ ! ଆମର ବନ୍ଧୁ ବରଫାଳି
ଜାଣନ୍ତି କେଉଁ କାମ କେମିତି କରିବାକୁ ହୁଏ ।”

ସେନାପତିଙ୍କ ଗହଣର କର୍ମରୂପ କହିଲେ, “ହେଇ ଦେଖ, ଏତ
ତୋପର ଶୁଳ !”

ସେ ପରସୀ ପକ୍ଷର ତୋପଗୁଡ଼ାକ ଆଡ଼କୁ ହାତ ବେଝାଇଲେ ।
ସେଗୁଡ଼ା ସେତେବେଳକୁ ତୋପଗୁଡ଼ା ଗାଡ଼ରୁ ଓହ୍ଲେଇ ତରତର କରି
ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରୁହେଉଥାଏ ।

ପରସୀ ପକ୍ଷରେ ଦଶୁଥାଏ, ଯେଉଁ ଦଳ ପାଖରେ ତୋପ
ଥାଏ ସେଠି ଧୂଆଁ ଉଠିଲା । ଫୁଙ୍କ ଧୂଆଁ ପରି ଥରେ, କ’ଥର, ତଳ ଥର
ଲଗେ ଲଗେ ଧୂଆଁ ବାହାରିଲା, ଆଉ ଠିକ୍ ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେମାନେ
ପ୍ରଥମ ଗୁଳିର ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲେ, ସେହିକ୍ଷଣି ତରୁଥ ତୋପର ଧୂଆଁ ଦିଶିଲା,
କ’ଣ ଗର୍ଜନ ଗୋଟାକ ପରେ ଗୋଟାଏ ହୋଇ ଶୁଭ୍ରା ତା’ ପରେ
ଆଉ ଗୋଟାଏ ।

ସେନାପତିଙ୍କ ଗହଣର କର୍ମରୂପ ହାତକୁ କଟମଟ କରି
ଧରିଲେ ନେହେରୁ, ଓଃ ଓଃ ! ହୋଇ ଆଉଁସି ଚଢ଼ାଇ କଲେ, ସତେ
ଯେପରି ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହେଉଛି । କହିଲେ,

“ଦେଖନ୍ତୁ, ଦେଖନ୍ତୁ, ଜଣେ ମର ପଡ଼ିଲାଣି, ପଡ଼ିଗଲା, ପଡ଼ିଗଲା ।”

“ବିଜୟ ପରା—”

ମୁହଁ ବୁଲେଇଦେଇ ନେସ୍‌ଭର୍ସ୍ କହିଲେ, “ମୁଁ ଯଦି ହୋଇଥାନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ଦେଶର ସମ୍ରାଟ ମୁଁ କେବେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗ ଦେଇ ନ ଥାନ୍ତି ।

ପୁଣି ତରତର କରି ପରାସୀପଟର ତୋପରେ ଗୁଳି ଭରି କରୁଛନ୍ତି । ନେଲିକୋଟ ପିନ୍ଧା ପଦାତିକ ସୈନ୍ୟ ପୋଲିଆଡ଼କୁ ଦୌଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ପୁଣି ରହି ରହିବା ପୂଜାହେଲ ପରାଧୀନ ବାହାରିଲା ଆଉ ତୋପର ଗୁଳି ବଡ଼ବଡ଼ ଖଡ଼ଖଡ଼ ହୋଇ ଫୋଲ ଉପରେ ବାଡ଼େଇ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ପୋଲ ଉପରେ କଣ ହେଉଛି ନେସ୍‌ଭର୍ସ୍‌ଙ୍କୁ ଆଉ ତା ବନ୍ଧୁ ନ ଥାଏ । ପୋଲ ଉପରେ ବହଳ ଧୂଆଁର ମେଘ ଗୁରୁ ହୋଇଥାଏ । ଘୋଡ଼ସୂତ୍ରାଭ୍ୟାସେ ପୋଲରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାନ୍ତି, ପରାସୀପଟର ତୋପରୁ ସେମାନଙ୍କ ଉପରକୁ ଗୁଳି କରନ୍ତିହେଉଥାଏ, ତାଙ୍କ କାମ ଅଟକାଇବାକୁ ଦୁହେଁ ଯେ, ତୋପଗୁଡ଼ିକ ପାଖକୁ ଘୁଆଇ ଅଣାଯାଇଛି, ତେଣୁ କାହାକୁ ହେଲେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଗୁଳି କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, —କେବଳ ଏଇଥିପାଇଁ ।

ଘୋଡ଼ସୂତ୍ରାର ସୈନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କ ଘୋଡ଼ାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଉଟି ନ ଯାଉଥିବା ଆଡ଼କୁ ଡିଆଁ ଥର ଗୁଳି ବର୍ଷିବା ସକାଶେ ପରାସୀପଟରୁ ବେଳ ମିଳୁଥିଲା । ଦୁଇଥରର ଲକ୍ଷ ହୋଇ ନ ଥିଲା, ଗୁଳିଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଉପରେ ଉଡ଼ିଗଲା । ତୁମ୍ଭେ ଥରର ଗୁଳିମାତ୍ର ଘୋଡ଼ସୂତ୍ରାର ଦଳର ମଝିରେ ଆସି ପଡ଼ିଲା, ତଳି ଜଣ ସୈନ୍ୟ ଟକିପଡ଼ିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ସେ କରବ କିଛି ଭାବ ନ ପାରି ରେସ୍‌ଭର୍ସ୍‌ଙ୍କ ପୋଲ ଉପରେ ଚଢ଼ିଗଲା । କାହାକୁ ଖଣ୍ଡାରେ ଡାକି ପକାଇବ ସେପରି କାହାକୁ ଦେଖିଲା ନାହିଁ । (ସେ ମନେ ମନେ ତୁମ୍ଭେ ହେ ଆକିଲବେଲେ ଏଇପରି ହେ ଆକିଲବେ) । ଅନ୍ୟ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ପରି ସେ କୁଟା ବଢ଼ାଏ ଧରି ଆସିଥିଲା, ତେଣୁ ପୋଲରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ତ ସେ କୌଣସି କାମରେ ଲାଗିପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଠିଆହୋଇ ଶୁଣୁଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା । ହଠାତ୍ ଗୁଡ଼ାଏ ଖଡ଼ ଖଡ଼ ବୋଲି ହେଲା, ଯେପରିକି ଗୁଡ଼ାଏ ଗୁଆ ଫୋପିଲା

ହେଉଛି । ତା' ପାଖରେ ଥିବା ଘୋଡ଼ସଞ୍ଜାର ସୈନ୍ୟଜଣକ ଆଶ୍ଚର୍ୟ୍ୟର
କରି ପୋଲର ବାଡ଼ା ଉପରେ ଟଳପଡ଼ିଲା । ପୁଣି ଜଣେ କିଏ ପାଟିକଲା,
“ଡେଲି ଆସ—”

ଆହତ ଘୋଡ଼ସଞ୍ଜାର ସୈନ୍ୟକୁ ଚାରି ଜଣ ଲୋକ ଧରିପକାଇ
ଟେକାଟେକ କରି ଉଠାଇଲେ । ଆହତ ଲୋକଟି ଚିତ୍କାର କରୁଥାଏ,
“ଉହ...ମତେ ଗୁଡ଼ିବସ, ମୋକୁ ଯାଶୁଖାଣ୍ଡକ ରଖ—”

ତଥାପି ସେମାନେ ତାକୁ ଟେକିନେଇ ଡୋଲରେ ଶୁଆଇଁଛନ୍ତି ।
ନିକୋଲସ୍ ରେସ୍‌ଡ଼ ମୁହଁ ବୁଲେଇନେଇ ଏକ ଆଖିରେ ଦୂରକୁ ଅନାଇଁଲା,
ଅନାଇଁଲା ଦାନ୍ତ-ବ୍ ନନ୍ଦର ପାଣିକ, ଆକାଶକୁ, ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ, ସତେ ଯେପରି
ସେ କଣ ଖୋଜୁଛି । କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥାଏ ସେ ଆକାଶ, କେଡ଼େ
ନେଲ, କେଡ଼େ ଖାନ୍, କେଡ଼େ ଗର୍ବ ! ଅସ୍ତ୍ର ଯାନ୍ତି, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦିଶୁଥାଏ
କେଡ଼େ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ, କେଡ଼େ ବିଜୟୋଦ୍ଧ ! ଦାନ୍ତ-ବ୍ ନନ୍ଦର ଦୂରର ପାଣିର
ଜଳଜଳ ଦିଶୁଥାଏ କେଡ଼େ ମନଭୁଲ ! ଆହୁର ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥାନ୍ତି ଦାନ୍ତ-ବ୍
ନନ୍ଦ ସେପାରି ଦୂରର ପାହାଡ଼ମାନ, ଆଉ ସେହି ଘର, ଯେଉଁଠି
ଅର୍ଦ୍ଧନାକାରଣୀମାନେ ରହୁଛନ୍ତି, ପାହାଡ଼ର ଗହ୍ୱରସବୁ, ଦେଖିଲେ ବିସ୍ମୟ
ହୁଏ, ପାଇନ୍‌ଗଛର ବଣସବୁ, ଆଗଯାକେ କୁହୁଡ଼ି ତାଳି ହୋଇଛି ।
ଲଗୁଥାଏ, ହେଲ ସେ ଦୂରରେ—ସବୁ ଖାଲି ଆନନ୍ଦ ଆଉ ଶାନ୍ତି ।

ରେସ୍‌ଡ଼ ଶୁଭୁଥାଏ, “ଥାଆନ୍ତି କି ସେଠି ମୁଁ, ମୋର ଆଉ କିଛି
ଚିନ୍ତା ନ ଥାନ୍ତା । ଖାଲି ମୋର ଭିତରେ ଆଉ ହେଲ ସେ ଖରାରେ ଏତେ
ସୁଖ ଅଛି, ଅଥଚ ଏଠି...ଖାଲି ଆଶ୍ଚର୍ୟ୍ୟର, ଖାଲି ଯନ୍ତ୍ରଣା, ଏଇ
ଅନିଶ୍ଚିତତ୍ୱ, ଏଇ ଚରଚର...ଏଠି ଏମାନେ ବାରମ୍ବାର କଣ ଗୋଟାଏ
ଚିତ୍କାର କରୁଛନ୍ତି...ସମସ୍ତେ ମିଶି ପଛକୁ କୁଆଡ଼େ ଦୌଡ଼ି ପଳାଉଛନ୍ତି,
ଆଉ ମୁଁ ବି ଧାଇଁଛି ତା- ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ, ଆଉ ହେଲ ଏଠି ଅଛି ସେଇ,
ମୃତ୍ୟୁ—ମୃତ୍ୟୁ ମୋର ଉପରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ; ଶୁଣିପାଖେ ବେଢ଼ି ରହୁଛି...
ମୁହଁ ଠିକ୍ ତ, ତା ପରେ ମୁଁ ଆଉ ସେ ଖରା ଦେଖିପାରୁନାହିଁ, ସେ ପାଣି
ଦେଖିବି ନାହିଁ, ସେହି ଗିରିଗହ୍ୱର ଦେଖିବି ନାହିଁ—।”

ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ମେଘ ପଛଆଡ଼େ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ ହେଲେ,
ରେସ୍‌ଡ଼ର ଆଗେ ଆଗେ ଆହୁର ଡୋଲ ଆସିଲା ଦିଶିଲା । ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ଓ

ଜୀବନ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧିତ ହେବାର ଧାରଣା ଏକାଠି ମିଶିଗଲା ଗୋଟାଏ ଉପାରି ଭୁଲ୍ ତେଜନରେ ।

ହେସ୍ତର୍ ଆପଣା ଲୁଏଁ ପୃଷ୍ଠ ପୃଷ୍ଠ କରି କହିଲା, “ହେ ଭଗବାନ, ଭ୍ରମେ ଆକାଶରେ ଅଛ, ପରିମାଣ କର, ଶମାକର, ମତେ ରକ୍ଷାକର ।”

ଘୋଡ଼ାସବାରମାନେ ତାଙ୍କ ଘୋଡ଼ା ପାଖକୁ ଧାଇଁଗଲେ, ତାଙ୍କ ପାଟି ଆଡ଼ର ବଡ଼ଦାଏଁ ଶୁଭଳ; ଆଡ଼ର ଉରସାପୁଷ୍ପ, ଡୋଲଗୁଡ଼ାକ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା, ଆଉ ଦଶିଲ ନାହିଁ ।

ତା’ କାନପାଖେ ଶୁଣା ଡେନସର୍ ପାଟିକଲା, “କ’ଣ ହୋ ବାବୁ, ବାରୁଦକର ନାକରେ ବାଜିଗଲା ପରି—”

ହେସ୍ତର୍ ଶୁଭଳ, “ସବୁ ସରିଗଲା, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଶୁଭ୍ର ତାପୁଛୁଟ, ହଁ, ମୁଁ ଏକ ଶୁଭ୍ର ।” ଏକ ଲମ୍ବା ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ ସେ ତାର ଘୋଡ଼ା ଛୁଇଁ ପେଟି ଲୋକଟି ଧରିଥିଲା, ତା’ ନେଇଗଲା । ଛୁଇଁ ଗୋଟାଏ ଗୋଡ଼କୁ ଟୁଟେଟାଉଥାଏ । ହେସ୍ତର୍, ଘୋଡ଼ାପିଠିରେ ବସି ପଡ଼ିଲା ।

“କଣ ସେତେବେଳେ ପଡ଼ିଲା ? ସେଇ କ’ଣ ଚୋପ ଗୁଳି ?” ସେ ଡେନସର୍ କୁ ପଚାରିଲା ।

ଡେନସର୍ ବଡ଼ ପାଟିରେ କହିଲା, “ହଁ ସେଇଆ, ଖୁବ୍ ବଡ଼ିଆ ବା । ଶୁଭ୍ର ଛୁଟିରେ ସେମାନେ ଚୋପ ଚଳେଇଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ବଡ଼ କଦର୍ଯ୍ୟ ଜିନିଷ ଏସୁଡ଼ାକ । ଘୋଡ଼ା କୁଟେଇ ଚଢ଼େଇ କରିବା ତ ଶୁଭ୍ର ମଜା,—ଯା ତର ଫାଟିପକା କୁକୁରଗୁଡ଼ାକୁ । କିନ୍ତୁ ସେ ସେମିତିକି ସାକ୍ଷାତ୍ ସରତାନ୍ ନିଜେ ଲୁଗାକରି ଗୁଳି ଫୁଟେଇଲା ଭଳି ।”

ହେସ୍ତର୍ ଅଳ୍ପଦୂରରେ ଦଳଟିଏ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ, ଡେନସର୍ ତାଙ୍କର ପାଖକୁ ଘୋଡ଼ା କୁଟେଇ ଚାଲିଗଲା । ସେ ଦଳରେ ଥିଲେ କର୍ଣ୍ଣେଇ, ନେସ୍‌ଭୁସ୍, ଜେରକର୍, ଆଉ ସେନାପତିଙ୍କ ଗହ୍‌ଗାନ୍ଧୁ ଆସିଥିବା କର୍ମରୁପ ।

ହେସ୍ତର୍ ମନେ ମନେ ଶୁଭୁଥାଏ, “ମତେ ଲଗୁଛି ମୋ ଦୁର୍ଦ୍ଦଳଗାଟା କାହାର ନଜରରେ ପଡ଼ିନାହିଁ ।” ପ୍ରକୃତରେ, କେହି ତାହା କଥାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିନାହିଁ । ଜଣେ ନୂଆ ସୈନିକ, ସେ ଆଗେ ଗୁଳି ମାଡ଼

କଣ ଭୋଗିନୀହିଁ, ପହଲିଥର ଗୁଳି ମାଡ଼ ଅନୁଭବ କଲେ ତାକୁ କେମିତି ଲାଗେ, ସମସ୍ତେ ତା' ଜାଣିଥିଲେ ।

ଜେରକଭୁ କହିଲା, “ଏଥର ଗପିଲ ଭଳିଆ ତମୁକୁ ସବୁ ଗୋଟାଏ ଜିନିଷ ମିଳିଗଲା । ମୁଁ କୋଉଠି ଅଛି ଜାଣିବା ଆଗରୁ ଏମାନେ ମୋ ପଦ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଦେଇ ମତେ ସବୁ ଲେଫ୍ଟନେଣ୍ଟ କରିଦେଇ ସାରିଥିବେ ।”

ଦଳପତି ଭାରି ଆନନ୍ଦରେ ବିଜୟୀ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ପ୍ରିନ୍ସକୁ ଖବର ଦିଅନ୍ତୁ ଯେ ମୁଁ ପୋଲିସ୍‌ଟାକୁ ପୋଡ଼ିଦେଇଛି ।”

“ଆଉ ଯଦି ପ୍ରିନ୍ସ ପଚାରିବେ ଏ କାମ ପାଇଁ କେତେ ଷଡ଼ି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା, କ’ଣ କହିବ ?”

ହସ ହସ ମୁହଁରେ ଦଳପତି କହିଲେ, “ସେମିତି କିଛି ଷଡ଼ି ନୁହେଁ କହିଲା ଭଳି, ମୋଟେ ଦି ଜଣ ଘୋଡ଼ାସବାର ସୈନ୍ୟ ଘାତ ପାଇଲେ, ଆଉ ଜଣେ ଯେ ସେଇଠି ମରି କାଠ ହୋଇଗଲା ।” ସେ ତାଙ୍କ ମନର ଆନନ୍ଦ ଲୁଚେଇ ପାରୁ ନ ଥାନ୍ତି ।

ସେନାପତି କୁକୁଜଭୁ ଅଧିନାୟକଙ୍କରେ ଥିବା ପଇଁ ଯିଶ ହଜାର ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ତରତର ହୋଇ ଧାଇଁ ପଳାଉଥାନ୍ତି, ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ିଆଏ ଫରସୀ ସେନା, ସେଥିରେ ଲକ୍ଷେ ସୈନ୍ୟ, ତାର ଗୁଳିକ ସ୍ଵୟଂ ବୋନାପାର୍ଟି । ଯୁଆଡ଼େ ଗଲ ବାସିଲ । ଲୋକେ ଦେଖାଉଥାନ୍ତି ଶସ୍ତ୍ରତା, ତାର ମିତ୍ରପକ୍ଷର ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କର ତା' ପ୍ରତି ଆକ୍ରାନ୍ତ କୁଟିଯାଉଥାଏ । ତାର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଦରକାରୀ ଜିନିଷ-ପତ୍ରର ଅନଟନ ସେ ଭୋଗୁଥାଏ । ବାଧ୍ୟରେ ପଡ଼ି ଏଭଳି ଶୋଚନୀୟ ଦୁରବସ୍ଥାରେ ତାକୁ କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥାଏ, ଯାହା ହେବ ବୋଲି ଆଗରୁ କେହି କଲ୍ପନା କରି ନ ଥିଲା । ଦାନ୍ତୁବ୍ ନଈ ଚାରିକରର ଖାଲ ଭୂଇଁକି ସେ ତର ତର ହୋଇ ପଳାଇ ଆସିଲା, ଆତ୍ମରକ୍ଷା ପାଇଁ ! ସେଇଠି ସେମାନେ ଅପେକ୍ଷା କଲେ । ଶତ୍ରୁପକ୍ଷ ଆସି ସେଇଠି ସେମାନଙ୍କୁ ହାବୋଡ଼ି ଗଲେ । ସେଠି ସେମାନେ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆପଣା ସେନାର ପଛ ପଟେ କେଇଟା ଖଣ୍ଡଯୁଦ୍ଧ ଲଢ଼ିଲେ, ଯେତେ ଦୂର ପାରିଲେ ବଡ଼ ଯୁଦ୍ଧରେ ନ ଲାଗିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । ଜିନିଷପତ୍ର ଆଉ ତୋପତକ ନେଇ ପଳାଇଯିବା ପାଇଁ ଯେତକ ଯୁଦ୍ଧକଲେ ତଳିବ, କେବଳ ସେତିକି

ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ଯୁଦ୍ଧରେ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟ ଖୁବ୍ ସାହସ ଆଉ ଟାଣପଣରେ ଲଢ଼ିଲେ ସତ, ସେ କଥା ତ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷ ବି ମାନିଲେ, କିନ୍ତୁ ଯେତେ ଲଢ଼ିଲେ ବି ତା'ର ଫଳ ହେଲା ଆହୁରି ତର ତର ହୋଇ ପଳାଇବା । ଅସ୍ତ୍ର ଯୁଦ୍ଧ ଦେଶର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଉଲ୍ଲ୍ ସହର ପାଖେ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷ କବଳରୁ ଶସ୍ତ୍ର ପଳାଇଥିଲା, ଆଉ ଆସି ଗ୍ରାହନାତ୍ ସହରପାଖେ କୁତୁଜଭଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ସହତ ମିଶାଯାଇଥିଲା । ଏଥର ସେ ବି ଛୁଡ଼ି ଚାଲିଗଲା । କ୍ଳାନ୍ତ ଦୁର୍ବଳ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ, କେହି ସାହା ଶାଖା ନାହିଁ, କୁତୁଜଭ୍ ଏହି ପରି ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିରହିଲେ । ଉଏନା ସହରକୁ ଶତ୍ରୁଦାଉରୁ ରକ୍ଷା କରିବା କଥା ଏଣିକି ସ୍ୱପ୍ନରେ ବି ଭାବି ହେଲାନାହିଁ । ଖାଲି ଏକା, ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହିଲା,—ତା' ବି ପ୍ରାୟ ଅସମ୍ଭବ ଲାଗୁଥିଲା,—କୌଣସି ଉପାୟରେ ସୈନ୍ୟ ଶତ୍ରୁ ନ କରାଇବା, ଆଉ ରୁଷ୍‌ଦେଶରୁ ଯେଉଁ ନୂଆ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ମାଡ଼ି ଚାଲି ଆସୁଥାଏ, କୌଣସି ମତେ ତା' ସଙ୍ଗେ ମିଶିବା ।

ଅକ୍ଟୋବର ମାସର ୨୮ ତାରିଖ ଦିନ କୁତୁଜଭ୍ ଦାନ୍ୟବ୍ ନଈ ପାରିହୋଇ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ଦାନ୍ୟବ୍‌ର ବା' ପଟକୁ ନେଇଗଲେ । ତା ପରେ ସେ ପହଞ୍ଚି ଥିବା ଅଟକିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ପାଖେ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟ ଓ ଆଉପାଖେ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ସୈନ୍ୟ ବଡ଼ ଭାଗକ, ମଝିରେ ଦାନ୍ୟବ୍ ନଦୀ । ତିରିଶ ତାରିଖ ଦିନ ସେ ମରଡ଼ିଏରଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଥିବା ସୈନ୍ୟଦଳକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ, ଏ ଦଳଟା ଦାନ୍ୟବ୍ ନଦୀର ବା' ପଟେ ରହି ଯାଇଥିଲା । କୁତୁଜଭ୍ ଏ ଦଳକୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ହରାଇଲେ । ଏଇ ଅଭିଯାନରେ ଏଇ ପ୍ରଥମ ଥରକି ଯୁଦ୍ଧର ବିଜୟସ୍ୱାରବମାନ ମିଳିଗଲା,—ଗୋଟାଏ ପତାକା, ଗୁଡ଼ାଏ ତୋପ, ଆଉ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ବିକ୍ଷିପ୍ତ ସେନାପତି । ପନ୍ଦର ଦିନ କାଳ ପଲେଇ ପଲେଇ ଆସି ଏଇ ପହଞ୍ଚି ଥିବା ରୁଷ୍‌ଦେଶର ସୈନ୍ୟ ଅଟକିଲେ, ଆଉ ଯୁଦ୍ଧ କରି ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯେ କେବଳ ମାଡ଼ିବସିଲେ ତା' ନୁହେଁ, ସେଥିରୁ ଫରାସୀସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ତଡ଼ି ପାରିଲେ ବି ।

ପହଞ୍ଚିଲା ନଭେମ୍ବରରେ କୁତୁଜଭ୍ ଜଣେ ଚାନ୍ସ ସମ୍ବାଦ ପାଇଲେ, ସେଥିରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ସେ ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଅଧିନାୟକତ୍ୱ କରୁଥିଲେ, ତା'ର ଅଞ୍ଚ ବଢ଼ିବାର ଆଶାନାହିଁ କହିଲେ ତଳେ । ଚାନ୍ସ ଆସି ସମ୍ବାଦ ଦେଲା ଯେ ଯେଉଁବାଟେ ରୁଷ୍‌ରୁ ନୂଆ ସୈନ୍ୟ କୁତୁଜଭ୍‌ଙ୍କ

ସୈନ୍ୟବାହନ ସଙ୍ଗରେ ମିଶିବେ ବୋଲି ଆସୁଛନ୍ତି, ଫରାସୀସୈନ୍ୟ ଭିଏନାଟି ପୋଲ ଉପରେ ନଇ ପାରିହୋଇ ପ୍ରବଳ ଦଳ ହୋଇ ସେହି ବାଟ ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ଚାଲିଆସୁଛନ୍ତି । ଯଦି କୁତୁଜଭ୍ ଠିକଣା କରୁଛନ୍ତି ସେ ସେ ସ୍ତେମ୍ପରେ ରହିଯିବେ ତ ନେପୋଲିଅନଙ୍କର ଦେଉଳିଷ ସୈନ୍ୟ ଆସି ତାଙ୍କ ବାଟ କାଟିଦେବ, ଆଉ ତାଙ୍କର ଚାଲିବା ଦିଗର କ୍ଳାନ୍ତ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଚାଲିଆଡ଼ୁ ଦେଇରେ ପକାଇ ଦେବ । ନୂଆ ଆସୁଥିବା ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୋଗସ୍ଥାନ ହେବାକୁ ଯେଉଁ ବାଟଟି ଅଛି, କୁତୁଜଭ୍ ଯଦି ତାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଉଛନ୍ତି ତ ବାଟ ଘାଟ ନାହିଁ, ଅଗତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ଭିତରେ ପଶି ତାଙ୍କୁ ବୋହେମିଆର ପାହାଡ଼କୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ଅସଲ ସୈନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇଥିବେ, ଆଉ ବକ୍ସ ହେଉ ଡେନିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶିବାର ସବୁ ଆଶା ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯଦି କୁତୁଜଭ୍ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରୁଛନ୍ତି ସେ ରସ୍ତାଏ ରସ୍ତାଏ ଯିବେ ସ୍ତେମ୍ପରୁ ଓଲମୁଜ୍, ସେଠି ଯାଇ ରୁଷ୍ ଦେଶରୁ ଆସୁଥିବା ନୂଆ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶିବେ, ତେବେ ବି ବିପଦ ଅଛି । ଫରାସୀସୈନ୍ୟମାନେ ତ ଭିଏନା ପେଲ ପାରି ହୋଇ ଅସିଗଲେଣି, ହୁଏ ତ ତାଙ୍କ ଆଗରୁ ସେହିମାନେ ହିଁ ସେ ସଡ଼କରେ ପହଞ୍ଚି ସାଇଥିବେ ସେ ତାଙ୍କୁ ହିଁ ହାବୁଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ତା' ହେଲେ ବାଟରେ ଯାଉ ଯାଉ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼େଇ କରିବାକୁ ସେ ବାଧ୍ୟ ହେବେ । ଏଣେ ଆପଣା ସଙ୍ଗରେ ସବୁଯାକ ଜନସମସ୍ତ ଆଉ ଗାଡ଼ି, ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ଏଭଳି ଶତ୍ରୁବଳ ସଙ୍ଗେ ସୁଦ୍ଧ ଯାହାଙ୍କ ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗୀ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟର ଭିନ୍ନ ଗୁଣ, ସେ ପୁଣି ତାଙ୍କ ଦୁଇ କରରୁ ଚାପି ଆଣୁଥିବେ । କୁତୁଜଭ୍ ଏଇ ଶେଷ ଉପାୟଟି ବାଛିନେଲେ ।

ତର କହିଲେ ଭଲ ଫରାସୀସୈନ୍ୟମାନେ ନଇ ପାରି ହେଲେ ଉତ୍ତର ତର ତର ହୋଇ ମାଡ଼ି ଚାଲିଆନ୍ତି ଜ୍ଞାନମ୍ ଆଡ଼େ । ଜ୍ଞାନମ୍ ଆସି କୁତୁଜଭ୍ ଯିବା ବାଟରେ, ସେଠିକି ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଚେଣିଶି କୋଶରୁ ବେଶି ଦୂର । ସେ ନିଜେ ଜ୍ଞାନମରେ ନ ପହଞ୍ଚୁ ଯଦି ଫରାସୀସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ସେଠି ଆଗ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଉଛନ୍ତି ତ ତାଙ୍କର ସମଗ୍ର ସୈନ୍ୟବାହନ ମୁଲପୋଡ଼ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଥିବ । ଆଉ ଫରାସୀମାନେ ଜ୍ଞାନମ୍ ପହଞ୍ଚିବା ଆଗରୁ ସେ ତାଙ୍କର ସମଗ୍ର ସୈନ୍ୟବାହନ ଧରି ସେଠି ପହଞ୍ଚିବା ତ ଅସମ୍ଭବ । ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟମାନେ ସ୍ତେମ୍ପରୁ ଜ୍ଞାନମ୍ ଯିବାକୁ

ଯେଉଁ ବାଟ, ଫରାସିସେନ ମାନେ ଭବନାରୁ ଜ୍ଞେମ୍ ଯିବାବାଟ ତାଠୁ ଆହୁରି ପାଖ ଆଉ ସୁବିଧା ବାଟ ।

ଯେଉଁ ରାତିରେ କୁତୁଜଭ୍ ଚାଲୁ ଖବର ପାଇଲେ ସେହି ରାତି ରାତି ସେ ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ଙ୍କ ରୁରିହଜାର ଆଗୁଆ ଦଳକୁ ପବତ ଉପର ବାଟେ ଡାହାଣ ପାଖକୁ ଫେର୍ମ୍ ଜ୍ଞେମ୍ ରସ୍ତାରୁ ଯାଇ ଭବନା-ଜ୍ଞେମ୍ ରସ୍ତାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ବିଦା କରିଦେଲେ । ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ଙ୍କୁ ହୁକୁମ୍ ଦିଆଗଲା ସେ ଯେ କୌଣସିମତେ ଟାଣି ଓଟାରି ହୋଇ ଆଗେଇ ଚାଲିଯିବେ, କେଉଁଠି ଅଟକିବେ ନାହିଁ, ଫରାସିସେନ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ଆଗରୁ ସେ ଯଦି ସେ ସଡ଼କରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇପାରିବେ, ତେବେ ଯେତେ ସମୟ ପାରିବେ, ସେତେ ସମୟଯାକେ ଫରାସିସେନ୍ୟଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ରଖିଥିବେ । କୁତୁଜଭ୍ ନିଜେ ସବୁ ଯାନବାହାନ ସହିତ ସିଧା ଜ୍ଞାଲମ୍ ଆଡ଼କୁ ମୋହିଁ ଥାନ୍ତି ।

ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ପଛର କୋଣ ବାଟ ଚାଲି ଚାଲି ଗଲେ । ଝଡ଼ ତୋଫାନ ପାଗରେ ରାତି ରାତି ଚାଲିଥାନ୍ତି ପବତ ଭିତରେ, ବାଟ ଘାଟ ନାହିଁ । ଭୋକଲା ଫଉଜ, ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଗୋଡ଼ରେ ଯୋଡ଼ା ନାହିଁ । ଭିନିଭାଗରୁ ଭାଗେ ସୈନ୍ୟ ପଛରେ ପଡ଼ିଗଲେ । ଫରାସିମାନେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାର କେଇ ଘଣ୍ଟା ଆଗରୁ ଭବନା ଜ୍ଞାଲମ୍ ସଡ଼କରେ ହୋଲଗୁନ୍ଠାରେ ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଫରାସିସେନ୍ୟ ଭବନାରୁ ହୋଲଗୁନ୍ଠାକୁ ଆସିଲେ । ସବୁ ଯାନବାହାନ ଧରି ଜ୍ଞାଲମ୍ ପହଞ୍ଚିବାକୁ କୁତୁଜଭ୍ଙ୍କର ଆହୁରି ଚବିଶି ଘଣ୍ଟା ଦରକାର ଥିଲା । ସେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଉଦ୍ଧାର ପାଇଯାଆନ୍ତେ । ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ଙ୍କର ରୁରିହଜାର ଭୋକଲା କ୍ଳାନ୍ତ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ହୋଲଗୁନ୍ଠାରେ ତାଙ୍କ ମୁହାଁମୁହିଁ ହାବୁଡ଼ି ଥିବା ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ସମଗ୍ର ବାହିନୀକୁ ଚବିଶ ଘଣ୍ଟା ଯାକ ରୋକ ରଖିବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସମ୍ଭବ ।

କିନ୍ତୁ ଦୈବଯୋଗକୁ ଅସମ୍ଭବଟା ସମ୍ଭବ ହେଲା । ଫରାସି ସେନାପତି ମୁରାଟ ଜ୍ଞାଲମ୍ ରସ୍ତାରେ ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ଙ୍କ ଦୁର୍ବଳ ଫଉଜକୁ ଯେମିତି ଦେଖିଦେଲେ, ସେମିତି ଭାବିଲେ ଯେ ସେ କୁତୁଭ୍ଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ । ସେହି ବାହିନୀକୁ ଶେଷ ହରା ହରେଇ ଧ୍ବଂସ କରିଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ଯେ ଭବନା ଆଡ଼ୁ

ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଆସୁଛନ୍ତି, ସପ୍ତାରେ ଅଛନ୍ତି, ସେ ଆସି ପହଞ୍ଚି
ଗଲେ ସେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ । ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖି ସେ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍ଙ୍କ
ପାଖକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ପଠାଇଲେ ଯେ ତିନି ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ
ହୋଇଥାଉ, ସନ୍ଧ୍ୟା ଏଇଆ ସତ୍ତ୍ୱେ ରହିବ ଯେ ଦୁଇ ପକ୍ଷରୁ କାହାର
ସୈନ୍ୟ ଆପଣା ସ୍ଥାନରୁ ଏଣେ ତେଣେ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ, ଯେଉଁଠି
ଅଛନ୍ତି, ସେଇଠି ରହିବେ । ମୁରାଟ ଟାଣ କରି କହିଲେ ଯେ ସ୍ଥାୟୀ ଶାନ୍ତି
ପାଇଁ ତେଣେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଛି । ତେଣୁ ଦୃଥାରେ କାହିଁକି ରକ୍ତପାତ
ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ସେ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ପଠାଇଛନ୍ତି । ଅସ୍ତ୍ରୀଆର ସୈନ୍ୟ
ବାହିନୀର ସେନାପତି ଥିଲେ ନଷ୍ଟିସ । ସେ ମୁରାଟଙ୍କ କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ
କରି ଆପଣା ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଘେନି ସେଠୁ ଦୂରରେ, ଫଳରେ
ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍ଙ୍କ ଦଳଟି ଅରକ୍ଷ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଲା । ମୁରାଟଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଉଗ୍ରମାନେ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ରୁଷସୈନ୍ୟ ଧାଉଡ଼ି ପାଖକୁ ଯାଇ ସେହି
କଥା କହିଲେ ଯେ ଶାନ୍ତି ହେବ ବୋଲି କଥାକ୍ଷତ୍ରୀ ଚାଲିଛି ; କିନ୍ତୁ
ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍ ଜବାବ୍ ଦେଲେ ଯେ ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେନିବା କି ଶୁଣି
ଦେବାକୁ ତାଙ୍କର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଏ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ବିବୃତ୍ତି
ଲେଖି କୁତୁଜଭଙ୍କ ହାତରେ ଦେବାକୁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପଠାଇଲେ ।
ଟିକିଏ ସମୟ ପାଇବା, ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍ଙ୍କ କ୍ଳାନ୍ତ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ
ବିଶ୍ରାମ ନେବା ପାଇଁ ଟିକିଏ ସୁଯୋଗ ଦେବା, ଯାନବାହାନ ଓ ଓଜନଦାର
ଜନସମୂହଙ୍କ ଯେ ପ୍ରାୟମାନଙ୍କଠୁଁ ଲୁଚେଇ ଲୁଚେଇ ନିଆଯାଉଛି,
ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଆନ୍ତର ଥୋଡ଼ାଏ ବାଟ ଆଗେଇନେବା ଏସବୁ ସମ୍ଭବ
ହେବା ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ କେବଳ ଯୁଦ୍ଧ ରୁଦ୍ଧାଇବା । ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ
ବନ୍ଧାଇ ରଖିବାକୁ ଏକମାତ୍ର ସମ୍ଭାବନା ଦିଶିଲା ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦହେବ ବୋଲି
କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚଳିବାରୁ । ଏ ସୁଯୋଗ ମିଳିବ ବୋଲି କେହି ଆଶା କରି
ନ ଥିଲା । ଏ ସମ୍ଭାବ ପାଇଲା ମାତ୍ରେ କୁତୁଜଭ ଶତ୍ରୁ ଶିବିରକୁ ସେନାପତି
ଓଁ ନିଜେନ୍ ଗେରେଡ଼ଙ୍କୁ ପଠାଇଦେଲେ, ଯେ କୁତୁଜଭଙ୍କ ପାଖରେ
ସୈନ୍ୟ ଦଳର ସେନାପତି । ଓଁ ନିଜେନ୍ ଗେରେଡ଼ଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦିଆହୋଇ-
ଥିଲା ଯେ ସେ ଯେ ଖାଲି ଯୁଦ୍ଧବନ୍ଦ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ସେତିକି
ନୁହେଁ, ବରଂ କେଉଁ ସତ୍ତ୍ୱରେ ରୁଷସୈନ୍ୟ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିବେ
ସେ କଥା ବି ଆଲୋଚନା କରିବେ । ଏଣେ କୁତୁଜଭ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଶାନ୍ତି-

ମାନଙ୍କୁ ପତ୍ରକୁ ପଠାଇଦେଲେ ଯେ ସେମାନେ ଯାଇ ତରତର କରିବେ ଯେପରି କି ତାଙ୍କର ସମଗ୍ର ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଜନସମସ୍ତ ସବୁ ଶ୍ରେୟ ଲେଖି ଶୁଭାରେ ଅତିଶୀଘ୍ର ଆଗକୁ ପଠାନ୍ତେବ । ଏକୃଷ୍ଟିଆ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନଙ୍କ ଶ୍ରେକିଲ୍ ବୋଲିହୋଇ ପତ୍ରକୁ ସୈନ୍ୟଦଳ ଉପରେ ଭାର ରହିଲା ଯେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଆଠଗୁଣ ଅଧିକ ସଖ୍ୟାର ଶତ୍ରୁ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ମୁହାଁମୁହିଁ ଠିଆହୋଇ ରହି ସେମାନେ ସମୁଦାୟ ସୈନ୍ୟଦଳର ଯାନବାହାନମାନଙ୍କୁ ସାହା ହୋଇ ରହିଥିବେ ।

କୁତୁଜଭ୍ ଠିକ୍ ଆଗକୁ ଭାବିଥିଲେ ଯେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କେଉଁ ସର୍ତ୍ତରେ ହେବ, ସେ ବସୟରେ ଯେଉଁ ପ୍ରସ୍ତାବମାନ ଚାଲିବ ସେଥିରେ ସେ ବାନ୍ଧ-ହୋଇ ରହିବେ ନାହିଁ, ଅଥଚ ପ୍ରସ୍ତାବ ଚାଲୁରହୁ, ତାଙ୍କ ଯାନବାହାନର ଗୋଟାଏ ଭାଗ ଯାଇ ଜାଲିମ୍ ପଡ଼ିଯିବ, ଆଉ ମୁରାଟ୍ ଯେଉଁ ଭୁଲ୍ କଲେ, ତା' କି ଅତିଶୀଘ୍ର ଧରାପଡ଼ିଯିବ । ବୋନ'ପାର୍ଟ୍ ଥିଲେ ସ୍ବନ୍ତ୍ରନ୍ତରେ, ସେ ଜାଗା ହେଲବୁନ୍ ଠିକ୍ ମୋଟେ ୨୫ ଡିଗ୍ରି ଦୂର । ସେ ଯେମିତି ମୁରାଟ୍ ଠିକ୍ ଠିକ୍ ପାଇଲେ, ଆଉ ସନ୍ଧ୍ୟା ପୁଣି ଆତ୍ମସମର୍ପଣର ସର୍ତ୍ତ ଆଦି ପଡ଼ିଲେ, ସେ ସଞ୍ଜ ସଞ୍ଜ ପାଳି ଟା ଜାଣିପାରି ମୁରାଟ୍ ପାଖକୁ ଏହି ଠିକ୍ ଲେଖି ପଠାଇଲେ :

ସ୍ବନ୍ତ୍ରନ୍ତ ।

ବ୍ରୁମେଆର ମାସ ୨୫ତାରିଖ, ୧୮୦୫ ସାଲ,

ସକାଳ ଆଠଟାବେଳ ।

ପ୍ରିୟ ମୁରାଟ୍ ପାଇବେ—

“କେଉଁ ଭାଷାରେ ମୋର ବିରକ୍ତ ଆପଣଙ୍କୁ ଲେଖି ଜଣାଇବି ସେ ଭାଷା ଖୋଜି ପାଇବା ହିଁ ଅସମ୍ଭବ । ଆପଣ କେବଳ ମୋର ଆଗିଆଣି ଥାଟିରୁ ହିଁ ସେନାପତି ଓ ମୋର ବିନା ଆଦେଶରେ ଯୁଦ୍ଧ ଅଟକାଇବାକୁ ଆପଣଙ୍କର କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଆପଣ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ,

ଯହିଁରେ ଏ ସମୁଦାୟ ଅଭିଯାନର ଫଳଟା ହିଁ ଆପଣଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ମୁଁ ହରାଇବାକୁ ବସିଛି । ଏ ଚିଠି ପାଇବା ମାତ୍ରେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ ପ୍ରସାଦକୁ ଗ୍ରାଣି ଦିଅନ୍ତୁ ଓ ଶତ୍ରୁ ପକ୍ଷ ଉପରେ ଚଢ଼ାଉ କରନ୍ତୁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣ ଏକ ଘୋଷଣା କରି ନିଶ୍ଚୟ ଜଣାଇଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷର ଯେଉଁ ସେନାପତି ଆତ୍ମସମର୍ପଣ ଦଲିଲରେ ଦସ୍ତଖତ କଲେ, ତାଙ୍କର ସେପରି ଦସ୍ତଖତ କରିବାକୁ କୌଣସି କ୍ଷମତା ନ ଥିଲା ଓ କେବଳ ରୁଷ୍ ଦେଶର ସମ୍ରାଟ ହିଁ ସେପରି ଦସ୍ତଖତ କରିବାକୁ ହକ୍ଦାର ।

ଯେତେବେଳେ ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟ ସେହି ସନ୍ଧିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବେ, ମୁଁ ବି ସେତେବେଳେ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବି; କିନ୍ତୁ ଏ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ଛଳନା । ମାଡ଼ି ରୁଲନ୍ତୁ, ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଧ୍ବଂସ କରନ୍ତୁ, ... ଆପଣ ସୁବିଧା ଅବସ୍ଥାନର ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁଥିରେ ତାଙ୍କର ସବୁ ଜନସମ୍ପଦ ଆଉ ତୋପ-କମାଣ ଆପଣ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ପାରନ୍ତେ ।

ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସେନାପତି ଗୋଟାଏ... କର୍ମବୃତ୍ତକର କ୍ଷମତା ନ ଥିଲେ ସେମାନେ କେଉଁଥିରେ ଗଣା ନୁହନ୍ତି । ଯେ ଲୋକଟାର ତ କିଛି କ୍ଷମତା ନାହିଁ । ଭୁବନା ପାଖେ ଆମେ ଯେତେବେଳେ ପୋଲ ଉପରେ ନିକ୍ରପାରି ହୋଇ ଆସିଲୁଁ, ସେତେବେଳେ ଅଷ୍ଟ୍ରୀଆର ସୈନ୍ୟ ବାହନ ଆପେ ଆପେ ଚିତା କାଟିଦେଲେ, ଆଉ ଆପଣ ଯେ, କଣ ନା ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟଙ୍କର କଣେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସେନାପତି ଆପଣଙ୍କୁ ଚିତାକାଟି ଦେଉଛନ୍ତି ଆପଣ ଛୁଏଁ ଛୁଏଁ ଠକେଇରେ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଇତି ।

“ନେପୋଲିଅନ୍”

ମୁରାଟଙ୍କ ପାଖକୁ ଏ ଯେଉଁ ଧମକଦିଆ ଚିଠି ଲେଖାହେଲା, ତାକୁ ଘେନି ନେପୋଲିଅନ୍ଙ୍କ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଘୋଡ଼ାକୁ ପୁରା କଦମ ଛୁଟେଇ ଧାଇଁ ରୁଲିଗଲେ । ଆଉ ତାଙ୍କ ସେନାପତିମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ନ ରଖି ନେପୋଲିଅନ୍ ତାଙ୍କର ସମଗ୍ର ସୈନ୍ୟବାହନକୁ ଧରି ନିଜେ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ରୁଲିଲେ । ସେ ଡରୁଥିଲେ, କାଳେ ଜାଲରେ ପଡ଼ିଥିବା ଜନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ସନ୍ଧିରେ ଖସି ପଳାଇଯିବ । ଇତି-ବସରରେ ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ଙ୍କ ସୈନ୍ୟଦଳ ଭିତରେ ଚାରିହଜାର ସୈନ୍ୟ ଗୁଣି ଖୁସିର ଅଗି ଲଗାଇ ଓଦାକୁ ଶୁଖେଇହେଲେ, ଉଷ୍ମ ହେଲେ, ତନ ଦିନରେ

ପହଲିଥର ହୋଇ ଜାଉ ବନ୍ଧଲେ । ତାଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ଜାଣି ନ ଥିଲେ
କି ସ୍ବପ୍ନରେ ବି ଭାବି ନ ଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ କପାଳରେ କ'ଣ ଅଛି ।

ଓପରଓଲି ରୁରଟା ନ ବାଜୁଣୁ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରୁନ୍ନେଠାରେ
ପଞ୍ଚସାଧ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶିଗଲେ । ସେତେବେଳକୁ ବୋନାପାର୍ଟ
ପଠାଇଥିବା ଦୂତ ଆସି ମୁରଟଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ନ ଥାନ୍ତି । ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ଙ୍କ
ଦଳର ଲୋକେ ବାହାରେ କ'ଣ ହେଉଛି, ସେକଥା ଜାଣି ନ ଥାନ୍ତି ।
ସେମାନେ ଶାନ୍ତି ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଶାନ୍ତି
ହୋଇ ପାରିବ, ଏ ବିଶ୍ବାସ ତାଙ୍କର ନ ଥିଲା । ସେମାନେ ଯୁଦ୍ଧ କଥା ବି
କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଏ କଥା ବି ଜାଣି ନ ଥିଲେ ଯେ ଯୁଦ୍ଧ ବି
ଆସି ଏତେ ପାଖରେ ଲାଗିଗଲାଣି ।

ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ବଲ୍‌କନସ୍ଟ୍ରି ଏକ ବିଶ୍ବାସୀ ଓ
ଅତିପ୍ରିୟ ପାର୍ଶ୍ବରକ୍ଷୀ । ତେଣୁ ସେ ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଭଙ୍ଗୀରେ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା
କଲେ ସେପରି ବ୍ୟବହାର ଜଣେ ସେନାପତିଙ୍କଠାରୁ ମିଳିବା ଭାବି ବଡ଼କଥା ।
ସେଥିରେ ପ୍ରଭୁର ଆଦର ସୁଆଗ ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ବଲ୍‌କନସ୍ଟ୍ରିକୁ
କହିଲେ ଯେ ବୋଧହୁଏ ଦିନେ ଦି'ଦିନ ଭିତରେ ଏକ ଲଢ଼େଇ
ଲାଗିଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ସେ ତାଙ୍କୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ ଯେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଥିବା
ବେଳେ ବଲ୍‌କନସ୍ଟ୍ରି ତାଙ୍କୁ ଯାହା ପାଖେ ରହିପାରିବେ, ଆଉ ତାଙ୍କ
ସୈନ୍ୟବାହନ ପଛକୁ ହଟି ପଳେଇବା ସମୟରେ ବି ତା ଉପରେ
ବଲ୍‌କନସ୍ଟ୍ରି ନିଆ ଦେଇ ପାରିବେ । ସେଇଟା ବି ଭାରି ଜରୁର କଥା ।

ସତେ ଯେପରି କି ବଲ୍‌କନସ୍ଟ୍ରିଙ୍କ ମନରେ ସାହସ ଆଣିବା ପାଇଁ
ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ,

“କିନ୍ତୁ ଆଜି ବୋଧହୁଏ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ ।”

ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ ଭାବିଲେ, “ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ସେ ବି ଯଦି ଜଣେ
ଛୋଟିଆ ମୋଟିଆ ଲୋକଦେଖାଣିଆ ହୁକୁମ ବଢେଇବା କର୍ମରୁ
ହୋଇଥିବ, ସେ ଏଠିକି ପଠାହୋଇଛି ଖାଲି ଗୋଟାଏ ନାଁ କମେଇବ
ବୋଲି, ଗୋଟାଏ ସମ୍ମାନର ଚିହ୍ନ ଛକିପଦକ ପାଇବ ବୋଲି, ତେବେ ତ
ସେ ପଛପଟେ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରହିଲେ ବି ତା' ପାଇପାରିବ । ଆଉ ଯଦି
ପ୍ରକୃତରେ ତାର ଇଚ୍ଛା ସେ ମୋ ପାଖରେ ରହିବ ତ ରହୁ ସେ,...

ସତସର ଯଦି ସେ ଗୋଟିଏ ସାହସୀ କର୍ମରୁଣ ହୋଇଥିବ, ତେବେ ତା
କାମରେ ଲାଗିବ ।”

ତାଙ୍କ କଥାର ଉତ୍ତର ନଦେଇ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ ଅନ୍ଧ
ଅନୁମତି ମାଗିନେଲେ ଯେ ସୈନ୍ୟମାନେ ଯେଉଁଠି ଛୁଇଁବା କରି ରହିଛନ୍ତି,
ସେ ତା ଚାରିପଟେ ଘୋଡ଼ାରେ ବଢ଼ି ଟିକିଏ ଚାଲିଆସି କିଏ କେଉଁଠି
ରହିଛନ୍ତି ତା’ ଦେଖିଆସିବେ, ତାହେଲେ କାହାକୁ ଗୋଟାଏ ଖବର
ଦେବା ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ, ସେ ଯାଇ ଖବରଟା କହିଦେଇ ଆସିପାରବ ।

ଉକାପାଡ଼ିଲା କାମ ଉପରେ ଥିବା ଜଣେ କର୍ମରୁଣକୁ, ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର
ତେହେରାର ମଣିଷ, ଭାରି ସୁନ୍ଦର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥାଏ, ବଣି ଆଙ୍ଗୁଳିରେ
ଗୋଟାଏ ଘୁରୁ ମୁଦ, ସେ ପରାସୀବୋଲି ଖୁବ୍ ଖରପ କରି କହୁଥିଲା,
କିନ୍ତୁ ଲୋକଟାଟି ଆମ୍ଭବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । ତାକୁହିଁ କୁହାଗଲା ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ
ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଚାଲିଲେ ଆସିବାକୁ ।

ଚାରିପଟେ ସେମାନେ ଦେଖିଲେ, ଓଢ଼ା ଜୁଡ଼ୁବୁଡ଼ୁ କର୍ମରୁଣ ତାଙ୍କ
ମୁହଁସବୁ ବରଷା ଦିଶୁଥିଲା, ଲାଗୁଥିଲା, ସେମାନେ ସତେକ କ’ଣ
ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ଆଉ ଦେଖିଲେ, ସୈନ୍ୟମାନେ ଗାରୁ ଓଟାର ଓଟାର
କବାଟ, ବେସ୍ତ, ହତାର ବାଡ଼ି ସବୁ ନେଇ ଚାଲି ଆସୁଥାନ୍ତି ।

କର୍ମରୁଣ କହିଲେ, “ହେଇ ଦେଖନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ଏଗୁଡ଼ାକୁ ଅଟକେଇ
ହେବନାହିଁ । ଦଳପତ୍ତମାନେ ତାଙ୍କ ଅଧୀନର ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ତ ଜମା
ଆକଟରେ ରଖିପାରୁନାହାନ୍ତି, ମେଲା ଛୁଡ଼ି ଦେଉଛନ୍ତି ।”

ଗୋଟାଏ ଜଳଖିଆ ଦୋକାନୀର ଚାଲିଆଡ଼କୁ ହାତ ଦେଖାଇ ସେ
କହିଲେ—

“ଦେଖନ୍ତୁ ଏଇଠି ସେମାନେ ସବୁ ଏକାଠି ହୁଅନ୍ତି, ଏଇଠି
ବସି ପଡ଼ନ୍ତି । ଅଳ୍ପ ସକାଳୁ ମୁଁ ଯାକୁ ସବୁ ଏଠୁ ଦୂରରେ ଦେଇଥିଲି,
ପୁଣି ଦେଖନ୍ତୁ ଜାଗାଟା ଭରି ହୋଇଗଲାଣି । ଯାଏଁ ଫେର୍ ତାକୁ ଡରେଇ
ହରେଇ ତଡ଼ି ଦେଇ ଆସି ଆଜ୍ଞା, ଟିକିଏ ରହନ୍ତୁ ମୁଁ ଅଇଚ୍ଛୁ ଆସୁଛି ।”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଛି ଖାଇବାକୁ ବେଳ ପାଇ ନ ଥାନ୍ତି,
କହିଲେ, “ଆସନ୍ତୁ ଆମେ ଦିହେଯାକ ଯିବା, ମୁଁ ସେଠିକି କିଛି ରୁଟି
ଆଉ ଛେନା ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯିବି ।”

“ମତେ କାହିଁକି କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ପ୍ରିନ୍ସ ? ମୁଁ ତ ଆପଣଙ୍କୁ କିଛି ଖାଇବାକୁ ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତି !” ।

ସେ ଦୁହେଁ ଘୋଡ଼ାରୁ ଓହ୍ଲେଇ ଜଳଖିଆ ଦୋକାନକୁ ଗଲେ ବହୁତ କର୍ମରୁଷ ଟେବୁଲ୍ ଚାରିପାଖେ ବସିପଡ଼ି ଖାଉଥାନ୍ତି, ମଦ ପିଉଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ କ୍ଳାନ୍ତ ମୁହଁରେ ଉତ୍ସାହ ଫୁଟି ଉଠିଥାଏ ।

କର୍ମରୁଷ ସେମାନଙ୍କୁ କଥା କହିଲେ । ସେହି କଥା ସେହି କଥା ବହୁତ ଥର ବାରମ୍ବାର କହି କହି ଜଣେ ଲୋକର ସ୍ୱରରେ ଯେପରି ଚିରସ୍ୱାର ଫୁଟି ଉଠିବ ସେହିପରି ଶୁଭୁଥାଏ ତାଙ୍କ ସ୍ୱର ।

କହିଲେ, “ଏ ସବୁ କ’ଣ ଭୁଲିଛୁ ଆଜ୍ଞା ? ଏମିତି ଆପଣମାନେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିଲେ ତ କାମ ଚଳିବନାହିଁ । ପ୍ରିନ୍ସ ପର ଆଦେଶ ଶୁଣାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ କେହି ଆପଣା ଜାଗାରୁ କୁଆଡ଼େ ଘୁଞ୍ଚିବେ ନାହିଁ ?”

ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିଲ୍ ଜଣେ ସରୁଆ ଛୋଟିଆ ମଣିଷ, ସେ ତୋପ-ଗୁଳକବାହିନୀର କର୍ମରୁଷଟିଏ, ସେ ଗୋଡ଼ରେ ମୋଜା ପିନ୍ଧିଥାଏ (ସେ ତା’ ଓଦାଯୋତା ଯୋଡ଼ାକ ଓହ୍ଲେଇ ପକାଇ ଶୁଖିବାକୁ ସେହି ଦୋକାନୀ ମାପତ ଦେଇ ଦେଇଥାଏ । ତାକୁ ଦେଖି ସେ କର୍ମରୁଷ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ, ହସୁଥାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ହସ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଦିଶୁଥାଏ । କର୍ମରୁଷ ତାକୁ କହିଲେ.

“ଆସନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍—”

ସୁଣି କହିଲେ,

“ଆପଣଙ୍କୁ ଲଜ ମାଡ଼ୁନାହିଁ କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ଭୁସିନ୍ ? ମୁଁ ସିନା ଭାବିଥିଲି ଯେ ଆପଣ ତୋପ ଗୁଳକ ବାହିନୀର କର୍ମରୁଷ ହିସାବରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆଦର୍ଶ ଦେଖାନ୍ତେ, ଅଥଚ ଆପଣ ଯୋତା ବି ମାଡ଼ି ନାହାନ୍ତି ! ହଠାତ୍ ଯଦି ସତର୍କ ଘଣ୍ଟି ବାଜି ଉଠିଲେ ଯୋତା ନ ଥାଇ ଆପଣ ଆଜ୍ଞା ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିବେ ତ !” (କର୍ମରୁଷ ହସିଦେଲେ), କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଦେଖାଇଲାପରି ଦୃଢ଼ସ୍ୱରରେ ସେ ଡାକ ପକାଇଲେ,

“ଆପଣମାନେ ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ସ୍ଥାନକୁ ଫେରିଯାଆନ୍ତୁ,— ସମସ୍ତେ—ସମସ୍ତେ—”

କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ଭୁସିନ୍ଙ୍କୁ ଅନାଇଁ ଦେଇ ପ୍ରିନ୍ସ ଆସ୍ତେ ନ ହସି ରହି ପାରିଲେନାହିଁ । କିଛି ନ କହି ହସି ହସିକା ଭୁସିନ୍ ଗୋଟାଏ ଖାଲି

ପାଦରୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଖାଲ ପାଦକୁ ଦେହର ଭାଗ ବଦଳେଇ ଦେଲେ । ବଡ଼ ବଡ଼ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଶାନ୍ତି ଆଖିରେ ପରୁରୁଲ ଭଳି ସେ କର୍ମରୁଣଙ୍କୁ ଆଉ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେକୁ ଅନାଇଁ ଗଲେ ।

ଲଜକୁଳା ହସ ହସି କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ଚୁପିନ୍ କହିଲେ, “ସୈନ୍ୟମାନେ କହନ୍ତି ଖାଲ ଗୋଡ଼ରେ ଆହୁରି ବେଶି ସୁବିଧା ହୁଏ ।”

ଦୂରବସ୍ଥାକୁ ପରିହାସରେ ଉଡ଼େଇ ଦେବାପାଇଁ ସେ ବ୍ୟାକୁଳ ଥିବାର ଜଣାଗଲା, କିନ୍ତୁ ମନ କଥା ଭୁଣ୍ଡରୁ ନ ବାହାରୁଣୁ ସେ ବୁଝିଲେ ଯେ ସେ ଥଟ୍ଟା ଚଳିବ ନାହିଁ ଓ ଚଳିଲା ବି ନାହିଁ ।

ସେ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

କର୍ମରୁଣ ଆପଣା ଗାନ୍ଧାର୍ଯ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି କହିଲେ, “ଯାଉନ୍ତୁ ସବୁ ଭୁଲି ଆପଣା ଆପଣା ଜାଗାକୁ ।”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଆହୁରି ଥରେ ସେହି ତୋପ ଗୁଳକଦଳର କର୍ମରୁଣଙ୍କ ବାଙ୍ଗର ଚେହେରାକୁ ଅନାଇଁଲେ । ସେ ଚେହେରାରେ ଏକ ପ୍ରକାର ବିଶିଷ୍ଟତା ଥିଲା । ସୈନିକର ଚେହେରା ପରି ସେ ତ ଆଦୌ ନୁହେଁ, ବରଂ ଦେଖିଲେ ହସ ମାଡ଼ିବ, କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଅନାଇଁ ଦେଲେ ଲୋକ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେବ ।

କର୍ମରୁଣ ଓ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ନିଜ ନିଜ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ଚାଲିଗଲେ ।

ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି, ଗାଁ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଯାଇ, ନାନା ପଦଗର ନାନା ଶ୍ରେଣୀର ସୈନିକ ଓ କର୍ମରୁଣଙ୍କ ବାରମ୍ବାର ଭେଟି, ନହେଲେ ପଛରୁ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି, ସେମାନେ ଦେଖିଲେ ଯେ ବାଟ ଦାଟରେ ଗୋଟାଏ ମାଟି ବର ପକା ହେଉଛି, ନୂଆ ହୋଇ ଖୋଲା ହୋଇଥିବା ମାଟିରେ ସେ ବର ନାଲି ଦିଶୁଥାଏ । ଶୀଘ୍ର ଆପବନ ଦେଉଥିଲେ ବି ବହୁତ ବହୁତ ଦଳର ସୈନ୍ୟ କାମିଜ୍ ପିନ୍ଧି ସେହି ‘ମାଟିବର କାମରେ’ ଉଇ ପରି ଲାଗିପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ଭୂଇଁତଳେ ସୈନ୍ୟ ଲୁଚି ରହିବାକୁ ଯେଉଁ ଖାଲ ଖୋଲା ହେଉଥାଏ, ତା’ ଭିତରୁ କୋଡ଼ିଭର୍ତ୍ତି ମାଟି ଅଦେଖା ‘ହାତ ଦ୍ଵାରା ପଦାକୁ ଫୋପଡ଼ା ହେଉଥାଏ । ସେମାନେ ସେ ଖାଲ ପାଖକୁ ଗଲେ, ତାକୁ ପରୀକ୍ଷା କଲେ ଓ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଗଲେ । ସେମାନେ ଦେଖିଲେ, ପଲ ପଲ ସୈନିକ ସେହି ଖାଲ ପାଖରୁ ପଦାକୁ ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ଯା’ ଆସ ହେଉଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ଖୋଲ ପାଇଖାନା ହୋଉଛି ସେ ଜାଗାଟା,

ପବନରେ ସତେ ଅବା ମହାମାରୀର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ, ସେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ନାକକୁ ଛପି ଧରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା, ଆଉ ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ ଦଉଡ଼େଇବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଆଉ ପାଖର ଶାହାଜୁ ଘେରକୁ ସେମାନେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ଉଠି ଗଲେ । ସେହି ପାହାଡ଼ ଉପରୁ ସେମାନେ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆହ୍ମେ ଅଟକି ଯାଇ ସାମ୍ନାରେ ଯାହା ଦିଶୁଥାଏ ତାକୁ ନିରେଖି ଦେଖିଲେ ।

ସବୁଠି ଉଚ୍ଚ ଯାଗା ଆଡ଼କୁ ଆଙ୍କୁଟି ଦେଖାଇ କର୍ମରୂପ କହିଲେ,
 “ହେଇ ଦେଖନ୍ତୁ, ସେଇଠି ଅଛି ଆମର ତୋପ, ସେ ଯେଉଁ ଅଖାଡ଼ୁଆ ଲୋକଟାକୁ ନେଇ ଆସିଲେ, ଯାହା ଗୋଡ଼ରେ ଯୋତା ନ ଥିଲା, ତୋପ ଚଳାଇବାର ଭାର ତାର ହାତରେ । ସେଠୁ ଆପଣ ସବୁ ଦେଖି ପାରିବେ, ଭୁଲନ୍ତୁ ସେଠିକି ଯିବା ପ୍ରିନ୍ସ ।”

“ବହୁତ ଧନ୍ୟବାଦ”, ପ୍ରିନ୍ସ ଆହ୍ମେ କହିଲେ । ସେ ଘରୁଥାନ୍ତି ଏ କର୍ମରୂପ କେମିତି ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତା କି ! କହିଲେ,

“ଏଥର ମୁଁ ଏକୃଷିଆ ଯିବି, ଆପଣ ଆଜି ମୋ ପାଇଁ କଷ୍ଟ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

କର୍ମରୂପ ତାଙ୍କଠୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଗଲେ, ପ୍ରିନ୍ସ ଆହ୍ମେ ଏକୃଷିଆ ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ଚାଲିଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆହ୍ମେ ଆଗ ଜାହାଜରୁ ବାଁକୁ ସମୁଦାୟ ସୈନ୍ୟଦାହନୀ ଭୁବିକରେ ଘେରୁଏ ଚାଲିଆସିଲେ । ତା’ପରେ ସେ ଗଲେ ସେହି ତୋପ ପାଖକୁ ଯେଉଁଠି ସମୁଦାୟ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର ଦେଖାଯିବ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ସେ କର୍ମରୂପ କହିଗଲେ ।

ସେଠି ପହଞ୍ଚି ସେ ଘୋଡ଼ାରୁ ଓହ୍ଲେଇ ପଡ଼ିଲେ । ଭୁବିକି ତୋପ ପିଢ଼ି ଉପରୁ ଓହ୍ଲେଇ ରଖା ହୋଇଥାଏ, ତହିଁରୁ ଗୋଟାକର ସେ ମୁଣ୍ଡରେ ଯାଇ ସେ ଠିଆ ହେଲେ । ତୋପମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଜଣେ ତୋପ ଚଳାଇବା ଲୋକ ପହଞ୍ଚି ଥାଏ । ସେ ଠିକ୍ ତାଙ୍କ ମୁହାଁମୁହଁ ଅଟକି ଯାଇଥାଏ, କିନ୍ତୁ ତାକୁ ସଙ୍କେତ କରିଦେବା ମାତ୍ରେ ସେ ପୁଣି ତାର ମପାତୁପା ଘୋରତେଇ ପୋରତେଇ ଚାଲି ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା । ତୋପମାନଙ୍କ ପହଞ୍ଚିଆଡ଼କୁ ଥୁଆ ହୋଇଥାଏ ସେମାନଙ୍କ ପିଢ଼ିମାନ । ଆହୁରି ପଛକୁ ଥାଏ

ଆଗୁଳ ଦଉଡ଼ିମାନ ଓ ଚୋପ ଚଳେଇବା ପଡ଼ଜଳ ଗୁଡ଼ଣୀ ଅଟେ । ଚୋପମୁଣ୍ଡରୁ ବେଶି ଦୂର ନୁହେଁ ବା ପଟକୁ ଥାଏ ନୁଆ ହୋଇ ଟେକା ହୋଇଥିବା ଗୋଟାଏ ଚନ୍ଦ୍ରବର । କର୍ମଗୁଣମାନେ ସେଠି ବହୁତ ସନ୍ଦର୍ଭ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିବାର ଶୁଣୁଥାଏ ।

ସେହି ଚୋପ ଖଞ୍ଜା ହୋଇଥିବା ଶ୍ଚାନପାନ୍ତ ରୁଷବାହିନୀର ସମୁଦାୟ ଅଂଶ ଦିଶୁଥାଏ ଓ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ଅଧିକାଂଶ ଭାଗ ଦିଶୁଥାଏ । ଚୋପର ସିଧା ସଳଖେ ଆର ପାଖରପାହାଡ଼ ଉପରର ଦଗ୍ଧବଳୟରେ ଦିଶୁଥାଏ ସ୍ବନ-ଗ୍ରାବେନ୍ ଗାଁ । ବାକୁ ଡାହାଣକୁ ଗୁଡ଼ଣୀ ଅମେନଜ ଧୁଆଁ ଭିତର ଦେଇ ତନି ପାଖେ ଦିଶୁଥାନ୍ତି ଗହଳ ହୋଇ ପ୍ରସରୀ ସୈନ୍ୟ । ତହିଁରୁ ବେଶି ଭାଗ ନିଶ୍ଚୟ ପାହାଡ଼ ସେପଟେ ଯା ଭିତରେହିଁ ରହିଥିଲେ । ଗାଁର ବା ପଟେ କ'ଣଟାଏ ଦିଶୁଥାଏ ଚୋପ ଗୁଡ଼ଣୀ ଭଳି ସେ ଖାଲି ଆଖିରେ ସେଇଟା ଭଲକରି ବାରି ହେଉ ନ-ଥାଏ । ରୁଷପକ୍ଷର ଡାହାଣ କର ସୈନ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଶାଖ ତିପ ଉପରେ ଥାନ୍ତି, ପ୍ରସରୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କର ଠିକ୍ ଉପରେ । ତାର ଗୁରୁକରେ ସଜା ହୋଇଥାନ୍ତି ରୁଷ ବାହିନୀର ପ୍ରତାପକ ସୈନ୍ୟମାନେ ତିପ ଉପରେ ଦିଶୁଥାନ୍ତି ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନ୍ୟ । ଠିକ୍ ମଝିରେ, ଯେଉଁଠି ଭୂସିନ୍ଦ୍ର ଚୋପମାନ ଖଞ୍ଜା ହୋଇଥାଏ ଆଉ ଯେଉଁଠି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ସେ ଆଡ଼କୁ ଦେଖୁଥାନ୍ତି, ସେଠି ଥାଏ ଗୋଟାଏ ଶାଖ ତାଲୁ, ରୁଷ ସୈନ୍ୟ ଓ ସ୍ବନଗ୍ରାବେନ୍ ଗାଁ ମଝିରେ ଯେଉଁ ନଈ ଥାଏ, ଏ ଜାଗାରେ ଶେ ତାଲୁ ସିଧା ସଳଖେ ସେଇ ନଈରେ ଯାଇ ଛୁଣ୍ଟି ଥାଏ । ବା ପଟେ ରୁଷ ସୈନ୍ୟ ଆ'ନ୍ତି ଜଙ୍ଗଲ ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ଖୋଲ ଜାଗା ପାଖେ, ସେଠି ରୁଷ ପଦାତ୍ମକମାନେ କାଠ ହାଣୁଥାନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କ ଗୁଡ଼ଣୀ ମଝିରୁ ଧୁଆଁ ଉଠୁଥାଏ । ପ୍ରସରୀସୈନ୍ୟଙ୍କ ଧାଡ଼ ରୁଷ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଧାଡ଼ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଓସାର ଦିଶୁଥାଏ ଓ ପରସ୍ପର ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ ଯେ ସେମାନେ ସହଜରେ ବା ଡାହାଣ ଦୁଇପଟେ ରୁଷ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ପଛଆଡ଼େ ଘେର କରିପାରିବେ । ରୁଷ ସୈନ୍ୟ ଯେଉଁଠି ଥାନ୍ତି, ତା ପଛଆଡ଼ ଗୋଟାଏ ଶାଖ ଅତଡ଼ା ଛୁଣ୍ଟି ଥାଏ, ଗୋଟାଏ ଗରୁର ଖାଲ ଭିତରକୁ, ତେଣୁ ଚୋପ ବନ୍ଧୁକ ଓ ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନ୍ୟ ଧରି ପଛକୁ ହଟିଯିବା ଖୁବ୍ କଷ୍ଟ ହେବା ଜଣା ପଡ଼ୁଥାଏ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଡୋପ ଉପରେ କହୁଣୀ ଭରଦେଇ ଟିପା ଖାତା ନେଇ ସୈନ୍ୟ ଗୁଡ଼ିଆର ନକ୍ସା କାଟିଲେ । ସେ ସେତେବେଳେ ପାକେ ସେ ଡୋପ ଉପରେ ବସିଥିଲେ, ସେତେବେଳେଯାକେ ସେହି ତମ୍ବୁ ଘର ଭିତରୁ କର୍ମରାଜମାନଙ୍କର ପାଟି ତୁଣ୍ଡ ଶୁଣି ପାରୁଥାନ୍ତୁ, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କଣ କହୁଥାନ୍ତୁ ସେ କଥା ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପଶୁ ନ ଥାଏ । ହଠାତ୍ ସେ କାହାର ଜଣକର ପାଟି ଶୁଣିଲେ । ସେ ସ୍ଵରରେ ଏପରି ଆନୁରକତା ଥିଲା ଯେ ସେ ତାକୁ କାନ ନ ଡେଇଁ ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଗୋଟିଏ ମିଠା ସ୍ଵର, ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ ଚିହ୍ନା ଚିହ୍ନା ଲାଗିଲା, ସେହି ସ୍ଵରରେ ଶୁଭିଲା,

“ନାହିଁବାବୁ, ମୁଁ କହୁଛି ମଲା ପରେ କଣ ହେବ ଯଦି ମଣିଷ ଜାଣିପାରନା, ତେବେ ଆମ ଭିତରୁ ଆଉ କେହି ମରିବାକୁ ଉଠନ୍ତା ନାହିଁ । ଏତିକି ତ କଥା ବାବୁ, ଆଉ କଣ ?”

ସେହି କଥାରେ ବାପା ଘେଇଁ ଗୋଟାଏ ଟୋକାଳିଆ ସ୍ଵର କହିବାର ଶୁଭିଲା, “ଡର କି ନଡର ଉଧୁରି ଯିବାର ବାଟ ଆଉ ନାହିଁ ।”

ସେ ଦୁହିଁଙ୍କ କଥା ଉପରେ କଥା କହିଲା ଆଉ କିଏ ଜାଣେ, ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷ କଣ୍ଠରେ,

‘ସବୁବେଳେ ତେମେଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ଗୋଟାୟୁଛା ଛୁନିଆଁ, ମୁଁ ଦେଖୁଛି ! ଆରେ ତମ ପାଠୁଆ ଲୋକଗୁଡ଼ାକୁ ଖାଲି ଛୁ କହିବ । ଯାହାହଉ, ତେମେ ଡୋପ ଚାଲକ ଦଳର ଲୋକେ ଭାରି ବୁଦ୍ଧିଆ ପଡ଼ିଗଲା ଯେ, ଖାଇବା ପିଇବା ଜନିଷ ସବୁ ତମର ଯାହା ଯାହା ଦରକାର ସବୁ ତେମେ ତମ ସାଙ୍ଗରେ ବୁଢ଼ାଇ ନେଇ ଚାଲୁଛ, ନା କ’ଣ ”

ଜଣା ପଡୁଥାଏ ଯେ ସେହି ପୁରୁଷ କଣ୍ଠଟି ଯାହାର ସେ ପଦାତିକ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଜଣେ କର୍ମରାଜ । ସେ ହସିଲା ।

ପ୍ରଥମ ସ୍ଵର, ସେହି ଯେଉଁ ସ୍ଵର ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ ଚିହ୍ନା ଚିହ୍ନା ଲାଗୁଥାଏ, ସେ ପୁଣି କହିଲା

“ତଥାପି ମଣିଷକୁ ଡର ମାଡ଼େ । ଅଜଣାଟାକୁହିଁ ମଣିଷ ଡରି ମରେ. ଅସଲ କଥା ସେଇଆ । ଆସ୍ତାଟା ସ୍ଵର୍ଗକୁ ଯାଏ ବୋଲି କହିଦେବାକୁ ତ ପାଟିରେ ବାଟଲି ବାଜିବ ନାହିଁ...ତେବେ ଆମେ ଖାଲି ଏତିକି ଜାଣିଛୁ ଯେ ସ୍ଵର୍ଗ ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ, ଅଛି ବାସ୍ତବଶ୍ରୁତି ।”

ପୁଣି ସେ ପରୁଷ କଣ୍ଠସ୍ଵର ତା' କଥାରେ ବାଧା ଦେଇ କହିଲା,
“ଛୁଡ଼ ହୋ ସେ କଥା । ଶୁଣ ଭୂଷିନ୍, ତୁମଠିଂ ସେ ଯେଉଁ
ଜଡ଼ବୁଟିରେ ତଥାରି ହୋଇଥିବା ମଦ ଅଛି, ଦେଲ ଆମକୁ ଟୋପାଏ
ସେଥିରୁ ।”

ସେହି ମେଲାପୀ ଦାର୍ଶନିକର ସ୍ଵରକୁ ଚିହ୍ନି ପାରି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ
ଭାବିଲେ,

“ଆରେ ଯେ ସେହି କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍‌ରେ । ସେହି ଯେ ଆପଣା
ଯୋତା ହଳକ ଦୋକାନ ଘର ଭିତରେ ଥୋଇ ଦେଇ ଖାଲି ପାଦରେ
ଥିଲା ସେ ସେହି ।”

ଭୂଷିନ୍ କହିଲା, “ଜଡ଼ବୁଟିରୁ ତଥାରି ମଦ ତୁମକୁ ମୁଁ ନିଶ୍ଚେ
ଦେବି ଯେ, ତେବେ କ’ଣ କି, ଏ ପର ଜନ୍ମ ବିଷୟଟା ଭାବିଲବେଳକୁ
ଲବୁଛି...”

ତା’ ବାକ୍ୟଟାକୁ ସେ ଆଉ ଶେଷ କରି ପାରିଲାନାହିଁ । ପବନରେ
ଗୋଟାଏ ସର- ସର ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲ । ଶବ୍ଦଟା ଆହୁରି କତିକି କତିକି ତର
ତର ହୋଇ ପରିଷ୍କାର ହୋଇ ଭାସି ଭାସିବା ଲୁଲୁଆସିଲା, ତୋପ ଗୁଳି-
ଆପଣାର ସବୁ ବକ୍ରବ୍ୟ ଶେଷ ନ କରୁଣୁ ତମୁ ଘରଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ
ଦୁମ୍ କନା ମାଟିରେ ପଡ଼ିଲା ଆଉ ଗନ୍ଧସ ପରି ବଳରେ ମାଟିଗୁଡ଼ାକୁ
ଭସିଭଣା କରି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲା । ଜଣା ଯାଉଥାଏ ଯେପରି କି ଗୋଟାଏ
ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଆଘାତ ପାଇ ବସୁଧା କାନ୍ଦୁ ଉଠିଲା ।

ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ, ଅନ୍ୟମାନେ ସେ ଘର ଭିତରୁ ପଦାକୁ
ନ ବାହାରୁଣୁ, ଆଗ ବଳପଡ଼ି ଧାଇଁ ବାହାରି ଆସିଲା ଚୋଟିଆ ଭୂଷିନ୍ ।
ତା’ ମୁହଁରେ ଧୂଆଁ ପିଇବା ଚୋଟିଆ ଚିଲମଟିଏ ଥାଏ, ତାର ହସ ଶ୍ଵାସମୟ
ମୁହଁଟି ସେତେବେଳେ ଶୁଖିଲା ଦିଶୁଥାଏ । ତା’ ପଛେ ପଛେ ଦୌଡ଼ି
ଆସିଲେ ସେହି ପରୁଷ ସ୍ଵରର ଅଧିକାରୀ, ସେ ଜଣେ ଅତିକାୟ ମଣିଷ,
ପଦାତିକ ବାହିନୀର ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ, ସେ ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ନିଜ ଦଳକୁ
ପଳାଇଗଲେ, ଗଲବେଳେ ତାଙ୍କ କୋଟ୍ ବୋତାମ ମାରି ଦେଉଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଘୋଡ଼ାରେ ବସିଲେ, କିନ୍ତୁ ଲୁଲି ନଯାଇ ଯେଉଁ
ଜାଗାରେ ତୋପ ଖଞ୍ଜା ହୋଇ ରହିଥିଲା ସେଇଠି ସେ ମାଣ୍ଡେଇ ରହିଲେ ।

ସେପାଖେ, ଦୂରରୁ ଯେଉଁଠି ତୋପ ଗୁଳିଟା ଆସିଥିଲା, ସେଠି ତୋପରୁ ଧୂଆଁ ବାହାରି ଆସିଲା । ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆମ୍ଭେ ସେହି ଧୂଆଁକୁ ଅନାଇଁ ଥାନ୍ତି ।

ସେହି ସମୟରେ ଉପରେ ଅତି ବରଦର ହୋଇ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଖେଳି ବୁଲିଲା । ଫରସୀ ସୈନ୍ୟମାନେ ଆଗେ ଦିଶୁଥିଲେ ସେପରିକି ସେମାନେ ହଲିତଲି ବ ହେଉ ନାହାନ୍ତି, ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ଠୁଳ ହୋଇ ଅତି ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆମ୍ଭେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି, ସେ ସେହି ସୈନ୍ୟମାନେ ଡେଉଁ ପରି ଏକର ସେକର ହୋଇ ଖେଳିଯାଉଛନ୍ତି, ଓ ବାଁ ପାଖରେ ସେ ଯେଉଁ ଜାଗାଟା ଦିଶୁଥାଏ, ସେଇଟା ପ୍ରକୃତରେ ତୋପ ଖଞ୍ଜା ହୋଇଥିବା ଘାଟି ଜାଗାଟାଏ । ସେହି ତୋପ ଘାଟି ଗୁରୁପଟେ ସେତେବେଳେ ବି ଧୂଆଁ ଘୋଟି ରହିଥାଏ । ଆଉ ଦିଶୁଥାଏ ଯେ ଫରସୀ ପକ୍ଷର ଦୁଇଜଣ କର୍ମଚାରୀ — ଦୁଇଜଣ ଦଳପତି ହେବେ ପରା, ସେମାନେ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଉପରେ ଘୋଡ଼ାରେ ବସି ଧାଇଁଥାନ୍ତି । ଫରସୀ ପକ୍ଷର ଧାନ ଧାରଟାଏ ପାହାଡ଼ ତଳ ଆଡ଼କୁ ଓଲଟାଇ ଆସୁଥାଏ ଯେ ପରସ୍ପାର ତାହା ବାରିହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ । ବୋଧହୁଏ ସୈନ୍ୟ ଧାଡ଼କୁ ଆଡ଼ର ବହଳ କରିବା ପାଇଁ ଉପରୁ ଏ ଧାରଟା ମାଡ଼ି ଆସୁଥାଏ ।

ସ୍ଥାନ ତୋପଗୁଳର ଧୂଆଁ କଟିଯାଇ ନ ଥାଏ, ପୁଣି ସେଠି ଆହୁରି ଧୂଆଁ ଉଠିଲା, ପୁଣି ଆସିଲା ଆହୁରି ଗୋଟାଏ ତୋପଗୁଳ । ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିବା ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ ।

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆମ୍ଭେ ତାଙ୍କ ଘୋଡ଼ାର ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଦେଇ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବାଗ୍ରାଡିଅନଙ୍କୁ ଖୋଜିବା ସକାଶେ ଗ୍ରନ୍ଥେ ଗାଁକୁ ଧାଇଁଗଲେ । ତାଙ୍କ ପିଠିଆଡୁ ତୋପ ଫୁଟିବା ଶବ୍ଦ ତାଙ୍କୁ ଶୁଣୁଥାଏ । ତୋପମାଡ଼ର ଶବ୍ଦ ଆହୁରି ଜୋରରେ ଶୁଣୁଥାଏ; ତା ପରେ ତା ପରେ ଆହୁରି ଲାଗା ଲାଗି ହୋଇ ଆହୁରି ପାଖରେ ପାଖରେ ତୋପଶବ୍ଦ ଶୁଣୁଥାଏ । ଜଣାପଡ଼ୁ ଥାଏ ଯେ ହୁଷ୍ ପକ୍ଷର ସୈନ୍ୟମାନେ ଫରସୀ ପକ୍ଷର ତୋପମାଡ଼କୁ ପାଲଟା ଉଡ଼ର ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେଣି । ତଳେ ଯେଉଁଠି ଦୁଇ ପକ୍ଷର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଅତି ନିକଟ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ସେ ଜାଗାରୁ ବହଳ ଫୁଟିବା ଶବ୍ଦ ବି ଶୁଣୁଥାଏ ।

ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳକୁ ଲେ' ମରୋଆ ନେପୋଲିଅନ୍‌ଙ୍କର ଧମକ ଚମକମୟ ଚିଠିକୁ ଘେନି ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ମୁରହ୍‌ଙ୍କ ପାଖରେ ଆସି

ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ, ଆଉ ମୁଗ୍ଧ ସେ ଚିଠି ପଢ଼ି ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଆପଣା ଭୁଲ ସୁଧାରିବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ସେହି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦୁଇ କରକୁ ଓ ମଝିକୁ ଦିଆଇ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଗ୍ଧ ଆଶା କରିଥିଲେ ଯେ ସଞ୍ଜ ନବୁଡ଼ୁଣୁ ଓ ସମ୍ରାଟ୍ ନେପୋଲିଅନ୍ ଫରାଜ ନ ଆସୁଣୁ ସେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଥିବା ସେ ତୁଚ୍ଛ ରୁଷ୍ ଫରାଜଟାକୁ ମୁଲପୋଛ କରିଦେଇ ଯାରିଥିବେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ ଲଗୁଥାଏ ଯେପରି ତାଙ୍କ କଳିଜା ଭିତରକୁ ରକ୍ତ ଧସାଇ ହୋଇ ପଶୁଛି, ସେ ଭାବୁଥାନ୍ତି,

“ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା, ହେଇ ଆଇଲା, ମାଡ଼ି ଆଇଲା !”

ପନ୍ଦରମିନିଟ୍ ତଳେ ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟଦଳ ସବୁ ଶ୍ରେଣୀରେ ବସିଥିଲେ, କି ମଦ ଥିଉଥିଲେ, ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଯେତେବେଳେ ସେହି ଦଳମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବୁଲି ଦେଇଗଲେ ସେ ସବୁଠି ଦେଖିଲେ ଯେ ଅତି ଚରତର ହୋଇ ସୈନ୍ୟମାନେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ସାଜ ହୋଇ-ଯାଉଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁକଗୁଡ଼ାକ ବୋହି ଆଣୁଛନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଆପଣା ହୃଦୟ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଆବେଗ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ, ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ସମସ୍ତିଙ୍କ ମୁହଁର ଛବିରେ ସେହି ଆବେଗ ଓ ଉତ୍ତେଜନା । ପ୍ରତି ସୈନିକର, ପ୍ରତି କର୍ମିଚୂଷ ମୁହଁର ଭଙ୍ଗୀ ସତେକି ସେହି ଏକାକଥା କହୁଥିଲା,—

‘ହେଇ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା, ହେଇ ଆଇଲା ମାଡ଼ି ! କି ଭୟଙ୍କର ! ପୁଣି କେଡ଼େ ଧୂନ୍ଦର !’

ମାଟି ଖୋଳା କାମ ଯେଉଁ ଜାଗାରେ ଲାଗିଥିଲା, ସେ ଜାଗାରେ ସେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଶରତ୍ ଋତୁର ସେହି ମୁନ ଦିନର ସଞ୍ଜ ଆଲୁଅରେ ତାଙ୍କୁ ଦିଶିଲା ଯେ କେତେ ଲୋକ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ସବା ଆଗରେ ସେ ଥିଲା, ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡର ଟେପି ପଶମ ଲାଗିଥିବା ମେଣ୍ଟା ଛୁଲରେ ଭିଆରି, ସେ ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବା ଅଙ୍ଗୀ ପିନ୍ଧିଥିଲେ । ସେ ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଅଟକିଯାଇ ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିବାଯାକେ ଅପେକ୍ଷା କଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ ଘୋଡ଼ା ଠିଆ କଲେ ଓ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିପାରି ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲେ । ଯାହା ଯାହା ସେତେବେଳକୁ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କୁ

ସେସବୁ କଥା କହୁଥିଲାବେଳେ ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ ତଥାପି ଆଗକୁ ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ଙ୍କର ବାଦାମ ବର୍ଣ୍ଣର ବଳଷ୍ଠ ମୁହଁରେ ଓ ଅଧବୁଜା ନିର୍ମଳ ନିହୁଆ ଆଖିରେ ବି ସେହି ମନୋଭାବ ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା, ଦିଶୁଥିଲା—

“ହେଇ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା ! ହେଇ ଆସୁଛି ମାଡ଼” !

ବହୁତ ଅଥଚ କୁତୁହଳୀ ହୋଇ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କର ନିଶ୍ଚଳ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁ ରହି ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି ।

“ଏ ମଣିଷ କଣ ଚିନ୍ତା କରୁଛି ? ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛି ? ତେବେ ଏ ମୁହଁରେ କଣ ତାର ମନର ଚିନ୍ତା ? କଣ ତାର ହୃଦୟର ଭାବ ? ଏହି ଯେଉଁ ମୁଖାପରି ନିଶ୍ଚଳ କାଠୁଆ ମୁହଁଟା ଦିଶୁଛି, ତା ପଛଆଡ଼େ ସତେ କଣ ଅଛି କିଛି ?”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଥାନ୍ତି, ବିସ୍ମୟରେ ଏପରି ଶବ୍ଦୁଥାନ୍ତି ।

ସତେ ଯେପରି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କୁ କଣ ପଚାରିଛନ୍ତି ଓ ତହିଁରେ ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ ତାଙ୍କର ସମ୍ମତି ଜଣାଉଛନ୍ତି, ସେହି ହିଁ ଭରିଲ ଠାଣିରେ ମୁଣ୍ଡକୁ ହଲାଇ ହଲାଇ ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ କହିଲେ,

“ବେଶ୍ । ଭଲ ।”

କହିଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ଉର୍ଦ୍ଧା ଦେଖି ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲା, ସତେ ଯେପରି ଯାହା ଯେଉଁଠି ଘଟିଗଲା, ଯାହା ଯାହା ତାଙ୍କୁ କୁହାଗଲା, ସେସବୁ ସେମିତି ଘଟିବ ବୋଲି ସେ ଆଗରୁ ଭାବିଥିଲେ ଓ ଅବିକଳ ସେମିତି ସେ ସବୁ ଘଟିଯାଉଛି ବୋଲି ସେ ତାଙ୍କ ଉର୍ଦ୍ଧାରେ ଜଣାଇଁ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଭରତରରେ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଆସିଥିଲେ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଅଶନିଶ୍ଵାସୀ ଲାଗୁଥାଏ, ସେ ହଁ ହଁ ହୋଇଯାଉଥାନ୍ତି । ସେ ଚଞ୍ଚଳ ଚଞ୍ଚଳ କଥା କହୁଥାନ୍ତି । ସେ ଯେତେବେଳେ କଥା କହୁଥାନ୍ତି ତାଙ୍କ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ପୁରାଦେଶର ଲୋକଙ୍କ ବୋଲିର ଅନୁପ୍ରାସ ଲାଗାଇ କଥା କହୁଥାନ୍ତି । ସତେ ଯେପରି ସେ ଜାଣି ଜାଣି ରହି ରହି ବସ୍ତୁ ବସ୍ତୁ ଗନ୍ଧ ଖଞ୍ଜି ଖଞ୍ଜି କହୁଛନ୍ତି ।

ଲଗୁଥାଏ ଯେପରିକି ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ ଜାଣି ଦେଉଛନ୍ତି ସେ ଚରଚର ହେବା ଆଦୌ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ତଥାପି ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ ଡିଆଁ ଭୂଷନ୍ର ଗୋପ ଘାଟି ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଗଲେ । ତାଙ୍କ ଗହଣରେ ଯେଉଁ ଅନ୍ୟ କର୍ମରୂପ ମାନେ ଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମିଶି ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେ ବି ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଘୋଡ଼ା ଦୌଡ଼ାଇ ଦେଲେ ।

ସେ ଦଳଟିରେ ଥିଲେ ସେନାପତିଙ୍କର ଜଣେ ପାଶ୍ଚାତର ଉପ-ସେନାପତି, ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ଙ୍କ ପାଶ୍ଚାତର କର୍ମରୂପ ଜେରଖଭ୍, ଜଣେ ଅଭିଳି କର୍ମରୂପ, ଷ୍ଟାଫ୍ ଅଫିସର, ସେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଇଂରେଜ ଦେଶର ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ଚଢ଼ି ଥାନ୍ତି ଜଣେ ବେସାମରିକ ଅଫିସର ଓ ଜଣେ ଅର୍ଥ ସମୀକ୍ଷକ, ସୁଦ୍ଧ ଦେଖିବେ ବୋଲି ସମୀକ୍ଷକଙ୍କର କୁତୂହଳ ହୋଇଥାଏ; ତେଣୁ ସେଥିପାଇଁ ଅନୁମତି ନେଇ ସେ ରହିଥାନ୍ତି । ସମୀକ୍ଷକ ମୋଟା ମଣିଷଟିଏ, ତାଙ୍କ ମୁହଁଟି ମାଉଁସିଆ । ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ବସି ବରଷ କୁତୂହଳରେ ଗୋଟାଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାର ହସ ହସି ଏ ପାଖକୁ ସେ ପାଖକୁ ଦୋହଲି ଦୋହଲିକା ସେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଥାନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବା କୋଟ ଗଲାଉ କୋସାକ୍ ଯେନ୍ୟ ଓ ଆଡ଼ିଜୁଟାଶ୍ଟାମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସେ ସମୀକ୍ଷକ ବଡ଼ ବେପସନ୍ଦ ଦିଶୁଥାନ୍ତି ।

ସମୀକ୍ଷକଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ହାତ ଦେଖାଇ ଜେରକଭ୍ ବଲ୍‌କନ୍ସ୍କିଙ୍କୁ କହିଲେ, “ସେ ଭଦ୍ରଲୋକ ଗୋଟାଏ ସୁଦ୍ଧ ଦେଖିବେ ବୋଲି ଆସିଛନ୍ତି ଯେ ଏତିକିବେଳୁ ତ ତାଙ୍କୁ କଣ ଅଛିଆ ଲାଗିଲାଣି !”

ସମୀକ୍ଷକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହସଟିଏ ହସିଦେଲେ, ସେ ହସଟି ଯେଉଁକି ସୁସ୍ଥିର, ସେତକି ଚତୁର । ଜେରକଭ୍ ତାଙ୍କୁହିଁ ଉପହାସର ବସ୍ତୁ କଲେ ବୋଲି ସତେ ଅବା ସମୀକ୍ଷକ ଭାରି ଖସି । ଲଗୁଥାଏ ସେ ପ୍ରକୃତରେ ସେ ଯେତେ ଓଲ, ତା’ଠାରୁ ବେଶି ଓଲ ବୋଲି ସେ ଦେଖାଇ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ସେ କହିଲେ, “ଛାଡ଼ନ୍ତୁ, ଆଉ କହନ୍ତୁ ନାହିଁ ।”

ଷ୍ଟାଫ୍ ଅଫିସର କହିଲେ, “ଏତେ ଭାରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ଆଜ୍ଞା । ପ୍ରିନ୍ସ୍ !”

ତାଙ୍କର ଅଳ୍ପ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ମନେ ପଡ଼ି ଯାଉଥାଏ ଯେ ପ୍ରିନ୍ସ ଶବ୍ଦଟାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଗୋଟାଏ କଣ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଅଛି; କିନ୍ତୁ କଣ ସେ ଶବ୍ଦଟା ତା' ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ୁନଥାଏ । ସେତେବେଳକୁ ତୁଷିନ୍ଦ୍ର ଚୋପ ବାଟି ପାଖରେ ସେମାନେ ପହଞ୍ଚିଗଲେଣି । ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ଭୂଇଁ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ତୋପଗୁଳ ଆସି ପଡ଼ିଗଲା ।

ସମୀକ୍ଷକ ଉଦ୍ଧାର ହସ ହସି କହିଲେ,

“କଣଟାଏ ପଡ଼ିଲକ ସେଇଟା ?”

ଜେରକଭ୍ କହିଲେ,

“ସେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେଶର ପିଠାଟିଏ ପଡ଼ିଲା ।”

ସମୀକ୍ଷକ କହିଲେ,

“ଓ ! ଏଇଆ ସେମାନେ ଆପଣମାନଙ୍କ ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ନ୍ତି ପରା ! ଭାରି ଭୟଙ୍କର କଥା ତ !” ଶ୍ରୀ ଆନନ୍ଦରେ ସେ ସତେକ ଫୁଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ଭୃଷ୍ଟ ଏକଥା ବାହାରିଛି କି ନାହିଁ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ସରସର ଶବ୍ଦ ହେଲା, ତାପରେ ଗୋଟାଏ ଗୁମ୍ଫା ନାହିଁ ହେଲା, ସତେ ସେପରିକି ନରମ ଜନସଂଖ୍ୟା କଣ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା, ସମୀକ୍ଷକଙ୍କ ଡାହାଣ କରକୁ ତାଙ୍କର ଟିକିଏ ପଛରେ ଜଣେ କୋସାକ୍ ସୈନ୍ୟ ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ଆସୁଥିଲା ଯେ ସେ ଘୋଡ଼ା ଉପରୁ କରୁଡ଼ି ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ଜେରକଭ୍ ଓ ଷ୍ଟାଫ୍ ଅଫିସର ଦୁହେଁଯାକ ନିଜ ନିଜ ଜନ୍ ଉପରେ ଆଗକୁ ନଇଁପଡ଼ି ଘୋଡ଼ାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ବୁଲାଇ ଦେଲେ ।

ସମୀକ୍ଷକ ସେହି ପଡ଼ିଯାଇଥିବା କୋସାକ୍ ସୈନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁକରି ଅଟକିଗଲେ ଓ କୁତୁହଳରେ ତାକୁ ଅନାଇଁ ରହିଲେ । କୋସାକ୍ ସୈନ୍ୟଟି ମରିଯାଇଥାଏ, ତାର ଘୋଡ଼ାଟା ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତିଲେ, ପଛକୁ ଅନାଇଁ ଦେଖିଲେ, କାହିଁକି ଡେରି ହେଲା, ତା'ର କାରଣ ଜାଣିପାରି ସୁଦ୍ଧା କିଛି ନଜାଣିଲା ପରି ମୁହଁ ବୁଲାଇଦେଲେ । ଲଗୁଥାଏ ଯେ ସେ ଦ୍ରବତ କହିବେ,

“ଏସବୁ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ କଥାକୁ ନିଆ କରୁଛ କାହିଁକି ?”

ଅଳ୍ପ ନିପୁଣ ଅଗ୍ନିଶିଳ୍ପକ ପରି ସେ ଘୋଡ଼ାକୁ ଟେକିଦେଲେ; ଖଣ୍ଡାଟା କୋଟ୍ରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇଥାଏ ଯେ ଅଳ୍ପ ନଇଁପଡ଼ି ତାକୁ ମୁକ୍ତ କଲେ । ସେ ପୁରୁଣା ଅମଳର ଖଣ୍ଡାଟାଏ, ସେତେବେଳେ ଆଉ ସେମିତି

ଶଶ୍ରା କେହି ବ୍ୟବହାର କରୁ ନଥିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ, ଗୋଟିଏ ଘଟନା ମନେ ପକାଇଲେ,— ସେ ଶଶ୍ରାକୁ ସୁଭରତ୍ ଇଟାଲୀ ଦେଶରେ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍ସ୍କ ପୁରସ୍କାର ଦେଇଥିଲେ । ସେତକ ବେଳେ ସେହି କଥା ହେଜ୍ କରବାକୁ ତାଙ୍କୁ ବିଶେଷରେ ଭଲ ଲାଗିଲା ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ସମୁଦାୟ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଘୋଡ଼ା ଉପରୁ ଯେଉଁ ତୋପଦାଟିରୁ ନିରେଖି ଦେଖିଥିଲେ, ସେତେବେଳକୁ ସେମାନେ ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ଯାଇ ଠିକ୍ ସେହି ତୋପଦାଟିରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲେଣି ।

ଗୁଳିବାରୁଦ ବାକ୍ସ ପାଖରେ ଯେଉଁ ତୋପ ଚଳାଇବା ଲୋକଟି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା, ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍ସ୍କ ତାକୁ ପଚାରିଲେ,

“କିଏ ଏଦାଟିର ଦଳପତି ?”

ତୋପଚାଳକ ଆଗକୁ ଧାଇଁ ଆସୁ ଆସୁ ଶ୍ରୀ ଉତ୍ତରରେ କହିଲା,
ଏ ଦାଟିର ଦଳପତି କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ତୁଷିନ୍, ମଣିମା ।”

ତା ମୁଣ୍ଡବାଳ ନାଲିଆ ଓ ମୁଝିଯାକ ଗୁଣ ।

ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍ସ୍କ ଆଉ କେଉଁ କଥା ଶ୍ରବୁଥିଲେ, କହିଲେ,
“ଅବଶ୍ୟ । ଅବଶ୍ୟ ।”

ତୋପମାନଙ୍କର ପିଢ଼ି ସବୁ ଥିଆ ହୋଇଥାଏ । ସେହି ପିଢ଼ି ମାନଙ୍କ କରେ କରେ ଘୋଡ଼ା ଚଳାଇ ସେ ସେମୁଣ୍ଡର ସବା ଶେଷ ତୋପ ପାଖକୁ ଗଲେ । ସେ ତୋପ ପାଖରେ ସେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଯିବାମାନେ ତୋପ ଫୁଟିଲା । ସେହି ଶବ୍ଦରେ ତାଙ୍କର ଓ ତାଙ୍କ ଗହଣରେ ଥିବା କର୍ମବୃତ୍ତ-ମାନଙ୍କର କାନ ବର୍ଧିତ ହୋଇଗଲା, ହଠାତ୍ ଯେଉଁ ଥିଆ ତୋପ ଗୁଳିକରେ ଭାଙ୍ଗି ହୋଇଗଲା, ତା ଭିତରେ ଦିଶୁଥାଏ ଯେ ତୋପ ଚଳାଇବା ଲୋକମାନେ ତୋପଟାକୁ ଘୋଷାରୁଥାନ୍ତି, ତାକୁ ଓଟାରି ଓଟାରି ପୁଣି ଯେମିତି ଥିଲା ସେମିତି ରଖି ଦେଉଥାନ୍ତି ।

ଏକ ଅସୁର ଆକୃତିର ପ୍ରକାଶ ସୈନ୍ୟ, ସେ ଏକନମ୍ବର ତୋପ ଚଳେଇବା ଲୋକ, ତା’ର ଓପାର କାର, ମୁଣ୍ଡରେ ପୁଲିଏ ବେଣ୍ଟି, ସେ ତୋପର ଚକପାଖକୁ ଘରବେଗରେ ଧାଇଁଯାଇ ସେଠି ଖୁଣ୍ଟ ପୋତିଲା ପରି ଠିଆହେଲା, ଦି’ଗୋଡ଼ ପରକଟେଇଲା । ଦୁଇନମ୍ବର ତୋପ ଚଳେଇବା ଲୋକ ଥର ଥର ହାତରେ ତୋପ ପାଟିରେ ବାରୁଦ ଭାଙ୍ଗି କଲା । କର୍ମବୃତ୍ତ ତୁଷିନ୍,—ଛୋଟିଆ ମଣିଷଟିଏ, କାର ଦି’ଟି ଓହଲି ପଡ଼ିଲା ପରି, ସେ

ତୋପ ଦେହରେ ଝୁଣି ପୁଣି ଆଗକୁ ଧାଇଁଗଲା, ସେନାପତିଙ୍କ ଦେଖିପାରିଲା ନାହିଁ, ତା'ର ସାନ ପାପୁଲରେ ଆଖି ଉପରେ ଛାଇ କରି ଦୂରକୁ ଅନାଇଲା ।

“ଆଉ ଦୁଇପଏଣ୍ଟ ଟେକିଦିଅ ଠିକ୍ ହେବ,”

ସେ ଏକ ଉତ୍ସୁକର କାନଅଟର ପାଟିରେ ଚଢ଼ିରେଇଲା, ସେ ତା'ର ସ୍ଵରକୁ ଆହୁରି ଫୁଲେଇ ଫୁଲେଇ ଗଜନ କଲା, ସେ ସ୍ଵର ତା'ର ଟିକି ଚେହେରା ସଙ୍ଗେ ଖାସୁ ନଥାଏ । ଗଜନ କଲା,

“ଦିଅ ଉଡ଼େଇ ଦିଅ ମେଦଭେଦେଇ—”

ବାଗ୍ରାଡ଼ିଅନ୍ ସେ କର୍ମରୂପକ ପାଖକୁ ଡାକିଲେ । ତୁଷିନ୍ ଗଲା । ଉରି ଉରି ତାର ଟୋପିର ଫନ୍ଦରେ ତିନୋଟି ଆଙ୍ଗୁ ଲଗାଇ ଦଣ୍ଡବତ କଲା, ତା'ର ଦଣ୍ଡବତ କରିବା ଭଙ୍ଗୀ ଅବାଗିଆ ଦିଶୁଥାଏ, ଜଣେ ସୈନ୍ୟ ସାମରିକ ଦଣ୍ଡବତ କଲାପରି ଦିଶୁ ନଥାଏ ଯେ ଜଣେ ପୁରୋହିତ ଅର୍ଗାଦାଦ କଲାପରି ଦିଶୁଥାଏ । ତୁଷିନ୍‌ର ବନ୍ଧୁକମାନ ତଳର ଉପତ୍ୟକା ଉପରକୁ ଗୁଳି ଫୋପାଡ଼ିବା ଗୁଲିଲ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ, କିନ୍ତୁ ସେ ଗୁଳି ଚଳାଉଥିଲା ସ୍ଵନଗ୍ରାବେନ୍ ଗାଁ ଉପରକୁ, ସେଠି ପ୍ରକାଶ୍ଟ ପ୍ରକାଶ୍ଟ ଫରାସୀ ସୈନ୍ୟଦଳ ଠୁଲ ହୋଇଥିଲେ ।

ତୁଷିନ୍‌କୁ କେହି କୁହୁନ୍ ଦେଇନଥାନ୍ତ କାହାକୁ ଗୁଳିମାରିବ କି କେତେ ଲୋପରେ ଗୁଳିମାରିବ, ସେ ତାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଜାହାରତେକୋ ସଙ୍ଗେ ପରମର୍ଶ କରିଥାଏ, ଜାହାରତେକୋ ପ୍ରତି ତାର ବହୁତ ସମ୍ମାନ । ସେ ଠିକଣା କଣ ନେଇଥାଏ ଯେ ସେ ଗାଁରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଲେ ଭାରି ଭଲ କାମ ହେବ । ସେ କଣ କରିଛି କହିଲା ପରେ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଅନ୍ କହିଲେ, “ବେଶ୍ ଭଲ ହେଲା ।”

ତା'ପରେ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଅନ୍ ସମଗ୍ର ଯୁଦ୍ଧଭୂମିକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲେ । ସମଗ୍ର ଯୁଦ୍ଧଭୂମି ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ମେଲା ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେ ମନେ ମନେ କଣ ଭାବୁଥାନ୍ତି । ଜାହାଗ ପଟେ ଫରାସୀ ସୈନ୍ୟ ଆଗକୁ ମାଡ଼ିଆସି ରୁଷ୍ ସେନାର ଖୁବ୍ ପାଖକୁ ଗୁଳିଆସିଥାନ୍ତି । ଯେଉଁ ଖାଲରେ ନଈ ବୋହିଯାଉଥାଏ ଅର୍ଥାତ୍ କିଏଭର ସୈନ୍ୟଦଳ ଯେଉଁ ଡିପଉପରେ ଥାଆନ୍ତି, ତାର ଠିକ୍ ତଳୁ ବନ୍ଧୁକ ଫୁଟିବା ଶବ୍ଦ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଶୁଣୁଥାଏ, ସେ ଶବ୍ଦ ଅତି ପ୍ରଚଣ୍ଡ । ଜାହାଗ ପଟେ ଆହୁରି ଦୂରରେ

ଘୋଡ଼ ସୂତ୍ରର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ପିଠିଆଡ଼େ ଗୋଟାଏ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟ ଦଳ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟଦଳ ପଛଆଡ଼େ ଘେର କରି ନେଇଥାନ୍ତି, ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ଙ୍କ ଗହଣରେ ଥିବା କର୍ମରୁଣ୍ଡ ସେଇ ଆଡ଼କୁ ହାତ ଦେଖାଇ ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ଙ୍କୁ ତାକୁ ଦେଖାଇ ଦେଲେ । ବାପଟେ ଦିବ୍ବଳୟରେ ଦିଶୁଥାଏ ବଣଶ୍ରେଣୀ ।

ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ ହକୁମ୍ ଦେଲେ ଯେ ସୈନ୍ୟମଣ୍ଡିରୁ ଦୁଇଦଳ ସୈନ୍ୟ ଡାହାଣ ପାଖକୁ ଯାଇ ସେପଟର ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ସାହା ଦେବେ । ତାଙ୍କ ଗହଣର କର୍ମରୁଣ୍ଡ ସାହସ କରି ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ଯେ ସେମିତି କଲେ ଚୋପକୁ ଜଗିବାକୁ ଆଉ କେହି ନଥିବେ । ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ ସେ କର୍ମରୁଣ୍ଡଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଲିଯିବ କିଛି ନକହି ତାଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ଆଖିରେ ଅନାଇ ରହିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆସେ ମନେ ମନେ ଭାବିଲେ ଯେ ସେ କର୍ମରୁଣ୍ଡ ସାହା କହିଲେ ତା' ଠିକ୍ କଥା, ସେ କଥାକୁ ଉତ୍ତର ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଜଣେ ଘୋଡ଼ସୂତ୍ରର ଦୂତ ଫୋଲ ତଳେ ଥିବା ରେଜିମେଣ୍ଟ (ସୈନ୍ୟଦଳ)ର କର୍ଣ୍ଣେଲଙ୍କ ପାଖରୁ ଖବର ନେଇ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ଯେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଉପରକୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି, ଆଉ ସୈନ୍ୟମାନେ ଛସଭଙ୍ଗ ଦେଇ ପଛରେ ଥିବା କିଏଭର ବନ୍ଧୁଜ୍ଞମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଠେଲ ପେଲ ହୋଇ ପଳାଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇଲେ ଯାହା ଘଟୁଛି ସେଥିରେ ସେ ଖୁସି, ଆଉ ସେଥିକି ତାଙ୍କର ସମ୍ମତି ଅଛି ବୋଲି ସେ ଜଣାଇ ଦେଲେ । ସେ ମଣିଷ ବୁଲିଲା ବୁଲିରେ ଆସେ ଆସେ ଘୋଡ଼ା ଚଳାଇ ଡାହାଣ ପଟକୁ ଗଲେ, ଆଉ ଦୂତଙ୍କୁ ଖବର ଦେଇ ପଠାଇ ଦେଲେ ଯେ କିଏଭର ବନ୍ଧୁଜ୍ଞମାନେ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରନ୍ତୁ; କିନ୍ତୁ ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ପରେ ଦୂତ ଖବର ନେଇ ଫେରିଆସିଲା ଯେ ଘୋଡ଼ସୂତ୍ରର ଦଳର ଦଳପତି ସୈନ୍ୟ ଧାଡ଼ି ପଛଆଡ଼କୁ ହଟି ଆସି ସାରିଲେଣି, କାରଣ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟମାନେ ଉୟୁ ର ଗୁଳିମାଡ଼ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ତେଣୁ ବୃଥାରେ ତାଙ୍କର ଲୋକସମୂହ ହେବାରୁ ସେ ତାଙ୍କର ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ନେଇ ବଣ ଭିତରେ ଆସନ ଜମେଇଲେ ।

“ଖୁବ୍ ଭଲ ହେଲା,” ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ କହିଲେ ।

ଯେତେବେଳେ ସେ ତୋପ ଖଞ୍ଜା ହୋଇଥିବା ଘାଟିରୁ ଲେଉଟି ଆସୁଥାନ୍ତି ସେତେବେଳେ ବା ପଟର ବଣ ଆଡୁ ବ ବନ୍ଧୁକ ଫୁଟିବାର ଶବ୍ଦ ଆସିଲା, ସେ ଜାଗାଟା ବା ପଟେ ଖୁବ୍ ଦୂରରେ ଥାଏ, ସେଠିକ ତାଙ୍କର ନଜେ ଯିବା ସମ୍ଭବ ନ ଥିଲା, ତେଣୁ ସେ ଜେର୍କଭୁକୁ ଉପରସ୍ଥ ସେନାପତିଙ୍କ ପାଖକୁ ତାଙ୍କ ଆଦେଶ ଦେଇ ଯିବାକୁ ବରଗିଲେ । ସେ ସେହି ସେନାପତି ସାହାଙ୍କ ସୈନ୍ୟଦଳକୁ କୁକୁରଭ ଦ୍ଵାଦ୍ଵିନାଦ୍ଵିଠାରେ ପରିଦର୍ଶନ କରିଆସିଥିଲେ । ସେ ସମ୍ଭାବ ପଠାଇଲେ ଯେ ସେନାପତି ଯେତେଶୀଘ୍ର ପାରନ୍ତି, ସେତେଶୀଘ୍ର ପାହାଡ଼ ଖୋଲି ପଛକୁ ହଟି ପଳାନ୍ତୁ, କାରଣ ଡାହାଣପଟର ସୈନ୍ୟ ଶସ୍ତ୍ର ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଆଉ ବେଶି ବେଳ ଅଟକାଇ ରଖି ପାରିବେନାହିଁ । ସେ ତୁଷିତକୁ ଭୁଲଗଲେ । ତୁଷିତ୍ ଆଉ ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟ ଦଳ ତୁଷିତ୍‌ର ତୋପ ଘାଟିକୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତେ, ସେ ସବୁ କଥା ସେ ପାସୋରି ଦେଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ ସେନାପତିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାହା ଛାଡ଼ା କଥା ଶୁଣିଦେଲେ, ତାଙ୍କୁ ସାହା ସାହା ହୁକୁମ୍ ବେଲେ, ସେ ସବୁ କଥା ଖୁବ୍ ମନଦେଇ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦେ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି, ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ନିଆ କଲେ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ କାହାକୁ କିଛି ହୁକୁମ୍ ଦେଉ ନାହାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କେବଳ ଏତିକିରେ ତାଙ୍କ କାମ ସୀମାବଦ୍ଧ ଯେ, ସାହା ଯେଉଁଠି ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ତା ମନକୁ ମନ ହେଉଛି, କି କର୍ମରୂପାମାନେ ଆପଣା ମନ ଇଚ୍ଛାରେ କରି ଯାଉଛନ୍ତି, ସେ ସବୁ ତାଙ୍କ ହୁକୁମ୍ ଅନୁସାରେ ନ ହେଉ ପଛେ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅନୁସାରେ ହୋଇ ଯାଉଛି, ବୋଲି ସେ ଦେଖାଇ ହେଉଛନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦେ କିନ୍ତୁ ନିଆ କଲେ ଯେ, ଯେଉଁଠି ସାହା ଘଟୁଛି ସେ ସବୁ ଅକସ୍ମାତ୍ ଘଟି ଯାଉଛି ସତ, ସେନାପତିଙ୍କ ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ଘଟୁନାହିଁ ସତ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ ଯେମିତି ଭୁଲଖ ଚତୁର ବାଗରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ତାଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିଟା ହିଁ ବହୁତ ମୂଲ୍ୟବାନ । ଯେତେ ଯେତେ ଦଳପତିସେନାପତି ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ଙ୍କ ପାଖକୁ ଗୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଆସିଲାବେଳେ ହତୋତ୍ସାହ ହୁଏ, ସେମାନେ ପୁଣି ତାଙ୍କ ଉତ୍ସାହ ଫେରି ପାଉଛନ୍ତି, ସୈନିକମାନେ ଓ କର୍ମରୂପାମାନେ ଭାରି ଆନନ୍ଦରେ ତାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡବତ୍ କରୁଥାନ୍ତି, ସେ ଦେଖାପଡ଼ିଗଲେ ତାଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ବଢ଼ି ଯାଉଥାଏ ଓ ତାଙ୍କ ଆଗରେ

ଆପଣା ହସ ଦେଖାଇବାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ସେମାନେ ଖୁବ୍ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି ।

ରୁଷ୍ ସେନାମାର ଡାହାଣ ପଟେ ସବୁଠୁ ଭିତ ଭାଟି ଉପରକୁ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଯିବାପରେ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ ପାହାଡ଼ ତଳକୁ ଓହ୍ଲେଇଲେ । ସେଠି ଅନବରତ ବନ୍ଧୁକ ଫୁଟିବା ଶବ୍ଦ ଲାଗି ରହିଥାଏ, ଧୂଆଁରେ କିଛି ଦିଶୁ ନ ଥାଏ । ସେମାନେ ଖାଲ ପାଖକୁ ଯେତକ ଯେତକ ଯାଉଥାନ୍ତି ସେତକ ଅଳ୍ପ ତାଙ୍କୁ ଦିଶୁଥାଏ ଓ ସେତକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ସେମାନେ ବୁଝି ପାରୁଥାନ୍ତି ଯେ ପ୍ରକୃତ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରର ପାଖକୁ ପାଖ ସେମାନେ ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଯୁଦ୍ଧରେ ଆହତ ହୋଇଥିବା ସୈନ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲେ । ଦୁଇ ଜଣ ସୈନ୍ୟ ଜଣେ ଆହତ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଦୁଇ ପାଖକୁ ଟେକି ଦେଇ ଘୋଷାର ଘୋଷାର ଆଣୁଥାନ୍ତି । ତାର ମୁଣ୍ଡଯାକ ରକ୍ତ ଲାଗିଥାଏ, ମୁଣ୍ଡରେ ଟୋପି ନ ଥାଏ, ସେ କାଣ୍ଡୁଥାଏ, ଆଉ ଛେପ ପକାଉ ଥାଏ । ଜଣା ପଡ଼ୁଥାଏ ଯେ ବନ୍ଧୁକ ଗୁଳିଟା ତା ପାଟିରେ ବ ଚାଲି ଭିତରେ ପଶି ଯାଇଛି ।

ଆଉ ଜଣେ ଯକୃଟିଆ ସାହସ କରି ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆସିଲା, ତା ହାତରେ ବନ୍ଧୁକ ନ ଥାଏ, ସେ ବଡ଼ ଜୋରରେ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଗାଁ ଗାଁ ହେଉ ଥାଏ, ହାତକୁ ଛୁଟୁଥାଏ, ତାର କ୍ଷତସ୍ଥଳରୁ ରକ୍ତ ବୋହୁ ଥାଏ, ସତେ କ ବୋତଲରୁ ବୋହୁଲପରି, ତାର ପିଛା କୋଟ୍‌ପାକେ ଜୁଡୁରୁଡୁ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ତା ମୁହଁରେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅପେକ୍ଷା ଭୟର ଚିହ୍ନ ହିଁ ବେଶି ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ । ଅଳ୍ପ ଟିକିଏ ଆଗରୁ ତା ଦେହରେ ଚୋଟ ବସିଥାଏ ।

ସଡ଼କ ପାରି ହୋଇ ସେମାନେ ଗୋଟାଏ ଅତଟ ଗଡ଼ାଣିରେ ଓହ୍ଲେଇଲେ । ଗଡ଼ାଣି ମୁଣ୍ଡରେ ଦେଖିଲେ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ସୈନ୍ୟ ତଳେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଦଳେ ସୈନ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଆହତ ନ ହୋଇଥିବା ସୈନ୍ୟ ବି ଥିଲେ । ସୈନ୍ୟ ମାନେ ତରତର ହୋଇ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଚଢ଼ି ଯାଉଥାନ୍ତି, ନିଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ ହୋଇ ସଁ ସଁ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି, ସେନାପତି ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ବି ସେମାନେ ବଡ଼ ପାଟିରେ କଥା ଶୁଣା ହେଉଥାନ୍ତି ଓ ବାହା

ହଲେଇ ହଲେଇ ଉଡ଼ିବୁ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ କରୁଥାନ୍ତି । ଆଗରେ ଯେଉଁ ଧୂଆଁ ଦିଶୁଥାଏ, ତା' ଭିତରେ ସେମାନେ ସୈନ୍ୟପିନ୍ଧା ଲମ୍ବା କୋର୍ଟଗୁଡ଼ିକ ବରି ପାରିଲେ । ଦଳପତି ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍‌ଙ୍କୁ ଦେଖିପାରି ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟମାନେ ପଳାଇ ଯାଉଥାନ୍ତି, ସେ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁଗଲେ, ତାଙ୍କୁ ଫେରି ଆସିବ କୁ ଡାକ ପକାଇଲେ । ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍‌ ଘୋଡ଼ାଚଠି ସୈନ୍ୟଦଳଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲେ । ସୈନ୍ୟଙ୍କ କଥାଭାଷା ଓ କର୍ମଶୃଙ୍ଖଳ କୁହାଟ ଶବ୍ଦକୁ ଶୁଣିଲେ ଦେଇ ସେଠି ମଝିରେ ମଝିରେ ବନ୍ଧୁକ ଫୁଟିବାର ଡୋ ଡା ଶୁଭୁଥାଏ । ପବନରେ ବାରୁଦଧୂଆଁର ଗନ୍ଧ । ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ମୁହଁଯାକ ବାରୁଦ କଳା ଲିପିଯାଇଥାଏ, ସେ ମୁହଁରେ ଥାଏ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତତାର ଛବି । କେତେ ସୈନ୍ୟ ବନ୍ଧୁକ ସଜୋଡ଼ିଥାନ୍ତି, ଆଉ କେତେ ବନ୍ଧୁକରେ ରଞ୍ଜିତ ଲଗାଉଥାନ୍ତି, ମୁଣିରୁ ବାରୁଦ ବାହାର କରୁଥାନ୍ତି ଆଉ କେତେକ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁକ ଫୁଟାଉଥାନ୍ତି । ଧୂଆଁ ଉଠାଉଛନ୍ତି କାହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ସେମାନେ ଗୁଳି ଫୁଟାଉଥାନ୍ତି ତା ଦେଖିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । ପବନ ସେ ଧୂଆଁକୁ ଉଡ଼ାଉ ନ ଥାଏ । ଗୁଳି ଚାଲିଲା ବେଳର ମିଠାଳିଆ ଗୁଣୁଗୁଣୁ ସାଇଁ ସାଇଁ ଶବ୍ଦ ବାରମ୍ବାର ଶୁଭୁଥାଏ । ସୈନ୍ୟଦଳ ପାଖକୁ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଧାଇଁଗଲାବେଳେ ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେ ମନେ ମନେ ଭାବିଲେ, “କଣ ଏ ? ଏତ ଆଗ ଧାଡ଼ି ନୁହେଁ, କାରଣ ସେମାନେ ଏଠି ଏକାଠି ଗୋଟି ହୋଇ ଠୁଳ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏମାନେ ଚଢ଼ୋଉ କରିବା ଦଳ ବି ନୁହଁନ୍ତି, କାରଣ ଏତ ମାଡ଼ୁ ନାହାନ୍ତି, ଯେଉଁଠି କି ସେଇଠି । ଏତ ଚଢ଼ାଶୁଣ୍ଢ ବ୍ୟବ ନୁହେଁ, କାରଣ ଏମାନେ ସେମିତି ଠିଆ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ତେବେ ଏ କଣ ?”

ଜଣେ ପାତଳ ଦୁବଳ କର୍ଣ୍ଣେଲ ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍‌ଙ୍କ ପାଖକୁ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଆସି ତାଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଇଲେ, ସତେ ଅବା ଜଣେ ସମ୍ମାନିତ ଅତିଥିଙ୍କି ସେ ଆପଣା ଘରକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଶୁଛନ୍ତି । କର୍ଣ୍ଣେଲ ବୃତ୍ତା ଲୋକ ପରି ଜଣା ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି, ହସଟି ଭାରି ମିଠା, ତାଙ୍କର ବୟସ ଆଖି ଯୋଡ଼ିକୁ ଆଖିପତା ଅଧା ଘୋଡ଼େଇଥାଏ ଯେ ସେ ଜଣେ ଶାନ୍ତ ଲୋକପରି ଦିଶୁଥାନ୍ତି । ସେ ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍‌ଙ୍କୁ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଦଳ ଉପରେ ଫରାସୀ ଘୋଡ଼ସୂତ୍ରର ସୈନ୍ୟମାନେ ଚଢ଼ାଉ କଲେ, ତେଣୁ ତାଙ୍କ ଦଳରୁ ଅଧିକରୁ ବେଶି ଲୋକ ମରିଗଲେ । ସେ

କହିଲେ ଯେ ସେ ଚଢ଼ୋଞ୍ଜକୁ “ଘଉଡ଼ାଇ ଦିଆହୋଇଛି” । ସେ ଭାବିଲେ ଯେ ଯାହା ଘଟିଛି ତାକୁ ସାମରିକ ଭାଷାରେ “ଘଉଡ଼ାଇ ଦିଆହେଲା” ବୋଲି ବୋଧହୁଏ କୁହାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ସେହି ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭାବରେ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିବା ସୈନ୍ୟଦଳର କି ଅବସ୍ଥା ହେଲା, ସେ ପ୍ରକୃତରେ ତା ନିଜେ ଜାଣି ନଥିଲେ । ଜାଣିଥିଲେ କହିପରି ନ ଥାନ୍ତେ ଯେ ଚଢ଼ୋଞ୍ଜକୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଦିଆହେଲା କି ଚଢ଼ୋଞ୍ଜ ପଳରେ ସୈନ୍ୟଦଳଟି ମାଡ଼ିଶାଲ ପଛକୁ ହଟି ଆସିଲା । ସେ କେବଳ ଏତିକି ଜାଣି ପାରିଥିଲେ ଯେ ଯେମିତି ଚଢ଼ୋଞ୍ଜ ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ସେମିତି ତାଙ୍କ ଦଳ ଉପରେ ଚାରିଆଡ଼େ ଖାଲ ଗୁଳି ଆଉ ବୋମା ବର୍ଷିଲା, ଲୋକେ ମରି ପଡ଼ିଲେ, ସେତିକିବେଳେ କିଏ ଜଣେ ପାଟିକଲା “ହେଇ ଘୋଡ଼ସଞ୍ଜୁର ସୈନ୍ୟ”, ଆଉ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟମାନେ ଗୁଳି ଚଳେଇଲେ । ସେମାନେ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଁ ଗୁଳି ଚଳୋଉଥିଲେ; ତେବେ ଘୋଡ଼ସଞ୍ଜୁର ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ନୁହେଁ, ଘୋଡ଼ସଞ୍ଜୁର ସୈନ୍ୟ ତ ଅନ୍ତର୍ଧ୍ୟାନ ହୋଇଯାଉଥିଲେ, ସେମାନେ ଫରାସୀ ପଦାତ୍ମକ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଉପରକୁ ଗୁଳି ଚଳୋଉଥିଲେ । ଫରାସୀ ପଦାତ୍ମକ ସୈନ୍ୟ ସେତେବେଳକୁ ଖାଲରେ ଥିବାର ଦିଶୁଥାନ୍ତି ଓ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗୁଳି ମାରୁଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇ ଜଣାଇ ଦେଲେ ଯେ ଯାହା ଘଟିଛି ଠିକ୍ ଯେମିତି ଯାହା ହେଉ ବୋଲି ସେ ଚାହୁଁଥିଲେ ଓ ହେବ ବୋଲି ଜାଣିଥିଲେ, ଠିକ୍ ସେଇଆ ଘଟିଛି । ଗୋଟିଏ ଦୂତ ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ି ସେ ତାକୁ ହକୁମ୍ ଦେଲେ ଯେ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଯେ କ୍ଷଷ୍ଟ ଚାପର ଦଳର ଯେଉଁ ଦୁଇଦଳ ସୈନ୍ୟଥିଲେ ସେ ତାଙ୍କୁ ସେଠିକି ଘେନିଆସିବ । ଆସିଲା-ବେଳେ ତାଙ୍କର ପାଖବାଟେ ସେମାନେ ଆସିଥିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ଙ୍କ ମୁହଁର ଠାଣିରେ ଯେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥାଏ, ତାକୁ ଦେଖି ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଗୋଟାଏ ଗରମ ଦିନରେ ପାଣିକି ଡେଇଁ ପଡ଼ିବା ଆଗରୁ ଜଣେ ଲୋକ ଯେତେବେଳେ ଶେଷଥର ଦୌଡ଼ିଯାଏ, ତା ମୁହଁ ଯେପରି ଦଶେ, ସେହିପରି ନିଶ୍ଚୟ ଧ୍ୟାନ ଓ ଉତ୍ତମ ଗୁଣର ଛବି ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଫୁଟି ଉଠିଥିଲା । ଆଗେ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଯେଉଁ ନିଦ୍ରା ନିଦ୍ରା ନିଶ୍ଚୟ ଚାହିଁ ଦିଶୁଥିଲା, ଯେଉଁ ଗମ୍ଭୀର ଭାବନାର ଗୁରୁ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଢାଳି ଥିଲା, ସେ କୁଆଡ଼େ ଉଠେଇ ଯାଇଥାଏ । ତାଙ୍କର ଗୋଲ

ଗୋଲ ଟାଆଁସିଆ ଇଗଲ୍ ଚଢ଼େଇ ଆଖିପରି ଆଖି ବଟା ଉଛୁସିତ ଆନନ୍ଦରେ ସତେ ଅବା ତାଙ୍କୁ ଲାଗିଥିବା ଆଗକୁ ଅନାଇଁଥାଏ, ଜଣା ପଡ଼ୁଥାଏ ସେ ଦୃଷ୍ଟି କୌଣସି ଜନସ ଉପରେ ଭରା ଦେଉନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମପାତୁପା ଚାଲିଚଳଣରେ ଆଗର ସେହି ନିଶ୍ଚିତପଣ ରହିଥାଏ ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ୍ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ ଆଗରେ ଅଳି କରି ତାଙ୍କୁ ଫିଛୁ ଚାଲିଯିବାକୁ କହିଲେ, କାରଣ ସେ ସ୍ଥଳ ଭାରି ବିପଦର ସ୍ଥଳ । ସେ କହୁଥାନ୍ତି,

“ମୁଁ ହାତ ଯୋଡ଼ୁଛି ହଜୁର୍, ଆପଣଙ୍କୁ ଠାକୁରଙ୍କ ଶପଥ !”

ତାଙ୍କ କଥାରେ ସା’ ଦେବାପାଇଁ ସେ ସେନାପତିଙ୍କ ଗହଣରେ ଥିବା କର୍ମରୂପଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁଲେ, ସେ କର୍ମରୂପ ମୁହଁ ବୁଲେଇ ଦେଲେ ।

“ଖାଲି ଟିକିଏ ଅନାନ୍ତ ହଜୁର୍ !” ଯେଉଁସବୁ ଗୁଳି ଚାଲିଥାଏ ସେ ସବୁବେଳେ ସର୍, ସର୍, ସାଇଁ ସାଇଁ ଶବ୍ଦ କରି ଗୀତ ବୋଲିଲା ପରି ସେମାନଙ୍କ ଚାରିପଟେ ଚାଲି ଯାଉଥାଏ, ସେହି ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ସେ ତାଙ୍କୁ ଅନୁନୟ କଲେ । ଜଣେ ଭଗ୍ନଲୋକ ଗୋଟାଏ ବାରିଶୀ ଉଠେଇ ନେଲେ । ବଢ଼େଇ ଯେଉଁ ସ୍ତରରେ ଆପଣା ଆଉ ଅନୁନୟ ଜଣାଏ ସେଇ ସ୍ତରରେ ସେ କଥା କହୁଥାନ୍ତି । ଯେପରିକି,

“ଆମର ତ ଏସବୁ ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇ ଗଲାଣି, ଆପଣ ସିନା ଖାଲି ଆପଣଙ୍କ ଆଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡିଆ କରିବେ !”

ସେ ଏପରି କଥା କହୁଥାନ୍ତି, ଯେପରିକି ଏସବୁ ବନ୍ଧୁକ ଗୁଳି ତାଙ୍କୁ ମାରି ପାରିବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଅଧାରୁଜା ଆଖିର ଚାହିଦା ତାଙ୍କ କଥାକୁ ଆହୁରି ସାବଧାନତା ଭଳି ଜୋର୍ ଦେଉଥାଏ । ସେନାପତିଙ୍କ ଗହଣରେ ଥିବା କର୍ମରୂପ ମଧ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣେଲ୍‌ଙ୍କ କଥା ସହିତ ନିଜର ଆପଣା ମିଶାଇ ଦେଲେ ।

କିନ୍ତୁ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଲେନାହିଁ । ସେ ଖାଲି ହଜୁର୍ ‘ଦେଲେ ଗୁଳି ନ ଫୁଟାଇ ଏକାଠି ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧିବାକୁ । ତା’ ହେଲେ ପଛରୁ ଯେଉଁ ଦୁଇଦଳ ସୈନ୍ୟ ଅଣାହେଉଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜାଗା ହୋଇ ପାରିବ ।

ସେ କଥା କହୁଥିଲାବେଳେ ହଠାତ୍ ସେପରିକି ଏକ ଅଦେଶା ହାତୀ ସେହି ଖୋଲ ଉପରେ ଜମିଥିବା ଧୂଆଁକୁ ନେଇ ନେଲା । ପବନରେ ସେ ଧୂଆଁ ଡାହାଣ ଆଡ଼କୁ ବାଆଁ ଆଡ଼କୁ ଚଢ଼ିହୋଇ ଗଲା । ସାମ୍ନାର ପାହାଡ଼ଟା ଏଥର ଦିଶିଲା, ବାଁ ଉପରେ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟମାନେ ଏକତ୍ର ସେକର ଚାଲିଥାନ୍ତି । ଗୁଆଁକୁ ଛାଏ ସବୁ ଆଖି ସେହି ଫରସୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଧାର ଉପରେ ଲାଗିଗଲା, ସେହି ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟଧାର ଚାଲି ବଙ୍କେଇ ଡିପ ଖାଲ ଡେଇଁ ତାଙ୍କର ଉପରକୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଥାନ୍ତି । ଫରସୀ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ପଶମ ଟୋପିମାନ ସେମାନେ ଦେଖିପାରୁଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଭିତରେ ସାଧାରଣ ସୈନ୍ୟ କିଏ କର୍ମଚାରୀ କିଏ ବାରିଷ୍ଟାରୁଥାନ୍ତି । ଦଣ୍ଡ ଉପରେ ତାଙ୍କ ପତାକା ଫଡ଼ ଫଡ଼ ହେଉଥାଏ ଦେଖିପାରୁଥାନ୍ତି ।

ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆଙ୍କ ଦଳର କିଏ ଜଣେ କହିଲା,

“କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ସେମାନେ ଧାଡ଼ ଦେଉଛନ୍ତି !”

ସେହି ମାଡ଼ି ଆସୁଥିବା ସୈନ୍ୟଦଳର ଆଗ ଭାଗଟା ଖାଲ ଭିତରକୁ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଯାଉଥାଏ । ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ ଅତଡ଼ା ଏକରେହିଁ ଲଢ଼େଇଟା ଲାଗିଯିବ ।

ରୁଷ ସୈନ୍ୟର ଯେଉଁ ଦଳଟି ଲାଞ୍ଜିଥିଲେ ସେଥିରୁ ଯେଉଁମାନେ ନ ମରି ରହିଥିଲେ ସେମାନେ ତର ତର ହୋଇ ଡାହାଣକୁ ଚାଲିଗଲେ । ସ୍ପଷ୍ଟ ତସର ବଳର ଯୋଡ଼ିକଯାକ ଦଳ ସୁନ୍ଦରଭାବେ ମାଡ଼ି ଚାଲି-ଆସିଲେ, ପଛରେ ଯେଉଁମାନେ ପଡ଼ିଯାଉଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଆଗେ ଆଗେ ଚଢ଼ି ଚଢ଼ି ନେଇ ଆସିଲେ । ସେମାନେ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ନଥାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେ ଦଳର ସମସ୍ତେ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ପାଦ ପକାଉଥାନ୍ତି ସେ ସେମାନଙ୍କର ଓଜନ ପାଦଶବ୍ଦ ଶୁଭୁଥାଏ ।

ବାଁ ପଟେ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆଙ୍କର ସବୁଠୁ ପାଖରେ ଦଳପତି ମାଜ୍ କରୁଥାନ୍ତି, ଗୋଲ ମୁହଁ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ୍ ଆକାରର ଜଣେ ମଣିଷ ମୁହଁର ଠାଣି ଖୁସି ଖୁସି ଆଉ ଓଲପରି । ସେ ସେହି ପଦାତିକ କର୍ମଚାରୀ ଯେ ତମ୍ବୁ ଘର ଭିତରୁ ଭୁସିନ୍ ପଛେ ପଛେ ବୋଡ଼ି ପଳାଇଥିଲା । ସେ ସେତେବେଳେ କୌଣସି କଥା ଭାବୁନଥିଲା ପରି ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା । ଖାଲି ଏତିକି ହେତୁ କରୁଥିଲା ଯେ ସେନାପତିଙ୍କ ଆଗରେ ଖୁବ୍ ସୁଠାମ ଭଙ୍ଗୀରେ ସେ ମାଜ୍ କରି ଯାଉଛି । ପ୍ୟାରେଡ଼୍ରେ ଚାଲିଥିଲାବେଳେ ମଣିଷ ଯେମିତି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ

ହୋଇ ଚାଲି ସେହି ଠାଣିରେ ସେ ତା'ର ମାଂସପେଶୀମୟ ଗୋଡ଼ରେ ନାଚିଲା ପରି ଚାଲିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ପରିଶ୍ରମ ନ କରି ଆପେ ଆପେ ଦେହକୁ ଓଟାରି ଛୁଣ୍ଟ କରି ଚାଲିଥାଏ ଯେମିତି କି ଦୋଳରେ ଝୁଲୁଛି । ତା' ପାଦ ସାଙ୍ଗେ ପାଦ ମିଳାଇ ସୈନ୍ୟମାନେ ଯେ ଚାଲୁଥିଲେ ତାଙ୍କର ଚାଲି ଓଜନ ଓଜନ କିନ୍ତୁ ତା'ର ଚାଲି କେତେ ସହଜ ଆଉ ଲକଲକିଆ ଚାଲି, ସେମାନଙ୍କ ଚାଲିଠାରୁ ତା' ଚାଲି ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ । ତା' ଗୋଡ଼କୁ ଲାଗି ଗୋଟାଏ ଖଣ୍ଡା ଝୁଲୁଥାଏ । ଖଣ୍ଡାଟା ଖୋଲୁଥାଏ, ଏକ ସରୁ ପାତଳ ଖଣ୍ଡା (ସାନ ହୋଇ ବଙ୍କା ହୋଇ ଖଣ୍ଡାଟିଏ, ଅଳ୍ପ ପରି ଦିଶୁ ନ ଥାଏ ବରଂ ଖେଳେଣା ଖଣ୍ଡା ପରି ଦିଶୁଥାଏ) । ସେ ଚାଲିପାଖକୁ ଅନାଉଁଥାଏ କେତେବେଳେ ସେନାପତିଙ୍କ ଆଡ଼କୁ କେତେବେଳେ ତା' ପିଆଡ଼କୁ । ସେ ତା' ପାଦର ଛନ୍ଦ ନ ଭାଙ୍ଗି ଏଣେ ତେଣେ ଚାଲିଲେବେଳେ ତା'ର ମୋଟା ତାଗଡ଼ା ଦେହଟାକୁ ଏକଦମ୍ ମୋଡ଼ି ଦେଉଥାଏ, ଜଣ ପଡ଼ୁଥାଏ ଯେପରିକି ତା'ର ଆତ୍ମାର ସବୁଯାକ ଶକ୍ତି ଖାଲି ଏଇ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଛି ଯେ ସେ ସେନାପତିଙ୍କ ପାଖରେ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ଠାଣିରେ କେମିତି ପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ଯାଇ ପାରିବ । ତା' ହୋଇ ପାରୁଛି ଏ କଥା ସେ ଚାଲିପାରୁଥାଏ ଓ ସେଥିପାଇଁ ଖୁସିଥାଏ । ପ୍ରତି ଦିନ ପାହୁଣ୍ଡରେ ଥରେଲେଖା ସେ ଯେପରିକି ମନେ ମନେ ବାରମ୍ବାର କହିଲୁଣିଥାଏ, “ବାଁ—ବାଁ—ବାଁ—” ।

ସେହି ଏକ ଛନ୍ଦରେ ଚାଲିଥାଏ ସୈନ୍ୟ ତେହେରମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟ । ସୈନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କ ମୁଣି ଓ ବଳୁକ ବୋହରେ ନଇଁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କ ମୁହଁସବୁ ଭଲ ଭଲ ପ୍ରକାରେ ଗମ୍ଭୀର ଦିଶୁଥାଏ । ଜଣେ ମୋଟା ମେଜର ସଡ଼କ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧା କରରେ ଚାଲିଗଲେ, ସେ ଧଇଁ ଧଇଁ ହୋଇଯାଉଥାଏ, ପାହୁଣ୍ଡକୁ ଏକର ସେକର କରୁଥାଏ । ଜଣେ ସୈନ୍ୟ ପଛରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା ଯେ ସେ ଦଳ ପଛେ ପଛେ ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ଆସୁଥାଏ । ଆପେ ପଛେଇ ଯାଉଛି ବୋଲି ଆତଙ୍କରେ ଅଭିଭୂତ ହେଲପରି ଦିଶୁଥାଏ । ଗୋଟାଏ ତୋପଗୁଳି ପବନ ଭିତରେ ଯାଇଁ ଯାଇଁ ହୋଇ ଆସି ପ୍ରାୟ ବାହାଡ଼ିଅନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ଦଳର ମୁଣ୍ଡ ଉପର ଦେଇ ଉଡ଼ିଗଲା ଓ “ବାଁ—ବାଁ—ବାଁ” ବୋଲି ଯେଉଁ ଛନ୍ଦ ଲାଗୁଥିଲା, ତାହାରି ସଙ୍ଗେ ମିଶିଯାଇ ସେହି ସୈନ୍ୟଧାଡ଼ି ଭିତରେ ପଡ଼ିଗଲା ।

କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍‌ର ନିର୍ଦ୍ଦୀକ ସ୍ଵର ଶୁଭଲ,

“ଧାଡ଼ି ମିଶିଯାଅ”

ଗୁଳିଟା ଯେଉଁଜାଗାରେ ପଡ଼ିଥିଲା ସେଠି କଣଟାଏ ଥାଏ ସେ ତା
କରପଟ ଦେଇ ଅଧିକୃତ ଆକାରରେ ସୈନ୍ୟମାନେ ଧାଡ଼ି ଦେଇ ଚାଲି-
ଗଲେ । ଜଣେ ପୁରୁଣା ଘୋଡ଼ସଞ୍ଚାର ସୈନିକ,—ସେ ଜଣେ ସାନ
କର୍ମଚାରୀ, ମଲ୍ଲ ଲୋକଙ୍କ କବ୍‌ଚେ ସେ ମାଣ୍ଡେଇ ରହିଥିଲା, ସେ ତାର ଦଳକୁ
ଧରିପକାଇ ଡେଇଁପଡ଼ି ତାର ଚାଲ ବଦଳାଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପାଦ ମିଳାଇ
ଚାଲି ଆଉ ଗରରେ ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା ।

ସେହି ଭୟଙ୍କର ନିସ୍ତବ୍ଧତା ଭିତରୁ ‘ବା ବା—ବା’ ଶବ୍ଦର
ଦେପରିକି ପ୍ରତିଧ୍ଵନି ଉଠୁଥାଏ, ଆଉ ଶୁଭୁଥାଏ, ଭୁଲି ଉପରେ ଏକାଠି
ଏତେ ପାଦର ଶବ୍ଦ ।

“ସାବାସ୍ ପିଲାଏ—”,

ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ବାଗ୍ରାଡିଅନ୍ କହିଲେ ।

“ଡକ୍ଟରଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଜଣାଉଛୁ !”,

ସୈନ୍ୟମାନେ ‘କୁହାଟ ମାରିଲେ ।

ବାପଟେ କଦମ୍ ପକାଇ ଚାଲିଥିଲା ଜଣେ ଟିଣିଟିଣା ସୈନିକ, ସେ
କୁହାଟ ମାରିଲାବେଳେ ବାଗ୍ରାଡିଅନ୍‌ଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଏପରି ଚାହିଁରେ
ଅନାଇଲା—ଯେଉଁଥିରୁ ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲା ସେ ତାର ଚାହିଁ କହିଦେଉଛି,
“ତେମେ ନକହିଲେ ବି ଆମେ ଜାଣିପାରୁଛୁ ଆମେବାହାଦୁର—” ।

ଆଉ ଜଣେ ବଡ଼ସାଏ ପାଟି ମେଲକରି ନ ଅନାଇ କୁହାଟ ଗୁଡ଼ି
ଚାଲିଗଲା, ସତେ କି ତାକୁ ଡର ମାଡ଼ୁଥାଏ କାଳେ ତାର ନିଆ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ
ଚଢ଼ିଲିପିବ । ଡକ୍ଟର ଦିଆଗଲା, ଅଟକିଯାଇ ତାଙ୍କ ମୁଣିସବୁ ଖୋଲି ଥୋଇ
ଦେବାକୁ ।

ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟମାନେ ବାଗ୍ରାଡିଅନ୍‌ଙ୍କ କରେ କରେ ମାର୍ଚ୍ଚ କର
ଯାଇଥିଲେ—ସେମାନେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି, ବାଗ୍ରାଡିଅନ୍
ତାଙ୍କ ଚାରିପଟେ ଘୋଡ଼ାର ଚଢ଼ି ବୁଲିଆସିଲେ । ତାପରେ ସେ ଘୋଡ଼ା
ଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲେ । ଘୋଡ଼ାର ଲଗାମକୁ ଜଣେ କୋସାକ୍ ସୈନ୍ୟ
ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ, ପିନ୍ଧିଥିବା ଲମ୍ବା କୋଟକୁ ଖୋଲି ତା ହାତକୁ
ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ, ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବେଇଲେ, ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ସଲଖ କରି

ଟୋପିକୁ ପିନ୍ଧିଲେ । ସେତିକିବେଳେ ସାମ୍ନାରେ ପାହାଡ଼ ତଳେ ଦିଶିଲେ
ଫରସି ସୈନ୍ୟ ଓ ତାଙ୍କ କର୍ମରୂପମାନେ ।

“ଭଗବାନ ଆମ୍ଭକୁ ସହାୟ ହେବେ”,
ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍ ଚିତ୍କାର କଲେ ।

ତାଙ୍କ ସ୍ବର ଶୁଭ୍ରଥିଲ ଦୂର ଓ ଗନ୍ଧାର ଝଙ୍କାରମୟ । ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ
ସାମର ସୈନ୍ୟ ଧାଡ଼ି ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ିଲେ, ଦୁଇ ବାହାକୁ ଅଳ୍ପ
ବୋହଲଇ ଦେଲେ । ଯେଉଁ ଲୋକ ସବୁବେଳେ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ବୁଲେ,
ପାଦରେ ଚାଲିଲେ ସେ ଯେପରି ବେତଂଗ ହୋଇ ଶଗଡ଼ ଚଢ଼ିଲା ପରି
ମାଡ଼ିଗଲେ, ସେହିପରି ସେ ଡିପିଣ୍ଡାଲ ଜମି ଉପରେ ଆଗକୁ ଚାଲିଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଅନୁଭବ କଲେ ଯେ କୌଣସି ଅଦେଶୀ ଶକ୍ତି ତାଙ୍କୁ
ଆଗକୁ ଟେକି ନେଇ ଚାଲିଛି ଓ ତାଙ୍କର ଭାରି ଆନନ୍ଦ ହେଲା ।

ଫରସୀ ପକ୍ଷ ପାଖ ହୋଇଥାନ୍ତି । ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍ଙ୍କ ପାଖେ ପାଖେ
ଚାଲି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଫରସି ସୈନ୍ୟଙ୍କ ପୋଷାକର ରଙ୍ଗକୁ, ଏପରିକି
ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ବାରି ପାରୁଥାନ୍ତି । (ସେ ଜଣେ ବୁଢ଼ା ଫରସି କର୍ମରୂପଙ୍କୁ
ପରିସ୍କାର ଦେଖି ପାରିଲେ, ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଯୋଡ଼ିକ ବଙ୍କା ବଙ୍କା, ସେ
ହେସିଆନ୍ର ବୁଟ୍ ପିନ୍ଧି କଷ୍ଟେମକ୍ଷେ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଚଢ଼ୁଥାନ୍ତି,
ଗଛମାନଙ୍କୁ ଧରି ଧରି ଚଢ଼ୁଥାନ୍ତି) ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍ କୌଣସି ନୂଆ ହୁକୁମ ଦେଲେ ନାହିଁ, ସେମିତି
ତୁନିତ ନ ହୋଇ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଧାଡ଼ି ଆଗରେ ଚାଲି ଆସୁଥାନ୍ତି । ହଠାତ୍
ଫରସି ସୈନ୍ୟଙ୍କ ମଝିରୁ ଗୋଟାଏ ବନ୍ଧୁକ ଗୁଳି ଫୁଟିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲ,
ତାପରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ, ପୁଣି ଆଉ ଗୋଟାଏ । ଧୂଆଁ ଉଠିଲା ।
ଶବ୍ଦ ପକ୍ଷର ଭଙ୍ଗା ଭଙ୍ଗା ଧଡ଼ିମାନଙ୍କର ଚାରିଆଡ଼ୁ ଗୁଳି ଫୁଟିବା ଶବ୍ଦ
ଶୁଭିଲ । ରୁଷ୍ ପକ୍ଷରେ ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ମରିପଡ଼ିଲେ, ତା ଭିତରେ ସେହି
ଗୋଲ୍ ମୁହଁ ଅସିସର ଘେ, ଭାରି ହସିଆର ହୋଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ମାର୍ଚ୍ଚ
କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେହି ପହିଲ ଗୁଳି ଶବ୍ଦ ଶୁଭିବା ମାତ୍ରେ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍
ଚାରିଆଡ଼େ ଆଖି ବୁଲେଇ ଆଖି ପାଟିକଲେ,

“ଜୟ ! ଜୟ ! (ହରେ) !”

ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟର ଧାଡ଼ିକା ଧାଡ଼ି ଚାରିଆଡ଼େ ଏକ ଅଛୁଣ୍ଡା ଗର୍ଜନ
ଉଠିଲା,

“ଜୟ ! ଜୟ !

ତାପରେ ଧାଡ଼ି ଶୁଣିଦେଇ ଅତି ଆଗ୍ରହରେ ଆନନ୍ଦରେ ବାଗ୍ରାତିଅନଙ୍କୁ ଟପି ପୁଣି ବାଦବୁଦ୍ଧିଆ ହୋଇ ଜଣେ ଆଉ ଜଣକୁ ଟପିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ଏକାଠି ଗୋଛୁ ହୋଇରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟ ପାହାଡ଼ ଉପରୁ ତଳକୁ ଦୌଡ଼ ଦୌଡ଼ ଫରସି ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଘଉଡ଼େଇ ନେଲେ, ଫରସି ସୈନ୍ୟ ପଳାଇଲେ, ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟ ଗୋଡ଼େଇଗଲେ ।

ଛ'ନମ୍ବର ତସର ବାହିନୀର ଆକ୍ରମଣ ଯୋଗୁଁ ଡାହାଣପଟ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ପଛଦୁଆ ଆଖି ଆଡ଼ିଆଳରେ ରହିଗଲା । ମଝିରେ ଥାଏ ଭୂସିନର ତୋପ ଘାଟି, ତାକୁ ସମସ୍ତେ ଭୁଲିଯାଇଥାନ୍ତି, ତାର ସାହାପକ୍ଷ ହୋଇ କେହି ନ ଥାନ୍ତି । ଭୂସିନର ପ୍ରବନ୍ଧ ତୋପମାଡ଼ ସ୍ବନ୍ତ୍ରୀବେନ୍ ଗାଁରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଇଥାଏ ଓ ଫରସି ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଆଗକୁ ମାଡ଼ିବା ଅଟକାଇ ଦେଇଥାଏ । ପବନରେ ନିଆଁ ମାଡ଼ି ଉଠୁଥାଏ, ଫରସି ସୈନ୍ୟ ନିଆଁ ନିଶ୍ଚଳବାକୁ ଅଟକି ଗଲେ, ତେଣୁ ପଛକୁ ହଟିଯିବାପାଇଁ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ସମୟ ମିଳିଲା । ଗନ୍ଧାର ଖାଲ ଟପି ମଝର ସୈନ୍ୟଦଳ ଯେତେବେଳେ ଆରପଟକୁ ଘୁଞ୍ଚି ପଳାଇଲେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ବଡ଼ ତରବରରେ ଗଲେ, ବହୁତ ଶବ୍ଦ ଶୁଭୁଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଭଲ ଭଲ ଦଳ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଛଡ଼ାରେ ଛଡ଼ାରେ ଚାଲିଯାଉଥାନ୍ତି । ବାଁ ପାଖ ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ଥାଆନ୍ତି ଆଜଭସି ଓ ପଦଲସି ପଦାତିକ ଦଳ, ପାଉଁଲେଗ୍ରାଉଁ ଘୋଡ଼ସବାର ଦଳ । ଏଇ ବାହିନୀର ରୁରପଟେ ଫରସି ସୈନ୍ୟ ବେଢ଼ି ଯାଇ ଆକ୍ରମଣ କଲେ, ସେହି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପୁଣି ସାମ୍ବାପଟୁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଚଢ଼ାଉ ହେଲା । ଫରସି ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧୁ ଆଉ ସବୁଠୁ ନାଡ଼ାକ, ସେହିମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ଆକ୍ରମଣ କଲେ, ସେ ସେନାର ଅଧିନାୟକ ଥିଲେ ଲଜେସ୍ । ଏମିତି ଅକ୍ଷୟରେ ପଡ଼ି ସେହି ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟବାହିନୀଟି ଅଳିଆ ଅକ୍ଷୟିଆ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ସେହି ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ସେନାପତିଙ୍କ ପାଖକୁ ବାଗ୍ରାତିଅନ ଜେରକଭୁକୁ ପଠାଇଥାନ୍ତି, ଆଦେଶ ପଠାଇଥାନ୍ତି ଯେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଛକୁ ହଟିଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଜେରକଭୁ ଟୋପିରେ ହାତ ପାପୁଲ ଛୁଆଁଇ ସେନାପତିଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡବତ କରିଥିଲେ, ଟୋପିରେ ହାତ ସେମିତି ଲୁଗିଥାଏ, ସେ ତରତର ହୋଇ ଘୋଡ଼ା ଛୁଟାଇ ଧାଇଁ ଯାଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ବାଗ୍ରାତିଆନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିର

ଅନ୍ତରାଳ ହେଲାମାତ୍ରେ ତାଙ୍କ ସାହସ ଭୁଟିଗଲା । ଗୋଟାଏ ପ୍ରବଳ ଗୁଳିଆଁରେ ସେ ଆହାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ, ସେଥିରୁ ଓଥୁରୁବାକୁ ତାଙ୍କର ବଳ ପାଇଲା ନାହିଁ କିମ୍ବା ସେଉଁଠି ବିପଦ ସେଠିକି ଯିବାକୁ ତାଙ୍କଠି ଶକ୍ତି ନଥିଲା ।

ସେଥିରୁ ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ାସବାର ଦଳରେ ଥିଲା, ସେ ଦଳର ସୈନ୍ୟମାନେ ଘୋଡ଼ାରେ ବସିବାକୁ ବେଳ ନପାଉଣୁ ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଶସ୍ତ୍ରପୁଷ୍ପ ଆସି ହାବୁଡ଼ି ଗଲେ । ପୁଣି ସେହି ଏନ୍‌ସ୍ ନକ୍ସ ପୋଲ ଉପରେ ଯେପରି ହୋଇଥିଲା, ସେହିପରି, ସୈନ୍ୟଦଳ ଓ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଶସ୍ତ୍ରଦଳ — ସ୍ତ୍ରୀ ମଣ୍ଡିରେ ଆଉ କେହି ନ ଥିଲେ । ଦୁହଁଙ୍କ ମଣ୍ଡିରେ ଥିଲା ଭୟ ଓ ଅନିଶ୍ଚିତତାରେ ସେହି ଉତ୍ସୁକର ସନ୍ଧ୍ୟାଗାର, ଯେପରିକି ତାର ଗୋଟାଏ ପାଖେ ମୃତ୍ୟୁ ଓ ଆରପାଖେ ଜୀବନ । ସବୁ ସୈନ୍ୟ ସେହି ଗାର ବିଷୟରେ ସତେଜ ଥିଲେ । ସେ ଗାର ଟପିବେ କି ନା, ଟପିଲେ କି ଉପାୟରେ ଟପିବେ ଏହିଆ ଭାବନାବେଳକୁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଉତ୍ତେଜନା ପୁରି ଯାଉଥିଲା ।

ସେ ଦଳର ଦଳପତି ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ସାମ୍ନାକୁ ଗଲେ, ସୈନ୍ୟମାନେ ଯାହା ପଚାରିଲେ ତାର ଉତ୍ତରରେ ଗୁଣିକରି କଣ କହିଲେ, ସତେଜିବା ଜଣେ ଲୋକ ମରସର ଲାଗିପଡ଼ିଛି ନିଜର ହକ୍ ବଜାୟ ରଖିବା । କଣ ଆଦେଶ ଦି ଦେଲେ । କେହି ପରିସ୍କାର କରି କୌଣସି କଥା କହିଲେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଦଳର ଏମୁଣ୍ଡ ସେମୁଣ୍ଡ ଗୋଳମାଳିଆ ହୋଇ ଗୋଟାଏ ଖବର ରଟିଗଲା ଯେ ଆତ୍ମମଣି କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସାଜି ହୋଇ ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧିବାକୁ ହୁକୁମ ଶୁଭିଲ ବଡ଼ ପାଟିରେ, ତାପରେ ଖାପ ଭିତରୁ ଖଣ୍ଡା ଓଟର ହେ ବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲ । ତଥାପି କେହି ଚଂକିଲେ ନାହିଁ । ବାଁ ପଟ ବାହ୍ୟମାନ ସୈନ୍ୟମାନେ, କି ପଦାତ୍ମକ କି ଘୋଡ଼ାସବାର, ସମସ୍ତେ ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି ଯେ କଣ କରିବାକୁ ହେବ ସେକଥା ତାଙ୍କ ଦଳପତିମାନଙ୍କୁ ବି ଜଣା ନାହିଁ । ଦଳପତିମାନଙ୍କ ଅନିଶ୍ଚିତତା ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରକୁ ଚଢ଼ିଗଲା ।

“ଆଃ ! ଯାହା କରିବା କଥା ତାକୁ ଜଲ୍ଦି କରନ୍ତେ କି ! ଜଲ୍ଦି କରନ୍ତେ କି !”

ଏହିପରି ଭାବୁଥାଏ ସେଥିରୁ । ତାକୁ ଲାଗୁଥାଏ ଯେ ଆତ୍ମମଣିର ସୁଆଦ ଗୁଣିବା ବେଳ ଏତେବେଳକେ ଆସିଲା ସେ ବିଷୟରେ ସେ ତା’ର ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କଠାରୁ ଆଗରୁ ବହୁତ ଶୁଣିଥିଲା ।

ଜେନସର ବଡ଼ପାଟି ଶୁଭଲ,

“ମାଡ଼ିଗଲ ପିଲେ, ଭଗବାନ ଆମକୁ ସହାୟ ।”

ଆଗ ଧାଡ଼ର ଘୋଡ଼ାଙ୍କ ପିଲା ଚଢ଼ିଲ ଉଠିଲ । ରୁକ୍ ତା’ ଘୋଡ଼ା
ଲଗାମକୁ ଢେଉ ଓଟାରି ହୋଇ ଆସିଲା ଆସିବ ଶୁଭଲ ।

ଡାହାଣପଟେ ବେସ୍ତ୍ର ଭେଟିଲ ତା’ ନିଜ ଦଳର ଘୋଡ଼ାମାନଙ୍କର
ଆଗ ଆଗ ଧାଡ଼ମାନଙ୍କୁ, ଆହୁରି ଦୂରରେ ତାକୁ ଦିଶିଲ ଅନ୍ଧାରୁଆ
ହୋଇ କଣ ଜାଣିଥାଏ । କ’ଣ ସେ ବୋଲି ବାରି ପାରିଲ ନାହିଁ ।
ଅନୁମାନ କଲ ସେ ବୋଧହୁଏ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷ ହୋଇଥିବ । ଗୁଲି ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲ;
କିନ୍ତୁ ସେ ଦୂରରେ ଦୂରରେ ।

“ଆହୁରି ବେଶି, ଆହୁରି—!”

ଆଦେଶର ଶବ୍ଦ ଠକ୍ ଠକ୍ ହୋଇ ଶୁଭଲ ।

ବେସ୍ତ୍ରଭୁ ଲାଗିଲ, ତା’ ଘୋଡ଼ା ରୁକ୍ ପଛପାଖ ଦିବ ଦିବ
ଗଲ, ଘୋଡ଼ା କଦମ୍ କୁଦି ଦୌଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲ । ତାକୁ ଲଗୁଥାଏ,
ଘୋଡ଼ାବଢ଼ି କଦମ୍ ଦୌଡ଼ିବାର ମଉଜ ହେଇ ଆସିଗଲ, ତାକୁ ଆହୁରି
ଫୁଲ୍ଲି ଲାଗିଲ । ଆଗରେ ମୁହଁପଟେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟିକିଆ ଗଛ ଦେଖିଲ ।
ତା’ ସାମ୍ନାରେହିଁ କରି ଗଛଟା ଥିଲ, ସେହିଁ ସନ୍ଧ୍ୟା ଗାର ତାକୁ ଏତେ
ଭୟଙ୍କର ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲ ତା’ର ଠିକ୍ ମଝିରେ, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ହେଇ ତ
ତାକୁ ପାରି ହୋଇ ଆଗକୁ ଚାଲିଗଲେ, କାହିଁ ଭୟଙ୍କରତ କିଛି ଘଟିଲ
ନାହିଁ ! ଓଲଟି ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବେଳ ବେଳ ତାକୁ ଅଧିକ ଉପତ ଅଧିକ
ଫୁଲ୍ଲି ଲାଗିଲ । ତା’ ତରବାଣର ମୁଠାକୁ ଟାଣ କରି ମୁଠେଇଧରି ସେ
ଶୁଭୁଥାଏ.

“ଦେବି ନା ଦିଗର କରି, ନା ଗୁଡ଼ିବ ?”

ରୁକ୍ ଆଡ଼ୁ “ଜୟ ! ଜୟ !” ରଡ଼ି ଶୁଭୁଥାଏ ।

ବେସ୍ତ୍ରଭୁ ତା’ର ଘୋଡ଼ା ପେଟରେ ଗୋଡ଼ରେ କେଜା ଭୃଷିଦେଇ
ମନେ ମନେ ଶୁଭଲ,

“ଏଥର, ଆସୁ ଯେ ଆସିବ, ଦେଖିନେବି ସେ !”

ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପଛରେ ପକାଇ ସେ ଘୋଡ଼ାକୁ ଆଗେ ଆଗେ
ଦୌଡ଼େଇଲ । ଶତ୍ରୁପକ୍ଷ ସେତେବେଳକୁ ସାମ୍ନାରେ ଦିଶିଲେଣି । ହଠାତ୍
ଗୋଟାଏ ଓସାର ଗୁମ୍ଫାରେ ଓଲଟିଲ ପରି ସମଗ୍ର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଉପରେ

ଯେମିତି କି କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଖରକ ଦେଇଗଲା । ଶ୍ଵେତ ହାଣିବାକୁ ତଥାପି ହୋଇ ରେସ୍ତୁର ତା'ର ଚରବାସ୍ତ୍ର ଟେକିଲା । ଠିକ୍ ସେତିକିବଳେ ସୈନିକ ନିକଟେକୋ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଆଗକୁ ଧାଇଁଗଲା ତା' ପାଖରେ ରହିଲା ନାହିଁ । ରେସ୍ତୁରକୁ ଲାଗିଲା ଯେପରିକି ସେ ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖୁଛି । ଏତେ ଚଞ୍ଚଳକିଏ ତାକୁ ଆଗକୁ ନେଇ ପଲୋଡ଼ଛନ୍ତି ଯେ ମଣିଷ ସେଡ଼େ ବେଗି ଯାଏନାହିଁ, ସେ କୌଣସି ଆଧିଭୌତିକ ଶକ୍ତି । ଅଥଚ ତାକୁ ଲାଗିଲା ସେ ଯେଉଁଠି ଥିଲା ସେଇଠି ଅଛି । ପଛଆଡ଼ୁ ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ୍ ତଥାଉଁ ଠିକ୍ ତା' ଉପରକୁ ମାଡ଼ି ଆସିଲା ଜଣେ ଘୋଡ଼ସଞ୍ଚାର ସୈନ୍ୟ, ତା' ନାଁ ବାଦାରତୁରୁ । ସେ ଆସି ରାଗରେ ତାକୁ ଅନାଇଲା, ପୁଣି ତାର ଘୋଡ଼ା ଗୋଟାଏ କରକୁ ଚମକି ଗଲା ଆଉ ବାଦାରତୁରୁ ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ୍ ତଥାଉଁ ଚାଲିଗଲା ।

“କ'ଣ ମୋର ହେଉଛି ? ମୁଁ ତ କାହିଁ ହଲୁଚଲୁ ହଉନାହିଁ ? ମୁଁ ପଡ଼ିଗଲା...”

ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ରେସ୍ତୁର ନିଜକୁ ନିଜେ ପଚାରି ନିଜେ ତା'ର ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

ସେ ଏକୁଟିଆ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର ମଝିରେ ଥାଏ । ତଳନ୍ତା ଘୋଡ଼ା ଆଉ ଘୋଡ଼ସଞ୍ଚାରୁ ଶୁଣି ପିଠି ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେ ତା'ର ଚାରିପଟେ ଆଖି ବୁଲାଇ ଦେଖିଲା ନିଶ୍ଚଳ ମାଟି ଆଉ କଟା ହୋଇଥିବା ମୂଳିଶୂରମୟ ଖାଲ ଟେକ । ତା' ନିଜ ତଳେ ଥିଲା ଉଷୁମ୍ ରକ୍ତ ।

“ନାଁ, ମୁଁ ଘାତ ପାଇଯାଇଛି, ମୋ' ଘୋଡ଼ା ମରି ଯାଇଛି ।” ଘୋଡ଼ା ରୁକ୍ ତା'ର ଆଗ ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା, ପୁଣି ପଡ଼ିଗଲା ଯେ ତା' ଗୋଡ଼ତଳେ ତା' ଆଗେଇ ଗୋଡ଼ ଚାପି ହୋଇ ରହିଗଲା । ଘୋଡ଼ା ମୁଣ୍ଡକୁ ରକ୍ତ ବୋହୁଥାଏ । ଘୋଡ଼ା ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା, ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ରେସ୍ତୁର ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା, ସେ ବି ପଡ଼ିଗଲା । ତା'ର ଖଣ୍ଡା ଖୋଲ ଘୋଡ଼ା ଜନ୍ଦରେ ଛଦ୍ମହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ତୁଷ୍ଟ ସୈନ୍ୟମାନେ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ, ପରସ୍ପା ସୈନ୍ୟମାନେ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ସେ ଜାଣି ନ ଥିଲା । ତା' ଚାରିପଟେ କେହି କୁଆଡ଼େ ନ ଥାନ୍ତି ।

ଗୋଡ଼କୁ ଟାଣି ଓଟାରି ବାହାର କରି ସେ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

“କାହିଁ କୁଆଡ଼େ ଗଲୁ ମଝିର ସେ ଫାଙ୍କା ଗାର ଯାହାର
ଦି ପଟେ ଦି ପକ୍ଷୀର ସୈନ୍ୟ ଥିଲେ ?”

ନିଜକୁ ନିଜେ ସେ ପଚାରିଲା, କିଛି ଉତ୍ତର ପାଇଲା ନାହିଁ ।

ମୋର କେଉଁଠି କଣ ହେଇଛି ପର ? ଏମିତି ଘଟଣା ସବୁ
ଘଟେ ନା କଣ ? ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ କଣ କରିବା ଉଚିତ ?

ସେ ଉଠୁ ଉଠୁ କାବା ହୋଇ ଏମିତି ଭାବିଲା ।

ଠିକ୍ ସେତେକବେଳେ ସେ ଅନୁଭବ କଲା ଗୋଟାଏ ଅଦରକାଶ
ଜନିଷ ତାର ମାଦଳା ପଡ଼ିଯାଇଥିବା ବା ହାତରୁ ଓହଳିଛି । ଲାଗିଲା ତାର
ବାଁ କରଟିଏ ତାର ନୁହେଁ । ସେ ତାର ବାଁ ହାତକୁ ଅନାଇଲା, ଅତି
ଯତ୍ନରେ ନିରେଖି ନିରେଖି ଦେଖିଲା, କାଳେ ସେଥିରୁ ରକ୍ତ ବୋହୁଥିବ ।
ଦେଖିଲା ତା ଆଖିକୁ ଥୋଡ଼ାଏ ଲୋକ ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଆନନ୍ଦରେ ବସିଲା, “ହେଇତ କେତେ ମଣିଷ ଆଇଲେଣି ।
ସେମାନେ ମତେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁବେ ଯେ !”

ସେହି ଲୋକଙ୍କ ଆଗେ ଆଗେ ଗୋଟିକିଆ ହୋଇ ଜଣେ
ଧାଇଁଥାଏ, ତାର ଗୋଟାଏ ଅଛୁଟ ପ୍ରକାର ପାଇକାମା, ଗୋଟାଏ
ନେଲିଆ କୋଟ୍ ପିନ୍ଧିଥାଏ, ମାଉଁସିଆ ମୁହଁ ଖରାରେ ସିଝି କଳା ପଡ଼ି
ଯାଇଛି । ବଙ୍କା ନାକ । ତା ପଛଆଡ଼େ ଆଉ ଦି'କଣ ଧାଇଁଥାନ୍ତି ।
ତାଙ୍କ ପଛଆଡ଼େ ଆହୁରି ମଣିଷ । ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ କଣ ଅତିବା
ଭାଷାରେ କଥା କହିଲା, ସେ ଭାଷା ଚୁଷ୍ଟ ଭାଷା ନୁହେଁ । ସେମିତି ପୋଷାକ
ପିନ୍ଧା ଏକା ତେହେରାର କେତେ ଜଣ ଲୋକଙ୍କ ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ
ଜଣେ ଚୁଷ୍ଟ ଘୋଡ଼ସଂସ୍କାର ସୈନ୍ୟ, ତା ପଛଆଡ଼େ ସେମାନେ ତାର
ଘୋଡ଼ାକୁ ବି ଧରି ରଖିଥାନ୍ତି ।

“ସ୍ବେ ନିଶ୍ଚୟ ଆମ ପଟର କେହି, ତାକୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ବନ୍ଦୀ
କରିଛନ୍ତି.....ହଁ, ତେବେ ଏମାନେ ମତେବ ତ ବନ୍ଦୀ କରି ପାରନ୍ତି ?
କେମିତିଆ ଲୋକ ଏମାନେ ?”

“ସ୍ବେସ୍ତ୍ରଭ ମନେ ମନେ ହାବୁଥାଏ, ଅପଣ ଆଖିକୁ ବନ୍ଧାସ
କରିପାରୁ ନଥାଏ ।

“ଏଇମାନେ କଣ ପରାସୀ !” ପରାସୀ ଲୋକେ ପାଖକୁ ପାଖକୁ
ଆସୁଥାନ୍ତି, ସେ ସେମାନଙ୍କ ଆଖିକୁ ଅନାଇ ଥାଏ । ଟିକିଏ ବେଳ ଆଗରୁ

ତାର ଭାରି ମନ ହେଉଥିଲା ଯେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ କେମିତି ଯାଇ ପ୍ରହସ୍ତଗଲେ ସେ ତାଙ୍କୁ ଶଶ୍ତ୍ରରେ ଚୋଟ ଚୋଟ କରି ହାଣି ପକାଇବ, ଅଥଚ ସେମାନେ ଏତେ ପାଖରେ ଆସି ହେଲେଣି ଭାବି ତାକୁ ଏତେ ଡର ମାଡ଼ିଲା ଯେ ସେ ନିଜ ଆଖିକି ବନ୍ଧାସ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

“କିଏସେ ଏମାନେ ? କାହିଁକି ଦୋଡ଼ି ଦୋଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି ? କ’ଣ ମୋରି ପାଇଁ ? ଏ କ’ଣ ମୋରି ପାଖକୁ ଦୋଡ଼ି ଦୋଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି ? କାହିଁକି ? ମତେ ମାରିଦେବାକୁ ? ମତେ ! ଯାହାକୁ ଲୋକେ ଏତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ?”

ସେ ତାର ମାର ସ୍ନେହ ମନେ ପକାଇଲା, ପୁଣି ତାର ବନ୍ଧୁ-କୁଟୁମ୍ବଙ୍କ ସ୍ନେହ ଆଦର, ତାର ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସ୍ନେହ ହେତୁକଲା । ତାର ଶତ୍ରୁମାନେ ତାକୁ ଜୀବନରୁ ମାରି ଦେବେ, ଏ ଧାରଣା ତାକୁ ଅସମ୍ଭବ ଲାଗିଲା । ପୁଣି ଭାବିଲା ।

“ତେବେ ସେମାନେ ମନ କଲେ ମତେ ଜୀବନରୁ ମାରି ଦେଇ ପାରନ୍ତି ।”

ଦଶ ସେକେଣ୍ଡ ଯାକେ ସେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା, ସେ ଜାଗାରୁ ଚଳିଲା ବି ନାହିଁ, ଆପଣା ଅବସ୍ଥା ବୁଝି ବି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଆଗରେ ଥିବା ଫରସୀ ଲୋକ, ସେହି ଯାହାର ବଙ୍କା ନାକ, ସେ ଏତେ ପାଖରେ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଯେ ସେଥିରୁ ତାର ମୁହଁର ଭାବ ଭଙ୍ଗି ବି ଦେଖି ପାରୁଥିଲା । ସେ ଲୋକର ବିଦେଶୀ ମୁହଁରେ ଉତ୍ତେଜନା ଦିଶୁଥିଲା, ଅନ୍ଧନିଶ୍ଵାସୀ ହୋଇ ହାଲୁକା ହୋଇ ସେ ତା ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁ ଆସୁଥିଲା, ସଙ୍ଗୀନ୍‌କୁ ନୁଆଇଁ ଧରିଥିଲା, ତାକୁ ଦେଖି ସେଥିରୁ ଭୟରେ ଅଧୀର ହୋଇଗଲା । ସେ ତାର ପିସ୍ତଲ ଉଠେଇ ନେଲା ଆଉ ପିସ୍ତଲ ଫୁଟାଇବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ତାର ସବୁବଳ ଦେଇ ପିସ୍ତଲଟାକୁ ସେ ଫରସୀ ଲୋକ ଆଡ଼କୁ ଫୋପାଡ଼ି ମାରି ବୁଦା ଗହଳକୁ ଦୋଡ଼ି ଗଲା ।

ଦୋଡ଼ିଲାବେଳେ ଏନ୍‌ସ୍ ନଈ ପୋଲ ଉପରେ ଧାଇଁଲା ବେଳର ସନ୍ଦେହ କି ଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵ ତା ମନରେ ନଥିଲା, ଠେକୁଆ ଯେମିତି କୁକୁର ମୁହଁ ଆଗରୁ ଦୋଡ଼ି ପଳାଏ, ତା’ ମନରେ ସେହି ଭାବ ହିଁ ଥିଲା । ତାର ସମସ୍ତ ଅସ୍ତ୍ରଭାଣ୍ଡ ଆବୋରି ଅଧିକାର କରି ବସିଲା ଭୟ, ତା’ର ତରୁଣ ସୁଖୀ ଜୀବନ ପାଇଁ ଭୟ । ଖେଳ ଖେଳିଲାବେଳେ ଯେମିତି ବେପରୁଆ ହୋଇ ସେ ଡିଆଁ ମାରି

ଧାଇଁଯାଏ, ସେମିତି ସେ ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଚାଲିଗଲା ।
ବେଳେ ବେଳେ ସେ ତା'ର ଝୁସିବାସିଆ ପିଲୁଳିଆ ମୁହଁଟିକୁ ବୁଲାଇ
ପଛକୁ ଦେଖୁଥାଏ । ତା'ର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହାଡ଼ର ମଞ୍ଜି ଭିତରେ ଶୀତୁଆ
ଭୟରେ କୋଲମାରି ଯାଉଥାଏ ।

ନାଁ, ନ ଅନେଇଁଲେ ଭଲ,” ସେ ଭାବିଲା, କିନ୍ତୁ ବୁଦାଗଡ଼ଳି
ପାଖ ଦେବାରୁ ସେ ଆଉଥରେ ପଛକୁ ଅନାଇଁଲା । ଫରସୀମାନେ
ଆଉ ଧାଇଁ ନ ଥାନ୍ତି ଆଉ ଠିକ୍ ଯେତକବେଳେ ସେ ପଛକୁ ଅନାଇଁଲା,
ସେତେବେଳକୁ ଆଗେ ଆଗେ ଦୌଡ଼ୁଥିବା ମଣିଷ ଜଣଙ୍କ ଦୌଡ଼ିବା
ଛାଡ଼ିଦେଇ ଖାଲ ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲଣି । ସେତେବେଳେ ପଛ ମଣିଷକୁ
ସେ ପାଟିକରି କ'ଣ କହୁଥାଏ ।

“ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ଗୋଟାଏ ଭୁଲ୍ ହୋଇ ଯାଇଛି,” ସ୍ବେଷ୍ଟଭାବ
ଭାବିଲା, “ଏ କଥା କେବେ ନୁହେଁ ସେ ମତେ ମାରିବା ତାଙ୍କ
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ।”

ଏଣେ ତା' ବାଁ ହାତ ଏଡ଼େଇଁ ଭାରି ଲାଗୁଥାଏ, ସତେ ସେପରିକି
ପରୁଣ ସେରିଆ ଓଜନଟାଏ ତା' ହାତରୁ ଓହଳିଛି । ସେ ଆଉ ଦୌଡ଼ି
ପାରିଲା ନାହିଁ । ଫରସୀ ଲୋକଟା ବି ଅଟକି ଯାଇ ତାକୁ ଅନାଇଁଲା
ସ୍ବେଷ୍ଟଭାବ ମୁହଁ ଭୁଲୁଟି କରି ନଇଁ ପଡ଼ିଲା । ଆଗ ଗୋଟାଏ ଗୁଳି ତାପରେ
ଆଉଗୋଟାଏ ସବୁ ସବୁ ହୋଇ ତା' କରେ କରେ ଉଡ଼ି ପଳାଇଲା । ସେ ତା'ର
ବାଁ ହାତଟିକୁ ଡାହାଣ ହାତରେ ଧରିଲା, ତା'ପରେ ଶେଷ ଚେଷ୍ଟା କରି
ବୁଦାବଣଯାକ ଦୌଡ଼ି ପଳାଇଲା । ବୁଦାବଣରେ ରୁଷ୍ ପଥର ବନ୍ଧୁକ-
ମାନେ ଥିଲେ ।

ପଦାତ୍ମକ ସୈନ୍ୟମାନେ ବଣ ଭିତରେ ଢେଲାରେ ଥିଲେ,
ହଠାତ୍ ଶବ୍ଦ ପ୍ରସ୍ତ ତାଙ୍କ ହାବୋଡ଼ି ଯିବାରୁ ସେମାନେ ଧାଇଁ ପଳାଇଲେ ।
ଭଲ ଭଲ ଦଳର ସୈନ୍ୟମାନେ ଗୋଳିଆମିଶା ହୋଇ ଅଳିଆ ଦଳିଆ
ଅବସ୍ଥାରେ ପଛକୁ ହଟିଲେ । ଗୁଳିଆ ହୋଇ ଜଣେ ସୈନିକ ପାଟିକରି
ଉଠିଥିଲା,

“ଆରେ ଦଳଛଡ଼ା ହେଇଗଲୁଁରେ !”

ଯୁଦ୍ଧରେ ଏ କଥା କେଇପଦ ଅତି ଭୟାନକ ଅଥଚ ନିରର୍ଥକ ।
ଏତିକି କଥାରେ ଯେତେ ସୈନ୍ୟ ସେ ଦଳଟାଯାକରେ ଥିଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ

ଦେହରେ ଗୁଳିଆଁ ପଣି ଯାଇଥିଲା । ସେମାନେ ଦୌଡ଼ ଦୌଡ଼
ପଳାଉଥାନ୍ତି, ଆଉ ପାଟି କରୁଥାନ୍ତି,

“ପଛକୁ ମାଡ଼ି ଆଇଲେରେ ! ଆରେ ଆମେ ଦଳଛଡ଼ା ହେଇ
ଗଲୁଁରେ ! ସବୁ ସରିଗଲା ରେ....!”

ସେ ଦଳର ସେନାପତି ଯେମିତି ପଛଆଡ଼ୁ ଏଇ ଚିତ୍କାରର ଶବ୍ଦ
ଆଉ ଗୁଳି ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲେ ସେ ଭାବିଲେ ସେଠି ଗୋଟିଏ କ’ଣ ଭାରି
ଭୟଙ୍କର କାଣ୍ଡ ଘଟୁଛି । ସେ ଭାବିଲେ ଯେ — ତାଙ୍କ ଉପରିସ୍ଥ କର୍ମରାଶି
ତାଙ୍କ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଖଲପ ଧାରଣା କରି ପାରନ୍ତି, ଯେ ସେ ତାଙ୍କ
ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆକଟରେ ରଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ, କି ଭଲକରି ତାଙ୍କୁ ନିଆ
ଦେଇ ପାରିଲେ ତାହିଁ । ତାଙ୍କଭଳି ଆଦର୍ଶ କର୍ମରାଶି, ଏତେ ଏତେ ବର୍ଷ
ସେ କାମ କଲେଣି, କେଉଁଠି ଟିକିଏ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ଦୋଷପତ୍ତି ବି କେବେ
ଦେଖାନାହିଁ, ଅଥଚକାଳେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ହାକିମ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଏପରି
ଭାବିବେ ଏଇ ଚିନ୍ତା ତାଙ୍କଠି ଏପରିଭାବେ ପଶିଗଲା ଯେ ସେନାପତି
ହୋଇ ତାଙ୍କର କିଭଳି ମହତ୍ତ୍ୱରେ ଚଳିବା ଦରକାର, ସେ ତାହା
ଏକଦମ ଭୁଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ନିଜକୁ କ’ଣ ବିପଦ ପଡ଼ିପାରେ, ସେ କଥା ବି
ସେ ପଚାରି ଦେଲେ । ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ମଣିଷର ଯେଉଁ ସ୍ୱାଭାବିକ
ପ୍ରବୃତ୍ତି, ତାକୁ ବି ସେ ଭୁଲିଗଲେ ।

ସେ ତାଙ୍କ ଘୋଡ଼ା ଜିନ୍ଦର ଦଉଡ଼ିକୁ ମୁଠେଇ ଧରି
ଘୋଡ଼ା ପେଟରେ ଖେଆ ମାରି ଘୋଡ଼ାକୁ ଦୌଡ଼େଇ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟଦଳ
ଆଡ଼କୁ ଛୁଟିଲେ । ଅବକଳ କୁଆପଥର ମାଡ଼ ହେଲାପରି ବନ୍ଦୁକଗୁଳି
ଗୁଡ଼ାକ ବର୍ଷାଥାଏ, ତା’ର ଉତ୍ତରେ ସେ ଯାଉଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କର ସ୍ୱରାଶି
ଭଲ, ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଗୁଳି ବସିଲା ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ତାଙ୍କୁ
ଧରି ବସିଥିଲା ଯେ, ସେ ଯିବେ ଦେଖିବେ, କେଉଁଠି କ’ଣ ଘଟିଛି ।
ତା’ପରେ ଯାହା ଘଟିଥିଲା ପଛେ ତା’ ତାଙ୍କର ଦୋଷରେ ଘଟିଥିଲେ
ସେ ତାକୁ ସୁଧାରିବେ, ତା’ହେଲେ ସେ ଦୋଷ ପାଇଁ ବି ତାଙ୍କୁ କେହି
ଦାୟୀ କରିବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ତ ହେଲାଣି ବାଇଶି ବର୍ଷ ଗୁଳିରାଶି,
ଆଦର୍ଶ ତାଙ୍କ ଗୁଳିରାଶି ଜୀବନ । କେବେ କୌଣସି କାମ ପାଇଁ ଟାଣ କଥା
ପଦେ ବି ଶୁଣିବାକୁ ହୋଇନାହିଁ ।

ଫରସୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସହରେ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଧାଇଁ ପଳାଇ
ତଇଲ୍ ପଛଆଡ଼େ ଶେତରେ ସେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେହି ସେତ
ଉପରେ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟମାନେ ଧାଇଁ ପଳାଉଥିଲେ ଯେ
ସେମାନେ ହୁକୁମ୍ ଶବ୍ଦକୁ କାନରେ ପକାଉ ନ ଥିଲେ । ସେହି ବେଳ
ଆସିଥାଏ, ଯେତେବେଳେ ମଣିଷ ମତ୍ତ ଉପରେ ମନ ଥପୁ କରି ନ ପାରି
ଏପଟ ସେପଟ ହେଉଥାଏ, ସେତେବେଳେ ଯୁଦ୍ଧରେ କିଏ ଜିତିବ ତା
ଠିକ୍ ହୋଇଯାଏ ।

ପଲ ପଲ ହୋଇ ଏହି ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟମାନେ ଅର୍ଦ୍ଧାଭିମାନ
ହୋଇ ଦଉଡ଼ି ପଳାଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ତାଙ୍କ ସେନାପତିଙ୍କ
ହୁକୁମ୍ ମାନିବେ ନା ପଛକୁ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଦେଇ ଆହୁର ଆଗକୁ
ଆଗକୁ ଦୌଡ଼ି ପଳାଇବେ ?

ହତାଶ ହୋଇ ସେ ଚର୍ଚ୍ଚିରେଇ ଚର୍ଚ୍ଚିରେଇ ଡାକ ପକାଉଥାନ୍ତି ।
ଆଗେ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କୁ ଏତେ ଜରୁଥିଲେ, ଅଥଚ ତାଙ୍କର
ସେ ମୁହଁ ନାଲି ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ, ଏଭଳି ବୃକ୍ତ ବଶୁଥାଏ ଯେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ
ବାଲି ଚିହ୍ନି ହେଉ ନଥାଏ । ସେ ତାଙ୍କ ଖଣ୍ଡା ହଲାଇ ଥାନ୍ତି । ତଥାପି
ଏସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ସୈନ୍ୟମାନେ ଦୌଡ଼ିଥାନ୍ତି, ଆଉ ନିଜ ଭିତରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା
ହେଉଥାନ୍ତି । ଯେଉଁ ନୈତିକ ନିକଟରେ ଯୁଦ୍ଧର ଫଳାଫଳ ତଉଲ
ହୁଏ, ସେ ଠିକ୍ ସେପରିକି ଗୁଳିଆ ହେବା ପଟକୁ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ିଥାଏ ।

ସେନାପତି ଚକ୍ରାର ଶୁଣି ଶୁଣି ବାରୁଦ ଗନ୍ଧରେ ଅଶନିଶ୍ୱାସୀ
ହୋଇଯାଇ ହତାଶାରେ ହା'ପଣିଯାଇ ଖୁଣ୍ଟ ପରି ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ।
ଅବସ୍ଥା ତ ଶେଷ ହୋଇଗଲା ପରି ଲାଗୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ସେତେବେଳେ
ଯେଉଁ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟମାନେ ରୁଷ୍ଟ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ମାଡ଼ିକା
ଥାପୁଥିଲେ, ସେମାନେ କାହିଁକି ଚେକାଶି ପଛକୁ ଧାଇଁ ପଳାଇଲେ ଓ
ତଇଲ୍ ଧାଡ଼ିରୁ କୁଆଡ଼େ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇଗଲେ ଓ ରୁଷ୍ଟପକ୍ଷର ଲାଖବକ୍ଷାଳ
ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସେ ତଇଲ୍ରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେମାନେ ଟିମୋହିନ୍ଦ୍ର
ଦଳର ଲେଙ୍କେ । ତଇଲ୍ ଭିତରେ ଯେତେ ଦଳଥିଲେ, ସମସ୍ତଙ୍କ
ଭିତରେ ଏଇମାନେ ଏକା ଆପଣା ଶୃଙ୍ଖଳା ରଖିଥିଲେ । ତଇଲ୍
ପଛଆଡ଼େ ଯେଉଁ ଖାଲଥିଲା, ଏମାନେ ସେଇଠି ଲୁଚକରି ରହିଯାଇଥିଲେ,
ତାପରେ ହଠାତ୍ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ଟିମୋହିନ୍ଦ୍ର

ଜଣେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରବଣ କଳକଳା ବୋଧ ଛୁଡ଼ିଦେଇ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲା । ହାତରେ କେବଳ ଗୋଟାଏ ଖଣ୍ଡାଧରି ସେ ଏଭଳି ମଦୁଆ କି ପାଗଳ ପରି ତୋଫାନ ସ୍ଵପଟରେ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ଉପରେ ଚଢ଼ାଉ ଲଗାଇଦେଲା ଯେ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କ ହାତ-ହତ୍ତୀଆରମ୍ଭ ମୋଡ଼ାଉ ଦେଲେ ଆଉ ତାକୁ ପୁଣି ଗୋଟେଇ ନେବାକୁ ନ ଅଟକି ଏକାଥରେ ଧାଇଁ ପଳାଇଗଲେ ।

ଟିମୋହିନ୍‌ର ପାଖେ ପାଖେ ଡେଲେହଡ଼ ଧାଇଁଥାଏ, ସେ ଜଣେ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟ ପାଖକୁ ଯାଇ ତାକୁ ମାରି ପକାଇଲା । ଫରସୀ ପକ୍ଷର ଜଣେ ଅଫିସର ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିବାରୁ ଡୋଲେହଡ଼ ତା' ପୋଷାକର ବେକରୁ ଆଗ ବଳପଡ଼ି ଧରିପକାଇଲା । ଯେଉଁ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟମାନେ ଧାଇଁ ପଳାଇଥିଲେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ପୁଣି ଲେଉଟି ଆସିଲେ, ପୁଣି ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦଳ ସବୁ ଗଢ଼ା ହେଲା । ବା' ପଟରେ ଥିବା ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟମାନେ ତ ପ୍ରାୟ ହତାଶ କରିଦେବା ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତତଃ ସେତକବେଳେ ସକାଶେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ଦିଆ ହୋଇ ପାରିଲା । ରୁଷ୍ ପକ୍ଷର ଯେତେ ବଳକା ସୈନ୍ୟ ଅଲଗା ରଖା ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନେ ଗୁଳିଆସି ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ମିଶିଗଲେ, ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ବେଳ ମିଳିଗଲା, ଯେଉଁମାନେ ଦୌଡ଼ ପଳାଉଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ଦିଆ ହେଲା । ମେଜର ଏକନମର୍କଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସେନାପତି ବୋଲ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ଅନାଇଁଥାନ୍ତି କେମିତି ସୈନ୍ୟମାନେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ପଛଦୁଆ ଦେଇ ଗୁଲିଯାଉଛନ୍ତି । ସେତକବେଳେ ଜଣେ ସୈନ୍ୟ ତାଙ୍କ କଡ଼କି ଦୌଡ଼ ଆସି ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଯେଉଁଥିରେ ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ବସିଲାବେଳେ ଝୁଲୁଥାଏ, ସେଇଆକୁ ଧରି ପକାଇ ସେଥିରେ ପ୍ରାୟ ଲୁଣ୍ଠିଗଲା । ସୈନ୍ୟ ଜଣକ ଶରୀର ସୁନ୍ଦର ନେଳ କନାର କୋଟ୍ଟିଏ ପିନ୍ଧିଥାଏ । ତା' ମୁଣି ନଥାଏ, କି ତା ମୁଣ୍ଡରେ ଟୋପି ନଥାଏ, ତା ମୁଣ୍ଡରେ ପଟି ବନ୍ଧା ହୋଇଥାଏ । ତା କାନରୁ ଗୋଟାଏ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଗୁଳି ରଖିବା ମୁଣି ଝୁଲୁଥାଏ । ଅଫିସର ଯେଉଁ ଖଣ୍ଡା ଧରନ୍ତି ସେହିପରି ଖଣ୍ଡାଟିଏ ତା ହାତରେ ଥାଏ ।

ସୈନ୍ୟ ଶୁଖିଲା ହସୁଥାଏ । ତାର ନେଳିଆ ନେଳିଆ ଆଖି ବେଲଜ୍ଜ ଶ୍ରବରେ ସେନାପତିଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁଥାଏ, କିନ୍ତୁ ତା ପାଟି

ହସୁଥାଏ । ସେନାପତି ସେତେବେଳେ ମେଜର୍ ଏକନମଭୁଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଥାନ୍ତି, ସେହି କାମରେ ସେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଥିଲେ ବି ସେ ଏ ସୈନିକକୁ ନିଏ ନକରି ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଫରସୀ ସୈନିକର ଗୁଳିରଖିବା ମୁଣି ଓ ଖଣ୍ଡାକୁ ହାତ ଦେଖାଇ ଡୋଲେହଭୁ କହିଲେ,

“ହଜୁର, ହେଇ ଦେଖିବା ହଉନ୍ତୁ ମୁଁ ଯୋଡ଼ିଏ ସନ୍ତକ ଆଣିବି । ଜଣେ ଅଫିସର ମୋ ହାତରେ ବନ୍ଦୀ ହେଲେ, ମୁଁ ସୈନ୍ୟଦଳକୁ ଅଟକାଇ ଦେଲି ।”

— କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ବୋଲି ଡୋଲେହଭୁ ଟାଣିଓଟାରି ନିଶ୍ୱାସ ମାରୁଥିଲା, ସେ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡିଆ କରି କହିଗଲା, “ସମଗ୍ର ସୈନ୍ୟଦଳ ମୋର ସାଥୀ । ହଜୁରଙ୍କୁ ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନା ମତେ ଭୁଲିଯିବେ ନାହିଁ ।”

“ଆ—ଛା, ଆଛା,” ସେନାପତି କହିଲେ ଓ କହିଦେଇ ମେଜର୍ ଏକନମଭୁ ଆଡ଼କୁ ଗୁଲିପଡ଼ିଲେ, କିନ୍ତୁ ଡୋଲେହଭୁ ତାଙ୍କୁ ଛୁଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ତା’ ମୁଣ୍ଡରେ ଯେଉଁଠି ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ପଟି ବନ୍ଧା ହୋଇଥିଲା ସେ ସେପଟି ଖୋଲି ପକାଇ ତାଙ୍କୁ ଷତସ୍ଥାନ ଦେଖାଇଲା, ସେଠି ରକ୍ତ ବାହାରି ବସିଯାଇ ଶୁଖି ଯାଇଥିଲା । ଡୋଲେହଭୁ କହିଲା,

“ଏଠି ସଙ୍ଗୀନ୍ ମୁନରେ ଭ୍ରଷ୍ଟମାତ୍ର ବସିଥିଲା । ଲଢ଼େଇବେଳେ ମୁଁ ମୋ ଜାଗାରୁ ହଟିନାହିଁ ହଜୁର ମତେ ମନେ ରଖିଥିବେ ।”

* ଭୂଷିନ୍‌ର ତୋପଗୁଡ଼ିକ କଥା କାହାର ମନେ ନଥିଲା । ଲଢ଼େଇ ସରିଲାବେଳକୁ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍‌ଙ୍କର ଶିଆଲ ହେଲା ଯେ ଯେଉଁଠି ଛୁଷ୍ଟପକ୍ଷର ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଆଗୁଆ ଧାଡ଼ି ଆଗେ ଥିଲା, ତା ମଝି ଜାଗାରୁ ସେତେବେଳେ ବି ତୋପମାନଙ୍କରୁ ଗୁଳି ଫୁଟୁଛି । ଆଉ ଡେରି ନକରି ତୋପଗୁଳିକ ସୈନ୍ୟଦଳଟି ଯେତେଶୀଘ୍ର ପାରିବ ସେତେ ଶୀଘ୍ର ପଛକୁ ହଟି ଯିଲାଉ, ଏଇ ଆଦେଶ ତାକୁ ଶୁଣାଇଦେବା ସକାଶେ ପ୍ରିନ୍ସ୍-ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନ୍ ଆଗ ଚାକ୍ଷୁଷ୍ ଅଫିସରଙ୍କୁ ବରଗି ଦେଲେ, ତାପରେ ପଠାଇଲେ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ । ଭୂଷିନ୍‌ର ତୋପଗୁଳିକ ଦଳକୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ତୋପ ଘାଟି ପାଖରେ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସୈନ୍ୟଦଳକୁ ଆଗରୁ ରଖା ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଘମାଘୋଟ ଲଢ଼େଇ ଲାଗିଥାଏ ସେତେବେଳେ କିଏ ଜଣେ ସେ ସୈନ୍ୟଦଳକୁ ହୁକୁମ୍ ଦେଇଥାନ୍ତି ସେ ତାଙ୍କ

ହୁକୁମ୍ ଅନୁସାରେ ସେ ସୈନ୍ୟଦଳ ସେ ଜାଗା ଗୁଡ଼ିକରେ ପହଞ୍ଚି ହଟି ପଳାଇଥାଏ । ସାତା ହେବାକୁ କେହି ନାହିଁ, ତଥାପି ସେ ତୋପଗୁଳକ ସୈନ୍ୟଦଳଟି ତୋପ ଫୁଟାଇ ଲୁଗିଥାଏ । ତାର ଏଭଳି ଅରକ୍ଷ ଅବସ୍ଥାରେ ଫରସି ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ସେ ତୋପଘାଟିକୁ ଅଧିକାର କରି ନେଇ ସ ରଥାନା କିନ୍ତୁ ମୋଟେ ଚାରିଟା ତୋପ କାର୍ଯ୍ୟ ଥାଇ ତା'ର ଅନ୍ୟ କେହି ସାହାଯ୍ୟ ନଥାଇ ସେ ତୋପଘାଟି ଖାଲି ଭୁକ୍ତ ହୁଏ । ଦୁଃସାହସିକତା ବଳରେହିଁ ଆକ୍ରମଣ ଚାଲୁରଖିଛି ଏକଥା ଫରସୀ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ କଳ୍ପନା କରିପାରି ନଥିଲା । ସେ ତୋପଘାଟିରୁ ଘନ ଘନ ଗୁଳିମାଡ଼ର ତୋଡ଼ ଦେଖି ଫରସି ପଟ ଓଲଟି ଶ୍ରବଣଲେ ସେ ସେହି ତୋପଘାଟିଟା ସମଗ୍ର ରୁଷ୍ ସେନାବାହିନୀର ଅଧିକାଂଶ ସୈନ୍ୟଙ୍କ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥଳ; ସେଇଠି ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟମାନେ ବେଶି ସଂଖ୍ୟାରେ ଠୁଳ ହୋଇ ଗଡ଼ଳି କରି ରହିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଫରସି ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଦୁଇଥର ସେହି ତୋପଘାଟି ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ ଚଳେଇଲେ, କିନ୍ତୁ ଆଉ କେହି କୁଆଡ଼େ ନାହିଁ ନିରୁଚିଆ ଡିପ ଉପରେ ସେହି ଯେଉଁ ଚାରିଟା ତୋପ ଖଞ୍ଜା ହୋଇଥାଏ, ତହିଁରୁ ଏଭଳି ଗୁଳିମାଡ଼ ହେଲା ଯେ ସେ ଦୁଇଥରଯାକ ଫରସି ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଚତୋର୍ଥ ଫସର ଫାଟି ଯାଇ ଫରସିମାନେ ହଟି ପଛୁଡ଼ା ହେଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡିଆନ୍ ଆଗ ଯେତେବେଳେ ସେ ତୋପ ଘାଟି ବୁଲି ଚାଲି ଚାଲି ଆସିଥିଲେ ଠିକ୍ ତା ପଛେ ପଛେ ଭୁଷିନ୍ ତୋପମାଡ଼ରେ ସ୍କୋନ୍-ଗ୍ରାବେନ୍ ('ସୁନ୍ଦର ଖାଇ') ଗାଁରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଇଥିଲା ।

ତୋପଗୁଳକମାନଙ୍କ ସାହସ ଓ ମନର ଫୁର୍ତ୍ତି ତେଜ ଉଠିଥାଏ । ସେ ଗାଁରେ ନିଆଁ ଲୁଗିଗଲା ଦେଖି ସେମାନେ ଖୁସି ହୋଇ ପାଟି କରୁଥାନ୍ତି ।

“ଆରେ ଦେଖ ଦେଖ ! ସେମାନେ କେମିତି ହଟିହଟାରେ ପଡ଼ିଲେଣି ଦେଖ ହୋ ! ଗାଁଟା ହୁତୁ ହୁତୁ ହେଇ ଜଳିଲାଣି ! ଆଃ ! କେତେ ଧୁଆଁ ! ଶୁଭ ସୁଭୁବ କାମଟାଏ ହେଲା । ବଢ଼ିଆ ! ବଢ଼ିଆ ! ବାଃ ! କି ଧୁଆଁ ! କି ଧୁଆଁ !”

କେହି ହୁକୁମ୍ ଦେଇନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ସେ ଯେଉଁପଟୁ ଧୁଆଁ ଉଠୁଥାଏ ଛୁଇଁ ଛୁଇଁ ସବୁ ତୋପତକ ସେହି ଆଡ଼କୁ ମୋହିଁ ଦେଇ ଗୁଳି ଫୁଟା ହେଉଥାଏ । ସତେ ଯେମିତି ତୋପଗୁଳକ ସୈନ୍ୟମାନେ ଜଣେ ଆରଜଣକୁ

ମତାଇ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ପ୍ରତିଥର ଯେମିତି ତୋପରୁ ଗୁଳି ଫୁଟେ ସେମିତି ସେମାନେ ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଆନ୍ତି—

‘ବାଃ ବାଃ ! ହେଲ ଯା’ ହେଉ କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ବଢ଼ିଆ !’

ପବନରେ ବହୁ ହୋଇ ହୋଇ ନିଆଁ ଟା ଆହୁରି ତେଜିଲା । ଫଗୁଆ ପଟରେ ସୈନ୍ୟମାନେ ଯେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଗାଁଠୁ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ ସେମାନେ ପୁଣି ଲେଉଟି ଗଲେ । କିନ୍ତୁ ସତେ ଅବା ସେମାନେ ଶୁଣିଲେ ଯେ ଏ ଯେଉଁ ପରାଭବ ମିଳିଲା ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ଦରକାର, ତେଣୁ ସେମାନେ ସେ ଗାଁଠୁ ଟିକିଏ ଛଡ଼ାରେ ଗାଁର ଡାହାଣ ପଟେ ଦଶଟା ତୋପ ବସାଇ ଦେଲେ ଓ ସେ ତୋପରୁ ଭୂଷିନ୍ଦ୍ର ତୋପ ଘାଟି ଉପରକୁ ଗୁଳି ବର୍ଷି ଲାଗିଲେ ।

ଶସ୍ତ୍ର ପ୍ରସର ଏ ତୋପଗୁଡ଼ାକୁ ରୁଷ୍ ପକ୍ଷର ବନ୍ଧୁଙ୍କମାନେ ଆଗ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ; କାରଣ ଗାଁରେ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ତୋପମାଡ଼ ଫଳରେ ନିଆଁ ଲାଗିଗଲା ବୋଲି ଦେଖି ସେମାନେ ପିଲାଙ୍କ ପରି ଖୁସିରେ କୁରୁକୁଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ତୋପମାଡ଼ କାଟୁକଲା ବୋଲି ସେମାନେ ଭାରି ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଫଗୁଆ ପକ୍ଷ ଆଉ ପ୍ରଥମେ ଯୋଡ଼ାଏ ତୋପଗୁଳି ଅସି ରୁଷ୍ ପକ୍ଷର ତୋପମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପଡ଼ିଲା, ତା ପଛେ ପଛେ ଆଉ ଚାଲିଗଲା । ତୋପଗୁଳି ପଡ଼ିଲା ଯେ ତହିଁରୁ ଗୋଟାକରେ ଯୋଡ଼ାଏ ଘୋଡ଼ା ଛତରତୁଡ଼ିକ୍ ହୋଇଗଲେ ଓ ଆଉ ଗୋଟାକରେ ଲଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ଗୋଟାଏ ଗୋଡ଼ ଉଡ଼ିଗଲା । ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଆଖି ଓ ମନୋବଳ ତେଜି ଉଠିଥିଲା, ସେ ଆସମଣ ତାକୁ ଦବାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ବରଂ ତାଙ୍କ ଉତ୍ସାହ ଉତ୍ତେଜନା ନୂଆ ବାଟ ଧରିଲା । ତୋପଗୁଳି ବୋହିବା ଗାଡ଼ିରୁ ଯୋଡ଼ାଏ ଘୋଡ଼ାକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଫିଟାଇ ଅଣାଗଲା ଓ ମରିଯାଇଥିବା ଘୋଡ଼ାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ତାକୁ ଯୋଡ଼ି ଦିଆଗଲା । ଆହତ ସୈନିକଙ୍କୁ ସେ ସ୍ଥାନରୁ ଉଠେଇ ନିଆଗଲା । ଚାରିବେଟିଯାକ ତୋପର ମୁହଁକୁ ଫଗୁଆ ପକ୍ଷର ତୋପମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁକରି ଚାଲିଲେ ଥୁଆ ଗଲା । ସେଠି ଯେଉଁ ଅନ୍ୟ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଥିଲେ, ସେ ଥିଲେ ଭୂଷିନ୍ଦ୍ର ସହକର୍ମୀ । ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେଉ ହେଉ ସେ କର୍ମଚାରୀ ମରି ଯାଇଥିଲେ । ଏକ ଦଶା ପରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ ସେ ତୋପମାରୁ ଦଳରେ ଯେଉଁ ଚାଲିଗଲା ଜଣ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସୈନ୍ୟ ଥିଲେ, ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ସତର ଜଣ ସୈନିକ ଆହତ ହୋଇ

ଅକର୍ମଣ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି । ତଥାପି ସେମାନଙ୍କ ମନ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲି ଥାଏ, ମନର ସତେଜତା ଉଣା ପଡ଼ି ନ ଥାଏ, ଆଗେ ସେମିତି ଥିଲା ଅବକଳ ସେମିତି । ଦୁଇ ଦୁଇ ଥର ଫରସୀ ସୈନ୍ୟ ଆସି ସେମାନେ ଯେଉଁଠି ଥିଲେ ଠିକ୍ ତା ତଳେ ପଡ଼ିଥିବା ଯାଇଥିଲେ, ଦୁଇଥର ଯାକ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରକୁ ତୋପରୁ ଗୁଳି ବର୍ଷା ଥିଲେ । ଭୂଷିନ୍ ଆକାରରେ ଖବ, ତାର ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ ଶ୍ରୀମାନ, କିମ୍ଭୂତ, ତାକୁ ଦେଖିଲେ ଲାଗିବ, ତା ଦେହରେ ବଳ ବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ମାତିଲା ବେଳେ ସେ ଭିନ୍ନେ ମଣିଷ । ଥରକୁ ଥର ସେ ତାର ସେବାକାଶ୍ ସୈନିକକୁ କହୁଥାଏ—

“ଆଣ, ମୋ ପାଇପ୍ଟା ବଢ଼େଇଦିଅ । ବଢ଼ିଆ ମାଡ଼ଟାଏ ବସେଇଦେଲା ଏଥର ଆମ ତୋପ, ଖୁସିରେ କଲେ ଧୂଆଁ ଟଣାଯାଉ ।” ପାଇପ୍ ମୁଠେଇ ଆଣି ଶୋଭି ଶୋଷି ଧୂଆଁ ପତ ଟାଣୁ ଟାଣୁ ସେ ନିଆଁ ଗୁଲି ଛୁରିକାଉଥାଏ ଓ ତାର ଟିକି ପାପୁଲି ସନ୍ଧବାଟେ ଫରସୀ ପକ୍ଷର ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଉଁଥାଏ । କହି ଲାଗିଥାଏ,—

“ତାଙ୍କୁ ଦିଅ ଭସ୍ କରରେ ପିଲେ ।”

ସେ ନିଜେ ଯାଇ ତୋପଗୁଳାକର ଚକମାନଙ୍କୁ ଟାଣକରି ରୂପି ଧରିଲା ଆଉ ଚକମାନଙ୍କ ପେଟଗୁଡ଼ିକ ଭିଲି କରିଦେଲା । ଗୁଳିଫଟା ଧୂଆଁ ଭିତରେ ପଶିଯାଇ ଭୂଷିନ୍ ଗୋଟାଏ ତୋପ ପାଖକୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ତୋପ କଡ଼ିକ ଦଉଡ଼ି ଧାପଡ଼ି କରୁଥାଏ । ଅନବରତ ତୋପଗୁଡ଼ିକରୁ ଗୁଳି ଫାୟାର ଚାଲିଥାଏ, ଶବ୍ଦରେ କାନ ଅତର ପଡ଼ୁଥାଏ । ଥରେ ତୋପଟାଏ ଫୁଟିଲେ ଭୂଷିନ୍ ଚମକି ପଡ଼େ । ତାର ଧୂଆଁ ପିଆ ପାଇପ୍ଟା ସବୁବେଳେ ତା’ ପାଟିରେ ଲାଗି ରହିଥାଏ, କେତେବେଳେ ହେଲେ ଭୁଣ୍ଡିଛଡ଼ା ହେଉ ନ ଥାଏ ।

କେତେବେଳେ ସେ ତୋପରେ ଲାଖ କରୁଥାଏ, କେତେବେଳେ ସେ କଣ୍ଟୁଥାଏ, ତୋପରେ ଆଉ କେତେ ବାରୁଦ ରହିଲା ଯେତେବେଳେ ତୋପଗାଡ଼ିର ଘୋଡ଼ା ଶହ୍ଯୁପକ୍ଷର ଗୁଳିରେ ଆହତ ହେଉଥାନ୍ତି କି ମରି ଯାଉଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ବଦଳାଇ ଦେଉଥାଏ, ଅହରହ ସେ ତାର ଦୁବଳ ଥର ଥର ଚି ଚିଆ ସ୍ଵରରେ ରଡ଼ି ଛୁଡ଼ୁଥାଏ । ତା ମୁହଁରେ ବଳ ବଳି ବେଶି ବେଶି ଆଗ୍ରହର ଚିହ୍ନ ଫୁଟୁଥାଏ ।

ଶାଲି ଯେତେବେଳେ କେନ୍ଦ୍ର ଆହତ ହେଉଥାନ୍ତି କି ମରୁଥାନ୍ତି ସେତିକିବେଳେ ସେ ଭୁକୁଞ୍ଚନ କରୁଥାଏ, ସେତେବେଳେ ସେ ମୃଦ୍ବୀର-ଗୁଡ଼ାକ ଆଡୁ ମୁହଁ ବୁଲେଇ ନେଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ପାଟି କରୁଥାଏ, ସେଠି ପଡ଼ିଥିବା କେଉଁ ଆହତ ସୈନିକଙ୍କୁ କି ମୃତ ସୈନିକର ଶବକୁ ସେଠୁ ଡ଼େଙ୍କ ନେଇ ଯାଅ ବୋଲି କହୁଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଲୋକେ ସବୁବେଳେ ମଠ ମଠ କରୁଥାନ୍ତି ।

ତୋପଗୁଳକ ସୈନ୍ୟମାନେ ସାଧାରଣତଃ ସୁନ୍ଦର ଚେହେରାର ଲୋକ । ଡେଙ୍ଗା ଡେଙ୍ଗା ଲୋକ, ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରିସ୍ଥ କର୍ମରୁଣ୍ଡାଠୁ ଆହୁତ ଦି'ଦି ମୁଣ୍ଡ ଉଠି, ଛୁଟିର ଗୋଲେଇ ମ'ପରେ କର୍ମରୁଣ୍ଡା ମାପଠୁ ସେମାନେ ଦି'ଦି ଗୁଣ । ଅଥଚ ସାନ ପିଲାମାନେ ଅକଡ଼ରେ ପଡ଼ିଲେ ଯେମିତି ଗୁଡ଼ାଟିରେ ଅନାନ୍ତି, ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଉପରିସ୍ଥ କର୍ମରୁଣ୍ଡା ତୁଷିନ୍ ମୁହଁକୁ ସେମିତି ଅନାଇଥାନ୍ତି, ତା ମୁହଁରେ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଠାଣି ଉକୁଟୁଥାଏ, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ତା ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଉଥାଏ ।

ଭୟଙ୍କର ଘୋ ଘା ଗର୍ଜନ ଆଉ ଗୋଲମାଲ ଶୁଭୁଥାଏ । ସେଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଦରକାର ପଡ଼ୁଥାଏ- ଅସମ୍ଭବ ପ୍ରକାରେ କ୍ଷିପ୍ରତା, ପୁଣି ଗଣ୍ଡର ମନୋନବେଶ । ତୁଷିନ୍‌କୁ ତେଣୁ ଟିକିଏ ବୋଲି ଡର ମାଡୁ ନ ଥାଏ, ଆଦୌ ଅଖାଡ଼ୁଆ ଲାଗୁ ନ ଥାଏ । କାଳେ ସେ ଆହତ ହେବ ଅଥବା କାଳେ ସେ ନିହତ ହେବ, ଏ ଧାରଣା ତାର ମୁଣ୍ଡରେ ପଶି ବ ପାରୁ ନ ଥାଏ । ଓଲଟି ତାକୁ ସେ ପରିସ୍ଥିତି ଚମତ୍କାର ଭାବେ ଗିରୁକି ବୋଲି ଲାଗୁଥାଏ । ତାକୁ ଲାଗୁଥାଏ, ଶତ୍ରୁ ପକ୍ଷକୁ ଯେତେବେଳେ ସେ ଆଗ ଦେଖିଥିଲା, ତା ଉପରକୁ ପ୍ରଥମେ ଗୁଳି ମାରିଥିଲା, ସେ ବେଳ ତ କେତେ ପଛର କଥା, ସତେ ଅବା ସେ ହେଲଣି ଗଲକାଲର କଥା । ଆଉ, ଲାଗୁଥାଏ, ଯେଉଁ ଭୂଇଁ ଖଣ୍ଡକ ଉପରେ ସେ ଠିଆହୋଇଛି ସତେ ଅବା ସେ ଭୂମି ସଙ୍ଗେ ତାର ଦନିଷ୍ଠ ପରିଚୟ ଅଛି ! ଆପଣା ଦର ପରି ସେ ସ୍ଥାନ ତାକୁ ଆରେଇ ଯାଇଥାଏ ।

ଡରଭୟ ତା ମୁଣ୍ଡରେ ପଶୁ ନ ଥାଏ ସତ, ସେ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଥିଲେ ସବୁଠୁ କାମିକା କର୍ମରୁଣ୍ଡା ଯାହା ଯେଉଁପରି କରିଥାନ୍ତା, ତୁଷିନ୍ ଅବକଳ ସେଇଆ ସେହୁପରି କରିଯାଉଥାଏ ସତ, ତଥାପି, ସେତେବେଳେ

ତା ମନର ଅବସ୍ଥାକୁ କ୍ଷୁଦ୍ର କୋପରେ ବାଉଁଶ ବୋରୀର ମନର ଅବସ୍ଥା ସଙ୍ଗେ କି ଗୋଟାଏ ମାତାଲର ମୁଣ୍ଡ ସଙ୍ଗେ ଭୁଲନା କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ସେତେବେଳେ ସେଠି ସେ ଥାଏ ଗୋଟାଏ ବିଚିତ୍ର ସ୍ଵଚନ୍ଦ୍ର ଦୁନିଆଁ ଭିତରେ । ସେ ଦୁନିଆଁରେ ତା' ଚାରିପଟେ ତା ନିଜ ଘାଟିର ତୋପଗୁଡ଼ାକ କାନପଟା ଗର୍ଜନ କରି ଫୁଟୁଥାଏ, ଶହସ୍ରପକ୍ଷର ତୋପ ଗୁଲି ଫଡ଼ି ସାଇଁ ସାଇଁ ଗର୍ଜି ଆସୁଥାଏ ତୁ ତା ହୋଇ ଫୁଟୁଥାଏ । ତୋପମାନଙ୍କ ଚାରିପଟେ ଝାଳନାଳ ହୋଇ ତୋପଗୁଲିକମାନେ ଧାଇଁଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କ ମୁହଁସବୁ ନାଲି ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ । ମଣିଷମାନଙ୍କ ଦେହରୁ ଘୋଡ଼ାମାନଙ୍କ ଦେହରୁ ରକ୍ତ ବୋହୁଥାଏ । ବିପ୍ଳବ ପଟରେ ଶହସ୍ରଦିନ ପଟେ ଧୂଆଁ ଉଠୁଥାଏ ଯେ ଥରେ ସେପଟେ ଧୂଆଁ ଉଠିଲେ ତା' ପଛେ ପଛେ ସେପଟରୁ ଏପଟକୁ ଗୋଟାଏ ତୋପଗୁଲି ଉଡ଼ିଆସେ ଭୂଇଁରେ ପଡ଼େ, ନ ହେଲେ ମଣିଷ ଉପରେକି ଘୋଡ଼ା ଉପରେକି ଏପଟର କେଉଁ ତୋପ ଉପରେ ଆସି ପଡ଼େ । ଏସବୁ ଦୃଶ୍ୟ ଏକାଠି ମିଶି ତାଙ୍କ ସେ ସ୍ଵଚନ୍ଦ୍ର ଦୁନିଆଁ । ସେ ଦୁନିଆଁରେ ସେ ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ କରୁଥାଏ । ସେ ସତେ ଅବା କଳ୍ପନାରେ ଦେଖୁଥାଏ, ସେ ଶହସ୍ରପକ୍ଷର ତୋପଗୁଡ଼ାକ ତୋପ ନୁହେଁ, ସେଗୁଡ଼ାକ ଧୂଆଁ ପିଇବା ପାଇପ୍ । ସେହି ପାଇପ୍ ବାଟେ ମଝିରେ ମଝିରେ କେଉଁ ଅଦୃଶ୍ୟ ଧୂଆଁ ପିଆଳ ଦମେ ଲେଖା ଧୂଆଁ ଟାଣି ଛୁଡ଼ୁଛି । ଭୂଷିନ୍ ଦେଖୁଥାଏ, ଧୂଆଁର ମେଘ ଗଣ୍ଡେ ପାହାଡ଼ର ତାଲୁଏ ତାଲୁଏ ଗଢ଼ିଆସିଲା ଓ ଗୋଟାଏ ହାର ମରି ପ୍ରବନରେ ବାଁ ପଟକୁ ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ଟେକି ହୋଇ ଉଡ଼ି ଚାଲିଗଲା । ତାକୁ ଦେଖି ଭୂଷିନ୍ କହିଲା—

“ଦେଖିଲଣି ! ପୁଣି ସେ ଧୂଆଁ ଛୁଡ଼ିଲା । ହଉ, ଏଥର ପକା ତ ତମ ବଲ୍‌ଟାକୁ ଆରପଟକୁ !”

ତା' କଣ୍ଠରେ ତୋପଗୁଲିକ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା, ଭୂଷିନ୍ କଣ ଭୁଟିରୁ ଭୁଟିରୁ ହେଉଛି ଶୁଣିପାରି ପାରୁନା,

“କଣ କହିବା ହେଲେ ହଜିବ !”

“କିଛି ନୁହେଁ ମ ” ଭୂଷିନ୍ କହିଲା, “ତୋପଗୁଲିଟାଏ । ହଁ । ତଲା ଏଥର ମାରୁଭୋନା, ମାରୁ ଦନାଦନ !” ସେ ମନକୁ ମନ କହିହେଲା । ‘ମାରୁଭୋନା’ ନାଁଟା ସେ ଦେଇଥିଲା, ଗୋଟାଏ ତୋପକୁ,

ସୁରୁଶାକାଳିଆ ଗୁମ୍ଫାରେ ସେଇଟା ତିଆରି ହୋଇଥାଏ, ତିଆ ହୋଇଥାଏ
ଧାଡ଼ିର ସବା ସେମୁଣ୍ଡରେ ।

ଫରସୀ ସୈନିକମାନେ ଦିଶୁଥାନ୍ତି, ସତେ ଅବା ସେମାନଙ୍କ
ତୋପ ଶୁଭିକରେ ପିମ୍ପିଡ଼ିଗୁଡ଼ାଏ ବେଢ଼ିଛନ୍ତି ଯେମିତି । ଦ୍ଵିତୀୟ ତୋପର
ପ୍ରଥମ ତୋପଗୁଳକ ଜଣକର ଚେହେରା ସୁନ୍ଦର । ସେ ମଦ ପିଇ ନିଶାରେ
ମାଡ଼ିଥାଏ, କଳ୍ପନାରେ ସେ ଦେଖୁଥାଏ ତା ମାମୁଁକୁ ଆଉ ତା ମାମୁଁ କଥା
ଭାବୁଥାଏ । ତୁସିନ୍ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠୁଁ ବେଶି ତାହାର ଆଡ଼କୁ ଅନାଉଁଥାଏ,
ତାର ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ ତୁସିନ୍ ଆଖିକ ଭଲ ଲଗୁଥାଏ । ପାହାଡ଼ତଳକୁ
ଗୁଲିଫଟିବା ଶବ୍ଦ ବେଳେ ବେଳେ କମି କମି ଯାଇ ଥମ୍ବି ଯାଉଥାଏ,
ପୁଣି ତେଜି ଉଠୁଥାଏ, ଶୁଭୁଥାଏ ଗୋଟାଏ ଜନ୍ମର ନିଶ୍ଵାସ ଶବ୍ଦ ପରି ।
ସେ ଶବ୍ଦ କମିବା ବଢ଼ିବାକୁ ବି ତୁସିନ ନଦା ଦେଇ ଶୁଣୁଥାଏ ।

ସେ ମନକୁ ମନ କହି ଦେଲା, “ଦେଖତ ! ପୁଣି ଥରେ ସେ
ନିଶ୍ଵାସ ମାଇଲୁଣି ।”

ତା’ ନିଜ କଳ୍ପନାରେ ସେ ନିଜକୁ ଦେଖୁଥାଏ ସତେ ଯେମିତି
ସେ ଅତି ପ୍ରକାଶ୍ଵ ଆକାରର ମାଲଟାଏ, ଯେ ଦି ହାତରେ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କ
ଉପରକୁ ଚୋପଗୁଳି ଫୋପାଡ଼ି ଲାଗିଛି ।

ତୋପଠୁଁ ଦୂରକୁ ଦୃଢ଼ଯାଇ ସେ କହୁଥାଏ, “ମାତ୍ଵେୟେନା,
ଆମ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଥିବୁ ।”

ଏତିକିବେଳେ ଗୋଟିଏ ଅଚିହ୍ନା ପାଟିରେ କଥା ଶୁଭିଲ,
“କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ତୁସିନ୍ ! କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍—” ତୁସିନ୍ ଲଜିଲା ହୋଇ
ଗୁଲିପଡ଼ି ରୁହୁଁଦେଲା । ଦେଖିଲା, ସେ ସେହି ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ, ମୁଖ୍ୟ
ସେନାପତିଙ୍କ ଗହଣରେ ଥାନ୍ତି, ଯେ ଥରେ ଗୁନ୍ତେ ସହରରେ ତାକୁ
ଦୋକାନ ଭରତୁ ପଦାକୁ ତଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ ।

ଗଇଁସଇଁ ହୋଇ ସେ କର୍ମଚାରୀ ତା ଉପରେ ତୋଡ଼ି କରୁଥାନ୍ତି,
“ଆପଣଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଚିରିଦିଲୁଣି ନା କଣ ? ହଇ ହୋ ? ଦି’ଥର
ହେଇଗଲା, ଆପଣଙ୍କୁ ହକୁମ ଦିଆଗଲାଣି ସେ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ପଳାଇଯାନ୍ତୁ,
ଆଉ ତଥାପି—”

ତୁସିନ୍ ଡରରେ ଡରରେ କାଠ ହୋଇଯାଇ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ
ଅନାଇଁଥାଏ, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଭାବୁଥାଏ, ପୁଣି କାହିଁକି ଏମାନେ ସବୁ
ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଲାଗିଲେଣି କେଜାଣି !

ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇ ସେ ସାମରିକ ଶକ୍ତିରେ ତା' ଟୋପି ଆଗରୁ ଯୋଡ଼ିଏ ଆଙ୍ଗୁଳି ଛୁଆଁଇଲା, କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା,—“ନାହିଁ... ମୁଁ...ନାହିଁ...”

କିନ୍ତୁ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ ଜଣକ ତୁଷିନ୍‌କୁ ଯାହା ଯାହା କହିବେ ବୋଲି ଭାବିଥିଲେ, ସେ ସବୁ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ, ଠିକ୍ ତାଙ୍କ ପାଖ ବାଟେ ଗୋଟାଏ ଡୋପଗୁଳି ଉଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ଯେ ସେ ତାଙ୍କ ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ପେଟେଇ ପଡ଼ିଲେ । କଥା ନ କହି ସେ ଅଟକି ଗଲେ । ତା ପରେ ପୁଣି କଣ କହିବାକୁ ବସିଲେ, କିନ୍ତୁ ଆହୁରି ଗୋଟାଏ ଡୋପଗୁଳି ମାଡ଼ିଆସିଲା, ସେ ଭୁଲି ହେଲେ, ସେଉଁଠୁ ସେ ତାଙ୍କ ଘୋଡ଼ାର ମୁହଁ ବୁଲେଇ ଦେଇ ଘୋଡ଼ା ଦଉଡ଼େଇ ଦେଇ ପଳାଇଗଲେ ।

ଦୂରରୁ ସେ ପାଟିକଲେ, “ପଛକୁ ପଳେଇ ଯାଅ ସମସ୍ତେ ପଛକୁ ପଳେଇ ଯାଅ ।”

ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ସୈନିକମାନେ ହସି ହସି ଗଡ଼ିଲେ । ମିନଟିଏ ନ ଯାଉଣୁ ପୁଣି ସେହି ଆଦେଶ ଶୁଣାଇବାକୁ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଦୂତ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ, ସେ ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ଆସେ ।

ତୁଷିନ୍‌ର ଡୋପମାନ ଖଞ୍ଜାହୋଇ ଥିଆ ହୋଇଥିବା ଜାଗା ଉପରେ ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ଆସେ, ଆଗ ଯାହା ଦେଖିଲେ ସେ ଗୋଟାଏ ଘୋଡ଼ା, ସେ କୌଣସି ଡୋପବୁଝା ଗାଡ଼ିରେ ଯୋଗୁ ହୋଇ ନଥାଏ । ତା' ଗୋଡ଼ ଶକ୍ତି ଯାଇଥାଏ । ଯୋଗୁ ହୋଇଥିବା ଘୋଡ଼ାମାନଙ୍କ ପାଖରେ ରହି ସେ ବୋବାଳ ଗୁଡ଼ୁଥାଏ, ତା ଗୋଡ଼ରୁ ରକ୍ତର ଅଛୁଣ୍ଡା ଧାର ସୁଅ ପରି ନିଗିଡ଼ି ଯାଏଥାଏ । ଡୋପ ଖଞ୍ଜା ହୋଇଥିବା ପିଣ୍ଡି ଆଖପାଖରେ ବହୁତ ମୁଦାରି ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ଆସେ, ଯେତେବେଳେ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଯେଉଁକି ଆସୁଥାନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଉପର ବାଟେ ଗୋଟାକ ପରେ ଗୋଟାଏ ହୋଇ ଡୋପଗୁଳି ସବୁ ଉଡ଼ି ଚାଲିଯାଉଥାଏ । ତାଙ୍କୁ ଲାଗୁଥାଏ । ସତେ ଯେମିତି ତାଙ୍କ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହାଡ଼ବାଟେ ଗୋଟାଏ ଗୁଳିଆ ପଶିଲା ଭଳି କମ୍ ତଳକୁ ତଳକୁ ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ଯାଉଛି, କିନ୍ତୁ “ମୁଁ ଉରୁଛି” ଏଭଳି ଭାବିଲାବେଳକୁ ପୁଣି ତାଙ୍କ ଦେହରେ ତେଜ ଚଢ଼ୁଥାଏ ।

“ମୁଁ କଦାପି ଡରି ନ ପାରେ” ସେ ଭାବିଲେ । ସେ ଜାଣି ଜାଣି ଡୋପମାନଙ୍କ ମଝିରେ ଘୋଡ଼ାରୁ ଓହ୍ଲେଇଲେ । ସେ ଯେଉଁ ଆଦେଶ

କଣାଇଦେବାକୁ ସେଠିକ ଆସିଥିଲେ ତା ତ କହିଦେଲେ, କିନ୍ତୁ ତା ପରେ ଆଉ ତୋପପାଟି ପାଖରୁ ବୁଲିଗଲେ ନାହିଁ । ସେ ନିଶ୍ଚିତ କଲେ ଯେ ସେ ସେଇଠି ରହିବେ ଓ ତୋପଗୁଡ଼ାକ ସେଠି ଅନ୍ୟସ୍ଥାନକୁ ଘୁଞ୍ଚାଇ ନେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ପଟୁ ଯେଉଁ ଶୁଷ୍କ ଗୁଳିମାଡ଼ ଆସୁଥାଏ ତାହାର ଭିତରେ ବୁଲି ବୁଲି ମୁର୍ଦ୍ଦାରମାନଙ୍କ ଉପରେ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଯାଇ ସେ ତୋପଗୁଡ଼ାକ ଘୁଞ୍ଚାଇ ନେବା ଲାଗି ପ୍ରୟତ୍ନ କରିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଭୃଷିନ୍‌କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି ।

ଜଣେ ତୋପଗୁଳିକ ସୈନିକ ତାଙ୍କୁ କହିଲା,

“ବର୍ତ୍ତମାନ ଟିକିଏ ଆଗରୁ ଯେଉଁ ଉପରିସ୍ଥ କର୍ମଗୁଣକଣକ ଏଠିକ ଆସିଥିଲେ ନା,—ସେ ଯେତେ ତରତରରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ତାଠୁ ଆହୁରି ଚଞ୍ଚଳ ସେ ଏଠୁ ଧାଇଁ ପଳେଇଲେ । ହଜୁରଙ୍କ ପରି ସେ ନୁହଁନ୍ତି ।”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଭୃଷିନ୍ ସଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ ନାହିଁ । ଦିହେଁ କାନରେ ଏପରି ମଜ୍ଜି ରହିଥାନ୍ତି ଯେ ଦିହେଁ ଦିହଙ୍କି ଆଦୌ ଦେଖିଛନ୍ତି ଏଭଳି ଲାଗୁ ନ ଥାଏ ।

ବୁଝେଟି ତୋପ ଅଛତ ଥାଏ । ତହିଁରୁ ଯୋଡ଼ାଏ ତୋପକୁ ଖୋଲି ସେମାନେ ପିଣ୍ଡି ଉପରେ ଥିଆଇଲେ । ସେଉଁଠୁ ସେମାନେ ତାଲୁଏ ତାଲୁଏ ତଳକୁ ବୁଲିଲେ । (ଗୋଟାଏ ତୋପ ଫାଟି ରୁନା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଆଉ ଗୋଟାଏ, ସେଇଟା ସାନ ତୋପଟାଏ, ତାକୁ ସେମାନେ ପଛରେ ଗୁଡ଼ିଦେଇ ଆସିଲେ ।)

ସେତେବେଳେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଭୃଷିନ୍ ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । କହିଲେ,

“ଯାଉଛି । ନମସ୍କାର । ପୁଣି ଦେଖାହେବାପାଇଁ ରହିଲ ।”

“ଆଜ୍ଞା ନମସ୍କାର । ବଦାୟ ।” ଭୃଷିନ୍ କହିଲା । କହୁ କହୁ ହଠାତ୍ ତା ଆଖିରେ ଲୁହ ପୂରିଗଲା, କାହିଁକି କେଜାଣି ।

ପବନ ଥମି ଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧଭୂଇଁ ଉପରେ ଆକାଶରେ କଳା କଳା ମେଘ ଲଦାଲଦି, ସତେ ଅବା ତୋଫାନ ଆଗରୁ ଆକାଶ । ଦୂର ଦିଗ୍‌ବଳୟରେ କଳା ମେଘ ମିଶିଥିଲା ବାରୁଦ ଧୂଆଁର ମେଘରେ । ଅନ୍ଧାର ଘୋଟିଥାଏ, ଅନ୍ଧାରରେ ବାରି ହେଉଥାଏ ଦୁଇ ଠା’ରେ ନିଆଁ

ଜନ୍ମୁଛି । ତୋପ ପୁଟିବାର ଗୁମ୍ ଗୁମ୍ ତାଇ ତାଇ ଶବ୍ଦ ଶ୍ରୀଣ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ କିନ୍ତୁ ପଛପଟେ ଓ ଡାହାଣ ଆଡ଼େ ବନ୍ଧୁକର ତୋ ତା ବଢ଼ିବଢ଼ି ଶୁଭୁଥାଏ ଯେପରି ସେ ଖଇ ପାଖକୁ ପାଖକୁ ମାଡ଼ିମାଡ଼ିକା ଆସୁଛି ।

ଭୂଷିନ୍ ତାର ତୋପଗୁଡ଼ିକ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏକର ସେକର ଗାଡ଼ି ଚଳାଇ ଚଳାଇ ହତାହତ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଘେର ବୁଲି ବୁଲି ଚାଲିଥାଏ; ବାରମ୍ବାର ହାବୁଡ଼ୁ ଥାଏ ହତାହତମାନଙ୍କୁ । ସେ ଗୋଟିଏ ଝୋଲ ଭିତରକୁ ଓହ୍ଲେଇଗଲା, ସେ ଜାଗା ଶସ୍ତ୍ରପ୍ରହର ବନ୍ଧୁକ ଓ ତୋପମାନଙ୍କ ଗୁଳର ପଡ଼ିଅ ବାହାରେ । ସେମିତି ସେଠି ସେ ପଡ଼ିଥିଲା, ସେମିତି ଉଦ୍ଧପଦସ୍ଥ କର୍ମଗୁଣ୍ଠମାନେ ତାକୁ ଭେଟିବାକୁ ଆସି ପଡ଼ିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଥାଆନ୍ତି ପାଞ୍ଚଜଣ ସ୍କୁଆର୍ ଅଫିସର ଓ ଜେରକଭ୍ । ଭୂଷିନ୍‌ର ତୋପଘାଟିକୁ ଯିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦୁଇଥର ବରଗା ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଥରେ ବି ସେଠିକି ଯାଇ ନ ଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୂଷିନ୍‌କୁ କିଏ କି ହୁକୁମ୍ ଦେବ ସେଥିପାଇଁ, ସେମାନେ ସତେ କି ଆପଣା ଭିତରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଭୂଷିନ୍ ଯୁା ପରେ କେଉଁଠିକି ଯିବା ଦରକାର, ସେ କେମିତି ଯିବା ଉଚିତ, ସେମାନେ ସେହିସବୁ କଥା ତାକୁ କହୁଥାନ୍ତି ଓ ତା ଦୋଷ ବାଛୁଥାନ୍ତି । ଭୂଷିନ୍ କୌଣସି କଥାର ଜବାବ୍ ଦେଉ ନ ଥାଏ, ପାଟି ଫିଟାଇବାକୁ ତାକୁ ଡର ମାଡ଼ୁଥାଏ । କେଜାଣି କାହିଁକି,—ସେ ଶୁଭୁଥାଏ ଯେ ସେ ମୁହଁ ଖୋଲିଲେ ଭୈଁ କିନା କାନ୍ଦି ପକାଇବ । ତେଣୁ ସେ ତା ତୋପମାନଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ଭୁନିତାନ ଚାଲିଥାଏ ।

ଆଦେଶ ମିଳିଥାଏ ଯେ ଯେଉଁମାନେ ଆହତ ହୋଇଛନ୍ତି, ଅନ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଛୁଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଯାଉନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ଆହତ ଲୋକ କଷ୍ଟେକଷ୍ଟେ ଟାଣିଓଟାରି ହୋଇ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ତୋପ ଉପରେ ବସାଇ ଗାଡ଼ିରେ ନେଇଯିବାପାଇଁ ସେମାନେ ନେହୁରି ହେଉଥାନ୍ତି । ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେବାର ଠିକ୍ ପୂର୍ବରୁ ପଦାତିକ ବାହିନୀର ଯେଉଁ ଗଜାଭେଣ୍ଡି ଆ କର୍ମଗୁଣ୍ଠଜଣକ ଭୂଷିନ୍‌ର ତୋପଘାଟିରେ ଥିବା ଜଳଖିଆ ଦୋକାନକୁ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଚାଲିଯାଇଥିଲା, ତା ପେଟରେ ଗୁଳ ପଶିଥାଏ ଯେ ତାକୁ “ମାତ୍ୟେଭ୍” ତୋପର ଗାଡ଼ି ଉପରେ ଶୁଆଇ ଦେଇ ନିଆ ହେଉଥାଏ ।

ପାହାଡ଼ ତଳେ ଜଣେ ଅଶ୍ୱାସେନ୍ଦ୍ରୀ ବାହନୀର କର୍ମଶୂଳ ତୁଷିନ୍ ପାଖକୁ ଆସି ତା ଗାଡ଼ିରେ ତାକୁ ବସେଇ ନେବାକୁ ବହୁତ ଅନୁନୟନ କଲ । ତା ଚେହେରା ଶୁଖିଲା ଦିଶୁଥାଏ, ସେ ଗୋଟାଏ ହାତରେ ତା ଆରହାତକୁ ଧରି ଧରି ଆସିଥାଏ, ଡରି ଡରି କହିଲା,

“ଆପଣଙ୍କୁ ଠାକୁରଙ୍କ ଦ୍ୱାହ, କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍, ମତେ ଟିକିଏ ବସେଇ ନେଇଯାଆନ୍ତୁ । ମୋ ହାତରେ ଗୁଳି ମାଡ଼ ବସିଛି । ମୁଁ ଶୁଳି ପାରୁନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କୁ—” ।

ଲେକଟିର ଡଙ୍ଗା କହି ଦେଉଥାଏ, ସେ ବସିକରି ଯାଆନ୍ତା ବୋଲି ଟିକିଏ ଜାଗା ଦେବାକୁ ସେ ଯେ ଏଇ ପ୍ରଥମଥର କାହାକୁ ନିଉଗ୍ରାନ୍ସ ହେଲ ନା ନୁହେଁ, ଆଗରୁ ବି ଚେଷ୍ଟା କରିଛି; କିନ୍ତୁ ଯେତେଥର ଯାହାକୁ କହିଛି ସମସ୍ତେ ତାକୁ ମନା କରିଦେଇ ଶୁଲିଯାଇଛନ୍ତି । ଅଙ୍ଗେଇ ଅଙ୍ଗେଇ ହୋଇ ସେ କହିଲା, “ଆପଣଙ୍କୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଦ୍ୱାହ; କହନ୍ତୁ ଟିକିଏ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେ ସେମାନେ ମତେ ଗାଡ଼ିରେ ବସିବାକୁ ଦେବେ ।”

ତୁଷିନ୍ ତା ଲେକଟିକୁ କହିଲା,—

“ନେଇଯା ତାକୁ ଗାଡ଼ିରେ, ତାକୁ ବସେଇ ନଅ ।” ସେ ତା’ର ଜଣେ ବଶାସୀ ସୈନିକକୁ ଡାକି କହିଲା,

“ଶୁଣ ମାମୁଁ, ସେ ବିଚରର ଦେହ ତଳେ ଖଣ୍ଡେ କୋଟ୍ ପାରିବିଅ ।” ପଚାରିଲା,

“ଆଜ୍ଞା ସେ ଯେଉଁ ଆର ଜଣକ ଆହତ ହୋଇଥିଲା ସେ କାହିଁ ?”

କିଏ ଜଣେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, “ସେ ମରିଗଲା । ପୋପାଡ଼ି ଦେଲୁଁ ।”

“ହଉ ହଉ, ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଟିକିଏ ସାହାଯ୍ୟ କର । ବସ ତୁମେ, ବସ । ଆଖୋନଭୁ, କୋଟ୍‌ଖଣ୍ଡକ ଏପଟେ ପାରିଦେଲା ।”

ସେ ଯେଉଁ କର୍ମଶୂଳଟି ଗୋଟାଏ ହାତରେ ଆର ହାତକୁ ଧରିଥାଏ, ସେ ରେସ୍ତୁର । କଳାକାଠ ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ । ତା ତଳପାଟି ଥରୁଥାଏ । ଲଗୁଥାଏ ସତେ ଯେମିତି ସେ ଜୁରରେ ଥରୁଛି । ମାଟ୍‌ସ୍‌ସ୍‌ସ୍‌ସ୍‌ ତୋପ ଉପରେ ବସିବାକୁ ତାକୁ ଜାଗା ଦିଆଗଲା । ସେହି ତୋପ ସେ

ଯାହା ଉପରେ ଶୁଆଇ ଆଶୁଥିବା ଆହତ ସୈନିକଟି ମରଯିବାରୁ ତା' ଶବକୁ ତୁଷିନ୍‌ର ଲୋକେ ପିଙ୍ଗ ଦେଇ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ ।

ବ୍ରେସ୍ତର ଯେଉଁ କୋଟ୍ ଉପରେ ବସିଲା ତହିଁରେ ରକ୍ତ ଲାଗିଥିଲା । ବ୍ରେସ୍ତର ହାତଯାକ ରକ୍ତ, ପାଇଜାମାଯାକ ରକ୍ତରେ ଜୁଡୁବୁଡୁ ।

‘ଆରେ ! ଆରେ ! ତମ ଦେହରେ ବି ଗୁଳି ବସିଛି ନା କ’ଣ ?’ ବ୍ରେସ୍ତର ଯେଉଁ ତୋପ ଉପରେ ବସିଥିଲା ସେଠିକି ଚାଲିଯାଇ ତୁଷିନ୍ ପଚାରିଲା ।

“ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା, ଖାଲି ଜଖମଟାଏ ହେଇଛି ।”

“ତେବେ ଏଥିରେ ରକ୍ତ ଲାଗିଲା କେମିତି ?” ତୁଷିନ୍ ପଚାରିଲା ।

ଜଣେ ତୋପଗୁଳିକ ସୈନିକ ନିଜେ ପିନ୍ଧିଥିବା କୋଟ୍‌ର ହାତପଟେ ଘଷି ଦେଇ ସେଠୁ ସେ ରକ୍ତକୁ ପୋଛି ପକାଇଲା, ତୋପ ଉପରଟା ଅସନା ହେବାରୁ ସତେ ଅବା ସେ କାଇଲ୍ ହୋଇ କ୍ଷମାମାଗୁଛି ସେହିପରି ଭାବ ଦେଖାଇ ସେ କହିଲା,

“ସେ ଯେଉଁ କର୍ମଗୁଣ ଏଠି ଶୋଇଥିଲା ତାରି ରକ୍ତ ଏଥିରେ ଲାଗିଯାଇଛି ହଜୁର୍ ।”

ପଦାତ୍ମକ ସୈନିକମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଅତି କଷ୍ଟରେ ସେମାନେ ତୋପଗୁଳିକ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଓଟାରି ନେଇଗଲେ । ସେମାନେ ଗୁନ୍‌ନେଗର୍‌ଗ୍ ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ ଅଟକିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଏଡ଼େ ଅନ୍ଧାର ହୋଇଯାଇଥାଏ ଯେ ଦଶ ପହଣ୍ଡି ଦୂରରେ ଥିବା ସୈନିକର ପୋଷାକ ବି ସେ ଅନ୍ଧାରରେ ବାରି ହେଉ ନ ଥାଏ । ବନ୍ଧୁକ ଫୁଟିବା ଶବ୍ଦ ବି କମି କମି ଆସୁଥାଏ ।

ପୁଣି ହଠାତ୍ ଶୁଭିଳ ଡାହାଣ ଆଡ଼ୁ ଗୁଳିଫୁଟିବା ଶବ୍ଦ ଓ ପାଟିତୁଣ୍ଡି ଘୋ ଘା । ଅନ୍ଧାରରେ ବନ୍ଧୁକ ଫୁଟୁଥାଏ ଯେ ନିଆଁ ଦିଶୁଥାଏ ।

ଏଇ ଥରଟା ଫରସୀ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ଶେଷ ଆହମଣ । ଛୁଷ୍ ପକ୍ଷର ସୈନ୍ୟମାନେ ଗାଁରେ ଘରମାନଙ୍କରେ ଲୁଚି ରହିଥିଲେ, ସେମାନେ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଡ଼ାକିଆହମଣ କଲେ । ପୁଣି ସମସ୍ତେ ସେ ଗାଁ ଭିତରୁ ପଦକୁ ଧାଇଁଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଭୂଷିନ୍ଦ୍ର ତୋପଗୁଡ଼ିକ ସେତେବେଳକୁ ଅତଳ । ଭୂଷିନ୍ଦ୍ର ତୋପଗୁଳକମାନେ ଓ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିବା ଆହତ କର୍ମରୂପ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଆପଣା ଭାଗ୍ୟ କଥା ଭାବି ପରସ୍ପରର ମୁହଁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ହେଲେ ।

ପୁଣି ଦୁଇ ପକ୍ଷର ଗୁଳିଫୁଟା କମିଗଲା । ପାଖ ଗଳିରୁ କେତେ ଗୁଡ଼ାଏ ସୈନିକ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ କଥା କହି କହି ପଦାକୁ ବାହାରଲେ ।

ଜଣେ ପରୁରୁଥାଏ, “ପେଟରୁ ଦେହରେ ଗୁଳି ବାଜି ନାହିଁ ତ ?”

ଆଉ ଜଣେ କହୁଥାଏ, “ଆମେ ତ କୁ ଆକ୍ଷାତ ପାନେ ଦେଇଛୁ । ଆଉ ଲାଗିବେ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ !”

“ଅନ୍ଧାର ତ ହେଇଛି । କିଛି ତ ଜମା ଦିଶୁନାହିଁ । ସେମାନେ ତ ତାଙ୍କର ପଟର ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଉପରକୁ ଗୁଳି ଚଳାଉଥାନ୍ତି ! ଅନ୍ଧାରରେ କିଛି ଦିଶୁନାହିଁ ମଇଁଷେ; ପିଇବାକୁ ରଖିଛ ନା କିଛି ?”

ଶେଷଥରକ ଫରାସୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଦଉଡ଼ାଇ ଦିଆ ହୋଇଥାଏ । ପୁଣି ଆଗକୁ ଚାଲିଲେ ଭୂଷିନ୍ଦ୍ର ତୋପମାନେ, ଅମୁହାଁ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ । ତୋପମାନଙ୍କୁ ବେଢ଼ିରହି ପଦାତକ ସୈନିକମାନେ ଚାଲିଥାନ୍ତି, ଟୁପୁ ରୁ ଟାପୁରୁ କଥା ଭାଷା ହେଉଥାନ୍ତି ।

ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଏକାଠି ଯେତେବେଳେ ଚାଲିଥାନ୍ତି, ଲାଗୁଥାଏ ସତେ ଯେପରି ଏକ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ବସନ୍ତ ନଈଟିଏ ଏକମୁହାଁ ହୋଇ ବୋହି ଚାଲିଯାଉଛି । ମଣିଷଙ୍କ ରୁପ୍ ରୁପ୍ ଫୁସୁ ରୁ ଫାସୁ ରୁ, ଏଣୁ ତେଣୁ ଗପ, ଘୋଡ଼ାମାନଙ୍କ ଟପ୍ ଟାପ୍ ଟାପୁମାଡ଼, ଗାଡ଼ିମାନଙ୍କ ଚକ ଘଡ଼ଘଡ଼, ସବୁ ଶବ୍ଦ ଏକାଠି ମିଶି ସେ ନଈରୁ ଗୋଟାଏ ହାଉସା କୋଳାହଳ ଉଠୁଥାଏ । ସେହି ଘୋରା ହାଉସା ଭିତରେ ଆହତ ଲୋକଙ୍କ ଆର୍ତ୍ତନାଦ କାନରେ ବାଜିଗଲେ ସତେ ଯେମିତି ଶୁଣିବା ଲୋକର ହୃଦୟ ଭିତର ଗୋଳ ହୋଇଯାଉଥାଏ ।

ଟିକିଏ ପରେ, ଚାଲିଥିବା ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ କଣ ଯେପରି କି ଉଠେଜନା ଖେଳିଗଲା । ସେହି କରପଟେ ଜଣେ କିଏ ଧଳା ଘୋଡ଼ାରେ ବସି ଚାଲିଗଲେ, ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗଲା ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ୍ ଦଳ । ଗଲାବେଳେ ଧଳାଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିଥିବା ଜଣକ କଣ କହିଦେଇ ଗଲେ ସେଥିପାଇଁ ସେ ଉଠେଜନା ।

“କ’ଣ ସେ କହିଲେ ହୋ ?

ଆଜ୍ଞା, ଆମେ ଏବେ ଯାଉଛୁ କୋଉଠିକ ?

କ'ଣ କହିଲେ ?

କହିଗଲେ ଏଇଠି ଅଟକି ରହ ?

ଆମକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ ?

କ'ଣ ହେଲା କହିବଟି ?

ରୁଣିଆଡୁ ଏମିତି ଚୁହାଇ ଚୁହାଇ ନାନା ପ୍ରଶ୍ନ । ସତେ ଅବା ଚାଲିଥିବା ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଗୋଟାକଯାକ ଆପଣା ଗୁଆଁକୁ ଗୁଆଁ କଡ଼କି କଡ଼ି ଲାଗି ଲାଗି ଯକାଯକ ହୋଇଗଲା । (ଜଣାଯାଉଥାଏ ଯେ ସବା ଆଗରେ ଯେଉଁମାନେ ଚାଲିଥାନ୍ତି ସେମାନେ ଅଟକିଲେଣି ।) ସୈନ୍ୟବାହିନୀ-ଯାକ ଗୋଟାଏ ଜନରବ ଖେଳିଗଲା ଯେ ଆଉ ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ, ଅଟକିବାକୁ ଆଦେଶ ମିଳିଲାଣି । ସେ ଯେଉଁଠି ଥିଲେ, ସେଇଠି ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ କାଦୁଆ ବାଟରେ ଅଟକି ରହିଗଲେ ।

ଏଠି ସେଠି ନିଆଁଟିଏମାନ ଜଳିଉଠିଲା । କଥାଗୁଣା ଆହୁରି ପରିସ୍କାର ହୋଇ ଶୁଭିଳ । କ୍ୟାପଟେନ୍ ତୁଷିନ୍ ତାର ଡୋପରୁଲକ୍ ସୈନ୍ୟ ଦଳକୁ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶମାନ ଦେଲା । ତା'ପରେ, ତା' ସଙ୍ଗରେ ଯେଉଁ ଆହତ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଆଣିଥିଲା, ତା'ର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ରୋଗୀଗୃହା ଖଟିଆ ଆଣିବାକୁ ନ ହେଲେ ଡାକ୍ତର ଡାକି ଆଣିବାକୁ କହି ମଣିଷ ବରଗି ଦେଲା । ତା' ପରେ ଯାଇ ବାଟକରରେ, ତା' ଦଳର ସୈନିକମାନେ ଯେଉଁ ନିଆଁ ଜାଳିଥିଲେ ତାହାର କରରେ ବସି ପଡ଼ିଲା ।

ସେପ୍ରଭୃତି ବି ଟାଣି ଓଟାରି ହୋଇ ସେହି ନିଆଁ ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସି ବସିଲା । ଏକେ ଯନ୍ତ୍ରଣା, ତହିଁରେ ଶୀତ ; ତହିଁରେ ପୁଣି ଓଦା ପର୍ ପର୍, ସବୁଆଡୁ ସବୁଆଡୁ ହୋଇ ତା ଦେହ ଗୋଟାକଯାକ ଠକ୍ ଠକ୍ ହୋଇ ଥରୁଥାଏ । ନିଦରେ ତା ଆଖି ମାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ, କିନ୍ତୁ ତା' ବାହୁରେ ଆଦତ ଲାଗିଥିବାରୁ ତାକୁ ଏତେ କଷ୍ଟ ହେଉଥାଏ ଯେ ସେ ଶୋଇପାରୁ ନ ଥାଏ । ସେ ଆଖି ବୁଜିଦେଲା, ପୁଣି ଆଖି ଖୋଲି ନିଆଁ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଲା । ତାକୁ ଲାଗୁଥାଏ ନିଆଁ ତା ନାଲି ଟହ ଟହ ଆଖି ଝଲିଯା ନାଲି ।

ସେ ତୁଷିନ୍‌ର ଶୀର୍ଷ ଶରୀରକୁ ଚାହିଁଲା । ତୁକୀ ଲେକଙ୍କ ପରି ତେକା ମଝୁଲି ପକାଇ ତୁଷିନ୍ ତାରି କଡ଼ରେ ବସିଥାଏ, ତାର ବଡ଼ ବଡ଼

ଆଖିରେ ଦୟା ପୂରିଥାଏ, ବୁଦ୍ଧିମାନ ଆଖି ଯୋଡ଼ିକର ଗୁଡ଼ାଣି ସଦାନୁ-
ଭୂତ ଓ କରୁଣାରେ ଜୁଡ଼ୁ ବୁଡ଼ୁ ହୋଇ ତାହାର ଠିକ୍ ଲଖିରହିଥାଏ ।
ସେ ଦେଖିଲା, ଭୂଷିନ୍ ସଙ୍ଘାନ୍ତକରଣରେ କାମନା କରୁଛି, କେମିତି ତାର
କିଛି କାମରେ ଲଗନ୍ତା କି, ଅଥଚ କୌଣସି ଉପକାର କରିବା ଭଳି ତା'ର
ସାମର୍ଥ୍ୟ ନାହିଁ । ।

ପଦାତକ ସୈନିକଙ୍କ ପାଦଶବ୍ଦ ଓ କଥାବାର୍ତ୍ତାର ଚହଲ ଶୁଣିଆଡ଼ୁ
ଶୁଭୁଥାଏ । ସେ ସୈନିକମାନେ ଯା ଆସ କରୁଥାନ୍ତି ଓ ସେ ଦୁହେଁ
ଶୁଣିକଡ଼େ ବସିପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ପ୍ରବଣ ଘୋଡ଼ା, କେତେବେଳେ
ବଢ଼ିଯାଉଛି, କେତେବେଳେ କମିଯାଉଛି, ତାହାର ଉତ୍ତରେ ଶୁଭୁଛି ମଣିଷଙ୍କ
ପାଟିଭୁଣ୍ଡ, ପାଦଶବ୍ଦ, କାଦୁଅରେ ମର୍ ମର୍ ହୋଇ ଘୋଡ଼ା ଟାପୁ ଶବ୍ଦ,
ପାଖରେ ଦୂରରେ ହୋଇ ଯେଉଁ ନିଆଁ ଜଳୁଛି, ସେଠି କାଠର ଠୋ ଠା,
ସବୁ ଶବ୍ଦ ଏକାଠି ଆଉଟା ଆଉଟି ।

ଧୃବେ ଅନାଇଲେ ଦିଶୁଥିଲା, ଯେମିତି ଅଛାରେ ଅଛାରେ ନହୁ
ସୁଅ ବୋହିଯାଉଛି, ଆଖିକୁ ଦିଶୁନାହିଁ । ଏବେ ଆଉ ସେମିତି ଦିଶୁନାହିଁ ।
ଦିଶୁଛି ସତେ ଅବା ଗୋଟାଏ ଅଛାର ସମୁଦ୍ର, ତୋଫାନ ଘୋଟିଥିଲା,
ଆଉ ନାହିଁ । ସମୁଦ୍ର ଶାନ୍ତ ହୋଇଯାଉଛି, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାନ୍ତ ହୋଇନାହିଁ ।
ବେସ୍ତର ବଲବଲ କରି ଶୁଣି ରହିଥାଏ । ତା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଭ୍ରଷା ନାହିଁ ।
ଆଗରେ ଯାହା ଯାହା ଦେଖୁଛି, ପୁଣି ତା ଶୁଣିକରେ ଯାହା ଯାହା ଦେଖୁଛି,
ସେହି ଦୃଶ୍ୟର ଶବ୍ଦକୁ କାନ ଡେରିଥାଏ ।

ଜଣେ ପଦାତକ ସୈନିକ ନିଆଁ ପାଖକୁ ଚାଲିଆସି ଚେକାମାଡ଼ି
ବସିପଡ଼ିଲା । ନିଆଁ ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼େଇଦେଇ ମୁହଁ ବୁଲେଇଦେଇ
କହିଲା—

‘ ଏଠି ନିଆଁ ପୁଇଁଲେ ହଜୁରଙ୍କର ଆପଣା ନାହିଁ ତ ?’

ବୁଇଁକିନା ଭୂଷିନ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ଦେଲା ତା ଗୁଡ଼ାଣି ପ୍ରଶ୍ନ
ପଚାରୁଥାଏ । କହିଲା, “ହଜୁର ମୁଁ ମୋ ଦଳର ଅଲଗା ହୋଇଯାଇଛି ।
ସେମାନେ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ, ମୁଁ ବା ଆସି କୋଉଠି, କିଛି ଜାଣିପାରୁ-
ନାହିଁ । କେଡ଼େ ଭୟାନକ କଥା !”

ସେହି ଲୋକଟି ସଙ୍ଗରେ ପଦାତକ ବାହନର ଜଣେ ସେନାତକ ବା ଥିଲେ । ସେ ବ ନିଆଁ ପୁଇଁବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ପଟି ବନ୍ଧାହୋଇଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଚୋପକୁ ଟିକିଏ ଘଷାଇଦେଇ ଜାଗା କରିଦେବାକୁ ସେ ଭୂଷିନ୍‌କୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ, କାରଣ ମାଲ୍ ବୋହେଇ ଗାଡ଼ିଟିଏ ଯିବ ବୋଲି ବାଟ ଦେବା ଦରକାର ପଡ଼ିଥାଏ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ବ' ଜଣ ସୈନିକ ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ସେ ଦିହେଁ ବଡ଼ ପାଟିରେ ଗାଳି ଦିଆଦେଇ ହୋଇ ମାଡ଼ ମରାମରି ହେଉଥାନ୍ତି । ପଟେ ଜୋତାକୁ ସ୍ବେତା ହାତରୁ ସେ ସ୍ବା ହାତରୁ, ଭିଡ଼ା ଓଟର କରୁଥାଏ । ଜଣେ ପାଟିକଲ୍ “ବାଃ ! କୁହାଳିଆଟାଏ ତ ! ବାଟରେ ପଡ଼ିଥିଲା ଗୋଟେଇ ନେଲୁ ପଛ !” ସେଉଁ ଆଉ ଜଣେ ସୈନିକ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ସରୁଆ ମଣିଷ, ଶେଆ, ନରକ୍ତିଆ, ହତାଶ ଦଣ୍ଡୁଆ । ଭୂଷିନ୍‌ର ଦଳଠାରୁ ପିଇବାକୁ ମଦାଏ ପାଣି ମାଗି କହିଲା—

“କହିଲେ ଭଲ, ବୁଲ କୁକୁରକୁ ଗୁଳିକରି ମାଇଲେ ଯେମିତି ମରିପଡ଼ିଥାନ୍ତି କି ଅପରାଧରୁ ମଣିଷ ସେମିତି ମରୁଛନ୍ତି ?” ସେ ଲୋକଟିକୁ ପାଣି ଅଣିଦେବାକୁ ଭୂଷିନ୍ ତା ଦଳର ସୈନିକମାନଙ୍କୁ ବରଗିଦେଲା ।

ତା ଉତ୍ତରୁ ନିଆଁ ଟିକିଏ ନେଇଯିବ ବୋଲି ଆଉ ଗୋଟିଏ ସୈନିକ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଭାରି ମେଲାପାଁ ମଣିଷଟିଏ । ରଞ୍ଜନିଆଁ ଥିବା ଜଳେଣୀ କାଠଖଣ୍ଡେ, ଘେନି ଅଛାରରେ ଚାଲିଯାଉଯାଉ କହି ଦେଇଗଲା—

“ତେମେ ନିଆଁ କରିଥିଲ ବୋଲି ସେଥିରୁ ହେଲେ କିଛି ପଦାତକ ସୈନ୍ୟଙ୍କ କାମରେ ଆସିଲା ତ । ନୁହେଁ ? ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଅଟକି ଯାଇ ଗୁଡ଼ିଶିକଲ୍‌ବୋଲି କେଡ଼େ ଭଲହେଲା । ନିଆଁ ଟିକିଏ ଦେଲା । ବହୁତ ଧନ୍ୟବାଦ । ଆମେ ଧାରୁଆ ହେବୁନାହିଁ ଯେ, ସୁଧ ମୂଳ ମିଶେଇ ଶୁଝେଇଦେବୁ ।”

ଆଉ ଚାରିଜଣ ସୈନିକ ଗଲେ । ଗୋଟାଏ ଓଭରକୋଟ୍‌ରେ ଗୁରେଇ ସେମାନେ କ'ଣ କିଛି ଓଜନ ଜନିଷ ବୋହୁ ନେଉଥିଲେ, ଜଣେ ଝୁଣି ପଡ଼ିଲା । ଆଉ ଜଣେ କହିଲା—

“ଆଜ୍ଞା କଥା ! ସେତ ମଲ୍ଲି, ମୁର୍ଦ୍ଦାରଟାକୁ ବୋହୁନେଇ କଣ ହେବ ?”

“ଭୁଲ ଭୁଲ !” କହିଦେଇ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ବୋହୂ ବୋହୂ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ କୁଆଡ଼େ ଉଠିଗଲେ ।

ଭୂଷିନ୍ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାନ ପାଖେ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ ହେଲା, “ବହୁତ କଷ୍ଟ ହେଉଛି, ନା ?”

“ହଁ ଭାରି କାଟୁଛି ।”

ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସୈନିକ ଭୂଷିନ୍ ପାଖକୁ ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ଆସିଲା । କହିଲା, ‘ହଜୁରକୁ ସେନାପତି ଡକେଇଛନ୍ତି । ସେ ଏଇ କିଛିରେ ଅଛନ୍ତି, ଗୋଟିଏ କୁଡ଼ିଆ ଭିତରେ ।’

“ହଉ ହଉ, ଛୁଣୁକାକେ ଆସି ପହଞ୍ଚୁଛି ।” କହି ଦେଇ ଭୂଷିନ୍ ଉଠିପଡ଼ିଲା, ନିଆଁ ପାଖକୁ ଗଲା । କୋଟ୍ରେ ବୋତାମ ବଦଳିଲା । ସଳଖଦୋଇ ଠିଆ ଭୁଲି ଭୁଲି ଭୁଲିକା ସେ ଗଲା ।

ତୋପ-ଭୁଲକ ଦଳର ସୈନିକମାନେ ଯେଉଁଠି ନିଆଁ ଜାଳିଥାନ୍ତି, ସେଠୁ ଅଳ୍ପଦୂରରେ ଗୋଟିଏ କୁଡ଼ିଆ ଭିତରେ ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍ ରହିବେବୋଲି ଜାଗା ହୋଇଥାଏ । ଭୂଷିନ୍ ଗଲବେଳକୁ ସେ ଖାଇ ବସିଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ବେଢ଼ି କେତେଜଣ ସେନାପତି ବସିଥାନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥା ଶୁଣା ହେଉଥାନ୍ତି । ସେ ଯେଉଁ ବୁଢ଼ା କର୍ପୋଲ୍ ଜଣକ, ଆକାରରେ ବାଙ୍ଗର, ଆଖିଯୋଡ଼ିକ ଅଧା ଅଧା ବୁଜିଲାପରି, ସେ ବି ସେଠି ଥିଲେ, ଖୁବ୍ ଶରଧାରେ ଖଣ୍ଡେ ମେଣ୍ଟା ହାଡ଼ି ଚୋରାଉଥାନ୍ତି । ବାଇଣି ବର୍ଷ କାମ କଲେଣି କିନ୍ତୁ ଜୀବନଯାକରେ କେଉଁଠି ମଲ ଧୂଳି ବି ଲାଗିନାହିଁ ଏପରି ଜଣେ ସେନାପତି ବି ଥାନ୍ତି, ଖାଇପାରି ଗିଲ୍‌ସେ ‘ଭଦ୍‌କା’ ମଦ ପିଇଦେଇ ସେ ସତେକି ଫୁଲ ଯାଇଥାନ୍ତି ।

ଆଜ୍ଞାପତ୍ରିକାରେ ମୁଦ କରିବାକୁ ସ୍ବାକ୍ଷର ମୁଦ ଯାହାଙ୍କ ମାର୍ପତରେ ଥାଏ ସେ ଷ୍ଟାଫ୍ ଅଫିସର ବି ସେଠି ଥାନ୍ତି । ସେଠି ଜେରକଭ୍ ବି ଥାଏ, ସେ ଥରକୁ ଥର ଡରିଡରି ଚୋରେଇ ଚୋରେଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଦେଉଥାଏ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆଦୁ ବି ସେଠି ଥିଲେ, ଶୁଖିଲା ଦିଶୁଥିଲେ ।

୭୦ରେ ୭୦ ଜୀବ ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ, ଜରୁଆ ମଳ୍ଲ ଆସି ଯେମିତି ଦିଶେ ତାଙ୍କ ଆଖି ସେମିତି ଜଳଜଳ ଦିଶୁଥାଏ ।

ସେ କୁଡ଼ିଆର ଗୋଟାଏ କଣରେ ଫରସି ସୈନ୍ୟବାହନର ପତକା-ଟାଏ ଥିଆ ହୋଇଥାଏ, ସେଇଟା ରୁଷ ସୈନ୍ୟବାହନର ଡାକୁଡ଼େ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା ଯେ, ତାକୁ ସେମାନେ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିଥିଲେ । ଯୁଦ୍ଧ ଦେଖିବେ ବୋଲି ଯେଉଁ ଅଡ଼ିଟର ଜଣକ ଆସିଥିଲେ, ଯାହାଙ୍କ ମୁହଁର ଭଙ୍ଗି କଅଁଳ, ସେ ସେହି ପତାକା କଟିଲେ ଠିଆହୋଇଥାନ୍ତି, ଦେଖୁଥାନ୍ତି କେଉଁ ଜନସଭାରେ ସେ ପତାକାଟା ଡିଆରି ହୋଇଛି । କିଛି ଜାଣି ପାରୁ-ନାହାନ୍ତି ଏହି ଭଙ୍ଗିରେ ସେ ମୁଣ୍ଡ ହଲୁଥିଲେ । ଏପରି ବି ସମ୍ଭବ ଯେ ପତାକା ଦେଖିବାକୁ ତାଙ୍କର ବହୁତ ଲଜ୍ଜା । ନହେଲେ, ଏଭଳି ବି ସମ୍ଭବ ଯେ ଅନ୍ୟମାନେ ଖାଇ ବସିଛନ୍ତି ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗୁ ନଥାଏ କାରଣ ସେଠି ତାଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବାକୁ ଜାଗା କରାହୋଇ ନଥିଲା । ଫରସୀ ପକ୍ଷର ଯେଉଁ କର୍ତ୍ତୈକ ଜଣକୁ ବନ୍ଦୀ କରାହୋଇଥିଲା, ଯାହାଙ୍କୁ ଅଣ୍ଟାବେଣ୍ଟା ସୈନିକମାନେ ଧରି ପକାଇ ଘେନି ଆସିଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ପାଖର ଅନ୍ୟ କୁଡ଼ିଆ ଘରେ ରଖା ହୋଇଥାଏ ଯେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ରୁଷ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ଭାରି ଭଡ଼ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବାଗ୍ରାଡିଅନ୍ ନାନା ସୈନିକ ଦଳର ସେନାପତିମାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଉଥାନ୍ତି ଓ ଯୁଦ୍ଧର ଟିକିନି ଖବର, କ୍ଷତିର ହସାବ ପଚାରି ପଚାରି ବୁଝୁଥାନ୍ତି । ବ୍ରାଉନାଉ ସହରରେ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ବାଗ୍ରାଡିଅନ୍ ଯେଉଁ ସେନାପତିଙ୍କ ସେନାକୁ ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ, ସେ ପ୍ରିନ୍ସ୍‌ଙ୍କୁ କହିଲେ ଯେ ଲଡ଼େଇ ଲାଗିଯିବା ମାତ୍ରେ ସେ ଉପତ୍ୟକା ଭିତରୁ ପଛକୁ ହଟି ଆସି ତାଙ୍କ ସୈନିକମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି ଠୁଳକଲେ, ସୈନିକମାନେ ସେତେବେଳେ କାଠ ହାଣ୍ଡୁଥାନ୍ତି, ଶବ୍ଦ ସୈନ୍ୟ ତାଙ୍କ କରବାଟେ ଗଲବେଳେ ସେ ଜାଣି ଜାଣି କିଛି କଲେ-ନାହିଁ । ସେଉଁଠୁ ଯୋଡ଼ିଏ ବ୍ୟାଟାଲିଅନ୍ ଘେନି ଆଗକୁ ମାଡ଼ିଯାଇ ବହୁଳ ସଙ୍ଗୀନରେ ଆକ୍ରମଣ କରି ଫରସି ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ସେ ଚଡ଼ିଦେଲେ । କହିଲେ—

“ହଜୁର୍ ସେମିତି ଦେଖିଲି ଯେ ଆଗରେ ଥିବା ବ୍ୟାଟାଲିଅନଟା ଛତରଛୁଉଳ ହେଇଗଲା, ମୁଁ ସଡ଼କରେ ଠିଆହୋଇ, ଭାବିଲି “ଆଗ ସେ ମାଡ଼ିଯାଉଛି, ଅଇଛି କିଛି କରିବି ନାହିଁ, ସେଉଁଠୁ ତାଙ୍କ ଉପରକୁ ଚାଲି ଚଲେଇବି । ସେଇଆ ହିଁ କଲି ।”

ସେନାପତି ଜଣକ ଏଇଆ କରିବେ ବୋଲି ବହୁତ ଆଶା କରିଥିଲେ, କରପାରି ନଥିଲେ, ତେଣୁ ମନଦୁଖୀ କରୁଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଭାବୁଥାନ୍ତି ଯେ ଯାହା ଭାବିଥିଲେ, ସେଇଆ ହେଲା । ସତେ ତ ! ଏ ସେହି ହାତ୍ତାଯାହି । ପୁରୀ ଭିତରେ କ'ଣ ହେଲା କ'ଣ ନହେଲା କାହାକୁ ଜଣା ? ଯାହା ସେ ଭାବିଥିଲେ ସେଇଆ ନ ହୋଇଥିବ ବା କାହିଁକି ? ସେଥିରେ ଅସନ୍ନବ କଣ ?

ଦୋଲେହର କୁତୁଜଭୁକ୍ତ ଯାହା କହିଥିଲା, ସେ କଥା ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ଦୋଲେହର ପଦ ନ୍ୟୁନ କରାହେବା ପରେ ତା' ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ୍କାରବେଳେ ଯାହାଯାହା କଥାକଥା ହୋଇଥିଲା, ସେ କଥା ବି ତାଙ୍କର ମନେପଡ଼ିଗଲା । ସେଥିଠୁ ସେ କହିଗଲେ,

“ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ମୁଁ କହିବା ଉଚିତ୍ ହଜୁର । ଦୋଲେହର ବୋଲି ଯେଉଁ କର୍ମଗୁଣକୁ ପଦନ୍ୟୁନ କରି ସାନ ପାତ୍ରୀ ଦିଆହୋଇଥିଲା ମୁଁ ନିଜେ ଦେଖିଛି ଯେ ସେ ଜଣେ ପ୍ରଗତିଶୀଳ କର୍ମଗୁଣକୁ ବଢ଼ାଇଲେ, ସେ ଖୁବ୍ ବାହାଦୁରୀ ଦେଖାଇ କାମ କରିଛନ୍ତି ହଜୁର, ମୁଁ ଆଖିରେ ଦେଖିଛି ।”

ଜେରକଭୁ ଶୁଣିଆଡ଼କୁ ତରକି ତରକି ଅନାଇଁଦେଇ କହିଲା, “ପାଉଲେଗ୍ରାଡ଼ ଅଶ୍ୱାସେନ୍ସା ସୈନ୍ୟଦଳ ଏଇ ଜାଗାରେ ଯେତେବେଳେ ଶତ୍ରୁ ପକ୍ଷକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ, ମୁଁ ପର ଆଖିରେ ଦେଖିଛି ଶତ୍ରୁ ପକ୍ଷର ଯୋଡ଼ାଏ ଶୁଣିକଣିଆ ବ୍ୟତୀତ ସେମାନେ ଶିନିଭିଜି କରି ଶାନ୍ତି ଦେଲେ ।” ଜେରକଭୁ ସେ ଦିନଯାକ ଅଶ୍ୱାସେନ୍ସା ସୈନ୍ୟଦଳକୁ ଆଦୌ ଦେଖି ନଥାଏ । ଜଣେ ପଦାତ୍ମକ ସୈନ୍ୟକର୍ତ୍ତା ସେ କହାଣୀଟା ଶୁଣିଥାଏ । ସେ କଥା କହିବ ବୋଲି ପାଟି ଖୋଲିଲେ ସମସ୍ତେ ମୁରୁକି ହସନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ସେ ହସେଇଲାଭଳିଆ କିଛି କହିବ । ତେଣୁ ସେ କଥା କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁ କରୁ ସେମାନେ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସିଲେ, କିନ୍ତୁ ଯେମିତି ଜାଣିଲେ ଯେ ସେ ଯାହା କହିଛନ୍ତି ଏଥିରେ ହସିବ କଥା ନାହିଁ, ତାଙ୍କ ସେନାବାହିନୀର ଗୌରବର କଥାହିଁ ଅଛି, ସେମିତି ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁ ଗନ୍ଧୀର ହୋଇଗଲା, ଯଦିତ ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ବହୁତ ଲୋକ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ସେ ଭୃତ୍ୟାନ କଥା ମିଛଗୁଡ଼ାଏ ଗପୁଛି ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡିଅନ୍ ବୁଡ଼ା କର୍ଣ୍ଣେଲଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ବୁଲେଇ କହିଲେ—

“ଆପଣମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୋର ଧନ୍ୟବାଦ, ପଦାତିକ, ଅଶ୍ବା-
ବେଘା, ତୋପମାରୁ ଏହିପରି ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ସବୁ ବିଶ୍ୱଗର ଲୋକେ
ଖୁବ୍ ସାହସ ଓ ଶୀଘ୍ର ଦେଖାଇ କାମ କରୁଛନ୍ତି ।” କାହାକୁ ଖୋଜିଲୁ
ଖୋଜିଲୁ ଭଲ ଏଣିକି ତେଣିକି ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ ପଚାରିଲୁ,
“ଲଡ଼େଇ ଜାଗାର ମଝିରେ ଯୋଡ଼ାଏ ତୋପ ଆମର ଗୁଡ଼ିଦେଇ ଆସିଲୁ
ଆମେ, କି କାରଣରୁ ?” (ବାଁ କରରେ ଯେତେ ତୋପ ଥିଲା, ପ୍ରିନ୍ସ
ବାଗ୍ରାଡିଅନ୍ ତା କଥା ଆଦୌ ପଚାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ
ଲଡ଼େଇ ଆରମ୍ଭ ହେଉ ହେଉ ରୁଷପଣ ସେ ତୋପଗୁଡ଼ିକୁ ଗୁଡ଼ିଦେଇ
ଗୁଲିଯାଇଥିଲେ ।) ଖୁଆଁ ଅଫିସରଙ୍କୁ ଅନାଇଁ ଦେଇ ପଚାରିଲେ, “ମୋର
ମନେ ପଡ଼ୁଛି ମୁଁ ତ ଆପଣଙ୍କୁ ସେଠିକି ପଠାଇଥିଲି ।”

ଖୁଆଁ ଅଫିସର କହିଲେ ‘ଗୋଟାଏତ ମାଡ଼ ବାଜି ବାଜି ଯାଇ-
ଥିଲା । ଆରଟା କାହିଁକି ରହିଗଲା ମୁଁ କହିପାରିବି ନାହିଁ । ଯୁଦ୍ଧ ଗୁଲି-
ଥବାଯାକେ ସବୁବେଳେ ମୁଁ ତ ସେଇଠି ଥିଲି, ଆଦେଶ ଦେଉଥାଏ,
ଆଉ ମୁଁ ସେଠୁ ଆସୁ ଆସୁଚି...’ ତାପରେ ବିନୟ ସହକାରେ କହିଲେ
“ଲଡ଼େଇଟା ଅବଶ୍ୟ ଖୁବ୍ ଗରମାଗରମ୍ ହେଇଥିଲା—”

ଜଣେ କିଏ କହିଲେ ଯେ ତୋପମାରୁ ଦଳର ଦଳପତି ଭୃଷିନ୍
ତ ସେହି ପାଖରେ ଠାଏ ରହିଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କୁ ଡକେଇ ପଠାହୋଇଛି ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡିଅନ୍ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେକୁ କହିଲେ, “ସତେଜ ! ଆପଣ
ତ ସେ ଜାଗାକୁ ଯାଇଥିଲେ ।” ଖୁଆଁ ଅଫିସର ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ ଆଡ଼କୁ
ଅନାଇ ମିଠା ହସଟିଏ ହସିଦେଇ କହିଲେ, “ହଁ, ନିଶ୍ଚୟ, ଆମେ ଦିହେଁ
ପର କତିକି କତି ହୋଇ ଘୋଡ଼ା ଛୁଟେଇ ଗୁଲିଗଲୁ ।”

ତାଙ୍କ କଥାରେ ବଧାଦେଇ ଅନ୍ୟେକ ସ୍ତରରେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ
କହିପକାଇଲେ, “ନାହିଁତ, କାହିଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସେଠି ଦେଖିବା ସୌଭାଗ୍ୟ ତ
ମୋର ଦର୍ଶନଥିଲା !”

ସମସ୍ତେ ଚାଲି ଯାଇଗଲେ ।

ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଭୂଷିନ୍‌ର ଚେହେରା ଦିଶିଲା । ସେନାପତିମାନଙ୍କ ପିଠିଆଡ଼େ ଡରି ଡରିକା ସେ ଗଲିଲ ପରି ଆସିଯାଇଥାଏ । ମଣିଷ ଖୁଦା ଖୁଦ ବଖରାଟା ଭିତରେ ସେନାପତିମାନଙ୍କ କରପଟେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥାଏ । ଉପରିସ୍ଥ ହାକିମମାନଙ୍କ ମୁହଁମୁହଁ ପଡ଼ିଗଲେ ସେ ସବୁଦିନେ ଆବା କାବା ହାଇଯାଏ । ତହିଁରେ ପୁଣି ସେ ପତାକାଟାକୁ ଦେଖି ନପାରି ଝୁଣି ପଡ଼ିବାରୁ କେତେଜଣ ବଡ଼ ପାହୁଆ କର୍ମରୁଷ ଠୋ ଠା ହସିଥିଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ ଭୁକୁଟୀ କଲେ । ଭୂଷିନ୍‌କୁ ଦେଖି ବରକ୍ର ହେଲେ ତା ନୁହେଁ ସେ ଯେଉଁ କର୍ମରୁଷମାନେ ହସୁଥିଲେ ତାଙ୍କର ଉପରେ ବରକ୍ର ହେଲେ । ଜେର୍କଭର ହସ ଶବ୍ଦ ସବୁଠୁ ବେଶି ଚଢ଼ାପାଟିରେ ଶୁଭୁଥାଏ । ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ ପଚାରିଲେ —

“କ’ଣ ଏମିତି ହେଲା ଯେ ଆମର ଗୋଟାଏ ତୋପ ଛୁଡ଼ି ଦେଇ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ?”

ଏତେବେଳେକେ ଏଇ ବରକ୍ର ଦିଶୁଥିବା ସେନାପତିଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆହୋଇ ପ୍ରଥମ ଥରକୁ ଭୂଷିନ୍ ଅନୁଭବ କଲା ଯେ ଯୋଡ଼ାଏ ତୋପ ତାକୁ ଯାହା ଛୁଡ଼ି ଦେଇ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ଅପରାଧ, ଅତି ଗୁରୁତର ଅପରାଧ, ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ଅତି ଲଜ୍ଜାକର କାର୍ଯ୍ୟ, ଯୁଦ୍ଧ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା ସେ ମରିଥିଲେ । ଯୁଦ୍ଧ ଆଗରୁ ସେ ଏଭଳି ଉତ୍ତେଜିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା ଯେ ଏ ଭଳି ଘଟଣାକୁ ଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ ତାକୁ ବେଳ ବ ମିଳିନଥିଲା । ଅସ୍ତିତ୍ବରୁଡ଼ାକଙ୍କ ହସ ତାକୁ ଆହୁରି ବିକ୍ରାନ୍ତ କରି ଦେଇଥିଲା । ସେ ବାଗ୍ରାତିଅନଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ, ତାର ତଳ ପାଟି ଥରୁଥାଏ, ସେ କଥା କହି ପାରୁନଥାଏ ।

“ମତେ ଜଣାନାହିଁ...ହଜୁର...ମୋ କଡ଼ରେ ଲୋକ ନ ଥିଲେ ହଜୁର ।”

“ଯେଉଁ ବ୍ୟାଟାଲିଅନ୍‌ଗୁଡ଼ାକ ଆପଣଙ୍କ ତୋପ ଘାଟିକୁ ଜଗିରହି ରକ୍ଷା କରିଥାଆନ୍ତୁ, ଆପଣ ତ ସେ ସବୁ ବ୍ୟାଟାଲିଅନ୍‌ରୁ ମଣିଷ ନେଇ ପାରିଥାନ୍ତେ ।”

କୌଣସି ବ୍ୟାଟାଲିଅନ୍ ଯେ ତୋପ ଘାଟିକୁ ଜଗି ନଥିଲେ ଏ ସତ କଥା, କିନ୍ତୁ ଭୂଷିନ୍ ସେ କଥାତ କହିଲଣି ନାହିଁ । କହିଦେଲେ ଆଉ

ଜଣେ ଅଫିସର ମୁଣ୍ଡରେ ବସିବ ପଡ଼ିଯିବ ଏହି ଆଶଙ୍କାରେ ସେ ଭୁନ ହେଲା । ପରେ ପାଟି ନ ଯିବେଇ ସେ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ, ମୁହଁରେ ସେହି ଭଙ୍ଗି ଯେପରି ମାଷ୍ଟର ଆଗରେ ପିଲଟିଏ ଠିଆହୋଇଛି, ମାଷ୍ଟର କ'ଣ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଛି, ପିଲଟିକୁ ଆସୁନାହିଁ, ମୁଣ୍ଡ ଗୋଲମାଲ ହୋଇଯାଉଛି ।

ଭୁନତାନି ବେଳ ଅସ୍ବାସାବକ ଭାବେ ଲମ୍ବି ଗଲା । ରୁଷ କଠୋର ହୋଇ କିଛି କରିବାକୁ ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ନଥାଏ, ତାଙ୍କର କିଛି କରିବାକୁ ନଥାଏ । ଆଉ କିଛି କେହି କହିବାକୁ ସାହସ କରୁ ନଥାନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଭୁଲତା ଚଳିବାଟେ ଭୁଷିନ୍ ମୁହଁକୁ ଅନିଷା କରିଥାନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ଆଙ୍ଗୁ ଠି ଥରୁଥାଏ, ସେ ବିଚଳିତ ହୋଇପଡ଼ିଥାନ୍ତି ।

ହଠାତ୍ ସେହି ଭୁନତାନି ଭଙ୍ଗ ଦେଇ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ କହିଲେ, ‘ହଜୁର, ମତେ ଆପଣ କ୍ୟାପଟେନ ଭୁଷିନଙ୍କ ତୋପବାଟିକୁ ପଠେଇଥିଲେ । ମୁଁ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲି ଯେ ତାଙ୍କ ଦଳର ଭିନ୍ନଭାଗରୁ ବ’ଭାଗ ମଣିଷ, ବ’ଭାଗ ଘୋଡ଼ା ମରିଯାଇଛନ୍ତି । ଯୋଡ଼ାଏ ତୋପ ମାଡ଼ି ବାକି ଅଣଜ୍ଞ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ତୋପ ବାଟିକୁ ରକ୍ଷାକରିବାକୁ କଡ଼ରେ କୌଣସି ସେନାଦଳ ନାହାନ୍ତି ।’

ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍ ଓ ଭୁଷିନ୍ ଉଭୟେ ସମାନ ଆଗ୍ରହରେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଥାନ୍ତି, ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ହୃଦୟର ଆବେଗକୁ ଦାବି ରଖି କହିଯାଉଥାନ୍ତି,

‘ହଜୁରଙ୍କ ଅନୁମତି ହେଲେ ମୁଁ ମୁକ୍ତକଣ୍ଠରେ ମୋ ମତ ଓ ମୋ ପ୍ରଶଂସା ଜଣାଇ କହିବି ଯେ ଆଜିକା ବଜୟ ପାଇଁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଭୁଷିନଙ୍କର ସେହି ତୋପ ବାଟିଟି ପାଖରେ ଓ କ୍ୟାପଟେନ୍ ଭୁଷିନ୍ ଓ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟଦଳର ବରଜ ପାଖରେ ଯେଉଁ ପରିମାଣରେ ରୁଶୀ, ଆଉ କାହାରି ପାଖରେ ସେତେ ରୁଶୀ ନୋହୁଁ ।’ କହିଦେଇ ଉଠିପଡ଼ି ଟେବୁଲ୍ ପାଖରୁ ସେ ଦୂରକୁ ଚାଲିଗଲେ, ଉତ୍ତରକୁ ଅପେକ୍ଷା କଲେନାହିଁ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନ୍ ଭୁଷିନ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ ଆଶୁ ମତରେ ଅବଶ୍ୟାସ କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଉନଥାଏ, କି ସେଥିରେ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ବି କରିପାରୁ ନଥାନ୍ତି । ସେ ମୁଣ୍ଡକୁ ତଳକୁ

ପୋତି ତୁଷିନ୍ କୁ ଯିବାକୁ କହିଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦେ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗଲେ ।

ତୁଷିନ୍ ତାଙ୍କୁ କହିଲା “ଆଜି ଯାହା ଆପଣ ମୋର କଲେ ! କେତେ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷାକଲେ ।”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦେ ତୁଷିନ୍ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁଲେ । ପଦେ ପାଟି ନ ଫିଟାଇ ତୁନି ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କୁ ଉଦାସ ଓ ଭିକ୍ଷୁ ଲଗୁଥାଏ । ତାଙ୍କୁ ଲଗୁଥାଏ—କି ଅଭିଭୂତ କି ଉଦ୍ଭଟ ଏସବୁ ! ସେ ତା ଶୁଦ୍ଧିଥିଲେ ଆଉ ସେ ହେଲେ କ’ଣ !

ସେଥିପାଇଁ ଆଖି ଆଗରେ ଗୁଲିପରି ରୂପ ଚାଲିଯାଉଥାନ୍ତି । ସେହି ଆଡ଼କୁ ଆଖି ଡେରି ସେ ଶୁଦ୍ଧିଥାଏ; “ଏମାନେ ସବୁ କିଏ ? କୁଆଡ଼େ ଏଠିକି ଆଇଲେ ? କେବେ ସେ ଶେଷ ହେବ ?”

ତା ହାତର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଆହୁରି ବଢ଼ିଯାଉଥାଏ, ପୁଣି ତହିଁରେ ତା ଉପରେ ନିଦ ମାଡ଼ି ବସୁଥାଏ । ଆଖି ଆଗରେ ନାଲି ନାଲି ଗୋଲ ଗୋଲ ହୋଇ ଗୁଡ଼ାଏ, କ’ଣ ସେ ଗୁଡ଼ାକ ଡେଉଁଛି । ଯାହା ଯାହା କଥାଶୁଣା ଶୁଭୁଛି, ଯେଉଁ ମୁହଁ ଗୁଡ଼ାକ ଦିଶୁଛି, ଯେମିତି ନିରୁଚିଆ ନିରୁଚିଆ ଲଗୁଛି ସବୁ ଅନୁଭୂତ ଏକାଠି ମିଶିଯାଉଛି, ଆଉ ତହିଁରେ ତା ଯନ୍ତ୍ରଣା ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଯାଉଛି । ଆହତ ହୋଇ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ ହୋଇଥାନ୍ତି କି ଅକ୍ଷତ ରହିଥାନ୍ତି, ଯେଉଁସେନିକଗୁଡ଼ାକ ତା ଆଖିରେ ପଡ଼ୁ ଛନ୍ତି,—ତାକୁ ଲଗୁଛି ସେମାନେ ସବୁ ତାର ଉପରେ ଅନାଦିହୋଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି, ତାକୁ ଚିପି ଚିପି ଗୁଣ୍ଡ ଗୁଣ୍ଡ କରି ପକାଉଛନ୍ତି, ତାର ଯେଉଁ ବାହୁରେ ଓ କାନ୍ଧରେ ଚୋଟ ବାଜୁଛି, ସେଠିକା ଶିରପ୍ରଣିବଗୁଡ଼ାକୁ, ସ୍ନାୟୁଗୁଡ଼ାକୁ ଏହିମାନେହିଁ ମେଡ଼ି ମକଚି ପକାଉଛନ୍ତି, ତା ମାଂସରେ ନିଆଁ ଲଗାଉଛନ୍ତି ।

ଛୁଣୁକାଏ କେତେବେଳେ ଟିକିଏ ଗୁଲି ନିଦରେ ସେ ଗାଲେଇ ପଡ଼ିଲା, କିନ୍ତୁ ତାହାର ଭିତରେ ସେ ନାନା ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲା, ଦେଖିଲା ତା ମା’କୁ, ମା’ର ବଡ଼ ହାତ ପାୟୁଳିକି ଧୋବ ଫରଫର ଦିଶୁଥାଏ, ଦେଖିଲା ସୋନିଆର ପାତଳ କାନ୍ଧକୁ, ନାତାଶାର ଆଖିଯୋଡ଼ିକୁ ଓ ହସକୁଣ ମୁହଁକୁ । ତେନିସଭୁ ଦେଖିଲା, ତା ନିଶକୁ ହସକୁ ବି ।

ଆଖି ଖୋଲି ଦେଲା । ଉପରକୁ ଅନେଇଁଲା । ନିଆଁ ଧାସର ଅଳ୍ପ କେତେହାତ ଉପରେ କଳା ଅନ୍ଧାରର ବିସ୍ତୃତ ଟାଙ୍ଗ ହୋଇ ଝୁଲୁଛି ।

ସବୁ ସବୁ କାତପରି ଗୁଣ୍ଡା ବରଫ ଝଡ଼ୁଛି । ଆଲୁଅରେ ଦିଶୁଛି ଚଢ଼େଇପରି ପରି ଫଡ଼ ଫଡ଼ ହୋଇ ହଲି ହଲି ଝଡ଼ୁଛି । ଭୂଷିନ୍ ଫେରିନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଆସିନାହାନ୍ତି । ସେ ଏକୃଷିଆ । ପାଖରେ ଜଣେ ସୈନିକ, ଅଣ୍ଟା ଉପରକୁ ଲୁଗାପଟା ଓହ୍ଲାଇ ଦେଇ ଫୁଜା ଦେହରେ ନିଆଁ ଆରପାଖେ ବସି ସେକ ହେଉଛି, ତା ଦେହଟା ସରୁଆ, ତମ ହଲଦିଆ ।

“ମୋ ମଲ୍ଲ ଜାଇଲ କାହାର ମନରେ ନାହିଁ” ସ୍ବେସ୍ତର୍ ଶ୍ରବୁଥାଏ
 “ମତେ ସାହା ଭରସା ହେବାକୁ କେହି ନାହିଁ, ମୋ ଦୁଃଖରେ ଦୁଃଖୀ ହେବାକୁ କେହି ନାହିଁ । ମୁଁ ବି ଥିଲି ଘରେ, ଦେହରେ କେତେ ଜୋର ଥିଲା । କେତେ ଖୁସି ଥିଲି, କେତେ ମତେ ସମସ୍ତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ !”

ସେ ଫର୍ଦ୍ଦୀନାଣ୍ଡସ ପକାଇଲା, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅଜାଣତରେ ତା ଭୂଷିନ୍ ଆର୍ତ୍ତନାଦ ବାହାରିଲା ।

ସୈନିକଟି ପଚାରିଲା, “ସାରି କଷ୍ଟ ହେଉଛି ? ଏ ?” ନିଆଁ ଧାସରେ କାମିନକୁ ଦେଖାଇ ହଲୁଡ଼ିଆଏ । ସ୍ବେସ୍ତର ଉତ୍ତରକୁ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ଗଦଗଦ ହୋଇ ପୁଣି ସେ କହିଲା—

“ଓଃ ! ଆଜି କେତେ କେତେ ମଣିଷ ଯେ ଟଳି ପଡ଼ିଲେ ! କି ଭୟଙ୍କର !”

ସୈନିକ କଣ କହଲା, ସ୍ବେସ୍ତର୍ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ନିଆଁ ଧାସ ଉପରେ ବରଫର କାତପରି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବ ଚୁଲୁଥାଏ । ସେଇଆକୁ ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ ସେ ରୁଷ ଦେଶରେ ଶୀତ ଋତୁରେ ତା ଘରକଥା ଶ୍ରବୁଥାଏ, ଆଲୁଅରେ ଝକ ଝକ ଘର, ଜନ୍ତୁ ଲେମ୍ବରେ ତିଆରି ତାର ଉଷ୍ମ ଶୀତପିନ୍ଧା କୋଟ, ବରଫ ଉପରେ ଖୁବ୍ ତଞ୍ଜଳ ଚାଲି ଯାଇପାରେ ଏଭଳି ତାର ଯେଉଁ ସ୍ବେଲ୍ ଗାଡ଼ି, ତାର ସୁନ୍ଦର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ, ଘର ଲୋକଙ୍କର ସମସ୍ତିକର ତା ପ୍ରତି ଏତେ ସ୍ନେହ ଶରଧା ।

“ଆଉ ଏତିକି କ’ଣ ପାଇଁ ମୁଁ ଆସିଲି ତେବେ ?” ଆଣ୍ଡର୍ସନ୍ ହୋଇ ସେ ଶ୍ରବିଲା ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ଫରସି ସୈନ୍ୟ ପୁଣି ଆଉଥରେ ଆତ୍ମମଣି କଲେ-ନାହିଁ । ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନଙ୍କ ସେନାବାହିନୀରେ ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟମାନେ ନ ମରି ରହିଥିଲେ, ସମସ୍ତେ କୁତୁଜଭଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ମିଶିଗଲେ ।

ପିଏରେର ଜୀବନ ପୂର୍ବେ ଥିଲା ନିଶ୍ଚିନ୍ତା, ଆଉ ଅର୍ଦ୍ଧାଭିଳାଷ । ଆଗରୁ ଶୁଣାଶୁଣା ନାହିଁ, ଦେଖିଲାବେଳକୁ ହଠାତ୍ ସେ ହୋଇଗଲା ଧନୀ-କୁବେର, ‘କାଉଣ୍ଟ ବେଜୁହର୍’ ବୋଲି ଯେଉଁ ନାଁ ଡାକ ପଦ, ସେ ପଦ ତାକୁ ମିଳିଗଲା ଓ ତା ସହିତ ସେ କାଉଣ୍ଟଙ୍କର ସମଗ୍ର ସମ୍ପତ୍ତି । ସେଉଁଠି ତାର ଏତେ କାମ ଭଡ଼ା ଲାଗିଗଲା ଓ ଲୋକେ ତାକୁ ଏପରି ଦେଖି ରହିଲେ ଯେ ବଛଣାରେ ଥିବାତକ ଛୁଡ଼ିଦେଲେ, ଆଉ କେତେବେଳେ ହେଲେ ସେ ଏକୁଟିଆ ରହିପାରିଲାନାହିଁ ।

ତାର ଏହି ଯେଉଁ ନୂଆ ବେଳ ପଡ଼ିଲା, ସେତେବେଳେ ତା ଚଳାଚଳ ଭଲମନ୍ଦ ବୁଝାଶୁଝା ଭାରି ନେଲେ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀଲି । କାଉଣ୍ଟ ବେଜୁହର୍ ଆଖି ବୁଜିବା ପରେ ପିଏରେକୁ ସେ ଆଉ ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଛୁଡ଼ିଦେଲେନାହିଁ ।

ତାଙ୍କର ହାତ ପାଆନ୍ତୁରେ ମସ୍କୋ ସହରରେ ପିଏରେ ବେଜୁହର୍ ନଅରରେ ରହିଥାଏ, ତା ବି ତାଙ୍କର ଚେଷ୍ଟାରେ ।

ତାଙ୍କର ଚେଷ୍ଟାରେ ଗୁପ୍ତସମ୍ରାଟଙ୍କ ରାଜପ୍ରାସାଦରେ ‘ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଗହଣର ଲାଗୁବ୍ୟକ୍ତି’ ବୋଲି ତାକୁ ନିୟୁକ୍ତିଟିଏ ମିଳିଗଲା, ସେତେବେଳେ ସେ ନିୟୁକ୍ତିର ବହୁତ ସମ୍ମାନ, ଲୋକେ ଭାବୁଥିଲେ, ରାଜ୍ୟର ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରାମର୍ଶଦାତା କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ଉଭୟେ ଏକା ଶ୍ରେଣୀର । ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀଲି ପିଏରେ ସଙ୍ଗେ ଅଳ କଲେ ଯେ ସେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ପିଟର୍ସ୍ ବର୍ଗ୍ ସହରକୁ ଯାଉଥିବ ଓ ଗଲେ ତାଙ୍କର ଘରେ ରହିବ । ସବୁ ଆଡୁ ସେ ଚେଷ୍ଟା ଲଗାଇଥାନ୍ତି ଯେମିତି ପିଏରେ ତାଙ୍କ ଝିଅକୁ ବିବାହ ହେବ । ପଦାକୁ ଚିହ୍ନା ପଡ଼ୁନଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଏ ଆଚରଣ ଯେ ଖୁବ୍ ଠିକ୍ ଏ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ନଥାଏ । ସେ ଯେବେ ଏ ବିଷୟରେ ଆଗରୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ କରିଥାନ୍ତେ କି ପୂର୍ବରୁ ଭବିଷ୍ୟ ଏଭଳି କରିବେ

ବୋଲି ଯୋଜନା ଗଢ଼ି କାମ କରିଥାନ୍ତେ ତେବେ ବଡ଼଼ ଶ୍ରେଷ୍ଠଯାକେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ବ୍ୟବହାର ସେ ଏଡ଼େ ସ୍ବାଭାବିକ ଜଣା ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ସ୍ବାଭାବ ଏପରି ଯେ ଯେତେ ଲୋକ ତାଙ୍କଠି ଅଧିକ ଧନ କି ଅଧିକ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ସେହିମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ କୌଣସି ଅନ୍ତରାତ୍ମା ଶକ୍ତି ବଳରେ ସେ ଓଟାରି ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ତହିଁରେ ପୁଣି ତାଙ୍କଠି ଗୋଟିଏ ବିଚକ୍ଷଣ ଶକ୍ତିଥାଏ ଯେ ସେସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ମଣିଷଙ୍କୁ ଠିକ୍ କେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ନିଜ କାମରେ ଲଗାଇ ଦେବ ତା ତାଙ୍କୁ ଆପେ ଜଣାପଡ଼ିଯାଏ ।

୧୮୦୫ ସାଲ, ଶୀତ ଋତୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ପିଏରେ ଖଣ୍ଡିଏ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପତ୍ର ପାଇଲା । ପୋଇଅଳତା ବର୍ଣ୍ଣର କାଗଜ ଆନାପାଲୋଭ୍‌ଙ୍କ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପତ୍ର । ଲେଖାଥିଲା—

“ଆମ ଘରକୁ ଆସିବ । ତାହେଲେ ଏଠି ଦେଖିପାରିବ ପରମା ସୁନ୍ଦରୀ ଏଲେନ୍‌କୁ । ତାକୁ ଯେତେ ଦେଖିଲେ ସୁଦ୍ଧା କାହା ଆଖି କେବେ ଘୋଳି ହୁଏନାହିଁ ।”

କାଗଜ ଖଣ୍ଡ ପଢ଼ିଲାକ୍ଷଣି ପିଏରେର ଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣିଲେ । ଲଗିଲା ହେଲେନ୍‌ ଓ ସେ ଗୋଟାଏ ଡୋରରେ ବନ୍ଧା, ଗଣ୍ଡି ପଡ଼ିଯାଇଛି, ସେକଥା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ନିଦାରେ ପଡ଼ିଲାଣି । ଭାବୁ ଭାବୁ ଡର ମାଡ଼ିଲା । ଲଗିଲା ତା ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଦାୟିତ୍ବର ବୋଧ ଲାଗି ଦିଆହେଉଛି, ଅଥଚ ତାକୁ ସେ ତୁଲେଇ ପାରିବନାହିଁ । ସମ୍ଭାବନାଟା ଭାବିଲାବେଳକୁ ଖୁସି ବି ଲାଗିଲା ।

ଆନାପାଲୋଭ୍‌ ଯେତେବେଳେ ପିଏରକୁ ପାଚ୍ରେଟି ନେବାକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ସଙ୍ଗରେ ଟିକିଏ ବିକ୍ଷାଦର କାଳମା ମିଶିଥାଏ । ପିଏରେର ବାପା କାଉଣ୍ଟ ବେଜୁହ୍‌ ମରିବାର ତ ଅଳ୍ପଦିନ ହୋଇଥାଏ । ସେଥିଲାଗି ପିଏରେର ପିତୃ ବିସ୍ମୋଗ କ୍ଷତି ପ୍ରତି

ସେ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ସମବେଦନା ଜଣାଉଥାନ୍ତି । ପିଏରେ ଚାଲିଗଲାବେଳେ ତା କୋଟ୍ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଆକୃତି ଥୋଇ ତାକୁ ଅଟକାଇ ସେ କହିଲେ—

“ଆଜି ସଞ୍ଜରେ ତୁମ ସଙ୍ଗରେ ମୋର ଟିକିଏ କାମ ଅଛି ।”
ଏଲେନ୍ ଥାଏ । ତା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ସେ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସୁଥାନ୍ତି । ପିଏରେକୁ କହିଲେ, “ଦେଖିଲ, ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ହିଅ କେଉଁଠି ଦେଖିଛ ? କି ରୂପ କି ରଙ୍ଗୀ ଏତେ ଅଳ୍ପ ବୟସର ହିଅ, କେଡ଼େ ବୁଦ୍ଧି ! କେଡ଼େ ସଖୁଣ ! ତା ଭିତରଟା ପର ସେମିତି, ସେଇଥିପାଇଁ ସିନା ଯାହାର ସେଡ଼େ କପାଳ ହୋଇଥିବ, ତାକୁ ସିନା ଏଡ଼େ ସୁଲକ୍ଷଣୀ ଭାରିଆ ମିଳିବ, ଯେ ଯାକୁ ବାହାହେବ ସେ ଯେଡ଼େ ନିର୍ମାୟା । ଲୋକ, ଯେଡ଼େ ଅସ୍ପଷ୍ଟାସ୍ତ ମଣିଷ ହୋଇଥାଉ ସିନା, ହେଲେ, ସ୍ତ୍ରୀ ବର ବୋଲି ଲୋକେ ତାକୁ ଏଡ଼େ ଖାତିରି କରିବେ ଯେ ସମାଜରେ ସେ ଉଚ୍ଚ ଆସନ ପାଇବ । ମୁଁ କ’ଣ ମିଛ କହୁଛି ? ତୁମ ମତ କ’ଣ ସେଇଆ ଜାଣିବାକୁ ମୋ ଇଚ୍ଛା ।”

ଆନାପାଲେଭ୍‌ନା ପିଏରକୁ ଛୁଡ଼ିଦେଲେ ।

ଏଲେନ୍‌ର ଧରଣ ପ୍ରକୃତରେ ଚମତ୍କାର ବୋଲି ପିଏରେ ଆନାପାଲେଭ୍‌ଙ୍କ ମତକୁ ସମର୍ଥନ କଲେ । ସେ ସମର୍ଥନରେ ତାର କପଟ ନଥିଲା । ସେ ଯେତେବେଳେ ଏଲେନ୍ କଥା ଭାବେ ସେତେବେଳେ ତାର ମନେ ପଡ଼େ ଏଲେନ୍‌ର ସୁନ୍ଦର ରୂପ । ଆଉ ମନେ ପଡ଼େ, ଯେତେବେଳେ ଆଉ ଦଶଜଣ ଥାନ୍ତି, ଏଲେନ୍ ସମାଜରେ ଚଳପ୍ରଚଳ ହେଉଥାଏ, ସେତେବେଳେ ସେ ପାଟି ଫିଟାଏନାହିଁ । ଗନ୍ଧାର ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଶୁବ୍ ଶାନ୍ତ, ଶାଳୀନ ଦଶେ । ମୁହଁରେ ଏଭଳି ଠାଣି ଫୁଟାଇବା ଲାଗି ଏଲେନ୍‌ର ଯେଉଁ ଅସାଧାରଣ କ୍ଷମତା ତା ବ ପିଏରେର ମନେ ପଡ଼େ ।

ଏଲେନ୍ ପିଏରେ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ହସିଦେଲା । ସେଥିରେ ନୂଆ କିଛି ନଥିଲା, ଆଉ ଦଶଜଣକୁ ଅନାଇଁଲେ ବି ସେ ସେମିତି ଜଳ ଜଳ ହସ ହସେ । ଏଲେନ୍ ଯେଉଁ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧୁଥିଲା ତା ବ ତା’ର ସଞ୍ଜବୁଡ଼େ ନିତିପିନ୍ଧା ପୋଷାକ, ଯେଉଁ ପୋଷାକ ଆଉ ସବୁ ହିଅ ପିନ୍ଧନ୍ତି । ଯାହା

ଚଳଣି, ସେ ସେଇଆ, ପିଠିପଟେ ଆଉ ଗୁଡ଼ି ପଟେ ଦୁଇଆଡ଼େ ଖୁବ୍ ଚଳକୁ ବୋଲି ସେ କଟା ହୋଇଛି । ପିଏରେର ଆଖି ଖସିପ, ଦୂରକୁ ଦିଶେନାହିଁ । ତାକୁ ଜଣାପଡୁଥାଏ ଯେମିତି ଏଲେନ୍‌ର ଶରୀରର ଉପର ଆଡ଼ଟା ତା ଆଖି କଣ୍ଠରେ ଛୁଇଁ ହୋଇ ଲାଗିଯାଇ ରହିଯାଇଛି । ଲଗୁଥାଏ ସେ ଦେହ ଶଙ୍ଖମଲମଲ ପଥର ପରି ଧଳା । ତା ବେକ ଆଉ ତା ପିଠି ପିଏରର ଆଖିର ଅତି କଣ୍ଠରେ, ତେଣୁ ତାର ଜୀବନ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପିଏରେ ବାରିପାରୁଥାଏ । ପୁଣି ସେ ତା ଓଠର ଏତେ ପାଖରେ ଯେ ପିଏରେ ଯଦି ସେଠି ଗୋଲ କରିଥାନ୍ତା ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ ନଇଁବାକୁ ପଡ଼ିନାହାନ୍ତି । ଏଲେନ୍‌ର ଦେହର ଉତ୍ତମ୍ ପିଏରେ ଅନୁଭୂତରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥାଏ । ଏଲେନ୍‌ ଯେଉଁ ଅତର ଲଗାଇଥିଲା, ପିଏରେ ତା ବାସ୍ନା ପାଉଥାଏ । ଏଲେନ୍‌ କର ବଦଳେଇଲେ ତା ଗୁଡ଼ିରେ ଭିଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଜାମା ଯେତେବେଳେ ଖସି ଖସି ଶୁଭୁଥାଏ, ପିଏରେ ସେ ଶବ୍ଦ ବି ଶୁଣି ପାରୁଥାଏ । ପୋଷାକରେ ଭିଜି ଏଲେନ୍‌ର ଶଙ୍ଖମଲମଲ ବର୍ଣ୍ଣ ଦେହର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଯେ ପିଏରେ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ ସେତିକି ନୁହେଁ । ଲୁଗାରେ ତଳା ହୋଇଥିବା ଗୋଟାପଣେ ନାସ୍ତି ଦେହଟିର ମନୋଲେଖ ରୂପକୁ ସେ ଅନୁଭବ କଲ । ଥରେ ଯେତେବେଳେ ତାକୁ ପିଏରେ ଏହି ଭାବରେ ଦେଖି ସାରିଲା, ଆଉ ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲେ ବି ଅନ୍ୟ ଭାବରେ ଦେଖି ପାରିଲା ନାହିଁ, ଏହି ଭାବରେହିଁ ଦେଖିଲା । ସେ ସତେ ଯେମିତି ସେହିପରି, ଯେ ମଣିଷ ଥରେ ଗୋଟାଏ ଭ୍ରାନ୍ତିକୁ ଯେତେବେଳେ ବୁଝିପାରେ ସେତେବେଳେ ଆଉ ଆପଣାଠି ସେ ଭ୍ରାନ୍ତି ଉପୁଜାଇ ହୁଏନାହିଁ ।

ଲଗୁଥାଏ, ଏଲେନ୍‌ ସତେ ଅବା କହୁଛି,

“ତେବେ ତୁମେ ମୋ ରୂପକୁ ଅଇଛି ଚିହ୍ନଟ, ନୁହେଁ ? ସ୍ତ୍ରୀ ଆଗରୁ ନିଦା କରି ନଥିଲା ଯେ । ସ୍ତ୍ରୀ ଆଗରୁ ବାରି ପାରି ନଥିଲା ଯେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ନାସ୍ତି । ହଁ ତ, ମୁଁ ଗୋଟିଏ ନାସ୍ତି,—ଯାହାର ହେଲେ ଅଧିକାରଭ୍ରାନ୍ତି ମୁଁ ହୋଇ ପାରିବି,—ତୁମର ବି ।”

ତା ଆଖି କଥା କହୁଥାଏ ।

ଓ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପିଏରକୁ ଲଗିଲା,—ଏଲେନ୍ ତା ଭାରିଆ ହୋଇପାରନ୍ତା ! ଖାଲି ସମ୍ଭାବନା ନୁହେଁ, ହେବ । ଏଲେନ୍ ତାରି ଭାରିଆ ହେବ । ନିଶ୍ଚୟ ।

ମୁଣ୍ଡରେ ମୁକ୍ତ ନାହିଁ ଏଲେନ୍ କଣ୍ଠରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ସେ ଯେପରି ଜାଣିଥାନ୍ତା ଯେ ଏଲେନ୍ ତା ଭାରିଆ, ଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାକୁ ଠିକ୍ ସେମିତି ଲଗିଲା ।

ହେବ କେମିତି ? କେବେ ? ଏତେ କଥା ସେ ଜାଣେନାହିଁ । ଏଲେନ୍‌କୁ ସେ ବିଶ୍ୱାସରେ ଭଲ ହେବ କି ନାହିଁ ତା ବି ତାକୁ ଜଣା ନଥିଲା (ଅବଶ୍ୟ, କାହିଁକି ସେମିତି ଲଗୁଥାଏ କେଜାଣି, ଲଗୁଥାଏ ଯେ ଭଲ ହେବ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏତିକି ସେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଜାଣିଥିଲା ଯେ ଏଲେନ୍‌କୁ ସେ ବିଶ୍ୱାସ ହେବ, ଏକଥା ନିଶ୍ଚୟ ଘଟିବ ।

ପିଏରେ ତାର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ତଳକୁ କଲା, ପୁଣି ଡୋଲା ଟେକିଲା, ଏଲେନ୍‌କୁ ଅନାଇଁଲା । ସବୁଦିନେ ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାକୁ ଚାହିଁ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାକୁ ଚାହିଁବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା, ଯେ ସେ ରୂପରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ, କିନ୍ତୁ ଦୂରରେ ଅଛି, ତାଠୁଁ କାହିଁ କେତେ ଦୂରରେ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ସେ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାକୁ ଦେଖି ପାରିଲାଣି । ଦିଗନ୍ତବ୍ୟାପୀ ଘାସ ଭୂଇଁ ପଦା ଉପରେ କୁହୁଡ଼ି ଘୋଡ଼ିଥିବ, ଡେଜା ଘାସ ପତ୍ର ଆଡ଼କୁ ଜଣେ ଅନାଇଁ ଥିବ, କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ ଘାସ ପତ୍ରଟା ତା ଆଖିକି ଦିଶୁଥିବ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଗଛ ପରି, କିନ୍ତୁ ଥରେ ସେଇଟା ଘାସ ବୋଲି ଜାଣିଲେ ସେ ସେମିତି ଗଛ ବୋଲି ତାକୁ ଆଜି ଭାବି ପାରିବ ନାହିଁ, ପିଏରେର ସେଇଆ ହେଲା । ଏଲେନ୍ ଥାଏ ତାର ଖୁବ୍ ପାଖରେ, ଏତେ ପାଖରେ ଯେ ସାଲିଆ ବିପଜ୍ଜନକ । ତାଠି* ଏଲେନ୍‌ର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିସାରିଥାଏ । ଏଲେନ୍ ଓ ତା ଭିତରେ ଆଗୁଳା ହୋଇ ରହିଥାଏ ଖାଲି ପିଏରେର ନିଜର ମନର ଆଶ୍ୱପଣ ।

ଆଜ୍ଞା ପାଲେଝାଙ୍କ ପାଟି ଶୁଭଲ, “ହଉ ହଉ, ଭୁମେ ଦୁହେଁ ସେ ସାନ ଖୋଲଟିରେ ରଇଥାକ, ମୁଁ ଆସେ । ଦିହଁକାଦିହେଁ ଏଠି ତ ଖୁବ୍ ଆସମ୍ରେ ଅଛ, ନୁହେଁ ?”

ପିଏରେ ତ ଲଜରେ ରଇ । ଭାବିଲା, କଣ କିଛି ନିନ୍ଦା ମୁଲେଇଲା ଭଳି କାଇଲ୍ କାମ କଲୁ କି ? ଭୁଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲ । ଲଗୁଥାଏ, ସେ ତା ମନ ଭିତରେ ଯାହା ଭାବୁଛି ଅନ୍ୟମାନେ ସବୁ ଜଳ ଜଳ କର ଦେଖିପାରୁଛନ୍ତି, ଜାଣି ପାରୁଛନ୍ତି ।

ପିଏରେ ଘରକୁ ଫେରିଲା ଉତ୍ତର ବହୁତ ବେଳ ଚାଲିଗଲା, ତା ଆଖିକି ନଦ ଆସିଲା ନାହିଁ । ଏସବୁ ତାର କ’ଣ ହୋଇଯାଉଛି ? ସେଇଆ ସେ ଭାବୁଥାଏ । କଣ ହେଉଛି ? କାହିଁ କିଛି ନାହିଁ ତ ! ଗୋଟିଏ ନାଶ । ସେ ତ ତାର ପିଲାବନ୍ଧୁ ଚିନ୍ତା । କେହି ଯଦି କହୁଥିଲା ସେ ସୁନ୍ଦର, ସେ ତ ସେ ବସପୁରେ କେବେ ଭାବି ନ ଥିଲା, ମୁଁ ଶ୍ରୀ ଖର୍ଚ୍ଚ ନ କରି କହି ଦେଉଥିଲା “ହଁ ସେ ଦେଖିବାକୁ ଭଲ ।” ଏବେ ସେ ମନେ ମନେ ଗୋଟାଏ ସମ୍ଭାବନାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଉଛି ଯେ ସେ ନାଶ ତା ସ୍ତ୍ରୀ ବି ହୋଇପାରେ । ଏତିକି ତ !

“କିନ୍ତୁ ସେଇଟାତ ହୁଣ୍ଡା” ସେ ମନେ ମନେ ଭାବିଲା, “ମୁଁ ନିଜେ ତ କେତେଥର କହିଛି, ତା ମୁଣ୍ଡରେ କିଛି ନାହିଁ । ତାକୁ ଦେଖିଲେ, ତା କଥା ଭାବିଲେ ମୋ ମନରେ ଏଭଳି ଗୋଟାଏ କାମନା ଉଠୁନେ ଯେ ସେଇଟା କୁହୁଡ଼ି କାମନାଟାଏ, ସତେ ଅବା ପାପ କଥା । ଏଭଳି ବି ଶୁଣିଛି ଯେ ନିଜେ ତା ଭାଇ ସେ ଆନାତୋଲେଟା, ସେଇଟା କୁଆଡ଼େ ଯାକୁ ପ୍ରେମ କରୁଥିଲା ! ସେହି କୁଆଡ଼େ ତା ଭାଇଟାକୁ ପ୍ରେମ କରୁଥିଲା । ଭୁଆଡ଼େ ହାଟ ବସିଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଆନାତୋଲେଟାକୁ ଘରୁ ଦୂରକୁ ପଠାଇଦେଲେ । ଭାଇ ତ ସେ । ବାପତ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶାସିଲି..... ଅଡୁଆ ସେଇଆ ।”

ତାର ଭାବନାର ସୁଅ ଏମିତି ଚାଲିଥାଏ, (ଅଥଚ ଭାବନା ପଛେ ପଛେ ଶେଷଯାକେ ସେ ଧାଇଁ ଯାଇନାହିଁ ।) କିନ୍ତୁ ଭାବୁ ଭାବୁ ସେ ନିଜେ ଜାଣି ପାରିଲା ଯେ ତା ମନରେ ଆଜି ଯେଉଁ ଭାବନା ଆସିଥିଲା, ନୂଆ

ଭାବନା ଆସି ତାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଇଲଣି, ଯେତେବେଳେ ଶୁଭୁଛି,—
 “ଏଲେନ୍‌ର ଗୋଟାଏ ବାଜେ ଲୋକ । ସେଇଟା କେମିତି ମୋ ଭାବନା
 ହେବ ?” ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ସେ ଶୁଭୁଛି—“ଏଲେନ୍‌କୁ ବାହାଡ଼େଲେ
 ମତେ ସେ କେତେ ଭଲ ପାଇବ ! ବଦଳଯିବ ସେ ଏକାଥରେ ।”
 ଶୁଭୁଛି ଏଲେନ୍‌ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେ ଯାହା କହିଛି ସେ ଶୁଣିଛି ସେଗୁଡ଼ାକ
 କଥା ମିଳି ବି ହୋଇପାରେ । ମନେ ମନେ ପୁଣି ଏଲେନ୍‌କୁ ସେ ଦେଖିଲା
 ‘ସେ ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ଗ୍ରୀସିଲଙ୍କ ଝିଅ’, ଏ ଧାରଣାରେ ନୁହେଁ, ଆଖି ଆଗରେ
 ଥାଏ ଏଲେନ୍‌ର ଦେହ ଗୋଟାକଯାକ, ତା ଉପରେ ତଳାହୋଇଥାଏ
 ଗୋଟାଏ ପାଉଁଶିଆ ଗାଈନ ।

“ଧାଉ ! ମୋ ମନରେ ଏମିତିଆ ଧାରଣାଟାଏ କାହିଁକି ଆସୁଛି ?
 ସେ ମନେ-ମନେ ଭାବିଲା । ନିଜକୁ ନିଜେ କହିଦେଲା ଯେ, “ଅସମ୍ଭବ ।
 ଅସମ୍ଭବ । ଏ ବିଶ୍ୱର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉଡ଼ାଡ଼ରେ କଣ ଗୋଟାଏ କୁହ୍ରିତ
 ଉଠୁଛି ପରିକଳ୍ପନାହିଁ ରହିଛି । ଯଦି ଏ ବିଶ୍ୱର ହେବ ତେବେ
 ସେଥିରେ ଖାଲି ମୋ ମହତ ହାନି ହେବ ।” ଶୁଣି ଅସ୍ଥାବଳୀ ନାନା କଥା
 ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା, କେତେବେଳେ ତା କୁଣ୍ଡରୁ କଣ
 ବହାରିଥିଲା, କେତେବେଳେ କେମିତି ଗୁଡ଼ାଣୀରେ ସେ ଏଲେନ୍‌କୁ
 ଅନେଇଥିଲା, ତାକୁ ଓ ଏଲେନ୍‌କୁ ଏକାଠି ଦେଖିଲେ ଲୋକଙ୍କ ଆଖିରେ
 କି ଭାବ ଫୁଟି ଉଠିଥିଲା । ସେମାନେ କଣ ସବୁ କହିଥିଲେ, ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ଗ୍ରୀସିଲ
 ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁତ ଲୋକ ଠାରରେ ଠାରରେ କଣ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ,
 ସବୁ କଥା । ଶୁଭୁ ଶୁଭୁ ଦୁନିଆଁ ଯାକର ଭୟ ତା ଉପରେ ଅଜାଣତ ହୋଇ
 ପଡ଼ିଲା । ଭାବିଲା, ସେ ଯଦି ଆଉ ଗୋଟାଏ ବାଟକୁ ପାଦ ବଢ଼ାଇ
 ଦେଇଥାନ୍ତା ତାହାହେଲେ ସେ ଯେଉଁ କାମ କରିଥାନ୍ତା ସେଇଟା ହୋଇଥାନ୍ତା
 ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୁଲ୍, ସେବ ଟେ ଯାଇନାହିଁ ରକ୍ଷା । ଏପରି ଭାବିଲାବେଳକୁ ପୁଣି
 ଆରପଟୁ ଏଲେନ୍‌ର ସ୍ମୃତି ତା ମନରେ ଉଠିଲା, ମନେ ମନେ ବିହ୍ୱଳ
 ହୋଇ ଦେଖିଲା, ଏଲେନ୍‌ର ନାଶ୍ୱର ସମ୍ଭାଷଣ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ।

୧୮୦୫ ସାଲର ନଭେମ୍ବର ମାସ । ଚାରିଟା ଜିଲ୍ଲାରେ ଶାସନ
 କାର୍ଯ୍ୟ ବୁଝାସୁଝା କରାବାକୁ ପ୍ରିନ୍‌ସ ଗ୍ରୀସିଲ ବାଧ୍ୟରେ ପଡ଼ି ଯିବାର ଥାଏ ।

ସେ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ସେ କାମରେ ଆପଣାକୁ ବରଗବା ଭଳି ନିୟୁ କ୍ରିଟା କଲେ ନେଇଥାନ୍ତି । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା, ସରକାରୀ କାମ ତ ହେବ, ନିଜ ଜମିଦାରୀ ହାଲ ବ ବହୁଦିନୁ ବୁଝା ହୋଇନାହିଁ, ହେଲା ହୋଇଯାଇଛି, ସେତିକିବେଳେ ସେ କାମଟା ବି କରାନ୍ତି । ଗସ୍ତରେ ବୁଲିବେ, ଏସବୁ ନୁଆ ନୁଆ କାମରେ ହାତ ଦେବେ—ସେ ଭାବିଲେ ତା ଆଗରୁ ପିଏରେ ସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ କାମ ତାକୁ ସେ ଫାଇସଲ କରିଦେଇ ପିବେ । ଏକଥା ସତ ଯେ ଦିନାକେତେ ହେଲା ପିଏରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଦିନ ଆସିବେ ତା ଘର ଭିତରୁ ପଦାକୁ ବାହାରୁନଥାଏ । ତା ଘର ବୋଲନ୍ତେ, ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀଲଙ୍କା ଘରେ ଯେଉଁ ବଖରରେ ସେ ଥାଏ ସେଇଠି । ଗୋଟାକୁ ଗୋଟା ଦିନ ବଢ଼ିଯାଏ । ସେଇଠି ସେ ପଶିଥାଏ । କେବେ କଦବା ଏଲେନ ସଙ୍ଗେ ମୁହଁମୁହିଁ ହାବୁଡ଼ା ହାବୁଡ଼ା ହୋଇଗଲେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକର ପ୍ରେମର ମଜ୍ଜିଲେ ଗୋଟିଏ ଯୁବକର ମୁହଁରେ ଯେଉଁ ଶ୍ରବ ପୁଟି ଉଠେ, ତା ମୁହଁର ଭଙ୍ଗୀ ଅବକଳ ସେଇଆ । କେମିତି ଆବା କାବା ମୁହଁ, ବଚଳତ ଠାଣି, ବଗା ବଗା, ଅଥଚ ଏଲେନ୍ ସଙ୍ଗେ ତା ବିଭାବର ହେଉ, ଏଭଳି ପ୍ରସ୍ତାବର ସେ କେବେ ନାଁ ବି ଧରେନାହିଁ ।

ଦିନେ ସକାଳୁ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀଲଙ୍କା ମନକୁ ମନ କହିଦେଲେ “ଆରେ! ଆଜ୍ଞା ଲୋକ ସେ ! ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇଁ ଏତେ କଥା ମୁଁ କଲି ସେଥିପାଇଁ ତ ସେ ମୋର ଧାରୁଆ ରହିବା କଥା (ହଉ, ଭଗବାନ ତାର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ) ” । ଭାବିଲେ, ତାଙ୍କ ହିଅକୁ ବିଭାବେବା ବିଷୟରେ ପିଏରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯେଉଁ ବ୍ୟବହାର କରୁଛି, ସେଇଟା ଉଚିତ ବ୍ୟବହାର ହେଉନାହିଁ ।

ସେ ମନଦୁଃଖରେ ଫାର୍ବିଶ୍ଟାସ ପକାଇଲେ । ମନକୁ ମନ କହିଦେଲେ, “ଭଲ କଥା ସେ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ଏମିତି ଆଉ ବେଶିଦିନ ଚଳିବ ନାହିଁ । କଥାଟା ତୁଟେଇ ଦେବା ଦରକାର ।”

ସେ ନିଜେ କେଡ଼େ ଉଦାର ମଣିଷ, ତାଙ୍କ ଅନ୍ତର ଭିତରଟା କେଡ଼େ ଭଲ, ଏଇଆ ଭାବ ତାକୁ ଭାଷ ଖୁସି ଲଗୁଥାଏ ।

ଭାବିଲେ, “ଟୋକା ବୟସ...ମନ ତଞ୍ଜଳ ଥାଏ, ସେଗୁଡ଼ା ଚଣା ହୁ’ନ୍ତି... (ହଉ, ଭଗବାନ ତା ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ) ...ତେବେ ଏ

ବିଷୟରେ ଯାହାହେଲେ ଗୋଟାଏ ମାୟାଂସା ଭରକାର । କାଲି ଛୁଡ଼ି ପଡ଼ିବନି ପଡ଼ୁଛି ଏଲେନ୍‌ର ନାହିଁ ବର୍ଷିଆ । ଯେଉଁ ସିଦ୍ଧପୁରୁଷଙ୍କ ନାଁରେ ତା ନାଁ ରଖାଯାଇଛି ତାଙ୍କର ବର୍ଷିକିଆ । ସେଦିନ ତ ଭୋଜନ କେତେଜଣଙ୍କୁ ମତେ ଡାକିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ଏଲେନ୍‌କୁ ବିଷୟ ହେବା ବିଷୟରେ ପିଏରେ କଣ କରିବା ଉଚିତ, ସେ କଥା ପିଏରେ ଯଦି ନ ବୁଝିଲ, ତେବେ ତ ସେ ବିଷୟରେ ମତେ ହିଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୁଁ ତ ପୁଣି ଝିଅର ବାପ ହିସାବରେ ମୋ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବି !”

ଆନା ପାଲେଷ୍ଟାଇନରେ ଭୋଜ ହେବାର ଛଅ ସପ୍ତାହ ବିତାଯାଇଥାଏ । ସେହି ସେ ଭୋଜ ଯାହା ଉତ୍ତରୁ ପିଏରେ ରାତି ଗୋଟାଏ ବିନା ନିଦରେ କଟେଇଲା । ଆଖିକି ନିଦ ନାହିଁ, ମନେ ମନେ ଠିକଣା କଲ୍ ଯେ ଯଦି ଏଲେନ୍ ସଙ୍ଗରେ ତାର ବିଷୟର ହୋଇଯିବ, ତେବେ ତାର ସବୁନାଶ ହୋଇଯିବ ଓ ତେଣୁ ତା ପକ୍ଷରେ ଉଚିତ ହେବ ସେ ଏଲେନ୍‌ର ଆଗକୁ ଯିବନାହିଁ । ଏଠୁ ପଳାଇବ । କେତେ ଭାବି ବିଚାରି ଶେଷରେ ଏଇଆ ତ ସେ ଠିକଣା କଲ୍, ତଥାପି ଛ ସପ୍ତାହ ବିତଲା । ସେ ଯେଉଁଠି ଥିଲା ସେଇଠି, ସେମିତି ଆଗପର ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀମିଳଙ୍କ ଘରେହିଁ ସେ ରହିଛି ।

ଛୁନିଆଁ ହୋଇ ସେହି କଥା ସେ ଭାବୁଥାଏ । ଭାବିଲା, ଯଦୁଁ ଯଦୁଁ ବିନା ଯାଉଛି ତଦୁଁ ତଦୁଁ ଲୋକଙ୍କ ଧାରଣାରେ ସେ ଆଉ ଏଲେନ୍ ବେଶି ବେଶି ଏକାଠି ଛନ୍ଦି ହେଉଛନ୍ତି । ବିରୁଷ ବୁଝିଲା, ନେଡ଼ି ରୁଡ଼ି କହୁଣୀକି ବୋହୂ ଗଲଣି । ଆଗେ ଏଲେନ୍ ବିଷୟରେ ତାର ଯେଉଁ ଧାରଣା ଥିଲା, ଆଉ ଏଣିକି ସେ ଧାରଣା ଚଳିପାରିବ ନାହିଁ, ଆଉ ଏଣିକି ଏଲେନ୍‌ଠୁ ସେ ଦୂରେଇ ରହି ପାରିବ ଏକଥା ଅସମ୍ଭବ । ଘଟଣା ଯେତେ ଭୟଙ୍କର ହେଉ, ନିଜ ଜୀବନଟାକୁ ଏଲେନ୍‌ର ଜୀବନ ସଙ୍ଗରେ ତାକୁ ଛନ୍ଦିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ, ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ନିଜକୁ ନିଜ ଆୟତ୍ତରେ ରଖିବା ପିଏରେଦ୍ୱାରା ଏକାବେଳକେ ନହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା ଏପରି ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ସବୁ ଦିନେ ତ ଲୋକ, ଏମିତି

ଦିନଟାଏ ବି ଗଲ ନାହିଁ ଯେଉଁଦିନ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀଲଙ୍କା ଘରେ ଶ୍ରେଣୀ ଉତ୍ସବ ଲାଗିନଥାଏ (ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ନୁଆ ନୁହେଁ, ଆଗରୁ ବି ତାଙ୍କ ଘରେ ସେଇଆ, ସବୁଦିନେ ଉତ୍ସବ), ପଞ୍ଚତରେ ପିଏରେ ବି ନ ରହିଲେ ନ ଚଳେ; କାରଣ ତାର ଆଶଙ୍କା କାଲେ ସେ ନ ରହିଲେ ଲୋକେ ଖରପ ଭାବରେ, ଆଉ ମନଦୁଃଖ କରିବେ !

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀଲି ଯଦି ଘରେ ଥାନ୍ତି ଓ ପିଏରେ ସେ ବାଟେ ଚାଲିଯାଉଥାଏ, ତେବେ କେବେ କଦବା ସେ ତା ହାତକୁ ଖସି କରି ଧରି ପକାନ୍ତି, ତାଙ୍କର ହିଅର ହୋଇଥିବା ଚମ ଲୋଚାକୋଚା ଗାଲକୁ କିଛି ନ ଜାଣିଲପରି ତା ଓଠପାଖେ ଦେଖାନ୍ତି, ଯେମିତି ସେ ତାଙ୍କ ଗାଲକୁ ଗେଲ କରିବ, କହନ୍ତି, “କାଲି ପୁଣି ଦେଖା ହେବାଟି, ?” ନଇଲେ, “ଆଜି ଖାଇ ବସିଲାବେଳେ ତୁମେ ଥିବ, ନଇଲେ ତୁମ ସଙ୍ଗେ ମୋର ଦେଖା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ଯେ !”, ନତୁବା, “ଖାସ ତମର ପାଇଁ ମୁଁ ଆଜି ଘରେ ରହିଥିବି । ଆଜି ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଯିବନାହିଁ ।”

(ତାଙ୍କ କହିଲା ପରି) ସେ ପିଏରେ ପାଇଁ ଘରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ ଫୁଟା ପିଏରେକୁ କେବେ ଦିପଦ କଥା ବି କହନ୍ତି ନାହିଁ, ତଥାପି ତାଙ୍କ ମନରେ କଷ୍ଟଦେବାକୁ ପିଏରେର ହୃଦୟ କହେନାହିଁ । ପ୍ରତିଦିନ ସେ ମନେ ମନେ ବାରମ୍ବାର କହିଦେଉଥାଏ, ଏଲେନ୍‌ର ମନ କଥା କ’ଣ, ସେଇଟା ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ କରି ବୁଝିବି, ତା ସ୍ବରୂପ କଣ ସେଇଟା ଚିହ୍ନିବି, ସେଇଠୁ ତା ବିଷୟରେ ମୋ ମତାମତ ସ୍ଥିର କରିବି । ତେବେ— ମୋର ଆଗର ଧାରଣାଟା ଭୁଲ୍ ନା ଏବର ଧାରଣାଟା ଭୁଲ୍ ? ନା ନା, ଏଲେନ୍ କେବେ ହୁଣ୍ଡୀ ନୁହେଁ, ସେ ଶାରି ଭଲ ପିଲ ।”

କେତେ କେତେବେଳେ ମନେ ମନେ ନିଜକୁ ନିଜେ କହେ, “ନା ନା, ତାର କେବେ କେଉଁଥିରେ ଭୁଲ ହୁଏନାହିଁ । ସେ ନିବୁର୍‌ଲିଆ ପରି କିଛି କରେନାହିଁ । ଅଳ୍ପ କଥା କହେ ସିନା, ଯେତକ କହେ ତା ସିଧା ସଳଖ ପରିସ୍କାର କଥା । ତା ହେଲେ ତାକୁ ହୁଣ୍ଡୀ ବୋଲି କାହିଁକି କୁହାଯିବ ? ସେ ଆଗେ ବି କେବେ ଲାଜରେ ପଡ଼ିନାହିଁ, ଏବେ ବି ଲାଜରେ ପଡ଼ୁନାହିଁ, ଅତଏବ ଖରପ ହିଅ ସେ ହୋଇ ନ ପାରେ ।”

ଏଣିକି ଏଣିକି ଏଲେନ ଯେତେବେଳେ ତା ସଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ଏଲେନ ଖୁସିରେ ହସି ହସି କଥା କହେ । ଆନନ୍ଦ ତା' ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ଉଠୁଳ ପଡ଼େ । ସେ ହସରୁ ବାରି ହୋଇପଡ଼େ ଯେ ପିଏରେଟି ତାର ନିରାଶ ବଶ୍ୱାସ ରହିଛି । ହସର ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳ ସତେ ଯେପରି କି ପିଏରେ । ଆଉ ଦଶଜଣ ଥିଲେ ଏଲେନର ମୁହଁରେ ଯେଉଁ ମାମୁଲି ହସ ଗୋଟାଏ ଅଳଙ୍କାର ପରି ଟଙ୍କା ହୋଇଥାଏ, ପିଏରେ ପାଇଁ ଏ ହସ ତା'ର ଉନେ ।

ପିଏରେ ଜାଣିଥିଲା, ପଦେ କଥା ଅଛି ଯେ ସମସ୍ତେ ଟାକି ରହିଛନ୍ତି କେତେବେଳେ ତା' ଭୂଷ୍ଟରୁ ଖାଲି ସେହିପଦକ ବାହାରିବ ସେମାନେ ଶୁଣିବେ, ଗୋଟାଏ ଗାର ଅଛି, କେତେବେଳେ ସେ ଗାରଟାକୁ ସେ ଲଢ଼ିଯିବ, ସେଇଆ ଜାଣିବେ । ସେ ଜାଣିଥାଏ, ସେ ଗାରକୁ ସେ ଡେଇଁବହିଁ, ଡେରିରେ ହେଉ କି ସଞ୍ଚଳରେ ହେଉ, ଡେଇଁବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ, କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଲାଗୁଥାଏ, ସେ କାମ ବଡ଼ ଭୟାନକ, ସେକଥା ଭବିଷ୍ୟବେଳକୁ ଗୋଟାଏ ଅଜଣା ଡର ତାକୁ ମାଡ଼ିବସେ । ଆନା-ପାଲେଭୁଙ୍କ ଘରେ ଭୋଜି ଉଠାରୁ ଏଇ ଛ' ସପ୍ତାହ କାଳ ତାକୁ ବାରମ୍ବାର ଲାଗୁଥାଏ ଯେ ଗୋଟାଏ ପାତାଳ ଫୁଟା ଝୋଲି ଭିତରେ ସେ ଖସି ପଡ଼ିବାକୁ ଯାଉଛି, ଆଉ ତାରି ଅତଡ଼ା ଆଡ଼କୁ ସେ ଓଟିବ ହୋଇ ଚାଲୁଛି । ସେହି ଅନ୍ଧାର ଝୋଲିକୁ ତାର ପ୍ରାଣେ ଡର । ନିଜକୁ ନିଜେ ସାହସ ଦିଏ, “ଏମିତି ଛୁନିଆଁ ହୋଇ ଲାଭ ? ନାଁ, ମୁଁ ଦମ୍ଭହୋଇ ରହିବି, ଟାଣ ହୋଇ ରହି ମତେ ଦୂର ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେ ! ମୋ ମନର ଆଶ୍ୱପଣ କଣ ପ୍ରକୃତରେ ଉଠେଇ ଗଲା ! ଏଭଳି ବିକଟ ହୁଏ ?

ଗୋଟାଏ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବ କରିବ ବୋଲି ସେ ମନେ ମନେ ଚେଷ୍ଟା କଲା, କିନ୍ତୁ ବୁଝିଲା ଯେ ସେପରି କରିବାଲାଗି ଯେଉଁ ମନୋବଳ ଲୋଡ଼ା ତାହା ତା'ର ଆଗରୁ ଥିଲା, ଏବେ ଅନ୍ୟ କଥା ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାକୁ ବି ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏ ଗୋଟିଏ ବିଷୟରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାବେଳକୁ ସେ ମନବଳ ତାର ରହୁନାହିଁ । ଏକଥା ଭବିଷ୍ୟବେଳକୁ ତାକୁ ଛୁନିଆଁ ଲାଗିଲା ।

ପିଏରେ ସେହି କାଟର ମଣିଷ, ଯାହାକର ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ପାରଶା ଥାଏ ସେ ନିଜ ମନ ଭିତର ନିର୍ମଳ ଓ ଶୁଦ୍ଧ ରହିଛି ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କଠି ମନବଳ ଥାଏ । ତା ନହେଲେ ନଥାଏ । ଆଲା ପାଲେଭ୍‌ଆଙ୍କ ଘରେ ଯେଉଁଠି ସେ ଅନୁରବ କଲଣି ସେ ସେ କାମ ବିକାରରେ ଘାରି ହେଉଛି, ସେତେ ବେଳୁ କାମ ବିକାରରୁ ଉପୁଜିଥିବା ପାପର ପାରଶା ତାର ଗହନ ତେଜନା ଭିତରେ ଚରି ଯାଇଯାଏ ଓ ତାର ସ୍ବାଧୀନ ମନବଳକୁ ଅକାମୀ କରି ପକାଇଥାଏ ।

ଏଲେନ୍‌ର ନାଁ-ବର୍ଷିକିଆ ଉତ୍ସବ ଦିନ ହେଲା । ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ଗ୍ରାସିଲି ତାଙ୍କ ଘରେ ଗ୍ରେଟ୍‌କାଟିଆ ଗ୍ରେଜିଉସ୍‌ବର୍ଷିଏ କରୁଥିଲେ, ଖାଲି ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଓ ଆପଣାର ଲୋକଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିଲେ । ଅଳ୍ପ ଲୋକ ଡକାହେବେ ବୋଲି ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କହିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏହି ପାରଶା ଦିଆଯାଇଥାଏ ଯେ ଆଜି ତାଙ୍କ ଝିଅ ଏଲେନ୍‌ର ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଘଟଣା ଘଟିବ ।

ଟେବୁଲ୍‌ରେ କୁଣିଆମାନେ ଖାଉଥାନ୍ତି । ଟେବୁଲ୍ ମୁଣ୍ଡପଟେ ଯେଉଁଠି ଘରର ଘରଣୀ ବସନ୍ତି ସେଠି ବସିଥାନ୍ତି, ପ୍ରିନ୍‌ସେସ୍ କୁରଗିନ୍, ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶ୍, ଦେଃଲେ ମାଡ଼ିପଡ଼େ । ତାଙ୍କ ବେଳେ ସେ ଗ୍ରାଉ ସୁନ୍ଦର ଥିଲେ । କୁଣିଆମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମାନତାରେ ବଡ଼ ଯେଉଁମାନେ, ସେମାନେ ବସିଥାନ୍ତି ତାଙ୍କ ବାଁ ଡାହାଣେ । ତହିଁରୁ ଜଣେ ବୁଡାଲୋକ ଆଗେ ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ସେନାପତି ହୋଇଥିଲେ, ଜଣେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ, ଆଉ ଜଣେ ଆନାପାଲେରା । ବୟସରେ ଓ ମାନ୍ୟରେ ସାନ ସାନମାନେ ଟେବୁଲ୍‌ର ଶେଷମୁଣ୍ଡ ଆଡ଼କୁ ବସିଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଭିତରେ କତିକି କତି ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି ଏବେ ଓ ଏଲେନ୍, ଏ ଘରର ମଝିସ ହସାବରେ ସେଠି ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନ ଥାଏ । ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ଗ୍ରାସିଲି ଗ୍ରେଜିରେ ଖାଇ ବସିଲେନାହିଁ, ତାଙ୍କ ମନ ଭିତର ଶୁଷ୍କି ଥାଏ, ସେ ଟେବୁଲ୍ ପାଖେ ଏକର ସେ କର ହୋଇ ବୁଲୁଥାନ୍ତି, ଜଣେ ଜଣେ କରି କେତେବେଳେ କେଉଁ କୁଣିଆଙ୍କ ପାଖରେ ବସିପଡ଼ନ୍ତି । ପିଏରେ ଓ ଏଲେନ୍‌ଙ୍କୁ କିଛି କହୁନାହିଁ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ କିଛି ହେଲେ ମନ ଚାହିଁ କଲଭଳି କଥା କହନ୍ତି, ଏଲେ

ସ୍ବାଭାବିକ ଭାବରେ କଥା କହନ୍ତି ଯେ ଲାଗିବ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ସ୍ତ୍ରୀ କଥାଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କ ଭ୍ରଷ୍ଟରୁ ବାହାର ପଡ଼ୁଛି । ଆଜିରୁ ଭବିଷ୍ୟତ କହୁନାହାନ୍ତି । ଅଥଚ ସତେ ଯେମିତି ପିଏରେ ଓ ଏଲେନ୍ ସେଠାରେ ବସିଛନ୍ତି ବୋଲି ତାଙ୍କ ନିଆରେ ବି ପଡ଼ୁନାହିଁ ।

ସେ ଦୁହଁଙ୍କ ଭ୍ରଷ୍ଟରେ କଥା ନଥାଏ । ବହୁଳ ମୁହଁ ସବୁବେଳେ ହସରେ ଛିକ୍ ଛିକ୍, କିନ୍ତୁ ସେ ହସ ସଫଳ । ଆପଣା ଆପଣା ମନ ଭିତରର ଭାବ ବୋଲିହୋଇ ସେ ହସ ଲଜ ଲଜ ହସ ।

ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଖୁବ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣରେ ମନ ଖୋଲି ହସୁଥାନ୍ତି, କଥା କହୁଥାନ୍ତି, ଓ ଅଜ୍ଞା ନକଲ ହେଉଥାନ୍ତି । ପିଇଥାନ୍ତି ତ ଚମଟାର ଅଙ୍ଗୁର ମଦ, ସରୁନ ନନ୍ଦ ଉପତ୍ୟକା ସେଥିପାଇଁ ବିଖ୍ୟାତ । ମଦ ପିଇ ଶ୍ରେକ ବଢ଼ିଥାଏ, ଖାଇବାକୁ ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ିଥାଏ । ନାନା ଜାତି ପିଠା ପଣା, ତା'ସଙ୍ଗରେ ବରପଦ୍ମ ଆ ଜନସ, ଖାଇବାକୁ ଖୁବ୍ ପୁଆଦ ଲାଗୁଥାଏ ।

ତଥାପି, ଛପି ଛପିକା ସମସ୍ତଙ୍କ ନିଆ ରହିଥାଏ ଏଲେନ୍ ଓ ପିଏରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ । ସେମାନେ ସେ ଦୁହଁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ନ ଅଲଗାବାନ୍ତି ଯେତେ ଚେଷ୍ଟାକରନ୍ତି, ସେ ଦୁହଁଙ୍କ କଥାଗୁଣା ଆଡ଼କୁ, ହାବଭାବ ଆଡ଼କୁ ନିଆଦେଉନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଯେତେ ଚେଷ୍ଟାକର ଦେଖାଇ ହେଉଛି, ମଝିରେ ମଝିରେ ଦୁହଁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଯେଉଁଭଳି ଚାହାଣୀ ଗୁଡ଼ିକ ଦେଇ ଚାଲି ଚାଲି ଅନାଇଦେଇଥାନ୍ତି, ତହିଁରୁ ସେ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଏକଥା ଟିପ୍ପି ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ ଯେ ସେଠି ଯେତେଲୋକ ଥିଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଧ୍ୟାନର କେନ୍ଦ୍ର ହୋଇଥାନ୍ତି ପିଏରେ ଓ ଏଲେନ୍ ।

ପିଏରକୁ ଲାଗୁଥାଏ, ସେ ସବୁ ଜନସର କେନ୍ଦ୍ର ହୋଇଛି ଏକା ସେ । ଅପଣାର ଏ ଅବସ୍ଥା କଥା ଭାବିଲବେଳକୁ ତାକୁ ଯେତିକି ଖୁସି ଲାଗୁଥାଏ, ସେତିକି ଅଡ଼ୁଆ ଲାଗୁଥାଏ । ଜଣେ ଯଦି କୌଣସି କାମରେ ବୁଡ଼ି ପିବ ଓ ସେ କାମରେ ମଜ୍ଜି ଶ୍ରେଳ ହୋଇଯିବ, ସେତେବେଳେ ସେ ଲୋକ ଅବସ୍ଥା ଯାହା, ପିଏରେ ଅବସ୍ଥା ଠିକ୍ ସେଇଆ । ଆଖିକ ସଫା

ବଞ୍ଚୁନଥାଏ, କାନକୁ ସପା ଶୁଭୁନଥାଏ, ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ କୌଣସି କଥା
ପଶୁନଥାଏ, ଖାଲି ବେଳେ ବେଳେ ବାସ୍ତବତାର ଛୁଣ୍ଟା ଛୁଣ୍ଟା ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ
ହବ ଅସ୍ତବ୍ୟାସିତ ଭାବେ ତା ମନରେ ଝୁଲୁଥି ଉଠୁଥାଏ ।

ଭାବୁଥାଏ, ସବୁ କଣ ତେବେ ସରିଗଲା ? କେମିତି କଣ ସବୁ
ହେଲା ? ଏ, ଏଡ଼େ ଚଞ୍ଚଳ ! ଏବେ ତ ମୁଁ କୁହୁପାରିଲଣିଯେ ଖାଲି
ମୋର ଯୋଗରୁ ନୁହେଁ, ଏକା ଏଲେନ୍ ଲାଗି ନୁହେଁ, ସମସ୍ତଙ୍କ ଯୋଗରୁ
ସେହି କଥାଟା ଅବଶ୍ୟ ଘଟିବ । ସେଇଆଁ ଘଟୁ ବୋଲି ତ ସେମାନେ ସବୁ
ଆଶାକରି ବସିଛନ୍ତି, ଆଉ କଣ ? ଘଟିବ ଘଟିବ ବୋଲି ସେମାନେ
ସମସ୍ତେ ଏତେ ଦୂରକୁ ନିଜ ନିଜ ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମାଇ ସାରିଲେଣି, ମୁଁ ତ ଆଉ
ଅଇଛା ସେମାନଙ୍କୁ ନିରାଶ କରିନପାରେ । ସ୍ୱା ପଳ ଭଲ ନା ମନ ?
କେଜାଣି, ମତେ ଜଣାନାହିଁ । ତେବେ, ସେ ଘଟିବା କଥା ନିଶ୍ଚିତ,
ହେବ ହଁ ।”

ସମସ୍ତେ ସେଠି ଥା’ନ୍ତି ପିଏରେ ଓ ଏଲେନ୍ ଉଠି ପଡ଼ିଲେ ।
ପିଏରେ ଏଲେନ୍ ସଙ୍ଗରେ ବସିବାଘରକୁ ଚାଲିଗଲା । କୁଣିଆମାନେ ହଜା
ଡୋଇଗଲେ । କେତେ ଜଣେ ଏଲେନ୍ କୁ ନ କହି ଚାଲିଗଲେ । ଆଉ
କେତେ ଜଣ ତା ପାଖରୁ ଯାଇ ବୁଲି ଆସିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ଭାବ-
ରାଜ୍ୟ କୁହାଇଦେଉଥାଏ ଯେ ଏଲେନ୍ ଭାରି ଗୁରୁତର କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ
ରହିଛି ବୋଲି ସେମାନେ ଜାଣିଛନ୍ତି, ତା କାମବେଳେ ଅଡ଼ୁଆ ଲଗାଇବା
ସେମାନଙ୍କର ଆଜ୍ଞା ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ । କହି ଦେଇ ଯିବା ବିଧି, ସେଥିପାଇଁ
ସେମାନେ ତା କଡ଼କ ଆସିଛନ୍ତି । ଦେଖାକରିବା ମାତ୍ରେ ଚାଲିଯାଉଥାନ୍ତି ।
ଏଲେନ୍ ଯଦି ଉଠିପଡ଼େ, କାହାକୁ ବାଟେଇ ଦେବାକୁ ପିବ ବୋଲି । ସେ
ମନାକରନ୍ତି ।

କୁଣିଆ ବିଭାବିଦିବେଳେ ବସିବା ବଖୁଣ୍ଟରେ ପିଏରେ ଏଲେନ୍
ପାଖରେ ବହୁତ ବେଳ ବସି ରହିଲା, ଖାଲି ସେ ହେଁ, ଏକୁଟିଆ । ଗଲା
ଛ’ମାସ ଭିତରେ କେତେ ଥର ତ ସେ ଏଲେନ୍ ପାଖରେ ଏକୁଟିଆ ବସିଛି,
କିନ୍ତୁ କେବେ ମୁହଁ ଖୋଲି କହିନାହିଁ “ମୁଁ ତମକୁ ଭଲପାଏ ।” କିନ୍ତୁ

ଏଥର ତାକୁ ଲଗୁଥାଏ--କହିବାକୁ ତ ପଡ଼ିବ । ନ କହିଲେ ହେବ କେମିତି ? ସେଇଆ କରିବା କଥା, ଅବଶ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ଏହି ଶେଷ କଥାଟି କରିବା ଲାଗି ସେ ମନ ଟାଣକରିପାରୁନଥାଏ । ତାକୁ ଲଜ ମାଡ଼ୁଥାଏ । ଲଗୁଥାଏ, ସେ ଏଲେନ ପାଖରେ ବସିଛି ସିନା, ସେଠି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପୁରୁଷ ବସିବା କଥା, ସେ ନୁହେଁ । ସତେ ଯେମିତି ତା ଅନ୍ତର ଭିତରେ କିଏ କହୁଛି, ‘ସେ ପୁରୁଷ ଭିତରେ ପ୍ରକାର ମଣିଷ ଲାଗି, ସେ ତୋ ପାଇଁ ନୁହେଁ । ତୋ ଭିତରେ, ଯେଉଁ ଜନସ୍ତ ଅଛି, ସେ ଭିତରେ ପ୍ରକାର ମଣିଷଟି ନଥିବ ବୋଲି ସେ ଏ ସୁଖର ଉପଯୁକ୍ତ ହେବ, ତୁ ନୋହୁ ।’

ତେବେ ସେ କରିବ କଣ ? ଏଲେନ୍‌କୁ କିଛି ହେଲେ ତ କହିବ । ତେଣୁ ସେ ଗପିବା ଆରମ୍ଭ କଲ । ପରୁରଲ, ଆଜି ସଞ୍ଜଟା କେମିତି ଲାଗିଲା । ଭଲ ଲାଗିଲା କି ନାହିଁ ? ଏଲେନ୍‌ର କଥା କହିବା ବାଗ ସିଧା ସଳଖେ ପ୍ରଶ୍ନକୁ ଉତ୍ତର, ସେ ତା ସ୍ୱାଗତ । ସେ କହିଲା—ତାକୁ ଲଗୁଛି ତାର ଯେତେ ଦୂର ମନେ ପଡ଼ୁଛି ଆଜିର ଏ ତାର ନାମ-ଦିବସଟି ତା ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ ଅତି ଚମତ୍କାର ଘଟଣା ।

ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ଅତି ଘନିଷ୍ଠ ତାଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେଜଣ ସେତେବେଳେ ବି ମାଣ୍ଡେଇ ରହିଯାଇଥାନ୍ତି । ଆଉ ଯେଉଁ ବସିବା ଘରଟି ବଡ଼ ବଖରା ସେଇଠି ସେମାନେ ବସିଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଶ୍ରୀଲି ମଠେଇ ମଠେଇ ପିଏରେ ଆଡ଼କୁ ଚାଲି ଚାଲି ଆସିଲେ । ପିଏରେ ଠିଆହୋଇପଡ଼ିଲା, କହିଲା—କେତେ ଡେଇଁ ହୋଇଗଲାଣି । ପ୍ରିନ୍ସ ଶ୍ରୀଲି ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ ଛାଦ୍ର ରୁଷ ଚାହାଣୀରେ ତା ମୁହଁକୁ ସିଧା ଅନାଇ ରହିଲେ । ଯେପରିକି ତା କଥାଗୁଡ଼ାକ ଏଡ଼େ ବେପସଦ କଥା ଯେ ଶୁଣିଲେ ମଣିଷ ଆପଣା କାନକୁ ବନ୍ଦାସ କରିବ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ବୁଝୁ ବୁଝୁ ତାଙ୍କ ଚାହାଣୀର କଠୋରତା ଉଭେଇଗଲା । ସେ ପିଏରେର ହାତକୁ ଧରି ପକାଇଲେ । ତାକୁ ଓଟାରି ନେଇ ଗୋଟିଏ ବସିବା ଜାଗାରେ ବସାଇ ଦେଲେ ଓ ପରମ ସ୍ନେହରେ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସିଲେ ।

“ତୁ କଣ କହୁଛୁ ନେ ମା !” ହଠାତ୍ ସେ ତାଙ୍କ ଝିଅକୁ ପଚାରିଲେ । ସ୍ୱର ଶୁଭ୍ରଥାଏ ନିଶ୍ଚପଟ, ତାଙ୍କ ସ୍ୱରରେ ଥାଏ ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟନ୍ତ୍ର ସ୍ନେହ କୋମଳଭଙ୍ଗୀ । ଯେଉଁ ବାପ ମା’ ପିଲାଦିନୁ ଛୁଆକୁ ଗେହ୍ଲା ଅଳିଅଳରେ ବଢ଼ାନ୍ତି, ସ୍ୱରରେ ସେ ଭଙ୍ଗୀ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାଭାବିକ ଭଙ୍ଗୀ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀଲିଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସେ ଖାଲି ସେଭଳି ବାପ ମା’ଙ୍କ ସେଭଳି ସ୍ୱରର ଅନୁକରଣହିଁ ।

ପିଏରେକୁ ଲଗିଲା, ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀଲି ଖୁବ୍ ବିକ୍ରତ ହୋଇ-ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସଂସାର ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଏତେ ଅଭିଜ୍ଞତା, ସେ ଏତେ ପୁରୁଣାଲୋକ, ଅଥଚ ଏଭଳି ଲୋକ ହୋଇ ସେ ଏତେ ବିକ୍ରତ, କାତର ! ଏକଥା ଦେଖି ପିଏରେର ହୃଦୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ଚକଟି ହେଲା । ସେ ବୁଲିପଡ଼ି ଏଲେନ୍ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା । ଅନୁମାନ କଲା ଯେ ଏଲେନ୍ ବି ବିକ୍ରତ, ବିଷୟ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ଓ ଏଲେନ୍‌ର ଗୁଡ଼ାଣୀ ଯେପରି ତାକୁ କହୁଛି—

“ସବୁ ଦୋଷ ତମର ।”

ପିଏରେ ଶ୍ରୀଲି, “ସୀମାବାଡ଼କୁ ମତେ ନିଶ୍ଚୟ ଡେଇଁ ଚାଲିଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେ !—ନା ନା, ପାରିବି ନାହିଁ । ମୋ ଦେଇ ହେବନାହିଁ ।”

ଶୁଣି ପିଏରେ ଘାଡ଼ୁ ଘାଡ଼ୁ ବାଜେ କଥା ଗପିଲା ।

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀଲି ବଡ଼ ବସିବା ଘର ବଖରାକୁ ଲେଉଟି ଗଲେ । ସେଠି ପଡ଼ୁଥିଲାବେଳକୁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ତଣ୍ଡି ବସେଇ ବସେଇ ଜଣେ ବୟସ୍କା ଭଦ୍ରମହିଳାକୁ ଭୁନି ଭୁନି କରି କଥା କହୁଥାନ୍ତି । କହିଲେ—

“ସମ୍ଭବ ହିସାବରେ ତ ଶ୍ରୀ ଭଲ, ତେବେ, ଦିହେଁ ସୁଖରେ ଘର କରିବାଟା ହେଲା ମୂଳ କଥା ।”

ଆଉ ଜଣକ କହିଲେ, “ସେ କଣ ମଣିଷ ହାତରେ କି ? ଘଟସୂତ୍ର ଧରିଛନ୍ତି ପ୍ରଜାପତି, କିଏ କାହାକୁ ବାହାହେବ ସେଇଟା ସ୍ୱର୍ଗରେ ଠିକଣା ହୁଏ ପରା ।”

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀଲିକ ସେ ବଖର ସବା ଆର ମୁଣ୍ଡର କଣକୁ ଚାଲିଗଲେ, ଗୋଟାଏ ଆସନରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ । ଏଭଳି ଭାବ ଭଙ୍ଗୀ ଯେପରି ସେ କଥାଶ୍ରୀ କିଛି ଶୁଣିନାହାନ୍ତି । ଆଖି ବୁଜିଥାନ୍ତି । ଲଗୁଥାଏ, ସେ ଭୁଲୋଡ଼ିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଲଦି ହୋଇ ଆଗକୁ ଓହଳି ପଡ଼ିଲା, ପୁଣି ଝାଙ୍କି ହୋଇ ଉଠିପଡ଼ିଲେ । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଯାଇ କହିଲେ, “ଦେଖି ଆସିବ ଗଲା, ସେ ହଫ୍ଟେ କଣ କରୁଛନ୍ତି ।”

ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ଘର ଦୁଆର ମୁହଁଯାକେ ଗଲେ, ଆର ଘର ଦୁଆର ମୁହଁ ବାଟେ ଚାଲିଗଲେ, ତାଙ୍କ ମୁହଁର ଭାବ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ; କିନ୍ତୁ ସେ ପରି ଭଙ୍ଗୀ ଦେଖାଉଥାନ୍ତି ଯେ ସେ କିଛି ଜାଣନ୍ତିନାହିଁ । ସେହିପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଆର ବସିବା ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲିଯିବା ଅନାଇଁ ଦେଲେ । ଦିଶୁଥାଏ, ପିଏରେ ଓ ଏଲେନ୍ ବସିଛନ୍ତି, ଆଗେ ଯେପରି ଥିଲେ, କଥା-ଭାଷା ହେଉଛନ୍ତି ।

ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଆସି କହିଲେ, “ଯେମିତି ଥିଲା ସେମିତି ।”

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀଲିକ ମୁହଁରେ ଭ୍ରୁକୁଟି ଫୁଟିଉଠିଲା ।

ସେ ପାଟିକୁ ଗୋଟାଏ କରକୁ ମୋଡ଼ିଦେଲେ । ଜନ୍ମ ମୁହଁର ଭଙ୍ଗୀ ପରି ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଦିଶୁଥାଏ ହଂସ, ନିଷ୍ଠୁର, ଗାଲର ମାଂସପେଶୀସବୁ ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ, ଦିଶୁଥାଏ । ଦେହକୁ ଝୁଣି ଥରେଇ ଦେଇ ସେ ଠିଆ ହୋଇପଡ଼ିଲେ, ମୁଣ୍ଡକୁ ପିଠି ଆଡ଼କୁ ଘୁର୍ତ୍ତା ଦେଲେ । ତା’ପରେ ଜଣେ ଲୋକ କଣ କରୁ ବୋଲି ମନେ ମନେ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିସାରି ଯେମିତି ଚାଲେ ସେମିତି ଦମ୍ଭହୋଇ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପାଦ ପକାଇ ପକାଇ ସେ ଚାଲିଗଲେ, ବସୁଷ୍ଟା ଭଦ୍ରମନ୍ତ୍ରଣା ଯେଉଁଠି ବସିଥାନ୍ତି, ସେହି କରବାଟେ ଗଲେ, ସାନ ବସିବା ଘର ବଖର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ, ଚରତର ହୋଇ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ପିଏରେ ପାଖକୁ ଚାଲିଗଲେ, ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଏଭଳି ଗମ୍ଭୀର ଠାଣି ଦିଶୁଥାଏ ଯେ ତାଙ୍କୁ ଅନାଇଁଦେଲା ମାତ୍ରେ ଶୁଣିଆ ହୋଇ ପିଏରେ ଠିଆ ହୋଇପଡ଼ିଲା ।

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଶ୍ରୀଲି କହିଲେ, “ଭଗବାନ ବଢ଼ିଲେକ, ତାଙ୍କୁ କୋଟି ନମସ୍କାର, ଯୁ ବୋଉଠୁଁ ସବୁ ଶୁଣିଛି ।” ଗୋଟିଏ ହାତରେ ପିଏରେକୁ,

ଆର ହାତରେ ଏଲେନ୍‌କୁ କୁଣ୍ଡେଇ ଧରି ଥରିଲା ଥରିଲା ସ୍ଵରରେ କହିଲେ—

“ବାବୁରେ ! ପିଏରେ ! ମା ଲେ ! ଏଲେନ୍ ! ମୋ ହୃଦ ଶୀତଳ ହୋଇଗଲା । ଓଃ ! କି ଆନନ୍ଦ ! ବାବା ପିଏରେ, ତୁମ ବାପାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଭାରି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଥିଲା...ହଁ, ସେ ତୁମନାଖୀ ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇପାରିବ... ତୁମ ଦୁହିଁଙ୍କ ପରମେଶ୍ଵର ଆଶୀର୍ବାଦ କରନ୍ତୁ ବାବା...” ସେ ତାଙ୍କ ଝିଅକୁ କୁଣ୍ଡେଇ ପକାଇଲେ, ସେଉଁଠୁ ପିଏରକୁ । ତାଙ୍କ ବୁଢ଼ା ଓଠ-ଦି’ ଫାଳି ପିଏରେ ଗାଲରେ ଚାପିଦେଇ ସେ ତାକୁ ଚୁମାଦେଲେ । ସତକୁ ସତ ତାଙ୍କ ଗାଲ ଲୁହରେ ଜୁଡ଼ୁ ବୁଡ଼ୁ ହୋଇଥାଏ । ବଡ଼ ପାଟିରେ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଡାକ ପକାଇଲେ,

“ଆଲନ୍ ! ଆଲନ୍ ! ଆସିଲ ଏଠିକି !”

ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ବି ସେ ଭରକୁ ଗଲେ । ସେ ବି କାନ୍ଦି ପକାଇଲେ । ଆର ଜଣକ, ସେ ଯେଉଁ ବୟସ୍କା ଭଦ୍ରମହିଳାଟି, ସେ ବି ଆଖିରେ ଚୁମାଳ ମାଡ଼ିଦେଲେ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ପିଏରକୁ ଚୁମାଦେଲେ, ସୁନ୍ଦରୀ ଏଲେନ୍‌ର ହାତ ପାପୁଲରେ ବାରମ୍ବାର ଚୁମା ଦେଲେ । ଟିକିଏ ସେଠି ରହି ସେଉଁଠୁ ସେଠି ଦୁହିଁଙ୍କ ଏକୂଟିଆ ଛୁଡ଼ିଦେଇ ସେମାନେ ଚାଲିଗଲେ ।

ପିଏରେ ଭବୁଥାଏ—

“ଏସବୁ ଯାହା ଘଟିଗଲା ତ ଭବିତବ୍ୟ, ସେ କେବେ ଅନ୍ୟଥା ହୁଅନା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଭଲହେଲା କି ମନ୍ଦହେଲା ସେ କଥା ଭାବି କି ଲଭ ? ନିଶ୍ଚିତ ଘଟନାଟାଏ ଘଟିଗଲା । ସେହି ଛାପାବରେ ସେ ଭଲ ହେଲା, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଣ ହେବ କଣ ହେବ ଭାବିଭାବି ମଣିଷ ଖାଲି ଛଟପଟ ହେଉଥିଲା, ଏଣିକି ତା ଆଉ ନାହିଁ ।”

ପିଏରେ ତାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ପତ୍ନୀର ହାତକୁ ଧରି ଭୁନି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନ୍ୟାୟ ରହିଥାଏ କେମିତି ତାର ସୁନ୍ଦର ଛୁଡ଼ି ଉଠୁଛି ପଡ଼ୁଛି ।

“ଏଲେନ୍ !” ସେ ବଡ଼ପାଟିରେ ଡାକିଲା । ପୁଣି ସେତକରେ ଅଟକିଲା । ଭାବିଲା, ଏପରି ସମୟରେ କଣ କଣ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କଥା ସବୁ କହିବାକୁ ପଡ଼େ ପରା ? କଣ କୁହାଯାଏ ? କିନ୍ତୁ କଣ ସବୁ ସେ ଏଭଳି ବେଳେ ଯୁବକ ଯୁବିକାକୁ କହିଥାଏ, ସେ ସବୁ ତାର ମନେପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ସେ ଏଲେନ୍‌ର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ଏଲେନ୍ ତା ଆଡ଼କୁ ଆଖିର କଟକ ମାଡ଼ି ସାମାକୁ ନଇଁପଡ଼ିଲା । ତା ମୁହଁ ଗୋଲପ ଫୁଲ ପରି ନାଲି ପଡ଼ି ଯାଇଥାଏ ।

“ଆଉ ! ଏଇଟାକୁ କାଢ଼ି ପକା ମ...ଏଇଟାକୁ”—ଏଲେନ୍ ତା ଚଷମା ଆଡ଼କୁ ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇଲା । ପିଏରେ ତା ଚଷମା କାଢ଼ି ପକାଇଲା । ଚଷମା ପିନ୍ଧା ମଣିଷ ଖାଲି ଆଖିରେ ରହିଲେ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଯେପରି ବିଚିତ୍ର ଚାହିଦା ଦିଶେ, ତା ଚାହିଦା ସେହିପରି ଦିଶୁଥାଏ । ପୁଣି ତହିଁରେ ଥାଏ ଉଦ୍‌ବେଗ ଓ ପ୍ରଶ୍ନ । ସେ ବସିଥିଲା ସେ ମୁହଁକୁ ନୁଆଇଁ ଦେଇ ଏଲେନ୍‌ର ହାତ ପାୟୁଲ ଉପରେ ତୁମା ଦେବ, କିନ୍ତୁ ଏଲେନ୍ ତା ମୁଣ୍ଡକୁ ଛୁଟିଦେଲା,—ସତେ ଯେମିତି ମଣିଷ ନୁହେଁ, ଜନ୍ତୁଟାଏ, ତା ଓଠକୁ ଅପଣା ଓଠରେ ଝାମି ନେଇ ମାଡ଼ିଯାଇଲା । ପିଏରେ କାବା-ହୋଇ ଦେଖିଲା ତା ମୁହଁର ଭଙ୍ଗା ବଦଳିଯାଇଛି, କେମିତି ପ୍ରକାରେ ବିହ୍ୱଳିତ ଅପ୍ରୀତିକର ଦିଶୁଛି । ଭାବିଲା—

“ଆଉ ପଛକୁ ବାହୁଡ଼ିଯିବା ଅସମ୍ଭବ । ଗଲା, ନେଡ଼ିଗୁଡ଼ି କହୁଣୀକି ବୋହୁଗଲା, ସବୁ ସରିଗଲା । ସେ ଯାହା ହେଉ, ମୁଁ ତ ତାକୁ ଭଲପାଏଁ ବ ।”

ଏଥର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା, ଏମିତି ସମୟରେ କଣ କହିବାକୁ ପଡ଼େ । ପିଏରେ କହିଲା, “ମୁଁ ତୁମକୁ ଭଲପାଏ ।” କହିସାରି ଲଜମାଡ଼ିଲା, କାରଣ ତା ନିଜ ସ୍ୱର ନିଜ କାନକୁ ଶୁଣୁଥାଏ ସତେ ଯେମିତି ତହିଁରେ ପ୍ରାଣନାହିଁ, ସେହିପରି ।

ଛ’ ସପ୍ତାହ ଉତ୍ତରୁ ସେ ଦୁହିଙ୍କର ବିଭାବର ହେଲା । ଲୋକେ କହିଲେ, ତା ପରି ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ଆଉ କିଏ ହେବ ? ସ୍ତ୍ରୀ ତ ପରମା ସୁଦୟା, ଏଣେ ନିଜେ ସେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ମାଲିକ ହେଲାଣି ।

‘କାଉଣ୍ଟ ବେଜୁହୁର’ ବୋଲି ପଦବା ଓ ଜମିଦାରୀର ଯେଉଁମାନେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ହୁଅନ୍ତି ପିତୃବର୍ଗ ସଦରରେ ତାଙ୍କର ପୈତୃକ ଘର, ସେ ପ୍ରକାଶ୍ଟି ରଜପ୍ରାସାଦ, ସେ ଘରର ସାଜସଜ୍ଜା ନୂଆ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ପିତୃରେ ସେହି ନଅରରେ ଆସି ରହିଲ ।

୧୮୫୫ସାଲ ନଭେମ୍ବର ୧୭ ତାରିଖ । ଭେର ପାହାନ୍ତିଆ ବେଳ । ସେତିକିବେଳେ ଡେନିସରୁ ଅଧୀନରେ ଥିବା ସୈନ୍ୟଦଳ ଛୁଉଣି ଛୁଉଣି ଦେଇ ଆଗକୁ ଚାଲିଲେ । ତା ପୁଅ ରାତିରେ ସେହି ଜାଗାରେ ଛୁଉଣି ପକାଇ ସେମାନେ ବିଶ୍ରାମ କରିଥିଲେ । ଲେକେ କୁହାକୋହି ହେଲେ । ଯେ ସେମାନେ ମାଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି ଲଢ଼େଇ କରିବେ ବୋଲି । ରେସ୍ତୁରୁ ସେହି ସୈନ୍ୟଦଳରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ସେ ଦଳଟି ସେନାପତି ପ୍ରିନ୍ସ ବାଗ୍ରାଡିଆନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିବା ସୈନ୍ୟ ବାହିନୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ସେହି ବାହିନୀର ନାନା ସୈନ୍ୟଦଳ ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଥାନ୍ତି, ଡେନିସରୁ ଅଧୀନରେ ଥିବା ସୈନ୍ୟ ଦଳ ସେହିମାନଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ମାଇଲଏ ବାଟ ପାହୁଣ୍ଡି ପକାଇ ପକାଇ ଚାଲିଲେ, ସେଉଁ ସେ ଦଳକୁ ଅଟକାଇ ଠିଆ କରି ରଖାଗଲା । ରେସ୍ତୁରୁ ଦେଖିଥାଏ, ତା କରବାଟେ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ମାର୍ଚ୍ଚ କରିକରି ଚାଲିଗଲେ ନାନା ସୈନ୍ୟବଳ ଓ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ । ଗଲେ ପୁଡ଼େନ୍ ପ୍ରଦେଶର ‘କୋସାକ୍’ ଜାତିର ସୈନ୍ୟ ଦଳ, ସାଞ୍ଜୁରେ ଛୁଉଣି ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନ୍ୟ ଦଳ, ଦ୍ଵିଜସ୍ଵ ଦଳ ଓ ଚୋପରୁକକ ସୈନିକମାନଙ୍କ ସହିତ ପଦାତକ ସୈନ୍ୟବାହିନୀମାନେ । ପୁଣି ଦେଖିଲେ ଯେ ବାଗ୍ରାଡିଆନ୍ ଓ ଡୋଲଗୋରୁକରୁ ଉଭୟ ସେନାପତି ନିଜ ନିଜ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦଳପତିଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଏକାଠି ହୋଇ ନିଜ ନିଜ ଘୋଡ଼ାରେ ବସି ଆଗକୁ ଧାଇଁଗଲେ ।

“ମତେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ” ଆଗେ ଏଇଆ ଭାବି ରୋଷଭୁକ୍ତ ହୁଏନିଆ ଲଗୁଥିଲା, ମନ ଭିତରୁ ସେ ଭୟକୁ ଦୂର କରିବ ବୋଲି ସେ ନିଜ ସଙ୍ଗେ ନିଜେ କେତେ ମନେ ମନେ ଭିଡ଼ାଓଟରା ଲଗାଉଥିଲା, ପୁଣି କେତେ କେତେ ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖୁ ଥିଲା ଯେ ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନିକ ହସାବରେ ସେ ଏ ଯୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ି ନାଁ କମେଇବ, କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ କୁଆ ହୋଇଗଲା, ଯଦି କେତେବେଳେ ଦରକାର ପଡ଼ିବ ସେତେବେଳେ ଏ ସୈନ୍ୟଦଳ କାମରେ ଆସିବ, ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଡେଇସାଇ ଅଧୀନସ୍ଥ ସୈନ୍ୟଦଳକୁ ଆଗକୁ ନେଇ ସେଠି ଅଟକାଇ ରଖାହୋଇଥିଲା । ଦିନ ଗୋଟାଏ ବାତିଲା, ରୋଷଭୁକ୍ତ ଭାବି ଖସିଯି ଲଗୁଥାଏ । ବେଳ କଟେଇବା ବିରକ୍ତିକର ଲଗୁଥାଏ । ତା’ପରେ, ସକାଳ ନଅଟା ବେଳ ହେବ, ରୋଷଭୁକ୍ତ ଶୁଭିଲା, ସାମାରେ ଗୁଳି ଫୁଟୁଛି, ବିଜୟ ଉଲ୍ଲାସର ଚିତ୍କାର ହେଉଛି । ସେ ଦେଖିଲା ଯେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁମାନେ ଆହତ ହେଲେ, ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ବୋହୁ ଆଣୁଛନ୍ତି (କିନ୍ତୁ ଆହତମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବେଶି ନଥିଲା । ସେଉଁ ଦେଖିଲା ଯେ ଗୁରୁପଟେ କୋସାକ ସୈନ୍ୟମାନେ ଘେରକରି ଫରାସି ସୈନ୍ୟ ବାହନର ଗୋଟାଏ ପୁରା ଘୋଡ଼ସବାରୁ ସୈନ୍ୟଦଳକୁ ବନ୍ଦୀକରି ନେଇ ଆସିଲେ । ଶୁଷ୍କ ଜମା ପଡ଼ୁଥାଏ ଯେ ଯେଉଁ ଲଢ଼େଇଟା ବଢ଼ିଗଲା ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ସାନ ଯୁଦ୍ଧ, ଯାହା ହେଉ ସେଇଟା ସରିଯାଇଛି ଓ ରୁଷପକ୍ଷ ଲୋକେ ସେଥିରେ ଜିତିଛନ୍ତି ।

ସୈନିକମାନେ ଓ ତାଙ୍କ ଉପରର ହାକିମମାନେ ଯେତେବେଳେ ଲଢ଼େଇରୁ ଫେରୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ କୁହାକୋହୁ ହେଉଥାନ୍ତି ଯେ ତମଜ୍ଞାର ଜିତାଟାଏ ମିଳିଛି, ଭିସାଉ ସହରଟା ରୁଷପକ୍ଷ ଦଖଲ କରିନେଇଛନ୍ତି ଓ ଗୋଟା ଯୁଦ୍ଧା ଗୋଟାଏ ଫରାସି ବାହନକୁ ବନ୍ଦୀକରି ପକାଇଛନ୍ତି ।

ବାତିରେ ଗୁଣ୍ଡା ଗୁଣ୍ଡା ବରଫ ଫୁଟୁଥିଲା, ତେଣୁ ଭାବି ଶୀତ ହୋଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଦିନ ବେଳଟା ଭାବି ଫରାସୁ ଦିଶୁଥାଏ, ଖର ପଡ଼ିଥାଏ । ଶରତ ଋତୁର ଉତ୍କଳ ମନଉଲୁସା ଦିନଟିଏ ସେ, ସେଦିନଟି ବିଜୟର ଆନନ୍ଦକର ସମ୍ବାଦ ସଙ୍ଗେ ଖାସିଯାଉଥାଏ । ବିଜୟ ହେଲା ବୋଲି ଖାଲି ଯୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ିବା ଲୋକେ କହୁଥିଲେ ତା ନୁହେଁ, ରୋଷଭୁକ୍ତ କରବାଟେ

ଯେ ଯେତେ ଚାଲିଯାଉଥାନ୍ତି, ଯେତେ ସୈନିକ ଯାଉଥାନ୍ତି, ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଯେତେ ସୈନିକ ହାକିମ, ସେନାପତି, ସେନାପତିଙ୍କ ପାଶୁର ଦଳପତିମାନେ ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର ଯା ଆସ କରୁଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦର ଭଙ୍ଗୀ ଝଲସି ଉଠୁଥାଏ, ବଳେ ତା ସେହି ବିଜୟ ସମ୍ବାଦ ସ୍ବରୁ ଘେଇଥାଏ । ରେସ୍ତା ମନେମନେ ଗର୍ଜି ବଦାରି ହେଉଥାଏ, ମନ ଖୋରରେ ଭାବୁଥାଏ, ଲଢ଼େଇ ଆଗରୁ ଯେମିତି ଗୁଳିଆ ଲାଗେ, ଉଚ୍ଛ୍ବାସେ କାହିଁକି ତାକୁ ସେମିତି ଗୁଳିଆ ଲାଗିଲା, ଲଢ଼େଇ କରି ଯୁଦ୍ଧ ଜିଣିବାର ଏଡ଼େ ସୁଖମୟ ଦିନଟାଏ ଚାଲିଗଲା, ତାକୁ ସେ ଦିନଟାଯାକ ବିଚେଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା କୌଣସି କାମ ନକରି ।

ଡେନସ୍ତ ସଡ଼କ କରରେ ବସିଥାଏ, ତା ସାମ୍ନାରେ କିଛି ଖାଦ୍ୟ ଓ ଗୋଟାଏ ବାକ୍ସ ମଦ ବୋତଲ । ବଡ଼ ପାଟିରେ ଡାକ ପକାଇଲା ‘ଆସ ହୋ ରେସ୍ତା ! ଏଠିକି ଚାଲି ଆସ, ଘୋଡ଼ାଏ ପିଇଦବା, କହିବା ‘ଯା ଚାଲିଯା ଚିନ୍ତାଦଳ’ “ଡେନସ୍ତର ମଦ ବାକ୍ସ ଚାଲିକରେ କର୍ମ-ରାଶିମାନେ ଗୋଲହୋଇ ବସିପଡ଼ିଲେ, ଖାଉଥାନ୍ତି, ଗପୁଥାନ୍ତି ।

ଦିନିକ କୋସାକ୍ ସୈନିକ ଜଣେ ଫରସି ଘୋଡ଼ାସବାର ସୈନିକକୁ ବନ୍ଦୀକରି ଲେଇ ଚଲାଇ ଆଣୁଥାନ୍ତି । ଜଣେ କର୍ମରାଶି ସେହି ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇଦେଇ କହିଲେ, “ହେଇ ଦେଖ ଫେର୍ ଗୋଟାକୁ ଆଣିଲେଣି ।” ଜଣେ କୋସାକ୍ ସୈନିକ ବନ୍ଦୀ ସୈନିକର ଘୋଡ଼ା ଲାଗାମଧରି ଓଟାରି ଓଟାରି ଘୋଡ଼ାକୁ ଆଣୁଥାଏ, ସୁନ୍ଦର ଫରସି ଘୋଡ଼ାଟିଏ, ଆକାରରେ ଡେଙ୍ଗା ।

“ସେ ଘୋଡ଼ାକୁ ବିକିବ କି ?” ଡେନସ୍ତ କୋସାକ୍ ସୈନିକ ଦୁହେଁ ପଚାରିଲା ।

“ହଜର୍ ନେବେ ତ ନାହିଁ ।”

କର୍ମରାଶିମାନେ ଉଠି ପଡ଼ିଲେ, ବନ୍ଦୀ ସୈନିକ ଓ କୋସାକ୍ ସୈନିକ ଦୁହେଁ ବେଢ଼ି ଠିଆହେଲା । ଫରସି ଘୋଡ଼ାସବାର ସୈନିକଟିର ବୟସ ଅଳ୍ପ, ସେ ଆଲ୍‌ସେସ୍ ଅଞ୍ଚଳର ବାସିନ୍ଦା, ଫରସି ଭାଷାରେ କଥା

କହୁଥାଏ ଯେ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ ଶୁଦ୍ଧିଆଏ କର୍ମୀନ୍ ଗ୍ରହୀର । ତା ମନରେ
 ଉଦ୍ଦେଶନା ଥାଏ, ତେଣୁ ତା ଗୋଟିଏ ମୁହଁଟି ଲାଲିଆ ଦିଶୁଥାଏ ଓ ସେ
 ଅନ୍ଧାନ୍ୟାସୀ ହୋଇଯାଉଥାଏ । ଏମାନେ ଶ୍ରବଣୀ ଗ୍ରହରେ କଥା
 କହୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଯେମିତି ଶୁଣିଲୁ, ସେ ଭଲଭଲ କରି ରୁଷ୍ କର୍ମୀଗ୍ରହମାନଙ୍କୁ
 ସଙ୍ଗେ କଥାଭାଷା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲୁ, ଜଣକୁ କଥା କହେ, ପୁଣି ଆଉ
 ଜଣକୁ କଥା କହେ । ସେ କହିଲୁ ସେ କଦାପି ବନ୍ଦୀ ହୋଇନଥାନ୍ତା,
 ଘୋଡ଼ାଙ୍କ ଦେହ ଘୋଡ଼େଇବାକୁ ଗୁରୁର ଆଣିବ ଯାଅ ବୋଲି ଯେଉଁ
 ଦଳପତି ଜଣକ ତାକୁ ନରଗି ଦେଇ ଯିଠାଇଦେଲେ, ତାଙ୍କର ଦୋଷକୁ
 ସେ ଧସପଡ଼ଗଲୁ । ସେ ତ ସେ ଦଳପତିଙ୍କ କହିଥିଲୁ ଯେ ଯେଉଁ ଜାଗାକୁ
 ତାକୁ ପଠାହେଉଛି, ସେଠି ରୁଷ୍ପସର ସୈନ୍ୟମାନେ ଅଛନ୍ତି । ସବୁ କଥା
 ଶେଷରେ ସେ ଘୋଡ଼ାଟିକୁ ଆଉଁସି ପକାଉଥାଏ, ଆଉ କହୁଥାଏ “ଯାହା
 କରନ୍ତୁ ପଛେ, ମୋର ଏ ଘୋଡ଼ା ବକଟକର ଯେମିତି କେହି କିଛି ଅନ୍ଧସ୍ତ୍ର
 ନ କରନ୍ତୁ ।” ଲଗୁଥାଏ ଯେ ସେ କେଉଁଠି ଅଛି ତା ଠିକ୍ ବୁଝିପାରୁନାହିଁ ।
 କେତେବେଳେ ଏଭଳି କରୁଥାଏ ଯେ କାହିଁକି ସେ ଧର ପଡ଼ିଗଲୁ, ସେଥି
 ସକାଶେ ତା ନିଜର ଗୁରୁ ନ ଥିଲା କହି ନିଜ ଉପରୁ ଦୋଷ ଖସାଇ
 ହେଉଥାଏ, ଆଉ ଠିକ୍ ତା ପଛେ ପଛେ ତାକୁ ସତେକ ଲଗୁଥାଏ ଯେ ସେ
 ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ସେମାନେ ଫରସି ସୈନ୍ୟବାହିନୀର
 ଲୋକ, ତା ଉପରସ୍ଥ ହାକିମମାନେ, ସୈନିକ ହସାବରେ ହୁକୁମ୍ ମାନିବା,
 ହାକିମଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆହେବା ଆଦିରେ ଯେଉଁ ଠାଣି, କାଇଦା କଟକଣା
 ବିଷୟରେ ସେ ତାଲିମ୍ ପାଇଛି ଓ ଫରସି ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ପ୍ରତି ଗୁରୁଆ
 ହସାବରେ ବାର ଯେଉଁ ଉତ୍ସାହ ଓ ଅନୁରକ୍ତି ରହିଛି, ସେ ତା ତା°
 କଥାଭାଷାରେ ଭାହାର ପ୍ରମାଣ ଦେଉଥାଏ । ଫରସି ପକ୍ଷର ସୈନ୍ୟ-
 ବାହିନୀ ଭିତରେ ବାତାବରଣ କିପରି ରୁଷ୍ପସର ସୈନ୍ୟବାହିନୀର
 ପଛପଟ ଅଞ୍ଚଳରେ ତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥା ଅଜଣା, ସୈନିକଟି ଅବିକଳ
 ସେହି ଜୀବନ୍ତ ବାତାବରଣ ଭେଦ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ପଛଆଡ଼
 ଅଂଶରେ ଆସି ପଡ଼ୁଥାଏ ।

କୋସାକ୍ ସୈନିକ ଦିହେଁ ଘୋଡ଼ାର ଦାମ୍ ଯୋଡ଼ିଏ ସୁନା
 ମୋହର କହି ଘୋଡ଼ାକୁ ବକିଦେଲେ, କିଣିଲୁ ରୋସ୍ତୁର, କାରଣ ତା

ସବୁ ଟଙ୍କା ଆସୁଥାଏ, ତେଣୁ ସୈନିକ କର୍ମବୃତ୍ତମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସେ ସବୁ ଧନା । ଯେତେବେଳେ ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନିକ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ଘାତକୁ ଘୋଡ଼ାକୁ ବଢ଼ାଇ ଦିଆଗଲା, ଆଲ୍‌ସେସ୍ ଅଞ୍ଚଳର ସେହି ପରାସୀ ସୈନିକଟି କହିଲା, “ଟିକି ଘୋଡ଼ାଟି ପ୍ରତି ଭଲ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବେ ।” ସ୍ୱେଚ୍ଛା ହସି ହସି ତାକୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଲା, ତାକୁ ଟଙ୍କା ଦେଲା ।

କୋସାକ୍ ସୈନିକଟିରୁ ଜଣେ ବନ୍ଦୀର ବାହୁକୁ ଛୁଇଁଦେଲା, ସେ ସଙ୍କେତର ଅର୍ଥ,—ସେ ଆଉ ଠିଆ ନ ହେଉ, ଚାଲୁ । କହିଲା, “ଚାଲୁ । ଚାଲୁ ।”

ଘାତ ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନିକମାନଙ୍କ ଗହଳ ଭିତରୁ ପାଟି ଶୁଭିଳ,

“ସମ୍ରାଟ୍ ! ସମ୍ରାଟ୍ !”

ସବୁଠି ଶାଲ ଧାଁ ଧପଡ଼ ଓ ତରତର ଲାଗିଗଲା । ସ୍ୱେଚ୍ଛା ଦେଖିଲା ଯେ ସେମାନଙ୍କ ପିଠିଆରୁ ବହୁତଗୁଡ଼ିଏ ଅଶ୍ୱାସେନ୍ଦ୍ରୀ ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଟୋପିରେ ଧଳା ଚଢ଼େଇ ପଶି ଖୋସା ହୋଇଛି । ଆଖି ପିଛୁଡ଼ାକେ ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଜାଗାରେ ଠିଆହୋଇଯାଇ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ ।

ସ୍ୱେଚ୍ଛା କେମିତି ଯେ ଆପଣା ସ୍ଥାନକୁ ବୌଡ଼ିଯାଇ ତା ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ିଗଲା ସେକଥା ଆଉ ତା ସ୍ମରଣରେ କି ଚେତନାରେ ନଥିଲା । ସେ ଯୁଦ୍ଧରେ ସେ କି ମିଶିଯାଇ ଯୁଦ୍ଧ କରି ପାରିନାହିଁ ବୋଲି ତା ମନରେ ଯେଉଁ ଶୋଚନା ଥିଲା, ସେଉଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଘୋରତେଇ ପୋରତେଇ ସବୁ ଦିନେ ଦେଖୁଛି ତାଙ୍କରି ସଙ୍ଗରେ ଥିବାରୁ ତା ମନ ଯେମିତି ଚଟାଳିଆ ବରଷ ଲାଗୁଥିଲା, ଏକାମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ଏସବୁ ଶବ୍ଦ କୁଆଡ଼େ ଉଠିଲେ ଗଲା । ନିଜ ବିଷୟରେ ତାର ଯାବତ୍ତାୟ ଶବ୍ଦନା ସେହି ଏକା ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଛୁଡ଼ି ପଳେଇଲା । ରୁଷ୍ ଦେଶର ସମ୍ରାଟ୍ ତାର ଅତି ପାଖରେ ଅଛନ୍ତି ଏଇଆ ଶବ୍ଦ ତା ମନରେ ଯେଉଁ ସୁଖ ଅନୁଭୂତ

ଦୋଷିଥିଲା ସେ ସେଇଥିରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ମଜ୍ଜି ରହିଥିଲା । ସେ ଭାବୁଥାଏ ଯେ ଦିନଟିଯାକ ବୃଥାରେ ଯାଇଥିବାରୁ ତାର ଯେଉଁ କ୍ଷତି ହୋଇଛି, ରୁଷ୍ ଦେଶର ସମ୍ରାଟ ନିକଟରେ ଅଛନ୍ତି ଖାଲି ଏତିକିଯୋଗୁଁ ସେ କ୍ଷତି ସୁରଣ ହୋଇ ପାରିଲଣି । ବହୁ ଆକାଞ୍ଚ କ୍ଷତି ମିଳନ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସିଗଲେ ପ୍ରେମିକଟିଏ ଯେପରି ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୁଏ ତା ଆନନ୍ଦ ଅବିକଳ ସେହିପରି । ଆଗ ଧାଡ଼ିରେ ରହି ମୁହଁ ବୁଲେଇ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଦେଖିବାକୁ ତାର ସାହସ ହେଉନଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଚାରିଆଡ଼କୁ ନ ଚାହିଁଲେ ବି ଆନନ୍ଦର ଏକ ପ୍ରକାର ସ୍ବାଭାବିକ ଅନୁଭବ ପ୍ରକୃତି ବଳରେ ସେ ବାରି ପାରିଲା ଯେ ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟ ତା ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ଖାଲି ପାଖକୁ ପାଖକୁ ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ଆସୁଥିବା ଅଶ୍ବାବେଘାଦଳଙ୍କ ଘୋଡ଼ାଟାପୁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଯେ ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟ ଆସୁଛନ୍ତି ବୋଲି ତାକୁ ଲାଗିଥାଏ ସେତିକି ନୁହେଁ, ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟ ଯହୁଁ ଯହୁଁ ପାଖ ହୋଇ ଆସୁଥାନ୍ତି ତହୁଁ ତହୁଁ ସବୁ ଆହୁରି ଉଜ୍ଜଳ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ, ଆହୁରି ଉତ୍ତପ୍ଳବିତ, ଆହୁରି ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ, ଆହୁରି ଉତ୍ସବମୁଖରତ ହୋଇଯାଉଥାଏ, ସେଥିପାଇଁ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ସେପରି ଲାଗୁଥାଏ, ବେହରାକୁ ଲାଗୁଥାଏ, ସେ ସତେ ଅବା ଗୋଟିଏ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ସେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପାଖ ହୋଇ ହୋଇ ଆସୁଛି, ଚାରିପଟେ ବିଶ୍ୱ ଦେଉଛି ସିନ୍ଧୁ ଓ ମହିମାମୟ କରଣମାଳା, ତାପରେ ସେ ଅନୁଭବ କଲା ଯେ ସେ କରଣର ଜ୍ୟୋତିରେ ସେ ନିଜେ ଆବୃତ ହୋଇଗଲଣି, ତା କାନରେ ବାଜିଲା ଜଣକର ସ୍ବର,—ସେ ସ୍ବର ସ୍ନେହ ଶରଧାରେ ଗେଲ କଲା ପରି, ଶାନ୍ତ, ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟମୟ, ଅଥଚ କେଡ଼େ ନିରାଡ଼ମ୍ବର । ମୃତ୍ୟୁର ମାରବତା ପରି ନିରବତା ଘୋଟିଥାଏ—ବେହରା ଭାବୁଥାଏ ଏଇଆ ତ ଉପଯୁକ୍ତ—ଆଉ ସେହି ମାରବତା ମଧ୍ୟରେ ସେ ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ସ୍ବର ଶୁଣିଲା,

“ପାଞ୍ଚ ଲଭ୍‌ର ଅଶ୍ବାବେଘା ସେନାବାହିନୀ ?”

ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟ୍ ପଚାରିଲା ପରି କଥା କହୁଥାନ୍ତି, ଆଉ ସେହି ଅତି-ମାନବଙ୍କ ସ୍ବର ଉତ୍ତରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭିନ୍ନ ସ୍ବରରେ ଉତ୍ତର ଶୁଭିଲା,

“ଏ ବଳକା ହାତରେ-ପାଞ୍ଚ ମଣିମା !” ସ୍ବରଟା ଏଭଳି ସାଧାରଣ ସ୍ବରଟାଏ ! ଏକଦମ୍ ମଣିଷସ୍ବର, କିନ୍ତୁ ବିଶେଷତା ନାହିଁ ।

ରୁଷ ସମ୍ରାଟ ଆଲେକ୍ସାଣ୍ଡର ଆଜି ରେଣୁଭର ମୁହଁ ଖଲିଖେଡ଼ି ତା ସହିତ ଏକା ପତ୍ନୀଙ୍କର ସେଇତି ସେ ଘୋଡ଼ା ଠିଆକରି ସ୍ଥିରହୋଇ ରହିଲେ ।

ରୁଷ ଦେଶର ସମ୍ରାଟ ଆଲେକ୍ସାଣ୍ଡରଙ୍କ ମୁହଁ ଏଭଳି ପ୍ରସ୍ତୁତି, ଯୌବନ, ନୀରବ ଡାହାଣରେ ଉଜ୍ଜଳ ଦଶୁଆଏ ଯେ ତାକୁ ଦେଖିଲେ ଗୋଟିଏ ଚଉତି ବର୍ଷ ବୟସର ପିଲାଙ୍କ କାହାକୋଡ଼ିଏ ପ୍ରକାଶତାହିଁ ମନେ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ତଥାପି ସେ ମୁହଁ ମହାମହିମରୁଷ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ମୁହଁ । ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଉପରେ ଅବଲୋକନେ ଏମୁଣ୍ଡ ସେମୁଣ୍ଡ ଆଖି ବୁଲିଲେ ଦେଇ ଗଲବେଳେ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ରେଣୁଭର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଭେଟି ସେମିତି ଶୁଣିତସୁ ହେଲେ, ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ରେଣୁଭର ଆଖି ଉପରେ ବସ୍ତ୍ରମ କରିଥିଲା ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ସେକେଣ୍ଡ ବେଳ, ତହିଁରୁ ବେଶି ନୁହେଁ । ରେଣୁଭର ଅନ୍ତର ଭିତରୁ କଣ ହୋଇଯାଉଛି ତା ରୁଷସମ୍ରାଟ ଦେଖିଥାନ୍ତୁ କି ନ ଦେଖିଥାନ୍ତୁ (ରେଣୁଭରକୁ ଲାଗିଥାଏ ସେ ସବୁ ଦେଖିଲେ) ଯାହା ହେଉ ସେ ତାଙ୍କର ନେଳି ନେଳି ଆଖିରେ ଦୁଇ ସେକେଣ୍ଡ ଯାକେ ରେଣୁଭର ମୁହଁକୁ ଅନାଇଲେ (ତାଙ୍କ ଆଖି ଯୋଡ଼କରୁ ଗୋଟିଏ କୋମଳ ଜ୍ୟୋତି ଝଲସି ଉଠୁଥାଏ) ତାପରେ ହଠାତ୍ ସେ ଭୁଲତା ଯୋଡ଼କ ଟେକିଲେ, ବା ପାଦରେ ତାଙ୍କ ଘୋଡ଼ା ଦେହରେ ମାରିଲେ ଭୁଷାଏ, ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ ଡିଆଁ ଖୁଲିଗଲେ ।

ଯୁଦ୍ଧରେ ନିଜେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବା ପାଇଁ ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛାକୁ ତରୁଣ ସମ୍ରାଟ ବେଳ ପାରିଲେ ନାହିଁ, ତାଙ୍କ ପାରିଷଦବର୍ଗଙ୍କର ନାନା ଯୁକ୍ତି-ସମ୍ବଳିତ ଆପତ୍ତିକୁ ଏଡ଼ି ଦେଇ ସେ ଯେଉଁ ତୃଣସୂ ବାହିନୀ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଥିଲେ ସେଠାରେ ପଳାଇ ଦିନ ବାରଟା ବେଳେ ସେ ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ ଛୁଟାଇ ଆଗୁଆ ବାହିନୀକୁ ଚାଲିଗଲେ । ସେ ଅଶ୍ଵାସ୍ଵେନୀ ସୈନିକ ଦଳରେ ନିପତ୍ତଶୁ କେତେଜଣ ପାଶୁରମ୍ଭୀ ଦଳପତି ଏହି ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଘେନି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଯେ ଯେଉଁ ଲଢ଼େଇଟା ଲାଗିଯାଇଥିଲା ତହିଁରେ ରୁଷ ପକ୍ଷର ବିଜୟ ହୋଇଛି ।

ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ଉଦ୍ଧୃତରେ ଖାଲି ପ୍ରସ୍ତୁତ ସେନାବାହିନୀର ନାମା ଦଳ ଉଦ୍ଧୃତ ଗୋଟିଏ ଦଳ ସୈନ୍ୟ ବଳୀ ହୋଇଥିଲେ, ଆଉ ଦେଶ କିନ୍ତୁ ଘଟିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତାକୁ ବଢ଼େଇ କୁହାଗଲା ଯେ ଶତ୍ରୁ ସମ୍ମୁଖ ଉପରେ ସେ 'ଗୋଟିଏ ବାସୁଳ ବଜୟ' । ତେଣୁ ଛୁଟି ସମ୍ରାଟ୍ ଓ ସମ୍ରାଟ୍ ଛୁଟି ସେନା ବାସୁଳ କଲେ ଯେ ପ୍ରସ୍ତୁତମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଛନ୍ତି ଓ ସୈନ୍ୟ ଅନିଚ୍ଛାସହେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ବଞ୍ଚିଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହି ସମ୍ପର୍କରେ ଜଣିବାର ବିଶେଷତା ଯେ ସେତେବେଳେ ବାସୁଳ ଦଳ ପରେ ବାସୁଳ ଧର୍ମୀ ଗୁଡ଼ାକ ଲଦି ହୋଇଥାନ୍ତା ଛୁଟି ସମ୍ରାଟ୍ ଘୋଡ଼ା ଛୁଟେଇ ଚାଲିଯିବାର ଠିକ୍‌ରେ ମିଳିତ ଗଲ ଉଦ୍ଧୃତ ଜାତୀୟତା ଓ ଅଗାଧେନ ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ଆଦେଶ ମିଳିଲା ଯେ ସେ ଆଗକୁ ଯିବ ।

ହୁଗୋ - ବୋଲା - ଆଜି ସହରଟିଏ ଆସି, ସେହିଲେ ଲୋକ କର୍ମନ୍ ଲୋକ ॥ ସେଠା ଆଉଥିଲେ ସେହିଲେ ଛୁଟି ଦେଶର ସମ୍ରାଟ୍‌କୁ ଦେଖିଥିଲା । ସମ୍ରାଟ୍ ସେଠି ପହଞ୍ଚିବା ଆଗରୁ ସେ ସହରର ବିଜ୍ଞାପି ଉପରେ ଘମାଣେଇ ଲାଗିଥିଲା । ସମ୍ରାଟ୍ ସେଠି ପହଞ୍ଚିଲା ସରିକ ସେ ଜାଗାରେ ଅନେକ ମୁଦ୍ରାର ଓ ଅନେକ ଶକ୍ତି ଆଶୀର୍ବାଦ ସୈନ୍ୟ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା, ସେମାନଙ୍କୁ ସେଠୁ ଉଠେଇ ନେବାକୁ ବେଳ ମିଳିନଥାଏ । ସେନାବାହିନୀ ପରିଦର୍ଶନ କଲବେଳେ ଛୁଟି ଦେଶର ସମ୍ରାଟ୍ ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ାରେ ବସିଥିଲେ ସେତେବେଳକୁ ଆଉ ସେ ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ସେ ନଥାନ୍ତା, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ିଥାନ୍ତା । ସେହି ଆଉ ଘୋଡ଼ାଟି ପୋଇ ଅଳତା ବର୍ଣ୍ଣର ଘୋଡ଼ାଟିଏ, ତାର ବାଦାମି ଓ ନାଲି ମିଶା ରଙ୍ଗ, ବଳିତ ଶୁଭ ଜାତିର ଘୋଡ଼ା, ଟିକିଏ ବା ମିଶା ଦୁହେଁ । ସମ୍ରାଟ୍‌ଙ୍କ ଗହଣରେ ତାଙ୍କ ପାଶ୍ବର କର୍ମସମ୍ପାଦନେ ଓ ପରିଷଦମାନେ ବେଢ଼ି ରହିଥାନ୍ତା । ଗୋଟିଏ ଆହତ ସୈନ୍ୟ ସେଠି ମୁହଁମାଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ିଥାଏ ଯେ ତା ମୁଣ୍ଡ ତଳା ହୋଇ ନଥାଏ, ତା ମୁଣ୍ଡଯାକ ରକ୍ତ ଲାଗିଥାଏ । ସମ୍ରାଟ୍ ସେଇଆକୁ ଅନାଇଥାନ୍ତା । ସୁଷୁ ଅଙ୍ଗରୁଣୀ ଦେଖାଇ ସେ ଗୋଟିଏ କରକୁ ନଈ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା ଓ ସୁନାବରା ଦୁର୍ଗାକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ରର କାଚ ବାଟେ ସେ ସୈନ୍ୟକୁ ଦେଖୁଥାନ୍ତା । ସେହିଭାବେ ଘୁରୁଥାଏ ଯେ ଆହତ ସୈନ୍ୟଟି ଏଡ଼େ ଅସନା ହୋଇଛି, ଏଡ଼େ ଉପକର ଦଶୁ ଛୁ ଆଖିକୁ

ଏଡ଼େ ଖରାପ ଲଗୁଛି ସେ ସମ୍ରାଟ୍ ଯେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ପାଖରେ ସେ ପଡ଼ିଛି ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଅସହ୍ୟ, ତା ପାଖେ ସମ୍ରାଟ୍‌ଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ମର୍ମାହତ ହେଲା ଓ ବସିଯିବ ହେଲା । ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥାଏ କେମିତି ସମ୍ରାଟ୍‌ଙ୍କର ନଈ ପଡ଼ିଥିବା କାର ଯୋଡ଼ିକ ଥର ଉଠିଲା, ସତେ ଅବା କାର ଭିତରେ ଶାନ୍ତିଆ କମ୍ପ ଉଠୁଛି କେମିତି ତାଙ୍କ ବାଁ ପାଦଟି ଛଟକି ଉଠିଲା ପରି ଛୁଟିକି ଯାଇ ପାଦରେ ଖଞ୍ଜା ହୋଇଥିବା ଘୋଡ଼ାମତା କେନ୍ଦ୍ରା ମୁନରେ ଘୋଡ଼ା ଅଣ୍ଟାରେ ଡିଆ ମାରିଲା । ଅଥଚ କେମିତି ସେ ଉପଯୁକ୍ତ ତାଲିମ୍ ପାଇଥିବା ଘୋଡ଼ା ଖାଲି ବଲ ବଲ କରି ଚାହିଁ ରହିଥାଏ, କେନ୍ଦ୍ରାରେ ଭୃଷା ଖାଇ ଯିବାକୁ ବି ହେଲା ନାହିଁ । ଜଣେ ପାଶୁରକ୍ଷୀ ଦଳପତି ଘୋଡ଼ାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲେ, ସୈନିକଟିର କାଶ ତଳେ ହାତ ଦେଇ ତାକୁ ଟେକି ନେଲେ ଓ ଆହତ ଲୋକଙ୍କୁ ବୋହନେବା ଖଟିଆରୁ ଗୋଟାଏ ସେତକ-ବେଳେ ସେଠି ପହଞ୍ଚିଗଲା ଯେ ଚାହିଁରେ ସେ ସୈନିକକୁ ଶୁଆଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସୈନିକଟି ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଚିତ୍କାର କଲା ।

ସମ୍ରାଟ୍ କହିଲେ, “ଆସ୍ତେ ! ଆସ୍ତେ ! ଆଉ ଟିକିଏ ଆସ୍ତେ କରି ପାରନ୍ତେ ନାହିଁ ?”

ଲଗୁଥାଏ ଯେପରିକି ମରିବାକୁ ବସିଥିବା ସୈନିକଟି ଅପେକ୍ଷା ତାଙ୍କୁ ବେଶି କଷ୍ଟ ବାଧୁଛି । ସେ ଘୋଡ଼ା ଛୁଟେଇ ଚାଲିଗଲେ ।

ରୁଷ ସେନାର ଆଗୁଆଣି ଥାଟ ବଣା ସହର ଆଗରେ ଶତ୍ରୁ ସେନାର ଆଗ ଧାଡ଼ି ଦେଖିବାରେ ଆସିଲା । ଜମେଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଦିନଯାକ ଯେତେବେଳେ ଦୁଇ ପକ୍ଷ ପରସ୍ପର ଆଡ଼କୁ ସାମାନ୍ୟରେ ହେଲେ ଗୁଳି ମାରି କରୁଥାନ୍ତି ସେତେବେଳେ ଶତ୍ରୁ ସେନାର ଆଗ ଧାଡ଼ି ପଛକୁ ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଘୁଞ୍ଚି ଯାଉଥାଏ । ରୁଷ ସେନାର ସେହି ଆଗ ପଟର ସୈନ୍ୟ-ଦଳକୁ ରୁଷ ସମ୍ରାଟ୍‌ଙ୍କ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇ ଦିଆହେଲା, ପୁରସ୍କାରମାନ ଦିଆହେବ ବୋଲି କୁହାଗଲା ଓ ସୈନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ଉପରେ ଜଣେକେ ଯେତେକ ଲେଖା ଭଦ୍ରକା’ ମଦ ପାଆନ୍ତି ତାର ଘୋଡ଼ା ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଆଗଲା । ସବୁ ସ୍ତରରେ ସୈନ୍ୟମାନେ ଦଳଦଳ ହୋଇ ଯେତେକ

ଯେତକ ଅଗି ଜାଳ ନିଆଁ ପୁଅନ୍ତି ସେହିନ ଶକ୍ତିରେ ସେ ହେଲା ତାଠୁଁ ବେଶି, ଅଗି ନିଆଁ ମାନ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶକ୍ତି ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ଆନନ୍ଦରେ ହୁତୁ ହୁତୁ ହୋଇ ଜଳଲା, ସୈନ୍ୟମାନେ ଗୀତ ଗାଇଲେ । ଡେଇଁସବୁକୁ ‘ମେଜର’ ପାହ୍ୟାକୁ ପଦୋନ୍ମତ ମିଳିଥାଏ ଯେ ସେହି ଶକ୍ତିରେ ସେଥିପାଇଁ ସେ ଉତ୍ସବ କଲା, ଉତ୍ସବ ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ବହୁତ ମଦପିଆ ପରେ ମଦ ଗିଲସ ଟେକ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ ସେ ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟ୍‌ଙ୍କ ଶୁଭ ମନାସିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲା, କହିଲା,

“ସରକାରୀ ଶ୍ରେଣୀରେ ଯେମିତି ମାମୁଲି କଥା କହନ୍ତି— ‘ଆମର ରଜା ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟ୍‌ଙ୍କର ଶରୀର ସୁସ୍ଥ ଥାଉ’, ଆମେ ସେପରି କହିବା ନାହିଁ, ଆମେ କହିବା—

‘ଅତି ଉତ୍ତମ, ଚିତ୍ତବିମୋହନ ମହାପୁରୁଷ ସମ୍ରାଟ୍‌ଙ୍କ ଶରୀର ସୁସ୍ଥ ଥାଉ, ଆମେ ସୁରାପାନ କରିବା ତାଙ୍କର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟର ମଙ୍ଗଳ କାମନା କରି, ଫରାସି ସେନା ଉପରେ ନିଷ୍ପତ୍ତିମୁଳକ ଚରମ ବିଜୟ କାମନା କରି । ଯଦି ଆମେ ଆଗେ ଯୁଦ୍ଧ କଲବେଳେ ଫରାସିମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଆଙ୍ଗୁଲି ବାଟ ବି ପଛକୁ ହଟି ନାହୁଁ, ଯେମିତି ସ୍କନ୍‌ଗ୍ରାବେନ୍ ଗାଁ ପାଖେ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲାବେଳେ, ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେତେବେଳେ ନିଜେ ସମ୍ରାଟ୍ ଆମ ଆଗେ ଆଗେ ନେତୃତ୍ବ ଦେଇ ଚାଲିଛନ୍ତି, କେମିତି ଯୁଦ୍ଧ ଆମେ ଦେଖେଇବୁଁ ? ଆମେ ସମସ୍ତେ ନିଶ୍ଚୟ ମରିବୁ, ଆନନ୍ଦରେ ଆମେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଜୀବନ ଦେଇଦେବୁଁ, ନିଶ୍ଚୟ । କଣ କହୁଛନ୍ତି ଉଦ୍‌ବ୍ୟକ୍ତି ଗଣ ? ବୋଧହୁଏ ମତେ ଭଲ କରି କହି ଆସୁନାହିଁ । ମୁଁ ବହୁତ ମଦ ପିଇ ଦେଇଛି, କିନ୍ତୁ ଯାହା କହିଲି, ସେମିତି ଲାଗୁଛି ମତେ, ବୋଧହୁଏ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ବି । ସମ୍ରାଟ୍ ପ୍ରଥମ ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡାରଙ୍କ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟର ମଙ୍ଗଳ ହେଉ । ଜୟ !”

ଅଫିସରମାନଙ୍କ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସ୍ଵରରେ ଘୋଷଣା ଶୁଭଲା “ଜୟ !”

ଆଉ କୋଡ଼ଏ ବର୍ଷର ପିଲା ସ୍ବେସ୍ତର୍ ଯେଡ଼େ ଆବେଗପୂର୍ଣ୍ଣ, ଯେଡ଼େ ଆନ୍ତରିକ ଚିନ୍ତାର ଗୁଡ଼ିଆଏ ବୁଢ଼ା କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ୍ କପ୍‌ଟେନ୍‌ର ଚିନ୍ତାର ତହିଁରୁ କମ୍ ଆବେଗପୂର୍ଣ୍ଣ କି କମ୍ ଆନ୍ତରିକତାମୟ ଶୁଭନିଆଏ ।

‘ଅତିସରମାନେ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଶୁଭମନାର୍ଥ’ ମଦନପିଣ୍ଡିଆଙ୍କ ପ୍ରଥମ
 ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିଜ ନିଜ ମଦ ଗିଲସଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିକେଲ ପରେ କିରଣ୍ଡେନ୍
 ଆଉ ଥୋଡ଼ାଏ ଶିଲସରେ ମଦ ଭର୍ତ୍ତି କଲା ଓ ଘୋଡ଼ାବଡ଼ା ପୋଡ଼ାକ
 ଶିର ଛାଡ଼ିଦେଇ ମଦ ଗିଲସ ଧରି ସୈନିକମାନେ ଯେଉଁଠି ଯେଉଁଠି ନିଆଁ
 ଜଳି କିସିଥିଲେ ସେଠିକସବୁ ଗଲା । ସବୁଠି ସେ ଶୂନ୍ୟରେ ହାତ ହଲାଇ
 ଜଳାଇ ଆଗି ଦୁଇଖିଆ ଗମ୍ଭୀର ଠାଣିରେ ଠିଆ ହୋଇ ଉଠିବ, ତା
 ମୁହଁରେ ଲମ୍ବ ନିଶ ଓ ଖୋଲା କାମିଜ ବାଟେ ତା ଧଳା ପୁଷ୍ପ ଅଗି ନିଆଁ
 ଧାସରେ ବସୁଥାଏ । ବୁଡ଼ା, ଚାରୁ, ଦମ୍ଭିର ଗମ୍ଭୀର ସୈନିକସମୂହ
 ସ୍ଥଳରେ ମୁଜୁନ ପୁଡ଼େ,

“ପିଲେ ! ଆମର ରାଜା ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟର ମଙ୍ଗଳ ହେଉ ।
 ଆମକୁ ଶସ୍ତ୍ର ପକ୍ଷ ଉପରେ ବିଜୟ ମିଳୁ ! ଜୟ !” ଘୋଡ଼ସକାର
 ସୈନିକମାନେ ତା ବୁରକରେ ଘେରିଯାଇ ଶୁଭେଚ୍ଛା ପାଠରେ ପାଲ
 ଧରିଲେ ।

ବହୁତ ରାତିରେ ସମସ୍ତେ ଝୁଲିଗଲା ପରେ ଡେନସ୍‌ର ତାର ଆଜି
 ପ୍ରୟୋଗରେ ତାଙ୍କରେ ତାର ଶାଳ ହାତଟି ଗୁପ୍ତରେ ଗୁପ୍ତରେ
 ନିହିତ,

ନିଶ୍ଚୟ ସେ ଧୂସ ବୁଲିବେ କାହା ସ୍ତେମରେ ପଡ଼ିବ ବରଷାଟିଏ
 ଏହିକି ମନରୁ ମଣିଷ ଆଉ କେହି ନାହିଁ, ଆହା ବରଷା ସେଇଥିପାଇଁ ସେ
 ରୁଷ୍ ଦେଶ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ସ୍ତେମରେ ଘେରି ହୋଇଯାଇଛି ।”

“ହେଇଁ ଡେନସ୍‌ର, ସେ ବିଷୟରେ ଅଜ୍ଞ ବନ୍ଦୁ କର । ମୋ
 ହୃଦୟ ଉପରେ ଯେଉଁ ଭାବ ଉଠିଛି ସେ ଏଡ଼େ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଯାହା ଗମ୍ଭୀର
 ଏଡ଼େ”

“ତୁମ କଥା ବଶ୍ୟାସ କରୁଛି, ବଶ୍ୟାସ କରୁଛି ମୋ ସାଙ୍ଗ, ମୋର
 ବି ହୃଦୟର ସେଇଆ, ସେଥିପ୍ରତି ମୋର ସମର୍ଥନ ବି ଅଛି ।”

ନା, ତୁମେ କୁହ ପାରିନାହିଁ ।”

ସେଥିରୁ ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ି ଯେଉଁଠି ଯେଉଁଠି ଅଗି ନିଆଁ ଜଳୁଥାଏ ସେଇ ନିଆଁ ପାଖେ ପାଖେ ବୁଲିବାକୁ ଚାଲିଗଲା, ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥାଏ, ମଲେ କେଡ଼େ ସୁଖ ଲାଗନ୍ତା—ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରି ମଲେ ନୁହେଁ ଯେ (ସେ କଥା ସେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଭାବିବାକୁ ବି ସାହସ କରୁନଥାଏ), ଖାଲି ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ଯଦି ସେ ମରିଯାଆନ୍ତା ତେବେ । ପ୍ରକୃତରେ, ସେ ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଥାଏ, ଆଉ ରୁଷ୍ ସେନାର ଶୌର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରେମରେ ଓ କଳ୍ପିତ ଆସନ ଯୁଦ୍ଧ ବିଜୟର ପ୍ରେମରେ । ଅଷ୍ଟେର୍ଲିଙ୍ଗ୍ ଯେଉଁ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା ତା ଧ୍ୱଂସ ସେହି ଯେଉଁ ସୁରଶୀୟ ଦିନଗୁଡ଼ିକ ଚାଲିଗଲା, ସେତେବେଳେ ଏକୁଟିଆ ତାହାର ମନରେ ଏପରି ଭାବ ଆସୁଥାଏ ତା ନୁହେଁ । ସେତେବେଳେ ସମୁଦାୟ ରୁଷ୍ ସେନାର ଦଶ ଭାଗରୁ ନଅଭାଗ ଲୋକ ସେମାନଙ୍କ ଦେଶର ସମ୍ରାଟ୍ ଓ ସେମାନଙ୍କ ସେନାବାହିନୀର ଶୌର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି, ଯଦିତ ପ୍ରେମରେ ଏତେ ଭୋଲ ହୋଇନଥାନ୍ତି ।

ସେହି ଗୁଳିରେ ଘୋଡ଼ିଆକୁ ଦଳେ ସୈନିକ ସଙ୍ଗରେ ପହଞ୍ଚିବାଲା କାମ କରିବା ସକାଶେ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆନଙ୍କ ସେନାବାହିନୀର ସବା ଆଗ ଧାଡ଼ିରେ ଥିବା ଭାଟିମାନଙ୍କୁ ଯିବା ଲାଗି ପଠା ଯାଇଥିଲା । ତାର ଅଶ୍ୱା-ବୋହା ସୈନିକମାନେ ଦି'ଦିନଟା ହୋଇ ଭାଟିମାନଙ୍କ ଚାରିପଟେ ବଢ଼େଇ ହୋଇଯାଇଥାନ୍ତି । ସେ ନିଜେ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଭାଟି ଧାଡ଼ି ଚାରିପଟେ ବୁଲୁଥାଏ, ସେ ନିଦରେ ଭାରି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ ଯେ ବଳେଇ ବଳେଇ ନିଦ ଛାଡ଼ାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ତା ପିଠିଆଡ଼େ ଥାଏ ରୁଷ୍ ସେନାବାହିନୀର ପ୍ରକାଶ, ବିସ୍ଫୁଟ, ସେଠି ଏଠି ସେଠି ଶୀତ ହୋଇ ଗୁରୁଣୀର ଅଗି ନିଆଁମାନ ଜଳିବାର ଦିଶୁଥାଏ । ତା ସାମ୍ନାରେ କୁହୁଡ଼ିଆ ଅନ୍ଧାର । ଦୂରକୁ ସେହି କୁହୁଡ଼ି ଭିତରକୁ ଘେସୁର୍ ଘେଡ଼େ ନିବିଷ୍ଟ ଧାନ୍ରେ ଅନାଇ ରହିଲେ ବି ତାକୁ ଅଦୌ କିଛି ଦିଶୁନଥାଏ । ଯେଉଁଠି ଫାସି ପକ୍ଷର ସୈନ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ତାର ନିଶ୍ଚିତ ଧାରଣା ଥାଏ, ଥରେ ଲାଗିଲା ସେଠି ପାଉଁଶିଆ ପାଉଁଶିଆ ହୋଇ କ'ଣ ଦିଶୁଛି, ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଲାଗିଲା, ପାଉଁଶିଆ ନୁହେଁ, କାଳିଆ ହୋଇ କଣଟାଏ, ପୁଣି ଲାଗିଲା ସେଠି ନିଆଁ ଧାସ ଝଲ ଝଲ ହେଉଛି, ତାପରେ ଭାବିଲା, ସେ ଯାହା ଜୁଳୁ ଜୁଳୁ ଦିଶୁଥିଲା

ସେଇଟା ତା ନିଜ ଆଖିରୁ ବାହାରୁଛି । ତା ଆଖି ବୁଜି ହୋଇପଡ଼ୁଥାଏ, ତା ପରେ ତା ମନ ଆଗରେ ଉଇଁଲ ରୁଷ୍ ଦେଶର ସମ୍ରାଟଙ୍କ ରୂପ, ତାପରେ ଡେନସଭର ରୂପ, ତାପରେ ମସ୍କୋର ନାନା ସୁଭିରୂପ, ସେଉଁ ପୁଣି ସେ ଆଖି ଖୋଲିଲା ଓ ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ାରେ ବସିଥିଲା, ତା ସାମ୍ନାରେ ଅତି ପାଖରେ ସେ ଘୋଡ଼ାର ମୁଣ୍ଡ ଓ କାନ ଦିଟାକୁ ଦେଖିଲା । ବେଳେବେଳେ, ଅଶ୍ୱାସୋପାୟ ସେ ନିଜମାନଙ୍କୁ ଛା ପାହୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ଥିଲା-ବେଳେ ସେମାନଙ୍କ କଲା କଲା ରୂପ ତାକୁ ଦିଶୁଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଦୂରକୁ ବୁଲିଲେ ତାକୁ ଦିଶୁଥିଲା ଖାଲି ସେହି କୁହୁଡ଼ିଆ ଅନ୍ଧାର, ଆଉ କିଛି ଦିଶେ ନାହିଁ ।

ବେସ୍ତ୍ରର ମନକୁ ମନ ଭାବୁଥାଏ “ନହେବ କାହିଁକି ? ଏଭଳି ବି ହୋଇପାରେ ଯେ ସମ୍ରାଟ୍ ମତେ କେତେବେଳେ ଦେଖା ଦେବେ ଓ ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ଅଫିସରକୁ ଯେପରି ସେ କୌଣସି କାମ ବରଗନ୍ତେ ମତେ ବି ସେମିତି କେଉଁ କାମରେ ପଠାଇଦେବେ, କହିବେ “ଯାଅ, ସେଠି କଣ ହେଉଛି ଯାଇ ବୁଝିଆସ ।” କେମିତି ଖାଲି ଯୋଗକୁ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର କେଉଁ କେଉଁ ଅଫିସରଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଚନ୍ଦ୍ରାପରିତ ହୋଇଯାଇଛି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ନିଜର ଖୁବ୍ କଡ଼ରେ କୌଣସି ଚାକିରିରେ ରଖି ଦେଇଛନ୍ତି ସେ ବିଷୟରେ ବହୁତ କାହାଣୀତ ଶୁଣାଯାଏ । ଆଃ ! ତାଙ୍କ ପାଖେ ପାଖେ ରହି ତାଙ୍କୁ ସେବା କରିବାକୁ ମତେ ନିୟୁତ କରନ୍ତେ କି ! ମୁଁ ତାଙ୍କର କେଡ଼େ ଯତ୍ନ ଯେ ନିଅନ୍ତି ! ଯେତେଲୋକ ତାଙ୍କୁ ଚିତା କାଟୁଛନ୍ତି କେମିତି ମୁଁ ସତ ସତ କହି ଦେଇ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କି ତାଙ୍କ ଆଗରେ ପଦାରେ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି ଯେ !” ଆଉ ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପ୍ରତି ତାର ପ୍ରେମ ଓ ଭକ୍ତିକୁ ଆହୁରି ଭଲକରି ମନେ ମନେ ରୂପ ଦେବାକୁ ଯାଇ ବେସ୍ତ୍ରର ତାର କଲ୍ପନାରେ ଦେଖିଲା ସତେ ଯେମିତି ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟଙ୍କର କେଉଁ ଶତ୍ରୁକୁ କି ବିଶ୍ୱାସଘାତକ ଜର୍ମାନକୁ, ଭାବିଲା ସେ ଯେ ଖାଲି ମହା ଉତ୍ସାହରେ ତାକୁ ଜୀବନରୁ ମାରିଦେବ ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ, ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ତା’ ଖାଲରେ ଚଟକଣା ବଜେଇବ । ହଠାତ୍ ଦୂରରୁ କଣ ପାଟି ଶୁଣି ସେ ଉଠିପଡ଼ିଲା, ତମକି ପଡ଼ି ଆଖି ଖୋଲିଲା । “ମୁଁ କୋଉଠି ଅଛି ? ହଁ ତ, ମୁଁ ପହଞ୍ଚିବାଲାଙ୍କ ଧାଡ଼ିରେ ଅଛି । ଆଜି ବାଟ ଛୁଡ଼ି ଦିଆ ହେବ

ଆଉ ଆମ ପଟର ବୋଲି ଚିନ୍ତା ଦିଆଯିବ କି କି ସଙ୍କେତ ଶବ୍ଦ କେହି କହିଲେ ? ମନେପଡ଼ିଲା, ‘ବଞ୍ଚି’ ବେଶ୍’ ତେଲ ଟୋପି’ । ଆମ ଦଳଟା ଭଲ ଲଢ଼େଇ ଧାଡ଼ିରେ ଥାଆନ୍ତା ! ଆମକୁ କି ହୋଇଛି ବଳକା ହାତରେ ପାଞ୍ଚ-ଲ, କେତେ ବରକ୍ତିକର କଥା !” ସେ ମନେ ମନେ କହୁଥାଏ, ପୁଣି କହିଲା, “ମୁଁ ମାଗୁଣିକରି କହିବି ମତେ ଆଗକୁ ଲଢ଼େଇ ଧାଡ଼ିକ ପଠେଇଦିଅ । ସେହି ଏକମାତ୍ର ଉପାୟରେ ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ମୋର ଯୋଗ ପଡ଼ିପାରେ । ଏଥର ଆଉ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଗଲେ ମୋର ଘେ ଦାୟିତ୍ବ ତୁଲେଇବା କାମ ସରିଯିବ, ଆଜିକାପାଇଁ ମୋତୁଟି ଆଉ ଅଧିକ ବଳମ୍ବ ନାହିଁ । ଯାଏଁ ଆଉଥରେ ଚକ୍କର ମାରି ଦେଇ ଆସିବେ, ଲେଉଟାଣି ବେଳେ ସେନାପତିଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ମୋ ମାଗୁଣି କହିବି ।”

ସେ ଘୋଡ଼ା ଜନ୍ମ ଉପରେ ସିଧା ହୋଇ ବସିଲା, ସେଉଁଠୁ ତା ଅର୍ଧାନସ୍ଥ ଅଶ୍ବାଶ୍ରେୟ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଚାରିପଟେ ବୁଲି ଆସିବ ବୋଲି ଘୋଡ଼ା ଛଟେଇ ଦେଲା । ତାକୁ ଲାଗୁଥାଏ, ଅନ୍ଧାର ଆଗରୁ ପାତଳ ହେଲାଣି । ବାଁ ପଟେ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଗଡ଼ାଣିର ତାଲୁ ଦିଶୁଥାଏ ଯେ ସେ ଜାଗା ଆଲୁଅ ଜାଳି ଉଜ୍ଜଳ ହେଲାପରି ଦିଶୁଥାଏ । ସେ ଗଡ଼ାଣି ସମ୍ମୁଖେ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୋଲ ମୁଣ୍ଡିଆ ଦିଶୁଥାଏ ଯେ ସେଇଟା କାନ୍ଥପରି ଡାଖ ହୋଇ ଉଠିଥାଏ । ସେହି ମୁଣ୍ଡିଆ ଉପରେ ଧଳା ହୋଇ ଅସ୍ତ୍ରଏ କଣ ଦିଶୁଥାଏ, ସେ ଅସ୍ତ୍ର କଣ ରେସ୍ତ୍ରଭ୍ ତା ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ କଣ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଅସ୍ତ୍ରଏ ତଳଲା, ଯେଉଁଠି ଜହ୍ନ ଆଲୁଅ ପଡ଼ିଛି ? ସେ କଣ ଅବଶିଷ୍ଟ ପଡ଼ି ରହିଥିବା ବରଫ ? ନା ସେଠି ଧଳା ଘୋଡ଼ା ଗୁଡ଼ାଏ ?

“ନିଶ୍ଚୟ ବରଫ ହୋଇଥିବ — ସେଇ ଜାଗାଟା, — ଖାଲ ଗୋଟାଏ ସ୍ଥଳ —” ସ୍ବପ୍ନ ଦେଖିଲାପରି ରେସ୍ତ୍ରଭ୍ ଭାବୁଥାଏ, ଫରସି ଭାଷାରେ ମନେ ମନେ କହୁଥାଏ, “ଆଁ (ଗୋଟାଏ) ତାଣେ (ସ୍ଥାନ)”, ମନେ ମନେ କହିଲା, “ସେତ ‘ତାଣା’ (ସ୍ଥାନ) ନୁହେଁ... ‘ନା’ (ନୁହେଁ) ‘ତାଣା (ସ୍ଥାନ)... ନା... ତାଣା, ମୋ ଭଉଣୀଟି, ତାର କଳା କଳା ଆଖି । ନା... ତାଣା... (ମୁଁ କେମିତି ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ଦେଖିଲି ସେକଥା ତା ଆଗରେ କହିଲେ ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଯିବ ନାହିଁ) ନାତାଣା... ତାଣା... X ...” !

“ଜାହାଣକୁ ଯାଉଛି ହଜୁର, ଏଠି ବୁଦ୍ଧା ଗୁଡ଼ାଏ ଅଛି” ଜଣେ ଅଣ୍ଟାବେଘା ସୈନିକର ପାଟି ତାକୁ ଶୁଭିଲ, ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଯାଉ ଯାଉ ଶୋଇପଡ଼ି ସେ ତାହାର ପାଖ ବାଟ ଦେଇ ଯାଉଥାଏ । ସେସବୁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲ, ତା ମୁଣ୍ଡ ଓହଳିପଡ଼ି ଘୋଡ଼ାର କେଶର ଉପରେ ଭର ଦେଇଥାଏ ସେ ସେହି ଅଣ୍ଟାବେଘା ସୈନିକ ପାଖେ ଘୋଡ଼ାକୁ ଠିଆ କଲ । ତାକୁ ଯେଉଁ ପିଲିକଆ ମଉଜ ନଦ ଭାରୁଥିଲା ସେ ତାକୁ ଛୁଡ଼ି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

“ଆଜ୍ଞା ରହ, କଣ ଭାବୁଥିଲିଟି ? ଭୁଲିଗଲେ ହେବନାହିଁ । କେମିତି ମୁଁ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାକ୍ଷଣ ହେବ ସେଇକଥା ? ନା, ସେକଥା ନୁହେଁ । ସେ ତ କାଲି ହେବ । ହଁ ହଁ, ନାତାଶା—ମୋ ନାତାଶାମଣି—ଆନ୍ଦ-ମଣ—ଆମକୁ ଆନ୍ଦମଣ କରୁଛନ୍ତି—କାହାକୁ ? ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନ୍ୟଦଳକୁ । ହଁ, ନିଶୁଆ ନିଶୁଆ ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନ୍ୟମାନେ—ଘୋଡ଼ା ଛୁଟେଇଲା ନିଶୁଆ ଶୁଆର ଝୁସୁଁ ଉଦ୍ୟାନ ପଥେ—ଠିକ୍ ଗୁରୁ-ପ୍ରେଭଙ୍କ ଘର ସେପାଖେ ମୁଁ ସେଇ ଶୁଆର କଥା ବି ଭାବୁଥିଲି...ଗୁଡ଼ା ଗୁରୁପ୍ରେଭ... ବଢ଼ିଆ ମଣିଷ ଡେଇସଭୁ...କିନ୍ତୁ ଏଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ବାଜେ କଥା । ବଡ଼କଥା ହେଲା ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠି ସମ୍ରାଟ ଅଛନ୍ତି...କେମିତି ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନେଇଥିଲେ, ମତେ କଣ କହିବେ କହିବେ ବୋଲି ତାଙ୍କର ଭାରି ମନ ଡାକୁଥାଏ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ...ନା, ସାହସ ମୋର ହେଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏଗୁଡ଼ାକତ ବାଜେ କଥା, ଅସଲ କଥା ହେଲା ମୁଁ କଣ ଜରୁର କଥାଟାଏ ଭାବୁଥିଲି ସେକଥା କେମିତି ମୁଁ ଭୁଲି ନଯାଏ... ହଁ...ମୋ ନାତାଶାମଣି...ଆନ୍ଦମଣ କରୁଛନ୍ତି ଆମକୁ...ହଁ ହଁ ହଁ... ସେଇକଥା” ପୁଣି ତା ମୁଣ୍ଡ ଘୋଡ଼ା ବେକ ଉପରେ ଲଦି ହୋଇପଡ଼ିଲା । ହଠାତ୍ ତାକୁ ଲାଗିଲା କିଏ ତା ଆଡ଼କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଗୁଲି ମାରୁଛି । “କଣ ? କଣ ?...ତାଙ୍କୁ ହାଣିପକା । କଣ ?” ନିଦରୁ ଉଠିପଡ଼ିଲା ବେଳେ ସେସବୁ କହୁଥାଏ । ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ଆଖି ଫିଟାଇଲା, ତା ସାମ୍ନା-ପଟୁ, ଯେଉଁଠି ଶହ ପକ୍ଷ ଆଆନ୍ତି ସେଇଠୁ ହଜାର ହଜାର ଲୋକଙ୍କ ପାଟିରେ ସେ ବହୁତ ବେଲଯାଏ ଲାଗି ରହିଥିବା ଚଢ଼ାର ଶୁଖିଲା । ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ତା ଘୋଡ଼ା ଓ ତା ପାଖରେ ଥିବା ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନିକର ଘୋଡ଼ା ବିହେଁ କାନ ଠିଆକଲେ । ଯେଉଁଅଡ଼ୁ ପାଟି ଶୁଭୁଥାଏ ସେଠି ଗୋଟାଏ ଆଲୁଅ

ଲଗାଗଲ୍ଲ ପୁଣି ନିଶ୍ଚାଳ, ସେଉଁ ଆଉ ଗୋଟାଏ, ଓ ପାହାଡ଼ କରେ କରେ ଫରସି ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଧାଡ଼ିଏ ଧାଡ଼ିଏ ବହୁତ ଜାଗାରେ ନିଆଁ ଜଳା ହେଲା ଓ ପାଟି ଗହଳ ଶବ୍ଦ ଆହୁର ବଡ଼ ବଡ଼ ଶୁଭିଳ । ସେହୁ କାନରେ ଫରସି ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ାଏ ବି ବାଜିଯାଉଥାଏ କିନ୍ତୁ ସେ ଶୁଣୁକରି ତାକୁ ଧରି ପାରୁନଥାଏ । ତାକୁ ଖାଲି ଶୁଣୁଥାଏ

‘ଆ...ଆ—ଆ—ଆ—’

‘ର ର ର ର ର ର’

“କଣ ସେ ? କେମିତି ତୁମକୁ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ?” ସେହୁ ତା ପାଖରେ ଥିବା ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନିକକୁ ପଚାରିଲା, “ସେଇଟା ତ ନିଶ୍ଚୟ ଶବ୍ଦ ପକ୍ଷର ଗୁଡ଼ିଆ, ନା କଣ ?”

ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନିକ ଜବାବ୍ ଦେଲାନାହିଁ । ଉତ୍ତର ପାଇଁ ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କରି ସେହୁ ପୁଣି ପଚାରିଲା “କହୋ ! ତମକୁ ଶୁଣୁନାହିଁକି ?”

ଅନିଚ୍ଛା ଦେଖାଇ ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନିକ କହିଲା “କିଏ କହି-ପାରିବ ତାକୁ ?”

“ସେଉଁ ଦିଗରୁ ଏ ଶବ୍ଦ ଶୁଣୁଛି ସେହି ଅନୁସାରେ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ସେତ ଶବ୍ଦ ପକ୍ଷର ଶବ୍ଦ ।”

“ହୋଇପାରେ ନହୋଇପାରେ” ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନିକ କହିଲା, “ଅନ୍ଧାରତ ହେଇଛି,” ତା ଘୋଡ଼ା ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଏପଟ ସେପଟ ହଲଚଲ ହେଉଥାଏ, ସେ ତା ଘୋଡ଼ା ଉପରକୁ ପାଟିକଲା, “ହେଇ, ଥର ହେଇ ରହ ।”

ସେହୁର ଘୋଡ଼ାବ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ହଲଚଲ ହେଉଥାଏ, ସେ ପାଟିକୁଣ୍ଡକୁ କାନେଇ ଥାଏ, ଆଲୁଅରୁଡ଼ାକ ଦେଖୁଥାଏ, ଆଉ ବରଫ ଜମିଥିବା ଭୂମି ଉପରେ ତା ଶରୀର ଦାଡ଼ରେ ଆଞ୍ଚୁ ଉଠୁଥାଏ । ପାଟିକୁଣ୍ଡ ଆହୁର ବଡ଼ ବଡ଼ ଉଠିଲା, ସେଉଁ ଏକାଠି ମିଶି ହେଲା ଏଭଳି

ଗୋଟାଏ ଗର୍ଜନ ସେମିତି କେବଳ ହଜାର ହଜାର ସୈନ୍ୟ ମାଡ଼ି ଆସୁଥିବା ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାଶ ସେନାବାହିନୀଙ୍କ କର ପାରିବେ । ଆଲୁଅ-ଗୁଡ଼ାକ ଆଡ଼ର ଦୂରକୁ ଦୂରକୁ ଲମ୍ବି ଲମ୍ବି ଗଲ, ବୋଧହୁଏ ଫରସି ଛୁଉଣିର ଧାଡ଼ିଯାକ । ସେସବୁକୁ ଆଉ ନଦ ମାଡ଼ୁନଥାଏ । ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ସୈନ୍ୟ ବାହିନୀର ମନଃସ୍ଥିତି ବଜୟ ଚିତ୍କାର ଗୁଡ଼ାକ ତା ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଉତ୍ତେଜକ ପ୍ରଭାବ ପକାଉଥାଏ । ସେ ଏଥର ପରିସ୍କାର ଶୁଣିପାରିଲା ଫରସି ଭାଷାରେ ରଡ଼ି ଶୁଭୁଛି ।

“ସମ୍ରାଟ୍ ଘର୍ଭଜୀବା ହୁଅନ୍ତୁ ।”

ପାଖରେ ଥିବା ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନିକକୁ ସେ କହିଲା

“ବେଶି ଦୂରରେ ନାହାନ୍ତି, ନନ୍ଦ ଆରପାରି ହେବେଶି ।”

ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନିକ ଜବାବ୍ ନଦେଇ ଖାଲି ଘର୍ଭଶ୍ବାସ ପକାଇଲା ଓ ରାଗରେ ଗଲା ଖଙ୍କାରିଲା । ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନିକମାନେ ଯେଉଁ ଧାଡ଼ିରେ ଥାନ୍ତି ସେହି ଧାଡ଼ିଏ ଧାଡ଼ିଏ ଗୋଟାଏ ଘୋଡ଼ା ଦଉଡ଼ିବାର ଟାପୁଗକ ସେମାନେ ଶୁଣିଲେ ଓ ହଠାତ୍ କୁହୁଡ଼ି ଭିତରୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା ଜଣେ ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନ୍ୟଦଳର ସାର୍ଜେଣ୍ଟ୍ ରୂପ, ଘୋଡ଼ାଉପରେ ଥାଇ ସେ କୁହୁଡ଼ିରେ ଗୋଟାଏ ହାଟ୍‌ପରି ବଢ଼ି ଦିଶୁଥାଏ ।

ସେସବୁ ପାଖକୁ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଚାଲି ଆସି ସେ କହିଲା “ହଜୁର୍, ସେନାପତିମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି ।”

ସେହି ଯେଉଁଠି ପାଟିଭୁଣ୍ଡି ଶୁଭୁଥାଏ, ଆଲୁଅ ଗୁଡ଼ାଏ ଦିଶୁଥାଏ, ସେହି ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ୍ କୁଟେଇ ସେ ସାର୍ଜେଣ୍ଟ୍ ସଙ୍ଘରେ ଚାଲିଗଲା, ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଲୋକ ରୁଷପକ୍ଷର ଆଗ ଧାଡ଼ି କରେ କରେ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଯାଇଁଥାନ୍ତି ସେ ସେହିମାନଙ୍କୁ ଭେଟିବ ବୋଲି । ଗୋଟାଏ ଥାଏ ଧଳା ଘୋଡ଼ା । ଶତ୍ରୁ ସେନା ସେହି ଯେଉଁ ଗର୍ଜନ ଛୁଡ଼ି ଆଲୁଅ ଜାଳି ଅଛନ୍ତି ଦୃଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ ସେଠେ ଆକୁ ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରିନ୍ସ୍, ଗୋରାଅନ୍ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ବାହାର ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଘରେ

ଆଣିଥିଲେ ପ୍ରିୟ ଡୋଲ୍ ଗେରୁକର୍ ଓ ପାଣ୍ଡୁରସୀ ଦଳପତ୍ନୀମାନଙ୍କୁ ।
 ସେଥିରୁ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ଯାହା ଯାହା ଦେଖିଥିଲା, ଶୁଣିଥିଲା
 ସବୁ ତାଙ୍କ ଆଗରେ କହିଲା, ତାପରେ ସେ ପାଣ୍ଡୁରସୀ ଦଳପତ୍ନୀମାନଙ୍କ
 ସଙ୍ଗରେ ରହିଲା ଓ ସେନାପତିମାନେ ଯାହା ଯାହା କୁହାକୋହ
 ହେଉଥାନ୍ତୁ ତା ଶୁଣିଲା ।

ଡୋଲ୍‌ଗୋରୁକର୍ ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ କହୁଥାନ୍ତୁ “ମୁଁ ଯାହା
 କହୁଛି ଆପଣ ବୁଝାସ କରନ୍ତୁ, ଏଇଟା ଖାଲି ଗୋଟାଏ ଛଳନା,
 ସେମାନେ ପଛକୁ ହଟି ଯାଇଛନ୍ତି ଆଉ ତାଙ୍କ ପଛ ପଟର ସୈନ୍ୟଦଳକୁ
 କହି ଯାଇଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ନିଆଁ ଜାଳିବେ, ହାଉସାଉ ପାଟିକୁଣ୍ଡ
 କରିବେ, ଖାଲି ଆମକୁ ଠକିବା ମତଲବ ।” ବାଗ୍ରାଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ କହିଲେ
 “ମୋର ବୁଝାସ ହେଉନାହିଁ । ସଞ୍ଜବୁଡ଼ୁ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ଗୋଲ୍-
 ମୁଣ୍ଡିଆ ଉପରେ ଦେଖୁଛି । ଯେବେ ସେମାନେ ହଟିଯାଇଥାନ୍ତେ, ତେବେ
 ସେଠୁ ବ ସେମାନେ ଚାଲିଯାଇଥାନ୍ତେ ।” ସେଥିରୁ ଆଡ଼କୁ ବୁଲିପଡ଼ି ସେ
 ପରୁରିଲେ,

“ଶସ୍ତ୍ର ପତ୍ତର ପହଞ୍ଚିବାଲାମାନେ ଯେଉଁଠି ଥିଲେ ସେଠି ଏବେ
 ଅଛନ୍ତି ?”

“ସଞ୍ଜବୁଡ଼େ ତ ଥିଲେ, ତେବେ ହଜୁର, ଅଛନ୍ତୁ ଅଛନ୍ତି କି
 ନାହିଁ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ କରି କହି ପାରୁନାହିଁ । କେତେଜଣ ଘୋଡ଼ସବାର
 ସୈନିକଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯିବ ଦେଖି ଆସିବ କି ?”

ଟିକିଏ ରହିଯାଇ ସେ କହିଲେ “ହଉ, ଯାଇ ଦେଖି ଆସନ୍ତୁ ।”

“ଯେ ଆଜ୍ଞା ।”

(ସେଥିରୁ ପାଦ କେଣ୍ଡାରେ ଘୋଡ଼ା ପେଟରେ ଡିଆଁ ମାରି
 ଘୋଡ଼ାକୁ ଦୌଡ଼େଇ ଦେଲା, ସାର୍ଜେଣ୍ଟ୍ ଫେର୍ସ୍‌ସେଙ୍କୋ ଓ ଆଉ ଦୁଇଜଣ
 ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନିକଙ୍କୁ ତା ପଛେ ପଛେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ଆସିବାକୁ
 କହିଦେଲା ଓ ପାହାଡ଼ ଗଡ଼ାଣିଏ ଗଡ଼ାଣିଏ ସେହି ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଲା
 ଯେଉଁଆଡ଼ୁ ହୋଡ଼ା ଶୁଭୁଥିଲା ଓ ସେତେବେଳେ ବ ଚାଲିଥାଏ ।

ସେହି ଯେଉଁ ରହସ୍ୟମୟ ବିପଦସଙ୍କୁଳ କୁହୁଡ଼ିଆ ଦୂର ଅଞ୍ଚଳ, ଯେଉଁଠିକି ତା ପୁଅରୁ ଆଉ କେହି ଯାଇ ନଥିଲେ, ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ଖାଲି ଆଉ ଭିନ୍ନଜଣ ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନିକଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଧାଇଁଗଲ ବେଳେ ସେପ୍ରଭୁ ମନରେ ଭୟ ଓ ଆନନ୍ଦ ଉଭୟ ଭାବ ଆସୁଥାଏ, ପଛରୁ ପାହାଡ଼ ଉପରୁ ବାଗ୍ରାଭିମୁଖେ ତାକୁ ପାଟିକରି କହିଲେ ସେ ଯେପରି ନଈ ଆର ପାରିକି ନଯାଏ, କିନ୍ତୁ ସେପ୍ରଭୁ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଉଥାଏ । ଯେପରି ତାଙ୍କ କଥା ସେ ଶୁଣିନାହିଁ, ସେ ଅଟକି ନଯାଇ ଘୋଡ଼ା ଛୁଟେଇ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଚାଲିଥାଏ, ବୁଦ୍ଧାଗୁଡ଼ାକୁ ବାରମ୍ବାର ଗଛ ବୋଲି ଭ୍ରମ କରୁଥାଏ, ଝୋଲଗୁଡ଼ାକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ଭ୍ରମ କରୁଥାଏ ଓ ବାରମ୍ବାର ନିଜ ଭୁଲ୍ ଆବିଷ୍କାର କରୁଥାଏ । ସେ ଯେମିତି ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ପାହାଡ଼ ତଳ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲା ତାକୁ ଆଉ ରୁଷ ସୈନ୍ୟ କି ଫରସି ସୈନ୍ୟ କେହି ଦେଖାଗଲେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଫରସି ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ରଡ଼ି ତାକୁ ଆହୁରି ଜୋର୍ରେ ଆହୁରି ପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଶୁଭିଲ । ଉପତ୍ୟକା ଭିତରେ ତା ସାମ୍ନା ଆଡ଼େ ନଈପରି କଣଟାଏ ତାକୁ ଦିଶିଲା କିନ୍ତୁ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲା ଯେ ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ସଡ଼କ । ଯେମିତି ସେ ସଡ଼କରେ ପହଞ୍ଚିଲା ସେମିତି ସେ ତା ଘୋଡ଼ାକୁ ଠିଆକଲା, ଦୋ ଦୋ ପାଞ୍ଚ ହେଉଥାଏ ଯେ ସଡ଼କ ସଡ଼କେ ଯିବ କି ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ସଡ଼କ ଆର ପାଖକୁ ଚାଲିଯାଇ ପାହାଡ଼ ଉପାଡ଼ି ତାଲୁରେ ଯେଉଁ କାଳିଆ ପଡ଼ିଆଟା ଦିଶୁଥାଏ ତାର ଉପରେ ତାଲୁଏ ତାଲୁଏ ଉଠିଯିବ । କୁହୁଡ଼ିରେ ସଡ଼କ ଉପରେ ଆଲୁଅ ବେଶି ଫରସି ଦିଶୁଥାଏ, ସଡ଼କରେ ଗଲେ ବିପଦ କାରଣ ସେଠି ଦୂରରୁ ବି ଚେହେରା ସବୁ ବେଶି ସହଜରେ ବାରି ହେବ । “ମୋ ପଛେ ପଛେ ଚାଲୁ” ସେ କହିଲା, “ରସ୍ତା ଆରପାଖକୁ ଯିବା ଚାଲୁଆସ,” କହିଦେଇ ପାହାଡ଼ର ଉପାଡ଼ିରେ ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ୍ବ ଝିଆଁ ସେ ସେହି ଜାଗା ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲା ଯେଉଁଠି ସଞ୍ଜବୁଡ଼େ ଫରସି ପକ୍ଷର ପହଞ୍ଚିବାଲା ଘାଟି ଥିଲା ।

ପଛଆଡ଼ୁ ଜଣେ ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନିକ କହିଲା “ହଜୁର୍, ହେଇଟି ସେ !”

ହଠାତ୍ କଳା ହୋଇ କଣଟାଏ କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ ଉଠି ଠାଆ ହେଲା, ସେଇଟା କଣ ବୋଲି ସେ ଭଲକରି ଦେଖିବାକୁ ବେଳ ପାଇବା ଆଗରୁ, ଝଙ୍କ କରି ଆଲୁଅଟାଏ ଝଲକିଲା, ତୁଳୁ କରି ବନ୍ଧୁକଟାଏ ଫୁଟିଲା ଓ କଣ ଆପଡ଼ି ଜଣାଇଲା ପରି କ୍ୟାଉଁ କ୍ୟାଉଁ ଶବ୍ଦ କରି ବନ୍ଧୁକ ଗୁଳିଟାଏ ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ସାଇଁ କରି ବହୁତ ଉଚ୍ଚକୁ ଉଡ଼ିଗଲା ଯେ ଆଉ ତା' ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲନାହିଁ । ଆହୁରି ଗୋଟାଏ ଗୁଳି ଲକ୍ଷ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ଖାଲୁଆ ଉପତ୍ୟକା ଭିତରେ ଝଙ୍କ କରି ଆଲୁଅ ଦିଶିଲା । ସ୍ବେସ୍ତରୁ ତା ଘୋଡ଼ାର ମୁଣ୍ଡକୁ ବୁଲେଇ ଦେଇ ପଛ ଆଡ଼କୁ କଦମ ଛୁଟାଇ ଧାଇଁଲା । ରହି ରହି ଅଳ୍ପ ବହୁତ ସମୟ ଅନ୍ତରରେ ସେ ଆହୁରି ଭୁରିଟା ଗୁଳି ଫୁଟିବା ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲା, ଓ ଭିନେ ଭିନେ ସ୍ବରରେ ଭୁରିଟା ଗୁଳି କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ କେଉଁଠି ସିଠି ମାରି ମାରି ଚାଲିଗଲା । ତା ଘୋଡ଼ା ତେଜ ଉଠିଥିଲା ପରି ଲାଗୁଥାଏ, ଯେମିତି ଗୁଳି ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ସେ ନିଜେ ବି, ସେ ଘୋଡ଼ାକୁ ସେକି ଦେଇ ମଣିଷ ଚାଲିଲା ପରି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଚଲାଇ ଚଲାଇ ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ଚାଲିଲା । ତା ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଚିନ୍ତାଦଳ ନଥିବା ସ୍ବର ଯେପରିକି ଗୁଣ୍ଡୁଗୁଣ୍ଡେଇ ହେଉଥାଏ, “ହଉ, ଆସୁ ଆହୁରି, ଆସୁ ନା ଆଉ !” କିନ୍ତୁ ଆଉ ଗୁଳି ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲନାହିଁ । ଯେମିତି ସେ ବାଗ୍ରାତି-ଅନଙ୍କ ପାଖ ହେଲା ସେମିତି ପୁଣି ସେ ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ୍ ଛୁଟେଇଲା ଓ ସମ୍ମାନସୂଚକ କାଇଦାରେ ଟୋପିରେ ହାତ ଲଗାଇ ଘୋଡ଼ାରେ ବସି ବାଗ୍ରାତିଅନଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଗଲା ।

ସେତେବେଳେ ବି ଡୋଲ୍ ଗୋରୁକଢ଼ ନିଜ ମତ ଉପରେ ଜୋର୍ ଦେଇ କହିଲଗିଥାନ୍ତି ଯେ ଫରସି ସୈନ୍ୟମାନେ ପଛଦୁଆ ଦେଇ ହଟି ପଳାଉଛନ୍ତି ଓ ଖାଲି ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟଙ୍କର ଭୁଲ ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଠାଆକୁ ଠାଆ ନଆଁ ଜାଳିଛନ୍ତି । ସ୍ବେସ୍ତରୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ସେ କହୁଥାନ୍ତି,

“ଏଥିରୁ କଣ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଛି ?” ସେମାନେ ହଟି ଯାଇଥିବେ ଆଉ ପହଞ୍ଚି ଘାଟି ଗୁଡ଼ାଏ ପଛରେ ଛୁଡ଼ିଦେଇ ଯାଇଥିବେ ।”

ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ କହିଲେ, “ପରିଷ୍କାର ଜଣାପଡ଼ୁଛି ଯେ ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ସମସ୍ତେ ଚାଲିଯାଇ ନାହାନ୍ତି ପ୍ରିନ୍ସ୍, ସକାଳଯାକେ ଆମୁକୁ

ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ; କାଲି ଆମେ ବଳେ ସବୁ ଜାଣି ପାରିବା ଯେ ।”

“ପହରା ଘାଟିଟା ପବନ ଉପରେ ଅଛି ହଜୁର” ସେପ୍ରଭୁ ଘୋଷଣା କଲେ, “ସଞ୍ଜରେ ଯେଉଁଠି ଥିଲୁ ଏବେ ବି ସେଇଠି ଅଛି ।” ସେ ତା ଟୋପିରେ ହାତ ଲଗାଇଥାଏ ।

ଗୋଟାଏ ଅଭିଯାନରେ ଯାଇଥିଲା ଓ ବନ୍ଧୁକ ଗୁଳିଗୁଡ଼ାକ ସାଇ-ସାଇ ଛୁଟିଥିଲା ଏହି କାରଣରୁ ତା ମୁହଁରେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦର ସ୍ମୃତି ହସ ପୁଟି ଉଠୁଥାଏ ତାକୁ ସେ ରୋକିପାରୁ ନଥାଏ ।

“ଭାରି ଭଲ କାମ, ଭାରି ଭଲ,” ବାଗ୍ରାତିଅନ୍ କହିଲେ, “ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଛି ଅସିସର ମହାଶୟ ।”

“ହଜୁର, ମୋର ଗୋଟିଏ ମାଗୁଣି ଅଛି, ଆଦେଶ ହେଲେ ଜଣା-କରିବି ।”

“କଣ ?”

“ଆମ ସୈନ୍ୟଦଳକୁ ହଜୁର ମିଳିଛି, କାଲି ସେ ସେନାବାହିନୀର ପଛଆଡ଼କୁ ଚାଲିଯିବ । ହଜୁରଙ୍କୁ ମୋର ଏତକ ପ୍ରାର୍ଥନା ଯେ ସୈନ୍ୟ-ବାହିନୀର ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଥିବା ପ୍ରଥମ ସୈନ୍ୟଦଳରେ ମତେ ରଖି ଦିଅନ୍ତେ ।”

“ଆପଣଙ୍କ ନାଁ ?”

“କାଉଣ୍ଟ୍ ସେପ୍ରଭୁ ।”

“ବାଃ, ଭାରି ଭଲ କଥା । ଆପଣ ମୋ ପାଶ୍ଚାତର ହୋଇ ରହିବେ ।”

“ଏ ! ଇଲିଆ ଆନ୍ଦ୍ରେଇଚକ ପୁଅ ?” ଡୋଲଗୋଷ୍ଟକଭ୍ ପଚାରିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେପ୍ରଭୁ କିଛି ଜବାବ୍ ଦେଲାନାହିଁ ।

“ତାହେଲେ ହଜୁର, ମୁଁ ନିର୍ଭରରେ ରହିଲି ।”

“ମୁଁ ହଜୁର ଦେଇ ଦେବି ।”

ସ୍ବେସ୍ତର ଶ୍ରବଣ, “କାଲି,—ଅତି ସମ୍ଭବ ଯେ ସେମାନେ କିଛି ଖବର ଦେଇ ଯିବାପାଇଁ ମତେ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇବେ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ।”

ଫରାସୀ ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ଘୋଡ଼ା ଶୁଭକାର ଓ ଆଲୁଅ ଗୁଡ଼ାଏ ଜଳିବାର କାରଣ ଏତିକି ଯେ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗରେ ନେପୋଲିନଙ୍କ ଘୋଷଣା ପଡ଼ି ଶୁଣାଇ ଦିଆହୋଇଥାଏ, ଗୁଡ଼ାଣିମାନଙ୍କରେ ନେପୋଲିନଙ୍କ ନିଜେ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ବୁଲିଥିଲେ, ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ଦେଖି ସୈନ୍ୟମାନେ ପୁଲିଏଲେଣା କୁଟାରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ “ସମ୍ରାଟ୍ ଫାର୍ଦ୍ଦୀନାନ୍ଦ ଦୃଷ୍ଟନ୍ତୁ” ବୋଲି ପାଟି କରକରି ଦୌଡ଼ିଯାଇ-
ଥିଲେ ।

ନେପୋଲିନଙ୍କ ଘୋଷଣା ଏହିପରି ଥିଲା :—

“ସୈନ୍ୟଗଣ,

ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଆପଣମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭେଟାଭେଟି ହେବାକୁ ଆସୁଛି, ଆସୁଛି ଅଷ୍ଟିଆର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ, ଉଲ୍ଲୁ ଯୁଦ୍ଧର ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ପରାଜୟର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ । ସେମାନେ ସେହି ସୈନ୍ୟ ଯାହାଙ୍କୁ ଆପଣମାନେ ହୋଲ୍‌ବୁର୍ନ୍‌ ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାଜିତ କରିଥିଲେ ଓ ଯାହାଙ୍କୁ ସେବନ୍‌ ଏହି ସ୍ଥାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣମାନେ ଗୋଡ଼ାଇ ଆଣିଛନ୍ତି । ଆମେ ଯେଉଁଠି ମାଡ଼ି ରହିଛୁ ସେ ଆସ୍ଥାନ ଖୁବ୍ ଦମ୍ଭ ଆସ୍ଥାନ ଓ ଏଠି ସେମାନେ ମୋ ଡାହାଣ କର ବାଟେ ଯେତେବେଳେ ଆଗକୁ ମାଡ଼ିଯିବେ ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ବା ପଟକୁ ସେମାନେ ମୋ ଆଗରେ ଖୋଲି ପକାଇ ଦେବେ । ସୈନ୍ୟଗଣ ! ମୁଁ ନିଜେ ଆପଣମାନଙ୍କର ସବୁ ସୈନ୍ୟଦଳର ନେତୃତ୍ବ କରିବି । ଅପଣମାନେ ଯଦି ନିଜ ସ୍ବଭାବସୁଲଭ ବୀରତ୍ବ ଦେଖାଇ ଶତ୍ରୁର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଭିତରେ ପରାଜୟ ଓ ବିଶୃଙ୍ଖଳା ପଦ୍ଧତୀଭବେବେ ତେବେ ମୁଁ ନିଜେ ଗୁଲିମାଡ଼ର ବାହାରେ ରହିବି; କିନ୍ତୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ପାଇଁ ହେଉ ପଛେ, ବିଜୟରେ ଯଦି କେତେବେଳେ ହେଲେ ସନ୍ଦେହ ଉତ୍ପଳିବ; ତେବେ ଆପଣମାନେ ଦେଖିବେ ଯେ ଆପଣମାନଙ୍କ ସମ୍ରାଟ୍ ଶତ୍ରୁ ପକ୍ଷର ସବୁଠାରୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଆକ୍ରମଣ ଆଗରେ ଖୋଲି ଖୋଲି ଶ୍ରବେ ଠିଆ

ହୋଇଥିବେ, କାରଣ ବିଜୟ ଲଭିଥିବା ବସୟରେ ଅନିଶ୍ଚିତତା ରହି ନପାରେ, ବିଶେଷତଃ ଆଜି ବିନାହିଁରେ ଯେତେବେଳେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ଫରାସି ପଦାତକ ବାହିନୀର ଇଚ୍ଛାରେ ପ୍ରଶ୍ନ, ଯାହା ଉପରେ ସମୁଦାୟ ଜାତିର ଇଚ୍ଛା ନିର୍ଭର କରୁଛି । ଆଜି ଦେଖାଇ କଦାପି ଆପଣମାନେ ଆହତ ସୈନିକମାନଙ୍କୁ ଉଠାଇ ନେବା ଧାଡ଼ିରେ ଯାହା ପରେ ଯାହାର ସ୍ଥାନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଛି, ସେ ଶୃଙ୍ଗଳାକୁ ଗ୍ରହଣନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୈନିକ ମନରେ ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଭେଦ ରହିଥାଉ ଯେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଏହି ଗ୍ରାମ ଗୁଳର ପରି ଆଶ୍ରିତଗୁଡ଼ାକୁ,—ସେହି ଯେଉଁଗୁଡ଼ାକ ଆମ ଦେଶ ପ୍ରତି ବିଦ୍ବେଷ ରଖି ମାତିଉଠିଛନ୍ତି ସେହିମାନଙ୍କୁ ଆମେ ନିଶ୍ଚୟ ଜବତ କରିଦେବୁଁ । ବିଜୟ ଲଭ ପରେ ଆମର ଏ ଅଭିଯାନ ଶେଷ ହୋଇଯିବ ଓ ଆମେ ଆମର ଶୀତଦିନର ରହଣି ସ୍ଥାନକୁ ଫେରିଯାଇ ପାରିବା ଯେଉଁଠି ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ପ୍ରାନ୍ତ୍ୟ ଦେଶରେ ଗଠନ କରାଯାଉଥିବା ନୂଆ ନୂଆ ସୈନ୍ୟଦଳ ଆମ ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ମିଶିଯାଇ ତାର ଶକ୍ତି ବଢ଼ାଇବେ, ଓ ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଯେଉଁ ସନ୍ଦେହ କରିବି ସେ ସନ୍ଦେହ ମୋ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର, ଆପଣମାନଙ୍କର ଓ ମୋର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅନୁରୂପ ହେବ ।

“ନେପୋଲିଅନ୍”

୧୮୦୫ ସାଲ ନଭେମ୍ବର ତା ୨୦ ରଖ । ସକାଳ ପାଞ୍ଚ ବାଜିଆ ଏ ତଥାପି ବେଶ୍ ଅନ୍ଧାର ଥାଏ । କୁତୁଜଭଙ୍ଗ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ମଝି ଭାଗରେ ଥିବା ସୈନ୍ୟମାନେ, ଦାତରେ ପାଞ୍ଚ ହୋଇ ରଖାହୋଇଥିବା ସୈନ୍ୟମାନେ ଓ ବାଗ୍ରାଡ଼ଅନଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଡାହାଣ ପାରୁଗରେ ଥିବା ସୈନ୍ୟମାନେ ସେତେବେଳ ସୁଦ୍ଧା ବାହାରିନଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବାମ ପାରୁଗର ସୈନ୍ୟମାନେ, ପଦାତକ, ଅଶ୍ବାବେଘ୍ର, ତୋପଗୁଳକଙ୍କ ସମେତ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଯୋଗ ଥାଏ ସେ ସେମାନେ ସବା ଆଗ ପାହାଡ଼ ଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିବେ ଓ ତେଣୁ ଫରାସି ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଡାହାଣ ପାରୁଗ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରି ସେ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ପଛକୁ ବୋହେମିଆର ପଟ୍ଟ ଆଡ଼କୁ ଚଢ଼ିଦେବେ,—ସେମାନେ ସେତେବେଳକୁ ଉଠିପଡ଼ି ଚଳପ୍ରଚଳ ହେଲେଣି । ସବୁ ଅଦରକାଶ ଜନସମଗ୍ର ସେମାନେ ଛୁଇଁଖିରି ଅଗି ନିଆଁରେ ପକାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି, ତେଣୁ ଧୂଆଁ ଉଠି ଆଖି

ଗୋଡ଼ୁଆଏ । ଶୀତ ଲଗୁଥାଏ, ଅନ୍ଧାର ଥାଏ । ଅଫିସରମାନେ
ଟାଉ ଟାଉ କରି ଚାନ୍ଦା ପିଇଦେଉଥାନ୍ତି, ଜଳଖିଆ ଖାଇନେଉଥାନ୍ତି ।
ସୈନିକମାନେ ବସୁଟି ଚୋରାଉଥାନ୍ତି, ତାଳ ଦେଇ ଦେଇ ଭୂଇଁରେ
ପାଦ କରୁଥାନ୍ତି, ଓ ଅଗି ନିଆଁ ଗୁରୁକରେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ ନିଆଁ
ପୁଡ଼ିଥାନ୍ତି । ସଙ୍ଗରେ ଯାହା ଯାହା ନେଇଯାଇ ନପାରିବେ—ଭଜା-
ସରିଥିବା କାଠରେ ଭିଆରି ସାନ ସାନ କୁଡ଼ିଆ, ଚଉକି, ଟେବୁଲ,
ଚକ, ପାଣିକୁଣ୍ଡ, ନାନା ବାଜେ ଜିନିଷ,—ତାକୁ ସବୁ ସେମାନେ ନିଆଁରେ
ପକାଇଦେଉଥାନ୍ତି । ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ କିଛି ବିକଳରେ
ବି ଅସ୍ତ୍ର ଆର ସେନାବାହିନୀର ଅଫିସରମାନେ ଏକର ସେକର
ହୋଇ ଚାଲୁଥାନ୍ତି, ସବୁଠିକି ଯାଉଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ
ଯେ ପଛେ ପଛେ ମାଡ଼ି ଆସୁଛି ସେମାନେ ସେହି ସମ୍ବାଦ ଘୋଷଣା
କଲଭଳି ଆଗେ ଆଗେ ଆସି ପହଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ସୈନ୍ୟଦଳର
ଦଳପତିଙ୍କ ବସା କଡ଼ରେ ଜଣେ ଅସ୍ତ୍ର ଆ ଦେଶର ସାମରିକ ଅଫିସର
ପହଞ୍ଚିଗଲାମାତ୍ରେ ସୈନ୍ୟଦଳ ଗୋଟାକଯାକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ତତ୍ପର ହୋଇ
ଉଠୁଥାଏ, ସୈନିକମାନେ ନିଆଁପୁଆଁ ଗୁଡ଼ିଦେଇ ଦୌଡ଼ି ଆସନ୍ତି,
ପାଦରେ ପିନ୍ଧିଥିବା ଡେଜା ବୁଟ୍ ଜୋତାର ଉପର ପଟେ ତାଙ୍କ
ଧୂଆଁପିଇବା ନଳଗୁଡ଼ିକ ଖୋସି ଦିଅନ୍ତି, ବସ୍ତ୍ରାତକ ଗାଡ଼ିରେ ଶୁଦ୍ଧ-
ଦିଅନ୍ତି ବନ୍ଧୁକ ସଫାସଫି କରିପକାନ୍ତି ଓ ଯାହାପରେ ଯେ ହୋଇ
ସଜେଇ ହୋଇ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଠିଆହୋଇଯାନ୍ତି । ତାଙ୍କ
ଅଫିସରମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପିନ୍ଧା ପୋଷାକରେ ବୋତାମ ଦେଇ-
ଦିଅନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଖଣ୍ଡା ଓ ଗୁଳି ବାରୁଦ ରଖିବା ମୁଣିକୁ ଦେହରେ
ଖଞ୍ଜି ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି ଓ ବଡ଼ପାଟି କରିକରି ସୈନିକମାନଙ୍କ
ଧାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକ ଏମୁଣ୍ଡୁ ସେମୁଣ୍ଡୁ, ସେମୁଣ୍ଡୁ ଏମୁଣ୍ଡୁ ଯା ଆସ ଦେଉଥାନ୍ତି ।
ସେନାବାହିନୀର ଖାଦ୍ୟ ଘୋଗାଣ ବଜାରର ଲୋକେ ଓ ଅଫିସରସାନଙ୍କ
ଗୁରୁମାନେ ମାଲ୍‌ବୁଡ଼ା ଗାଡ଼ିମାନଙ୍କ ଘୋଡ଼ାକୁ ଆଖି ଗାଡ଼ିରେ
ଘୋରିଦେଲେ, ଗାଡ଼ିରେ ଜିନିଷ ପସ ବୋହେଇ କରି ଗାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକ ବାନ୍ଧି
ପକାଇଲେ । ସେନାପତିଙ୍କ ପାଣ୍ଟରୁସୀ ଦଳପତିମାନେ ଓ ବଡ଼ ଦଳ,
ସାନ ଦଳମାନଙ୍କ ଦଳପତିମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ିଲେ,

ଯୀଶୁଖୀଷ୍ଟଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରି ଗୁଡ଼ି ଉପରେ ବାହା ଛକିଦେଇ ଖୀଷ୍ଟଙ୍କ ପ୍ରତ୍ନକ ଛକି ସଙ୍କେତ କଲେ ଓ ଜନସମାଜ ସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କ ଚଳିଆ ସୈନିକମାନେ ପଛରେ ରହିଲେ,— ସେମାନଙ୍କୁ ଶେଷ ଆଦେଶ ଶୁଣାଇ ଦେଲେ, ଶେଷ ଅରପାଇଁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଲେ ଓ ଯାହାକୁ ଯେଉଁ କାମ ବରଦିବାକୁ ଥାଏ, ସେସବୁ ବରଗିଦେଲେ ଓ ହଜାର ହଜାର ପାଦ ଏକାଠି ଏକା ତାଳକେ ଦୁମୁଦୁମୁ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର ସେହି ଏକା ପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଦଳ ଦଳ ସୈନ୍ୟ ଚାଲିଲେ କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଜାଣିନଥାନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ କେଉଁ ଯାଗାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଗୁରୁ ପଟେ ଦଳ ଦଳ ମଣିଷ, ଧୂଆଁ, କୁହୁଡ଼ି ଆହୁରି ବହଳ ହୋଇଯାଉଛି, ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଯାଉଛନ୍ତି ତାକୁ ବି ସେମାନେ ଦେଖି ପାରୁନଥାନ୍ତି ଓ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ଭିତରକୁ ସେମାନେ ମାଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି ସେ ବି ତାଙ୍କୁ ଦିଶୁନଥାଏ ।

କୁହୁଡ଼ି ଏତେ ବହଳ ହୋଇ ଘୋଟିଥାଏ ଯେ ଦିନର ଆଲୁଅ ଫିଟିଯାଉଥିଲେବି ସେମାନେ ଆଗକୁ ଦଶ ଦଶ ପାହୁଣ୍ଡ ଦୂରକୁ ବି ଦେଖି ପାରୁନଥାନ୍ତି । ବୁଦା ଗୁଡ଼ାକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛପରି ଦିଶୁଥାଏ ସମତଳ ଜାଗାଗୁଡ଼ାକ ଗନ୍ଧାର ଝୋଲ ପରି କି ଅତଡ଼ା ତାଲୁ ପରି ଦିଶୁଥାଏ । ଯଦି ତାଙ୍କଠାରୁ ଦଶ ପାହୁଣ୍ଡ ଭିତରେ କେଉଁଠି ଅଦୃଶ୍ୟ ଶତ୍ରୁମାନେ ଥାନ୍ତେ, ତାଙ୍କର ଯେଉଁପଟେ ହେଉ କି ଯେଉଁ ଜାଗାରେ ହେଲେ ହେଉ, ତାହେଲେ ଦେଖି ନପାରି ସେମାନେ ସେ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ବହୁତ ବେଳଯାକେ ସେହି ଧାଡ଼ିକା ଧାଡ଼ି ସୈନ୍ୟମାନେ ସେହି ଏକା ପ୍ରକାର କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ ଚାଲିଥାନ୍ତି, ପାହାଡ଼ ଓହ୍ଲାଇଥାନ୍ତି, ପାହାଡ଼ ଚଢ଼ୁଥିବୁ, ବଢ଼ିଗୋମାନଙ୍କ କରେ କରେ ଚାଲିଥାନ୍ତି, ବାରିମାନଙ୍କ ବାଡ଼ କରେ କରେ ଚାଲିଥାନ୍ତି, ସେ ଦେଖି ବି ତାଙ୍କୁ ନୁଆ ଓ ଅଚିହ୍ନା, କିନ୍ତୁ କେଉଁଠି ହେଲେ ସେମାନେ ଫରସି ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ହାବୁଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ଓଲଟି, ସୈନ୍ୟମାନେ ବାରିପାରୁଥାନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ, ତାଙ୍କ ପଛଆଡ଼େ, ଗୁଡ଼ିଆଡ଼େ, ସେହି ଏକା ଦିଗକୁ ଖାଲି ରୁଷ୍ଟି ପକ୍ଷର ଦଳ ଦଳ ସୈନ୍ୟ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ଏତିକି ଜାଣି

ପ୍ରତି ସୈନିକ ମନ ଖୁସି ହେଉଥାଏ ଯେ ସେ ଯେଉଁଠିକୁ ଚାଲିଛି ସେହି ଅଜଣା ସ୍ଥାନକୁ ରୁଷ୍ ପକ୍ଷର ଆହୁରି ବହୁତ ବହୁତ ଚାଲିଛନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ବହଳ କୁହୁଡ଼ ଭିତରେ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଦଶାଏ ହେବ ଚାଲିଲେ ଯେଉଁଠି ସେମାନେ ବଢ଼ି ଗଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଠିଆ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଓ ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ଘଟିଲା, ଠିକ୍ କରି ବୁଝାଶୁଝା ହୋଇନାହିଁ, ଏହିଭଳି ଗୋଟାଏ ଅପ୍ରୀତିକର ଧାରଣା ସୈନିକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବ୍ୟାପିଗଲା । ସେ ଧାରଣାଟା ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ କେମିତି ପହଞ୍ଚିଲା କହିବା କଷ୍ଟ, କିନ୍ତୁ ପହଞ୍ଚିଲା ନିଶ୍ଚୟରେ ନିଶ୍ଚୟ, ଅତି ଅସାଧାରଣ ବେଗରେ ପହଞ୍ଚିଲା ଓ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ଠିକ୍ ଠିକ୍ ହୋଇ ପହଞ୍ଚିଲା । ଧାରଣାଟା ଅଲକ୍ଷରେ ବ୍ୟାପିଗଲା, ତାକୁ ରୋକିବା ସମ୍ଭବ ନଥିଲା । ତତ୍ତ୍ୱେ ଚାଲିଲା ସତେ ଯେମିତି ଉପତ୍ୟକା ଉପରେ ପାଣିପୁଆ ବୋହିଯାଉଛି । ଯଦି ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଏକୃଷିଆ କାମ କରୁଥାନ୍ତା, ତା ସ୍ତରରେ ସହାୟକ ହିସାବରେ ପର ରାଷ୍ଟ୍ରର ସୈନ୍ୟବଳ ନଥାନ୍ତେ, ତେବେ ହୁଏତ ସେ ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି ବୋଲି ମୋଟାମୋଟି ଧାରଣାଟା ସାବଜମାନ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସରେ ପରିଣତ ହେଉ ହେଉ ବହୁତ ବେଳ ଲାଗିଥାନ୍ତା; କିନ୍ତୁ ଅବସ୍ଥା ଏପରି ଯେ ରୁଷ୍ବାହିନୀ ସଙ୍ଗରେ ଅଷ୍ଟାୟା ଦେଶର ଜର୍ମାନ ବାହିନୀ ବି ତ ଥିଲା, ଆଉ ଜର୍ମାନମାନେ କାଣ୍ଡଜନବିଗର୍ହିତ, ଅବ୍ୟବସ୍ଥାଟା ତାଙ୍କର ଯୋଗୁଁ ଘଟିଲା,—ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏପରି ଭାବିବାକୁ ସୁଖ ଲାଗୁଥାଏ, ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ, ସେମାନେ ଭାବୁଥାନ୍ତି,—ଏ ଜର୍ମାନଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ଘୁଷୁରି ଅନ୍ତ ଭିତରେ ପୁରେଇ କିମା ମାରିଁସ ଭାଜିଜାଣନ୍ତି, ଏଇମାନେ କଣ ଭୁଲ୍ ଭାଲ୍ କରିଦେଲେ ବୋଲି ଭୟଙ୍କର ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଗଲାଣି ।

ବାରମ୍ବାର ନାନାଆଡ଼ୁ ଲୋକେ କହିବାର ଶୁଭୁଥାଏ,

“ଆମକୁ ହୁକୁମ୍ଥିଲା ଦଶ ବାଜିବା ଆଗରୁ ଜାଗା ଉପରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ, ଆଉ ଆମେ ଅଧବାଟ ବି ଆସିନୋହୁଁ । କାମ ତୁଲେଇ-ବାକୁ ସେ ଭାରିଭଲ ବାଗ ଏକା ।”

ଅବ୍ୟବସ୍ଥାଟା ଏଇ କାରଣରୁ ଉତ୍ପନ୍ନଥାଏ ଯେ ଅଷ୍ଟିଆର ସୈନ୍ୟ-ବାହିନୀର ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନ୍ୟଦଳମାନେ ଯେତେବେଳେ ଚାଲିଥାନ୍ତି,— ସେମାନେ ସେନାବାହିନୀର ବା ପାରୁଣକୁ ଯାଉଥାନ୍ତି,— ମୁଖ୍ୟ ହାକିମମାନେ ମନଦେଲେ ସେ, ରୁଷ୍ ସେନାବାହିନୀର ମଝିଭାଗଟା ଡାହାଣ ପାଖର ସୈନ୍ୟଦଳଙ୍କଠାରୁ ବହୁତ ଛଡ଼ାରେ ରହିଗଲଣି, ତେଣୁ ସବୁ ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନ୍ୟଦଳକୁ ହୁକୁମ ଦିଆଗଲା ଯେ ସେମାନେ ବାଟଭାଙ୍ଗି ଡାହାଣ ପଟକୁ ଚାଲିଯିବେ । ହଜାର ହଜାର ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ପଦାତକ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ସାମ୍ନାବାଟେ ଶୁଣା ପାରି ହୋଇ ଆରପାଖକୁ ଚାଲିଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଓ ତେଣୁ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଯାଇ ସାରିବାଯାଏକ ପଦାତକ ବାହିନୀକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗ ପଟେ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ଅଷ୍ଟିଆ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ରସର ଓ ରୁଷ୍ ସେନାପତିଙ୍କ ଭିତରେ ବିବାଦ ଉତ୍ପନ୍ନଥାଏ । ରୁଷ୍ ସେନାପତି ବଡ଼ ପାଟିରେ ଅନୁରୋଧ କଲେ ଯେ ଘୋଡ଼ସବାର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଅଟକି ଯାଇ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ଦରକାର । ଅଷ୍ଟିଆର ସାମରିକ କର୍ମୀଗୁଣ୍ଠ ଜଣକ ବୁଝେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ଯେ ସେ ଦାୟୀ ନୁହନ୍ତି, ଦାୟୀ ତାଙ୍କ ଉପରସ୍ଥ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ । ଇତ୍ୟବସରେ ସୈନ୍ୟମାନେ ଠିଆହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ବେଳୁବେଳ ବେଶି ବେଶି ତାଙ୍କ ମନ ଭୁଲି ଯାଉଥାଏ । ଉଦାହରଣ କମିଯାଉଥାଏ । ଶୁଣାଏ ଡେରି ହୋଇଗଲା, ସେଉଁ ସୈନ୍ୟମାନେ ପୁଣି ଚାଲିଲେ । ତାଲୁଏ ତାଲୁଏ ପାହାଡ଼ ତଳକୁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଥାନ୍ତି । ଆଗରେ କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଗୁଳି ଫୁଟିବା ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲା, ତା’ପରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ, କେତେବେଳେ କେମିତି ଗୁଳିଟାଏ ଫୁଟେ,—ଶୁଭେ ଟ୍ରାଙ୍କା-ଟ୍ରାଟ୍, ତାପରେ ବେଶି ବେଶି ନିୟମିତ ଭାବରେ ଓ ଆହୁରି ଆହୁରି ଥର ଗୁଳିମାଡ଼ ଶୁଣିଲା, ‘ହୋଲଡ଼୍ ବାକ୍’ ବୋଲି ଯେଉଁ ସାନ ଝରଣାଟି ଥିଲା ତା କୂଳରେ ଖଣ୍ଡିୟୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା ।

ଶତ୍ରୁପକ୍ଷକୁ ସେ ଝରଣା ପାଖେ ଭେଟିବେ ବୋଲି ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟମାନେ ଆଗରୁ କଲ୍ପନା କରିନଥିଲେ, ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ହାବୋଡ଼ି ଗଲେ । ତାଙ୍କ ଦଳପତିମାନଙ୍କଠି

ସେମାନେ ପଦେ ହେଲେ ଉପାହବାଣୀ ପାଇଲେନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଲଗୁଥାଏ ଯେ ଏତେ ଡେର ହୋଇଗଲାଣି ଯେ ଆଉ କିଛି କରି ହେବନାହିଁ । କୁହୁଡ଼ରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଗରେ କି ଭରପଟେ କିଛି ବୋଲି କିଛି ଦିଶୁନଥାଏ । ସେ ଅବସ୍ଥାରେ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟମାନେ ମାନ୍ଦା ମାନ୍ଦା କରି ମଠେଇ ମଠେଇ ଶସ୍ତ୍ର ପକ୍ଷ ଆଡ଼କୁ ଗୁଳି ମାରୁଥାନ୍ତି, ଠିକଣା ସମୟରେ ଆଦେଶ ବି ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଅଫିସରମାନେ କି ସେନାପତିଙ୍କ ସହାୟକ ଅଫିସରମାନେ କେହି ଦେଲେନାହିଁ, ସେମାନେ ତ ଅନ୍ଧା ଦେଶରେ କୁହୁଡ଼ ପଡ଼ିବି ଏଣେ ତେଣେ ହେଉଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କ ନିଜ ନିଜ ସେନାଦଳ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ଠାବକରି ପାରୁନଥାନ୍ତି । ପ୍ରଥମ, ଦ୍ଵିତୀୟ ଓ ତୃତୀୟ ସୈନ୍ୟଦଳ ଯେଉଁମାନେ ଖାଲୁଆ ସ୍ଥାନକୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି,- ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଯୁଦ୍ଧର ଆରମ୍ଭ ପଦ ଥିଲା ଏହିପରି । ଚତୁର୍ଥ ଦଳ, ଯାହା ସଂଗରେ କୁଚ୍ଛଜତ୍ ଥାନ୍ତି ସେ ସେତେବେଳକୁ ଥାଏ ପ୍ରାବ୍ରେନର୍ ମାଲଭୁମି ଉପରେ ।

ଯେଉଁ ଖାଲରେ ଲଢ଼େଇ ଆରମ୍ଭ ହେଉଥାଏ ତା'ଉପରେ ବହଳ କୁହୁଡ଼ ସେତେବେଳେ ବି ଲାଗି ହୋଇଥାଏ, ଆହୁରି ଉପରକୁ କୁହୁଡ଼ ସମ୍ପା ହୋଇଆସୁଥାଏ, ତଥାପି ସାମ୍ନାପଟେ ଲଢ଼େଇ ଲାଗିଥିବା ଇଲକାରେ କଣ ହେଉଛି ତା ଆଦୌ ଦିଶୁନଥାଏ । ରୁଷ୍ ପକ୍ଷ ଆଗ ଅନୁମାନ କରିଥିଲାଭଳି, ଫରସି ପକ୍ଷର ସବୁଯାକ ସୈନ୍ୟ ସେଠୁ ତଳ କୋଣ ଦୂରରେ ଥିଲେ କି ନାହିଁ, ଅତି ପାଖରେ ସେହି କୁହୁଡ଼ ଅବଳ ଭିତରେ ରହିଥିଲେ, ନ'ଟା ବାଜିବା ଯାକେ ସେକଥା କେହି ଜାଣିନଥିଲେ । ନ'ଟା ବେଳ ହେଲା । ନିସ୍ତରଙ୍ଗ ସମୁଦ୍ର ପରି କୁହୁଡ଼ ସମତଳ ଉପରେ ଘୋଟି ରହିଥାଏ; କିନ୍ତୁ ସ୍ଥାପାନକ୍ ଗାଁ ରେ, ଯେଉଁଠି ସେନାପତିମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପରିବୃତ୍ତ ହୋଇ ନେପୋଲିଅନ୍ ଡିପ ଉପରେ ଥାନ୍ତି, ସେଠି ସେତେବେଳକୁ କୁହୁଡ଼ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ପା ହୋଇଯାଇଥାଏ । ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଥାଏ ଉଚ୍ଛ୍ଵଳ ନେଲି ଆକାଶ ଓ କୁହୁଡ଼ର ଶୀର ସମୁଦ୍ର ଉପରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାଶ୍ ଆକାରର ପୋଲ ଭେଳା ପରି ବିଶାଳ ସୂର୍ଯ୍ୟ-ଗୋଲକ ଟଳ ଟଳ ହୋଇ ହଲୁଥାଏ । ଖାଲି ଫରସି ସୈନ୍ୟବାହନ ଦୁହନ୍ତି, ନିଜେ ନେପୋଲିଅନ୍ ଓ ତାଙ୍କ ସେନାପତିମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚମାନଙ୍କ

ଆରପାରି ସୋକୋଲ୍‌ନିଜ୍ ଓ ସ୍ଲାପାନିଜ୍ ଗାଁ ଯୋଡ଼କ ସେପାଖେ, ଯେଉଁ ଗାଁକୁ ଟପି ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଆସ୍ଥାନ କରି ଆତ୍ମମଣି ଆରମ୍ଭ କରିବେ ବୋଲି ରୁଷ୍ ପକ୍ଷ ଠିକଣା କରିଥିଲେ, ସେଇଠି ନରହ୍ନ ରୁଷ୍ ପକ୍ଷର ପାଖ ଆଡ଼କୁ ନଈ ଏପାରି ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ରୁଷ୍ ସେନାବାହିନୀଠୁଁ ଏଡ଼େ ପାଖରେ ଥାନ୍ତି ଯେ ଆଖିରେ ଦୂରଗଣ୍ ନ ଦେଇ ଖାଲି ଆଖିରେ ବି ନେପୋଲିଅନଙ୍କୁ ଦିଶୁଥାଏ, ରୁଷ୍ ସେନାବାହିନୀରେ କେଉଁ ଜଣକ ଅଣ୍ଟାସେପା ସୈନିକ, କେଉଁ ଜଣକ ପଦାତ୍ମକ । ନେପୋଲିଅନ୍ ତାଙ୍କ ସେନାପତିମାନଙ୍କର ଟିକିଏ ଆଗକୁ ଗୋଟିଏ ସାନ ଆରବ ଦେଶୀୟ ଘୋଡ଼ା ଯୋଡ଼ି ଠିଆହୋଇଥାନ୍ତି, ଇଟାଲି ଦେଶରେ ଯୁଦ୍ଧ ଅଭିଯାନ ବେଳେ ସେ ଯେଉଁ ନେଲିଆ ପୋଷାକ ଖଣ୍ଡିକ ପିନ୍ଧିଥିଲେ ସେଇଆକୁ ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି । ସେ ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍ ହୋଇ ଏକା ଧ୍ୟାନରେ ପାହାଡ଼ମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁଥାନ୍ତି, ପାହାଡ଼ ଗୁଡ଼ାକ କୁହୁଡ଼ି ସମୁଦ୍ରର ଉପରକୁ ଉଠି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ଦୂରରେ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟମାନେ ଯେ ସେହି ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଚାଲିଆସୁଥାନ୍ତି ସେହିମାନଙ୍କୁ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ଓ ଖାଲି ଭିତରେ ଯେଉଁ ଗୁଳି ଫୁଟା ଶବ୍ଦ ହେଉଥାଏ ତେଣେ କାନେଇଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ,—ଯେତେବେଳେ ବି ସେ ମୁହଁ ପାତଳ ଥାଏ—ଗୋଟାଏ ବି ମାଂସ ପେଣୀ ହଲଚଲ ହେଉନଥାଏ । ତାଙ୍କ ଜିକି ଜିକି ଆଖି ଗୋଟାଏ ଜାଗା ଉପରେ ନିବିଷ୍ଟ ହୋଇ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଯାହା ଯାହା ଘଟିବ ବୋଲି ଆଗରୁ ସେ ଅନୁମାନ କରିଥିଲେ ତା ଅବକଳ ସତ ହୋଇଯାଉଥାଏ ।

ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟବାହିନୀରୁ ଭାଗେ ପାହାଡ଼ ତଳେ ଯେଉଁ ଆଡ଼େ ହ୍ରଦଗୁଡ଼ିଏ ପୋଖରୀ ଗୁଡ଼ିଏ ଥାଏ ସେହି ଆଡ଼କୁ ଓହ୍ଲାଇ ଯାଉଥାଏ ଓ ଯେଉଁ ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟେନ୍ ମାଲଭୁମିକୁ ଯୁଦ୍ଧଭୂମିର ଅସଲ ଘାଟି ଜାଗା ବୋଲି ବିବେଚନା କରି ତାଙ୍କୁ ଦଖଲ କରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ସେ ନିଜେ ମନେ ମନେ ଠିକଣା କରିଥିଲେ, ରୁଷ୍ ସେନାବାହିନୀର ଆଉ ଭାଗେ ସେ ମାଲଭୁମିକୁ ଖାଲିକରି ଦେଇ ଚାଲିଯାଉଥିଲେ । କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ ସେ ଦେଖୁଥାନ୍ତି, ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟେନ୍ ଗାଁ ପାଖେ ଯୋଡ଼ିଏ ପାହାଡ଼ ସହ ବାଟେ ଖାଲ ମଝିରେ, ଯେ ଖରାରେ ଜିକି ଜିକି ଦିଶୁଥିବା ବନ୍ଧୁକ ସଜିନ୍‌ମାନ ଟେକି

ଦଳ ଦଳ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟ ପବର ଉପତ୍ୟକାମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ସବୁବେଳେ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ଦିଗକୁ ଚାହିଁଛନ୍ତି ଓ ଦଳକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଉ ଦଳେ ଲେଖା କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇଯାଉଛନ୍ତି । ବଢ଼ିକା ବଡ଼ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଯେଉଁ ସମ୍ଭାବ ପଦସ୍ଥଥାଏ ତହିଁରୁ, ଜଗୁଆଳି ଘାଟିମାନଙ୍କରେ ବଢ଼ିରେ ସେ ଯେଉଁ ଗାଡ଼ିଚକମାନଙ୍କ ଘଡ଼ର ଘଡ଼ର ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଥିଲେ ଓ ଯେଉଁ ପାଦଶବ୍ଦ ଶୁଣିଥିଲେ ତହିଁରୁ, ପୁଣି ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟଦଳମାନେ ଯେମିତି ଭିଲ ମେଲ ହୋଇ ଚାଲିଥାନ୍ତି ତାକୁ ଦେଖି, ସବୁଆଡ଼ୁ ସବୁଆଡ଼ୁ ଯେତେ ପ୍ରମାଣ ମିଳିଥାଏ ତହିଁରୁ ସେ ପରିଷ୍କାର ଭାବେ ବୁଝିପାରିଲେ ସେ ରୁଷ୍ ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ସମ୍ମିଳିତ ସେନାବାହିନୀର ଧାରଣା ହୋଇଯାଇଛି ଯେ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ବହୁତ ଦୂରରେ ଆଗରେ ରହିଛି ଓ ପ୍ରାତଃଜେନ ଗାଁ ପାଖ ଦେଇ ଯେଉଁ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟଦଳମାନ ଚାଲିଛି, ସେ ସବୁ ରୁଷ୍ ସେନାବାହିନୀର ଠିକ୍ ମଝି ଭାଗଟା ଓ ସେତେବେଳେ ସେ ମଝିଭାଗଟା ଏଡ଼େ ଦୂରକୁ ହୋଇଗଲାଣି ଯେ ତାଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରି ଜିଣିବା ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ନାହିଁ । ତଥାପି ନେପୋଲିଅନ୍ ଲଢ଼େଇ ଆରମ୍ଭ ନକରି ମାଣ୍ଡେଇଦେଲେ ।

ସେ ଦିନଟି ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ବିଜୟ ଦିବସ, ତାଙ୍କର ରାଜା ହୋଇ ଅଭିଷେକ ହେବାର ବର୍ଷିକିଆ । ବଢ଼ି ପାହାନ୍ତାବେଳେ ସେ ଅଳ୍ପ କେତେ ଘଣ୍ଟା ନିଦରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ, ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ସତେଜ ଲାଗୁଥାଏ, ତାଙ୍କ ଦେହ ଓ ମନ ଖୁବ୍ ଭଲ ଥାଏ, ତାଙ୍କ ମନରେ ସେତେବେଳେ ସେହିଭଳି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲତା ଥାଏ ଯେଉଁ ମାନସିକ ଅବସ୍ଥାରେ ସବୁ ସମ୍ଭବ ହେବବୋଲି ଲାଗେ, ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧ ହୁଏ । ସେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ଆଗ ଘୋଡ଼ା ଠିଆକଲେ, ହଲ୍ ତଲ୍ ନାହିଁ, କୁହୁଡ଼ି ଉପରେ ଯେଉଁ ପାହାଡ଼ ଦିଶୁଥାଏ ସେହିଆଡ଼େ ଅନେଇଁ ଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଫୁଟି ଉଠିଥାଏ ସେହି ବିଚିତ୍ର ପ୍ରକାରେ ଆସ୍ଥାବାନ୍ ଆତ୍ମାତୁଷ୍ଟିମୟ ପୁଣର ଛବି କୌଣସି ଯୁବକର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଲେ ଗୋଟିଏ ପୁରୀ କିଶୋରର ମୁହଁରେ ଯେପରି ଦିଶେ । ସେନାପତିମାନେ ତାଙ୍କ ପଛଆଡ଼େ ଠିଆହୋଇଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଧ୍ୟାନରେ ବ୍ୟାଘାତ କରିବାକୁ

ସାହସ କରୁନଥାନ୍ତି । ସେ ପ୍ରାବ୍ରଜେନ୍ ପାହାଡ଼ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ, ତାପରେ କୁହୁଡ଼ ଭିତରୁ ଉପରକୁ ଗସି ଉଠୁଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ।

ଯେତେବେଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟ କୁହୁଡ଼ ଭିତରୁ ସ୍ୱପ୍ନସ୍ଥି ଭାବେ ବାହାର ପଡ଼ିଲା ଓ ପଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ଉପରେ ଓ କୁହୁଡ଼ ଉପରେ ଏଡ଼େ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଦାଉ ଦାଉ ଦିଶିଲା ଯେ ଆଖି ଝଲସି ଯାଉଥାଏ ।

(ସତେ ଅବା ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ କରିବା ସକାଶେ ସେତକ ପାଇଁ ନେପୋଲିଅନ୍ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ) ସେ ତାଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ଧଳା ହାତପାଞ୍ଜି ଉପରୁ ପିନ୍ଧିଥିବା ଦସ୍ତାନାଟି କାଢ଼ି ସକାଳ ଚଢ଼ିରେ ତାଙ୍କ ସେନାପତିମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସଙ୍କେତ ଦେଲେ ଓ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ସେନାପତିମାନେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ସହକାରୀ ଦଳପତିମାନେ ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ ଛୁଟେଇ ନାନା ଦିଗରେ ଧାଇଁଗଲେ, ଓ ଅଳ୍ପ କେତେ ମିନିଟ୍ ଭିତରେ ଫଗସି ସେନାବାହିନୀର ପ୍ରଧାନ ସେନା ସେହି ପ୍ରାବ୍ରଜେନ୍ ମାଳଭୂମିଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେଉଁ ମାଳଭୂମି ଛୁଡ଼ିଦେଇ ବେଳୁ ବେଳ ସହୁଁ ସହୁଁ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟମାନେ ବା ଆଡ଼କୁ ଉପତ୍ୟକା ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଯାଉଥାନ୍ତି ସେ ଅଞ୍ଚଳ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସେତକ ଅରକ୍ଷିତ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିରହିଥାଏ ।

ସକାଳ ଆଠଟାବେଳେ ମିଲେଭଦୋଭ୍‌ଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିବା ଚତୁର୍ଥ ବାହିନୀର ଅଧିନାୟକ ହୋଇ ମହାସେନାପତି କୁତୁଜଭ୍ ପ୍ରାବ୍ରଜେନ୍ ମାଳଭୂମିଆଡ଼କୁ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଆଗେଇ ଚାଲିଲେ । ସେନାପତି ପ୍ରେବସେଭ୍‌ସ୍କ ଓ ଲଙ୍ଗେସେନ୍ ଏ ଦୁହେଁ ଯେଉଁ ଜାଗା ଖାଲି କରିଦେଇ ଚାଲିଯାଉଥାନ୍ତି ଚତୁର୍ଥ ବାହିନୀ ସେହି ସ୍ଥାନଟିକୁ ଦଖଲ କରିବା ସକାଶେ ଯାଉଥାଏ । ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରେବସେଭ୍‌ସ୍କ ଓ ଲଙ୍ଗେସେନ୍ ସେମାନଙ୍କ ବାହିନୀମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ସମତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ସାରିଥାନ୍ତି । ଚତୁର୍ଥ ବାହିନୀର ସବା ଆଗରେ ଥିବା ସୈନ୍ୟଦଳର ସୈନିକମାନଙ୍କୁ କୁତୁଜଭ୍ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଇଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ତଦ୍ୱାରା ସେ ଜଣାଇଦେଲେ ଯେ ସେ ନିଜେ ସେ ବାହିନୀର ଅଧିନାୟକ ହୋଇ ସେନାଚାଲି କରିବେ । ପ୍ରାବ୍ରଜେନ୍ ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚି ସେ ଅଟକିଲେ ।

ମହାସେନାପତିଙ୍କ ଗହରେ ଯେଉଁ ବହୁତ ଗୁଡ଼ାଏମଣିଷ ଚାଲିଥିଲେ ତାଙ୍କର ଭିତରେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦେ ଥିଲେ । ସେମାନେ ପଛରେ ଥାନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦେଙ୍କ ମନ ଢଳାଟି ଥାଏ, ଚିତ୍ତଚିତ୍ତ ହେଉଥାଏ, ଅଥଚ ସବୁ ଉତ୍ତେଜନା ଦାବଦେଇ ସେ ମନକୁ ଶାନ୍ତ ରଖିଥାନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ବହୁ-ଆକାଂକ୍ଷିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସିଗଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷର ମନ ସେମିତି ହୋଇଥାଏ । ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଆସି ଯାଇଥାଏ ଯେ ଆଜି ଦିନଟା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ହେବ ତୁଲେ ଲଢ଼େଇର ଦିନ କିମ୍ବା ଆକୋଲ ପୋଲ ଲଢ଼େଇର ଦିନ । କେମିତି ସେପରି ହେବ ତାକୁ ଜଣାନଥିଲା କିନ୍ତୁ ନିଶ୍ଚୟ ସେପରି ହେବବୋଲି ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଆସିଯାଇଥିଲା । ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ କେଉଁ ଜାଗାରେ ଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଅବସ୍ଥାନ କି ଭଳି, ଏ ବିଷୟରେ ସେ ଟିକି ନିଶି କରି ଜାଣିଥିଲେ, ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଜଣେ ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ଏ ବିଷୟରେ ଯେତେ ଅଧିକ ଜାଣିବା ସମ୍ଭବ ତା ସେ ଜାଣିଥିଲେ । ବାଁ ପଟେ ଉପତ୍ୟକାର ଖାଲରେ କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଗୁଲି ମରା ମରି ହେବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଭ୍ରୁଥାଏ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦେଙ୍କୁ ଲାଗୁଥାଏ ଯେ ସେଇଠି ଯୁଦ୍ଧ ଦମାଡ଼ୁତ ହେବ । ଭାବୁଥାନ୍ତି,

“ଅକଡ଼ ପଡ଼ିବ ସେଇ ଜାଗାରେ, ସେଇଠିକି ମତେ ପଠେଇବେ, ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସୈନ୍ୟଦଳ ଫଗରେ ଅବା-ଗୋଟିଏ ବାହିନୀ ଫଗରେ ଓ ସେଇଠି, ହାତରେ ପତକା ଧରି ମୁଁ ଆଗେଇ ଚାଲିବି, ମୋ ଆଗରେ ଯାହା ପଡ଼ିବ ସବୁ ଖିନିଭିନି କରିଦେବି ।”

ଆଗେଇ ଯାଉଥିବା ସୈନ୍ୟଦଳମାନେ ଯେଉଁସବୁ ପତାକା ଟେକି ଧରି ଚାଲିଥାନ୍ତି ତାକୁ ଚାହିଁ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦେ ଭାବବିହୀନ ହୋଇପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ପତାକାଟିଏ ଦେଖିଲେ ସେ ବୁକୁଥାନ୍ତି, “ବୋଧହୁଏ ଏଇ ପତାକାଟି ଧରି ମତେ ମୋ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ନେଇ ଆଗୁସାର ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ପରା !”

ସକାଳ ଆଡ଼କୁ ମାଲଭୁମି ଉପରୁ କୁହୁଡ଼ି ଚାଲିଯାଇଥାଏ, ଗୁଣ୍ଡା ବରଫ ପଡ଼ିଥାଏ ଯେ ସେ କାକର ଟୋମା ହୋଇଯାଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଉପତ୍ୟକା ଗୁଡ଼ାକରେ ଦୁଧର ସମୁଦ୍ର ପରି କୁହୁଡ଼ି ଜମାହୋଇ ଥାଏ । ବାଁ ପଟକୁ ଯେଉଁ ଉପତ୍ୟକା ଥାଏ, ଯାହା ଭିତରେ ପଶିଯାଇ ରୁଷ୍

ସୈନ୍ୟମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଗଲେ, ସେଠି ଗୁଳି ଫୁଟିବା ଶବ୍ଦ ଶୁଣୁଥାଏ, କିନ୍ତୁ କିଛି ଦିଶୁନଥାଏ । ମାଲଭୂମି ଉପରେ ସପା ବହଳ ନେଲି ଆକାଶଟିଏ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ଓ ଡାହାଣ ପାଖେ ଥାଏ ପ୍ରକାଶ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଗୋଲକ । ସାମ୍ନାକୁ, ଦୂରରେ ସେହି କୁହୁଡ଼ି ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳରେ, ଜଙ୍ଗଲ ଛୁଡ଼ିଣି ପାହାଡ଼ମାନେ ଠିଆହୋଇଥାନ୍ତି । ଫରସିମାନଙ୍କ ସୈନ୍ୟମାନେ ସେଇଠି ଥିବା କଥା । ଦୂରରୁ ସେଠି କଣ ଦିଶୁଥାଏ । ଡାହାଣ ପଟେ ଘୋଡ଼ାଟାପୁର ଟପ୍ ଟପ୍ ଓ ଗାଡ଼ିସବୁ ଚାଲିବାର ଘଡ଼ର ଘଡ଼ର ଶବ୍ଦ ଶୁଣୁଥାଏ ଓ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଅଙ୍ଗରକ୍ଷୀ ସୈନ୍ୟମାନେ କୁହୁଡ଼ି ଲେଙ୍କା ଭିତରେ ବୁଡ଼ି ମାଇଲବେଳେ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁ କର ସଂଗୀନ୍ସବୁ ଝଙ୍କ ଝଙ୍କ ଦିଶୁଥାଏ । ବାଁ ପଟେ ଗାଁ ପଛଆଡ଼େ ସେହିପରି ଦଳଦଳ ଘୋଡ଼ିସବାର ସୈନ୍ୟ ଚାଲିଥାନ୍ତି ଓ କୁହୁଡ଼ି ସମୁଦ୍ର ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି । ମହାସେନାପତି କୁତୁଜାଭ୍ ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ ଠିଆହୋଇଥାନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ସାମ୍ନାବାଟେ ସୈନ୍ୟମାନେ ଯିବାକୁ ବାଟ ଛୁଡ଼ି ଦେଇଥାନ୍ତି । ସେହିନ ସକାଳେ କୁତୁଜାଭ୍ ଜାଣି ଓ ଚିତ୍ତଚିତ୍ତ ଜଣାପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖ ଦେଇ ଚାଲିଯାଉଥିବା ପଦାତିକ ବାହନ ଆଦେଶ ନ ପାଇ ବି ଅଟକି ଠିଆ ହେଲେ, ସମ୍ଭବତଃ ଏହି କାରଣରୁ ଠିଆହୋଇଗଲା ଯେ ସେମାନଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ କଣ ଗୋଟାଏ ବାଟ ରୋକିଦେଇଥାଏ ।

ଯେଉଁ ସେନାପତି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲି ଚାଲି ଆସିଲେ କୁତୁଜାଭ୍ ଚାଲିଯାଇ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ,

“ଦୟା କରି ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ହେଲେ ଟିକିଏ କହନ୍ତୁ ସେମାନେ ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧି ଯେହା ସ୍ଥାନରେ ଯେ ହୋଇ ବିଧିପ୍ରକାରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଦଳ ସାଜି ସେଉଁଠୁ ଗାଁ ବାହାରେ ବାହାରେ ଚାଲିପଡ଼ି ଆଗକୁ ଚାଲିବେ, ଏମିତି ଗାଁ ଗୋଡ଼ିରବାଟେ ଯିବେନାହିଁ । ଆରେ ବାବୁ, ଆପଣ ଏତିକି କେମିତି ବୁଝିପାରୁନାହାନ୍ତି ଯେ ଆମେ ଯେତେବେଳେ ଶତ୍ରୁ ସଙ୍ଗରେ ଭେଟା ଭେଟି ହେବାକୁ ଯାଉଥାଉଁ, ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଗାଁ ଖୋଲିର ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଗୋଡ଼ିର ବାଟରେ ଯିବାକୁ ଛୁଡ଼ିଦେବା କଥାଟା ସଫୁର୍ଣ୍ଣ ଅସମ୍ଭବ କଥା, ଏ ?”

“ମହାମହିମ ହଜୁର, ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଥିଲି ଯେ ଗାଁ ପାରିହେଲେ ଆରପାଖେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦଳ କରି ସଜେଇ ଦେବି ।”

କୁକୁଜର ଖୁବ୍ ଶୁଣିବର ହସ ହସିଲେ । କହିଲେ “ତା ହେଲେ ଭାରି ଚମକାର ଅବସ୍ଥାରେ ଆପଣ ପଡ଼ିଥାନ୍ତେ, ଆପଣଙ୍କ ବାହନର ଆଗ ମୁଣ୍ଡକୁ ଶହ ଆଗରେ ଲମ୍ବେଇ ରଖିଥାନ୍ତେ,—ଭାରି ଚମକାର !”

“ମହାମହିମ ହଜୁର୍, ଶହ ତ ଏବେ ବି ବହୁତ ଦୂରରେ ଅଛି । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଟସଜା ବିଧି ଅନୁସାରେ”—

ରାଗର କୁକୁଜର ଗଳି ଉଠିଲେ, “ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଟ ସଜା ବିଧି ! କିଏ ସେ ଆପଣଙ୍କୁ ସେପରି ବିଧି ଦେଇଛି ?...ଯାହା ଆଦେଶ ଦିଆଗଲା ଆପଣ ଦୟା କରି ସେଇଆ କରନ୍ତୁ !”

“ସେ ଆଜ୍ଞା ହଜୁର୍ ।”

ନେସ୍‌ଭର୍ସ୍ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ କାନରେ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ କରି କହିଲେ,

“ବୁଢ଼ା ଭାରି ସଗିଛି ହୋ ବାବୁ !”

ଧଳା ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଟୋପିରେ ଶାଗୁଆ ଚଢ଼େଇ ପର ଲଗେଇ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ୍ବ ଆଇଁ ଅଣ୍ଟିଆ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଜଣେ ଅଫିସର କୁକୁଜର ପାଖକୁ ଆସିଲା, ସମ୍ରାଟଙ୍କ ନାଁ କହି ପରୁରିଲା, ଚତୁର୍ଥ ବାହିନୀ ବାହାରିଲାଣି ? ତାକୁ କିଛି ଉତ୍ତର ନଦେଇ କୁକୁଜର ସେଠୁ ଚାଲିଗଲେ । ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ନିଆ ପଡ଼ିଗଲା ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ ଉପରେ, ସେ ତାଙ୍କର ପାଖେ ଠିଆହୋଇଥାନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ କୁକୁଜର ମୁହଁର ହୁଇ ଡିକ୍ଟ ଭାବ ନରମ ହୋଇଗଲା, ସତେ ଅବା ସେ ସ୍ୱାକାର କରୁଛନ୍ତି ଯେ ଯେତେ ଯାହା ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଯାଉଛି ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ଏ ସହାୟକ ଦଳପତ୍ରଙ୍କର କୌଣସି ଦୋଷ ନାହିଁ । ଅଳ୍ପ ଆର ସାମରିକ କର୍ମରୁକୁ ତଥାପି କିଛି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ସେ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେ ବଲ୍‌କନ୍‌ସ୍‌କୁ କହିଲେ,

“ଗଲେ ବାବୁ ଦେଖି ଆସିବେ ତୃଣପୁ ବାହିନୀ ଗାଁ ପାରି ହେଲାଣି କି ନାହିଁ । ତାକୁ କହିବେ ସେ ଠିଆହେବେ, ମୋ ଆଦେଶକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବେ ।”

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଯିବାକୁ ବାହାରଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ଦେଇ କୁତୁଜିତ୍ ପୁଣି କହିଲେ,

। “ଆଉ ପରୁର ଆସିବେ, ବହୁ ବହୁ ଲକ୍ଷବିକାଳୀ ବନ୍ଧୁଜ୍ଞାନକୁ ଠିକଣା ଜାଗାମାନଙ୍କରେ ରଖାହେଲାଣି କି ନାହିଁ ।” ମନକୁ ମନ ଡୁଟୁଛି ଡୁଟୁଛି ହେଲେ, “କଣ ସେମାନେ କରୁଛନ୍ତି ! କ’ଣ ସେମାନେ କରୁଛନ୍ତି ।” ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅସ୍ଥିଆର ସାମରକ ଅଫିସରଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବ ଦେଇ ନ ଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ ଯାହା ବରଗା ହୋଇଥାଏ ସେ କାମ ଭୁଲେଇବା ପାଇଁ ସେ ଭରତର ହୋଇ ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ୍ ଡିଆଁ ରୁଲିଗଲେ । ବାଟରେ ଯେତେ ଯେତେ ସୈନ୍ୟଦଳ ଆଗକୁ ଚାଲିଥାନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପଛରେ ପକାଇ ଦେଇ ସେ ଯାଇ ଚୂଳାୟ ବାହିନୀକୁ ଅଟକାଇ ଦେଲେ । ସେ ପରୁର ବୁଝିଲେ ଯେ ଆଗୁସାର ହେଇଥିବା ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟଦଳଙ୍କ ଆଗରେ ଧାଡ଼ି ହୋଇ ବହୁ ବହୁ ଲକ୍ଷ ବିକାଳୀମାନେ ଆସିବା ନାହାନ୍ତି । ଆଗରେ ଧାଡ଼ିଏ ବହୁ ବହୁ ଲକ୍ଷବିକାଳୀଙ୍କୁ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଚାଲିବାକୁ ପଠାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ମହାସେନାପତିଙ୍କ ପାଖରୁ ଆଦେଶ ପାଇ ସବା ଆଗରେ ଚାଲିଥିବା ସୈନ୍ୟଦଳର ଦଳପତି ଶୁଦ୍ଧ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କର ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ନିର୍ଭର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ ତାଙ୍କ ଆଗେ ଆଗେ ରୁଷ୍ ପକ୍ଷର ଆଉ ସୈନ୍ୟଦଳମାନେ ଚାଲିଛନ୍ତି ଓ ଶତ୍ରୁ ପକ୍ଷ ଅନୁଚ୍ଛେଦି କୋଶରୁ ଅଳ୍ପ ଅନ୍ତରରେ ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଭୁଲ୍ଲ ଖୋଲ ପଡ଼ିଆ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନଥାଏ, ସେ ପଡ଼ିଆଟା ପାହାଡ଼ ଡାଲୁଏ ଡାଲୁଏ ତଳକୁ ଗଡ଼ିଯାଇଥାଏ ଓ ସେଠି କୁହୁଡ଼ି ଭଣି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଯୁଦ୍ଧି ପୁରଣ କରି ନେବା ସକାଶେ ମହାସେନାପତିଙ୍କ ଆଦେଶ ତାଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଇ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ପୁଣି ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ୍ ଡିଆଁ ଘୋଡ଼ା ଛୁଟେଇ ଲେଉଟି ଆସିଲେ । କୁତୁଜିତ୍ ଆଗେ ଯେମିତି ବସିଥିଲେ ସେମିତି ବସିଥାନ୍ତି । ବାକ୍ କ୍ୟର କ୍ଲାନରେ ତାଙ୍କର ଓଜନ ଦେହଟା ଘୋଡ଼ାର ଜନ୍ ଉପରେ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ିଥାଏ ଓ ସେ ଆଖି ବୁଜି ଦେଇ କ୍ଲାନସବେ ହାଇମାରୁଥାନ୍ତି । ସୈନ୍ୟମାନେ

ସେତେବେଳେଯାକେ ଆଉ ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିନଥାନ୍ତି, ସାମନେ ଠାଣିରେ ଠିଆହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରିନ୍ସ୍ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ ସେ କହିଲେ, “ବେଶ୍ ! ବେଶ୍ !” ତାପରେ ସେନାପତିଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିପଡ଼ିଲେ । ସେନାପତି ହାତରେ ଦଣ୍ଡା ଧରି କହୁଥାନ୍ତି ‘ପିବାବେଳ ହେଇଗଲାଣି, କାରଣ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ବା’ ପାରୁଣର ସବୁ ସୈନ୍ୟଦଳ ପାହାଡ଼ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଗଲେଣି ।

ହାଇ ମାରିବା ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ କୁତୁଜିଉଁ କହିଲେ, “ଆହୁରି ବହୁତ ବେଳ ଅଛି ଆଜ୍ଞା”...“ବହୁତ ବେଳ” କୁତୁଜିଉଁ ପୁଣି କହିଲେ ।

ସେତକବେଳେ କୁତୁଜିଉଁଙ୍କ ପଛଆଡ଼େ ଦୂରରେ ଦଳ ଦଳ ସୈନ୍ୟ ସାମରିକ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇବା ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲ, ଲମ୍ବି ଯାଇଥିବା ଆଗେଇ ଯାଉଥିବା ସମୁଦାୟ ରୁଷ୍ ସେନାମାନ ଧାଡ଼ି କରେ କରେ ସେ ଶବ୍ଦ ଅତି ଚଞ୍ଚଳ ଚନ୍ଦ୍ରିଗଲ । ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ ଯେ ଯାହାକୁ ସେ ଅଭିବାଦନ ଦିଆଯାଉଛି ସେ ଖୁବ୍ ବେଗରେ ଘୋଡ଼ା ଚଳାଇ ଚାଲିଆସୁଛନ୍ତି । କୁତୁଜିଉଁ ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟଦଳ ସାମ୍ନାରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ସେମାନେ ଯେମିତି ପାଟିକରି ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇବା ଆରମ୍ଭ କଲେ, ସେ ସେମିତି ଗୋଟାଏ କରପଟକୁ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ଚାଲିଗଲେ ଓ କପାଳକୁ କୁଞ୍ଚୁ କୁଞ୍ଚୁ କରି ଚାଲିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ । ପ୍ରାନ୍ତଜେନ୍ରୁ ଆସି-ଥିବା ରଥାଏ ରଥାଏ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଅଶ୍ଵାବେଘ୍ନ ସୈନ୍ୟଦଳ ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ୍ ଛୁଟାଇ ଧାଇଁ ଆସୁଥାଏ, ସେଥିରେ ନାନା ସୈନ୍ୟ ଦଳର ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରତୀକ ଥିବା ପତାକାମାନ ଦିଶୁଥାଏ । ଦୁଇ ଜଣ ଅଶ୍ଵାବେଘ୍ନ ପାଖକୁ ପାଖ ହୋଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଟିକିଏ ଆଗରେ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ଜଣେ ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି ଗୋଟିଏ କଳା ପୋଷାକ, ତାଙ୍କ ଟୋପିରେ ଗୋଟିଏ ଧଳା ଚଢ଼େଇ ପକ୍ଷୀ ଖୋସା ହୋଇଥାଏ, ସେ ନାଲିର ବାଦାମି ରଙ୍ଗର ଗୋଟିଏ ଜାତିଆ ଇଂରେଜ ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ବସିଥାନ୍ତି, ଆରକ ଧଳା ପୋଷାକଟିଏ ପିନ୍ଧି ଗୋଟିଏ କଳା ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଥାନ୍ତି । ସେ ଦୁହେଁ ଦୁଇ ସମ୍ପ୍ରାଟ, ଜଣେ ରୁଷ୍ ଆଉ ଜଣକ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କ ପାଶ୍ଵର୍ତ୍ତମାନେ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ଜଣେ ବୁଢ଼ା ଦଳପତି ଆପଣା ସୈନ୍ୟଦଳର ମୁଣ୍ଡିଆଳ

ହୋଇ ଚାଲିଥିଲେ ଯେଉଁ ଠାଣିରେ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟ କୁହୁଜିଉଁ ସେହି ଠାଣିକୁ ନକଲ କରି କଥା କହିଲା ଭଳି ଠିଆ ହୋଇଥିବା ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଶୁଣାଇଦେଲେ, “ନିଶ୍ଚଳ ହୁଅ ।”

ତାପରେ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଦୁଇ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ସାମରିକ ଭଙ୍ଗୀରେ ଅଭିବାଦନ କଲେ । ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ସମୁଦାୟ ରୂପ ଓ ଭାବଭଙ୍ଗୀ ବଦଳିଗଲା, ହେଲା ଜଣେ ତଳିଆ ଚାକର ଆଲୋଚନା । ସେ ତାଙ୍କ ଭାବଭଙ୍ଗୀ ଦ୍ଵାରା ଭକ୍ତି ଦେଖାଇବା ଭଳି ଅଭିନୟ କଲେ, ସେଥିଯୋଗୁଁ ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟ ଆଲେକ୍ଜାଣ୍ଡରଙ୍କ ମନରେ ସେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଖରାପ ଧାରଣା ଆସିଲା, ଏକଥା ନିର୍ଭୁଲ ଭାବେ ଜଣାପଡ଼ିଯାଉଥାଏ । ଆଲେକ୍ଜାଣ୍ଡର ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲି ଆସି ତାଙ୍କୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ଵ କଲେ । ସେ କୁହୁଜିଉଁକୁ ଜରଜର କରି ପଚାରିଲେ —

“ଆପଣ କାହିଁକି ଆରମ୍ଭ କରିଦେଉନାହାନ୍ତି, ମିତ୍ରାଲ୍ଲ ଲରିଓନୋଭର୍ (କୁହୁଜିଉଁ) ?” କଥା କହିଲାବେଳେ ସେ ସୌଜନ୍ୟ ଦେଖାଇ ଅସ୍ତ୍ର ଆସ୍ତ୍ରୀୟ ସମ୍ରାଟ୍ ଫୁନସିସ୍କ ଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ ଅନାଇଦେଲେ ।

କୁହୁଜିଉଁ ଭକ୍ତିଗଦଗଦ ହୋଇ ଓଲଟି ହୋଇ କହିଲେ,

“ଆହୁରି ଦେଖିବି ବୋଲି ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି ମଣିମା !”

ସମ୍ରାଟ୍ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଟିକିଏ ଭୁଲତା କୁଞ୍ଚୁକୁଞ୍ଚୁ କଲେ, ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣିପାରିନଥିବା ଭଳି ଭଙ୍ଗୀ ଦେଖାଇଲେ ଓ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗୋଟିଏ କାନ ବୁଲାଇଦେଲେ ।

କୁହୁଜିଉଁ ଆହୁରି ଥରେ କହିଲେ,

“ଆହୁରି ଦେଖିବି ବୋଲି ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି ମଣିମା, (ପ୍ରମତ୍ତ ଆନ୍ଦ୍ରୋ ଦେଖୁଥାନ୍ତି, ଯେ ‘ଅପେକ୍ଷା କରିଛି’ ବୋଲି କହିଲାବେଳେ କୁହୁଜିଉଁଙ୍କ ଉପର ଓଠ ଅଶ୍ଵାଭାବକଭାବେ ଥରୁଥାଏ ।) ସବୁ ସୈନ୍ୟ-ଦଳମାନେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକାଠି ରୁଣ୍ଡ ହୋଇନାହାନ୍ତି ମଣିମା ।”

ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟ୍ ତାଙ୍କ ଉତ୍ତର ଶୁଣିଲା, କିନ୍ତୁ ଲାଗୁଥାଏ ସେ ଉତ୍ତର ଶୁଣି ସେ ଖୁସି ହେଲେନାହିଁ, ସେ ବିରକ୍ତ ଦେଖାଇ ତାଙ୍କ ଡେଇଁ । କାନ୍ଦିଯୋଡ଼ିକୁ ତଳ ଉପର କଲେ, ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା

ସେନାପତି ନୋହେସିଲଭୁକ ଆଡ଼କୁ ଏଭଳି ଚିତ୍କାରିରେ ଅନାଇଁଦେଲେ ଯେପରି ସେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ କୁତୁଜଭୁକ ଚିତ୍କାରିରେ ଅଭିଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି । କହିଲେ,—“ବୁଝିଲେ ମିତ୍ରାଇଲ ଲରିଓନୋଭର୍ (କୁତୁଜଭୁ), ଆମେ ଜାରିଭୁମା ସହରର ପରେଡ଼ ମଇଦାନରେ ନାହୁଁ ଯେଉଁଠି ସବୁଯାକ ସୈନ୍ୟଦଳ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନହୋଇ ଯାରିଲେ ପରେଡ଼ ଆରମ୍ଭ ହୁଏନାହିଁ ।” କହିଦେଇ ପୁଣି ଅସ୍ତ୍ରୀଆର ସମ୍ରାଟ ପ୍ରାନ୍ତସିଂହ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଦେଲେ, ସତେ ଯେମିତି ତାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରୁଛନ୍ତି ଯେ ସେ ଏ କଥାକ୍ଷାରେ ଯୋଗ ନଦିଅନ୍ତୁ ପଛେ, ଅନ୍ତତଃ ସେ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି, ତାକୁ ଶୁଣନ୍ତୁ, କିନ୍ତୁ ସମ୍ରାଟ ପ୍ରାନ୍ତସିଂହ ତଥାପି ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ଚାହିଁଥାନ୍ତୁ ଓ ଶୁଣୁନଥାନ୍ତୁ ।

“ଖାସ୍ ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ଆରମ୍ଭ କରୁନାହିଁ ମଣିମା,” କୁତୁଜଭୁ ସେ ବଡ଼ ପାଟିରେ କହିଲେ, ସତେ ଯେପରି ସେ ଆଗରୁ ଦେଖି ପାରୁଥାନ୍ତୁ ଯେ ତାଙ୍କ କଥା ନରହି ବ ପାରେ । ପୁଣି ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଥର ଉଠିଲା,— କହିଲେ,—“ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ଆରମ୍ଭ କରୁନାହିଁ ମଣିମା, କାରଣ ଆମେ ଏଠି ପରେଡ଼ କରିବାକୁ ଆସିନାହୁଁ କି ଜାରିଯାନ ସହରର ପରେଡ଼ ମଇଦାନରେ ନାହୁଁ ।”

ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଗହଣରେ ଥିବା ସବୁ କର୍ମଶୃଙ୍ଖଳା ସେହି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପରିପୁରକୁ ଅତି ଗଞ୍ଜଳ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଦେଲେ । ପ୍ରତି ମୁହଁରେ ଦିଶିଲା ଶୋଭା ଓ ଭରସାରର ଭଙ୍ଗୀ । ସେ ସବୁ ମୁହଁର ଭାବ ସୂଚକ ଦେଉଥାଏ, “ସେ ଯେଡ଼ ବୁଢ଼ା ହୋଇଥାନ୍ତୁ ପଛେ, ସେ ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ଏଭଳି କଥା କହିବାଟା,—କଦାପି ଏଭଳି କହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।”

ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟ ଖୁବ୍ ନିଦାଦେଇ ସିଧା ସଳଖ କୁତୁଜଭୁଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଥାନ୍ତି, ଟାକି ରହିଥାନ୍ତି କାଳେ ଆଉ ଅଧିକା କଥା କିଛି ସେ କହିବେ । କିନ୍ତୁ କୁତୁଜଭୁ ବ ତାଙ୍କପଟୁ ଅପେକ୍ଷାକରି ରହିଥାନ୍ତି, ମୁଣ୍ଡକୁ ଭକ୍ତି ସହକାରେ ନୁଆଇଁ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଏମିତି ଭୁଞ୍ଜନରେ ମିଳିଟିଏ କଟିଲା ।

“ତଥାପି, ଏଇଆ ଯଦି ଶ୍ରୀଗୁମୁକର ଆଦେଶ—”କୁତୁଜଭୁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି କହିଲେ, ପୁଣି ସେ ଆଗ ପରି ସେହି ସ୍ଵରରେ ଛଟାଗାଳି କଥା କହିଲେ,— ଯେମିତି ଜଣେ ନିବୋଧ, ବୁଦ୍ଧିବୃଦ୍ଧଶୂନ୍ୟ ସେନାପତି କଥା

କହୁଛି, ସେ ଖାଲି ହୁକୁମ ତାମିଲ କରୁଛି । ସେ ସେଠୁ ଚାଲିଗଲେ ଓ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଅଧିନାୟକ ମିଲେରଦୋଭର୍କୁ ହାତଠାର ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଯିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ।

ସୈନ୍ୟମାନେ ପୁଣି ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭକଲେ । ନଭ୍ ଗରଡ୍ ବାହିନୀର ଯୋଡ଼ିଏ ଦଳ ଓ ଅପ୍‌ଗେରେନ୍ ବାହିନୀର ଗୋଟିଏ ଦଳ ରୁଷ୍ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଆଗବାଟେ ଚାଲିଗଲେ ।

କୁତୁଜଭ୍ ତାଙ୍କ ସହକାଶ ସେନାପତିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏକାଠି ମିମି ପାଦରେ ଚାଲିଲାପରି ଗତିକରି ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗଲେ ।

ବାହିନୀର ଲଞ୍ଜରେ ରହି ଅଧମାଇଲିଏ ଗଲପରେ ଯେଉଁ ଜଳରେ ଯୋଡ଼ିଏ ସଡ଼କ ଦୁଇକେନା ହୋଇ ଚାଲିଯାଇଛି, ସେଠି କେହି ଛୁଡ଼ି ଚାଲିଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ନିର୍ଜନ ଘର ପାଖରେ (ଘରଟି ବୋଧହୁଏ ଆଗେ ଗୋଟିଏ ସରଈ ଘର ହୋଇଥିଲା) ସେ ଅଟକିଲେ । ଯୋଡ଼ିକଯାକ ସଡ଼କ ପାହାଡ଼ ତଳକୁ ଗଡ଼ିଯାଇଥିଲା ଓ ଦୁଇସଡ଼କରେ ସୈନ୍ୟମାନେ ଚାଲିଥିଲେ ।

ସେତେବେଳକୁ କୁହୁଡ଼ ଫାଟି ଆସୁଥାଏ । ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଆର ପାଖର ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ସୈନ୍ୟମାନେ ଅସ୍ତସ୍ଥ ହୋଇ ବାରି ହେଉଥାନ୍ତି । ବାଁ ପଟେ ତଳେ ଗୁଳି ଫୁଟୁଥିବାର ଶବ୍ଦ ବେଶି ବେଶି ପରିସ୍କାରହୋଇ ଶୁଭୁଥାଏ । ଜଣେ ଅସ୍ତ୍ରୀଆ ଦେଶର ସେନାପତିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥା ବାଣୀ ହେଉ ହେଉ କୁତୁଜଭ୍ ନିଶ୍ଚଳହୋଇ ଠିଆହୋଇଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପଛକୁ ଟିକିଏ ଛୁଡ଼ି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଠିଆହୋଇ ସେ ଦୁହିଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ନିଆଦେଇ ଦେଖୁଥାନ୍ତି, ସେ ଜଣେ ସହକାଶ ସେନାପତି ଆଡ଼କୁ ଚାଲିପଡ଼ିଲେ । ଦୂରରୁ ଦେଖିବାକୁ ଦୂରସନ୍ ମାଗିବାକୁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ।

ସହକାଶ ସେନାପତି ଦୂରରେ ଚାଲିଥିବା ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ନ ଅନାଇଁ ସାମନା ପାହାଡ଼ ତଳକୁ ଚାଲି କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା ହେଇଛି ଦେଖନ୍ତୁ, ଦେଖନ୍ତୁ, ହେଇ ସେଠି ଫରାସି ସୈନ୍ୟ ।”

ସହକାରୀ ସେନାପତି ଦୁହେଁ ଓ ସହକାରୀ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଓଠର ଓଠର କରି ଦୁର୍ବୀନ ଛଡ଼ାଇନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । ହଠାତ୍ ସେମାନଙ୍କର ମୁହଁର ଉଜ୍ଜୀ ବଦଳିଗଲା ଓ ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ଉତ୍ସର ଛବି ଫୁଟି-ଉଠିଲା । ସେମାନେ ଆଗରୁ ଭାବିଥିଲେ ଯେ ସହକାରୀ ଫରସି ସୈନ୍ୟ ଦେହମାଇଲରୁ ଅଧିକ ଦୂରରେ ଅଛନ୍ତି, ଅଥଚ ହଠାତ୍ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ମୁହଁମୁହିଁ ଦେଖାଦେଲେଣି !

ଲୋକେ କୁହାକୁହୁ ହେଉଥାନ୍ତି, ସ୍ଵର ଶୁଭ୍ରଥାଏ “ଆରେ ! ଇଏ କ’ଣ ସତେ ଶତ୍ରୁ ପକ୍ଷ ? ... ନାଁ ନାଁ... ଦେଖ ! ଦେଖ ! ହେଇଚ... ନିଶ୍ଚୟ ଶତ୍ରୁ ପକ୍ଷ । ... ଯା ମନେ କଣ ?”

ଗାନ୍ଧି ଆଖିରେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଡାହାଣ ପଟକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ଆପ୍ପେରନ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଆଡ଼କୁ ଗହଳ ହୋଇ ଗୋଟାଏ ଫରସି ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ମାଡ଼ିଆସୁଛି । କୁତୁଜିତ୍ ସେଉଁଠି ଠିଆହୋଇଥିଲେ, ସେଠୁ ସେ ଜାଗା ପାଞ୍ଚଶହ ପାଞ୍ଚଶହ ଅଧିକ ଦୂର ଦୁହେଁ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ମନକୁ ମନ ଭାବିଲେ, “ହେଇଚ ! ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା ତ ଗଲା ! ଆସି ଚରମ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ! ମୋ ଜୀବନର ଘଡ଼ି ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳ ଆସିଗଲା ଯେ !” ଘୋଡ଼ାକୁ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ପିଟି ସେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି କୁତୁଜିତ୍ଙ୍କ ପାଖକୁ ଛୁଟିଗଲେ ।

ସେ ଚତୁକାର କଲେ, “ହଜୁର୍, ହଜୁର୍ ! ଏ ଆପ୍ପେରନ୍ ବାହିନୀକୁ ଆମକୁ ଅଟକାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ।”

କିନ୍ତୁ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଗୋଟାଏ ଧୂଆଁର ମେଘ ତଳେ ସବୁ ଲୁଚିଗଲା । ଅତି ପାଖରେ ଗୁଳି ଫୁଟିବାର ଶବ୍ଦ ହେଲା ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ ଠାରୁ ଦୁଇ ପାଞ୍ଚଶହ ବେଶି ବାଟ ହେବନାହିଁ, କିଏ ଜଣେ କହୁ ଥିବାର ଶୁଣିଲା, “ସରିଗଲା ହୋ ! ସବୁ ସରିଗଲା !” ସେଇ ସ୍ଵରଟା ସତେକ ଗୋଟାଏ ଆଦେଶର ସ୍ଵର । ସେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ସମସ୍ତେ ଭ୍ରଷ୍ଟ କରି ଦଉଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଆଗେ ପାଞ୍ଚ ମିନଟ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ଜାଗାରେ ଦୁଇ ସମ୍ରାଟଙ୍କ କରବାଟେ ସୈନ୍ୟମାନେ ଲଢ଼ୁଆ ଠାଣିରେ ଗୁଳି ଯାଉଥିଲେ,

ପୁଣି ପଛକୁ ହଟି ସେହି ଜାଗାକୁ ଲୋକେ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇଲେ । ସେମାନେ ଅସ୍ତବସ୍ତ ହୋଇ ଦଉଡ଼ି ପଳାଉଥାନ୍ତି । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପଳାତକ-ମାନଙ୍କ ଦଳ ବେଣି ବେଣି ବଢ଼ି ଯାଉଥାଏ । ସେହି ଦଳ ଦଳ ପଳାତକ ସେନା-କୁ ଅଟକାଇ ରଖିବା କଷ୍ଟ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସେତକ ନୁହେଁ । ବରଂ ସେହି ମଣିଷ-ସୁଅରେ ଆପେ ପଛକୁ ଓଟାଇହୋଇ ନ ଯିବାହିଁ ଏକ ପ୍ରକାର ଅସମ୍ଭବ ଲାଗୁଥିଲା । ସେହି ମଣିଷ-ସୁଅ ପଛଆଡ଼େ କିପରି ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ପଡ଼ି ନ ରହିବେ, ଆନ୍ଦେ ବଲ୍‌ବନ୍‌ସ୍‌ କେବଳ ସେତକ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଚାରିଆଡ଼େ କଣ ଘଟିଯାଉଛି, ସେକଥା ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡରେ ଗଲିଲନାହିଁ । ସେ ଆବାକାବା ହୋଇ ଜୁଟୁ ଜୁଟୁ କରି ଚାରିଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ରହିଲେ । ନେସ୍‌ଭର୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ମୁହଁ ବେହାଲ୍ ହୋଇ ନାଲି ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ । ସେ କୁତୁଜିଭୁ ଚିତ୍କାର କରି କହୁଥାନ୍ତି ଯେ କୁତୁଜିଭୁ ଯଦି ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେଠା ପଳାଇ ନଯିବେ, ତାହାଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଶତ୍ରୁ ପକ୍ଷ ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରିପକାଇବେ । ନେସ୍‌ଭର୍‌ସ୍‌ ଯେପରି ହେଉଥାନ୍ତି, ତାହା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଶ୍ୱାଭାବକ । କୁତୁଜିଭୁ ସେହି ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଠିଆହୋଇଥାନ୍ତି । ସେ ତାଙ୍କ ରୁମାଲ କାଢ଼ୁଥାନ୍ତି, ଲୁଚି ଉଠିବେ ଦେଲେନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଗାଲରୁ ରକ୍ତ ବୋହୁଥାଏ । ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ଆନ୍ଦେ ଭଡ଼ି ଠେଲି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ ।

ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ଆନ୍ଦେଙ୍କ ତଳପାଟି ଥରିଉଠୁଥାଏ, ସେ ଅତି କଷ୍ଟରେ ଆପଣାକୁ ସଂଯତ କରୁଥାନ୍ତି, ପଚାରିଲେ, “ଆଜ୍ଞା ! ଆପଣଙ୍କ ଦେହରେ ଚୋଟ ବାଜିଲା ?”

କୁତୁଜିଭୁ ତାଙ୍କ ଗାଲର ଖଣ୍ଡିଆରେ ରୁମାଲ ମାଡ଼ିଧରି ଦଉଡ଼ି ଲୋଉଥିବା ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ହାତଦେଖାଇ କହିଲେ, “ଚୋଟଟା ମୋଠି ଏଠି ବାଜି ନାହିଁ ଯେ ମୋ ଦେହରେ ବାଜିଛି ହେଇ ସେଠି ।”

“ଅଟକାଅ ତାଙ୍କୁ !” କୁତୁଜିଭୁ ଚିତ୍କାର କଲେ । ପୁଣି ସେଇ ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ସେ ଜିଜ୍ଞେ ଏକଥା ବି ସ୍ଥିରକରି ଚାହିଁପାରିଲେ ଯେ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅଟକାଇବା ଅସମ୍ଭବ । ସେ ଘୋଡ଼ାକୁ ଚାଲି ଶାନ୍ତ ଡାହାଣ ଆଡ଼କୁ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ଧାଇଁଗଲେ । ପୁଣି ସେପଟୁ ଦୌଡ଼ ଦୌଡ଼ ପଳାଇ ଆସୁଥିବା ସୈନ୍ୟଦଳଟାଏ ତାଙ୍କୁ ହାବୁଡ଼ି ଯାଇ ପଛକୁ ଠେଲି-ନେଲେ ।

ସୈନ୍ୟମାନେ ଏକାଠି ଏଭଳି ଗହଳ କରି ଦୌଡ଼ ପଳାଉଥାନ୍ତି ଯେ ଥରେ ସେ ଗହଳ ମଝିରେ ପଶିଗଲେ ପୁଣି ପଦାକୁ ବଦାରିବା କାଠିକର ପାଠ । ଜଣେ ପାଟି କରୁଥାଏ, “କହୋ ! ଚାଲୁନା କାହିଁକି ? କାହିଁକି ମାଣ୍ଡେଉଛ ?” ଆଉଜଣେ ଆକାଶଆଡ଼କୁ ଲକ୍ଷକରି ବନ୍ଧୁକ ଫୁଟାଇବ ବୋଲି ବୁଲି ପଡ଼ୁଥାଏ । ଆଉ ଜଣେ ନିଜେ କୁତୁଜଭ୍ ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ାରେ ବସିଥାନ୍ତି, ସେଇ ଘୋଡ଼ାକୁ ପିଟୁଥାଏ । କୁତୁଜଭ୍ ଗହଳରେ ଥିବା କର୍ମଚାରୀ ଦଳ ସେତେବେଳକୁ ଅଧା ହୋଇଗଲେଣି । ପ୍ରାଣ ପଣେ ଚେଷ୍ଟାକରି ବାପଟର ସେଇ ମଣିଷ ଯୁଅ ଭିତରୁ ବାହାରି ପାଖରେ ଯେଉଁଠି ତୋପ ଫୁଟିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣୁଥାଏ, କୁତୁଜଭ୍ ସେଇ ଆଡ଼କୁ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ରୁଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ପାଶ୍ଚାତର ଦଳଟି ସେତେବେଳକୁ ଆଗର ଅଧା ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଯେପରି କୁତୁଜଭ୍ଙ୍କ ପଛରେ ପଡ଼ି ନରହବେ, ସେଥିପାଇଁ ଚେଷ୍ଟାକରି ସେଇ ଦଉଡ଼ି ପଳାଉଥିବା ମଣିଷ ଗହଳ ଭିତରୁ ପଦାକୁ ବାହାରିବା ମାତ୍ରେ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଗଲା ଯେ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଧୁଆଁ ଭିତରେ ସେତେବେଳେ ବି ରୁଷ୍ ପକ୍ଷର ଗୋଟିଏ ତୋପଦାଟିରୁ ଗୁଳି ଫୁଟୁଥାଏ ଓ ଫରସି ସୈନ୍ୟମାନେ ସେଇ ଆଡ଼କୁ ଦୌଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ସେଠି ଟିକିଏ ଉପରକୁ ରୁଷ୍ ପକ୍ଷର ପଦାତକ ବାହୁମ୍ମା ଠିଆହୋଇଥାଏ ଅତଳ ତୋପଦାଟିକୁ ସାହାଯ୍ୟଦେବା ସକାସେ ଆଗକୁ ମାଡ଼ୁନଥାଏ ଅଥଚ ପଳାତକମାନେ ଯେଉଁ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁ ପଳାଉଥାନ୍ତି, ସେ ପଟକୁ ବି ଯାଉ ନଥାଏ । ଜଣେ ଅଶ୍ୱାରେଘ୍ର ସେନାପତି ପଦାତକ ବାହୁମ୍ମାରୁ ଅଲଗା ହୋଇଯାଇ କୁତୁଜଭ୍ଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ରୁଲିଆସିଲେ । ସେତେବେଳେ କୁତୁଜଭ୍ଙ୍କ ଗହଳରେ ଥିବା କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଭିତରୁ ଚାଟି ମାତ୍ର ଅବଶିଷ୍ଟ ରହିଥିଲେ । ସେମାନେ କଳାକାଠ ପଡ଼ିଯାଇଥାନ୍ତି ଓ ଦୁର୍ଦ୍ଦା ପରି ଜଣେ ଆର ଜଣକୁ ଅନାଉଁଥାନ୍ତି ।

ସତେ ଯେପରି ସେ ପଳାତକ ସୈନ୍ୟମାନେ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ପଳାଉଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଆଡ଼କୁ ହାତଦେଖାଇ ସୈନ୍ୟଦଳର ଦଳପତି କୁତୁଜଭ୍ ଇଁ ସଇଁ ହୋଇ କହିଲେ, ‘ଏ ହତଭାଗୀଗୁଡ଼ାକୁ ଆଟକାନ୍ତୁ’; କିନ୍ତୁ ସତେକି ସେ ଏପରି କହିଲେ ବୋଲି ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ସକାଶେ ଠିକ୍ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେଇ ସୈନ୍ୟଦଳ ଓ କୁତୁଜଭ୍ଙ୍କ

ଗହଣର ଲୋକଙ୍କ ଉପରକୁ ଠିକ୍ ଚଢ଼େଇ ଉଡ଼ିଆସିଲା ପରି ବନ୍ଦୁକ ଗୁଳିସବୁ ସାଇଁ ସାଇଁ ହୋଇ ଉଡ଼ିଆସିଲା । ଫରସୀ ପକ୍ଷ ତୋପ ଘାଟି ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ ଓ ସେତିକିବେଳେ କୁତୁବଉଦ୍ଦିନ୍ ଦେଖିପାରି ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗୁଳିମାରିଲେ । ଏହି ଗୁଳି ମାଡ଼ ହେବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ସେନାପତି ଆପଣା ଗୋଡ଼କୁ ଚିପି ଧରିଲେ । କେତେ ଜଣ ସୈନ୍ୟ ଗୁଳି ଶ୍ଵେତ ଖାଇ ପଡ଼ିଗଲେ ଓ ପତାକା ଧରି ଯେଉଁ ଦ୍ଵିତୀୟ ଦଳପତି ଠିଆ-ହୋଇଥିଲେ ସେ ପତାକାକୁ ପକାଇ ଦେଲେ । ପତାକା ଟଳିଟଳିକା ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା ଓ ସେହି ପାଖରେ ଥିବା ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ବନ୍ଦୁକମାନଙ୍କ ଠେକ ପାଇ ରହିଗଲା । ବିନା ଆଦେଶରେ ସୈନ୍ୟମାନେ ଗୁଳି ମାରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଥାନ୍ତି ।

ଶୁଣିପାଖକୁ ଚାହିଁ ହତାଶ ଭାବରେ କୁତୁବଉଦ୍ଦିନ୍ ଗର୍ଜନ କଲେ “ଈ !” ସେ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ କରି କହିଲେ, “ବଲକନସ୍ତି !” ନିଜର ବାହ୍ୟ ଓ ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥା ମନେପକାଇ ତାଙ୍କ ସ୍ଵର ଥରିଉଠୁଥାଏ । ଦୌଡ଼ି ପଳାଇଥିବା ସୈନ୍ୟଦଳଆଡ଼କୁ ଓ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷଆଡ଼କୁ ହାତ ଦଖାଇ ସେ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ କରି କହିଲେ, ‘ବଲକନସ୍ତି ! ଇଏ କ’ଣ ହେଲା ?’

କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରିବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଯେମିତି ଯାଣିପାରିଲେ ଯେ, ଲଜ୍ଜାର ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହ ବାହାରୁଛି ଓ ତାଙ୍କର ଚର୍ଚ୍ଚିରୁ ଆତ୍ମଗ୍ଳାନିର ସ୍ଵର ବାହାରୁଛି, ସେ ସେହି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଘୋଡ଼ା ଉପରୁ ଡେଇଁପଡ଼ି ପତାକାଆଡ଼କୁ ଦଉଡ଼ିଲେ ।

ପିଲ୍‌ଲିଆ ଚୈ ଚେଇଁଆ ପାଟିରେ ସେ ଚିତ୍କାରକଲେ, “ଆଗକୁ ଧାଅଁ ହୋ ଟୋକାଏ, ମାଡ଼ି ଆସ ।” ପତାକାର ଦଣ୍ଡକୁ ଧରି ପକାଇ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଲାଗିହୋଇଥିବା ବନ୍ଦୁକ ଗୁଳି-ଗୁଡ଼ାକର ସାଇଁ ସାଇଁ ଶବ୍ଦକୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଶୁଣି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ମନକୁ ମନ ଭାବୁଥାନ୍ତି “ହେ ତ ! ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସିଗଲା ।” ବହୁତ ସୈନ୍ୟ ଟଳି ପଡ଼ିଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଚିହ୍ନାର କଲେ “ଜୟ !” ସେଇ ଓଜନ ପତାକାକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଧରିବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କଷ୍ଟ ହେଉଥାଏ । ସେ ଆଗକୁ ଦଉଡ଼ିଗଲେ ଓ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ସେ ବିଶ୍ୱାସକଲେ ଯେ, ସମୁଦାୟ ସୈନ୍ୟଦଳ ତାଙ୍କ ପଛେପଛେ ଧାଇଁଯିବ । ପ୍ରକୃତରେ ବ କେବଳ କେଇ ପାହୁଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଁ ସେ ଏକୁଟିଆ ଦୌଡ଼ିଥିଲେ । ତା ପରେ ଆଗ ଜଣେ ସୈନ୍ୟ, ସେଉଁ ଆଉ ଜଣେ, ସେଉଁ ସୈନ୍ୟଦଳଟି “ଜୟ ! ଜୟ !” ରଡ଼ି ରଡ଼ି ଆଗକୁ ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ତାଙ୍କ ପାଖେ ପହଞ୍ଚିଗଲା । ପତାକା ବୋହେ ବୋଲି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ ହାତରେ ଟଳ ଟଳ ହେଉଥାଏ । ସୈନ୍ୟଦଳର ଜଣେ ତଳିଆ କର୍ମଚାରୀ ଧାଇଁଯାଇ ପତାକାକୁ ଧରିପକାଇଲା । କିନ୍ତୁ ସେଇ ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଗୁଲିଚୋଟ ଖାଇ ତାର ପ୍ରାଣ ଚାଲିଗଲା । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ପୁଣି ପତାକାକୁ ଝାଳି ନେଲେ ଓ ପତାକାର ଦଣ୍ଡକୁ ହଲାଇ ହଲାଇ ସମୁଦାୟ ଦଳ ସହିତ ଆଗକୁ ଦୌଡ଼ିଲେ । ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ଅଛନ୍ତି, ରୁଷ୍ ପକ୍ଷର ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସୈନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କ ଭିତରୁ କେଇଜଣ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଥାନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଆପଣା ଆପଣା ତୋପକୁ ଗୁଡ଼ିଦେଇ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ଆସୁଥାନ୍ତି । ସେ ଫରାସିପକ୍ଷର ପଦାତିକ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲେ, ସେମାନେ ରୁଷ୍ ପକ୍ଷର ତୋପର ଘୋଡ଼ା ମାନଙ୍କୁ ଧରିପକାଇ ତୋପ ଗୁଡ଼ାକର ମୁହଁକୁ ରୁଷ୍ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗୁଲାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଓ ସୈନ୍ୟଦଳ ତୋପମାନଙ୍କଠାରୁ ମୋଟେ କୋଡ଼ଏ ପାହୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଶୁଭ୍ର-ଥାଏ ଯେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଅବିରାମ ଗତିରେ ଗୁଲିସବୁ ସାଇଁ ସାଇଁ ଚାଲିଥାଏ ଓ ତାଙ୍କର ବାଆଁ ଡାହାଣେ ଆର୍ତ୍ତ ଚିହ୍ନାର କରକର ସୈନ୍ୟମାନେ ଅବିରାମ ଭାବରେ ଟଳିପଡ଼ୁଥାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଚାହିଁ ନଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସାମନାରେ କ’ଣ ଦିଶିଯାଇଛି, ହେଇ ସେ ତୋପବାଟିରେ, ସେଇଠି ତାଙ୍କ ଆଖି ଲାଗିରହିଥାଏ । ସେ ପରିସ୍କାର ଭାବେ ତୋପ ଚାଲକର ରୂପକୁ ଦେଖିପାରୁଥାନ୍ତି, ତାର ମୁଣ୍ଡର ବାଳ ନାଲି । ତାର ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ତୋପବୁଡ଼ା ଗାଡ଼ି ତୁନାହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେ ଗୋଟାଏ ତୋପର ପିଢ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ପାଖକୁ ଓଟାରୁ ଥାଏ । ତା ଅନ୍ୟ-ପାଖେ ଜଣେ ଫରାସୀ ସୈନିକ ସେ ପିଢ଼ିକୁ ଆଉ ପାଖକୁ ଓଟାରୁ ଥାଏ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ସେ ଦୁଇ ଲୋକଙ୍କ ମୁହଁର ଶବ୍ଦକୁ ପରିସ୍କାର ଭାବେ ଦେଖିପାରୁଥାନ୍ତି ।

ଉଭୟଙ୍କ ମୁହଁର ଛବି ପାଗଳ ଲୋକର ମୁହଁ ପରି ଦିଶୁଥାଏ, ପୁଣି ଖୁବ୍ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ଦିଶୁଥାଏ, ଲରୁଥାଏ ଯେପରିକି ସେମାନେ କ’ଣ କରୁଛନ୍ତି ସେ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଆଦୌ କାଣ୍ଡଜ୍ଞାନ ନାହିଁ ।

ସେମାନଙ୍କୁ ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ମନକୁ ମନ ଭାବିଲେ, “କ’ଣ ସେମାନେ କରୁଛନ୍ତି ? ନାଲି ମୁଣ୍ଡିଆ ତୋପ ଚଲାଇ ପାଖରେ ତ କିଛି ହେଲେ ହତ୍ୟାର ନାହିଁ, ସେ ଦଉଡ଼ି ନ ପଳାଉଛି କାହିଁକି ? ଫରସୀ ଲୋକଟା କାହିଁକି ତାକୁ ଭୁଲି ନ ଦେଉଛି ? ଫରସୀ ଲୋକଟା ତ ତା’ ବନ୍ଧୁକ କଥା ମନେ ପକାଇ ତା ମୁଣ୍ଡରେ ପାତ୍ରାରେ ଦେଲବେଳକୁ ସେତ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇବାକୁ ତର ପାଇବ ନାହିଁ ।” ସତକୁ ସତ ଆଉ ଜଣେ ଫରସୀ ସୈନିକ ମଧ୍ୟ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କ ପାଖକୁ ଧାଇଁଗଲା । ତାର ବନ୍ଧୁକର ଓଜନ ତା ଦେହର ଓଜନଠାରୁ ବଳିପଡ଼ିଥାଏ । ସେତେବେଳକୁ ନାଲି ମୁଣ୍ଡିଆ ତୋପ ଚଲାଇ ଆଦୌ ଭାବିପାରୁ ନଥାଏ ଯେ ତାର କ’ଣ ହେବାକୁ ବସିଛି । ସେ ସଗର୍ବରେ ତୋପର ପିଢ଼ିକୁ ନିଜ ପଟକୁ ଓଟାରି ନେଇଥାଏ । ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ ଯେପରିକି ତାର ବିନାଶ ସୁନିଶ୍ଚିତ, କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ତାର କ’ଣ ହେଲା, ସେ କଥା ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଦେଖିପାରିଲେନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଜଣାଗଲା ଯେପରିକି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା କୌଣସି ସୈନିକ ଗୋଟାଏ ଟାଣୁଆ ଠେଙ୍ଗାରେ ତାଙ୍କ ଉପରକୁ ପାତ୍ରାରେ ପକାଇଲା ଓ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପ୍ରବଣ ପାତ୍ରାର ପଡ଼ିଲା, ତାଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ କାଟିଲା, କିନ୍ତୁ ସବୁଠାରୁ ବଳି ଦୂରବସ୍ଥାଟା ଏପରି ହେଲା ଯେ, ସେହି ଯନ୍ତ୍ରଣାଯୋଗୁ ତାଙ୍କ ନିଆଁ ବଦଳି ଗଲା ଓ ସେ ଆଗରୁ ଯେଉଁ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଯାହା ଦେଖୁଥିଲେ, ତା ଆଉ ଦେଖିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

“ଇଏ କ’ଣ ହେଉଛି ? ମୁଁ କ’ଣ ପଡ଼ିଯାଉଛି ? ମୋ ଗୋଡ଼ ତ ଟଳିପଡ଼ୁଛି !” ସେ ଭାବିଲେ, ଆଉ ପିଠିମାଡ଼ି ଚତୁଃହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । ସେ ପୁଣି ଆଖି ଖୋଲିଲେ । ରୁଷ୍ ପକ୍ଷର ସେଇ ତୋପ ଚଳାଇ ଓ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟମାନେ ଏଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ଯୁଦ୍ଧର ପରିଣତି କ’ଣ ହେଲା, ସେ ସେଇଆ ଦେଖିବାକୁ ମନକଲେ । ତାଙ୍କର ଏ କଥା ଜାଣିବାକୁ ମନ

ହେଲା ଯେ, ମୁଣ୍ଡରେ ନାଲି ବାଲ ଥିବା ତୋପ ଚଳାଳୀ ଜଣକ ମଲ୍ଲ କି ନାହିଁ, ତୋପ ଗୁଡ଼ାକ ଶସ୍ତ୍ର ପକ୍ଷ ଛଡ଼ାଇ ନେଲେ ନା ସେଗୁଡ଼ାକ ରହିଗଲା, କିନ୍ତୁ ସେ ଶେଷକୁ କିଛି ଦେଖିପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଉପରେ ଖୋଲା ଆକାଶ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନ ଥିଲା,—ଖାଲି ଉନ୍ନତ ଆକାଶ, ପରିଷ୍କାର ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ଏତେ ଉଚ୍ଚତା ଯେ କଳିହେବନାହିଁ, ତା ଉପରେ ନିଃଶବ୍ଦରେ ପାଉଁଶିଆ ମେଘମାନେ ଘୁସୁରି ଘୁସୁରି ଚାଲିଥାନ୍ତି । ସେ ଶବ୍ଦଥାନ୍ତି—
 “ଅସୀମ ଆକାଶରେ କେଡ଼େ ନିଃଶବ୍ଦରେ, ଶାନ୍ତିରେ, ବିଜୟ ଉଲ୍ଲାସରେ ଏଇ ମେଘମାନେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଆମପରି ନୁହନ୍ତି, ଦଉଡ଼ୁ ନାହାନ୍ତି, ପାଟି କରୁନାହାନ୍ତି, ଯୁଦ୍ଧ କରୁନାହାନ୍ତି, ଡରଲା ପରି ଓ ପାଗଳ ପରି ମୁହଁ କରି ପରସ୍ପରଠାରୁ ଗୋଟାଏ ତୋପକୁ ଛଡ଼ାଇନେବାକୁ ଝିଙ୍କା ଓଟର କରୁଥିବା ଫରସୀ ସୈନ୍ୟ ଓ ରୁଷ୍ ପକ୍ଷର ତୋପ ଚଳାଳୀ ପରି ଏମାନେ ନୁହନ୍ତି । ଏ ମେଘମାନେ ଏ ସବୁଠାରୁ କେଡ଼େ ଭିନ୍ନେ ପ୍ରକାରର ! ଏଇ ଉନ୍ନତ ଆକାଶକୁ ମୁଁ ଆଗରୁ ନ ଦେଖିଲି କେମିତି ? ଯାହାହେଉ, ଶେଷରେ ମୁଁ ଯେ ଏହାକୁ ପାଇପାରିଛି, ସେଥିପାଇଁ ମତେ କେଡ଼େ ଆନନ୍ଦ ଲାଗୁଛି ! ସତ କଥା, ସବୁ ଖାଲି ବୁଆ ଗବ୍, ସବୁ ଖାଲି ଠକାମି, କେବଳ ଏଇ ଅସୀମ ଆକାଶ ଛଡ଼ା ଆଉ ସବୁ, ଆଉ କିଛି ନାହିଁ, ତା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନାହିଁ । ନାଁ, ତା ବି ତ ନାହିଁ, କେବଳ ଶାନ୍ତି ଓ ନିଃଶବ୍ଦତା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନାହିଁ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ !...”

ପ୍ରାବ୍ରେନେ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ବଲ୍‌କନ୍‌ସ୍କି ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି, ପତାକାର ଦଣ୍ଡକୁ ହାତରେ ଧରି ଯେଉଁଠି ଟଳି ପଡ଼ିଥିଲେ, ସେଇଠି ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଦେହରୁ ରକ୍ତ କ୍ଷୟ ହୋଇଯାଉ ଥାଏ, ସେ ନିଜେ ଜାଣିପାରୁ ନଥାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଭୂଷିତ୍ର ଏକ ପ୍ରକାର ଧୀର କରୁଣ ଶିଶୁପୁଲଭ ଆର୍ତ୍ତବିକାର ଶୁଣୁଥାଏ । ସଞ୍ଜିଆଡ଼କୁ ତାଙ୍କର ସେ ଚିତ୍କାର ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଃଶବ୍ଦ ହୋଇଗଲେ । ଏପରି ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ସେ କେତେବେଳଯାକେ ପଡ଼ିରହିଲେ, ସେ ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ହଠାତ୍ ତାଙ୍କୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ସେ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ଜଳିଲା ପରି ଛେଚିଲା ପରି ଏକ ପ୍ରକାର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଚାଲିଛି ।

ସେ ଭାବିଲେ “କୁଆଡ଼େଗଲା ସେ ? — ସେହି ଉନ୍ନତ ଆକାଶ ଯାହାକୁ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆଗରୁ ମୁଁ ଚିହ୍ନି ନଥିଲି, ଆଜି ଦେଖିଲି ।” ସେ ପୁଣି ଭାବିଲେ, “ଏଇ ଯନ୍ତ୍ରଣା ବି କେମିତି ମୁଁ ତା ଆଗରୁ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ହଁ, ମୁଁ କିଛି ନଥିଲି, ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଛି ଜାଣି ନ ଥିଲି ? ତେବେ ମୁଁ ଅଛି କେଉଁଠି ?”

ସେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବାକୁ କାନ ଡେରିଲେ । ଘୋଡ଼ାଟାପୁର ଶବ୍ଦ ଓ ଫରସୀ ଭାଷାରେ କଥା କହୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ସ୍ଵର ପାଖକୁ ପାଖ ଲାଗି ଲାଗି ଆସୁଥାଏ । ସେ ପୁଣି ଆଖି ଖୋଲିଲେ । ତାଙ୍କ ଉପରେ ପୁଣି ସେହି ଉନ୍ନତ ଆକାଶ । ତହିଁରେ ମେଘମାନେ ଆଗରୁ ଆସୁଥିବା ଉପରେ ଭାସୁଥାନ୍ତି ଓ ମେଘମାନଙ୍କ ମଝିରେ ମଝିରେ ତାଙ୍କ ବାଟେ ଅସୀମ ମାଲ ଆକାଶର ବହୁତୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦିଶୁଥାଏ । ଘୋଡ଼ା ଟାପୁରୁ ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ ଓ ମଣିଷଙ୍କ ସ୍ଵରରୁ ଜଣା ପଡ଼ୁଥାଏ ଯେ କେତେଜଣ ଲୋକ ତାଙ୍କ ପାଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ଆସି ତାଙ୍କର ପାଖରେ ଅଟକିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେ ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇଲେ ନାହିଁ କି ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ନାହିଁ ।

ସେ ଲୋକମାନେ ନେପୋଲିଅନ୍ ଓ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଥିବା ଦୁଇଜଣ ସହକାରୀ ସେନାପତି ନେପୋଲିଅନ୍ ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୁଲି ବୁଲି ଦେଖୁଥାନ୍ତି, ଆଉଗ୍ସ୍ଟେସ୍ ନଦୀର ବନ୍ଧ ଉପରକୁ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ତୋପ ଘାଟିରୁ ଚାଲି ଚାଲିଥାଏ ସେହି ତୋପ ଘାଟିକୁ ମଝିଭିତ୍ତି କରିବାକୁ ସେ ତାଙ୍କର ଶେଷ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଥାନ୍ତି । ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁମାନେ ହତାହତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଦେଖି କରୁଥାନ୍ତି ।

ଜଣେ ଛୁଷ୍ଟ ବନ୍ଧୁଙ୍କା ସୈନିକ ମର ପଡ଼ିଥାଏ, ତାର ମୁହଁ ମାଟିରେ ପଶି ଯାଇଥାଏ । ତାର ବେକ କଲା ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ । ସେ ପେଟମାଡ଼ି ପଡ଼ିଥାଏ, ତାର ଗୋଟାଏ ବାହା ନାଠି ହୋଇ ଛୁଟି ହୋଇଥାଏ । ତା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ନେପୋଲିଅନ୍ କହିଲେ, “କେଡ଼େ କେଡ଼େ ଯୋଦ୍ଧାମାନେ !”

ଆଉଗ୍ସ୍ଟେସ୍ ନଦୀରେ ବନ୍ଧ ଉପରକୁ ଯେଉଁ ତୋପ ଘାଟିରୁ ଚାଲି ଚାଲିଥାଏ, ସେଠୁ ସେତେବେଳେ ଜଣେ ସହକାରୀ ସେନାପତି ଆସି

ପ୍ରହସ୍ତରେ । ସେ କହିଲେ, “ତୋପର ଗୁଳି ସରିଗଲା” । “ବଳକା ପାଣିରୁ ଆଉଁରି ଦେଇ ଆସନ୍ତୁ ନେପୋଲିଅନ୍ କହିଲେ ।” ନେପୋଲିଅନ୍ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ଆଉ କେତେ ପାହୁଣ୍ଡ ଯାଇ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ ଅନାଇ ନିଶ୍ଚଳହୋଇ ଠିଆହେଲେ । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ବଲ୍‌ବନ୍ଦୁ ଚିତ୍ତହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ କଟିରେ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ପତାକାଟିର ଦଣ୍ଡଟି ପଡ଼ିରହିଥାଏ । (ଫରାସୀମାନେ ପତାକାଟିକୁ ଆପାଣାର ବିଜୟର ସଙ୍କେତ ହସାବରେ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଯାଇଥାନ୍ତି) ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ବଲ୍‌ବନ୍ଦୁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ନେପୋଲିଅନ୍ କହିଲେ, “କେଡ଼େ ତମଜ୍ଞାର ମରଣ !” । ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ବୁଝିପାରିଲେ ଯେ ଏକଥା ତାଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ କୁହାହେଲା ଓ ବକ୍ତା ନିଜେ ନେପୋଲିଅନ୍ । ଯେ ଏପରି କହିଲେ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟମାନେ “ମଣିମା” ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରୁଥାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ମାଛ ଗଣଗଣ ଶବ୍ଦ ତାଙ୍କ କାନକୁ ଯେମିତି ଶୁଣୁଥାଏ, ଏ କଥାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଯେମିତି ଶୁଭିଲା । ଖାଲି ଏତିକି ନୁହେଁ ଯେ ସେ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ସେ ମନ ଦେଲେନାହିଁ, ସେ କଥାକୁ ସେ ନିଆଁ ବି ଦେଲେ ନାହିଁ ଓ ଯାହା ଶୁଣିଲେ ତାକୁ ଶୀଘ୍ର ପାଶୋରି ପକାଇଲେ । ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ସେତେବେଳେ ନିଆଁ ଲାଲ୍‌ପରି ଯନ୍ତ୍ରଣା ହେଉଥାଏ, ସେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଦେହରୁ ରକ୍ତ କ୍ଷୟ ହୋଇଯାଉଛି, ତାଙ୍କ ଦିଶୁଥିଲା ତାଙ୍କ ଉପରେ କାହିଁ କେତେଦୂରରେ ଅର୍ଥୀମ ଆକାଶ ବିଛେଇ ହୋଇ ରହିଛି । ସେ ଜାଣିଲେ ଯେ ଏ ନେପୋଲିଅନ୍, ଯାହାଙ୍କୁ ସେ ଚିରକାଳ ତାଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ପୁରୁଷ ବୋଲି ମନେ ମନେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଲାଗୁଥାଏ ଯେ ତାଙ୍କର ଆତ୍ମା ଓ ସେହି ଉନ୍ନତ ଅର୍ଥୀମ ଆକାଶ, ଯେଉଁଠି ମେଘମାନେ ଭାସି ଭାସି ଯାଉଥାନ୍ତି, ଏ ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଭାବ ବୁଲୁଛି ତାହା ତୁଳନାରେ ନେପୋଲିଅନ୍ ଗୋଟାଏ ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର, ଅତି ନଗଣ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ । ତାଙ୍କୁ କେବଳ ଏତିକି ପାଇଁ ଖୁସି ଲାଗୁଥାଏ ଯେ ଲୋକେ ତାଙ୍କ ପାଖେ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର କାମନା ଥାଏ ଯେ ଏଇ ଲୋକେ କାଳେ ତାଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଯାହାଯ୍ୟ କରିବେ ଓ କାଳେ ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ଜୀବିତ ଅବସ୍ଥାକୁ ଫେରିଆଣିବେ ! ଜୀବନକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ନୂଆରୂପରେ ଦେଖିଲେ ଓ ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଲାଗିଲା

ଜୀବନ ଅତି ସୁନ୍ଦର । ଟିକିଏ ହଲ ଚଲ ହେବାକୁ ଓ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ କରିବାକୁ ସେ ପ୍ରାଣପଣ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । ସେ ଅତି ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ବବରେ ଗୋଡ଼କୁ ସଂମାନ୍ୟ ଭାବେ ହଲଚଲ କଲେ ଓ ଅତି ଦୁର୍ବଳ ରୁଗ୍‌ଣ ସ୍ବରରେ କ୍ଷୀଣ ଅର୍ଜ୍ଜନାଦ କଲେ । ତହିଁରେ ସେ ନିଜେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ନେପୋଲିଅନ୍ କହିଲେ “ଆଃ, ବଞ୍ଚିଛି ଯେ ! ଏଯୁବକଟିକୁ ଟେକି ନିଅନ୍ତୁ, ତାକୁ ରୋଗୀ ବୁଡ଼ା ଗାଡ଼କୁ ନେଇଯାନ୍ତୁ ।” ସେତିକିବେଳେ ମାର୍ଶାଲ ଲୁନେସ ହସି ହସି ହାତରେ ଟୋପି ଧରି ବିଜେତାଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ ବିଜୟ ପାଇଁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଇବାକୁ ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ି ନେପୋଲିଅନ୍‌ଙ୍କ ପାଖକୁ ମାଡ଼ିଆସିଲେ ଓ ନେପୋଲିଅନ୍ ତାଙ୍କୁ ଭେଟିବାକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଆଉ କିଛି ମନେରଖି ପାରିଲେନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଟିକିଆରେ ଶୁଆଇ ଦିଆଗଲା । ତାଙ୍କୁ ବୋହି ନେଲବେଳେ ଧଡ଼ ଧଡ଼ ହେଉଥାଏ । ରୋଗୀ ଦେଖିବା ଛୁଇଁବାରେ ତାଙ୍କର କ୍ଷତ ପଶ୍ଚାତାପ କରାଗଲା । ଏହି ସବୁ ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କର ଏଡ଼େ ଖୁସି ଯନ୍ତ୍ରଣା ହେଉଥାଏ ଯେ ସେଇ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ତାଙ୍କର ତେଜା ବୁଡ଼ିଗଲା । ସେ ଦିନର ଶେଷଆଡ଼କୁ ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରୁଷ୍ କର୍ମିରୁଣ୍ଡ, ଆହତ ଲୋକ ଓ ବନ୍ଦୀ-ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ନିଆଗଲା, ସେତିକିବେଳେ ତାଙ୍କର ତେଜା ଲେଉଟିଲା । ବାଟରେ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଆଉ ଟିକିଏ ବଳ ଆସିଥାଏ, ସେ ଚାରି ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ପାରୁଥାନ୍ତି ଓ କଥା କହିବା ଭଳି ବଳ ବି ତାଙ୍କଠି ଥାଏ ।

ତାଙ୍କର ହୋସ୍ ହେଲମାନ୍‌ସେ ସେ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ କଥା ଶୁଣିଲେ, ତାକୁ କହୁଥାନ୍ତି ଫରାସୀ ପକ୍ଷର ଜନସ୍ତ ପକ୍ଷ ବୁଡ଼ାବୁଡ଼ି ଦାୟିତ୍ବରେ ଥିବା ଜଣେ କର୍ମିରୁଣ୍ଡ । ସେ ତର ତର କରି କହୁଥାନ୍ତି, “ଏମାନଙ୍କ ଏଇଠି ଅଟକିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସମ୍ରାଟ ଏଇକ୍ଷଣି ଏଠି ଆସି ପହଞ୍ଚିବେ । ଏହି ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ସେ ଭରି ଝୁସି ହେବେ” । ଆଉ ଜଣେ କର୍ମିରୁଣ୍ଡ କହିଲେ, “ଆଜି ଏତେ ବନ୍ଦୀ ଧରା ପଡ଼ିଛନ୍ତି ! ଯେତେ ରୁଷ୍ ପକ୍ଷର ପ୍ରାୟ ସମୁଦାୟ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ! ବୋଧହୁଏ ଏତେ ବନ୍ଦୀଙ୍କୁ ଦେଖି ଦେଖି ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ କ୍ଳାନ୍ତ ଲାଗିବଣି” ।

ପ୍ରଥମ ବକ୍ତା ଅଶ୍ୱାତ୍ଥା ସୈନ୍ୟଦଳର ଧଳାପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥିବା ଜଣେ ଆହତ ରୁଷ୍ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ହାତ ଦେଖାଇ କହିଲା, “ହେଲା ଯେ, ତେବେ ଲୋକେ କହୁଛନ୍ତି, ଏହି ଜଣକ କୁଆଡ଼େ ସମ୍ରାଟ ଆଲେକଜାଣ୍ଡରଙ୍କର ସବୁ ଅଞ୍ଚରଣୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସେନାପତି ।” ବଲ୍‌ସନ୍‌ସ୍ ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ରେପ୍‌ନିନ୍‌ଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିଲେ । ସେ ତାଙ୍କୁ ପିଟର୍‌ସ୍‌ବର୍ଗ୍ ସହରରେ ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ସମାଜରେ ଦେଖିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଅଶ୍ୱାତ୍ଥା ଦଳର ଆଉଜଣେ କର୍ମଚାରୀ ଠିଆହୋଇଥାଏ । ତାର ବୟସ ୧୯ ବର୍ଷ । ସେ ବି ଆହତ ହୋଇଥାଏ ।

ନେପୋଲିଅନ୍ ତାଙ୍କ ଘୋଡ଼ାକୁ କଦମ ଡିଆଁ ଡିଆଁ ମାଡ଼ି ଆସି ଘୋଡ଼ା ଠିଆ କଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ପଚାରିଲେ, “ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପାହୁଆର କର୍ମଚାରୀ କିଏ ?”

ସେ ମନେ ଦଳପତି ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ରେପ୍‌ନିନ୍‌ଙ୍କ ନାଁ କହିଲେ ।

ନେପୋଲିଅନ୍ ପଚାରିଲେ, “ସମ୍ରାଟ୍ ଆଲେକଜାଣ୍ଡରଙ୍କ ଅଶ୍ୱାତ୍ଥା ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଆପଣ କ’ଣ ସେନାପତି ?”

ରେପ୍‌ନିନ୍ ଉତ୍ତର ଦେଲେ “ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଦଳର ଦଳପତି ହୋଇଥିଲି ।” ନେପୋଲିଅନ୍ କହିଲେ, “ଆପଣଙ୍କ ବାହିନୀ ସମ୍ମାନ ସହକାରେ ତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିଛି ।” ରେପ୍‌ନିନ୍ ଉତ୍ତରଦେଲେ, “ଜଣେ ଅତି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସେନାପତିଙ୍କ ଭୃତ୍ୟ ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣିବା ଯେ କୌଣସି ସୈନିକର ସବୁଠୁଁ ବଡ଼ ପୁରସ୍କାର ।

ନେପୋଲିଅନ୍ କହିଲେ, “ମୁଁ ସୁଇଜ୍ଜାରେ ଆପଣଙ୍କୁ ସେ ପୁରସ୍କାର ଦେଉଛି । ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ଏ ସୁବକଟି କିଏ ?” ପ୍ରିନ୍‌ସ୍ ରେପ୍‌ନିନ୍ କହିଲେ, “ସେ ଲେଫ୍‌ଟନାଣ୍ଟ ସୁଡେଲେନ୍ ।”

ତାକୁ ଚାହିଁ ନେପୋଲିଅନ୍ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସି କହିଲେ, “ସ୍ୱେ ଆମ ସଙ୍ଗରେ ଲଢ଼ିବେ ବୋଲି ଅତି ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ଚାଲିଆସିଛନ୍ତି ।”

ସୁଡେଲେନ୍ ଉଠି ଉଠି ସ୍ୱରରେ କହିଲା, “ତାହାଙ୍କ ଶୌର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନୁହେଁ ।”

ନେପୋଲିଅନ୍ କହିଲେ “ଅତି ତମଜାର ଉତ୍ତର ! ବାବୁ ତୁମେ ବହୁତ ଉନ୍ନତ କରିବ ।”

ନେପୋଲିଅନ୍ ବନ୍ଦୀ ସୈନିକଙ୍କ ପରିଦର୍ଶନ ଶେଷ କରିବେ ବୋଲି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆଗକୁ ଠେଲି ଦିଆ ହୋଇଥିଲା ! ସେ ନେପୋଲିଅନ୍ଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ ନକରି ରହିପାରିଲେନାହିଁ । ନେପୋଲିଅନ୍ ତାଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖିଲେ ବୋଲି ମନେ ପକାଇଲେ ଓ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥା କହିଲାବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଯୁବକ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କଲେ । ବଲ୍‌କନ୍‌ସ୍କିଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରଥମେ ଦେଖିଲାମାତ୍ରେ ‘ଯୁବକ’ ବୋଲି ଶବ୍ଦଟି ତାଙ୍କ ସ୍ମୃତିସଙ୍ଗେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

“ଆଉ ଆପଣ ଯୁବକ—ଆପଣଙ୍କୁ କେମିତି ଲାଗୁଛି ଖାର ଯୁବକ ?” ସେ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ।

ଏହାର ପାଞ୍ଚ ମିନିଟ୍ ଆଗରୁ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ତାଙ୍କୁ ଆଶୁଥିବା ସୈନିକମାନଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ କଥା କହି ପାରିଲେ ବି ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୁଲି ହୋଇ ରହିଲେ । ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ସିଧା ସଳଖ ନେପୋଲିଅନ୍ଙ୍କ ଉପରେ ଲାଗିଥାଏ । ଯେଉଁ ଉନ୍ନତ ସତ୍ତ୍ୱ ଦୟାଳୁ ଆକାଶକୁ ସେ ଦେଖିଥିଲେ ଆଉ ଚିହ୍ନିଥିଲେ ତା ସହିତ ଭୁଲନା କଲାବେଳକୁ ନେପୋଲିଅନ୍ଙ୍କ ମନ ଯେତେ ଯେତେ ବିଷୟରେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ ଥାଏ, ସେ ସବୁ ତାଙ୍କୁ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏତେ ଭୁଲ୍ ଲାଗୁଥାଏ, ଭୁଲ୍ ଗର୍ବ ଓ ବିଜୟ ଆନନ୍ଦରେ ମଣ୍ଡିତହୋଇ ତାଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ନେପୋଲିଅନ୍ ତାଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ ଏଡ଼େ ସାନ ଦେଖା-ଯାଉଥାନ୍ତି ଯେ ସେ ତାଙ୍କ କଥାର ଉତ୍ତର ଦେଇପାରିଲେନାହିଁ । ରକ୍ତାବସ୍ଥାଜନିତ ଦୁଃଖତା, ଯନ୍ତ୍ରଣା, ମୃତ୍ୟୁର ସାନ୍ନ୍ଦର୍ଭ ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ତାଙ୍କ ମନ ଭିତର ଯେଉଁ ପ୍ରଶାନ୍ତ ଗମ୍ଭୀର ଭାବର ଧାର ଛୁଟିଥାଏ, ତାହାର ପାଖରେ ଥୋଇ ଅନ୍ୟ କଥାକୁ ଭାବିଲାବେଳକୁ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ସବୁ କଥା ଅତି ଭୁଲ୍, ଅତି ମୂଲ୍ୟହୀନ ଲାଗୁଥାଏ । ନେପୋଲିଅନ୍ଙ୍କ ଆଖିକୁ ଅନାଇ ରହି ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ହୁଆନ୍ତି ବଡ଼ ପଣର ଭୁଲ୍‌ତା ବିଷୟରେ, ଜୀବନର ଭୁଲ୍‌ତା ବିଷୟରେ, ଯେଉଁ ଜୀବନର ଅର୍ଥ କ’ଣ, ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କ’ଣ, କେହି ବୁଝିପାରିବେ ନାହିଁ ଆଉ, ଆହୁରି ବେଶି ମୃତ୍ୟୁର ଭୁଲ୍‌ତା ବିଷୟରେ, ଯେଉଁ ମୃତ୍ୟୁର ଅର୍ଥକୁ କୌଣସି ଜୀବନ୍ତ ଲୋକ ବୁଝିପାରିବେ ନାହିଁକି ବୁଝାଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ସମାପ୍ତ ନେପୋଲିଅନ ତାଙ୍କଠାରୁ ଉଦ୍ଧର ପାଇବେ ବୋଲି ଅଳ୍ପ-ବେଳ ବୁଆରେ ତିଆଁହୋଇ ରହିଲାପରେ ସେଠୁ ଚାଲିଯାଇ ସେହି ଦଳର ଦାଉରରେ ଥିବା ଜଣେ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ କହିଲେ, ଏ ଉଦ୍ଘୋଷଣା-ମାନଙ୍କର ଯେମିତି ସେମାନେ ଯଦୁ ନିଅନ୍ତି ସେ ବିପ୍ଳବରେ ଟିକିଏ ଦେଖିବେ । ଏମାନଙ୍କୁ ମୋ ଗୁରୁଣୀ ପାଖକୁ ପଠାଇଦେବେ । ମୋ ନଜ ତାଙ୍କର ଲାନ୍ ତାଙ୍କ ଖଣିଆକୁ ଚିକିତ୍ସା କରନ୍ତୁ ! ହଉ ନମସ୍କାର; ମୁଁ ଯାଉଛି ପ୍ରିନ୍ସ ରେପନନ୍ । ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ଚାଲିଗଲେ ।

ଆନନ୍ଦ ଓ ଆତ୍ମତୃପ୍ତିରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ସତେ କି ଦାଉ ଦାଉ ହୋଇ ଜଳୁଥାଏ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କ ଉତ୍ତରୀ ପ୍ରିନ୍ସେସ୍ ମେରିଆ ତାଙ୍କ ବେକରେ ରୂପାର ଗୋଟିଏ ଟିକି ଠାକୁର ମୁଣ୍ଡଟିଏ ଝୁଲାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟମାନେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ ବୋହା ନେଉଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ତା ଉପରେ ପଡ଼ିବାରୁ ସେମାନେ ତାକୁ ଖୋଲି ନେଇ ଯାଇଥିଲେ । ତା'ପରେ ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲେ ଯେ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ରାଟ କିପରି ଦୟା ଦେଖାଇଲେ ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଚରଚର ହୋଇ ସେଇଟିକୁ ଆଖି ପୁଣି ତାଙ୍କ ବେକରେ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲେ ।

ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଦେଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ କିଏ ସେଇଟିକୁ ପୁଣି ତାଙ୍କୁ ପିନ୍ଧାଇଦେଲା, କି କିପରି ପୁଣି ତା କବ୍‌ଚେଲା, କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ପୋଷାକ ଉପରେ ତାଙ୍କ ଛୁଟି ଉପରେ ସେହି ପୂଜାହେବା ପଦକଟି ତା ସବୁ ରୂପା ଶିକୁଳିରେ ଗୁନ୍ଥାହୋଇଛି ।

ତାଙ୍କ ଉତ୍ତରୀ ଏଡ଼େ ଶରୀରରେ ଆଉ ଏଡ଼େ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳରେ ତାଙ୍କ ବେକରେ ସେ ଯେଉଁ ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ଝୁଲାଇଦେଇଥିଲା, ସେଥିରେ ନିଜା ପଡ଼ିଯିବାରୁ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ଶବ୍ଦରେ, 'ମେରିକୁ ସବୁ ଯେମିତି ପରିଷ୍କାର ଆଉ ସରଳ ଜଣାପଡ଼େ, ସବୁ ଯଦି ସତରେ ସେମିତି ହୋଇଥାନ୍ତା, ତେବେ କେଡ଼େ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଯଦି ଯାଣି ହୁଅନ୍ତା ଏ ଜୀବନରେ ଥିବାଯାକେ କେଉଁଠୁ ସାହାଯ୍ୟ ଖୋଜିଲେ ମିଳିବ, ପୁଣି ଏ ଜୀବନ ଗଲାପରେ କବରରେ ପୋତା ହେଲାପରେ ମଣିଷର କି ଅବସ୍ଥା ହେବ, ତେବେ କେଡ଼େ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା !

ଯଦି ଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୋ ଦେଇ ଖାଲି ଏତକ କହି ଦୁଅନ୍ତା
 “ହେ ପ୍ରଭୁ ମୋତେ ଦୟାକର” ! ମୁଁ କି ଆନନ୍ଦ କି ଶାନ୍ତି ପାଆନ୍ତି !
 କିନ୍ତୁ ଏକଥା ମୁଁ କହିବି କାହାକୁ ? ହୁଏତ ସେ ଏକ ଅସୀମ, ଅପରି-
 କଳ୍ପନୀୟ ଶକ୍ତି, ଯାହାକୁ ଜଣାଣ କରିବାକୁ ମୋର ଶକ୍ତିନାହିଁ ନାନା
 ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ସନ୍ତୁଳି ହେଲେ । ସେ ମହାପୁରୁଷ ଅଥବା ମହାଶୂନ୍ୟ ।
 ନହେଲେ କଣ ସେ ସେହି ଭାବର ଯାହାକୁ ମୋର ଏଇ ପଦକ ଭିତରେ
 ପୁଲେ ଦେଇ ସିଲାଇ କରିଦେଇଛି ? କିଛିନାହିଁ, କିଛି ନିଶ୍ଚିତ ନୁହେଁ ।

ଯେଉଁ ଡୋଲିମାନଙ୍କର ଶୁଆଇ ଶ୍ରେଣୀମାନଙ୍କୁ ବୋହି ନିଅନ୍ତି,
 ପୁଣି ସେସବୁ ଆଗକୁ ଚାଲିଲା । ପୁଣି ପ୍ରତିଥର ଝାଙ୍କ ଲାଗିଲେ ତାଙ୍କୁ ଅସହ୍ୟ
 ଯନ୍ତ୍ରଣାବୋଧ ହେଲା । ତାଙ୍କ ଜୁର ବଢ଼ିଗଲା । ସେ ବାଉଁଶ ଚାଉଁଶ
 ହେଲେ ।

ତାଙ୍କ ବାପା, ସ୍ତ୍ରୀ, ଭଉଁଶୀ ତାଙ୍କ ଯେଉଁ ପୁଅ ହେବ ସେ,
 ଏହିମାନଙ୍କୁ ସେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲେ । ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିବା ଆଗ ଭାଗରେ ତାଙ୍କ କଥା
 ଭାବ ତାଙ୍କର ଯେପରି ମନ ନରମି ଯାଇଥିଲା, ସ୍ୱପ୍ନରେ ସେଇଆ ଭାବିଲେ ।
 ତାଙ୍କ ଜରବାଉଁଶା ସ୍ୱପ୍ନର ଅନାମ୍ୟ ବିଷୟବସ୍ତୁ ହେଲେ ଗୁଡ଼ିଆ ମଣିଷ
 ନେପୋଲିଅନ୍ ଓ ଯାହା ଯାହା ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦିଶୁଥାଏ ସବା ଉପରେ କେଡ଼େ
 ଡ଼ଙ୍ଗରେ ବିଶାଳ ଆକାଶ । ତାଙ୍କର କଳ୍ପନା ଆଗରେ ଭାସି ଉଠିଲା ତାଙ୍କ
 ଘର ‘ଲଣ୍ଡା ପାହାଡ଼’ରେ ତାଙ୍କର ନିରୁଦ୍ଧିଆ ଘରକରଣା, ଆଉ ସେ
 ଘରର ଶାନ୍ତି ଆନନ୍ଦ । ସ୍ୱପ୍ନରେ ସେ ସେହି ପୁଣକୁ ଅନୁଭବ କରୁକରୁ
 ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦେଖାଦେଲେ ନେପୋଲିଅନ୍, ସେ ଗୋଟାଏ
 ଗୁଡ଼ିଆ ମଣିଷ, ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦର ଲକ୍ଷଣ ଉଠିଥାଏ,
 ସେଇଟା ମନର ଦୁଃଖ ଦେଖି ସେ ଦୁଃଖ ପ୍ରତି ଉଦାସୀନ ସ୍ୱପ୍ନର
 ମନର ଫୁଲ ଆନନ୍ଦର ଭଙ୍ଗ । ଯାହାକୁ ବଞ୍ଚିନା କରିବାକୁ ମୋର
 କ୍ଷମା ନାହିଁ । ତା ପରେ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେ ନାନା ସ୍ୱପ୍ନ ଓ
 ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ସନ୍ତୁଳି ହେଲେ । କେବଳ ଖାଲି ଏତକ ମାତ୍ର ନିଶ୍ଚିତ ଯେ
 ଯେତେ ଯାହା ଆମେ ଜାଣିପାରୁଛୁ କି ଲାଭପ୍ରଦାର ଗ୍ରହଣ କରି
 ପାରୁଛୁ ସେ ସବୁ ଅସ୍ତିତ୍ୱହୀନ ଶୂନ୍ୟ ଓ ତା ବାହାରେ ଥିବା କୌଣସି
 ଅପରିକଳ୍ପନୀୟ ଅଜ୍ଞେୟ ଓ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦାର୍ଥର ଶୃଙ୍ଖଳା
 ଧୂଳି ନିଶ୍ଚିତ । ଆକାଶ ହିଁ ଶାନ୍ତିର ଆଶ୍ୱାସ ଦେଲା । ସକାଳ

ଆଡ଼କୁ ସଞ୍ଜାଳନତା ଓ ବସ୍ତୁତର ପ୍ରଳୟ ଓ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ତାଙ୍କର ସବୁଯାକ ସ୍ବପ୍ନ ମିଶିଯାଇ କୁଆଡ଼େ ଚରଳଗଲା । ନେପୋଲିଅନ୍‌ଙ୍କ ଡାକର ଲାଗି ଭାବିଲେ ଯେ ଏ ଅବସ୍ଥା ଶେଷରେ ଆରୋଗ୍ୟ ହେବା ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଯିବା ହିଁ ଅଧିକ ସମ୍ଭବ ।

ଲାଗି କହିଲେ, ତାଙ୍କର ସ୍ବାୟଃ ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଛି । ପିତ୍ତ ବଢ଼ିଛି । ଏ ରୋଗୀ ବଞ୍ଚିବନାହିଁ ।”

ବଞ୍ଚିବାକୁ ଯାହାଙ୍କର ଆଶା ନଥିଲା, ସେଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରୋଗୀଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରିନ୍ସ ଆନ୍ଦ୍ରେଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେ ଜିଲ୍ଲର ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ହାତରେ ସମର୍ପଣ କରାହୋଇଥିଲା ।

— — —

ସୁଦ୍ଧ ଓ ଶାନ୍ତ

ଦ୍ଵିତୀୟ ଖଣ୍ଡ

ତୃତୀୟ ଖଣ୍ଡ

ପ୍ରକାଶ ଅପେକ୍ଷାରେ—